A. II. 1. b.
127

BIBLIOTEKA
POZN. TOW. PRZYJACIÓŁ NAUK
33471

3341/1.

vide Banthie • Druhem. p. 348.

Jod. 3431.

Kupione za 12 talarów
1863 r.

Chrzesćijáńska porządna

ODPOVVIEDZ/ ná tę Confessią; ktora/ pod titulem Bráćiey Zakonu Christusowego/ niedáwno iest wydána.

¶ Przydana też iest Historya Kácerstwá Hussowego.

¶ Zbijáia sie przy tym Odszczepieństwá dźisieyszych inych Nowowierńikow.

Przez BENEDICTA HERBESTA K. Poznáńskiego.

¶ Wszystko, z Regestem dostátecznym.

Do Czytelniká.

Rzeczy pátrzay: Prawde miłuy:
O twe Zbáwienie vsiłuy.
Odłoż Afekty ná strone:
Ták poznasz Prawdy obrone.

Cum Gratia & Priuilegio S. R. M.

Pro Biblio[illegible] Archicaen: Ca[illegible] S. Crucis B. [illegible] sub D. N. II in Ova

JAN KOŹMIAN

33471
Biblioteka PTPN

Gaudet Latare Virgo Maria

Gaudet Latare

E. XVIII, 121; DRK 31; Oss. 1050.

Naiáśnieyßemu Pánu, Zygmuntowi Augustowi / z łáski Bożey Krolowi Polskiemu / Wielkiemu Xiążęćiu Litewskiemu / Ruskiemu, Pruskiemu, Mázowieckiemu ꝛc. Pánu y Dźiedźicowi / Pánu swemu miłośćiwemu /

Benedict Herbest z Nowego miástá Ruskiego / Kánonik y Káznodźieiá Kośćiołá Poznáńskiego / á Kápłan naniżßy y niegodny Kośćiołá Powßechnego / łáski y pokoiu od Páná Bogá żądá.

Tę powinność Naiáśnieyßy á Miłośćiwy Krolu, Pan Bog włożył ná káżdego Strożá Kośćielnego; áby Miecz

Speculator Kośćielny. Ezech. 33.

Miecz y kaźń BOża, ná źiemie przychodzącą, wßyſtkim ogłaſſał. co gdy Stroż vczyni; duſſe ſwą od potępienia wybáwi: á ieſliby zániedbał tego; krew tych, ktorzy giną, z rąk iego będźie ßukána. Toć ieſt Mándat, nie ludzki; ále Boski: ktory Strożowi, chociaby chćiał, ſtráſſliwą grożą niedopuſcżą milczeć. A iżem ia też ieſt ieden namnieyſſy á niegodny Stroż, ná wieży Kościoła Poznáńskiego poſtáwiony: naprzod z powinnoſci ‘ od Páná Bogá ná mie włożoney, potym z miłoſci przećiw Kroleſtwu temu ‘ ná ktorego Stolicy Pan Bog wáſſe K. Miłość poſádźić racżył, opowiádam Miecż ‘nád námi wiſſący: ktory przywodzą ná źiemie wáſſey K. Miłoſći ći wßyſcy; kto-

ſcy, ktorzy nowe á obłędliwe Wiáry w Polſce rozſiewáią, álbo rozſiane rozmnażáią. Miedzy niemi ſą też przy Poznániu ‘ oſtátki potomkow Huſſowych: ná ktorych Confeſsią, Wáſzey K. M. ofiárowáną, tu odpowiádam; á iáko ieſt ſkodliwa y Kościołowi Bożemu, y Kroleſtwu Polskiemu, dowodnie (z łáski Bożey) pokáżuie. Mam zá to, iż oni mnimáią; áby dobrze czynili: ále ſie ná tym ſkodliwie mylą; á, iáko Apoſtoł S. mowi, Habent zelum non ſecundum ſcientiam. Niebáwiąc wiele słowy swáſą K. M. ták to wywodze: Owce Páná Chriſtuſowe ‘ głoſu Páńskiego słucháią: Pan Chriſtus iż kazał słuchać iednego iedney swey Owczárnie Páſtyrzá ‘ S. Piotrá, od

Huſſitą.

Nowowiernicy mylą ſie ná Wierze.

Rom. 10.

I. Wywod Io. 10, 21.

trà; od Piotrá też my wßyſcy, ktorży głoſu Pànà Chriſtuſowego ſłucháć chcemy, páſtwisko bráć mamy. Powiedáią ći wßyſcy, bàrżo miedży ſobą w Wierze rożni; że ſą owcámi Chriſtuſowymi, y głoſu iego ſłucháią. ieſli ſą, y ſłuchaią: cżemuż ich S. Piotr niepáſie? cżemu ſobie ine Páſtyrże chowáią? cżemu ſukàią nowych Miniſtrow niegodnych; á godnymi y dawnymi Wcżyćielmi gárdżą? Piotrowić tylko rzecżono, á trzy kroć rzecżono; Paſce agnos et oues meas: iáko też wáßey tylko K. M. mowiono; Sta, & retine locum tibi á Deo delegatum &c. Iedney tedy owczárni iednomyslne Owce y Bárànki Páńskie ieden Páſtyrż Piotr S. páſie; kto inych ſobie páſtwisk

Wyktad.

Rozważánie. Ioan. 21.

Záwiązánie.

ſtwisk ßuka; Owcą Páná Chriſtuſo
wą być niemoże. Ten záiſte ieſt rząd Ioan. 14.
Páná Chriſtuſow, ná wieki, y do koń- Mat. ult.
cá ſwiátá. Nád tho, Owcá Páná II
Chriſtuſowá ieſt w Owczárni iego: Dowod. Ioan. 10.
á Owczárnia Chrześćijáńska, inßa
być niemoże, nád Powßechny Ko-
śćioł. w ktorym iż nie ſą wßyſcy No
wowiernicy; Owcámi Páńskimi ża-
dnym być obyczáiem niemogą. Rácz Vtwierdzenie.
ſie iedno przypátrzyć wáßá K. Mi-
łość; iák znacnie Owczárnia tá Po-
wßechna w Piſmie S. ieſt wymálo-
wána. Obiecał P. Bog, dáleko przed Gene. 22, 13, 15.
národzenim Syná ſwego, Kośćioł
ſwoy rozmnożyć, iáko piaſek w Mo- Pſalm. 18, 44. &c.
rzu, proch ná Ziemi, y gwiazdy ná Eſa. Daniel. 2.
Niebie: przepowiedźiał też przez Mich. 4. &c.
ſwe Proroki rozßyrzenie Chrze-

 śćijáńſtwá, Ioan: 12.

Mat. 24. Mar. 15. &c. ſćijáńſtwá, po wſzem ſwiećie ná wſzelki czás trwáiącego: niżli ſie to wypełniło, toż podtwierdźił Syn Boży Pan Chriſtus: o Ewángeliey, iż miáłá być wſzędźie powiedána, oznáymił ſwym Apoſtołom: á to oznáymiwſzy, y ſpráwámi też ſwoimi przeznáczywſzy, ná wſzyſtek ſwiát Apoſtoły wysłał. Stáło ſie ták: wyſzli: przepowiedáli: obietnice Boskie, Piſmá Prorockie, Słowá náoſtátek Páńskie, iż ſie ziśćiły; to my dźis wſzyſcy ná oko widźimy. A nikt nam tego nigdy niepokaże; áby ktory inſzy Kośćioł, iedno w ktorym Piotr S. Owce páſie, miał być Powſzechnym. Dźiwna rzecz, Naiáſnieyſsy á Mił. Krolu: niewidźieli ći Nowowiernicy Páná Chriſtuſá w Niebo wſtępuiącego á

Papieſka Wiárá ieſt Powſzechna

Rozważanie.

wżdy

wżdy temu (iákoż winni) mocnie wie rżą: widzą Powßechny pod iednym Pàſtyrzem Kośćioł, w Piſmie S. y w Ewángeliey iáſnie wyráżony; czemuż wierzyć niechcą? wierzą, co nie widzieli; niechcą wierzyć, ná co pátrzą. Zàiſteć to wielki ieſt nierozum, á dźiwne (iáko S. Auguſtyn mowi) ßaleñſtwo, niechćieć temu wierzyć; co ſwymi oczymà wßyſcy widźimy. ále temu ten ſie tylko dźiwuie; ktory, w iáſnych taiemnicach Piſmá Bożego, ná zasłone Zydowską niebaczy. Iáko tedy pierwßy on Dowod' pewny ieſt à iſti:

Auguſtin9 in Ps. 56. W Náuce práw. Chrześći. Licż. 84

2 Cor: 3.

Záwiazánie 1 Dowodu.

Práwe owce Páná Chriſtuſowe, głoſu iego słucháiące, á ná porządku też iego przeſtawáiące, ieden Páſtyrz Piotr S. páſie:

My Piotrá S. Namiáſtká Páſtyrzem mamy, inego mieć niechcemy; à Sektarze ‘ kàżdy rok, iáko Vuiáre, ták też Miniſtry ſwe ‘ odmieniáią:

Przeto my ieſteſmy práwymi Owcámi Páná Chriſtuſowymi; zá ſłáſka iego: á oni, zá vporem ſwoim, być niechcą.

Záwiązánie z Dowodu.

A iáko tego Vuywodu pierwſzego nikt prawdą niezbije; ták theż y drugiego. Abowiem iáſna też y prawdziwa ieſt tá demonſtrácia:

Práwą Owczárnią Chrześcijáńſką ten Kościoł ieſt, ktorego Vuiárá ‘ po wſzyſtkim ſwiećie ſłynąca ‘ między narody ludzkie záwżdy ſie ſzyrzyłá, á od rozeſłánia Apoſtolskiego poczáwſzy ‘ nigdy nieuſtawáłá:

Kościołá

Kośćiołá Rzymskiego Vuiárá' po wßystkim świećie słynąca' miedzy narody ludzkie záwżdy sie ßyrzyłá, y od rozesłánia Apostolskiego począwßy' nigdy nieustawáłá; á Ian Huß w Prádze sie wßczął' przede stem lat, Luter w Vuitembergu' przed czterdźiesćią, z Vuiàrámi nowymi' Powßechney Vuierze przećiwnymi: Roman. 1. Cypr. Lib. 1, Epist. 1. &c.

A przeto Kośćioł Rzymski iest práwą Owczárnią Chrześćijáñską; nie Zbor Ianá Hussa, áni Lutrá, áni Kálwiná &c. y dla tego, do Kośćiołá tylko Rzymskiego' záwżdy po wßem świećie sławnego, máią sie gárnąć práwe Owce Páná Christusowe; nie do żadnych inych nowych Buznic Kácerskich. Esaiæ 2.

A toż

Zámknienie. A toż maß y widziß &wáßá K. M. Pràwe Owce Syná Bożego, y práwą iego Owczárnią. Ktorzy tedy te Owczárnią pſuią, á od iednego Pástyrzá Piotrá Owce odwodzą, ćić nam przywodzą Miecz ná ziemie Krolestwá &wáßey K. Miłośći. Trzebá záiste zá czáſu w tho weyźrzeć. bo Pan Bog długo raczy z kaznią napráwy oczekiwáć: rozmáićie on vpomina y dotyka. Iesli kto, wedle słow Prorockich, nic niedbáiąc ná wołánie Strożow, w złośći ſwey vmrze; oni, gdyż w czás Miecz Boży obwoływáią, duße ſwe od wiecznego zginienia &wybáwią. A to y tu nietylko ná Kácerstwá y Sekty biiemy; ále też przyczyny ich vkázuiemy: ktore nie ſą ine; iedno ſwawola, á rozmá-

Eſaiæ 3.

Ezech. 33

Przyczyny Wiar roznych.

á rozmáite złośći ‘ & w Polſzcze rozmnożone. Tho ieſt powinowáctwo náſze, Naiáſnieyſzy á miłośćiwy Krolu: & wáſzá K. M. rácz też przed ſie wźiąć ſwoie powinnosć ‘ przećiw Powſzechney Owczárni Bożey; ktorey Obroñcą ieſtes od niego poſtánowiony. A te moie przeſtroge, proſse, ábys & wdźiecznie á miłośćiwie ‘ iáko od poddánego bogomodlce ſwoiego ‘ przyiąć raczył. Pánie Boże rácz wáſzą K. M. ſsczęsćić, & łáſce ſwey naſwietſsey, ná długim y fortunnym Pánowániu:

2 Re. 5, 7.
1 Par. 11. &c.

AMEN.

Z Tumu Kośćiołá Poznańſkiego / oſtátniego Mieśiaca, Roku Pańſkiego M. D. LXvj.

Zacnym á Slá-chetnym Pánom y Slá-chćie Krolestwá Polskiego/ ktorzy Confessia Bráci Czeskiey przyieli/ Benedict Herbest, z Nowego miásta Ruskiego/ Kápłan nanizszy Kośćiołá Poznáńskiego/ z miłość i winney Chrześćijáńskiey, wszego dobrá y łáski Bożey żąda. (=)

1. Tá Liczbá do Regestu należy. pátrz w Regestćie.

2 Przyczynie pisania teo

PAnowie zacni y śláchetni/ á Bráćia w Pánie Christuśie mili/ mnie spráwámi inszymi zábáwionego dwie rzeczy do tego przywiodły; ábym wam ná wásze Confessia odpisał: iedná; iż ná stárá-

dawne

Przed: do Pánow y Slá: K. P:
dawne Vczyćiele Chrześćiáńſkie/ y ná dawny Kośćioł Swiety/ odzywaćie ſie: á druga; iż gotowymi ſie być obiecuiecie/ przyiąć z wdzięcznośćia lepſze náuczenie; ktore w duchu ćichośći, bytobywam okazáne. Obietnicá wáżná ieſt przyſtoyna/ y Chrześćiáńſka: ia też obyczáiem Chrześćiáńſkim / im nakrocey będźie być mogło/ zá dárem Bożym/ obledliwoſci wáżnych Miniſtrow wam pokaże. Cokolwiek ia czynie: z powinney miłośći Chrześciáńſkiey czynie: wáżná też rzecz będźie/ vchá mnie ſwego bez wſzech áffektow náchylić; á odemnie/ ktory vmyſłem to dobrym (Pan Bog wie) czynie/ chuć mole życzliwa zá wdzięczne przyiąć. Ja tu nikomu niebede łáiał/

áni

Biblioteka PTPN

Początek

áni iego w czym potwarzał: ná
tho tylko / co iest w tey Confeſ=
ſiey nápiſano/odpowiem: mnie
ieſli kto náłáie; Pánie Boże iemu
odpuść: á ieſli będźie błogoſłá=
wił; Pánie Boże iemu zápłáć.
Z tym ſie iuż dobrze miey=
cie; á prawdę pilnie
obaczáycie.

Odpowiedź ná początek Confeſsicy.

JEżebyſcie obaczyli ná ſámym po=
czątku tey Odpowiedźi moiey;
iák omylną zbawieniu wáßemu
Confeſsią wy zalecacie / Bráćia mili:
Początek y Koniec iáki ma w ſobie; to
naprzod pilnie obaczmy. Przywta=
ßczácie wy ſobie / álbo Miniſtrowie

wáßy

waßy Cześcy/ Pawłá S. słowá/ iáko by wam służące: [a są te; Actorũ 24: Ja do tego śie sam przyznawam; iż według tey Sekty/ ktorą mienią być Káścerską/ tak służę oycowskiemu Bogu memu/ wierząc wßystkiemu, co w Zakonie y w Prorocech napisano iest.] ale te wam słowa, y Ministrom waßym należeć niemogą. Abowiem Páwet S. mowi/ o Sekćie Chrześćiáńskiey; (tak na on czas mowili nieprzyiaćiele Krzyżá S.) á nie o waßym tym/ więcey iuż Luterskim y Kalwińskim/ niż Hussowskim Odßćzypieństwie. Chrześćiánie dawni są; á Husśitę nowi: co mowi S. Apostoł o starych; to sobie nowi/ od starych rozni/ niedobrze przywłaßćzáią. Nieśłużyćie wy też oycowskiemu Bogu/ Wiárę nową wymyśliwßy; stárą porzućiwßy: áni mogą mieć v was mieyśca one słowá Moyżeßowe/ y Salomonowe;

Nieprześtępuy kryśow rodźicow twoich etc. Pro. 22.

Wytay oycow twoich; á powiedźą tobie etc. Deut. 23.

¶ Páwłá S. słowá Cześkiej Bráci nieśłuża.

1 Sow.

2 Sow.

JAN KOŹMIAN

2. Każe vczony Moyżeß vczyć ſie y pytać Wiary/ od przodkow naßych y Oycow: niekaże Salomon mądry granic ſtarych Oycowſkich / ktorymi oni Wiare ograniczyli/przeſtępować: a wy ſtareſcie Kopce rozrzucili; nowe vczynili.

Przykład. Ograniczona byta dobrze przez puttora tyſiacá lat/ widoma Ofiará Chrześcijańſka, Mßa: dáią o niey pewne á iaſne świadectwo, wßyſcy Doktorowie ſtarzy Chrześcijańſcy: y Auguſtyn Si tak o Mßy napiſał/ ná Pſalm 33: Ofiare (mowi) Ciáłá y Krwie Páńſkiey, Wierni znáią/ y ći, ktorzy Ewángelią czytali: ktora Ofiará teraz ſie rozßyrzyłá po wßyſtkim ſwiecie &c. [Sacrificiũ Corporis & Sanguinis Domini fideles nõrunt, et qui Euangelium legerũt: quod Sacrificium nunc diffuſum eſt toto orbe terrarum. Proponite ergo vobis ante oculos duo Sacrificia; & illud, ſecundum ordinem Aaron, & hoc ſecundum ordinem Melchiſedech &c.]

Mßastárych ieſt oycow. pátrzLi. 152/ 155. &c.

Mßa tedy/ tho ieſt Ofiara Ciata y Krwie Páńſkiey/ ná kſtatt Kapłaná Melchiſedechá/ Chleb á Wino ofiarugącego/

Genes. 14

tacego/y w Ewangeliey iest opisana/y po wszystkim świecie rozszyrzona: á wżdy wy z tey dawney granice śmieliście wynidź/zá obtedliwym Ministrow wászych wykładem Ewangeliey. Gdyż tédy wy/y z strony tey przenaświętszey Ofiáry/y z strony inych rzeczy poważnych/ (co potym pokaże) oycowskiey Wiáry nietrzymacie: oycowskiemu Bogu niemożecie służyć; y dla tego to/co Páwet S. o sobie mowił/ wam nieprzynależy. Wierzył też Páwet S. Zakonowi y Prorokom, w rzeczách wszystkich: ále wy temu wszystkiemu / co w Zakonie y w Prorocech iest napisano / wierzyć niechcecie. Abowiem vchwyciwszy iedno w Pismie S. słowko/ná drugie niebaczycie: chlubicie sie iednym Pástyrzem Christusem; á Piotrem, od niego podánym, gárdzicie: mowicie tylko o Fundáment Chrystusow; á zániedbawacie Fundámentu Apostolskiego. Jestći napisano/ 1 Cor. 3;

Fundámentu inego nikt kłáść nie może/oprocz Chrystá Jesusá: ále tenże też Apostoł napisał / Eph. 2:

patrz Li. 149. &c.

3 Dow.

Piot: S. Pástyrz.

Chrzescijáństwo zbudowáne iest ná fundámenćie Apostolskim y Proroc-
A coż to iest/ Bráćie miły? iesli (kim.
Fundamentem iest tylko Pan Chri-
stus: czemuż też są budowani Chrzesci-
ánie, ná Grunćie Apostolskim? Nie-
Ná wszystkie miejscá Pismá S. trzebá sie oglądáć. chwytayże sie iednego w Pismie miey-
scá; ále oglądáy sie y ná drugie: thak
kłádź Fundáment Pana Chrystusá; á-
byś przy nim niekáźił Fundamentu A-
postolskiego. Abowiem ten Fundament
Apostolski do tego idźie: abysmy pamie
táli ná porządek / od Pana Christa w
Kośćiele pierwey vczyniony / niżli ná
Niebiosá wstąpił; á od tego porządku
Koscielnego/ do nierządu Kácerskie-
go/ ábysmy sie nigdy niedali vwodźić.
Lu.10, 6. Miał Pan Christus niemało swoich
Mat.10. Zwolennikow: z tych lidzby niemáłey/
dwánascie tylko obrał Apostołow:
nád tą dwánascie/ y przy tym nad Ko-
sciołem wszystkim/ Pástyrzá po sobie ie
Ioan.21. dnego przełożył Piotrá. Jest tedy Pá-
styrzem Pan Christus nawyższym/ od
Bogá Oycá vczynionym / ále iuż teraz
niewidomym; iest też Pástyrzem y Piotr

S.od

S. od Pana Chriſta poſtanowionym/ w Owczárni widomey Páſtyrzem widomym: ieſt opocżnym y Kámiennym Fundamentem Pan Jeſus; vżyczyt on tegoż imienia y ſwemu Piotrowi. á iáko napiſano ieſt, o Panie Chriſtuſie; Mat. 16.

Jam ieſt Paſtyrz dobry; Io. 10:

Opoką byt Pan Chriſtus; 1 Cor. 10: ták też napiſano, o ſłudze Páńſkim Pietrze;

Pás Owce y Báránki moie; Io. 21:

Tyś ieſt Cephas y Petrus; Io. 1,

Wierzże temu/ Bracie mity; (Mat. 16. że Pan Chriſtus ieſt Paſtyrzem y Fundamentem: ale niegardź y tym; że też Piotr S. ieſt Páſtyrzem y Fundamentem. Gárdząßli Piotrem; gardząß y Chriſtuſem: Kázał Bog Oćiec ſłuchać Páná Chriſtuſá; kázał też Pan Chriſtus ſłuchać y Apoſtołow/ y ſwego namiaſtká Piotra. A co to mniemaß zá moc ieſt, dana Piotrowi; Klucże od Kroleſtwá Niebieſkiego? Lękay ſie tu lękay/ Kácerzu: ſtłucżeß ty ſobie głowe o tę Opokę/ pierwey, niżli ią wywroćiß; á Opoká, ná ktorą brony Piekielſ- Mat. 17. Mat. 10, Lucæ 10.

Moc Piotrá S.

ne záwżdy biją / w swey mierze trwáć
będzie. Te my vkázuiemy iásne Pismá,
zá nászym Apostołem Piotrem / Apo-
stolskiego Fundámentu podtwierdzá-
iąc; mamy zá nászym Piotrem, powa-
Lucæ 22. żną Modlitwę Páná Christusowę; ma
my świádectwá S. Doktorow / Mę-
czennikow / y Powszechnych Conciliow:
á wy / zá wászym Hussem / álbo zá Lu-
trem / álbo zá Kálwinem / co tákiego
Psal. 115. máćie? inego nic / iedno to; Káżdy czło
1 Ioan. 2. wiek Kłamcá: Z nas wyszli; ále z nas
niebyli ꝛc. Kto te wásze nowe Ministry,
ná mieścá stárych Apostołow wsádźił?
czemu wżdy nam niepokażą; kto im A-
Zám- postolskie mieścá zlećił? Przeto gdy wy
knienie. niewierzyćie Pismu Ewangeliey Swię
tey / w ktorey iásnie Pan Christus dáie
Act. 1, 2, nam Pástyrza Piotrá; á Dzieie też A-
15. &c. postolskie, władzą w Pietrze Pástyrską
wszędzie okázuią: gdyż też wászych Mi-
nistrow Sektá nowa iest; y náuki nie-
ma Oycowskiey: z tąd iuż y naprostszy
iásnie widźi; iż słowá Páwłá S. ktore
Act. 24. on mowił ku Felixowi, Stároście w Ce
sáriey / á wyście imi swoię Confessią
chćieli

chćieli na początku ozdobić / wam nie przynależą. dla czego boyćie sie / (dla Pana Boga was proszę) aby waszy ći Ministrowie tak nievżywali S. Pisma; iako też szyrmował im on / ktory smiał mowić do samego Pana Christa; Spuść sie na dol: Abowiem napisano iest ꝛc. Latwieć mowić; Pismo Pismo: aleby to trzeba wywieść; komu prawie służy Pismo. Matth. 4.

Odpowiedź ná Koniec teyże Confessiey.

POczątek iáki iest; tákie y Dokończenie. Abowiem opusciwszy wászy Ministrowie pochwalenie Oycowskie / vdali sie do Kácerzow: opuśćiwszy swiadectwo Kosciola Powszechnego / vćiekli sie do Pokątnego: á nie bez przyczyny. Kosciol bowiem Powszechny niezwykł Wiar nowych pochwalać; ani on nowych w Wierze granic / ktore synowie nad wolą swych Oycow czynią / chce dopu- Swiádkowie dobrzy, ktorzy.

ßczáć. Tá v niego Wiáry Confessia iest
poważna; ktora z nim / záwżdy trwáią-
3. cym / y po wßem swiećie rostącym / (á
Licz. 90. toć iest, być Powßechnym Kosciołem)
zgadza sie: do inych Wiar nowych á po-
kątnych, nigdy sie znáć niechce. W Po-
wßechnosci tedy nienáyduiąc mieyscá /
vdáli sie wáßy Ministrowie do kąd i-
nąd: á w tym nietylko niemądrze; ále
też nieprzystoynie / postąpić muśieli.
Nieprzy- Obráli sobie sąd á swiádectwo tych no-
stoyne wych Prorokow; Wergeriusá / Lutrá /
swiádec- Bucerá / Fábricego / Kálwiná / y Mu-
two o Cō skulusá: znamy nowe Apostoły / z Ko-
fessiey. sciołá Powßechnego wyłączone: z wá-
Zgodá ßymi ći Ministrámi tám sie nawięcey
Kácer- zgadzáią; gdzie przydźie bić y ßturmo-
ska. wáć ná Hetmaná / Pástyrzá / y Zegla-
rzá. áby Hetmáná zábiwßy / woysko
strapili; Pástyrzá odiąwßy / owce ro-
sproßyli; Zeglarzá vtopiwßy / łodkę po
grążyli. Jesli tedy pokażę wam to iá-
snie; że ći wáßy Swiadkowie wáßę náu
kę potępiáią / y są wam przećiwni: áza
niekażdy nam tego pozwoli; iż ten ich
sąd y swiádectwo o wáßey Confessiey,
nieprzy-

nieprzyſtoynie ſobie waßy Miniſtro-
wie obrali? Opuſczam na ten czas i-
nych: dwa tylko herſty Kácerſkie/ Lu-
trá y Kálwiná/ przed ſie wezme; á tho
nieprzyſtoyne ich o was ſwiadectwo,
krotko wam vkaże. Pytam was/ Brá-
cia mili: co wy rozumiecie o tych ſło-
wiech Páńſkich: To ieſt Ciáto moie?
Zda mi ſie teraz; (áczż przez rok niewiē/
co bedziecie wierzyć) żeſcie ſie ießcze
nieprawie z Kálwinili: ale wierzycie po
dobno temu/ktory rzekł/ y zſtało ſie wſ-
ßyſtko; że w Sákrámencie Ciáta y
Krwie Páná Chriſtuſowey/ ieſt pra-
wdźiwe Ciáto y Krew iego. Wy tedy
teraz tak; ále Kálwin nie tak: Nie ieſt/
mowi on/ Ciáto; ále ieſt Znák y Figurá
Ciáta. Jákoż tedy ſłußnie ten was ch-
wali; ktory was w tym powáżnym Ar-
tykule ták gáni; iż ieſli mu niezezwoli-
cie ná iego Figurę/ bedzie was miał zá
Odßczepieńce? A nierozumiey tego/
Brácie mity: áby ten Artykuł ieden,
ták niedźielił Chrześćiány; iż pewnie
ieden z tych dwu/ muśi być Kácerzem;
álbo ktory wierzy, być prawdźiwe Cia-

Kálwi-
nowe
ſwiádec-
two nie-
przyſtoy-
ne.

to/ albo ktory mowi, tylko być Figurą Ciáta prawdźiwego. A bowiem wielkie/ a pewne/ y ſtráßliwe też, ſą one ſłowá Páńſkie: Niebo y ziemiá przeminą; ſłowá moie nieprzeminą: kto niewierzy Synowi Bożemu; gniew nad nim Boży wiśi. Pewnie tedy nad Kalwinem/ ktory niewierzy iaſnym ſłowom Syná Bożego/ gniew Boży wiśi. A ieſliżebyſcie ſie do końca z Kalwinili/ y z Kalwinem o Sakramencie trzymáli: (bo niemogę práwie wiedźieć; z kim Miniſtrowie wáßy dźierżą) tedy ani z Lutrem/ ani z oycem wáßym Huſſem/ zgodźić ſie niemożećie. a przedſie naydźiemy co inego/ także wielkiego; w czym albo Jan Kalwin/ albo wáßy Miniſtrowie/ muſzą ſie mylić. Powieda y piße Kalwin; żeby y dobrych y złych rzeczy, Pan Bog miał być ſprawcą: o was tak ießcze rozumiem; iż Panu Bogu dobre rzeczy/ á Szatanowi złe, przypiſuiećie. A niewielkaż to rożność ieſt tych; z ktorych ieden mowi/ Od Páná Bogá tylko dobre; á drugi/ Od Páná Bogá y złe y dobre: Przyſłało

Lucæ 21. Ioannis 3.

Lic. 78/ 146.

4

ſtato tedy, inßego ſwiadká ßukáć / ku pochwaleniu Confeſsiey wáßey; niżli Jana Kalwiná/wam w ták głownych rzeczách przeciwnego: iáko też y Marćiná Lutrá niedobrze ſobie Miniſtrowie wáßy, ná rzecż ták poważną Stolicy obrali. O dobrych Vczynkach Chrześćiáńſkich trzymaćie wy nienagorzey; áczż nie wßędzie dobrze: ále Marćin Luter ná dobre Vczynki/chociayże ſą Chrześćiáńſkie/bárzo iedzie. Jeſt v niego iedno Paradoxum, tá oſobliwa Propoſicia: Lutero we świádectwo.

Iuſtus in omni bono Opere peccat:
Sprawiedliwy dobrze czyniąc grzeßy:

Mam zá to; iż wy iemu/ná te iego, nieſłychaną nigdy w Koſćiele Bożym, Propoſicią/teraz ießcze niezezwolićie. Wiedźiałći Marćin Luter; co wáßy Miniſtrowie ſą: wiedźiał tho on dobrze; iż w wielkich á poważnych rzeczách/daleko ſą od niego: dla tego też/ co zá Rozſądek o nich indźie dáie/ pilnie poſłuchayćie. Oderwánie Czechow od Rzymſkiego Koſćiołá (ták piße in Cõment. ad Gal. Cap. 6.) żadna wymowka niemoże Luter/o Huſsitach.

niemoże być bronione: żeby niemiáło być nie bogoboyne/ y práwom wßystkim Christusowym przećiwne: iż iest przećiwko Miłośći: w kthorey wßystek Zakon bywa pełniony. Na Psalm też 109: Czechowie (mowi) nedzni są Kácerze: ktorzy sie od złych Chrześćijan wyłaczáia/ á w kąt gorną. O bluźnierce Boży/ y zdrayce Christusowi. Gdyby Pan Christus czynił/ co wy czynićie: ktoby był kiedy zbáwion? Tak Luter o waßych Ministrach, ná on czás pisał: słuchayćie ießcze daley/ De decem Præceptis Capit. 1: Pikártowie/ Kácerze nießczęsni/ niechay niemnimáią: ábym ia ich strony bronił. Takżeteż/ in Resolutione Conclusionis 15, piße: Y mamyß (powieda) wierzyć Kácerzowi/ nádetemu Pikártowi/ niedawno od piaćidziesiat lat národzonemu? Jeßcze nad to/ in Conclu. 80, te słowá ma Luter: Pikártowie (mowi) náßy sąsiedźi/ Odßczepieńcy/ lud nießczęsny/ niechay sie niewesela z grzechow Kośćiołá Rzymskiego. The są
5. słowá Lutrowe/ nie o kim inym/ iedno o Hussitach/ nápisáne: A bowiem Czechowie/ są sąsiedźi Niemieccy: Czeską
Pikárći. Sekte pospolićie zową Pikártami: o nich tedy tákie/ iákiego byli godni/ dał świádectwo Luter, ktory aczkolwiek

to odwo-

to odwołał potym/ rozładßy ſie ná Papieżá: wßákże iednák áni ſie zgodźił z Huſsitámi; áni podźiśdźień Lutra oni we wßyſtkim trzymáią. Trzymali przed tym Huſsitę wáßy ſiedm Sakrámentow: Luter piſßąc do nich/ in Lib. ad Valdenſes de Euchariſtia, dwie tylko Swiątoſci wyznawa; a one w tym/ że ſiedm ktádli/chwalić niechce. By tedy niebyło nic inßego/ (iákoż ieſt niemáło; ſą dobre Vczynki ꝛc.) tylko rożne około Sakrámentu rozumienie: tá ſáma iedna rzecz to pokázuie; że ſie wy z Lutrem/ á Luter tákże z wámi/ niezgadzacie. Poki walczyćie ná Papieżá; poty zgodá miedzy wámi: ale iáko ſie ku ſobie obrocicie; thoć tám káżdy w ſwą/káżdy z oſobliwą Wiárą! Zli ludźie (ták mowi Auguſtyn S. ná Pſalm 36/Concione 2.) Conſcientiam ſibi debent; non Amicitiam. tákże też y Káceržе/ná Koſciot prawdźiwy walczyć/ w tym ſie zgodzą; dáley nic; A przeto ieſli ſie we wßyſtkim z Lutrem zgadzacie/y z Kálwinem; mogą oni przyſtoynie wáße Confeſsią/ iáko od náuki ich nic

Luter niezgadza ſie z Huſsity

Kácerže gdźie zgodni.

Zámknienie.

nic nierozną / słusznie chwalić: ale iesli oni iną / á wászy Ministrowie iną porzą / w swą kázdy; tedyć záiste nieprzystoi, od tych brać pochwalenie / ktorzy sie áni sami z sobą, áni z wászą tą Confessią niezgadzaią. Nieprzystoyne tedy tho iest swiádectwo / y tá chwałá: gdzie kto moię Wiárę chwali; á sam iną wierzy. Jesli moia Wiárá iest dobra; zemnąż trzymay: á ieslić sie niepodoba; czemuż ią chwaliß? Tom ia chćiał przed rzeczą przełożyć / okołá Końcá y Początku tey Confessiey: áby sie mogł domyśláć káżdy / co iest w tym posrzodku; gdźie ták dobry iest Początek y Koniec. Ku rzeczy iuż przystępuiąc / ná tym porządku tę Odpowiedź postánowię: ábym naprzod summę Artykułow wászych porządnie okazał; á potym / w duchu ćichosci / prawdę miłuiąc / á Páná Bogá sie boiąc / ná káżdą rzecz z osobná odpowiedźiał. wy (proßę) pilnie káżdą rzecz obaczayćie; á bez affektow wßelkich / prawdę v siebie vważayćie. Abowiem idzie nam o rzecz niemáłą / o Zbawienie: thu / poki

Sposob y porządek tey Odpowiedźi.

poki iest czas/ trzeba sie nam obácżyć; po śmierći/ albo tám/ álbo sám/ ná wieki. Niżli do Artykułow przyśtąpie/ trzebá iest odkryć błędy Przedmow wáżnych/ y śtáteczńie káżdą rzecz odprawić.

Odpowiedź ná pierwszą Przedmowę. 6.

NA pierwszy błąd w Przedmowie wáżney/ Bráćia mili/ ten náyduie; iákoby teraz Pan Bog zeslać miał náukę prawdźiwą świętey Ewángeley/ do Krolestwá Polskiego. 1 błąd.

Abowiem/ Bráćia mili/ zstáło sie to w Polszcze przed 600 lat/ Roku Bożego 965; gdy Xiąże Polskie Miecysław/ corkę Bolesławá Xiążęcia Czeskiego Dąbrowkę/ tym sposobem poiął sobie żonę: áby náukę prawdźiwą S. Ewángeliey, z Dąbrowką wespołek przyiął. iákoż zá niego/ według pewnego opisánia Kronik Polskich/ w tákowey powadze S. Ewangelia byłá: iż ludzie Rycerscy/ gdy ią miano śpiewáć przy

¶ Błędy Ewángelia od polakow przyięta. 1 Sow.

Pierwszych Polakow chuć osobliwa.

przy Mßy/do połowice mieczow swoich dobywali; będąc záwße gotowi, do swych ią gardł bronić. Prawdá iest/ żeć oni nieprzyięli tey nowey Ewángeliey / ktorą sie wy teraz dármo chełpićie: ále przyięli Ewángelią Apostolską / od Apostołow świętemu Kościołowi Powßechnemu porządnie podáną. Abowiem tę Ewángelią/y tho iey zrozumienie/Polacy przyięli/ y po dźiś dźień chowáią; ktorą od Piotra S. y Páwłá / iednego dniá w Rzymie dla Páná Christá zabitych/wźiął był Jan Papież trzynasty: y ktorą też niedługo potym S. miły Woyćiech/Arcybiskup v nas Gnieźnieński/nietylko náuką zbáwienną/ále y Męczeństwem podtwierdźił; Roku Páńskiego 997. Co to byłá zá święta ná on czás Ewángelia/ sam Pan Bog raczył okázáć; gdy Męczenniká swego S. Woyćiecha/w Prusiech dla Páná Christusá zabitego/pewnymi cudámi swymi pochwalił. Abowiem/ Bráćia mili / nie ten iest chwálebnym / kto sam siebie záleca; ále ten/ktorego Pan Bog záleca: tak mowi S.

Kthorą Ewángelią Polacy przyięli.

S. Woyćiech.

wi S. Páweł; 2 Cor. 10. Znák/ y iáko-by summe tey Swietey Ewángeliey/ tenże wielebny Biskup y Męczennik Woyćiech Swiety/ Polakom swoim miłym, w swey Piosnce zostawił: w ktoreyon/ co Boże iest/ Bogu dáie; á co Swiętych/ Swiętym. Chceß/ bráćie miły/ od S. Woyćiechá słyßeć/ o Pánie Christusie; oprocz ktorego Wiáry/ żaden zbáwion niebywa? naydźieß ią/ w tych Wierßach iego Piosnki:

Bogá rodźicá/ Pieśń Polakow stárych.

Národźił sie, nas dla, Syn Boży: w to wierzay/ Człowiecze zbożny; iż Bog lud/ przez swoy trud/ odiął Dyabłu stroża.

Przydał nam zdrowia wieczne°: Stá roste skował Piekielnego: smierć podiął: wspomionął człowieká pierwe°. Jenże trudy ćierpiał bezmierne: ießcżeć był nieprzyspiał zá wierne/ áleż sam Bog zmartwychwstał.

Ni srebrem/ ni złotem/ nas Dyabłu odkupił: swą moca zastąpił: ćiebie dla/ Człowiecze/ dał Bog przekłoć sobie/ bok/ ręce/ nodze obie: Krew swięta ßłá z boku/ ná zbáwienie tobie

To przepisano z exemplarzá/ ktorj iest w Kośćiele Gnieźneńskim; ták iáko tám stoi.

Słyßyß; co Pan dla ćiebie vczynił / y co ćierpiał: coż też / Człowiecze / ty maß czynić; abyś iego Męki pożytkow był vczesnikiem? Słuchay dáley S. Woyćiechá:

Wierzże w to / Człowiecze: iż Jesu Christ prawy, ćierpiał zá nas rany; swą świętą Krew przelał / zá nas Chrześcijany.

Vwierzyłeś y Okrzćiłeś sie: coż dáley? ießczeż sie będzieß grzechem plugáwił / od grzechow omyty? niebędzießże Páná Bogá miłował / zá te iego dobrodzieystwá? S. Woyćiech ták do ćiebie mowi:

Już nam czás, godźiná / grzechow sie káiáći / Bogu chwałę dáći / ze wßystkimi śiłami iego miłowáći.

Ná świećie o cobyś miał prośić / náuczył ćię y S. Woyćiech / ták śpiewáiąc do Páná Bogá:

Day ná świećie zbożny pobyt; po żywoćie, Rayski przebyt: Kyrie eleyson.

A Panná Marya z Swiętymi, co ma czynić?

Maria dziewico / prośi Syná twego, Kra-

go, Krolá Niebieſkiego; áby nas v-
chował ode wßego złego.

Wßyſcy Swieci prośćie; nas grzeßne
wſpomożćie: byſmy z wámi byli/ Je-
ſu Chriſtá chwalili.

Tedy podobno Swieci nam Niebo
dawaią; á nie Pan Bog: nie/ Bráćie
mity: co Bogu / to Bogu; co Swie-
tym/to Swietym. Swieci ſie modlą/
z Mitoſci; Pan Bog dáie/z Mitoſier-
dzia: dla ćiego/ ták dáley śpiewamy:
Tegoż nas domieſći/Jeſu Chriſte mi-
ły: byſmy z tobą byli; gdzie ſie nam
ráduią wßyſtkie Niebieſkie śity.
Amen/ amen/ amen/ amen/ amen/
amen / amen; táko Bog day; byſmy
poßli wßyſcy w Ray; gdzie krolują
Angeli.

Tác ieſt y bytá mitych Polakow ná- 7.
ßych ſtára Apoſtolſka Ewángelia: tá-
kowa Ewángelia / ktora Koſciot po
rękach ſobie podawał / y ktorey Swie-
ty Woyćiech vczył / ſtárzy Polacy przy-
ięli: te oni ták bárzo mitowali; że y gár
dłá dla niey dáć, byli gotowymi: á ku
potykániu przećiw nieprzyiaćielom ſwo

im postępuiąc/ tę Bogá Rodźicá nabożnie śpiewali. Nie tylko w iedney Polßce tá byłá Ewángelia; ále we wßystkim Chrześcijáństwie: nowey Ewángeliey Ministrow wáßych, przed stem y kilká lat, nigdźie nie słychać było; tá náßá byłá Powßechną / po wßystkim świecie, z spráwey Boży rozsiáná. Niemoże też to sie zgodźić/ áni z Pismem/ áni z rozumem; áby ostátecznego tego złego wieku/ ktorego ći nowi Ewángelicy nástáli/ w tey swej Ewángeliey miedzy sobą rozni/ miáłá sie práwa Ewángelia rozmnożyć. Niżli P. Jesus Christus wylał zá nas swą Krew nadrożßą; według Dawidá Proroká/ tylko w Zydostwie był znáiomy Pan Bog: ále gdy rosciągnął swe ręce, ná Krzyżu świętym/ świát wßystek ku sobie miłosciwie gárnąc; iuż od onego czásu / na wßystek swiat głos wyßedł Apostolski: iuż od wschodu, do zachodu Słońcá / imię Boskie iest chwálebne. Mowił Bog Ociec do Syná swego/ w Psalmie wtorym: Proś mię; á dam tobie narody ludzkie, dziedźictwo twoie/

2 Dow

Czás rozmnażánia Ewángeliey.

Psalm. 75

Ps. 18. 112.

twoie/ y dzierżawę twoie, gránice ziemie. Prosił o to sam Pan Jesus/ v Janá S. w Cap. 17. ßyroce: wysłuchan tedy iest/ według swey vczćiwości/ od Oyca swego namilßego. Przeto w Psal. 21/ o Panie Chrystu sie napisánym/ tákowe maß świadectwo: Nawrocą sie do Pana wßystkie gránice ziemie; y będą pokłon czynić przed oblicznością iego/ wßystkie narody ludzkie: Bowiem Páńskie iest Krolestwo; y on będzie pánował nád narodem ludzkim. Ná te Prorockie słowá (abyście rzecz lepiey obaczyli) stáry Doktor Augustyn S. ták napisał/ do wáßey iákoby Xiężey rzecz czyniąc: Co powiedaß/ Kápłanie: zapłatá/ ktorą dał Pan Christus/ nie iest zapłatá okrągu ziemie: izali sámá Afrika (izali sámá Czeská/ álbo Niemiecka, ziemiá) iest odkupioná: y nie śmießże mowić; że wßystek świát iest odkupiony; ale zginął: á ktoż náiechał Páná Chrystá; áby swoie rzecz vpuścił: Oto (mowi Prorok Dawid) wspomną/ y nawrocą sie do Páná/ wßystkie gránice ziemie. Gdyby był mowił; gránice zie-

Hebr. 5.

Kościoł po wßytkim świecie rozßyrzył sie.

nice ziemie: á nie mowił; Wßyſtkie gra-
nice ziemie: mogliby byli mowić Ká-
cerze; Oto my też mamy ſwoie granice
ziemie ꝛc. Wßyſtkie granice ziemie/
rzekł Prorok / o Kácerzu: Wßyſtkie,
rzekł. A ktoredyż mi ſie wywikłaß; á
byś vßedł tey gadki? ꝛc. Ale podobno
nieſłuchaią tego Proroctwá pilno. A
záż ieden ieſt ten Wierz; Nawroca ſie
do niego wßyſtkie granice ziemie: ieſty
drugi/y trzeći ꝛc. wyżßey opiſany.

To Auguſtyn S. dáie tám ſwiádec-
two Ewángelicy / zá rázem po Miece
Páńſkiey na wßyſtek świát rozßyrzo-
ney/y iákoby ze krwie iego (co ná inym
też mieścu pięknie przypomina) rozſiá-
ney: ná ten oſtátecżny cżas, rozſiewá-
nie S. Ewángelicy ciągnąć niemoże-
cie. Piſmá też Prorockie iáſniey pro-
rokowáły o Páńſkim Koſciele; ktory
po Miece iego, ná wßyſtkim ſwiecie
miał być; niżli o Páníe ſámym Chriſtu-
ſie. cżego thęż / v S. Auguſtyná, ná
Pſalm 30/ naydzieß pewną przyczyne:
Wßyſcy/ (mowi) ktorzy po mieścách
y cżeſciach cżynili Kácerſtwá/ wiedzie-
li to

Serm. 109 De Tempore. w Náuce Chrześćiáńſkiéj Lic. 84.

8.

lito w Pismie Bożym: że Kościoł inßym nie iest opowiedziany; iedno po wßystkim świecie rozßyrzony. Skrycie y powiedzieli Prorocy o Pánie Chriſtuſie/ niżli o Kościele; dla tego/ mniemam: że wiedzieli w duchu/ iż ludźie przeciw Kościołowi mieli sobie katy czynić; o Pána Chriſta niebárzo/ ale o Kościoł bárzo/ mieli sie swarzyć &c. Jáśniey: ßę świádectwá o Powßechnym Kościele niżli o P. Chriſtuſie.

Niechce rzeczy iaśney ßyrzyć: y wßystkich stárych Doktorow dośyć iest świádectwa/ o Ewangelicy po świecie rozßyrzoney, wnet po śmierci Páńskiey. co też y Nowy Testament iáśnie przypomina. Kazał bowiem Pan Jesus powiedáć Ewángelią, po wßystkim świecie: przypomniał to, przy rozlaniu oney máści/ w domu Symonowym: kazał począć o sobie świadczyć Apoſtołom/ naprzod w Jeruzalem, y w Zydoſtwie; potym w Samáryey; naoſtatek po wßystkiey ziemi. Páwet też S. (abym wiele niemowił) co za Proroctwo przywodźi/ Rom. 10; o tym naprostßy wiedzą. Przeto y przeciw Pismu/ y przeciw Rozumowi/ y przeciw pewnym a iáśnym Mar. ult. Mat. 26. Act. 1. Zámknienie i błędu.

iáſnym Polſkim Hiſtoryam, to mowi-
cie/ Bracia mili; aby naukę prawdźi-
wą ſwiętey Ewángeliey teraz P. Bog
zeſłał / do Kroleſtwa Polſkiego. Pi-
ſmo też; Damći narody ludzkie (mowi
Bog Oćiec do Syna ſwego) dziedźic-
two twe/ y dzierżawę twą, granice zie-
mie: Rozum to pokazuie; iż Pan Jeſus
Krew ſwą wylał za ſwiat: Hiſtorie też
Polſkie/ o przyiętey Ewángeliey/ kto-
ra była na on czas po wßytkim ſwiecie
iedná/ tá ktora dźiś v nas trwa/ pew-
ne dáią ſwiadectwo.

2 błąd. 2 Błąd wáß ieſt w Przedmowie; gdy
pißecie: Słyßawßy náukę Bráći Cżeſkiey/
poználiſmy ią być prawdźiwą/ doſkonáłą wo-
lą Bożą/ iż ieſt prawdźiwie nápiſána/ we-
dług ſwiętego Piſmá/ ſtárego y nowego Te-
ſtámentu/ y według przykłádu pierwßego
Kośćiołá Chrześćijáńſkiego.

Podobny przykład. Takeſcie wy/ Bracia mili/ to być
wolą Bożą doſkonáłą/ j według Piſmá
ſwiętego / poználi; iáko oni Doktoro-
wie/ ktorzy chcieli włożyć Obrzezanie
9. ná Chrześćijany/ Piſmo S. y wolą Bo-
Act. 15. żą rozumieli. Obrzezał ſie Oćiec wie-
rzących Abraham, z inymi wybranymi
Bożymi:

Bożymi: napiſano ieſt o Obrzezániu; Gen 17. Będzie wam obrzezánie ná ciele waßym przymierzym wiecznym. ná przykład Abráhámow/ y ná piſmo Bożego Teſtamentu/ ták ſie oni w on czas odwoływáli; iáko y wy teraz/ pod tymiß zaſłonámi/ Czeſkich Bráci Confeſsią bronicie. Ale iáko tám ná Apoſtolſkim Concilium dekret dano; To á to widziáło ſie nam/ y S. Duchowi: ták też ná Conſtantinſkim/ Bázyleyſkim/ y teraz ná Trydeńſkim Conciliū/ wßyſcy Ewangelikowie nowi ſpráwiedliwie ſą oſądzeni. Tenći/ Bracie miły/ w Koſciele Bożym był záwżdy porządek; nie to ieſt ſłowo ßczyre Boże; ktore to bie/ álbo mnie/ tákie widźi ſie być; ale ktore Duchowi Swiętey/ Duchowi wßelkiey prawdy/ ná prawdźiwym zebrániu Swiętych Conciliach/ práwym ieſt Słowem Bożym. Chełpił ſie też Arius/ Macedonius/ Neſtorius/ Eutyches/ z inymi Kacerzmi/ ſłowem Bożym: á wżdy nie to/ co ći włáſnym ſwym duchem vpornie twierdźili/ Słowem Bożym było; ále co Cō-

Rozſądek pewny/ o prawdźiwym słowie Bożym.

cilia, prawym Słowem Bożym być, prawie wytożyli. Tak vczynito Concilium Niceńskie / przeciw Ariusowi; Konstántinopolskie / przeciw Macedoniusowi; Efezyńskie / przeciw Nestoriusowi; Chalcedońskie / przeciw Eutycheſowi. ꝛc.

3 błąd. 3 Błąd ieſt / z ſtrony Miniſtrow wáßych; ktorych maćie zá wierne Náuczyćiele / zá práwdźiwe Miniſtry y Posły Páná Chriſtuſowe / zá Páſtyrze y Opiekuny wierne ſwoich dußz.

Miniſtrowie Bráćiey

Abowiem tákowymi ći ſą Náuczyćielmi; iákowym byt Alexander, y Hymenaeus: ktore Páwet S. oddał Szátánowi; aby ſie ztorzeczyć nie vczyli. Szwánkowáli oni w Wierze; y dla tego byli od Apoſtołá kleći: wy tákże / dla teyże przyczyny / od Kośćiołá Apoſtolſkiego noſićie ná ſobie Anáthema.

1 Tim. 1.

4 błąd. 4 Błąd wáß ten ieſt: że Wáßey Confeſsiey dobre ſwiádectwo dáią / Wergerius / Luter / Melánchton / Bucerus / Fabricius / Kalwin / y Muſkulus / pobożni (iáko wy mienićie) y náuczeni mężowie / tákże y Brolewieckie Collegium.

Swiádectwo dobre.

Byſćie byli powiedzieli: że wáßey

Confeſ-

Confessiey dobre swiadectwo dáią / Irenaeus / Cyprianus / Hilárius / Ambrosius / Hieronymus / Augustynus / y Chrysostomus / swieci y dawni y Duchá S. pełni Męczennicy á Doktorowie; także y Powszechne ktore Concilium: bytoby to swiadectwo / v wszech Chrześcijánow / swiete á poważne. ale gdy nam przekładacie tych swiadectwo; ktorzy sie wydzielili od Powszechności / á nowe sobie Wiáry po kątach y po stronách poczynili: v nas / y v każdego bacznego / to swiadectwo iest nikczemne. Powiedziało sie też o tym, ná początku, wyrzey: ná ten czás obaczćie

5 Błąd wáś / záiste niemały: Poty / (mowićie) pokiby nam co lepszego á gruntowniejszego z Pismá S. vkázano niebyło / Confessia te będziemy dzierżeć: przez ktorąsmy / ku prawdziwey náuce Bożey y Chrześcijáńskiey / przystąpili. 5 błąd. Confessia odmienna.

Pytam was tu / á pilno pytam / Brácia mili: mali tá Confessia waszá prawdziwe Słowo Boże? ieśli ma; iáko twierdzicie: godziś sie od Słowa Bożego kiedy odstępować; czyli nie? Ktoby od Słowá Bożego odstąpił; Słowu Bo- 10.

wu Bożemu niewierzy: kto niewierzy bywa potępion. Wielkać to przeciwność/ (Łácinniey zowią Contradikcią) w tych dwu Propoſiciach wáſzych:

Contradikcio.

Przez te Confeſsia/ku prawdźiwey náuce Bożey y Chrześćiáńſkiey/ przyſtąpiliſmy:

Poty/ pokiby nam co lepßego á gruntownieyßego z Piſmá ſwietego okázano niebyło/ bedziemy trzymáć.

Núż tedy/ ieſli wam co lepßego okáżą Luterani/ álbo Sákramentarze/ álbo Nowokrzcżeńcy/ álbo Troybożánie/ álbo Obrzezáńcy/ álbo ini wieku dźiśieyßego odmiennego nowi Doktorowie: odſtąpicież od wáßey Confeſſiey; czyli nie? Jeſli odſtąpicie: od práwdźiwey náuki Boſkiey á Chrześćiáńſkiey odſtąpicie. Abowiem mowicie;

Przez te Confeſsia/ku prawdźiwey náuce Bożey y Chrześćiáńſkiey/ przyſtąpiliſmy.

A żebyſcie byli gotowi odſtąpić; poświadczacie tego/ y w Zámknieniu tey Confeſsiey wáßey/ tymi ſłowy:

A wßákoż iednák przedſie ná ſwey rzeczy nieuſtępnie á vporznie nieſtoia/ á nigdy nieſtáli: y owßem ieſliby iákie gdźie przy czym niezrozumienie ſie nálázło/ á iſtimi dowody z Piſm ſwietych Chrześćiáńſkich/ w duchu

cichoſći

ćichośći im vkazano było/ gotowi są (iákoż y zá wżdy bywáli) z vważániem/ á z istym poznániem prawdy / lepsze náuczenie z wielką wdzięcznośćią przyiąć/ y skutecznie rádźi ná-

Wiem y widzę/ Bracia mi- (práwić. li;/ co mowicie/ y czynićie: státeczność tey nowey Ewángeliey wászey okázuiećie: powieść onę Páná Gierzego / zacnego Xiążęćiá Sáskiego/ potwierdzacie; ktory o sąsiádach swych Wytemberczykach / często mowił: Wiem/ co tego roku trzymáią w Witembergu; co przez rok będą wierzyć / niewiem. Abowiem w tey Confessiey wászey/ Brácia Czescy dáleko sie odstrzelili (co ná swych mieyscách pokażę) od Jana Hussá, Wiáry swoiey Oycá: wielescie wy iuż z nimi przyięli od Luteranow: wielescie odmienili/ y po dźiś dzień odmieniaćie: áleć Słowo Boże/ iesli prawdźiwe iest przy was / niemiáłoby nigdy od was być odmieniáne. Boć tho nie Grámmátiká iest/ áni też Dyalektyká; ktorą może ná káżdy rok / bez nárusżonego zbáwienia / odmieniáć. Záiste / Brácia mili/ w rzeczách zbáwiennych/ ktorych nas vczy Słowo Boże/ nietrze-

Ewángeliej nowey státeczność.

Zacna powieść á poważna.

Confessiae niemáią być odmienne.

bánam

bá nam być trzćiną; mocną thu mamy
11. trwać opoką. A przeto lepieyby do te-
go Słowá Bożego przystąpić; ktore /
w vstawicznym wáßych Ewangeli-
kow odmienianiu / v nas nie iest odmien
Duchá ne. Wielkać iest rozność á znáczna /
2 rozność miedzy Duchem Bożym; á nie Bożym:
on iest Duchem pokoiu / zgody / iedno-
sci / stałosci; ten mnoży niepokoy / oká-
zuie nie iedność / káżi zgodę / wiecznym
iest niestatkiem. Jesli niechcecie być
Trzćiną / á niemylić sie na práwym Sło
wie Bożym: rádzę / w czas od Czeskiey
Confessiey odstąpćie; á do Wiáry Ko-
sciołá Powßechnego przystańcie. Zkąd
wyßedßy / iesteście odmiennymi; do tąd
sie wroćiwßy / będziećie w Wierze stá-
łymi: ináczey / trudno iest á niepodo-
bno: rzecz to sámá (iesli rozum maćie)
káżdy dzień / im dáley tym znáczniey /
wam pokázuie.
6 błąd. 6 Błąd wáß / Rzeczypospolitey bár-
zoby záßkodźił: gdyby kto tak niebácz-
nie zbáwienia swego ßukał; iáko wy czy
nicie. Zyczycie wy Naiásnieyßemu
náßemu Panu, Krolowi Polskiemu,
iákoby zbáwienia włásnego / przez przy-

ście tey waßey Confeßiey: á ia to wam za pewne powiadam: że gdyby Krol iego M. (co / za taßą Bożą / w Polßce nigdy nie będzie) nietylko wáße te / ále ktoraßkolwiek nowa Luterßa, álbo Sakramentárßa / Außpurßa álboTygurynßa / Confeßią przyiął; zburzenie Rzeczy pospolitey / y wywrocenie Korony Polßkiey / wnetby z tąd vroßło. co (oprocz iáßney Cżeßkiey Hißtoryey) zacny á vczony cżłowiek, Stánißław Orzechowßki, w ßwoich wam demonßtruie Dialogach. Pißecie też przy tym;

Zá nowa Wiára ginął Krolestwá.

Że tych cżáßow niebeßpiecznych / roznoßcí á roßterki / około przednieyßych Artykułow Wiáry wßcżęły ßie.

Roßtyrkow dźiś doßyć / około wiáry. práwdá.

Tak ießt / Brácia mili; iáko mowicie: około przednieyßych Artykułow Wiáry / wßcżęty ßie dźiś wielkie roznoßci y roßterki. Jeßt ieden Artykuł Kredá Apoßtolßkiego: Wierzę w Jeßu Chrißtá / Syna Bożego iedynego / Páná náßego. Ktho wierzy w Jeßu Chrißtá; ma wierzyć y PAnu Chrißtußowi. Abowiem kto niewierzy iemu; gniew Boży nad nim wiśi. Gdy tedy około tych trzech ßłow Páná Chrißtußowych;

Wierzyć w Jeßu Chrißtá. Ioan. 3.

Roznosć o trzy słowká.

To iest ciáło moie; są dźiś wielkie roznosci á rostyrki: około onego Artykułu; Wierzyć w Christusá/ Wierzyć y Christusowi; roznosci są y niezgody. ále gdzie? v Ewangelikow wáßych; nie v naßych Powßechnikow. Swarzćie sie wy; iáko chcecie: wykłádaycie po nowemu; iáko sie głowkam wáßych Ministrow widźi: my po stáremu iedno mowimy; a Páná Jesu Christá/ pod osobámi Chlebá y Wina/ Bogá y Człowieká prawdźiwego, chwalimy; według porządku Kápłaná Melchisedeká/ ofiáruiemy; á ofiarowánego Báránká náostátek pożywamy. Tak też w inßych głownych Artykułach/ czyńcie wy roznosci á rostyrki; ktore pewnie/ od Kosciołá Powßechnego wyłączeni/ á iednego Pástyrzá niemáiący/ záwżdy muśicie czynić: my swiętą zgodę/ swiętą stałość/ swiętą státeczność/ pod iednym ná swiećie widomym Pástyrzem/ od Páná Christá postánowionym/ chowáć będziemy. Prawdá tedy to iest ista; że dźiś/ gdy co głowa, to rozum/ co Zbor, to Wiárá/ roznosci w Wie-

rzeá

rze á rostyrkow iest dosyć: ale niedługo zasię wpadliście w Błąd

7. Chcecie; aby Krol Polski łáskáwym y miłośćiwym obrońcą być raczył Confessiey wáßey/ dla roskazania Bożego/ y odpłaty wiecznego żywotá. 7 błąd.

Gdzie to Pan Bog roskazał Krolowi Polskiemu; aby wáßey Braciey Cõfessiey bronił? mać on roskazanie/ około bronienia y chowánia Confessiey; ale od Kapłaná Porządnego wziętey: około wáßych Kápłanow/ ktorzy na kstałt Chore Datan y Abiron są Kápłany/ inße ma roskazanie. Bo ták iest nápisano/ Deuter. 17. Gdy Krol vsiędzie ná stolicy Krolestwá swego; wypiße sobie Zakon Boży/ wziąwßy exemplarz od Kápłanow pokolenia Leui. ꝛc. Widziß tu Zakon Boży/ wzięty od porządne° Kapłáństwa Lewickie°: słuchay ná wáße Kapłany srogą / kthorą Krol winien iśćić / sentencią, tamże nápisaną: Jesli w czym (mowi P. Bog przez Moyżeßa) będzieß miał trudny á wątpliwy rozsądek ꝛc. idź do Kápłanow rodzaiu Leui / y do Sędziego ná 12. Krol ktora Confessia winien bronić. Num. 16.

on czás będącego: od nich sie będziesz dowiadował. ktorzy rozsądzą tobie sądu prawdę: y vczyniß/ cokolwiek powiedzą. ꝛc. A ktoby sie pyßnił/ niechcąc słucháć Kapłańskiego roskazania/ kthory ná ten czás służy Panu Bogu twemu; z Dekretu Sędziego vmrze on człowiek/ y zgładziß złe° z ludu Jsráelskiego: á wßystek lud słyßąc/ będzie sie bał. aby potym żaden nienadymał sie pychą. To tam iest roskazánie Boże/
Licz. 11. ná pyßne Haeretyki. Są teraz czásy, rostyrkow a roznosci (iakoscie wy sámi niedawno wyznali) pełne/ około przednieyßych Artykułow Wiáry: ktoż ma nam vczynić zgodę/ y okázáć sądu prawdę? áza nie Kápłani porządni? nie Piotr Apostoł/ Namiastek Pański/ z swym Senatem/ y z Powßechnym Concilium? A iesliż kto niechce słuchać roskazania Kapłańskiego; ktorego Pan Bog ku służbie Kosciołá swego przełożył: iuż Exekucyą czynić nad tym człowiekiem hardym/ swoy rozum nad zrozumienie Kosciołá Powßechnego przenoßącym/ przystoyny Sędzia

czynić

czynić winien. co gdy vczyni; w ten czás będzie miał odpłatę wiecznego żywotá; a ieśliby nieczynił; czego inßego trzeba śie iemu obawiać.

Tylko, o niewielkiey Przedmowie waßey; wßákże niemáto Błędow w sobie máiącey: przystąpmyß też do Przedmowy Bráci waßey Czeskiey: ná którą krotko odpowiedziawßy / rzecz sámę przed śię wezmiemy.

Odpowiedź ná Przedmowę Bráci Czeskiey. 13.

NAprzod co śie tyczę imienia tych ludźi / ktore zowią Bráćią; ia o to / iáko ktorą Sektę zwáć / nie chcę śie swárzyć. Imiona dáne bywáią / dla ludźi rozeznánia; wßákże iednák z iákiey pewney wtaśności. Mnie śię zda; żeby ich naśłußniey zwáć Hußitámi: iż od Janá Hußa / ktorego y zá Męczennika máią / niegdy wyßli. áczkolwiek iuż od niego (co śię ná swych mieścách okaże) bárzo odstąpili; á z Lu-

Jmię Bráci Czeskiey.

Hußite.

terany/y z Sakramentarzmi / y z Nowokrzczeńcy nieco/ iaśnie sie pomieszali. Podobno bacza to sami do siebie: y dla tego, imieniem pospolitym/ a z Pisma S. wyietym/ Bráćia sie zowia. Bo tak Kacerze zwykli záwzdy czynić: y sámi sie z sobą niezgadzaią; y Kacerstwá swoie Pismem pokrywaia. Od Hussá tedy / Hussitae ći Bráćia poszli: (co

Pikárt. ná końcu pokaże) Pikárt / po Husie/ plugáwą Sektę Adamitow znowił:

Wálden ses. Waldenses/ktore też zowią Pauperes de Lugduno / przed czterzy stá lat nástáli, y vstali. Niech tedy będą / czym chcą/ zwáni: Boże day to; by prawdziwą Bráćią nászą/ w iednym Kościele Powszechnym/ z námi byli; a tak też/ á

Bráćia. nie inák/ Bráćią Paná Christusową zostáli. Abowiem zaiste myla sie barzo/ z pewnym vpadkiem zbawienia swego/ ná tym: że Ministri swoie/ za práwe Posły Christusowe maią; że ich naukę / Zbáwiennym czystym słowem Bożym zowią; że sie iedney Sekty z Páwłem S. Apostołem czynią; że siebie y swą iednotę. nie błędną być y nie Kácerską

cerſka mienia. co ize oni ſama tylko ſwą powieſcią twierdzą; y doſyć ſie iuż/ przy pierwſzey Przedmowie/ o tym mowiło: dla tego też ia nie będę, na tym mieyſcu dłużey ſie bawił. Abowiem y około Cerkwie ſwietey Poſpolitey/ w ktorey oni żadnym obyciaiem nie ſą/ na ſwym mieyſcu gadać będziemy. do rzeczy ſamey/ przy ktorey każdą rzecz roſtrząśniemy/ iuż przyſtąpmy; á opuſciwſzy zalecania ſłowne/ ktorych każdemu Haeretykowi doſtáie/ o Artykułach gadaymy. Spoſob y drogá tego gadania, tá będzie: naprzod ſumme Artykułu każdego/ nic nie opuſciáiąc/ wypiſze: potym ná każdą rzecz z oſobna/ ſłuſną á Chrześcijáńſką dam Odpowiedź. Spoſob tey Odpowiedźi/ ná Artykuły

Artykułu 1 Summá.

ARtykuł wáſz pierwſzy/ Bráćia mili/ to ſtánowi; co o Piſmie Bożym/ á co theż o piſániu Doktorow ſwietych/ ma być wierzono.

1. Piſmá ſwiete w tym ſtánowićie: że ſą iſte/ práwdźiwe/ wiáry godne: z ktorymi żadne Pámiętáy/ Czytelniku

miły: że w Summie tych Artykułow/ nie moie ſą słowá ále z Confeſſiey Huſſitow wyięte.

Piſánia ludzkie zrownáć niemogą/ ále vſtępowáć, iáko ludzkie Boſkim, muſzą.

II. Te Piſmá ſwiete powiádaćie być cáłą Biblią/ ſtárego y nowego Zakonu/ porządnie od Oycow przyięte/ álbo Kánonizowáne.

III. Przyczyny tego/ czemu Piſmá S. máią być iſte dáiećie dwie: 1. że ſą Duchē S. nádchnione/ ꝛc. przez vſtá Swietych mowione/ piſáne/ y cudámi á známiony vtwierdzone: 2. że ſą iawne/ á bárzo iſte y nadoſkonálſze/ oſwiadczenie y oznáymienie obiáwioney woley Bożey.

IIII. Przy tych dwu przyczynach/ włożyliśćie te Propoſicie: 1 że Duch S. ſam wyrozumienie á prawdę ich w Cerkwi/ iáko raczy/ otwiera/ á zwłaſzczá wzbudzáiąc á dawáiąc wierne służebniki. 2. że bez Piſm S. niemáſz żadney znáiomośći zbáwienney/ áni wiáry/ áni przyſtępu ku Pánu Bogu. 3. że ſie w nich zupełnie á cále zámyka wſzytko to/ zkąd Wiárá pochodźi/ á czegożkolwiek ku náuce y ſpráwowániu Cerkwie Swietey/ poſpolićie iteż oſobliwie/ około zrządzonego zbáwienia potrzebá ieſt. 4. że ſą wybornym Duchá S. miſterſtwem/ nád ktore áni Angioł z niebá pewnieyſzego przynieść niemoże: á by też y co przyniosł/ wierzono mu być niema. 5. że wiárá o Piſmiech ſwietych/ że ſą Bogiem nádchnione/ ieſt służebny początek nabożeńſtwá á Wiáry Chrześćiáńſkiey. 6. że ie káżdy w wielkiey poważnośći mieć

máſ

ma/ onemu cále we wßem wierzyć/ ono sobie czytáć/ nauk zbáwiennych z niego nabywáć/ im sie rządźić á spráwowáć/ á nawiecey Przełożeni á Kśięża Cerkwie Swietey. 7. że w wáßych Cerkwiach albo Zborzech Pismo Sięzykiem/ ktory wßyscy posłucháce rozumieią/ bywa czytáne/ zwłaßczá Ewángelie swiete y Epistoły/ podle stáradawnego zwyczáiu Cerkwie: á z nich vczenie y nápominánie albo Kazánie zbáwienne/ iáko kiedy tego potrzeba być sie vzna/ do ludu bywa czy-

V O pisaniach Doktorow swietych/ (nione. tá iest wáßá náuká: 1. Pismá Doktorow swietych/ a zwłaßczá stárych/ zá práwe á vżyteczne máią być miáne/ á ku náuce ludu vżywáne. 2. Przydáiećie te przestroge: wßakże tylko w tym/ poki sie z Pismy swietymi zgadza/ albo im przećiwne nie iest/ á w czym y pokad swiádectwo dawa Misterstwu pierwotney Cerkwie Swietey Apostolskiey/ á od iednomyslnośći zwolenia iey (dokad ießcze w czystośći prawdy stałá) nic sie nieodchyla. 3. Potwierdzaćie tho dwoim swiádectwem/ Augustyna S. y Dekretem.

Ta iest summa wßystkiey nauki wáßey/ o Pismach świetych/ y Doktorowskich: my iuż każdą rzecz z osobna rostrząśńmy: prawdę przyymuymy; á błędy tłummy.

O Piſmie Swietym Odpowiedź.

j y ij cżeſć pierwſze=go Arty=kułu.

TV pytálibyſmy was; co Piſmę S. á co ludzkim / zowiećie: ale / iżeſcie ſami ná to odpowiedzieli / y nam te Piſmá S. opiſali / dobrze ſie ſtáło. Abowiem to pokazuie tá 2 rzecz; Piſmá S. ſą cáłą Biblią / ſtárego y nowego Zakonu / porządnie od Oycow przyięte / álbo Kánonizowáne. Chwale tu wáß poſtępek; żeſcie to / o cżym gadamy / naprzod opiſáli. Abowiem káżde porządne gadánie ma ſie poczynáć od Definiciey; według náuki porządney Dialektikow. áby to / o cżym ſie gada / było rozumiano. Gadamy tu o Piſmie: Piſmo ieſt dwoiákie; Swięte y Ludzkie: wy Piſmem S. zowiećie cáłą Biblią / Stárego y Nowego Zakonu / porządnie od Oycow przyiętą / álbo Kánonizowáną. zá ktorym Piſmá S. opiſániem / cożkolwiek ieſt oprocz Bibliey / to ieſt (według was) Piſmem Ludzkim.

Piſmo ſ. co.

Defini=cya.

W tym tedy zgadzáią ſie wáßy Miniſtrowie z námi; (ieſli nie obłudnie / á nie

á nie odmiennie/ to piſali) iż wßyſtkie Xięgi Stárego y Nowego Zakonu/ porządnie od Oycow przyięte/ ſą Piſmem S. dla czego niebęda też przeciwko ostnym Dekretom Koſcielnym: w ktorych wßyſtkie Xięgi całey Bibliey ſą vtwierdzone / począwßy od pierwßych Xiąg Moyżeßowych / aż do Xiąg Obiáwienia Jana S. Pámiętayćieß ná to / Bráćia mili, ábyſcie potym tak / iako Luter niebácznie czynił/ktorych Xiąg niewyrzucáli. Abowiem cała Biblia porządnie ieſt od Oycow S. y przyięta/ y kánonizowána. A tuć ma mieyſce ono świádectwo S. Auguſtina; gdzie tak mowi: Jabym nie wierzył Ewangeliey; gdyby mie do tego nie wiodłá Powáżność Koſciołá Powßechnego. [Ego verò Euangelio non crederem: niſi me Catholicę Eccleſię commoueret auctoritas.] A zaiſte takći ieſt. Abowiem iż Mátthæus S. napierwey / potym też ini Ewángelią piſali / nie zkąd inąd my wiemy; iedno z świádectwá tego / ktory zawżdy trwa po wßem Chrześćiáńſtwie / Koſciołá Powßechnego.

Cóta Biblia.

Cõtra Epiſt. Fundamenti, Cap. 5.

Vtwierdziwßy cała Biblia / dáley
¶ Piſma S niedoſkonała Definicia, zbija ſie. poſtąpmy. Zda mi ſie; eſcie niedoſko-
nále opiſali Piſmo Swięte / y od niego
Piſmo Ludzkie niedobrze też wydzieli-
li : á tho dla tychże dwu waßych przy-
czyn; ktorymi cała Biblia wyſławia-
ćie być Piſmem S. co abyſcie mogli zro
zumieć ; pilnie tey rzeczy przypatrzcie
15. ſie. Pytam Miniſtrow waßych: Kre-
do Apoſtolſkie / także też y Niceńſkie /
1 Dow. ieſtli Piſmem S. czyli Ludzkim ? oni
iuż / według Piſma S. opiſania / mu-
ßą mowić ; że nie ieſt Piſmem S. obo-
ie ono wyznánie Wiary : (bo nie ieſt
napiſane w Bibliey) ale my im tego za-
dnym obyczaiem pozwolić niechcemy.
Vtwierdzenie. á to / zá ich też przyczynami. Abowiem
oboie Kredo ono / y od Apoſtołow po-
dáne / y ná Koncilium Niceńſkim ſło-
żone / ieſt Duchē S. nadchnione; y przez
vſtá S. ieſt mowione / piſane / y Cudá-
mi vtwierdzone: ieſt też iawne / á barzo
iſte / y nadoſkonalße oznaymienie obia-
wioney woli Bożey. O Apoſtolech /
aby ich Kredo od Duchá S. niebyło /
żaden niebędzie émiał mowić : o Ni-
ceńſkim

ceńſkim Kredzie także też wßyſcy rozumieią; oprocz potępionych Arrianow. A bowiem co ſie na Koncilium ſtanowi; Duch S. ſtánowi: á co Duch S. ſtánowi; iuż to ieſt ſwiete y doſkonáłe woli Bożey (iáko wáßy mowią) oświadczenie. ponieważ ná Koncilium/ przyſtoynie zgromadzonym/ one ſłowa záwżdy máią mieyſce; widziáło ſie ták Duchowi ſ. y nam. O Cudach też/ z ſtrony Koncilium Nicenſkiego/ pewna tho ieſt; iż przez wiele Swietych ludzi/ ktorzy ono Kredo trzymáli/ Znaki wielkie czynił Pan Bog. Duch záiſte Swiety w tych Kredach, te wiáre podał: Duch S. vtwierdził/ oznaymił: żebyſmy to y Wyznániem ſwietym/ y Piſmem ſwietym zwáć niemieli; ia żadney przyczyny do tego niewidzę. Jeſli Ludzkie Piſmo to ieſt; w ktorym może być fałß, y obłądzenie: á Boſkie y Swiete/ to; w ktorym ieſt iſta á pewna Prawda: te dwoie Kredá/ Apoſtolſkie y Niceńſkie/ gdyż ſą iſtą á pewną prawdą; Boſkim á Swietym ſą Piſmem. A przeto/ Bráćia mili/ omylili ſie wáßy, ná opiſaniu

Act. 15.

Záwiązánie.

2 Dow.

Zámknienie.

Piſma

Piſmá Swiętego/y Bożeº: gdyż y wie
le inych rzeczy/ ktore w Bibliey nie ſą
nápiſáne/Duch S. pewnie á iſcie w Ko
ſciele ſwym Swiętym opiſáć raczył. co
ſie ná ſwych mieyſcách wywodzić y oká
zowáć będzie. To obłądzenie wáßych,
16. dla tego tu potrzebá odkryć: aby tym
titułem/Piſmo Ludzkie/ludzi niezwo
dzili; á ich też nieumieiętność/ w prá
wym Opiſowániu wielkich rzeczy/ byłá
¶ Piſmá obaczoná. Ták tedy ſie rzecz ma; y ten
dobrij Ro ieſt pewny á nieomylny rozdział Pi
zdział. ſmá: Piſmo/álbo ieſt Boſkie; albo Lu
dzkie; albo y Boſkie y Ludzkie. Piſmo
Boſkie, ieſt w cáłey Bibliey: ktore też
dobrze zowiemy y Swiętym; á nad kto
re nic pewnieyßego (gdy bywa dobrze
rozumiano) być niemoże. Piſmo Ludz
kie, tych ludzi zowiemy; ktorzy mogą y
prawdę/y fałß/piſáć: prawdę/z nád
chnienia Duchá Swiętego; fałß y obłę
dliwość/ z ſiebie ſámych: Abowiem
Pſal. 115. káżdy człowiek ieſt kłamcá. co o nátu
rze káżdego człowieká/ wyłączywßy
łáſkę Bożą, prawdę vczącą/ ma być
Piſmá rozumiano. Pod tym Piſmem Ludz
Ludzkie. kim zámykáią ſie Piſmá Doktorow Ko
ſcielnych

ścielnych wßyſtkich. w ktorych co ieſt prawdziwego; od Ducha Prawdy ieſt: a coby też było obłudliwego; od nich ſamych ieſt/ iako od ludźi. Także też o Prawach Ludzkich/ Cesárſkich/ Polſkich/ ma być rozumiano; że y prawdá/ y fałß/ w nich być może. A toć ieſt; co Auguſtyn S. piße: Pan Bog (powieda) mowi przez Proroki: mowi vſty ſwymi/ w Ewangeliey: mowi y przez nas; kiedy Prawdę mowimy. Naoſtátek Piſmo ono trzecie/ ktorem názwał y Boſkim y Ludzkim/ ieſt Piſmo Kośćiołá Swiętego Powßechnego. ktore Ludzkim ieſt dla tego: że Kośćiół ieſt z ludźi: á Boſkim przeto; że ma Ducha Bożego, rządzącego ſwego/ Ducha wßelkiey Prawdy. Abowiem o Kośćiele ſwiadectwo wydawa S. Páwel; że ieſt ſłupem y vtwierdzeniem Prawdy. A czemuż to Kośćiół/ ktory z ludźi ieſt/ ieſt ſłupem y gruntem Prawdy? dla tego/ Bráćie mily; że mu Pan Chriſtus dał te obietnicę/ S. Ducha ſwoiego/ z nim záwżdy mießkáiącego. Pomarłyć iuż perſony Apoſtolſkie; ktorym tá wie-

In Pſalm. 34. prope finem.

III.

Piſmo y Boſkie y Ludzkie.

Dowod. 1 Ti. 3.

Vtwierdzenie z Io. 14.

czna

czna Obietnica iest vczyniona: ale Vrzędy Apostolskie, do skończenia świata zawżdy trwaią. dla ktorey ieszcze obietnice swey/ taż Prawda mowi Pan Jesus Christus: Ktoby nieslucha Kościoła; iest iako poganin. Pismo tedy Koscielne/ za Pismo Swiete a Boże, ma być w Chrześcijaństwie miano. A tu iuż pátrzay pilno / Bracie mily; żeć nie dla ludzi/ ale dla Ducha prawdy/ Kościołowi to daiemy; z zasnego Porządku y Obiecania Pana Jesu Christa/ y poświadczenia S. Apostoła Pawła. A iżeby wam przykro niebyło/ Pismo Koscielne mieć za Pismo Boskie; rzeczi samey/ á nie słowá/ macie báczyć. Prawdá; że zowiecie Pismem Bożym, Pismo Moyżeszowe/ Izaiaszowe/ Matthaeuszowe/ &c: á zowiecie dla tego; że iest wola Boża/ y oznáymieniem Duchá Swiętego: czemuż też y Pismá Koscielne/ w ktorych wola Boża Duch S. oznaymia/ a ktore iśtá a pewna sa prawda/ nie będziecie mieć za Pismo Boże? Nie o słowa nam idzie; ale o rzeczi: zowi ty/ Bracie/ y ia z tobą będę/ cáłą

Mat. 18.

Zawiązánie.

Dla czego Kościoł iest prawdźiwym.

Pismo Koscielne mieć zá Boskie/ niema być przykro. 1 Sow.

Biblią

Artykuł 1.

Biblia Pismem Bożym: zowmy Pismo Kościelne Pismem Kościelnym: zgadzamy się w słowiech: y rzeczy mi pozwolić musisz. Gdy cię spytam; Wierzysz Pismu Swiętemu: odpowieß mi; Wierzę. á gdy spytam; Wierzysz Pismu Kościelnemu: co mi odpowieß: Jeśli rzecieß; Niewierzę: świadectwu wyiętemu Pawłá Swiętego/obietnicy Pana Christusowey/ y Duchowi S. rządzcy Kościoła / niebędzieß wierzył. a ieśliż tym wierzyć maß: tedy y Pismu Kościelnemu wierzyć maß. Niewierzysz ty Pismu S. dla tego; iż iest w Bibliey/ od Moyżeßá/ Matthaeußá. &c. napisane: ale/iż od Duchá Swiętego wypłynęło. thakże też nie dla tego maß wierzyć Pismu Kościelnemu; że iest w Koncyliach napisano / y potym od Drukarzow drukowano: ale że od Ducha Swiętego/ktory Kościoł swoy stupem Prawdy czyni / wyßło. Nie o Pisánie tedy nam idzie / áni o Persony ludzkie; ale o wolą a sprawę Ducha S. dla czego / o pierwßych 4 Concyliach tak trzymaią; iako o 4 Ewangeliach.

2 Sow. 17.

Pismu Kościelnemu wierzymy/y Kościelnemu.

3 Sow. Koncilia 4.

Abowiem

Abowiem wypisali nam dostatecznie Wiare o Troycy Swietey / w Ewángeliach skrycie á nieiasnie opisana: ná Concilium Niceńskim / Pana Chrystá z Bogiem Oycem iedney Istnosci; ná Konstantinopolskim / Ducha S. z Oycem y z Synem iednostoynego; na Ephezynskiem / iedne Persone Pana Chrystusowe we dwu Naturach; á na Chalcedońskim / dwie Naturze w iedney Personie. gdzie potępieni sa / Arius / Macedonius / Nestorius / y Eutyches. Nie ná ludzie tedy tu sie ogladaymy; ale ná Ducha Swietego: nie o ludzka nam persone idzie; ale o Dekret Ducha Bozego. Napisał S. Matthaeus Ewángelia / w ośm lat po wstąpieniu Pańskim: po nim pisali Ewángelistowie drudzy: vczynili Dekret Apostołowie w Jeruzalem / ná Concilium swym / okoto Obrzezánia. &c. á wzdy y ten Dekret Apostolski / y Ewángelia sáma / nizli napisáne sa / byty Prawda Ducha Swietego. dla ktorego Ducha Swietego / Pismo Koscielne mamy mieć za Pismo Boskie. Abowiem

5 Sow. Ewángelie nie pisáne. &c

6 Sow.

Pismo

Pismo Kościelne zawżdy sie zgadza z Pismem Boskim: ieden Duch Boży, y Pismo Boskie/ y Pismo Kościelne podaie: nie iest Duch S. Duchem niezgody; ale pokoiu. Ma sie rządzić y miarkować Pismo Kościelne Pismem Bożym. tak iest tak/ Bráćie miły: zawżdy to z sobą społecznie idzie: zawżdy Pismo Kościelne zgadza sie z Pismem Boskim; á przećiw iego woli nic nie czyniło/ ani czyni/ áni czynić może. Czemu? iże ma Kościoł Sprawcę Duchá Swiętego/ woli Bożey nigdy nieprzećiwnego: á ma/ z obietnice pewney Páná Christá ꝛc. iedno to nie twoy/ ani moy/ iest rozsądek; iestli co/ w Pismie Kośćielnym/ przećiw Pismu Bożemu: słuchać my mamy; á nie rządźić/ Duchá S. w Kośćiele. Ty affekty vwiedźiony/ nad Duchá S. sie wysadzaiąc/ mowiß; To/ w Kościele Powßechnym/ iest przećiw Pismu Bożemu: ale pokorni Chrześcijánie/ á bez affektow rzecz sądzący/ nietylko tego niemowią; ale áni myślą. A iżeby to dobrze czynili; będźieć sie to/ ná swych mieyscach/ okazowáło:

Spárćie

Dowod.

Sedźia.

Odłożenie.

wáło: teraz na tym dosyć niechay bę-
dzie; że Pismo prawdziwego Kościoła
Pana Christusowego / ktory iest Swię-
ty a Powszechny / zgadza sie zawżdy z
Pismem S. a Bożym. a to / dla iedne-
go Ducha Swietego / y w Pismie Bo-
żym, y w Pismie Kościelnym mowią-
cego. ktorym Duchem Bożym gdy te-
ludzie piszą, Doktorowie świeci: Pi-
sma też ich / dla tego Ducha Swiete-
go / maią być miane za Pismo Boże.

§ 8.

Pismo Doktorow S.

Zámknienie trojákie o rozdziału Pismá

Tak tedy zamykamy / á słow rozność z-
chowamy: Pismo / iedno iest Boskie
Swiete; drugie, Kościelne; trzecie, Lu-
dzkie. Ludzkie Pismo / to iest, Dokto-
row Kościelnych / albo też Praw kto-
rychkolwiek ludzkich / w ten czás iest-
ste á pewne; gdy sie zgadza z Pismem
Bożym y Kościelnym: á Kościel-
thez / od Bożego niemoże być rożne.

¶ Do-
ktory z
Kościołē
przyymu
iemy.

Przeto tu ma mieysce ona krotka á m-
dra Powieść; Doktory przyymuiemy
Kościołem: to iest / poki sie zgadza kt-
ry Doktor z nauką Powszechnego Ko-
ściołá; poty iego naukę / y iego Pismo
prawą naukę y prawym Pismem zo-
wiem-

wiemy. bo ten / że Cztowiek ieſt / zbłą- 1 Sow.
dźić może: ale Kościoł / że ma zawżdy
Rządzce Ducha Swiętego / nigdy nie-
błądźi. Wielkać to ieſt / Bracie mity: 2 Sow.
iż po Artykule Ducha Swiętego / wie-
rzyć Kościoł; á nie Piſmo: iż nie Pi-
ſmá; ale Kościołá / kazał Pan Chri-
ſtus ſłuchać. Abowiem Kościoł był / 3 Sow.
y być może / bez Piſmá: á Piſmo ieſt Xię
gámi nietylko prawych Chrześćijan;
ale też wßyſtkich Kácerzow. Ktory
kiedy Haeretyk był; ktoryby Piſmem
ſwego niepodpierał błędu: iednego nie
naydźieß. Doktory tedy przyymuiemy 4 Sow.
z Kościołem. iáko to w S. Cypryanie, Cyprian
Biſkupie y Męczenniku / iáſnie oba- S.
czaß. Widźiáło ſię iemu; áby od Hae-
retikow okrzczeni / byli z nowu w Ko-
ściele krzczeni: á to dla tego; że oprocz
Kościołá Duch S. dány niebywa. ále
iże Kościoł Powßechny tego ták nie-
trzymał: Swiętego Cypriáná tá náu-
ká, nie ieſt przyięta; y owßem wzgár-
dzona. Abowiem niebaczył on tego; co Przyczy-
przypomina S. Auguſtyn / in Lib. 5 ná obła-
Cap. 20. de Baptiſmo; że inßa rzecz ieſt, dzenia.

Sákráment; inßa, ſkutek Sakrámentu. Odßczepieńcy mogą mieć Sakrámentá; gdy ich porządnie z Kośćiołem vżywáią: ale ſkutku á pożytku Sákrámentow/ łáſki Duchá S. przy Sákrámenćiech/ mieć niemogą. Niemáß tedy nic pewnieyßego/ nic beſpiecżnieyßego; iedno z Kośćiołem ſie zgádzáć/ y z Kośćiołem trzymáć: ponieważ y zacnym Kośćielnym Doktorom tráfiło ſie vbłądźić. áleć oni/ iáko ſkoro zrozumieli Powßechnego Kośćiołá vmyſł/ ſwoie mniemánie opuśćiwßy/ ná Kośćielnym Dekrećie przeſtawáli: y dla tego/ iáko y S. Cyprian/ Haeretikámi niebyli. Abowiem Haeretiká cżyni/ nie ták Obłądzenie; iáko Zátwárdźiáłość w nauce obłędney. To iuż ták poſtánowiwßy/ około pewnośći Piſmá; że Piſmá Boże/ á po Bożym Kośćielne/ ſą Piſmá nieomylne; á Piſmo Ludzkie, ma ſie zgádzáć z Bożym y z Kośćielnym: náucżmy ſie tu bárzo potrzebney Przeſtrogi. Abowiem ktho niedobrze Dźieli; (co Dialectici Diwidowáć zowią) ten bárzo prędko w Kácerſtwo y w błąd

Zámknienie.

Obłądzenie Doktorow S. nie ieſt Kácerſtwē.

Dowod.

Rozdział rzeczy ma być doſtáteczny.

y w błąd wpádnie. Złaby to byłá Diuisia: Bárwá iest, álbo Czarna/ álbo Biała; więcey nic. tákże też (co sie iuż pokazáło) zły to iest Pismá rozdźiał: Pismo iest, iedno Boskie/ drugie Ludzkie; więcey nic. Około opisánia rzeczy/ co Definicią zowiemy/ ná innym mieyscu przypomnię: ktorego też thák pilnie/ iáko Rozdźiału/ w porządnym gadániu y pisániu, trzebá przestrzegáć. Zwyklić ći Nowowiernicy/ gdy ich prawdą dochodźimy/ prosty lud tymi słowy zwodźić; Diálektiká y Philosophia to iest: ále ći záiste niewiedzą/ co mowią. Abowiem kto Diálektyki przestrzega; then porządnie á státecznie káżdą rzecz prowádźi. ktorą kto z prostá gáni; Páná sámego, y Apostoły iego gáni. Diálektykáć to iest/ w Ewángeliey: Kto iest z Bogá; Słow Bożych słucha: wy Zydowie/ iż nie słuchaćie; z Bogá nie iesteśćie. y ono: káżde Krolestwo/ w sobie rozdźielone/ bywa spustoszone ꝛc. tákże thez y ono: iesli Dawid Christusá zowie Pánem swym; iákoż iest iego synem? Diálektiką nárabia

Definicia też.

19.

¶ Spárćie zo Diálectice.

1 Dow.

2 Dow.

Vtwierdzenie.

Ioan. 8.

Matt. 12.

Matt. 22.

y Páweł S. ná wielu mieyſcách; y ini też w Piſmie S. Apoſtołowie/ Proro-
Diálekti cy.ꝛc. Tám ſie ty ſtrzeż/ Bráćie miły/
ki gdzie Diálektiki; gdzie przećiw Piſmu Swię-
ſie mamy temu/ ſádząc ſie ná rozumie przyrodzo-
ſtrzedz. nym/ Argumentuieß. iáko/ gdy Jan Kálwin mowi: Zadne° człowieká ćiáło nie ieſt ná wielu mieyſcách: przetoż y Ciáło Chriſtuſowe/ ktory ieſt prawdźiwy Człowiek/ niemoże być iedno w Niebie. álbo/ gdyby kto ták Argumentował: Zadna/ po porodzeniu/ nie ieſt Pánną: przeto y Márya niebyłá Pánną/ Syná Bożego porodźiwßy. Tu tedy dáć pokoy Diálektice; gdzie rozumē chceß ßyrmowáć/ nád oznáymienie Piſmá Swiętego: ále gdy z Piſmá S. porządnie ſie rzecz prowadźi/ y Piſmem BOżym wßyſtko ſie dowodźi; trzebá tám Diálektiki. Powiedźiałem ia/ Piſmo być troiákie; Boſkie/ Ludzkie/ y Kośćielne: wywiodłem to/ nie rozumem przyrodzonym/ ále iáſnym á pewnym Piſmem Bożym; że Kośćioł ieſt gruntem Prawdy/ ma Duchá Swiętego/ kazał go Pan Chriſtus ſłucháć ꝛc.

zá tymi

zá tymi Pisma Dowody porzadnymi/ káżdy báczyć mi pozwoli; że Pisma Kościoła prawdźiwego / od Ducha prawdy pochodzące/ sa pewne á iste.

Odprawiłem iuż dwie cześći / pierwszego Artykułu waszego/ Brácia mili: iedne/ o Bożym y Ludzkim Pismie; druga/ o całey Bibliey: okazałem thu waszych Ministrow niemałe obłudliwośći/ ze złego Rozdziału y Opisania Pisma pochodzące: teraz do trzeciey cześći/ dla porzadney odpowiedźi/ iuż przystąpie. Czemu Pisma S. sa prawdźiwe &c; dwie tego daiecie przyczyny:

iij część pierwsze go Artykułá.

1. że sa Duchem S. nádchnione/ przez vstá Swietych mowione/ pisáne / y cudami á známiony vtwierdzone: 2. że sa táwne/ á bárzoiste/ y nadoskonálsze oswiadczenie y oznaymienie obiáwioney woley Bożey.

Pismá ſ. czemu sa prawdźiwe.

Dobrze sa obiedwie przyczyny/ zgodliwe z Pismem Bożym y Kościelnym: od nászego Powszechnego Kościoła/ ktory wam w cale podał y zachował Pismo S. toście wźieli: my też od was/ iako násze/ y przymuiemy, y pochwalamy. A ieśt nam to zaiste bárzo miło: żeście wy ieszcze w tak głębokie Kácerstwá y bluźnierstwá

nierstwa nieprzykli; w takich sa Lute-
20. ranowie/ Sakramentarze. &c. A bowiem
oni na Cuda y znaki/ ktorymi kaz-
da rzecz, ktora iest od Boga, bywa vtwier-
dzona/ niewiele data: y owszem czes-
kroć przeciwko Duchowi S. Boza moc
Dyabłu niewstydliwie przypisuiac/ blu-
¶ O zna- znia. Sa Cuda pewnym vtwierdzeniem
kach á Pisma Bożego; także tez prawdziwey
Cudach/ co rozu- nauki Boskiey: Cudami vtwierdził y
mieć. Pismo y naukę swą Moyżesz: vtwier-
Dowodi dził Pan sam/ y Apostołowie iego: v-
twierdzili tez w Kościele naukę Ko-
ścielną Swięci Doktorowie/ Męczen-
nicy/ Spowiednicy/ Biskupowie; S.
Mikołay/ Marcin/ Woyciech/ Stani-
Exodi 4. sław &c. Wysłał Pan Bog Moyże-
sza; dał mu Rozgę/ Znaki czyniąca: wy-
słany Syn Boży Pan Jesus Christus
na świat/ czynił to; czego żaden czło-
wiek czynić niemogł: ten na ostatek A-
postoły swoie rozesławszy/ dał im moc,
Matth. wszelkie chorobę y niemocy vzdrawiać/
Luce 10. Dyabelstwa wypędzać/ y vmarłe wz-
Mar. ult. skrzeszać. Przeto pewne sa one swiadec-
Ioan. 3. twa Pisma Swietego: Zaden tych Zna-

mion

mion czynić niemoże; iedno z kim Pan Bog iest: Sprawy/ktore ia czynię/te świadectwo wydáią o mnie: Jesli mnie wierzyć niechcećie; Sprawom moim wierzćie, co iże o Cudach sie rozumie; niemáß nic iasnieyßego. A nie iestći rzecz trudna/Diabelskie Cuda od Boskich rozeznać: Boskie Cuda, w Jmię Boże bywáią czynione; á są istą a pewną rzeczą: Diabeł ani w Jmię Boże czyni; ani pewnie a iśćie czyni. Zda sie on czynić dźiwne rzeczy: zda tylko; ale nieczyni. bo czynić Cuda / iest, być wßechmocnym Stworzyćielem: tym iż Beelzebuł nie iest; niemoże też nic prawdźiwie czynić. A przetho przyymuiemy tho od was barzo radźi; że Boskie rzeczy, Cudami być vtwierdzane, wyznawaćie: wyznawaćie; według iasnego Pisma Swiętego / y prawdźiwych (iako sie námieniło) Dowodow: proßę was; ábyscie ná to potym pámiętáli. Abowiem pewnie tá náuka od Bogá iest; ktorą P. Bog Cudámi potwierdźił: gdźie kto co nowego przynośi / a Znaki Bożymi tego nievtwierdza; od

Ioan. 10.
Ioan. 14.
Cudow Bożych rozdział od Diabelskich.
Zámknienie.
Czytay Przedmowe Náuki Prá: Ch.

Spárćie Bogá tho iśćie nie ieſt. Czyniąc y źli
Matth. 7. Chrześćijánie Cudá; ktorych Pan nie-
będźie chćiał znáć/ná ſwym Sądźie: á-
le nie Kácerze. dáie to P. Bog vtwier-
dzeniu práwey Wiáry ſwoiey / y przez
Mat. 10. złe Sługi przepowiedźiáney: y Judaß,
będąc złym Apoſtołem/ále nie Haere-
tikiem/ ták iáko ini, Cudá pewnie czy-
Zawiązánie. nił. Prawdźiwe tedy Cudá, ſą pewnym
znákiem prawdźiwey náuki Bożey/ y
Poſelſtwá, od Páná Bogá zleconego.

iiij częśc pierwßego Artykułu. Czwarta część pierwßego Artyku-
łu, ma w ſobie 7 rzeczy: z ktorych ieſt tá
1: Duch S. ſam wyrozumienie á Praw-
de Piſm Swietych w Cerkwi/iáko raczy/ o-
21. twiera; á zwłaßczá wzbudzáiąc á dawáiąc
wierne służebniki.

Tá Propoſicia ieſt prawdźiwa: gdy
o práwym Kośćiele/albo (iáko wy mo
wićie) Cerkwi/ y o práwych Kośćiołá
Powßechnego ſłużebnikach/będźie ro-
2 petr. 1. zumiáná. Abowiem iáſne ſą ſłowá Pio
trá Swietego: iż iáko Piſmo S. od Du
chá Swietego ieſt dáne; ták też od nie-
go bywa wykłádáne. dla czego y Apo-
Lucæ 24. ſtołowie Piſmá nierozumieli; áże im P.
Chriſtus / iáko y dwiemá idącym do

Emaus/

Emaus/ich rozum otworzył. Ale opuścili tu Ministrowie wáßy rzecz iedne/ bárzo záiſte potrzebna: ktorey ſie domyſlayćie / z onego Murzyná Eunuchuſá; do ktorego/ gdy Jzaiaßá Proroká czytał/ przyſtąpił Philip pytáiąc: Rozumießże/co czytaß? Ná tho on mądrze odpowiedźiał: iáko ia mogę rozumieć; ieſli mi kto nieukaże? Pátrzayże tu/ Bráćie mity; co ſie mowi/ y co ſie tu dzieie. Dúchći S. Piſmo otwiera; ále przez Philippá: oprocz niewidomego Náuczyćiela Ducha S. śle Pan Bog widome ſwe Vczyćiele. dla ktorych/ták Páwet S. piße: Dał Pan Chriſtus Apoſtoły/ Páſterze/ Dokторy; ku budowániu ćiáłá ſwego &c. Widźiß tu widźiß porzadek/ od Páná ſámego vczyniony: dla czego też ieſt vczyniony; ſłyßyß. Abowiem dla tego: ábyś ſie ty budował; ábyś ſie niechwiał; ábyś ſie nie dał wiátrom náuk obłędnych wwodźić. &c. Piſmá tedy S. czytáć możeß; może káżdy/ y Chrześćiánin/ y Pogánin: ále rozumieć go/ ieſlić ktho z tych nieukaże/ktore Pan Chriſtus dał w ſwym

¶ Zrozumienie Pżſmá/ przez Náuczyćiele widome.

1 Sow. Act. 8.

2 Sow. Epheſ. 4.

Záwiá-zánie.

w ſwym Koſciele / żadnym obyczáiem
Zámknienie. niemożeß. Pierwßa thedy Propoſicia
wáßa, ieſt niedoſtáteczna: á dla tego /
niedoſkonale prawdźiwa: práwdźiwa
ták bedzie / yż Piſmem S. zgodliwa; że
Duch S. Piſma Swietego wyrozu-
mienie y prawde / iáko raczy / w Koſcie
le ſwym otwiera: á to / przez porządne
ſwe Dokory y Káznodzieie / ktore dat w
ſwym Koſciele / zwykł czynić. O czym /
ná końcu tego Artykułu / ßyrzey bede
gadał.

Proposicia wáßá á tá ieſt: Bez Piſmá
Bez Piſmá ieſtli zbáwienie. S. niemáß żadney znáiomoſći zbáwienney /
áni wiáry / áni przyſtępu ku Pánu Bogu.
A gdyby wßyſtkie Bibliae ſpalono;
(co podobno Antichriſt bedzie czynił)
albo gdyby Ewángeliey piſáney niebyło: zkądżebyſmy brali znaiomość zbá-
wienną: zkąd Wiárę / y przyſtęp ku
Pánu Bogu: Od Koſciołá / Brácie
mity: od ktorego gdy wykład y praw-
dźiwe zrozumienie Piſmá, bierzeß; ztąd
znáiomość zbáwienną / Wiárę nieomył
ną / y prawdźiwy przyſtęp ku Pánu Bo
gu / weźmieß: v Cerkiew Kácerſkich
nieznay-

nieznaydzieß nic tákiego; tylko słowká piękne/ á pod nimi, pewną śmierć wie-

3 Proposicia: W Pismiech S. (czną. 22.
zupełnie á cále zámyka sie wßystko to/ z kąd wiárá pochodźi; á czegożkolwiek ku náuce y spráwowániu Cerkwie Swiętey/ pospolićie iteż osobliwie/ około zrządzonego zbáwienia potrzebá iest.

Tá Proposicia, barzo iest omylna: y wiele złego/ w Kosciele Powßechnym/ záwżdy broiłá; y po dźiś dzień broi. Bowiem z tąd vrosł był Arius/ Mácedonius/ Nestorius/ Eutyches: z kąd vrosli Luterani/ Zwingliáni/ Sákrámentárze/ Nowokrzczeńcy/ Troybożánie. ꝛc. Mowićie wy; żeby cále á zupełnie/ pospolićie iteż osobliwie/ wßystko sie zámykáło w Pismie Swwiętym ꝛc. á wżdy nieukażećie Ariusowi tego;

¶ W Pismie S. niewßystko iest.

1 Dow.

2 Dow.

Syn Boży iest iedney Istnosci z Oyáni też tego/ Mácedoniusowi; (cem:

Duch Swięty iest Bogiem:
áni tego/ Nestoriusowi;

W Pánu Christusie iest iedná Peráni Eutychesowi; (soná:

W P. Christusie są dwie Náturze:
áni Nowokrzczeńcowi;

Dziatki

Dźiatki máte máią być krzcżone: áni bluźnierzom S. Troycy niepokażeczie tego/cále, zupełnie, y oſobliwie napiſánego;

Swięta Troycá ieſt Bog / trzech Perſon/ iedney Iſtnoſci.

3 Sow. Jeſli wßyſtko ták ieſt w Piſmie; iáko mienićie: iuż nas / ktorzy Piſmá Koſcielne dzierżymy/ná ten cżás opuśćcie; á wy ſámi/ktorzy ná ſamym Piſmie przeſtáiećie/z tego cátego á oſobliwego Piſmá/rozſądek y zgodę miedzy roznicámi
4 Sow. wáßymi vczyńćie. á gdyż tego áni możećie dokázáć záni kiedy dokażećie: nam
2 Theſ. 2. zá zte niemieycie; iż ſłuchamy Páwłá ſ. náuki: y trzymamy Tradicie/ ták piſáne/iáko niepiſáne: á cokolwiek ieſt dobrego/chwálebne°/ku ćwiczeniu Chrześcijáńſkiemu przyſłoynego / chociayże
phili. 4. nie ieſt nápiſano; zá ráda tegoż Apoſtołá/bárzo rádźi trzymamy. Ptynáć wßyſtkie Artykuły zbáwienne z Piſmá Swietego: ále áby káżda rzecż miáłá być opiſána w nim/zupełnie/cále/y oſobliwie; tego trudno dowieść. ponie-
W Piſmie S. iáko ieſt wßyſtko.
5 Sow. waż ſámá rzecż okázuie: że ći ſámi/ktorzy ná

rzy ná tę wáſzę trzecią Propoſicią ze-
zwalaią/ w Artykułach zbawiennych
tak ſą ſobie rozni; iż ieden drugiego ma
za Haeretiká. Rzecz ieſt ku zbawieniu 6 Dow.
napożytheczniey ſza / dobrze wierzyć o 23.
Troycy S. Oycu, Synu, y Duchowi
Swiętemu / y o Sakrámenćie Krztu
Swiętego: á wżdy około tego niemaſz
oſobliwego opiſánia / w Piſmie Bo-
żym, co gdyby było: roznegoby mnie-
mania / o tych rzeczách / niebyło. Kto Vtwier-
trzyma Tradiciae / y Piſmo Koſcielne dzenie.
przyymuie; ten krzći dziatki / Niedzielę
święći / w Troycą S. mocnie wierzy:
ale kto ſie na ſamym Piſmie S. ſądzi;
ten / co rok / to nową Wiárę trzyma.
iako y Miniſtrowie waſzy od Huſſá,
Miſtrza ſwego, daleko iuż odſtąpili: á
płátow niemało / ku złatániu Wiáry y
Confeſsiey ſwey / od Luteranow, y od
inych (co ſie pokaże) nábráli. A iże
Piſma tylko S. chcećie: dla tego tám /
do kąd ono niechce / nieprzyſtoynie go
ćiągniećie; y gwałt mu wielki czynićie. Text Pá-
Przywodźićie świádectwo Páwłá S. włá S.
ad Gal. 1. tymi słowy: Nad Piſmo S. ſkáżony /
áni od Bráći

áni Angiot z nieba pewnieyſſego przy-
nieść niemoże; a by też y co przyniosł/
wierzono mu być niema. aleć ſłowá
Pawłá S. ne ſa; a Tradiciae Koſcio-
tá Bożego potwierdzaia: Chociaby
y Angiot z nieba (tak on piſſe) przepo-
wiadał wam Ewangelią/oprocz tey/
ktoraſmy wam przepowiadali; niech
będzie przeklętym Anathema. y wnet
zaſie: Jeſliby wam kto kazał/oprocz
tego, coſcie wzieli; Anathema niech bę
dzie. Widźicie/iż niemowi; Co ieſt na-
piſano: ale mowi; Coſmy kazali wam/
4 Propo ficia. Coſcie od nas wzieli. Przeto theż/w
czwartey Propoſicicy/na to mietrzebá
nic odpowiedać: á tego/że Piſma S.
ſa wybornym Ducha Swietego miſter
ſtwem/wam nieganimi: tylko o práwe
Piſma Swiete° wyrozumienie/około
ktorego Duch S. w Koſciele Powßech
nym miſtrzuie/pilnie was vpominamy.

5 Propoſicia: Wiárá o Piſmiech swie
tych/że ſa Bogiem nádchnione/ieſt sługebny
początek nábożeńſtwá á wiáry Chrześćiáń-
Było nabożeńſtwo/była y ſkiey.
Wiárá; chociáy Piſmá niebyło: teraz
że ieſt

kże iest Pismo; Pisma niegánimy / y owszem w powinowátey vczćiwosci mamy: ale z nim do Kośćiołá / iesli błądźić niechcećie / wam vkázuiemy.

6 Proposicia: Pismá Swiete káżdy w wielkiey poważnośći mieć ma / onemu cale we wszem wierzyć / ono sobie czytać / náuk zbáwiennych z niego nábywáć / im sie rządźić á spráwowáć / á nawiecey Przełożeni á Xieża Cerkwie Swietey.

A tu niemasz o co mowić: nie o Pismo nam idzie / ktorzy iedno Pismo mamy; ale o práwe Pisma S. zrozumienie. Możeć go czytać káżdy Chrześćijáński człowiek / y náuk zbáwiennych z niego nabywáć: ále ták niechay czyta; żeby sobie nowych náuk nienábywał. Bo káżda Nowiná / w Kosciele niesłychána / y Kośćiołowi przećiwna / nie iest Zbáwieniem; ale iest potępieniem. Bierze / z iednego ziołká / miod pszczołá: bierze iad, z tegoż ziołká / paiak. ktho czyta Pismo z Pokorą / od Kośćiołá wykład biorąc; miod zbiera: kto insze swoie wymyślne wykręty przynośi; iadem, y siebie, y drugich záraża. Przełożonym Kośćielnym / Kápłanom porządnym / zwierzył

Nowin z Pismá s. niebráć.

24.

Pismo Kápłanō zwierzone.

rzyt Pan Bog Piſmo ſwoie: od tych
kazat ſie go vczyć; y tym go przepowie-
dać kazał: tych kazacych ktoby nieſłu-
Mat. 14. chał; Pana ſámego nieſłucha. na czeg
Mar. 10. 6 potwierdzenie / Chleb rozdawał Pa-
Luce. 9. Jeſus, przez ręce Apoſtolſkie: aby lu
poſpolity pámiętał; z czyich rąk chleb
Duchownego ma czekać. A záiſte / iż
kochmy poczęli od leda kogo/by ſie nie
wiem zkąd wyrwał/ten Swiety Chleb
Duchowny brać; w wielką zgárdę y n
Słowo Boże w wielkiey ma być vczćiwości. vczćiwość/Słowo Boże przyßło: kto
re iednák dla tego / czyie Słowo ieſt
z oſobliwym pokłonem ma być wſpom
nano. Swiety á chwalebny to zwycz
ieſt/w Chrześćiáńſtwie; iż gdy Ewán
gelią w Kośćiele czytáią/ albo śpiew
ią/ wßyſcy ludźie powſtáią. A czemu
Roma. 10 máią być y nogi chędogie tych; ktor
pokoy/y dobre zbáwienne rzeczy/kaz
ma być (mowię) wielka á oſobliw
tych ochędożność; ktorzy nam Stow
Boże y Ewangelią przepowiadáią.
Mala. 2. Vſtá Káplańſkie ſtrzegą vmieiętnoś
Słowá Bożego: z tych vſt / każe na
Pan Bog/Zakonu ſie iego vczyć. Prz
toż ią

toż ieśli chcećie w vczćiwośći powinney Pismo S. záchowáć: niechay śie porządni Xięża Pismem báwią/ y was w Kośćiele go náuczáią: á człowiek Rycerski/ według zwyczáiu stárych bogoboynych Polakow nászych / niech pilnuie Zbroie; á Rzemieśnik też, rzemiosłá swe.

Zámknienie.

7 Proposicia: W wászych Cerkwiach (mowićie) álbo Zborzech Pismo S. ięzykiem/ ktory wszyscy posłuchácze rozumieią/ bywa czytáne/ zwłaszczá Ewángelie Swięte/ y Epistoły/ podle skárádawnego zwyczáiu Cerkwie: á z nich vczenie y nápominánie álbo kazánie zbáwienne/ iáko kiedy tego potrzebá być śie vzna/ do ludu bywa czynione.

25.

A w nászym Kośćiele Powszechnym/ Bráćia mili/ powiadáią Ewángelie/ y Epistoły/ y ine Pismá S. tym ięzykiem; ktory słuchácze rozumieią: gdy tego czás y potrzebá iest. á iże tho/ co przy Mszy bywa/ Láćińskim ięzykiem odpráwuiemy; bárzo dobrze czynimi. Abowiem iáko Wiárá iedná, iest Powszechna; y Kośćioł tákże ieden, iest Powszechny: ták też y ięzyk Láćinski/ ktorego práwie káżda w Chrześćijáństwie Nácia vczy śie/ obrány iest Powszechny.

¶ Láćińska Msza iest dobra.

Dowod.

wßechny. Przeto folguiemy w tym/ nie tylko Polakowi; ale też Włochowi/ Niemcowi / Węgrzynowi ꝛc. iże gdy przydzie do Kościołá/ do Ofiary Chrzeſcijáńſkiey; nie bez pożytku przydzie: zgodą Powßechną / ktora ſie przy tey Ofierze naświetßey okazuie/ bárzo ſię pocießy: A co ſie dotycże poſpolſtwá iego/ ktore Láciny nieumie; temu łatwie pogodźić. Niepatrzy Pan Bog/ Bráćie moy miły/ ná ſłowa y vſta: ale pátrzy ná ſerce y myśli. Gdy człowiek proſty ſłucha Ewángeliey / álbo tey Epiſtoły; doſyć mu ieſt / tym ſercem do Páná Bogá mowić: Rácz dáć/ miły náß Pánie; áby to wßyſtko/ co nam przez Apoſtoły y Ewángeliſty opowiedáć raczyß / we mnie przyſtoyny owoc czyniło: Amen. Wierz mi że iedno, Amen, proſtego á pokornego proſtaká więcey vprośi v Páná Boga; niżli náuczeńßego pyßnego Doktora doſkonáłe Epiſtoły y Ewángeliey zrozumienie. Rozumiał pyßny y hárdy Phárisaeus Zakon Boży; nierozumiał tak Celnik iáwnogrzeßny: wyſłuchał P. Bog krotką

Nie Láćinnikom iáko pogodźić.

Proſta á pokorna Modlitwá/ iáko ieſt ważna. Lucæ 18.

krotką y prostą / ále pokorną / tego mo-
dlitwę; onę vczoną / z Zakonu Bożego
mieysc rozmáitych wyiętą / wzgárdził.
Jesteście wy theraz / iákoby Ewá w Gene. 3.
Raiu: niechcećie ieść tego / co wam da
no; wolićie ku temu rękę wznośić / co
wam zákazano: chcećie wiedzieć złe y
dobre. Ale iákoż będźie mowił ten pro- 1 Spár-
stak / Amen; gdy / co w Kośćiele czytá- ćie.
ią / álbo też śpiewaią / nierozumie? Ro
zumie / Bráćie miły / z kázánia Polskie
go nauczony: wie / że Epistoły y Ewán
gelie vczą Wiáry / Nadzieie / Miłosci:
wie / że potrzebá nietylko wierzyć; ále
też z Miłosci dobrze czynić. przetoż / iż
wie y rozumie / ták sie Pánu Bogu mo
dli: Pánie Boże / raczysz nam to dáć; Modli-
co Wierzyć / Nádziewáć sie / Miło- twá pro-
wáć / y Czynić / w Epistole y w Ewán- stá; ále
geliey każesz. Gdy przydźie ná rozsądek dobra.
Boży: zaiste rychley pokorna prostotá ,,
zbáwi; niżli nadęta vmieiętność vsprá ,,
wiedliwi. Gdy v nas máią śpiewáć
Benedictus / Mágnificat / Nunc di-
mittis / po Láćinie; wiedzą o tym y Bá 26.
by: powstáną; vkłonią sie: z vczćiwo-

 ścią słu-

Pátrz madre proſtaki. ſcią ſłucháią: pokornie ſie modlą: y z ſercá, Amen, mowią. ná tę pokorę (ieſli co niezáwádźi) áby Pan Bog niemiał weyźrzeć; ieſt rzecz niepodobna.

1 Pet. 5. Pokornym Pan Bog dáie łáſkę; pyßnym ſie ſprzećiwia: pokorne wynośi;

Lucæ 1. pyßne zniża. A zkądże ſie oni tego vczą:

2 Spárćie. Vczy ſie ieden od drugiego: vczą y Kápłani/ ná Kazániu. Gdy czás ieſt tego; wykłádamy the wßyſtkie Pioſnki świete: á gdy ie śpiewáią w Koſciele; w ten ſpoſob każemy ſie modlić / przy Benedictus:

Bogu wßechmogącemu
Bądź chwálebne pienie;
Ktory ludu ſwoiemu
Spráwił odkupienie. ꝛc.

á przy Mágnificát/ tym ſpoſobem:

Wßyſcy/ z ſercá práwego /
BOGA wychwalaymy;
A wielkie ſpráwy iego
Pilno rozmyſlaymy. ꝛc.

przy Nunc dimittis/ tákże:

Wieczna Swiátłoſci /
Pánie JESV CHRiſte/
Oświeć ćiemnoſci;
Weźmi nas ztąd czyſte. ꝛc.

Przetoż nierozumieyćie ták o ná- Zám-
ßych prostakach: áby niewiedzieli; knienie.
ná co mowią / AMen. wiedzą; mo-
wią; czynią; y czynić będą: á o Jezyk
swarzyć sie niebędą. Wielkieć to słowo Amen.
iest/á poważne/Amen; to iest/Sstań
sie ták: Day nam tho/Panie Boże; co
wierzymy/ o co prośimy/ co Pismo S.
twe záleca/ y do czego ty nas wiedzieß.
Kápłáńska rzecz iest / táiemnice wie- Lucæ 8.
dzieć Pismá S. y Krolestwá Bożego:
lud iny prosty ták daleko sie wspinać/
nie iest powinien. á lepßa też iest niska,,
spokoyna prostość; niżli nádęta niepo-,,
koyna vmieiętność. Odpowiedziałem,,
dostatecznie ná wßystko / z strony Pi-
smá Bożego: do piątey częsci pierwße-
go Artykułu wáßego/ktora iest około
Ludzkiego Pismá / iuż przystąpmy.

O Pismie Doktorow S. tá iest wá-
ßá náuká: Pismá Doktorow Swiętych/
á zwłaßczá stárych/zá práwe á vżyteczne má
ią być miáne/á ku náuce ludu vżywáne.
ále przydáiećie tę Przestrogę:

Wßákże tylko w tym/poki sie z Pismy swię-
tymi zgadza/ álbo im przećiwne nie iest / á
w czym y pokad swiádectwo dawa Mister-

 stwu pier-

ſtwu pierwotney Cerkwie Swietey Apoſtol-
ſkiey/ á od iednomyſlnośći zwolenia iey (do-
kąd ieſzcze w czyſtośći prawdy ſtałá) nic ſie
á náoſtátek potwierdzáćie te° (nieodchyla-
dwoim ſwiadectwem S. Auguſtyna/ y De-
27. kretem.

¶ Doktorow S. poważność.

Iże o Doktorach S. po częſci vczći-
wie trzymaćie; winniſcie to czynić. Abo-
wiem co ieſt człowiek; ktoryby ſie miał
Duchowi S. ſprzećiwiáć. Duch Swię-
ty Dokthory Koſcielne poſwięćił/ y
Dowod. Swięte vczynił: Swiętym nikt nie
ieſt/ iedno w náuce Swiętey á Bo-
ſkiey: á przeto godźi ſie tych Piſmá/ kto-
rzy ſą Swiętymi od Duchá S. vczynio-
nymi/ zá práwe á vżytheczne Piſmá
mieć; á ich/ ku náuczeniu ludu/ vży-
wáć. W ktorey powieſci ſwey gdyby
chćieli być Miniſtrowie wáſzy nieod-
miennymi: nowym Nieſwiętym Mini-
ſtrom/ ktorzy wſzyſtkie zbytki w Chrze-
ſcijáńſtwie rozmnożyli/ nigdyby ſie nie
Policzek Doktorō S. wyćięty.
dawáli zwodźić. ále boię ſie iá o nie; á-
by pieknie mowiąc/ Aue Rabbi/ wiel-
kich policzkow Doktorom S. niewyći-
náli. co tá ich przydána Przeſtrogá,
iśćie á pewnie w ſobie zámyka. Gdy

Piſmá

Pismá Doktorow S. zá práwe á vżyteczne máią. ꝛc. Doktory S. pieknie cáłowáć sie zdádzą: ale gdy przykłádaią to; Wßakże tylko w tym/ poki sie z Pismem S. zgadza ꝛc; ćießki zaiste im policzek wyćinaią. Abowiem iako then może być Swiętym Doktorem; ktory sie z Pismem S. niezgadza? ktory Pismu S. przećiwny iest? ktory świadectwá niedáie Cerkwi S. Apostolskiey? ktory od iednomyslnosci Kosciołá S. Apostolskiego odchyla sie? Nie iest to/ Bráćia mili/ Swięte czynić Doktory; nie iest zaiste to/ Pismá ich za prawe á vżyteczne mieć: ale iest/ na głębokość Piekielną z Niebá ich strącać. Kto sie Pismu S. sprzećiwia: vsłyßy od Páná Christá; Idź precz Szatánie. kto przećiwnikiem iest Pismá Swiętego: nie zbiera z Christem Pánem; ale rospraßa z Diabłem. á kto to czyni; izali Swiętym być może? Rzecżeß; Tedy nie obłądźili sie Swięći Doktorowie w niczym. Tego ia nie bronię/ Bráćie miły/ w Doktorach Swiętych: ale tego tylko/ że są pewnie Swiętymi/ pilno

Dowodj

Spárćie

O błędliwośći Doktorow S iákie ſą. Lic. 18

przeſtrzegam; y mocnie twierdzę. Abowiem oni ieſli ſie w czym (a tego barzo ieſt máło) od Kośćiołá odchylili; nie z vporu iakiego/ale iż ieſzcze Kośćioł tego był pewnie niepoſtánowił/ iáko ludzie/nie iáko krnąbrni Kácerze/ potkneli ſie: á cokolwiek iuż Kośćioł (zwłaſzcza ná Powſzechnym Koncilium) poſtánowił/ albo Paſterz Powſzechny trzymáć roſkazał; tego oni/ z vczćiwośćią przyiąwſzy pilnie náuczali. Nieukażeſz mi iednego około Wiáry Artykułá; ktoremu/ná Koncilium Powſzechnym vtwierdzonemu/ ktory Doktor S. miałby ſie ſprzećiwić. Abowiem oni to do ſiebie wiedzieli; y iáwnie to piſali; że ſie mogli omylić: ale o Kośćiele Bożym/ o iego Piſmie ithez Náuce/ thák rozumieli; iákom wyżſzey powiedział/y dowiodł. Cokolwiek tedy Doktorowie S. piſzą, zgodliwego z Kośćiołem; á Kośćioł/ dla Ducha Prawdy/ Piſmu S. być przićiwnym niemoże: to wſzyſtko/ zá práwe á vżyteczne Piſmo ma być miano; y ku náuczaniu ludu Chrześćijáńſkiego/ ma być obrácano.

28.

Lic. 16.

Zámknienie.

Wiemći

Artykuł 1.

Wiemći / Bracie mity; náco Miniſtrowie wáßy ſwá tápaczke ſadzą: poty przymuią Doktory Swiete; poki ſie im podoba: podoba ſie im tam; gdzie przeciwko ich Kacerſtwu niepißą: ale iáko ich obtedy każa; tám iuż im Swieci Doktorowie pobtądźili. Gdy będźie Kácerz gadat zemną / o Mßy; przywiode mu Irenaeuſá / Cypriana / Ambrożego / Hieronyma / Auguſtiná / Doktory ſtáre / Doktory świete: coż tám będźie? będąß ſie mu podobáć? wiem / że tám będźie wołat: Ludźie byli; pobłądźili. ále niechay on wołá / iáko chce / y poki chce: my wolimy Stáre / y Swiete; niżli Nowe / á nie Swiete.

Pátrz chytroſć Kácerſka!

Ktożeś ty ieſt / Miſtrzu nowy; iż ſobie to bierzeß? ty lepiey Piſmo Swiete rozumieß; niżli Szkoła Apoſtolſka? niżli ſtárzy á świeci Doktorowie? wierę nigdy do tego nieprzydźie: áby wáßy nowi á niezgodni Ewángelikowie / Wiklefowie / Huſſowie / Luterowie / Kalwinowie / mieli Piſmo S. lepiey wykłádáć; niżli oni ſtárzy á zgodliwi S. Doktorowie / Auguſtynowie / Hieronymowie /

Pátrz bázdoſć á pyche!

Vcz ſie / ktorym Doktorom lepiey wierzyć.

nymowie/ Chryſoſtomowie/ Báſiliń-
ßowie/ ꝛc. Huſſá wáßego, máła cząſt-
ká Czeſka niedawno trzyma; Lutra,
Niemiecka; Kálwina, Helwecka: ále
oni ſtárzy, świeći, á zgodni Doktoro-
wie/ v wßyſtkich narodow káżdy czás
Chrzeſcijáńſkich/ y v was ſámych náo-
ſtátek/ ſą záwołánymi. Gdy tedy gádáć
Przykła- będziemy/ około trzech ſłowek Páná
dem ob- Chriſtuſowych; To ieſt Ciáło moie: ty
iáſnia ſie będzieß przywodźił, niewiem czły wy-
rzecz. kład/ y miedzy ſámymi Nowowierni-
ki niezgodny; álbo Huſſow/ álbo Lu-
trow/ álbo Brenciuſow/ álbo Kalwi-
now: á ia záſię przywiodęć iáſne Pi-
ſmo/ w rzeczy zbáwienney; To ieſt Ciá-
ło moie: przywiodę wßyſtek Kościoł
Powßechny: przywiodę wßyſtkie Do-
ktory S. zgodliwie iednę rzecz twier-
dzące: komuż tu przyſtoyniey y beſpie-
czniey będźie wierzyć? nowym/ niezgo-
dnym/ nieświętym; czyli ſtárym/ zgo-
dliwym/ y świętym? Bá obáczćie ſie/
Bráćia mili; co czynićie: wielkać tho
ieſt záiſte niebáczność/ á niemáły vpor.
Zám- A przeto o Doktorach ſ. ták pewnie trzy
knienie: máć ma-

mácz mamy: żeć oni / przy náuce Kościo ta Powßechnego ſtoiąc / z Piſmem S. ſie zgadzáią; iemu przeciwni nie ſą; ſwiá dectwo pierwßemu Kościołowi Apoſtolſkiemu dawáią; ꝛc. co nie ia / áni ty; ále Kościoł / ktorego wßyſcy y z Doktormi ſłuchác mamy / bedźie ſądźił.

O Doktorach S. co rozumieć.

To / o Doktorach ſwietych: ſłuchaymy iuż ſwiádectwá / od wáßych Miniſtrow przywiedźionego. Pierwße ſwiádectwo S. Auguſtyná, nie źle przetożyli ná Polſkie. ále co tho ieſt przeciwko nam? áza my kiedy ták S. Auguſtynowi / iáko Piſmu Swiętemu wierzyli? Powiedźiałem iuż; co my trzymamy o Piſmie Ludzkim / y Doktorow Swietych: nietrzebá wiecey tego wſpominác, y w Dekrecie ktoryſcie też wſpomnieli / ieſt to opiſano. Nie o tym tedy Quaeſtia; Jeſlibyſmy ták Auguſtynowi / iáko Bibliey / mieli wierzyć: ále o tym; Gdźie Auguſtinowi mamy wierzyć. Abym dáleko niechodźił: wezmę ieden ártykuł / z támtego; mieyſcá; ktoreſcie przywiedli. W ten ſpoſob S. Auguſtin / ná ſámym końcu ſwey Przedmowy

29. Swiádectwo.

Lic: 18

Doktorow S. gdzie mamy wierzyć.

Aug. Lib. 3 De Trin. in Proœmio.

mowy tám piße: iż Troycá Swiętá; ieſt trzech Perſon/ Oycá/ Syná/ y S. Duchá; á iże/ gdy Pan Bog ſie vkázował w ſtárym Zakonie/ álbo Troycá S. álbo ktora z Troyce S. Perſoná/ to byłá: Pytaymyß tu: Mamyli/ ná tym mieyſcu/ wierzyć Auguſtynowi; czyli nie? zkąd poznaß; ieſtli to prawdziwa náuká? Rzeczeß thy: z Piſmá Swiętego. Ale Bráćie mili/ w Piſmie S. tego niemáß, iáſnie opiſánego: áni imieniá Troyce S. áni Perſony/ w Piſmie S. nienaydzieß. y owßem wáßy to wárzyße/ ktorzy z wámi biją ná Koſciol Powßechny/ tego twierdźić y piſáć ſie niewſtydáią; że ten ártykuł/ o Troycy S. o trzech Perſonach w iedney Iſtnoſci/ ieſt przećiwko (iáko oni mienią) iáſnemu Piſmu Bożemu. Przetoż z Piſmá ſámego Bożego/ niepoznaß tego ártykułá práwdy; ale muśiß ſie vćiec/ do Piſmá Koſcielnego. tám tho naydźieß iaſnie; czego Piſmo S. niema iáſnie A ztąd ſie też okázuie obłędna Miniſtrow wáßych trzećia Propoſicia; o
Lic. 22. ktorey gadáliſmy wyżßey. Wiedział o
tym

tym y Augūstyn S. zacny á dobrze vczo
ny w Pismie S. Doktor y Biskup: że
bespieczniey iest / do mowiącego Pismá
Koscielnego; niżli do niemowiącey Li
tery Pismá Bożego / mieć w rzeczách
wątpliwych vćieczkę. nie / iżeby więtsza
zacność miáłá być Pismá Kośćielne-
go: ále iże káżdy Kácerz / źle zrozumiá-
nym Pismem Bożym swych błędow
podpiera; y pod zasłoną Pismá Boże-
go / swe błędy rozsiewa. Coż thedy ten
Doktor Augustin S. nápisał? te są tám
iego własne słowá: We wszystkim pi-
sániu moim / niechcę tego: áby Czytel-
nik moy mnie więcey miłowáł / niżli
Powszechną Wiarę; áni też siebie wię-
cey / niżli Powszechną Prawdę. [Sicut
Lectorem meum nolo' mihi esse dedi-
tum; ita correctorem nolo' sibi: ille me
non amet ampliūs, quàm Catholicam
Fidem; iste se non amet ampliūs, quàm
Catholicam Veritatem.] Nie odsyła
tu on / do gołego Pismá / do Xiąg w-
szystkich Haeretikow; ktorym y Diabeł
chytrze vmie swoie pokusy podpieráć:
ále odsyła do Powszechney Wiáry / y
do Pow-

W rze-
czách wa
tpliwych
gdzie się
vćiekáć
mamy.

Po wsze-
chney
Wiáry
zálecenie
Licz. 32.

do Powßechney Prawdy/ pewnie Piſmu S. nigdy nieprzećiwney: Nie miłuyże y ty / Bráćie miły / więcey Confeſsią twoię Kątną; niżli Koſcielną Wiárę Powßechną: niemiłuy więcey błędow Bráći Cżeſkiey; niżli Powßechney v Kátholikow Prawdy. Jáko thez Miniſtrowie wáßy álleguią Piſmá / y Swięte y Koſcielne / y Doktorow Swiętych; ná tym też mieyſcu nam okazali. Abowiem cżęść milcżą; cżęść przywodzą: co iáſnie im głowę bije; temu dáią pokoy: á co ſie zda iákoby zá nimi; to wielkim gwałtem oni ćiągnią. Auguſtyn tedy náß, nietylko nie ieſt/ ná tym mieyſcu/ przećiwko nam; ále nam też Powßechną Wiárę y Prawdę, bárzo dobrze zálećił. ktorey Wiáry poki ſie wy nierozmiłuiećie; z błędow Kácerſkich nigdy ſie niewywikłaćie. Drugie ſwiádectwo iego, gdzie ieſt nápiſano / iż wáßy zámilcżeli; ia thez dam pokoy: á zwłaßcżá/ że prawda to ieſt; choćiáyby tego nieprzywodźili. Nie tylko Ambrożemu Swiętemu / (ktorego ſpomina S. Auguſtyn) ále wßyſtkim

30.

Kácerze iáko przywodzą Piſmá.

Zámknienie pierwßego ſwiádectwá Auguſt.

ij Swiádectwo.

ſkim Doktorom / by thez y naświętſzy byli / my thak niewierzymy; iako Piſmom Swiętym. wſzakże tego radzi dokładamy; iż nie o Piſmo / ale o prawe zrozumienie Piſma / nam idzie. Gdy ſie tedy ktoremu Doktorowi potknąć tráfi; kto o tym / pewnieli vbładził / pewny da rozſądek? Słyſzałeś Powſzechną Wiárę y Prawdę: ſłuchay y o Swiętych / ktorym maſz wierzyć / Conciliach. Abowiem ták piſze S. Auguſtyn / ná inym mieyſcu: (co też naydzieſz w onymże Dekrećie) Piſmo S. nieuſtępuie nikomu: Biſkup gdy ſie obłądzi; (iáko ſie było tráfiło S. Cyprianowi; o ktorym tám gada) może go vczeńſzy Theolog álbo Biſkup popráwić / álbo náoſtátek Concilium Powiatne: á to zaſię Concilium, ma vſtąpić Powſzechnemu. Omnia cedunt / Bráćie mili / Plenariorum Conciliorum autoritati; ták S. Auguſtyn mowi: y wáſze Zbory Cżeſkie / y wſzytkie Colloquia y Conciliabula Niemieckie / muſzą y maią vſtąpić Concilio Powſzechnemu. Abowiem to záwżdy dobrze rozumie y wykłáda Piſmo Swię-

O Obłądzeniu Doktorow S. kto ſądzi.

De Bapt. contra Donat. Lib. 2 Cap. 3.

¶ Koncilia Powſzechne iáko poważne.

ſmo Swiete: tego Concilium Powſze-
chnego (ktore dla tego zowiemy Oe-
cumenicum, y Vniuerſale; po Grecku/
y po Lacinie) niemoze ani Hus/ ani Lu-
ter/ ani Kalwin/ ani kto iny pocieſo-
Kto ie poprá- wiá: wáć. A ieſlibytrzeba co poprawić; dru-
gie takie Concilium poprawi tego. dla
czego też/ S. Auguſtin to przypiſał; i
Powſzechne Concilia czeſtokroć/ pier-
wſze przez poślednieyſze/ bywaią popr-
w czym: wiáne: gdyzá iakim rzeczy doświadcz-
nim/ co było zamkniono/ otwiera ſię
á iáko. á co było ſkryte/ poznawa ſie: á to/ b-
,, Pychy brzydliwey/ Hardoſci nadete-
,, y Sporu zadroſciwego; z wielką Pok-
,, rą/ z Pokoiem Powſzechnym/ y z M-
,, łoſcią Chrzeſcijáńſką. To tam ſą zło-
Wykład. ſłowa S. Auguſtyná. z ktorych to-
31. przod rozumiey, że Pan Bog poſled-
nieyſzym Konciliom może co iaſniey o-
iawiać/ niżli pierwſzym: a potym też
że te rzeczy/ ktore ſą odmienne/ mog-
,, ſie na Konciliach odmieniać. Abow-
,, Koncilia Powſzechne/ nigdy ſie w W-
,, rze nieodmieniały; ani odmieniać b-
dą; iaſniey ſie Wiará czeſto wykład-
tá/

tá/ y wykłáda. Nieodmieniono nigdy
ego: iż Pan JESVS iest Syn
Boży/Bogu Oycu rowny/ze dwu Ná
tur w iedney Personie złożony; iż Duch
S. pochodźi od Oyca y od Syná/iedney
bedąc z nimi Istnosci: ále co inego/nie
tylko od inych/ale też od Concilium A-
postolskiego postánowione, odmienione
iest. Dali Dekret Apostołowie; áby Act: 15.
Chrześćiánie ze Krwią nieiedli: to sie
iuż dźis niechowa; áni iest rzecz powino
wáta/ chowáć. Trzebá tedy wiedźieć: Zámk-
z ktorey strony/ Powszechne Concilia knienie.
są odmienne; á z kthorey/ nie: z strony
Wiáry/ odmienne nie są; y mamy w
tym/iáko Pismu S. im wierzyć: z stro-
ny spraw zwierzchnich/odmieniáią sie;
dla odmiennosci ludźi/ y czásow. w
czym też/poki co inego porządnie niepo
stánowią/ máią być słuchane. A nie- Koncilia-
trzebá też tak rozumieć/ o Powszech- ow Pow
nych Conciliach; áby nie iedná tych dźi- szechnych
sieyszych/ ktora y onych stárych/ miátá iedná we
być powáżność. Obiecał Pan Chrystus wszystkich
Duchá S. Kosciołowi Apostolskiey; powáż-
á obiecał go/ ná Wieki. ieśliż ná Wie- nosć.
I Sow.

ki: tedyć ſie Duch S. nieſtárzywa; ále
tenże záwżdy/ ná káżdym Concilium by
2 Dow. wa. Nie idźieć to z dobroći/ álbo ze zło
ſci/ Przełożonych Koſcielnych: zá pe
wną obietnicą Páná Chriſtuſową i
dźie. niepátrzże/ Bráćie miły/ ná ży
wot Papieſki/ y Biſkupi; ále ná pew
ność Obietnice/ bez wßelkiey Condi
cyey vczynioney pátrzay: niedufay w
człowieczey dobroći; ále w darem dá
ney Obietnicy Páńſkiey. Gdyż tedy tá
wielka ieſt poważność Concilium Po
wßechnego; á gdyż to ſamo ieſt napew
nieyßym y naprawdźiwßym wykłady
¶ Sędzia kto ma być około Wiáry. czem Piſmá Swiętego: tu nam iuż tr
bá/ Bráćia mili/ pilnie poſtánowić
kto wżdy miedzy námi/ gdy około Wiá
ry z ſobą gadamy/ dobrym Sędźią m
być. Bo gdźie Sędźiego porządneg
„ niemáß: tam nic inego nie będźie/ iedn
„ ſwary. Wiem/ że wáßy Miniſtrow
do Piſmá tylko ſie biorą; á Doktor
S. iedno tám/ gdźie ich wynálaſkon
nie ſą przećiwni/ przymuią: ále ná obo
iey rzeczy bárzo ſie mylą; y Wiárę ſwo
32. ię/ dla te°/ káżdy rok odmieniáią. Ná
przod

przod / co ſie dotycże Doktorow Swie-
tych / to ieſt rzecż ſłußna y przyſtoyna:
á byſcie albo we wßyſtkim ich przymo- Doktory
wáli / gdżie ſie z Piſmem Koſcielnym y S. iáko
Boſkim zgadzáią; álbo im dali pokoy. przyimo-
Co mi zá rzecż / przyiąć, gdżie mi ſie po- wáć.
doba; nieprzyiąć / gdżie mi ſie niepodo-
ba! takći też Ewángelią przymowáli
Mánichæuſowie. Nieprzyymuy; gdżie
ſie niepodoba Koſciołowi: ále gdżie
z Koſciołem trzyma; cżemu ty maß Do
ktorá S. tám gánić? coś ty ieſt ku nie-
mu / z Koſciołem ſie zgadzáiącemu?
Rzecżeß: Cżłowiek byt: omylił ſie. A Spárćie
twoy Miniſtr co / Bráćie mity? nie 1 Sow.
cżłowiekeś ty? Angiol; cżyli Bog? on
ſie omylił / z Koſciołem trzymaiąc; á ty
ſie niemyliß / Koſcielną Wiárę gániąc? 2 Sow.
Mow co mędrßego; proßę cię. A bowiem
gdybym ią ſtoſował y Swietobliwość
Doktorow S. ku Miniſtrom wáßym;
nietylko Náuke: daleko bedżiem od
ſiebie. Przeto álbo przymuy wßędżie Záwiá-
Doktory; á na ich rozſądku przeſtaway: zánie.
álbo / ieſli niechceß tego / day im dobry
pokoy. iuż ſámo gołe miey Piſmo: tym

ſie ſámym broń: day pokoy y Dekretō/
y Conciliom: wßak vyżrzymy; iáko wy-
graß/ á iáka ſtáteczność w Wierze zá-
chowaß. Słußney od was rzeczy żąda-
my: maćie ná nię zezwolić: y Marćin
Luter nam tego pomoże. bo ták do wa-
ßey Bráći, niegdy piſał: Niebędźieći
mogli dobrym ſumnieniem ktorey vſtá-
wy ludzkiey odrzucáć; ieſli iednę poch-
walićie. Ato niemożećie iedno odrzu-
cáć/drugie przymowáć/iáko w Trádi-
ciach/ ták y w Doktorzech: ále gdy n
iednym mieyſcu ich przymuiećie; nieod-
rzucayćieß y ná drugim. Mieyćieß t
dy/ gdy ták chcećie/ ſamo gołe S. Pi-
ſmo: to ſámo żeby niemiało być Sę-
dźią/ w roznicách Wiáry; wiele ieſt
wielkich á poważnych przyczyn. Ná-
przod PanChriſtus niepowiedźiał ták,
kto nieſłucha Piſmá/ niechći będźie po-
gáninem: ále powiedźiał; Kto nieſłu-
cha Koſciołá/ miey go zá pogániná.
W Kredźie też niewowimy; Wierzę
Piſmo: ale; Wierzę Koſciol. A czemu
to? iż Piſmo niemowi; áni głoſu iego
ſłyßyß: Koſciol/ że ieſt widomy/ y Pá-
ſterze

In Libro De Eucharistia.

¶ Piſmo ſámo nie może być Sędzią.

1 Dow.

ij Dow.

Vtwierdzenie.

ſterze ma widome / y może y vmie mo-
wić. Kościoł tedy / ktorego Powßechna Záwia-
ność Concilia w ſobie maią / ma ſądzić: zánie.
á iako on; tak y ty / y Piſmo y nie Piſmo
maß rozumieć. Kazałći Kościoła ſłu-
chać Pan Chriſtus. ty ieſli niebędzieß
ſłuchał: co zá tobą poydzie; nie wczas
obaczyß. Każdy też Haeretik Piſmem iij Sow.
niemowiącym broni ſie; Arrius / Ne-
ſtorius / Luter / Kalwin ꝛc. iż nie bez
przyczyny / Doktorowie dawni zowią ie Origen. in
Złodzieiámi / y Cudzołożnikámi. Abo- Epiſto. ad
wiem y kradną ſłowa Boże / źle ie wykła Roman.
dáiąc; y do Oblubienice Páná Chriſtu
ſowey / zgwałcone zrozumienia wnoßą.
Nad to / Piſmo S. przeto potrzebuie iiij So-
wykładu Kościelnego; iże ieſt / ná wie- wod.
lu mieſcách / y trudne y nieiáſne. o czym
y Piſmo Boże / y Doktorowie Kościel- 33.
ni / y rzecz náoſtatek ſáma / pewne ſwią
dectwo nam daie. Abowiem Piotr S. 1 vtwier-
o Liſciech Páwłá S. tak piße: w Li- dzenie
ſciech Páwłá, namilßego Brátá ná- 2 Pet. 3.
ßego / ſą niektore rzeczy, trudne ku zro-
zumieniu; ktore nieuczeni y nieſtali lu-
dzie káżą / iáko też inße Piſmá / ná ſwe

zátrácenie. Widziß / Bráčie mity / z
świádectwá naprzednieyßego Apoſto-
tá ; iż ſie wiele Chrześćijan każi / z Pi-
ſmá Páwtá Swietego : ktore ieſt, ſá-
mo przez ſie , dobre ; ale źle bywa od
tych ludźi / ktorzy na ſwoie gtowki ſi
ſpußczáią / wykładane y rozumiane, á
Piſmá S. nie w czytániu / ale w wyro-
zumieniu / należą ; wedtug S. Dokto-
row. Jeſt ieden wielki Artykut / okoł
Vſprawiedliwienia cztowieká Chrze-
ſcijáńſkiego : o tym iáko rożnie piſą dźi
ſieyßy , á piſą , Pawtem S. alleguiąc
nowy Ewángelik , Andrzey Oſiande
okazat. ktory / w Xiążkách niektorych
wilicza 14 opiniy Philippá Melánche-
ná / y vczniow iego / około iedne° Vſpra-
wiedliwienia : y przypomina ; że 20 ieſt
rożnego mniemánia / o tym iednym Ar-
tykule . ná co dáie te przyczyne : iż iáko
ſkoro gdzie náleźli w Piſmie to ſłowko /
Sprawiedliwość ; wnet ſobie z tad no
we Vſprawiedliwienie vkowáli. Przy-
dayże ty / Bráčie / ießcze iedne inßą o-
pinią Oſiándrowe / do onych 20 : będźieß
miał / o iedney rzeczy / mniemánia 21.

2 Otwier-
dzenie.

O Vſpra-
wiedli-
wieniu
iákie roż-
nice !

Jeſli

Jeśli też wierzysz Augustinowi Swię- 3 Vtwierdzenie.
temu: Jakub S. dla tych Kácerzow/ In Psal. 31.
swoy List pisał; ktorzy Páwła S. źle
rozumieiąc/ ná sámey Wierze chćieli
sádźić swe Zbáwienie/ y Vspráwiedli-
wienie. dla ktorych błędow zbićia/ Já- Iac. 2.
kub S. ták dobrze nápisał: Y Abrá-
hám był/ y człowiek bywa vspráwie-
dliwiony/ z Vczynkow; á nie z Wiary
tylko. Mniemaćie wy/ Bráćia mili; iá- 4 Vtwierdzenie.
koby iásne było opisánie Wieczerzey
Páńskiey/ v Páwła Swiętego: a wż-
dy ono mieysce, inaczey wykłáda Lu-
ter; ináczey, Kalwin; ináczey, ini. Je-
śli Pismo iest iásne: zkąd tá roznośc? á
iesli z Pismá S. rostą roznice: tedyć iuż
nie wszędzie iest iásne. Niedármo záiste 5 Vtwierdzenie.
nam iest roskazano: Pytay stárszych two Deute. 23.
ich; ćić powiedzą. niedármo y Pan Je- Ioan. 5.
sus mowi: Scrutámini; to iest/ pilnie
sie bádayćie około Pismá. Nie prosteć
to słowo iest; Scrutámini: trzebá tu ná
wiele rzeczy/ iáko bywa przy Scrutini-
um/ poglądáć: trzebá/ o pewnym á prá-
wym zrozumieniu Pismá/ vmieiętnych
Doktorow pytáć. Nie dármoć thez 6 Vtwierdzemie.

Apoſtołowie y iaſney Litery Piſma S. pierwey nierozumieli; aże im Pan Chriſtus rozum ich otworzył. Jaſne ſłowá były one: Oto Syn Człowieczy będzie wydan Biſkupom / Pogáńſtwu. ꝛc. á

Luce 18. wżdy o tych iaſnych ſłowiech napiſano: A oni tego nic nierozumieli; było tho ſłowo od nich zákryte; y nierozumieli / co im było powiádano. A kiedyż zrozumieli? kiedy Pan cierpiał? ießcże nie; ále kiedy im rozum ich / aby Piſmá rozumieli / otworzył racżył. Swiadectwá Doktorow S. ieſt wßędzie doſyć / około nieiaſnoſci Piſma: mnie / iedno y drugie przywieść / będźie teraz doſyć. ponieważ ſámo S. Piſmo (iakom iuż wywiodł) iáſnie poświadcża tego. Do

7 otwier dzenie. Auguſtin. Epiſt. 3. Piſmá S. (tak mowi Auguſtyn S.) wßyſtkim łatwie przyſtąpić; ále niewiele ich rozumieć mogą. co on chędożuchno / á wężłowáto / ták po Łácinie powiedźiał: Sancta Scriptura c omnibus acceſsibilis; pauciſsimis c penetrabilis.

8 otwier dzenie. Hieronym także S. wielce ſie vſkarża / ná te ſkore Miſtrze; ktorzy / bez Doktorow y náuczyćielow / chcą Piſmá S. rozu-

rozumieć. gdyż każda nauká/każde na-
prostsze rzemiosło/swoie ma Mistrze.
Jest ten List iego przed Biblią druko-
wany: kto niechce bładzić; niechay czy-
ta/y wierzy. Abowiem y Pismem iá-
snym on dowodzi tego; że osobnego o- Ps.118.etc
tworzenia oczu potrzeba/ku obaczeniu
dziwnych rzeczy, w Zakonie Bozym.
Zkąd tedy Oycowie oni Swieci, bárzo 9 vtwier
wiele czásu trawili/ná czytániu y vcze- dzenie.
niu sie Pismá Bozego. czego znakomi-
ty iest przykład / w Swietych onych á 34.
zacnych Graeckich Doktorzech; w Bá
siliuszu y Grzegorzu / w osobney parze
práwych Przyiaciół: ktorzy ná osobno- Nicepho.
sci mieszkaiąc/vczyli sie z rozumienia Pi Libro 11.
smá Bozego / z Xiąg Doktorow Ko- Cap. 17.
scielnych, przed nimi bedących. Ale coż
trzebá, to wiele wywodzić; ná co/rzecz
sámá woła: Jesli iest iasne/samo przez 10 V-
sie/ Pismo Swiete: czemuż naprzod twierdze
Luter/sam sie z sobą niezgadzał? przec nie.
Wiara záwżdy mieszał; záwżdy ią od-
mieniał? Nie iest to rzecz omylna: z
Pisania iego samego/ iasnie sie to ká-
demu pokazać może. Czemu też Philip

Melan-

Melánchton záwżdy byt w Wierze odmiennym: dla czego wżdy / práwie ná każdy rok / Locos swych Communes pocieſował: przecż w wielu rzeczach / á ná ostátek w Sákramencie Ciátá Páńskiego / od Lutrá odstat; á do Kálwiná przyſtat: czemuśćie y wy sámi / Brácia / w wielu rzeczach (co wam ná swoich mieścách przypominác bede) od Hussá Mistrzá odſtáli: czemu / z iednego słowá Bożego / bárzo w krótkim cżáſie / národżiło ſie tak wiele Sekt; że im końcá niemáß: czemu nieprzeſtáto ná Odpuſciech: czemu przyßło do Swietych; od Swietych / do Sákrámentu; od Sákrámentu / do Chriſtuſá; od Chriſtuſá / do náświetßey Troyce: Jeſli ieſt iáſne Pismo: zkąd te Sekty: zkąd wroſli Zwingliani / Nowokrzczeńcy / Wielożonowie / Obrzezáńcy / Troybożánie: ꝛc. Záiſte bárzo was wáży cinowi Miniſtrowie tym, iákoby iáſnym, Pismem wwodzą. Wierzćie Pismu sámemu; wierzćie Doktorom Kościelnym; wierzćie sámey rzeczy / trudność Pismá S. nam okázuiącey: ieſli wam

mile

miłe iest zbáwienie wáße. dla Páná Bogá proßę; nie daycie sie zwodźić. Poki wy ná sáme Pismo odwoływáć sie będźiećie; poty ku zgodney Wierze nigdy nieprzydźiećie. á zá tym/ co was potka? Widźićie widźićie ná oko; k czemu iuż rzecz przyßłá: zárzućili iuż Athánásiusowe Symbolum; zárzućili Concilia: iuż ledwie Credo Apostolskie, Niceńskie/ przy Pismie Bożym zostáwiáią. á y tego tylko poty; poki co nowe° niewymyslą. Boię sie/ áby Credo Niceńskie ták v tych niebyło Szátáńskim; iáko z Symbolum Athánásego, vczynili Szátánásiusowe. Sąć iuż stárzy oni Arriani/ y gorßy niż Arriani / rzeczą; słowy ießcze nieśmieią sie ozwáć. wierę ć ten nietrzyma (co y Arrius czynił) áby Syn Boży Jednoistnym był z Bogiem Oycem; ktory/ przymuiąc Koncilium Niceńskie/ śmiał nápisáć tákie brzydliwe bluźnierstwo: Troycá S. iest wymysł ludzki/ nieznáiomy Pismu y Kosciołowi: á Syn Boży nie iest iednym z Bogiem Oycem/ dlá iedney Boskiey nátury Jstnosci; ále tylko Bogiē iest zwan/

Pilne z miłosci Chrześciáńskiey napominánie.

Patrz/ iákie tho bluźnierstwo.

ratione

ratione originis / dla początku: iże od iednego Boga ma początek: y ieſt z niezmierzoney y z nieſkończoney iego Iſtnoſci; od ktorey nic/cokolwiek ieſt/ niemoże być odłączono / ani też Diabłowie/ tylko wolą. Thak napiſał Ewángelik ten nowy/ Gentilis, Włoch: ktory ná ſámym Piſmie Bożym/ przy Piſmie Koncilia przymuiąc Apoſtolſkie tylko, y Nićeńſkie/ ſwą náukę ſądzi. o czym
Licz. 37. daie to ſwiádectwo Alexander Aleſius; ktory przećiwko temu Gentiliſowi diſputował niedawno/ w Lipſku/ Roku 1564. Mieſiącá Máiá. Ey Polacy mili/ gdzie oná przodkow naſzych ſtáteczność? gdzie oná Oycowſka, w Powſzechney Wierze ſtałość? Doſyćći Diabeł/ zá máły czás/ duſz pożarł: vpámiętayćie ſie/ dla Bogá: á tego ſámego gołego Piſmá S. ku ziednániu tych roznych roznic w Wierze/ ieſliſcie ſą mądrymi/ zaniechayćie. A coż tedy (rzeczećie) czynić będziemy? Rádę iną zdrową przed ſie weźmćie: á Piſmu Bożemu Piſmá Koſcielne, y Piſmá Doktorow S: przyłączćie. Dáiemyć my przodek Pi-

35. Rádá zbáwienna/ o wybraniu Sędzie°

dek Pismu Bożemu / nad wszystko: tho przekładamy nad wszystko: tym sie Kościoł Powszechny spráwuie: ale to / nie ia / ani ty / na swoy rozum; ale tenże Kościoł niech wykłada. Niebłądźi (nieboy sie) Kościoł; dla wiecznego Duchá Prawdy: ty y ia zbłądźić możemy. Ná pisał Hieronym S. ná iedennaste Kápit. Danielá Proroká / tymi słowy: Pisma S. zrozumienia / bez łáski Bożey / y nauki stárszych / nanieumieiętnieyszy ludźie sobie nawięcey przywłaszczáią. [Scripturę intelligentiam, absq; Dei Gratia & Doctrina maiorum, sibi imperitissimi vel maximè arrogant.] Trzebá tedy do práwego zrozumienia Pismá / y łáski Bożey / y náuki stárszych Przodkow nászych: oni záiste / á nie ktoiny / są napewnieyszymi Sędziámi nászych około Wiáry poswarkow. Dwie rzeczy máią być osobliwe / w dobrym á spráwiedliwym Sędźiu; áby y rzecz dobrze vmiał / y bez wszelkiego affektu sądźił: nászy stárzy Doktorowie gdyż oboię rzecz w sobie máią / a z nas káżdy swoię porze; godźi sie záiste ná ich rozsądku przestá-

Do wykładu Pismá / czego trzeba.

¶ Sędziego dwoiepowinowactwo.

przeſtáwáć. Abowiem wiele oni cżáſu dawali Piſmu S. opuſciwßy ine wßyſtkie ſwe zabáwy: byłá wnich obecność Duchá Swiętego: gárdłá ſwoie / dla Páná Chriſtá / wiele ich dawali; wiele / dáć byli gotowi. Niemogą oni pochlebowáć teraz / áni nam ſtarożytnym Kátholikom; áni wam nowowiernym Ewángelikom: zá kim oni Dekret dádzą; do tych trzebá przyſtáć: á ktoby nieprzyſtał; zginie. Jeſt dźiś mniemánia doſyć roznego / około Swiątoſci Ciáłá y Krwie Páná Chriſtuſowey: zá kim ſkaże Koſciół y Doktorowie Koſcielni / á ći ſtárzy; nie nowi: z tym ſie godźi trzymáć / wßyſtkie ine ludzkie mniemánia odrzućiwßy. Aza nie lepiey ná onych Sędziach / y dobrze vmieiętnych / y Swiętych / y bez pochlebſtwá álbo nienawiſci ſądzących przeſtáć; niżli ná te Skorodoktory / widźimy iákie / z ſwym ſie zbáwieniem ſpußcżáć? Tákći záwżdy / w Koſciele Páná Chriſtuſowym / było: záwżdy ná tym / co Stárzy Doktorowie piſali / y co Koſciół podáwał / przeſtawano. co ſie z oney thez mądrey

Przykłádem rzec ſie obiáſnia.

Zwycżaj Koſćielny / záwżdy chowány.

rády

rády Sisinniussowey/ktorą opisał So- 36.
crátes/iásnie pokázuie. Abowiem iesli
będzie wolno odmieniáć/ co sie raz stá- „ Lib. 5,
nowiło: prawdy zupełność niemogłá- „ Cá. 10.
by trwáć; y nicby niebyło w Kosciele „
trwáłego. ták też mądrze Sophronius „
odpowiedał Arrianom; á Gelásius
Papież/do Biskupow Dardáńskich pi-
sał. A iże dziś w táką zelżywość powa- ¶ Czem
gá Doktorow S. y Pismá Koscielnego dźis gár
przyszłá: zkąd to płynie/ a do kąd idzie; dzą Do-
kto ma oko Duchowne/ może baczyć. ktory/y
Ma pewnie przyść ieden ná świát człowiek/ we wszystkim Pánu Christusowi Kośćiołē
przećiwny/ dla tego Antychristem prze- Antichri-
zwány: temu to iuż/ Doktory y Kośćioł stowi iá-
porzućiwszy/ znienagłá drogá sie śćiele; ko sie dro-
Bysmy sie byli niesádźili/ ná samo gołe gá śćiele;
Pismo; ale Kosciołá y Doktorow ie- obácz.
go/ w wykłádániu Pismá/ słucháli:
trwáłaby Msza w káżdym Kosciele;
wierzyłby káżdy Chrześcijánin/ Páná
Christusá być w Sakrámenćie; niemo-
wionoby iemu/ Modl sie zá nami; S.
Troycá byłáby w swey chwále, y w po-
ważnosci: ale zelżywszy Kosciol Pow-

 szechny,

ſzechny, y Doktory Koſcielne/ łatwi
ieſt ſłać drogę Antichriſtowi. Ktoby
był ſcierpiał Marcina Lutra/ przez
50 lat; aby Mſza miała być z Chrześci-
ańſtwa wyrzucona? Kto Zwingliuſza
aby w Sakramencie/ niemiało być o-
becnie Ciało Pana Chriſtuſowe? kto
naoſtatek niebałby ſie był, ziemie tam
zapadnienia; gdzie Grzegorz z Gentili-
ſem, na Troycę naświętſzą ſie oſunął.
Nietrzymáią iuż przyſtoynie Nowo-
wiernicy/ o Pánie Chriſtuſie, Synu
Bożym: Słowom iego iáſnym/ Obie-
tnicam iáſnym/ wierzyć niechcą: z tá-
iemnic nagłownieyſzych Wiary Pow-
ſzechney Chrześcijańſkiey natrzęſaią ſię
á to czynią/ bez wſtydu/ bez boiáźni/
bez karania: ktoż tedy mądry niemoże
baczyć poſłow Antichriſtowych/ pod
nadobnym słowem Chriſtuſowym? kto
fortelow Szatańſkich/ ktory iuż nic na
Kościoł/ nic na Doktory niedaie/ zta-
niemoże oglądać? O ślepoto a złości
świata dźiſieyſzego: o Pycho przeklęta
wieku oſtatniego. Mowić Pan Chri-
ſtus; Słuchay Kościoła: niebędzieſz
ſłuchał

Slepotá y Pychá/ ludźi dźiſieyſzych. Mat. 18.

słuchał; zginieß/iáko Poganin. mowi
drugiey strony kto iny; Niesłuchay
Kościołá: niedbay ty nic ná dawność/
ná Powßechność/ná Doktory/ná Cō-
cilia: nieboy sie nic; niezginieß. coż w-
żdy przystoynieyßego iest; Lutrowi/
czyli Irenaeusowi/ wierzyć? Mowi
Luter; Papież iest Antichrist: mowi
Irenaeus/od Janá s. Ewángesty trze-
ci; Papież iest Koscielnym Pásterzem.
komuż lepiey wierzyć? Mowi Luter/
Mnich Apostátá; Mßa iest báłwoch-
wálstwo: mowi Cyprian/ Biskup y
Męczennik; Ciáło Páná Christusowe
iest Ofiárą Chrzescijáńską. ktoż godniey
ßy iest wiáry? ten/co teraz nowo pow-
stał; czyli on dawny? ten/ co ślub Bo-
gu złamał; czyli/co krew dla Páná Bo
gá wylał? ten/ co nową á niezgodną
sieie; czyli zgodney y Apostolskiey Wia
ry pewny świádek? Day Pánie Boże/
tym nowym ludziem lepße vznánie: aby
pámiętawßy ná ono / że tych czásow o-
státecznych, wiele sie ich miáło chlubić
Christusem/tám práwego Páná Chri-
stusá ßukáli; gdzie záwżdy/ z miłośier-

Li. 122.

Pátrz/ pátrz: ie sli maß oczy.

37.

Mat. 24. &c.

 ney Obie-

Obietnice ſwoiey / aże do tego świátá ſkończenia / raczy przemieſzkáwáć. Poczynáiąc niekthorzy ludzie vczeni w Niemcách obáczywáć (gdyby iedni chćieli do końcá przeźrzeć) tho śidłá Szátáńſkie: y dla tego / Alexánder on Aleſius / w Lipſku / náukę o S. Troycy przećiwko Gentiliſowi vtwierdzáiąc / Doktorowſkiego tylko á Koſcielnego świádectwá vżywa: á nád tho / y z Mſzey / y z Jutrzniey / y z Antyphon o S. Troycy / świádectwá bierze. Y Joáchimowi też Kámeráriuſowi niepodobáią ći: ktorzy zbudźiwſzy náuki vczćiwe / y ſtárą wyrzućiwſzy bárbárią / rozumy ſwe byſtre obroćili ná odnawiánie fáłecznych náuk. ktorym on rádźi opponowáć ſtáre á dawne Doktory / miánuiąc oſobliwie te Graeckie; Klemuntá Alexándryńſkiego / Euſebiuſzá / Grzegorze dwá / Baſiliuſzá / y Janá Złotouſtego. á nápiſał to / przy dwu wydánych Oráciach Graeckich Grzegorzá Biſkupá Nyſſeńſkiego; thegoż Roku / 1564. Pánie Boże / rácz te ludzie do końcá oświećić: áby nie ſwym

Poważnoſć Doktorow ſ. y Koſćiołá, poczyna ſie okazowáć v Nowowiernikow.

Lic. 34.

wątłym

wątłym á nowym głowkam; ále stá-
rym Doktorom/y opoczystemu Kościo
łowi/ więtszą wiárę zupełnie dawali.
A przeto gdyż y tak w Kościele záwżdy
sie záchowywáło/y rzecz sámá z Pismē
S. do tego nas wiedzie; ábysmy v Ko-
sciołá/ y v Doktorow Kościelnych/
rozsądku około tych nászych poswar-
kow szukali: ia też błędy wásze/ Bráćia
mili/ dosyć iásnie y dostátecznie odkry-
ię; gdy z Pismem S. będę wam przywo
dził Pismo Kościelne/y Doktorowskie.
Kto zechce na tym przestáć; dobrze so-
bie poradzi: kto woli kogo inego słu-
cháć; po szkodzie będzie mądr. Rzecz tá
y iest bárzo potrzebna; y w tych rozni-
cach/ bespieczna. A iż pod zasłoną Pi-
smá S. śiłá dziś ludzkich wymysłow
zá Słowo Boże máią: dla tego/ potrze
bá nam było, o tych rzeczách trochę szy-
rzey gadáć; co o Słowie Bożym trzy-
máć/ zkąd prawdziwe iego wyrozumie
nie bráć/ y kto nászym Sędzią słusznie
ma być, to vgruntowawszy/ y pewny
postępek wászey Disputacyey postáno-
wiwszy/ ine wásze Artykuły thym łá-
twiey sie odprawią.

Zamknienie.

¶ Sposob przystoyny zbićia błędow Kacerskich.

O Kátechizmie
Artykulu 2 Summá.

W Tym Artykule/ te ſą wáße rze-
I. Ze w Kátechizmie v- (czy-
cza Xieża wáßy iednomyſlnego/
álbo zgodliwego/ Chrzeſćijáńſkiego ſtaráda-
wnego Cerkwie á Oycow Swietych pospo-
litego vczenia.

II. Kátechizm ten mienićie być / iákoby
iadrem y kluczem Piſm Swietych.

III. Opiſuiećie/ w czym ſie ten Kátechizm
zámyka: y dáiećie iemu te 5 rzeczy: 1. Dzie-
ſięćioro Przykazánie Boże. 2. Wiáre po-
ſpolita Chrzeſćijáńſka Apoſtolſka / we dwu-
naſćie członkow zgromádzona / á od Nicey-
ſkiego y od inßych poſpolitych Konciliy álbo
Synodow á Seymow Cerkwie wyſwietlo-
na y vtwierdzona. 3. Modlitwe/ przez Pá-
ná Chriſtá wydána. 4. Swiatoſći Páńſkie.
5. Powinnoſći właſne ſtanow a wezwánia
rozdzielnych.

IIII. Ze w tym wáßym Kátechizmie ieſt
náuká Chrzeſćijańſka / że ieſt prawdziwa/
doſkonáła/ á miła wola Boża/ ku zbáwieniu
káżdemu wiernemu Chrzeſćijáninowi.

V. Ze ieſt v Káznodziey wáßych zá na-
wyżße práwidło/ ſumme/ á iáko Regeſt te-
go wßyſtkiego czego vcza/ co każa/ y piſza.

VI. Pilnoſć wáßych Káznodzieiow/ w v-
czeniu

żeniu tego Kátechizmu/zalecaćie.

VII. Jáko postepuia w onych piáći rzeżách/w ktorych sie Katechizm zámyka/opisuiećie. 1. Aby wßyscy Przykazánia Boskie sercem (ponieważ Zakon Duchowny iest) y skutkiem pełnić vsiłowáli/miłuiac Páná Bogá nádewßystko / á bliźniego iáko sámi siebie ꝛc. 2. Aby Wiáre pospolita Chrześćijáńska Apostolska vmieli/ práwie sercem wierzyli y dzierżeli/vsty swymi wyznawáli/á vczynki álbo żywotem tego poswiadczáli álbo okázowáli. 3. Aby sie vmieli modlić iednemu sámemu práwemu Bogu dowiernie/w imieniu sámego Páná naßego Jesu Christá. A to nietylko sámi zá sie / ále y zá wßystko pospolstwo Chrześćijáńskie ꝛc. krotko mowiac vczą/ wiernie sie modlić/ zá wßystkie ludzie/ zá przyiaćioły y nieprzyiaćioły / ták iáko náuká Páná Christá y Apostolska vkázuie/ itez przykłády pierwßey Cerkwie Swietey.

VIII. Przy drugiey rzeczy / w ktorey sie Kátechizm zámyka/ to iest/ przy Wierze/ te rzeczy też przykłádaćie: 1. Kazánia wáßych Ministrow/y podawánie tey wáßey nauki / zálecaćie. 2. Osobliwe nieiákies Zbory wspominaćie. 3. Vrzad Rodźicow y Kmotrow opisuiećie.

IX. Náostátek zámykáćie tym: Cobykolwiek náuce tego obecnego Chrześćijáńskiego Kátechizmu przećiwnego było / to wßystko odrzucáia/á skutecznie y z tymi dowody Pismem Swietych káżą.

Tać iest ſumma drugiego Artykułu wáßnego: ná ktory ia wam porządnie odpowiedać będę: wy tylko / proßę was / Prawdę pilno bez affektow obáczyćie. Daiećie wy to ſobie

1. Że w Kátechizmie / vczą Xięża wáßy iednomyſlnego álbo zgodliwego / Chrześćiáńſkiego ſtárádawnego Cerkwie á Oycow S. pospolitego vczenia.

38. Látwieć to powiedzieć ſłowy / Brácia mili; żeby v was miáłá być náuká iednomyſlna y zgodliwa / od Chrześćiáńſkiego ſtárádawnego Kośćiołá, y od Oycow S. wzięta: ale to ſkutecznie vkázáć, bárzo iest trudno / y niepodobna.

¶ Niezgodá náuki Huſſitow z Lutrem. Żeby w wáßych Miniſtrow náuce nie było iednomyſlnoſci y zgody; z tąd ſię iáſnie pokázuie: iż oni teraz / áni z Huſſem / áni z Lutrem / áni z Kálwinem nietrzymáią; ále ſobie niewiem iákąś nową Wiárę vpletli / z rozmáitych płátow / y z ſtárych / y z nowych. Trzymáli Jan Hus / o Sákrámencie Ciáłá Páńſkie° / z Rzymſkim Kośćiołem; y Mßą / áż do śmierći / miewał: wáßy to wyrzućili. Z Lutry / z Sákrámentarzmi / y z inymi

y z inymi Sektarzmi / że sie też niezgodzą; tego nam przeć niemożećie. Nie iest tedy tá Wiárá Jednomyslną y Zgodliwą; ktora sie záwżdy y odmienia / y gotowa iest odmienić. Zákrywáią też Ministrowie wáßy wymysły swoie Kácerskie, náuką Chrzescijáńskiey stáradawney Cerkwie y S. Oycow: ále iáko to iest pewna rzecz; z wielu sie rzeczy pokaże. Záleca Chrzescijáński stáradawny Kosciot / zálecáią y S. Doktorowie / Modlitwy zá vmárłe / Mßą / śiedm̄ Sákrámentow ꝛc: wy iż to wßytko gánicie; niemożećie sie Kosciołem stáradawnym bronić; Ale poki wżdy zámierzaćie stáradawny Kosciot Chrzescijáński? do dwu set lat; do trzech; czyli więcey? widzę / że Concilium Niceńskie przymuiećie / po 300 lat: widzę / że wspominaćie y inße Concilia pospolite: ále krysu nam pewnego w tym niezákryslaćie. Zkąd też tę moc wáßy Ministrzymáią; iż Duchá Swiętego / áby na wieki w Kosciele Powßechnym niemießkał / chcą hámowáć? w ktorey to Bibliey / w ktorym Testámenćie / czytali?

Záwiązánie.

¶ Hussitae nietrzymáią z stárym Kosciołem.

KOsciół záwżdy iest iedney poważnośći

Myć tę wiárę słowom Páná Christusowym dáiemy; że z Kościołem Duch S. káżdego wieku mieszka / á nigdy się niestárzeie. v Jana S. to czytamy: temu wierzymy: tą iedną Obietnicą wszystkie Kácerskie wymysły mocnie zbiiamy. Nie iest tedy náuka wasza wzięta / od Doktorow S. y od Kościoła stáradawnego: okażemy to wszędzie. niemaćie też Duchowi S. czásow zákryslać; ále maćie temu / że ná káżdy czás z Kościołem mieszka / pewnie mocnie wierzyć. Wszákże / iż się Stáradawnym Kościołem y stárymi Doktory chlubićie: tego ia też będę pilnował; ábym ich świádectwá / ná swych mieyscách wam przywodził: wy tylko ná te słowá wásze pámiętayćie. Chwalićie Kátechizm wász / z tąd; iákoby miał náukę Jednomyslną y Zgodliwą / wziętą od S. Doktorow y Stárádawney Cerkwie. Ták iest ták / Bráćia mili; Kátechizm iednomyslny y zgodliwy / od Stárádawnego Kościołá y Doktorow S. wzięty / iest Kátechizm dobry. Przykład tákiego Kátechizmu naydzieß / v

Ioan. 14.

Zámknienie.

39.

Kátechizm / ktory iest dobry.

dawnego

dawnego Doktorá Graeckiego Cyrilla, Archibiſkupá Jeroſolimſkiego: áleć ten dáleko ieſt rozny / od wáßych dziſieyßych. co wy teraz gánićie; to wßyſtko on / przed 1200 lát / chwali. Zkąd też iáſnie poznáć: że wáße Kátechizmy od kogoś inego; á nie od Kościołá Stárádawnego / vrodźiły ſie. Tákći was wáßy Miniſtrowie zwodzą: ale kto rzeczą pokaże; tego ma być prawdą.

II. Kátechizm (mowićie) ieſt iákoby iádrem y kluczem Piſm Swietych.

Niech to ták będzie: y my Kátechizmow niegánimy: Kátechizmy też / ale nie nowey Wiáry / y Szkołam porządnym pozwalamy; y ná Kázániach náßych / co potrzebá vmieć y czynić káżdemu Chrześćiáninowi / rádźi náuczamy.

III. Kátechizm zámykáćie w pláći rzeczách / wyżßey iáſnie opiſánych.

A ten rozdźiał Kátechizmu / to ieſt / Nauki Chrześćiáńſkiego cżłowieká / niech będzie dobry: á zwłaßcżá, iż káżdemu ieſt wolno / piſánia ſpoſob ſobie obráć. Trzebá tedy vmieć prawemu Chrześćiáninowi; co iemu przynależy

wiedźieć /

wiedzieć/y czynić: ále tego ma ſie vczyć z kąd inąd; nie z wáſzych nowych Kátechizmow. Piſąc ták wáſzy Miniſtrowie

IIII; Ze w wáſzym Kátechizmie ieſt náuká Chrzeſćijáńſka/ że ieſt prawdźiwa/ doſkonáła/ y miła wola Boża/ ku zbáwieniu káżdemu wiernemu Chrzeſćijáninowi: ále wy niemaćie nowym Duchō wierzyć.

V. Máią Káznodzieie wáſzy ten to Kátechizm zá nawyżſze práwidło/ſūme/á iáko Regeſt tego wſzytkie°/cże° vczą/co każą/y piſzą.

Niechay maią/ zá co chcą: y Liſzká ſwoy ogon chwali. Boię ſie; by to Práwidło, Lewice kogo niedomieśćiło.

VI. Zálecaćie pilnoſć wáſzych Káznodzieiow/w vczeniu tego Kátechizmu.

Pilnoſc ma być czyniona/ ná káżdym poczćiwym vrzędzie: álebym ia wáſzym życzył; á by ná co lepſze° tę pilność obro(ćili.

Przy VII rzeczy krotko też obácz=my; co przykładaćie. Około Przykazánia Bożego ták rozumiećie:

Aby wſzyſcy Przykazánia Boſkie ſercem (ponieważ Zakon Duchowny ieſt) y ſkutkiem pełnić vſiłowáli/ miłuiąc Páná Bogá nádewſzyſtko/á bliźniego iáko ſámi ſiebie.

Niemaſz tu nic zdroznego; gdy dobrze będzie káżda rzecz zrozumiána; Około Wiáry ták piſzećie:

Aby

Aby Wiáre pospolitą Chrzescijáńską Apostolską vmieli / práwie sercem wierzyli y dzierżeli / vsty swymi wyzna wáli / á vczynki álbo żywotem tego poswiadczáli albo okázo-

A tu sie dobrze mowi; gdy bę- (wáli.
dzie rozumiano dobrze. Łatwie mowić; V nas iest Wiárá Pospolita / Chrzescijáńska / Apostolska: ále ná dowodzeniu, wszystká rzecz iest. wszák obaczymy; iáko to będziećie wywodźić. Około Modlitwy / tę też náukę swą podá

Aby sie ludzie vmieli modlić ie- (iećie:
dnemu sámemu práwemu Bogu do wiernie / w imieniu sámego Páná nászego Jesu Christá. A to nietylko sámi zá sie / ále y zá wszystko pospolstwo Chrzescijáńskie. ꝛc.

A to prawdá; że sie mamy modlic iednemu sámemu Bogu / w imieniu sámego Páná Jesu Christá: ale zá tym niepoydzie; ábysmy y ná ziemi sámym sobie / y Swiętym w Niebie kroluiącym / niemieli tego mowić: Modl sie zá námi. o czym / ná swym mieyscu. Modlić Li: 202.
sie thez zá wszystkie ludzie / ꝛc. dobra rzecz iest: ále oprocz Kosciołá práwego / y dáć sie zábić / nietylko sie modlić / żadnego pożytku niemász.

Przy

Przy VIII części wtoreo Artykułu/ ważże Ministry wychwalacie; á świat wßystek gani. Powinowáctwa theż swego niech pilnuią Oycowie/y Matrowie; ale Kátechizmow nowych niech sie strzegą: co Kościoł Powßechny każe; tego niechay doma vczą/ w Bogáżni Bożey/ z vczciwoscią. Zapomnieliscie ießcze przypomnieć o dwu rzeczach; o Swiatościach/ y o Powinowactwie stanow: ia theż to opußczam; a przystąpię ku ostatniey rzeczy

IX. Cożbykolwiek náuce tego obecnego Chrześcijáńskiego Kátechizmu przeciwnego było/to wßystko odrzucaią/ á skutecznie y z tymi dowody Pism Swietych każą.

Wßak vyżrzymy; kto kogo y z tymi dowody Pisma S. skáże. iuż sie wiecey niezalecaymy słowy; ale inßе Artykuły rozbierać poczniemy.

40. Summá Artykułu 3.

O Swie tey Troy cy Wiá- rá dobra

1. W tym Artykule dobrze vczyćie/o Wie rze przenaswietßey Troyce. Jeden iest Pan Bog Zstnoscią/w Personach trzech; Oćiec/ Syn/ Duch Swiety. Własności tych Per-

son,

ſon, te ſą: Bog Oćiec rodźi Synà; Syn ro-
dźi ſie z Oyca; Duch S. od Oycá y od Synà
pochodźi. Zpráwy S. Troyce, trzy ſą oſobli-
we; Stworzenie/ Odkupienie/ Poſwiece-
nie: pierwßa/ Bogu Oycu; druga/ Syno-
wi; trzećia/ Duchowi S. przypiſuiemy: ále
ták; że we wßyſtkich vczynkach Bożych/ ſprá
wá Troyce Swietey nie ieſt rozdzielna.

II. Do wodźićie tey Wiáry/ Symbolum
Apoſtolſkim/ Concilium Niceńſkim/ y inßy-
mi prawdźiwymi; wyznániem też Athaná-
ſiuſowym: co wy (iáko mowićie) zá praw-
dźiwe dzierżycie/ maćie/ y wyznawaćie.

III. Do wodźićie tego y Piſmem S. miá-
nowićie troiákim; Mat. 3/ 28/ Jo. 14.

IIII. Sobrze też vczyćie; że temu Pánu
Bogu/ w Troycy naſwietßey iedynemu/ na-
wyżßa cześć y Miłość ieſteſmy wßyſcy powin-

Tu niemaß co mowić/ przeci-wko tey waßey Wierze; ktorą ießcze ták/ iákoſcie ią od náßego Powßechne Koſciołá wzieli/ záchowywaćie. A Pá-nie Boże day tho; abyſcie ſie z Wiárą Powßechną/ y w inych Artykułach zgadzali. Miałoby was przywieść do tego Wyznanie Athánaſiuſowe; ktore mienićie ſie dzierżeć/ y wyznawáć/ zá prawdźiwe; w ktorym iáko on záleca

Wiárę

Wiárę Powßechna ták pilnie zá leca Athá náſius.

Wiárę Powßechną/ y naprostßy człowiek widźi. Powßechney Wiary nam trzebá/ Bráćia mili: tey kto wiernie á mocnie nietrzyma; zginie/ y zbawion niebędzie. Pamiętayćie też to ná potym; iż iáko Wyznánie Athánásiusowe/ ták też y Koncilium Niceńskie, z inßymi/ iest prawdźiwe. Jeśli też tho daiećie/ á bárzo dobrze/ S. Doktorowi Athánásiusowi: czemuż tym prawdźiwym Doktorom/ y Konciliom/ niebędźiećie wierzyć? czemu/ iáko w thym wielkim Artykule/ o Troycy Swiętey; ták też w inßych/ niebędzie woleć onym wierzyć/ niżli komu inemu? Może zbłądźić Hus/ Luter/ Kalwin: (bowiem ludzie są/ máiący ono Pismo zá sobą; Wßelki człowiek iest kłamcą) ale Kośćioł Powßechny/ áby zbłądźić niemiał/ inßą ma Obietnicę, w Ewángeliey; ma Vćießyćielá (co y wy tu wspominaćie) ták dánego/ áby zostáł z Kośćiołem Apostolskim ná wieki/ Duchá prawdy. Wyznáło Concilium Niceńskie iednego Pásterzá Powßechnego/ ná Stolicy Piotrá S. w Rzymie: prośiło od

¶ Konciliom á Doktorō/ wierzyć/ nalepßa rzecz iest Dowod;

Psal. 115.

Ioan. 14.

41.

Hussite są przećiwni Niceńskiemu Koncilium.

śiło od tegoż/iáko od namiastká Páń-
skiego / swych Dekretow y Kanonow
potwierdzánia: dáie nam swiádectwo/
o Ofierze Ciáłá y Krwie Páná Chri-
stusowey: ine też Artykuły Wiáry Po-
wszechney / ktorym sie wy sprzećiwia-
ćie/toż Koncilium Niceńskie potwier
dza:(czego/ná swych mieścách/dowo-
dźić będę) czemuż niewolićie ná tych
stárych Dekrećiech/niżli ná nowych wy
myslech/przestáć? przecż nie lepiey iest/
wierzyć iednemu Powszechnemu Kon-
cilium; niżli tysiąc Hussom/Lutrom/
Kálwinom? Jesliby zbłądźił ná Kon
ciliach Kosciół, słup prawdy: (co wy
twierdźićie; my przymy) á iákoby theż
człowiek Huss/y Luter/niemogł zbłą-
dźić? Ey ocuććie sie/ Polacy mili/ o-
cuććie: niżli Pan Bog do końcá gniew
swoy na Polskę wyleie; dla Páná Bo-
gá/w czás sie obáczćie. Okázuieć wam
iásnie Pan Bog; kto ma być w Koscie
le Sędzią: Concilia y Doktorowie swię
ći áby koniec roznic w Wierze czynili;
Pan Bog nam bárzo iásnie pokázuie.
Jesli będzieß po częsci przymowat/ po

Pilne nápomi-nánie.

Kōcilia zupełnie máia być przyięte.

cżęsci odrzucał / Doktory y Concilia: to łatwie iest vczynić káżdemu: przed się końcá żadnego (iáko widźiś na oko) Kacerstwom niebędźie. ale maßli przyiać Koscielną náukę, z Doktory y z Kōciliami: wßystkę zupełnie winienieś przyiać. inaczey / day im pokoy: á niebroń sie tymi; ktorym błąd y fałß zadáieß. Jasnie (mowię) Pan Bog nam teraz vkázuie, porządnego rożnic wáßych / około Wiary / Sędziego: á vkázuie go wam / y przez was sámych / y przez ine Nowowierniki. Abowiem wy probuiećie Wiárę Troyce S. osobliwie Concilium Niceńskim / y Wyznaniem S. Athanasiusá, Pátryárchy Alexándrinskie°: ći iasnie powiadáią / o Troycy S. o iedney Boga iedne° Jstnosci / a o trzech Boga iedne° Personach: w Pismie S. tego iásnie / na żadnym mieścu nienaydźieß: nienaydźieß tám ani imienia te° / Troyca; ani żadney Essencie ani trzech Person. Táiemnice to są Wiary Powßechney / więcey przez Tradicie niepisane / niżli Pisanym Słowem Bożym / Chrześcijanom podane. W Lipsk

¶ Sędziego o Wierze / P. BOg nam okázuie.

1 Dow.

2 Dow.

tej

też/przeßłego Roku/obaczono to; że ci
Ewángelicy/ktorzy Wiárę Powßech- 42.
ną o S. Troycy bluźnią/pisaniem Ko-
scielnym máią być pokonáni. com też/
ná końcu Artykułu 1 przypomniał. Do- Lic. 37.
ktormi Koscielnymi potłumićie nowe
to Kácerstwo: Konciliámi głowę im
zdruzgaćie: do oboiego miał sie też Sár 3 Dow
nicki, przećiwko Grzegorzowi pißąc/
táki przećiw tákiemu, Nowowiernik
przećiw Nowowiernemu. Ale czemuż
ty/ piąty Ewángeliku/ niedaß pokoiá
náßym Conciliam? przecż sie vćiekaß
do Doktorow; ktorym przygane dáieß?
czemu niepámiętaß ná ono twoie; Dár
mo mię chwalą Vstáwámi ludzkimi?
Jesli ćię sámo Pismo S. ma iednáć;
dayże Doktorom y Conciliom pokoy:
á iesliż/w Kácerstwach wáßych niezgo
dnych, ná piasku budowánych/vćiekaß
sie do náßych Doktorow y Conciliow;
tedyć iuż muśiß wyznáć z námi/y z ná-
ßymi stárymi Doktory: że Pismá S. nie
w czytániu/ále w wyrozumieniu/ moc
swą máią. Pánie Boże otworz wam Zyczli-
dáley oczy/ y oświeć sercá záćmione; wość Ch-
rześćiáń-
ska.

 abyscie

ábyſcie iuż iáſnie/ kto was ma ſądźić/ (gdy Piſmo S. mowić nieumie) obaczyli. Wiećie iuż; co piſał Grzegorz przećiw wam ſámym/ w Liſcie do Kalwiná: ſłyßeliſcie iuż y bluźnierſtwo Gentiliſowe/ przy Liczbie 34 opiſane. y nieſtráchże ćie ſłucháć/ Bráćie moy miły/ o tákich bluźnierſtwach/ ná ſwiećie ſnać nigdy nieſłychánych? A zkądże to vroſło? z czyiey to náuki poßło? z náßey Powßechney; czyli z wáßey Pokątney? Powßechna ſtára Wiara daie pewne wykłádacże Piſmá/ Doktory/ Concilia; y ná tych przeſtáie: wáße Pokątne nowe Wiáry/ pod záſłoną ſámego Piſmá Bożego/ Doktorom y Conciliom przygániły: á przeto też/ po bluźnierſtwach inych/ (iákowe ſą te; żeby Ciáłá Páná Chriſtuſowe° iſtotnie niebyło w Sákrámenćie; żeby Chriſtuſá prośić o Modlitwę zá námi; żeby Mßą mieć; było báłwochwálſtwo ꝛc.) ná Troycę S. oburzyły ſie. Czegoż ießcże czekaćie/ moi mili Polacy/ náßy mili Bráćia? Jeſlić tákie owoce Nowe to Słowo vrodźiło/ y rodźić co dzień nieprzeſtáie:

Bluźnierſtwá z Ewángeliko w vrosły.

Pilne á życzliwe nápominánie.

czemuż

czemuż z owocom Wiáry Lutrowey/ Lutrá nieznaćie? Luter záłożył then fundáment; Pismo sámo chcemy: z Lutrá wszystkie Sekty dźisieysze/ z tego złego fundamentu/ poszły. Zrzućili ći Swięte z Niebá; y odięli im Modłę zá námi: przystáliscie y wy ná to: nieobruszyło was to nic. mowili Christusowi ći sámi; Modl sie zá námi/ Christe: niepogániliscie y wy tego. rzekł Kálwin; Niemász Ciáłá prawdźiwego w Sákrámenćie: y wászy Ministrowie (pokáżę wam to niżey) są tego błędu vczestnikámi. wyrzućiliscie wszyscy Ofiárę/ chwałę sámemu Pánu Bogu powinowátą/ á dla Syná iego miłego iemu námilszą/ w Kosciele Powszechnym káżdego wieku Chrzescijáńskiego zwyczáyną; á to wszystko sprawiliscie/ pod zasłoną iákoby szczyrego Słowá Bożego: coż ieszcze náostátek wymyślićie? ná kogoż sie rzućićie? Jać záiste niewiem; ná kogoby iuż dáley: ponieważ nad Páná Bogá/ w Troycy iedynego/ w swym Máiestáćie nieogárnionego/ nic wyższego niemász. Przepo-

Fundáment zły nowey Ewángeliey.

Lic: 78/ 132. 146.

43. wiedział Daniel Prorok przyscie Antichristowe; ktory Ofiarę widomą Chrzescijańską z Kosciołá wyrzuci: iużescie wy tą Ofiarą wzgardzili / y z Kościołow wyrzucili: iużescie sie na samego Bogá, wáßym tym nowym Słowem rzucili. coż daley będzie? á co mniemaß / Bráćie miły? Jáko Pan Christus przed sobą Posły swe przesyłał; a sam po nich przyßedł: ták też y Antichrist / ktory iuż niemáło ma Przesłáńcow / podobno nie długo przyść nieomießka. Z ktorym aby kogo Pan Christus Duchem vst swych niezabił; niech sie strzeże: indzie nigdzie / iedno gdzie są we swey władzy Concilia y Doktorowie / tey nievydzie kaźni. Abowiem gdy poczniećie gadáć o Troycy Swiętey z tymi Gentilismi y Grzegorzmi; ná Pismo Swięte / iáko sie ná nim sadzićie / muśićie pámiętáć: á ták pewnie / bez Doktorow y Conciliow / ná was oni wygráią. Przywiedziećie wy Pismá; ktorescie tu námienili: z tychże Pism Swiętych swoie błędy oni potwierdzáią, że Krztu Páná Christusowego ná-

DANielis 8, 9, 11.

Obacay przesłáńce Antichristowe.

2 Thes. 2.

Pátrz / iáko trudno zbić Troybożánj / bez Doktorow y Cōciliow.

więcey /

więcey / Grzegorz chce wywodźić: że nie iedná iest Jstność, Oyca / Syná / y Ducha Swiętego; ale trzy rozdzielne: Będzieß sie ty vćiekał do Konciliow / do Athanasiußa / do Doktorow. odpowiedź ná to Gentilis tymi słowy: Pismu tylko swiętemu wierzę; iáko pewnym powiesciam Bożym: á nic v mnie nie iest nauká ktoregożkolwiek człowieká / by też nauczeńßego / y według zdánia bogoboynego; kthoryby od Pismá Prorockiego y Apostolskiego odstępował / álbo iemu był przećiwny. Słuchayćie / Bráćia / słuchayćie; co ten mowi: náukę o S. Troycy Kosciołá Powßechnego / ktorą y wy trzymaćie z námi zupełną / powiáda być przećiwną Pismu Bożemu: y dla tego gárdźi vczonymi y bogyboynymi / Athanásiusámi / Hiláriusámi / Augustinámi ꝛc; ktorzy z osobná Xięgi pisáli o S. Troycy. Widźićie; iż wierzy Pismu wßystkiemu / y do tego sie odwoływa: czemuż z námi nietrzyma; kthorzy też z Pismá wywodźimy S. Troycę? baczyćie iuż; że káżdy Kácerz / by też nasprosnieyßy /

O tym piße Alexander Alesius Luteran Num. 3.

Dźiwuy sie dźiwuy błędom.

Pismem sie broni? Ministrzy tákże wá-
szy iż sie ná Pismo sádzą / á Doktory y
Concilia (gdzie chcą) odrzucáią; mu-
szą temu Gentilisowi / zá swoim złym
Fundámentem nowey Wiáry Luter-
skiey / iego błędu pozwolić: álbo muszą
(cobym iá wam rádził) Concilia y Do-
ktory przyiąć we wszystkim. Wierzćie
mi / Bráćia mili; żeć to wszystko iest po-
selstwo Antichristowe: iużći ći nowi
Troybożánie niewierzą o Bostwie Pá-
ná Christusowym / áni o Bostwie Du-
chá Swiętego. czego sie káżdy domy-
slay / z onych słow Gentilisowych; kto-
rem przy Liczbie 34 nápisał. A prze-
to / bacząc owoce barzo niedobre tych
błędow / ktore ná sámym gołym Pismie
buntuią sie / wroććie sie do tey Wiáry;
gdzie są w powadze winney / y Cōcilia /
y Doktorowie: tám sie to iásnie wywie-
dzie; że one mieyscá Pismá Swiętego /
ktorescie przywiedli / o Swiętey Troy-
cy máią być rozumiáne. Abowiē gdzie
Syn Boży Pan Christus iest krzczony /
Duch S. w postáći gołębiczey iest wi-
dziány / á głos Oycowski nád Synem
iest sły-

Bluźnierstwá Troybożánow.

44. Zámknienie.

Pismo s. o Trojcy S. gdzie dobrze wykłádáią.

Mat. 3.

ieſt ſłychány; y gdzie też zmianká ſie czy Io.15,16.
ni Vćieſzyćielá Duchá Swiętego / Oy-
cá / y imieniá Synowſkie° : támći (gdyż
Pan Bog ieden ieſt) trzy Perſony ſą
nam okazane. dla ktorych trzech Per-
ſon / á dla Iſtnoſci iedney / rzeczono ieſt;
Krzćićie / w Imię Oycá / y Syná / y Du Mat. ult.
chá Swiętego. Zechceć mi tu mędrko-
wáć Grzegorz : będźie figlował Genti-
lis: ludzie hárdźi á pyſzni / nád wſzyſtek
Koſciot / nád wſzyſtkie Concilia y Do-
ktory / będą ſwoie rozumki przekłádáć;
a to / pod zaſłoną piekną / pod cukro-
wániem nowego y ſtarego Teſtámen-
tu / będą czynić : ále oni muſzą ſobie the
wichrowáte łby pierwey zbić; niżli ia
im będę więcey / niżli Koſciołowi / wie
rzył. ták iáko do tego czáſu wſzyſcy Ká-
cerze / ná tey iedney Powſzechnego Ko
ſciołá opoce / ſwoie łby pobili. Przywo-
dźiſz / Grzegorzu / Piſmo ? przywiodę y
ia, nie iedno. ktoż go lepiey á prawdźi-
wiey rozumie ? Powiem ia z Janem
Swiętym : Trzey ſą / ktorzy świádec-
two wydáią w Niebie / Oćiec / Sło-
wo / y Duch Swięty; á ći trzey iedno ſą.

Vcż ſie tu, vcż / około Piſmá ſądźić.

1 Ioan. 5.

będźieß ty ináczey to wykłádał; Ci trzey iedno ſą: ia też ináczey. ktoż nas roſtrzygnie? Jeſli Piſmo niemowiące/ końcá ſwarom y bluźnierſtwom niemaß: ieſli Doktorowie ſtárzy / Concilia/ y Koſciół mowiący; prędki koniec. Widźićie tedy/ Bráćia mili / zkąd ſie poczęło/ y do kąd iuż przyßło. iać/ gdy wam będę przywodźił Piſmo, ſtárym obyczáiem rozumiáne/ v Doktorow/ na Konciliach/ y w Koſciele; doſyć ſwemu powinowáctwu vczynię: wy ieſli niechcećie zániecháć błędow ſwych; mnie iuż nic ná tym: wam to ſámym (co nie w czás obaczyćie) wiecznie ná on czás zaßkodźi; gdy przećiwko okrutney pyßnéj dumie Kácerſkiey/ one ſławne Concilia/ oni Swięći Doktorowie/ y wßytko zgromadzenie Koſciołá Bożego/ ná Sądzie Bożym ſtánie.

Boy ſie pyßny Kácerzu.

Artykulu 4 Summá.

W Tym Artykule ten ieſt wáß poſtępek.

I. W iákim ſtanie/ ſwiętym y ni[illegible] winnym

winnym/ Adam był przed Grzechem: y iáko swiebodna/ ná on czás/ byłá dobra wola ie°.

II. Jáko zgrzeszył Adam/ od Diabłá zwie-

III. Ze Grzech Adamow/ Grzech (dziony. Nieposłuszeństwá/ iest na wietszy y naćieższy.

IIII. Ze sie wszyscy poczynamy/ y rodźimy/ w Grzechu Przyrodzonym.

V. Ze Grzechy skuteczne/ są owocámi Grzechu Przyrodzonego.

VI. Ze wászy Vczyćielowie tey znáiomośći Grzechu was vczą: iáko káżdy człowiek grzesznikiem y rodźi sie/ y iest przed P. Bogiem.

VII. Ze zapłátá Grzechu/ spráwiedliwie iest smierć wieczna.

VIII. Ze po thym vpadku/ niemoże sobie człowiek nic pomoc: áni sie vspráwiedliwić/ żadnymi vczynkámi y pilnośćiámi swymi. Przyczyne thego dáiecie/ Wola człowiecza skáżona: ktora oprocz łáski BOżey/ sámá przez sie nigdy powstáć niemoże.

IX. Ze kromia Páná Christá/ żaden człowiek człowieká vpádłego rátowáć niemogł: ále w tego wierzac/ od Grzechu y Smierći wieczney ludźie wybáwieni bywáią.

X. Ze wszystkie niewczásy/ miecz/ ogień/ niemoc/ ꝛc. á náostátek smierć/ Pan Bog godnie á spráwiedliwie prze Grzech ná swiát przywiodł/ y przywodźi.

XI. Ze te wszystke káźń Boża/ zá Grzechy/ máią ludzie ćierpliwie nośić: nie dla tego/

áby

áby ſobie tym co zásługować/ álbo od Bogá
iáka łáſke á odpłáte brác mieli: ále dla tych
dwu przyczyn 1. Aby cieżkoſć Grzechow
ſwych/ tákże bidde á nedze ſwa poznawáli/
á temu zrozumieli/iáko ieſt bárzo złe á gorz-
ſkie (iáko Prorok mowi) opuſcić Páná Bo-
gá ſwego. 2. A iżeby bedac w tákich bid-
dach á cieżkoſciach/ byli przebudzeni ku Po-
kucie/ á ku żukániu łáſki á pomocy od Pán
Bogá/zlutowánia á miloſierdzia pełnego.

XII. Że prace á vćierpienia Swietych/ dla
Imienia Chriſtá Páná/ á dla ſwietey praw-
dy iego/ y dla zbáwienia/ ſa Bogu miłe O-
fiáry/á obfite zapłáty obiecáne máia/ zwła-
ſzcżá w wiecznym żywocie.

XIII. Że ludzie máia znáć po vpadku O-
bietnice Boże Ewángeliey Swietey/z tá-
mney rády Troyce S. cżynione/o Pánie Chri-
ſtuſie/ á doſkonálym zbáwieniu przezeń.

XIIII. Że w tych Obietnicach ſie oſwiad-
cżáia/á iáko máluia/nagłownieyſze y zakłá-
dne vcżynki Chriſtá Páná/ w ktorych Poſrzed-
nikiem á Zbáwicielem nászym ieſt.

Odpowiedż.

45. PIerwſza, y wtora, y trzecia cześć tego Artykułu/ niemá-
ia nic zdroznego: ácżkolwiek co
powiedácie o ſtanie Adámowym przed

Grzechem

Grzechem/Pismem S. niedowodźicie. Zgodneć to są rzeczy z Pismem Bożym: y Pánie Boże day to; abyście wy wszystkie rzeczy, zgodne z Pismem S. przymowali: chociayże iasnie w nim nie są wyrażone. O gdybyście wy też pilnie to vważyli; że napierwszy/ nawiętszy/ y nacięższy Grzech, iest Niepostuszeństwo: podobnobyście od Posłuszeństwa tych/ ktorych kazał słuchać y sam Pan Christus/ nigdy nieodchodźili. Powiedźiał Pan Bog Adámowi; Ktoreykolwiek godźiny będźiesz iadł/ vmrzesz: powiedźiał też Pan Christus Chrześćiánom: Kto niebędzie Kościoła słuchał/ iest iáko Pogánin. Kazał Pan Bog siebie słuchać/ grożąc śmiercią: też wine ná te/ ktorzyby Kościołá niesłuchali/ kładzie Pan Christus. A ktoż iest tym Kościołem? sáć wszyscy wierni: ále/dla porządku/ w Apostolskich personach ten iest Kościoł. dla czego Pan Christus/ támże zárázem po onych słowiech/ obrocił sie do swych Apostołow/ mowiąc: Prawdźiwie powiádam wam/ co związecie y rozwiązecie, ná ziemi; bę-

O Ádámie/ nie wszystko iest napisano.

Niepostuszeństwo iest nawiętszi grzech Geneſis 3.

Mat. 18.

Ktorego Kościołá słuchać Pan kázał.

mi; będzie związano y rozwiązano, w Niebie. Nad te też słowa S. Jan Złotousty tak krotko pisze: Powiedz Kościołowi; to iest/ Przełożonym. ꝛc. Słuchayże tedy Kościoła; to iest/ Biskupow/ tego Przełożonych/ porządnych Namiastkow Apostolskich: ieśli wierzysz słowom Pańskim/ Bráćie mili.

Pátrz zgodna Pokuse dźisieyszą z Rayską

co ieśli nievczyniß: pewnie zginieß. Tak teraz záiste Diabeł ludźie kuśi; iáko w Raiu kuśił Adamá. Pan Bog mowił; Vmrzeß: Diabeł mowił; Nie vmrzeß. tákże też Pan Christus mowi; Jest iáko Poganin: á Kacerz mowi swemu; Tyś iest práwy Chrześcijánin. Vyźrzymy/ czyiá prawdá będźie: ieśli tego/ ktory każe słucháć Kościoła; czyli onego/ ktory zakázuie. Záwżdy zwodźcá Szatan przećiwną Pánu Bogu mowi: wßakże nie iáśnie; ale pod zasłoną/

1 Spórćie.

Pánu nieprawdę zadáie. Mnimáiąc niektorzy; iákoby dobrze to/ co czynią/ czynili: ále ták dobrze czynią; iáko Krol

1 Reg. 15. 46.

niegdy Saul. Roskázał był onemu P. Bog przez Samuelá Proroká; áby Amalechá/ ze wßytkim ludem y bydłem/

zgładźił:

zgádźił: zdało ſie iemu/lepßę rzeczy ná Ofiárę zachowáć: ale potym te ſłowá nierad ſłyßał; Jzali Pan Bog woli Ofiáry/ niżli Poſłußeńſtwo? Lepße ieſt „ Poſłußeńſtwo/ niż Ofiárá. ꝛc. Woli „ Pan Bog/ Bráćie mity/ iedno Poſłußeńſtwo; niż wßyſtkie Ofiáry: Niepoſłußeńſtwo tak wielkim ieſt Grzechem; iáko Bałwochwalſtwo. Wiemći że wy z wáßymi mowićie; Bogá my ſłuchámy: ale to ſłowá tylko ſą. co ſie iuż pokázuie; y niżey pokaże. 2 Spáćie.

Grzech Adámow dzielićie/od Grzechu przyrodzonego nas wßyſtkich; ktory też Pierworodnym zowiemy: á to dla czego wy czynićie; ia niebacże. Abowiē Niepoſłußeńſtwo Adámowe y Grzech/ ieſt náßym Niepoſłußeńſtwem y Grzechem: nic my inego ſwego/ przy poczęćiu náßym y národzeniu/ z ſobą nieprzynośimy: cokolwiek tám ieſt; od Adáma ieſt/ nie od nas. o czym tak Páwet S. świadczy: Przez iednego człowieká/ Grzech ná ten świát wßedł; á przez Grzech/ Smierć. ꝛc. Widźiß/ że Grzech y Niepoſłußeńſtwo Adámowe, ná nas IIII cześć. Grzech Adámow, ieſt náß Grzech Pierworodny. Dowod; Roma. 5.

przycho-

przychodźi: á my / ktorzyśmy przez śie-
nic niezgrzeßyli / dla Adámowego Grze-
Zámknienie. chu, rodźimy śie grzeßnymi. Przeto nie-
potrzebá byto thu czynić dwu Grze-
chow; ale tylko ieden: ktory od Adámá
vczyniony / ná nas, iákoby dziedźictwo
śpada. Abowiem kto śie z Adáma ro-
dźi / biegiem pospolitym y przyrodzo-
nym; ten śie y poczyna / y rodźi / w Adá-
Poczęcie mowym Grzechu. wßákże od tego my
Pánny wyymuiemy naświetßą Pánnę Má-
Máriey ryą / mátkę Synà Bożego, Páná Jesu
Christá: á mamy słußne ná to / ktore
nas do tego wiodą / y z Pismá Bożego
dowody.

V. Piątá część Artykułu ieśt prawdźi-
część Ar- wa: y nigdybyśmy niegrzeßyli; gdyby-
tykułu. śmy śie z grzeßnego Adáma niepoczynáli.
VI. tákże też przeciw ßoßtey częśći nie-
máß co mowić. Jest to rzecz pewna á
iśtá; że śie káżdy rodźi / y iest / grzeßni-
kiem: ále potrzebá iest te / ktore P. Bog
swym Przywileiem wyiął / przyśtoyne
wytáczyć. ábyśmy Swietych Bożych /
ktore on od pomázánia záchowáć ra-
czył / my ludźie niemázali.

A w śio-

Y w siodmey części niemáß nic obłędliwośći: spráwiedliwie PAn Bog Grzech/choćiay docześny/skarał śmierćią wieczną. Abowiem gdyż Pan Bog z dobroći ßczyrey á z miłośći swey, przećiw stworzeniu swemu / tak był zacnymi dáry człowieká osláchćił; á człowiek niewdzięczny, nawyżßego dobrodzieiá swego/Boga wiecznego, obráźił: grzeßąc przećiw temu/ ktory wieczny iest / przodku y końca niema/słußnie też wieczne sam sobie spráwił karánie. VII. Kaźń wieczna zá grzech

Osma tákże cześć/dobrze zrozumiána/będzie prawdźiwa. Abowiem człowiek, w Grzechu narodzony/iest podobny onemu, do Jericha idącemu: ktory ćießko zraniony / y napoły tylko żywy / wielkiego rátunku y osobliwego Lekárstwa potrzebował. iest ießcze y temu podobień; ktory chcąc y wiedząc wgłęboką przepáść wpadßy / áby go ztamtąd wyćiągniono/zlutowánia potrzebuie. Mowimy tedy thu / o stanie człowieczym w Grzechu: mowimy o Vczynkách / przed Wiárą y Krztem będących: mowimy o Dobrey człowie- VIII. Człowiek po grzechu/ komu podobny. Lucæ 10. 47.

 czey wo-

czey woli / od łáſki Bożey odłączoney.
Vczynki przed Wiárą / y po Wierze / iákie ſą.
Abowiem Vczynki náſze przed Wiárą / by też były nalepſze / ſą plugáwym płátem, przed oblicznoſcią Boſką: ale inſza ieſt poważność tych / ktore iuż z Wiáry pochodzą / dobrych ſpraw Chrzeſcijáńſkich. Krotko mowiąc / inſza ieſt ſpráwa Vczynkow Człowieczych; inſza / Chrzeſcijáńſkich: one człowiek / w ſobie ſamym czyni; á te / w Pánie ſwym Chriſtuſie. Trzebá ná ten rozdział dobrze pomnieć; ktorego Kácerze zániedbawáiąc / śiłá złego náplodzili: iáko ná ſwym mieyſcu pokaże.
Li. 84. 2c Dobra Wola.
Dobra Wola tákże człowiecza / oprocz łáſki Bożey / nic nie ieſt; nietylko przed Wiárą / ále też y po Wierze: y ieſt to pewna; że my / oprocz łáſki Bożey / nietylko czynić / ále y myślić dobrze niemożemy.
2 Cor. 3.

IX.
Y na dziewiątą Propoſicią zezwolamy; że nikt inſzy / iedno ſam P. Bog człowieká vpádłego rátowáć niemogł. Trzy tu nátury obaczywſzy / rzecz będzie iáſna; Paná Bogá / Angiołá / Człowieká. Człowiek zginęły vpadł w iámę niedobytą wiecznego potępienia: Angioł z ſieb
Jáko P. Bog ſam rátowáć.

z siebie nic; wszystko od Páná Bogá / mogł człowieká
ma y może: przetoż nikt iny / iedno sam
P. Bog / człowieká z vpadku niemogł
zdźwignąć y wyćiągnąć. Mogłći Pan
Bog tysiąc mieć obyczáiow ratowania
człowieczego: (iże iest wszechmogącym)
mogł y przez Angiołá / skáżoną naturę
nászę náprawić: ale dla dwu osobli- Czemu przez Syná swego nas ráto wał.
wych przyczyn / przez Syná swego iedy-
nego, Páná Jesu Christá / to sprawić
iego S. Miłosci vpodobáło sie. iedná
przyczyná; ábysmy ćiężkość Grzechu /
zá ktory nikt, iedno Syn Boży, dosyć
vczynić niemogł / pilnie obaczyli: á dru
ga; ábysmy niewymowną Páná Bogá
ku nam miłość / ktorą przez wydánego
zá nas Syná swego, nam oznáymić ra-
czył / záwżdy v nas rozważáli. Co sie do-
tycże tey Proposiciey wászey; że Wie- Wiárá zbawia;
rząc w Páná Christá / bywamy od grze
chu wybáwieni: tho ná swe mieysce zá-
chowam. A bowiem trzebá sie tu bać tá
páczki tey; żebysmy dla tego / ná samey
Wierze zbáwienia nászego niesádźili /
odźienia godownego zániechawszy.
Dobrzeć sie mowi; że Wiárá w Páná

Jeſu Chriſtá/ od Grzechu y od Smierci wieczney nas wybawia: ále co to ieſt zá Wiárá/ y iáka ma być tá Wiárá; niżey to wywiodę.

X. Karánie doczeſne zá grzech Adamow.

Dźieſiąta cżęść dobrze też powiáda/ o doczeſnym zá Grzech karániu: y proſzę was/ Bráćia mili; ábyſcie to ná potym pámietáli. Thák ieſt brzydliwa rzecż/ przed Pánem Bogiem/ Grzech; ták wielka á ćięſzka rzecż ieſt/ przeſtąpić roſkazánie Boże: iż choćiay nam ná Krzćie/ przez Wiárę Paná Chriſtuſowę/ Wieczne Karánie Pan Bog odpuſzcza; Doczeſnego iednák/ w nas, po Krzćie żywiących/ zda ſie nie odpuſzczáć. á ieſli to cżyni nam/ zá Grzech Adámow: coż zá náſze/ ktore nas ſámych ſą/ cżynić będzie? Pámiętayćieſz/ proſzę was; że Pan Bog/ przy Miłoſierdziu ſwym/ niezápomina Spráwiedliwoſci: odpuſzcza nam ná Krzćie Grzech, Smierć, y Karánie wieczne; á kaźni Doczeſney/ przez niewczáſy rozmáite/ ktoreſcie wy ſámi ſzyroce wyliczyli/ y śmierći náoſtátek Doczeſney/ nieodpuſzcza. O gdybyſcie wy chćieli

z ſobą

z sobą sámi być zgodni; a co ná iednym mieyscu nápiszećie/ chćieli y ná drugim trzymáć: miałbym ia o was dobrą nádzieię; że Kácerstwá błędne zániechawszy/ku prawdziwey Wierze Powszechney, łatwie sie náwroćićie. iákoż o tych/ktorzy nie ze złosci/ ále z niewiádomosci, dáli sie vwieść / nic niewątpię. Abowiem ztąd/że Pan Bog po Grzechu odpuszczonym, Karánie Doczesne zostáwia/ Czyscieć Chrzescijáński pewnie roscie: iáko to potym/gdy zechcećie tę rzecz bácznie rozebráć / nie trudno wyrozumiećie. 48. Czyscieć zkąd roscie. Licz. 56.

W iedennastey częsci Artykułu/dla tego zbłądziliscie; iż rzecz od rzeczy, nie práwie porządnie wászy Ministrzy dzielą. Każećie nam ćierpliwie znośić wszystkie/zá Grzech/Doczesne karánia: dobrze tu vczyćie: y my to chwalimy. ále dla czego znośić ie mamy? nie dla tego/mowićie; ábysmy sobie tym co zásługowáć / álbo od Bogá iáką łáskę á odpłátę bráć mieli. Jesli tedy ćierpliwe noszenie tego zá Grzech karánia / y ćierpienia niewczásow/ nic nam niezá- XI.

 sługuie;

Contrá=dikcia/ o koło ćierpienia niewczásow.

sługuie; áni prze to/ od Paná Bogá iá-
ką łaskę á odpłátę bierzemy: czemuż
wżdy wnet niżey/ w dwanastey częsci/
pißećie; Ze prace á vćierpienia Swię-
tych/ dla Jmienia Christa Páná/ á dla
dobrey prze/ to iest/ zbáwienia y Swię-
tey prawdy iego/ są Bogu miłe Ofiáry/
á obfite zapłaty obiecane máią/ zwła-
ßczá w wiecznym żywoćie? Bráćia mi-
li/ zdać mi sie tu być przećiwna Contrá-
dikcia: á zwłaßczá dla Pismá Apostol-
skiego; ktorescie ná podporę pierwßey
Proposiciey przywiedli. Abowiem A-
postoł S. mowi tám o tych vćierpie-
niach; (iáko y wy sámi przypominaćie)
ktore dla imienia Páńskiego/ wierni ná
sie przymuią. ná co zezwoliwßy/ iásna
wáßá będzie przećiwność/ ná iedney
karćie nápisána. Słowa są Páwła
Swiętego: Jesli iestesmy Syny Boży-
mi; iestesmy y dziedzicámi: dziedzicámi
Bożymi/ á dziedzicącymi z Pánem Chri-
stusem: wßákże iesli z nim ćierpimi;
ábysmy też y z nim byli vwielbieni: A
mnimam to/ że nie są godne ćierpienia
tego czásu, ku przyßłey chwale; ktore

Roma. 8.

sie w nas

ſie w nas obiáwi. O Chrześcijáńſkim te-
dy cierpieniu / iaſnie thu mowi Páwel
Swiety: gdyż Chrześcijánie tylko prá-
wi / ſá ſyny y dziedzicmi Bożymi / á w-
cześnikámi dziedzictwá Páná Chriſtu
ſowego: o tym że wy też rozumiećie; ſá-
mi ſobie świádectwo dáiećie. przetoż
ſá tho dwie ſobie rzeczy przećiwne / w
tych dwu Propoſiciach wáżnych:

Chrześcijánie cierpieniem ſwym nic ſobie nie
zásługuią / áni od Bogá iáka láſke biorą:

Prace á vćierpienia Swietych obfite za-
płáty obiecáne máią / zwłaſzczá w wiecznym
żywoćie.

Tu / iedná tylko prawdá muśi być:
álbo máią zapłáte cierpienia Chrześci-
áńſkie; álbo niemáią. Mieć / Niemieć /
z ſobą ſtáć niemogą weſpołek; gdy o ie-
dnym cierpieniu rozumiemy. iákoż Pá-
wel S. o pracách y vćierpieniách Swie
tych / dla imienia Chriſtá Páná / á dla
dobrey prze / tho ieſt / dla zbáwienia y
Swietey (wáżne to ſą ſłowá) prawdy
iego / ná onym mieyſcu piſał: Abowiem
gdy kto dla cżego inego cierpi; nie dla
Páná Chriſtá: cierpi iáko złoczyńcá;
áni zá to / będzie miał iákę zapłatę. Ale

 podobno

Spárćie podobno rzeczećie; żeſcie wy ták te Pro-
poſicie rozumieli: Cierpienie za Grzech
Pierworodny/ nic niezaſługuie/ ani od
Bogá iáką táſkę a odpłatę bierze; ále
Cierpienie dla imienia Chriſta Páná/
y w żywoćie wiecżnym obfite zapłaty
ma obiecáne. Gdybyſcie byli/ Bráćia
mili/ nieprzykłádáli Piſma Swiętego
Páwła; moglibyſcie ſie byli ták wymo-
wić/ wáſzey ná iedney kárćie Przećiwno-
ſci broniąc: ále gdyż on o ćierpieniu dla
Páná Chriſtá mowi/ y wyſcie ſámi przy-
pomnieli Cierpienia wiernych dla imie-
niá Páńſkiego; tedy nic inego w tym/
iedno wáſzę z wámi ſámymi niezgodę/ y
Piſmá Apoſtolſkiego złe przywodze-
O mili nie/ nieokázuiećie. Pátrzćieſz pátrzćie/
Theolo= co maćie zá Náucżyćicle; kthorzy z ie-
gowie. dnych vſt/ teraz Ciepło/ teraz Niećie-
pło/ ná iedney kárćie mowią! y co mo-
wię; Mowią? nie mowią; ále piſzą. Lá-
twiey ſie potknąć w Słowie/ niżli w
Piſániu: tu ſie rozmyſlić może/ gdy ſie
Práwe piſze; ále ſłowá, bez rozmyſłu cżáſem
zrozumie wylátuią. A przeto co ſie dotycże Pi-
nie słow ſmá Apoſtolſkiego; tego to práwe ieſt
Roma. 8. zrozumie-

zrozumienie: iżbyśmy też nietylko cierpieli / ale y tysiąc śmierci dla imienia Pana Chrystusowego podieli; iednak to cierpienie nasze nie iest godne / ku chwale nam nagotowaney. Abowiem nagotowane nam są takie tam roskoszy / niedocieśne; ale wieczne: iakich nietylko widzieć / nietylko o nich słyszeć; ale też y wymyślić ich niemoże człowiek: a nagotowane są z daremney a miłosierney obietnice Bożey / za zasługą nadobnego Syna Bożego, Pana Jesu Chrysta. Gdy tedy stosuieß Cierpienie Chrześciańskie / z Chwałą Krolestwa Niebieskiego; nic nie iest ono ku tey: ale iże one to chwałe Pan Chrystus nam zasłużył / y cierpiącym dla Imienia swego ią obiecał; tedyć iuż Cierpienia Chrześciańskie / dla Imienia Pana Chrystusowego podiete / za obietnicą y zasługą Pańską / łaskę Bożą y zapłatę wieczną sobie zasługuią. Przeto gdyby nieprzeßtą Zasługą y Obietnicą Pana naßego: tego nigdybyśmy ani mogli / ani śmieli mowić; aby Cierpienia naße / chociay dla Imienia Bożego podiete / miały

1 Cor. 2.

1 Dow.

ſobie wieczną zapłatę záſługowáć. Dá
iemyć my tu Pánu/ co ieſt iego: wyzna-
wamy Zaſługę y Obietnicę Páná Chri-
ſtuſowę: ieſzcze y to/ że my nic ćierpieć
49. niemożemy dla niego / iedno za łáſką á
dárem ie°/ przydáiemy; y ſtale á mocnie
to/ że łáſkę Niebieſką zá łáſkę, tu nam
Ioannis 1. vżyczoną, bierzemy/ z Janem Ewánge-
liſtą wyznawamy: wſzákże áby wam to
nie zdáło ſie być przykro; że Cierpieniu
Chrześcijáńſkie^v dla Páná Bogá/ wie-
czne zapłáty przypiſuiemy: pátrzćie/ co
2 Dow. Swięty Páweł támże mowi: Jeſteſmy
(powiada) ſyny Bożymi/ y dziedzicą-
cymi z Pánem Chriſtuſem: wſzákże ieſli
z nim ćierpimy; ábyſmy z nim vwielbie-
ni byli. ieſli (mowi) ćierpimy z Pánem
Chriſtuſem: ábyſmy też z nim chwały
3 Dow. iego byli Vczeſtnikami. A przed śmier-
2 Ti. ulti. ćią ſwą / do Timotheuſzá piſąc / thák
mowi: Dobrzem ia boiował; zá to ná-
gotowána mi ieſt Koroná. ꝛc. Jáſne tu
maſz o tym ſwiadectwo; że kto ná ziemi
dla Páná boiuie / y cokolwiek ćierpi/
ma Koronę dla tego nágotowáną w
Niebie: kthorą Pan Bog/ iáko Sę-
dzia ſprá-

dzia spráwiedliwy/ pamiętáiąc ná miłosierne y łáskawe swoie Obietnice/ dá káżdemu, pobożnie tu ćierpiącemu.

Przeto cokolwiek ćierpimy dla Páná Christá / y dla Jmienia Bożego / dla prawdy/ y spráwiedliwośći: ma tho v Páná Bogá swoię pewną zasługę; będzie mieć y nieomylną zapłátę. Czytayćie ná to mieysce stáre Doktory: naydziećie y v Swiętego Jáná Złotoustego; iáko P. Bog/ zá prace náße/ dáie nam nierownie więtße odpłáty y korony. naydziećie tám dźiwne rzeczy: iż thak wiele koron y doskonáłych zápłat weźmiemy; iák wiele dni/ y owßem ile kroć/ iesteśmy gotowi dla Páná Bogá ćierpieć. te naostátek frásunki/ nędze/ y niewczásy / ktore zá grzechy ná nas przyßły/ gdy ich skromnie á z dziękowániem znośimy / bywáią nam odpłátne: choćiay też niećierpimy ich / dla wyznánia Wiáry Páná Christusowey. Abowiem gdy człowiek/ w nędzách zá Grzech Adámow będący/ ták sie vmawia do Páná Bogá: Wiem/ miły Pánie; dla czego to wßyscy ćierpimy: iákokolwiek nas

Záwiązánie.

4 Dow. SErmone 14 & 15.

¶ Wßystkie frásunki / ćierpliwie á z dziękowániem znoßone są odpłátne.

karzeß

karzeß y nawiedzaß / przez Grzech' naß przyrodzony; wßytko to czyniß sprawiedliwie : y srosßego á surowßego karánia / ktorzyśmy w oycu naßym Adámie zgrzeßyli / ieśteśmy godni ; gdybyś rymity Panie / Sprawiedliwość twoią Miłosierdziem miárkowáć nieraczył, czyń / co ieśt wola twa świeta : tylko nam / słußnie wßyśtkie niewczáśy cierpiącym / raczy dáć cierpliwość, &c. Tak tedy gdy to człowiek przymuie od Páná Bogá : záiśte pokorną the cierpliwość / osobliwymi dárámi y zapłatámi Pan Bog vraczy; y to / co sprawiedliwie cierpimi / gdy śkromnie á z dziękowaniem cierpieć będziemy / wzaśtugnam náßę naß Pan Bog obroci. Abowiem te cnoty / Pokorá / Cierpliwość / y Wdzięczność / śą bárzo mile Pánu Bogu : y tákowym Pan Bog zwykł dáry śwoie rozdáwáć. Trzebá thedy bystro báczńie pisáć wáßym Miniśtrom / okoto tych frásunkow ludzkich y niewczásow : trzebá wßędzie káżdą rzecz rozdzielnie rozbieráć / á białego z czárnym nie mießáć. Drugie dwie przyczynie wáße /

Dowod.

Zámknienie.

2 drugie przyczynie.

wáße / dla ktorych te ćierpienia mamy znośić / nie ſąć zdrozne : abyſmy ſie y do Páná Bogá / ku Pokućie wzbudzeni / w náßych biádach y ćießkoſciách vćiekáli; y zá táką biádą á nędzą náßą / ćießkość grzechow / y gorzkość opußczenia Páná Bogá / ábyſmy poznawáli. O gdybyſcie wy / ktorzy ſie Ewángelikámi chlubićie / ná ćießkość grzechow pámiętáli : záiſte ná ſámey Wierze / nigdybyſcie nieſadźili Vſpráwiedliwienia człowieká Chrzeſcijáńſkiego ; á zwłaßczá po Krzćie grzeßącego. Jáko ćießki grzech ieſt / przed oblicznoſcią Máieſtatu Bożego; ztąd ießcze obácz / Bráćie miły: że choćiay zań ćierpiał / y doſyć vczynił / iedyny Syn Boży; á ćierpiał naokrutnieyßą y nahániebnieyßą śmierć : wßákże iednák Docześne zá grzech karánie / ná wßyſtkim potomſtwie Adamowym zoſtaie : ktore my y po dźiś dzień ná ſobie nośimy ; á ſpráwiedliwie nośimy. Jeſliż ták nas Pan Bog karze / zá grzech cudzy : ieſli / odpuſciwßy z Miłoſierdzia (á tho / dla Smierći Páná Chriſtá) káránie wieczne /

50. Grzechu ćießkość.

Kaźń Docześna po odpuśćie grzechu.

cżne/ zostáwia z swey Spráwiedliwości kaźń Docześną: cżemuż kto tak ma być zuchwałym.; że w swych własnych grzechach, tego mieć niechce/ co cżuie y widzi, w grzechu Adamowym? przecż nierozważa sobie; kto zá ten grzech ćierpiał/ y dosyć vcżynił? cżemu w tym tak iest niebácżnym; że niechce wiedzieć tego/ iak brzydka rzecż iest Panu Bogu, nadaremnie brać łaskę iego? Dał nam znać w Adamie/ y w karaniu vstawicżnym grzechu iego; co to iest grzech: wybawił nas od Grzechu: obdárzył łaskámi osobliwymi. gdy zá się w grzech wpádniemy Smiertelny: y niebędziemyß karánia winni? Wiárą chcemy sama wßystkiego zbyć; á niechcemy sie Pánu Bogu dáć bić? Omyliß sie na tey twey samey Wierze; vyźrzyß: á ktory niechceß wyznáć karánia za Grzech Cżeśnego/ ktorego sie ty sam po Krzćie dopuściß; (iesli inego vmysłu niewezmieß) pewnie poznaß męki wiecżne; Ale o tym / ná mieyscu swoim: ia tylko to ná ten cżás/ co wy k waßey stronie zezwalaćie/ przypominám. á byscie/ co mowićie/ roz-

ćie/ rozważyli; á bałámuty Kácerſkie obaczyli. Záwżdy Kácerze ſwym ſie ,, mieczem zábijáią: záwżdy ná ſie mio- ,, tły dodawáią. bo niewiedzą niebożę- ,, tá; co czynią/ y trzymáią.

We dwánaſtey tego Artykułu czę- ſci/ ktora v was ieſt przećiwna iedenna ſtey/ dobrze piſzećie: Ze prace a vćier- pienia Swiętych/ dla Jmieniá Chriſtá Páná/ á dla dobrey prze/ tho ieſt/ zbá- wienia y świętey prawdy iego/ ſą Bo- gu miłe ofiary/ á obfite zapłáty obie- cáne máią/ zwłaſzczá w wiecznym ży- woćie. y dobrą tego dáiećie przyczynę: że przez ſwoy Krzyż Pan Chriſtus/ Krzyż ſwoich wiernych poświęćić ra- czył. Ták ieſt ták/ Bráćia mili: oprocz Páná Chriſtá/ y tyſiąc śmierći nie ſą miłe Pánu Bogu: w Pánie Chriſtuſie cokolwiek Chrześćijánie czynią; dla te- go Páná Chriſtá/ ieſt bárzo miła rzecz Bogu Oycu Wſzechmocnemu. Nie- chay ćierpi nawiętſze niewczáſy Turek: niechay ſie y rozdrápáć w kąſki da Zyd: niechay ćierpi/ á ćierpi przez nadłużſzy czás/ wſzyſtkie męki świátá tego w ku- pę zgro-

XII. Częſć/ przećiwna iedenaſtey.

¶ W Pánie Chriſtuſie co czynimj/ ieſt odpłátno: oprocz niego/ nic.

pż zgromádzone / cżłowiek niewierzą-
cy: coż mu to pomoże ku zbáwieniu
„ nic záiſte. A cżemu? bo niecierpi w
„ Pánie Chriſtuſie; od ktorego wßelk
„ Zaſługa wyptywa. ále gdy tho bedzie
§ I. cierpiał Chrześcijanin Wierzacy; krzy
ſwoy/w Pánie Chriſtuſie poświecony
Dowod. pozna być v Pána Boga zaſłużny. A
„ bowiem iáko z głowy náßey ptynie zdro
„ wie/do inych cżłonkow, w ciele iednym
„ bedacych: tak też z głowy Kościoła B
„ żego Pána Chriſtuſa/ do cżłonkow w
„ iednym Ciele bedacych/wyptywa zaſłu
¶ Nie- gá: Odetni rękę od Głowy; wnet zmar
bedacym twiele: niebedzießli też cżłonkiem Gło
w Koście wy Pána Chriſta; vmarłeś. A z tąd ſię
le/ nic iuż okázuie: że nietylko cierpienia Nie
niepomo wiernych; ále y wßyſtkich Kácerzow
że cier- y wßyſtkich (iáko iezowiemy) kletych/
pieć. Dowod. żadney zaſługi v Pána Boga niemáią.
bo ſą cí wßyſcy odłączeni od tey Gło
wy; od ktorey wßyſtko náße zdrowie/y
wßyſtkie zaſługi / w nas bywáią wle-
VCżynki wiernych też ſą zaſłużne. wáne. To też ma być rozumiano/ o w
ßyſtkich VCżynkach; co o Krzyżu y Cier
pieniu. ieſli co dobrego cżyni Turek
Zyd /

Zyd/Klęty/albo Odßczepieniec; wßystko to nic ku zbáwieniu: ále ieśli ten czyni/ ktory w Kośćiele Powßechnym iest Członkiem P. Christusowym; dáleko inßa iest rozność. Ale o Vczynkách ßyrzey/ná swym mieyscu. wy teraz pámiętayćie; co dáiećie Krzyżowi Wiernych Páná Christusowych: ábyśćie też y o Vczynkach tychże Wiernych Páná Christusowych/lepiey rozumieli. Licz. 85.

Trzynastą część/ około Obietnic Bożych/ od was przymuiemy: nietrzebá tu nic inego przykłádáć; iedno że są vczynione/ z ßczyrego á z sámego Miłośierdzia Bożego. Wpadł był Adam w wieczną przepáść: zbity okrutnie y zrániony/ niemogł sobie dáć rátunku: Pan Bog nád nędzą człowieczą/ nád nędzą nieprzyiaćielá y nieposłußniká swego/zlutował śie; y obiecał nam Páná Christá/ iedynego miedzy Bogiem y Człowiekiem Pośrzedniká. ktory to Pośrzednik co zacz iest/ á w czym iego zależy Pośrzednictwo; ná inym śie mieścu powie: teraz do piątego Artykułu potrzebá przystąpić. XIII część. Obietnice z łáski płyną. XIIII. Li. 200.

O Pokućie

Artykulu 5 Summá.

I. Vcza wáßy Ministrowie Pokuty/ku zbá-
wieniu wßystkim ludziem potrzebney.

II. Te Pokute (mowićie) kazał Jan Swie-
ty/ Pan Christus/ y Apostołowie.

III. Jże to Pokutowánie własnie pochodzi
z poznánia grzechow á gniewu Bożego: kto-
ry sie z kazania Zakonu Bożego okázuie.

IIII. Ze iest osobliwym dárem Bożym Po-

V. Ze zá karániem grzechu słowem (kutá.
Páńskim / idzie sumnienie złe ꝛc. co przykłá-
dem Dawidowym potwierdzaćie.

VI. Ze to práwe przeleknienie czyni mysli y
vmysłu zmienienie/ á od grzechow y przyczyn
ich státecznie sie odwrocenie. ꝛc.

VII. Aby ták zásmuceni/ obroćili sie cáłym
sercē swym/ a przez Wiáre w Páná Jesu Chri-
stá miłosierdziu ie° dufáli/ á ná nie sie spußcá-
li. A niemáiac swey żadney spráwiedliwośći/
iego miłośći Boskiey żadośći wie y z dufániem
prosili / áby sie nád nimi raczył smiłowáć / á
im ich grzechy odpuśćić z łáski swey/ dla swe-
go miłego Syná á zásłużenia iego. co po-
twierdzaćie y Pismem Bożym / y Swietego
Ambrożego swiádectwem.

VIII. Aby ći pokutuiacy przestáli źle czy-
nić / a dobrze sie czynić vczyli.

IX. Aby Pokutuiacy z swymi grzechy do
Przełożo-

Artykuł 5.

Przełożonych duß ſwych ßli / przed nimi ſie ich Pánu Bogu wyznawáli: ácżkolwiek nie roſkázuia áni przymußáią ku wyliczaniu álbo wyczytániu grzechow / ále áby dla ich wyſtrzegánia / rády á náuki ſumienia záplecionego ſpráwienia / y kluczmi ſwietymi rozgrzeßenia / á grzechow odpußczenia przez te ſluſzbe od Chriſtá Páná vſtáwiona y zrzadzona / żadáli á dochodżili od Bogá ſwego.

X. Aby przez wßego watpienia odpußczenia grzechow ſwych pożywáli / wedlug ſłowá iego / ktory ták mowi: Komu odpuſcicie grzechy / odpußczáią ſie im. ꝛc.

XI. Aby tey łáſki Bożey wdzięczni byli / nádármo oney niebráli / á w grzechy ſie záſie niena wracali.

XII. Grunt á zakład y wßyſtká moc zbáwienia Pokuty tey to / ieſt zaſługá vmęczenia / y zmártwych wſtáma Páná Jeſu Chriſtá.

XIII. Vcżá y owocu Pokuty: á to dla dowodu á iſtoty náwrocenia Pokuty práwey / przy vpádkych / á dla zmierzenia á ziednánia ſie záſie z Cerkwią y bliżnimi / też y dla boiáźni inßym.

XIIII. Że ktożkolwiek (poki żyw ieſt) w Imie Páná Jeſu Chriſtá nieczyniłby Pokuty / ten koniecznie zátrácon álbo potepion bedzie.

Odpowiedź.

52. JAko w inych Artykułach/ tákże y w tym piątym / waßy Ministrzy niewiedzą, czego vczą; á w kupę wßystko wikłaią. O Pokućie gadáiąc/ ták oni pißą; iakoby iedná tylko w Pismie Swiętym Pokutá była/ nam zálecána: ále my coś inego náyduiemy; y iáśnie to wßystkim pokażemy. Słuchayże mię pilno / Bráćie miły: á powiedz mi; iednáli iest Pokutá tych/ ktorzy do Wiáry teraz sie náwracaią; á nas wierzących / po Wierze y Krzćie grzeßących? Day mi Turká / álbo Zydá; ktory sie chce Okrzćić: v tego/ tákáli ma być Pokutá Nieokrzczonego; iáka v ćiebie/ po Krzćie vpádłego? co mi tu odpowieß? Zeby tobie Chrześćijáninowi Okrzczonemu / ále po Krćie iednák grzeßącemu / potrzebá Pokuty; tego mi niezáprzyß: á żeby też potrzebá Pokuty onym/ kthorzy chcą sie Krzćić vwierzywßy; thego nam poświadczy Piotr Swięty Apostoł. Abowiem do onych / ktorzy w dzień Swiąteczny w

¶ Rozdział Pokuty.

1 Dow.

Páná

Páná Chriſta vwierzyli / thymi ſłowy
mowił: Pokutuyćie; y niechay będzie Act. 2.
káżdy z was Okrzćżon. ꝛc. Pan Jeſus
tákże mowił: Pokutuyćie; y wierzćie Marci 1.
Ewángeliey. Thuć iáſnie widźiß; że
tym/ ktorzy máią wierzyć/ á potym ſie
okrzćić/ Pan y Apoſtoł roſkázuią Po-
kutowáć. Trzebá tedy Pokuty/ y przed
Krztem/ y po Krzćie: teraz mi iuż po-
wiedz; iedna li ieſt tá Pokutá/ czyli ieſt 2 Dow.
od ſiebie rozna? Wieß podobno iuż/ y
rozumieß; o co ćie pytam: powiedźże
mi. pytam ćie o to/ przykłady Piſmá
Swiętego: iedna Pokutá byłá/ czyli
nieco rozna/ w Dawidzie wierzącym y
w Pietrze; á w Okrzćżonych trzech ty-
ſiącach/ dniá Swiątecznego? Jeſli
Jedne powieß; omyliß ſie bárzo ná tym.
ieſli Rozną; czemużeś mi Pokuty nie-
rozdzielił? czemu rozne rzeczy w kupę
mießaß? Roznoſć tey Pokuty, z iedney 3 Dow.
Spowiedźi możeż obáczyć. ktorą że ma
czynić grzeßący po Krzćie; ty ſám wy-
znaleś mi: ále żeby ią miał czynić ten/
ktory ſie chce Krzćić; tego mi nigdy nie
pokażeß. Abowiem áni Piſmá ná tho

niemaß / áni Doktorá / áni zwyczáiu Chrześćiáńskiego ; áby Turek / álbo Zyd / niżli do Krztu przystąpi / pierwey sie miał spowiedáć. Dwoiá tedy iest Pokutá / w Pismie Swietym y w Kościele Chrześćiáńskim: iedná / przed Krztem; druga / po Krzćie: tego was ważą Ministrzy mieli vczyć ; á tym zámięszáwániem rzeczy roznych / was niemieli zwodzić. Ná dwie cześći Pokutę rozdzieliwßy / oboie wypißmy. ábyście tym o czym sie gada / zrozumieli; á wáße bydy tym tátwiey obaczyli. Dziatkom małym, nierozumnym ießcze á niemowiącym / przed Krztem Pokuty nietrzebá; w sámey tylko Wierze Kościołá Bożego / ktorą Kmotrowie imieniem ich wyznawáią / bywáią Krzczeni: ále rozumni ludzie / y mowiący / ktorzy z słuchánia słowá Bożego sámi przez sie wierzą / vwierzywßy, przed Krztem Pokuty potrzebuią. ktora nic inßego nie iest; iedno żal y obrzydzenie wßystkich grzechow / ktorekolwiek ma ná sobie. Przeto Serdeczna tylko thu iest Pokutá: przy ktorey / áni vstney Spowiedźi / áni

Zámknienie.

¶ Opisánie Pokuty 2.

áni Vczynkowego Dosyć vczynienia/ nie iest potrzebá. Abowiem ná Krzćie wßystko zárázem/ y Grzech y Karánie grzechu/ ták Wieczne/ iáko Doczesne/ (oprocz tego co po grzechu Pierworodnym zostaie) bywa odpußczono. ná co iż káżdy zezwoli; Doktorow Swiętych nietrzebá przywodźić. Pokutá po Krzćie, iest nieobłudny żal serdeczny zá grzechy/ z ßczyrym Spowiedániem złości swych/ y z pewnym żywotá swego odmienienim. á o tey Pokućie wierzących y okrzczonych/ y my pospolićie mowimy/ gdy Pokutę wspominamy; y Pismo Swięte z Doktory Kościelnymi, często gada. Sercá y żalu práwego skrußonego że tu potrzebá; żaden niewątpi. ktore z tąd osobliwie sie rodźi; gdy złe owoce grzechow náßych rozważamy. Abowiem grzechy oddaláią nas/ od wieczney á niewymowney roskoßy Krolestwa Niebieskiego; od widzenia nieogárnionego Páná Bogá, od społecznego/ á bárzo miłego/ wesela Angiołow y Swiętych: á wtrącáią nas w wieczne á okrutne męki Piekielne/ Dia-

Dowod.

Lic. 47.

¶ Pokutá po Krzćie/ co iest; á ktore má częśći.

53.

Skruchá; á zkąd rośćie:

 błu z ie-

bku z iego hordą zgotowáne; gdźie ćie-
mność ognista vstáwicznie pali; y ro-
bacy/ iádowićie gryzący/ á nigdy niezá-
Gruntē biiáiący/ nigdy nie vmieráią. A thá
iest Po- Skruchá serdeczna iestći fundámentem
kuty: Pokuty. ktora iesliby niebyłá prawdźi-
wa; nic niepomoże áni Spowiedź/ áni
Znák iej. żadna Dosyćvczynność. Tę poznáć by-
wa/ z żalu serdecznego; á iesli wszystkie
przyczyny/ ktore nas ku grzechu wio-
dą/ odrzucamy. Bowiem ktoby mo-
wił; Zal mi grzechu nieczystego; á szkor-
táby przedsię chował sobie: Pánem Bo-
giem ten łudźi. Tákże też rozumieć ma-
my/ o Pijáństwie/ Pysze/ Lákomstwie/
o inych grzechach/ y o ich przyczynach.
¶ Spo- Spowiedźi że thez iest potrzebá, po
wiedź. Krzćie Pokutuiącym; znáczy sie z tych
1 Dow. słow Páná Christusowych: Kogo zwią-
Ioan. 20. żećie; będzie związány. ꝛc. Abowiem iá-
ko może Káplan wiedzieć; kogoby miał
rozwiązáć/ álbo związáć; to iest/ roz-
grzeszyć (iáko my mowimy) álbo nie-
rozgrzeszyć; gdyby sumnienia y wszyst-
kich grzechow iego/ zwłaszczá Smier-
Vtwier- telnych/ niewiedźiał? Niema być roz-
dzenie. grzeszány

grzeßány Kácerz; poki nieopuści Kácerſtwá. Trzeba tedy Káptanowi (ktory Sędzią ieſt w tey mierze/ ná mieyſcu Páná Chriſtuſowym) wiedzieć, z Spowiedźi; ieſliby ten/ ktory Pokutuie/ wßyſtkie rzeczy dzierżał z Kośćiotem Powßechnym. bo gdyby w iedney tylko rzeczy wątpił/ w ktorey Kośćiot niewątpi; niema być rozgrzeßon. Także też niema być rozgrzeßány Niepokutuiący/ tylko vſty ſię Spowiádaiący. co iednák inácżey Káptan wiedzieć niemoże; iedno z doſtátecżney Spowiedźi/ y z wyliczenia wßyſtkich grzechow: zwłaßczá ktore ſą Smiertelne; á cżłowiek ich pámiętáć może. dla cżego/ potrzeba ieſt ſobie/ przez cżás niemáły/ Spowiedź rozmyſláć; á w onym rozmyſlániu rzewnie/ zá grzechy ſwoie/ ſercem płákáć. Przyczyná poſtánowienia they vſtney Spowiedźi/ od ſámego záiſte Páná Chriſtá/ tá ieſt: áby Káptan/ nietylko Sędzią/ ále też y Lekárzem był; á przy Spowiedźi/ zdrowe náuki dawał; Piſmem Swiętym y przykłády rozmáitymi/ tak potrzebnych, iáko zbáwionych/ áby ſtrá

Gotowáć ſię ná nie.

Przecż ieſt poſtánowiona.

 ßyt y

ßyt y cießyt. Dla vſtawienia Spowie-
dźi od ſamego Pana Chriſtá/ w Koſcie
le też Apoſtolſkim byta Spowiedź, cie-
2 Sow. go Lukaß Swiety poświadcza/ tym
Act. 19. ſłowy: Wiele Wierzących przychodźi-
to/ Spowiádáiąc ſie y wyznawáiąc w
czynki ſwoie. Swoie tedy grzechy wy-
znawáli; á nie cudze: ſwoie; á nie poſpo-
lite. Abowiem kto ſie Poſpolitą Spo-
wiedźią ſpowieda; nie ſwoie ten/ ale
3 Sow. Cudze/ grzechy wyznawa. A tá też Pa-
ktyká/ okoto vſtney Spowiedźi/ zá-
żdy trwatá w Koſciele: iáko ſie to
Hiſtoriy Koſcielnych/ y z dawnych Do-
ktorow Swietych pokáznie. na co
wy zezwalácie; dla tego nietrzebá tu
5 4. nam żadnego świadectwá przywodź.
Doſyć vczynie- Po żalu ſerdecznym / y po Spowie-
nie/ trze- vſtney/ trzeba Vczynkow, godnych P
cia cześć kuty: trzebá ieſt tego pewnie; aby cz
Pokuty. wiek/ zániechawßy z toſciy grzechu/ do
brze począć czynić. co my zowiemy Do
ſyćvczynieniem/ od Doſyćvczynienia Pá
ná Chriſtuſowego roznym. Abowiem
to Doſyćvczynienie, takie ieſt: iakie Pa
wet S. opiſat; y przykłady ludźi Pokú
tuiących,

tuiących, nam okazuią. Jáko według Pawła S. złodziey nietylko ma przestáć kráść; ále też / robić swymi rękami poczawszy / ma roboty swey vbogim vdzielać: ták też káżdy iny grzesznik / zániechawszy grzechu / w Cnotę grzechowi przećiwną ma sie oblec. áby Pijánicá poscił; tákomy rozdawał; niezgody czyniący iednał. ꝛc. Ták Maria Mágdálená wynicowáłá sie byłá; gdy pięknosć włosow swoich / wonnosć máści / vstne cáłowánie / ktore przed tym ná świát y ná Ciáło wydawáłá / potym wszystko ku Pánu Christusowi obroćiła: ták y Záchaeus Celnik / ktory Cłá niepobożne wybierał / nietylko czworáko wracał; ále też połowicę dobrá swego, vbogim rozdawał. Toć iest Chrześcijáńskie Dosyćvczynienie / y Pismem y Przykłády Swiętych zálecone: nie ma tu ná co Haeretyk / gdyby chćiał rzecz sámę poznáć / wołáć. Jáko trzemi rzeczámi grzeszymi; sercem / vsty / y vczynkiem: ták też te trzy rzeczy ku Pánu Bogu mamy obroćić. z ktorych rostą trzy częśći Pokuty; Skruchá serdeczna /

1 Dow. Ephes. 4.

2 Dow. Lucæ 7.

3 Dow. Lucæ 19.

Czemu trzy są częśći Pokuty.

Spowiedź

Spowiedź vstna/ Dosyćvczynność vczynkowa: do kthorych gdy przystąpi Rozgrzeszenie Kápłańskie; człowiek prawdźiwie Pokutuiacy bierze odpuszczenie swoich wszystkich grzechow. A iże Dosyćvczynienie zowiemy trzećią część Pokuty; z tąd to naprzod idźie: że niektore grzechy (iáko iest / Złodzieystwo/Drapiestwo/ku czći przymawiánie ꝛc.) y mieysckim obyczáiem dosyć vczynnosci potrzebuią. Abowiem kto co vkradł / albo wydárł; potrzebá iest/ áby cudze wroćił: á tak by temu / kogo obráźił/dosyć sie sstáło. tákże; kto złáiał y zesromoćił; áby przeprośił. Druga przyczyná tego słowá iest: iż nászymi dobrymi vczynki/ spráwiedliwosci Bożey dosyć czynimi; áby nas Doczesnym káraniem ćiesżko káráć nieraczył. Słuchay / co mowię; á źle niewykłáday: o Doczesnym tylko mowię karániu. czego z tąd sie pilno náucz. Dwoiá rzecz iest w Pánie Bodze/ktorą często wspomina y złączą Pismo; Miłosierdźie/ y Spráwiedliwość: z Miłosierdźia/ w łáskę nas przymuie; á z Spráwiedliwośći/

Rozgrzeszenie.

Dosyćvczynienie zkąd ma imie.

2 przyczyná; záchowána káźń Doczesna.

1 Dow.

śći/karánie Wieczne odmienia w Docześne: to iest/ odpuściwszy przewinienie grzechu z kaźnią Wieczną/ karze nas Docześnie. Vday sie/do kąd chcesz: wszędzie naydziesz ták Páná Bogá Miłosiernego; że Spráwiedliwości w Miłosierdziu niezábaczywa. Przyiął z Miłosierdzia w łáskę Adámá mizernego: zá karánie y śmierć Wieczną/ P. Christus dosyć vczynił: (dla ktorego też Dosyć vczynienia tego/ y zásługi tey Páná Christusowey/ záwżdy przy Pokućie P. Bog odpuszcza Piekło wieczne; á nie dla nászych/ by też naświętsze były/ dobrych vczynkow) Pan Christus tedy/ zá kaźń Wieczną grzechu Adámowe°/ y wszystkich nászych, z niego sie rodzących/ dosyć vczynił: á oćiec nász Adam/ y my z nim/ nośimyli też ná sobie iákie thego grzechu karánie? mowiło sie o tym wyższey: pewna to á ista iest: że choćiay Pan Christus dosyć vczynił zá ten grzech; iednak karánie tego grzechu Docześne/ po dźiś dzień ná sobie wszyscy nośimy. Widźisz kaźń Docześną/ w grzechu Pierworodnym/ po przyięćiu

1 vtwierdzenie.

Licz. 47.

55. Záwiązánie.

człowieká

cżłowieká w łáſkę Bożą; widźiß z Miłoſierdźim Spráwiedliwość: thoż też naydzieß y w grzechach Vcżynkowych.

2 vtwierdzenie. Abowiem ieſlić nas zá Adámow grzech Pan Bog karze / z Spráwiedliwoſci ſwey: coż rozumieß / gdy nam w pierwßym grzechu ták ſrodze gniew ſwoy okázał / za náße włáſne grzechy niebędzie
,, nas karał? w cudzym nie zániedbał
,, Sprawiedliwoſci: w náßym / mniemaß / żeby miał zániedbáć? Niechay ſobie / ze ſwym złym wiecżnym / kto chce / pobłaża: ia z Koſciołem Powßechnym iną trzymam. Abowiem iáſna rzecż ieſt / z Hiſtoryey Piſmá Bożego; że Pan Bog w łáſkę przyięte Pokutuiące, karał. Karał lud Iſraelſki / zá

3 vtwierdzenie; Num. 14. 40 dni, cżterdzieſtą lat: dla cudzołoſtwá; mężoboyſtwá, y Pychy Dawidowey / co vcżynił widomie ſyn Abſalom;

4 vtwierdzenie: iáko dziećiątko zmárło; miecż z domu Dawidowego niewyßedł / a dniá iednego powietrzem zginęło 70000 mężow;

2 Reg. 24 1 Par. 21. to ſie wßyſtko iaſnie w Bibliey okázuie. A ieſlić P. Bog tę ſwą Spráwiedliwość okázował / w ſtárym Zakonie:

mniemaß /

mniemaß / aby w Nowym niebyliſmy godni ſurowßego karánia? Wietße nam Chrześćiánom dane ſą táſki / niż Żydom: ktho wietßych dobrodzieyſtw nie ieſt wdzięcznym; wiecey będzie karan. Przeto Páwet Swięty pilnie nas vpomina: abyſmy táſki Bożey nadárę mnie niebrali; á karaniem ſámych ſiebie / abyſmy karánie Boże vprzedzáli. Mowi Pan Bog przez Proroka Málachiaßá; że odmiennym nie ieſt: karał / zá mnieyßymi dáry ſwymi; ſłußniey kárać będzie / zá wietßymi. Łatwieć mowić Pyße; Niebędzie mię Pan Bog karał: ále Pokorá / w Boiáźni ſprá wuiąc ſwe zbáwienie / woli vbłágáwáć Bożą Sprawiedliwość. Gdy tedy mowimy o Doſyćvczynieniu; że nie zá karanie Wieczne / ale tylko zá Docześne / doſyć ſię czyni od nas ludźi Chrześćiáńſkich; ták to ma być rozumiano: áby przez odmienienie żywotá nászego / dla cnot nászych Chrześćiáńſkich / gdy ſię ſami karzemy / Pan Bog nas nieka rał; y dla nászego karánia / dobrowolnie á chutliwie przyiętego / áby nam winne

Spárcie

Dowo dy: 2 Cor. 6. 1 Cor. 11.

Mala. 3.

Záwiá zánie.

winne Spráwiedliwoſci iego karánie
2 Dow: kaźni Doczeſney. Doczeſne raczył odpuſcić. Bowiem
pewna tho ieſt z Piſmá Swiętego; że
grzech twoy Smierteiny, álbo ty karáć
muśiß w ſobie / albo Pan Bog w to-
Vtwierdzenie. bie. iáko tego poświadcza y Auguſtyn
S. ná Pſalm 58/ w pierwßym Kazá-
,, niu / tymi ſłowy pißąc: Zaiſte żadne
,, grzechy bez karánia Pan Bog nieodpu
,, ßcza: káżdy grzech/bądź máły álbo wiel
,, ki/ muśi być karány / albo od ſamego
,, człowieká Pokutuiącego; álbo od Bo-
,, gá karzącego. ꝛc. Toż też piße/ á pilnie
piße/ná Pſalm 44: czytay; wierz; á ſo-
bie niepobłażay. [Impunita eſſe pec-
cata non poſſunt. Puniendum ergo e-
rit, aut à te; aut á Deo. &c.] Sąć y
ine przyczyny tego Doſyćvczynienia Po
kutnego: ále tá iedná/Vbłażánie Spra
wiedliwoſci Bożey w karániu Docze-
3 Dow. śnym/ieſt naoſobliwßa. o ktorym Do-
ſyćvczynieniu doſyć ieſt ſwiádectwá Do
ktorow Swiętych wßędzie: że niedár-
In Epiſt. ad Roma. mo tenże Auguſtyn Swięty ták indzie
nápiſał: Ták wielka ieſt ſtałość Sprá
wiedliwoſci Bożey; że odpuſciwßy Du-
chowną

chowną y Wieczną kaźń Pokutuiącemu/ frásunkow y dręczenia Cielesnego (ktorymi y Męczennicy ćwiczeni byli) náostátek y śmierći (ktorą grzeszą c zásłużyłá nászá náturá) żadnemu nieodpuszcza. ktore kaźni iż wypłacáią ludzie spráwiedliwi y bogoboyni, swą spráwiedliwością; pochodźi to z sądu Bożego Spráwiedliwego: mamy themu wierzyć. [Pœna spiritali et sempiterna Pœnitenti relaxata, pressurę tamē etc. nulli relaxantur.] Masz tedy tu wszystko/krotko záwiązano; o czym ia teraz szyrzey gadał: masz Kaźni Docześne zostáwiáne: masz Spráwiedliwość Bożą: masz y sposob iey odpuszczánia/przez spráwiedliwe życie Chrześcijánow bogoboynych. Dowodźi tego tám rozmáitym Pismem Swiętym Augustyn: czytay; á wierz: naydziesz. Nápisał Cyprian Swięty Kazánie/o Vpádłych: pisał Swięty Ambroży/o Pokućie/y do Pánny też vpádłey: tám náyduiemy y to słowko Láćinskie/Satisfáctio: tám wielka ráná, lekárstwá chce wielkiego; ,, á grzech wielki, Dosyćuczynienia thez ,,

4 y 5 Dowod.

wielkiego. Czytay; naydzieß; wierz: á
swych grzechow / gdy czás maß / (rádzę
56. y proßę) niegłaßcz. Toż naydzieß / vi-
nych wßystkich: byś tylko wolał im /
¶ Czy- niż sobie / wierzyć. Z tego Dosyćuczyni-
ścieć. nia / y z ostáwienia Kaźni Docześney /
rostą Męki po śmierći y Docześne: á
zá tym wnet, Modlitwy / zá vmárłą
náßę bráćią / co káżdy może łatwie o-
báczyć / z roznośći ludźi Wierzących, y
1 Dow. Pokutuiących. Ktorzy niegrzeßą śmier-
telnie; do Niebá po śmierći idą: ktorzy
śmiertelnie grzeßąc w tym zmieráią
Wieczne maią męki: ktorzy Pokutuią
y karzą sie sámi / álbo też Pan Bog ie
dostátecznie skarze; y ći do Niebá zárá-
zem idą: ále ktorzy álbo sámi sie nieska-
ráli / álbo Pan Bog dostátecznie tego
nieuczynił / ná tym świećie; po śmierći
swey pewnie będą karáni Docześnie
w Mękach docześnych Czyscowych. O
pierwßych maß przykład / w Abrahá-
mie / Jeremiaßu / Janie Krzćićielu; o
drugich / w Bogaczach potępionych; o
trzećich / w Dawidzie / Zacháeußu / Ma-
gdálenie / Pietrze: á czwártych dosy-

naydzi

naydzie miedzy nami. Patrzayże/ Bráćie miły / co to ieſt zá Pychá; chćieć do Niebá przylećieć / bez żadnego karánia! Karał Pan Bog Dawidá; karał tákże y Moyſeßá: karał ſam ſiebie Záchaeus/ Mágdálená/ Piotr S. Apoſtoł: czemuż my lepßy być mamy? czemu/ gdy ſie tu niekarzemy/ áni też Pan Bog doſtátecznie nas kárze / zárázem chcemy w Niebo wlećieć? wierę/ boię ſie ia o to: áby tá Pychá niechybiłá Niebá/ z ktore° ieſt zrucona; á do kąd inąd áby niebyłá ſtrącona. A táć ieſt oná/ o ktorey Pan Chriſtus mowi / docześna Ciemnicá: z ktorey niewynidzieß; áże do namnieyßego kwartniká zápłáćiß. iáko te ſłowá wyłożyli ſtárzy Doktorowie/ Swięty Cyprian, Lib. 4 Epiſt. 2, á Swięty Ambroży, ná końcu Káp. 12 in Lucam. Grzech też przećiw Duchowi Swiętemu niebędzie odpußczon / áni ná tym ſwiećie / áni ná onym: kto buduie ná fundámenćie Pánie Chriſtuſie/ drwá/ ſiáno/ ſłomę; przez ogień bywa zbáwion: nietylko w Niebie/ áni ſámo ziemſkie koláno/ ále też y ná niſko-

2 Dow. Mat. 5, Lucæ 12.

3 y 4 Dowod. Mat. 12. 1 Cor. 3.

5 Dow. Philip. 2. Apoca. 5.

 śći zie-

śći ziemie / chwalą Páná Bogá. co o
tych / ktorzy są w Piekle / niemożebyć
rozumiano: iże grzeßnymi á wiecznie
plugáwymi vsty swymi / Páná Bogá
Vtwierdzenie. chwalić niemogą. Swiádectwá ná to
Doktorow S. naydzieß: iáko Swiętego Augustiná / Lib. 21 Cap 24 De Ciuitate Dei &c. A choćiayżebyś y ty / y ći
Spárćie Doktorowie / ináczey te mieyscá Pismá
Swiętego wykłádali: to Czyscu niekáżi. dosyć iest nam ná tym; że oni wykłádem swym / co záwżdy o Czyscu wierzono / nam pokázuią. Zow / iáko chceß / Czyscieć: nie o słowá nam / ále o rzecz / idzie: Karánie Doczesne iż iest po śmierći; tego my imieniem Czyscowym dowodźimy. Ale co trzebá wiele o tym mowić? iesli sie modlili zá vmárłe / y w
6 Dow. Stárym y w Nowym Zakonie: pewnie Czyscu záprzeć nam nikt niemoże. O Stárego Zakonu Powßechney Wierze / dáią nam swiádectwo Xięgi Ma-
2 Mac. 12. chábaeorum: (co też wspomina Swięty Augustyn / in libro De cura agenda pro mortuis, Cap. 1.) gdzie / lud pospolity na Ofiárę skłáda; Hetman wybiera;

ra; á Kápłan odbiera. w ktorym trzem
stanie / iásna iest onego ludu Bożego
Wiárá Powszechna: y dla tego dobrze
tam iest nápisano: Swięty á zbáwien-
ny iest vmysł / zá vmárłymi sie modlić;
áby od grzechow rozwiązáni byli. Prze- Spárćie
ćiwko tym Xięgom wy niemożećie nic
mowić; ktorzy cáłą Biblią, zá Słowo 57.
Boże przyięliście / w Liczbie 14: á też y
Augustyn S. ktory za mátkę swoię Mo- Lib. 9 Cõ-
nikę modlił sie po śmierći / o tych Xię- feß. Ca. 13.
gach dobre świádectwo dáie; De Ci-
uit. Dei^c Lib. 18 Cap. 36, & contra secun
dam Gaudentii Epistolam^c Lib. 2 Cap.
23. Wiáry tedy Chrześcijáńskiey / oko-
ło Modlitw zá vmárłe, z podánia A-
postolskiego / są y inszy świádkowie: z
kthorych liczby iest osobny Dionysius Capi. 7 in
Areopágitá / vczeń Swiętego Páwłá Eccl.
Apostołá. Toż piszą ini po nim / thák Hier.
Graeccy, iáko Láćińscy Doktorowie:
Jan też Złotousty Apostołom tę Vstá Serm. 3 in
wę przypisuie; áby przy Mszy modlono Episto. ad
sie zá vmárłe: czego mu poświadcza y Philip.
Swięty Augustin / w Kazániu 32 De Czym rá
verbis Apostoli, & in Enchir. Cap. 109 tuiemy
& 110, vmárłe.

& 110, y ná wielu inßych mieyscach; gdzie ku Mßy przyłącza też Jałmużny/ zá vmárłą Bráćią náße od nas czynione. Dźiwna rzecz / co tho zá ludźie są; ktorzy ná te rzeczy / ktore przodek wzięły od Apostołow / y záwżdy chowáne były we wßystkim Chrześcijáństwie/ śmieią sie bez wstydu targáć! Ale náwroćmy sie do Pokuty: o ktorey gdym ia pisał / słycháiąc częste v nas nowiny niepoćießne / iałem z sobą myślić: A coż nam po tym Xiążek pisániu? co po tym około Wiáry gadániu? co pomoże, cudnie pisáć o Pokućie; á Pokuty nieczynić? Pisáło inych wiele vczonych ludźi, náprzećiwko Haeretikom: okazáli ich błędy; á státeczność Wiáry Kościołá Powßechnego potwierdźili: ziecháło sie było y Powßechne do Tridentu Concilium / przez siedm̃ lat zá wielkiemi nakłady skończone: postánowiło Duchem Swiętym co mamy wierzyć / y czegoby trzebá pilnie popráwić: á coż sie zá tym / ták w Kácerzach / iáko też y w náßych / popráwiło? co sie zbudowáło? To moie tych rzeczy pilne z sercá

Zámknienie.

¶ Vskarżánie / ná náße Niepokute.

żáłosnego

żáłoſnego rozmyſlánie, od kończenia tey Odpowiedźi mnie odwodźiło: á zwłaſzczá / iż Przełożeni Koſcielni y Rzeczy poſpo. o napráwę Koſciołá y Korony albo niedbáią; álbo nie ták / iáko ieſt potrzebá / chcą náprawiáć. Doktorowie Lekárſcy gdy choroby leczą / thę rzecz v ſiebie naprzednieyſzą máią: áby przyczynę choroby przodkiem poznali; á poznawſzy, tę wykorzenili: bez czego / wſzyſtká praca ich byłaby daremna. tákże też w chorobie Duchowney trzebá poſtępowáć Lekárzom Duchownym: naprzod / co zá przyczyná tych náſzych Koſcielnych y Koronnych chorob ieſt / trzebá wynaleść: á wynalawſzy, około tego / iákoby to wykorzenić / pilnie potrzebá zábiegáć. Pewnáć to á iſta / y doſtátecznie práktykowána / rzecz ieſt; że Wiáry rozność, y Koſciołom y Kroleſtwom vpády przynośi. iáko to y z Huſá w Czechách / y z Lutrá w Niemcách / iáſnie ſie pokazáło: y gdziekolwiek Wiárá odmienioná byłá; (iáko w Węgrzech / w Iflanćiech / w Angliey / w Fránciey ꝛc.) tám ſie to, y wieku náſzeo,

Lekárſtwá dobrego poſtępek.

58.

Wiáry rozność ieſt vpádem Koſciołow y Kroleſtw.

práktykowáło. V nas też w Polßce/ poki byłá iedność Wiáry; poty y Kościoły w swey mierze trwáły / y Koronie dawano dobrą á státeczną radą pewny rátunek: ále zá tą Wiáry odmiennością/ y Kościołow niemáło spustoßono; y z Seymow niewiele poćiechy/ swáry tylko/ niezgody/ vtráty/ á ludźi bogoboynych lámenty/ záwżdy sie odnoßą. Tego nikt/ kto ma rozum/ záprzeć niemoże; iż iedney Wiáry (á iedną być niemoże/ iedno Powßechna) rozerwánie, káźi Kościoły y Krolestwá. ná co zezwoliwßy/ y przyczynę tey ćięßkiey Kościelney y Koronney choroby nálazwßy / trzebá iest dáley postąpić: á przyczynę záśię tey roznice Wiáry/ zkąd wżdy oná po dźiś dzień roście/ trzebá náleść. Abowiem iest to rzecz z niemáłym podźiwieniem: iż zá tákimi roznicámi/ niezgodámi/ y niestátecznością dźisieyßych Kácerzow/ á zá státecznym y zgodliwym okázowániem prawdźiwośći Wiáry Powßechney; nietylko nievstáie tá ßkodliwa chorobá, Kácerstwo; ále też ćiężße bluźnierstwá / y Troycy S.

Wiáry roznosć zkad sie rodźi.

náostátek

náoſtátek nieprzepuſczaiąc/rodźi. Tu
tedy trzebaby iuż ſtanąć Lekárzom Du
chownym y Koronnym: thuby trzebá
pilnie w te chorobę weyźrzeć. bowiem
pewnie/ Manente effectu, nondum eſt ,,
ſublata cauſa: ießcze ießcze temu/zkąd ,,
ſie Kácerſtwá dźiſieyßę rodzą/niezabie
żeliſmy. A coż wżdy to ieſt tákowego.
zkąd ſie tá choroba rodźić nieprzeſtá=
ie? Dáleko niechodząc, przypátrzmy
ſie; zkąd ſie vrodźił Hus w Czechach/
á Luter w Niemcach: grzechy Prze=
łożonych/ták Duchownych, iáko Swiec
kich/y Husá y Lutrá vrodźity. A Prze=
łożeni grzeßni zkąd? dla grzechow lu=
dźkich/ Pan Bog niedáie práwych Prze
łożonych: ale dáie obłudniki á Hypo=
kryty. Coż to ieſt Hypokritá? ten ieſt; Iob 34.
ktory ſwemu vrzędowi niedoſyć czyni.
Przetoż nie zkąd záiſte inąd/iedno zgrze
chow náßych/ roſtą złe Kácerſtwá. Czemu
Dopußczáć ie Pan Bog/dla probowá ſą Ka=
nia ſwoich Wybranych/w Wierze Po cerſtwá?
wßechney mocnie trwáiących: obraca
ie nam/ku wieczney Koronie; á Koſcio
towi/ku czyſtemu polerowániu: ále ie=

A z kąd sa. dnák nie z kąd inąd/ ſiedno z Grzechu/ rodzi ſie Kácerſtwo. Inßać ieſt mowić, y pytáć; Dla czego: a inßa; Z kąd:
„ alia eſt Cauſa ‘ Finalis ; alia ‘ Materia-
„ lis : złe, ze złego; a dobre, z dobrego ſie rodzi : złe Kacerſtwo/ Koſcioły y Kroleſtwá puſtoßące/ z dobrey rzeczy nieuroſło ; ale pewnie ze złey/ z Grzechu.

Tu tu ſtań/ Lekarzu. Tućby iuż ſtánąć Lekárzom Koſcielnym y Koronnym : iákoby Grzechy z Chrześcijáńſtwá wykorzenić/ otoby trzebá zawżdy y wßędzie ták długo rádzić; ażeby ſie tá burząca Kroleſtwá tey choroby przyczyná/ zá zdrowymi Receptámi/ oddaliłá. ináczey; prozna praca wßyſtká : wßyſtko ſtáránie/ zieżdżánie/ rádzenie/ ieſt niepożyteczne. Grozi nam

Luce 13. ſrodze łáſkawy Pan naß Jeſus Chriſtus : Jeſli Pokuty nieuczynićie; wßyſcy poginiećie. iáko záſię łáſkawego Pá-

Ez. 18, 33. ná Bogá nam opiſuie Prorok Ezechi-

59. el/ do Pokuty nas wiodący; z podziwieniem tho czytáią ludzie bogoboyni.

Vpomi-nánie do práwey Pokuty. Czyńmyß Pokutę / Polacy moi mili; niechay poczną Duchowni : niechay ich náśláduią Swieccy : niechay wßyſcy/

y Przeło-

y Przełożeni y poddáni/ zgodnie á spo-
tecznie pokutuią. Będą śpiewáć Ka-
płani/ v Ołtarzá; Przepuść / Panie/ Ioél 2.
przepuść ludu twoiemu: będą prośić
Przełożeni; Day/ miły Pánie/ pokoy y Esaiæ 39.
prawdę/ wieku nászego: będzie też wo-
łáło y płákáło/ ku Panu Bogu/ wszy-
stko Pospolstwo: Zgrzeszyliśmy / Pá- Iudith 7.
nie; niesprawiedliwieśmy czynili; złoście
śmy pełnili; ty/ ktoryś iest łaskawym á
miłosiernym / śmiłuy sie nad nami ꝛc.
Coż z tąd / mniemasz/ vroście? á co ine- Pożytek Pokuty.
go; iedno/ co Pan Bog obiecuie? a o-
biecuie/ ná káżdym mieścu Pismá świę-
tego; ále obiecuie Pokutuiącym. Po- Pokutá
kuta práwa w czym należy; y w Koście práwa /
le Powszechnym vczą/ y tu krotkom o- w czym.
pisał: trzebá porzućić zbytki/ stroie/ ro-
skoszy/ złości: trzebá serdeczney Skru-
chy/ vstney Spowiedzi/ y Vczynkowey
Dosyćvczynności: trzebá przestáć źle
czynić; á począć dobrze czynić: trzebá
vbłagawáć bez przestanku Páná Bo-
gá/ Postem/ Modlitwą/ y Jałmużną;
przykładem ludu Jsráelskiego/ y Ni-
niwczykow / prawdziwie Pokutuią-
cych. Nie-

cych. Niechay weyźrzą Biskupi w swe powinowáctwo: niechay Práłáći pilnuią/ nie ták swych włásnych; iáko pospolitych Kościelnych pożytkow: niechay Kápłan będzie świeżą Solą/ y Swiátłem goreiącym. Tu tu potrzebá naprzod stánąć: do tego Krol z Rádą swoią niech sie skłoni: gdy poydą swym krysem Duchowni/ przykłády święte z siebie dáiąc; łátwiey będzie náwieść ku dobremu Pány Swieckie/ z
„ pospolnym gminem. Abowiem gdy
„ Sól zwietrzeie; czym będziemy solić?
„ iáko sie wszystkie potráwy niezáśmierdzą? Swiátłość ieśli też zágáśnie: nie będzie czym świećić; w ćiemnościach wszyscy leżeć będziemy/ y w nich zgnijemy. Pieknieć Ezáiasz Prorok/ naprzod odwrocenie od nas Páná Bogá opowiáda; dla złości nászych: Gdy (mowi) będziećie wznászáć ręce wásze do mnie/ ia odwrocę oczy moie od was; á gdy sie będziećie często modlić/ niewysłucham. potym okázuie/ co mamy czynić: Omywayćie sie; (powieda) bądźćie czystymi; oddalćie złość myśl wászych, od

Mat. 5.

Esaie 1.

oczu

oczu moich: przestańcie źle czynić; vczćie sie dobrze czynić. náostátek łáskę Bożą obiecuie nam/ przez Pokutę odmienionym: By też (mowi) naczyrwieńsze były grzechy wásze; iáko śnieg, y wełná/ będą białe. ꝛc. Tá mnie byłá myśl nádeszłá/ w tym pisániu: y podobnobym dał był pokoy tey Odpowiedzi kończeniu; gdyby do tego tych/ ktorzy Kościoł Powszechny miłuią/ insza radá nieprzyszłá byłá. A bowiem komu sie chce ná ten czás pisáć; gdy Przełożeni spią; á Turek iuż niedalekim iest sąsiádem Podolskiemu Kámieńcowi? domyslay sie ostátká: ábym niespominał Moskwičiná. ꝛc. Ach niestetys nam ná nászę nie báczność: widząc y wiedząc żywo ginie my: á iednák vpadkowi niezábiegamy. Dziwnać to á sroga twoiá kaźń iest nád námi/ miły Pánie; że ktorzy mogą rátowáć/ niechcą; ktorzy chcą/ niemogą: á ktoby chćiał á mogł/ trudno go teraz náleść. Zásłużyłá to nászá złość v twey Spráwiedliwosci: pełna iest Polská iáwnych zbytkow; Cudzołostwá/ Niespráwiedliwosci/ Mężoboystwá; gdybyś ty

Zámknieuie.

byś ty nas niekarał / miły Pánie: nie-
byłbyś áni Spráwiedliwym / áni Mi-
łosiernym. Spráwiedliwość twoiá te-
go chce; ábyś źle złym płáćił: Miłosier-
dzie do Pokuty wiedzie; ábyśmy sie w
Psalm. 31. vćiskách do ćiebie náwroćili. Raczże /
miły Pánie / nákłonić sercá nászę ku Po-
kućie: ráczy nam dáć poznánie grze-
chow nászych / choroby nászey Duchow-
ney: poznawszy niemoc nászę, niechayże
sie vćiekamy do ćiebie / przez Skruchę /
y Spowiedź / y Dosyć vczynność. zá czym
że nas będziesz raczył w swą łáskę przy-
iąć / choćiayże będziemy przy tym od
ćiebie karáni; znáiąc głębokość Miło-
sierdziá twego / wątpić niebędziemy.
Czyń, co raczysz / miły Pánie: karz thu
nas / zá grzechy nászę / według twey wo-
ley świętey: tylko tego iednego / ábyśmy
od chwały twey wieczney mieli być od-
daleni / nie racz ná nas dopuszczáć. á to /
przez Syná twego iedynego, Páná Je-
su Christá; ktory z tobą y z Duchem S.
w iednym Bostwie żywie y kroluie / ná
wieki wiekom: Amem.

60. Ale náwroćmy sie iuż do Pokuty: y
wiedzmy

wiedzmy o tym pewnie / że iest dwoiá
ka; iedna, przed Krztem / á druga, po
Krzćie: á tá / ktora iest po Krzćie / iest
iedna z siedmi Swiątości Kościelnych.
Abowiem gdy przystąpi słowo Ká
płáńskie / do Spraw onych trzech cżło
wiekà Pokutuiącego; do Skruchy /
Spowiedźi / y Dosyćuczynienia: tám
mu bywa daná táska Boża / grzechy ie
mu odpuszczáiąca. Moc słowá Ká
płáńskiego / ktore zowiemy Rozgrzeße
niem / z tąd płynie; iż Pan Chrystus mo
wi do Kąpłanow: Ktorych grzechy ro
zwiążećie / są rozwiązáne; ktore zwią
żećie / są związáne. Thá moc, iest moc
Bożą: tę moc ma zupełną Pan Chri
stus: ktory iże Kąpłanem iest na wie
ki / á Kąpłan Kościelny niegodnym
sługą iest iego; przetoż Pan Chrystus
sam, przez Sługę swego / ktoremu swą
moc zlećił / rozgrzeßa. Tey mocy niema
nietylko Krol / ná ziemi; ále áni An
giol / w Niebie: iáko pisze S. Chryso
stom. gdzie też to pokázuie; iże Kąpłá
ni nászy máią moc / nie probowáć / ále
oczyśćáć smrody Duchowne: czego nie
mieli

¶ Pokutá iest Swiątośćią.

Rozgrzeßenie.

Ioan. 20. Mat. 16 & 18.

Lib. 3 De Sacerd. Li. 182

mieli stárego Zakonu Kápłani/ w trą-
dzie ćielesnym. Przystąpmyß do wá-
ßey Pokuty / Bráćia mili: poniewaź
iuż dostátecznie/ co iest Pokutá Kośćio-
tá Powßechnego / z Pismá y z Dokto-
row wam wywiodłem. Pokutę by-
potrzebną ku zbáwieniu / y my zezwa-
łamy. Abowiem gdyż niemáß człowie-
ká / ktoryby niezgrzeßył; trzeba káżde-
mu Pokuty. á Pokutá / kthorą kazał
Jan S. Sákrámentem niebyłá. Abo-
wiem tá / ktora iest Swiątośćią / przed
onym czásem niebyłá vstáwiona; poki
Pan Christus nie dał mocy Związánia
y Rozwiązánia swym Apostołom. prze-
to onę Pokutę Jan S. kazał; ktora by-
łá w Stárym Zakonie / w Dawidzie y
w Psalmiech iego, iáśnie opisána. Trze-
bá tám też było Skruchy / y Dosyć vczy-
nienia; ták iáko y v Chrześćijan: záleca
Dawid serce skrußone y vniżone: záleca
vstáwiczne grzechow opłákánie / y nie-
obłudne żywotá odmienienie: ále Spo-
wiedź niebyłá czynioná przed Kápłá-
ny / tylko przed sámym Pánem Bogiem.
dla czego thák mowi / w Psálmie 31.

O Spowiedź / ná j część Artykułu.

II.

¶ Pokutá / od Janá S. przepowiádána / ktora iest.

Dowod.

Rzekłem

Artykuł 5.

Rzekłem / Będę się spowiedał sam na
ſie niepráwoſci mey Panu Bogu; á ty
(Panie Boże) odpuſciłeś złość grze-
chu mego. A czemu tám nie Kápłano- Utwier-
wi też / ale ſámemu Pánu Bogu; á w dzenie.
Nowym Zakonie / y Kapłanowi theż
ſpowiedamy ſię: przyczyná tego tá; że
tey mocy Pan Bog nie dał nigdźie o-
nym ſtárym. A w Nowym Zakonie /
czemu dał: doſyć by nam na tym; że tak
chćiał: ale wżdy y przyczyne thego oſo-
bną widźimy: że Pan ſam Chriſtus / w
Nowym Zakonie / ieſt Kápłanem; y ten Pſal. 109.
wßyſtkie Sákrámentá, mocą ſwą ſprá-
wuie. Zkąd my nieoglądamy ſię na to;
bądź zły / bąd dobry Kápłan: thać
Krzći y Rozgrzeßa zły; iáko y dobry:
nielepiey dobry / niżli zły. Abowiem on Lł. 136.
tylko ieſt Sługą y naczyniem: Pan
Chriſtus / iáko wieczny Kápłan / przez
iákiekolwiek naczynie / ſkutecznie y po-
żytecznie wßyſtko czyni. A przeto Jan Zam-
S. Krzćiciel / przed podaniem mocy knienie.
Rozgrzeßenia Apoſtołom / one Stáre
go Zakonu Pokutę kázał: Pan ſam
Chriſtus Jeſus mocą ſwą Pokutuiące

rozgrzeßał. Ku rozgrzeßániuć to przy-
Lucæ 7. należy: Są tobie odpußczone grzechy,
Lucæ 19. także też do Záchaeußá; Dziś zbawie-
nie sstało sie domu themu. Apostoło-
Li. 52. 2c wie też, v niekrzczonych inßą/ v krzczo-
61. nych zasię inßą/ Pokutę kazali: iako się
to iuż wyżßey wywiodło. Widźićież
Kácerze rzeczy rozne hátla w kupę. tedy/ Bráćia mili; że waßy Ministrzy
wßystko w kupę hatla: á zatym y sámi
siebie/ y was/ w wielkie Kácerskie błę-
dy wiodą. Osobna to zaiste iest rzecz/
ktora Odßczepieńce czyni; gdy rzecz od
rzeczy przystoynie niedzielą. iako też to
możeß obaczyć z Dosyćvczynienia/ przy
Pokućie: gdzie inße iest Pana Christu-
sowe; inße, ludźi Chrzescijańskich. Tak-
że też inßa będzie / wzywać Swiętych;
inßa/ Pana Bogá: oni są przyczyńce;
ten, Dáwcá. Przystąp y do Ofiary: i-
naczey sie Ofiarował Pan Christus/
według porządku Aarona Kapłaná/
krwáwie/ ná Smierć; inaczey/ według
porządku Kapłana Melchisedechá/
niekrwawie/ ná Pámiątkę Smierći.
Widźißże rozność? radzę / abyś wi-
dział; abyś roznych rzeczy wiedno nie-
wikłał

wiklat: á zátym abyś w Kácerſtwo/á za Kacerſtwem w pewne Piekło/ nie wpadł. Naprzeciw trzećiey y cżwartey cżęſci niemaß co mowić: trzebá poznać y rozważyć v ſiebie, gniew Boży przećiwko grzechom: nauczy tego Zakon Boży / dobrze zrozumiány: ieſt też Pokuta oſobliwym dárem Bożym. bo wßyſtko dobre, od ſámego ieſt Páná Boga: á co złego ieſt; od nas ſámych ieſt. W piątey tákże / w ßoſtey / ſiodmey/y oſmey cżęſci / niemaß nic obtedliwego. Trzeba ſie báć y lękáć ſtráßliwego ſądu Bożego/dla grzechow ludzkich: trzebá nietylko grzechy/ ále też y wßyſtkie przyczyny ich/ Pokutuiącemu opuſcić: trzebá ku Miłoſierdźiu Bożemu/przez Wiárę w Páná Jeſu Chriſtá/ obrocić ſie; y ſmiłowánia pilnie á vprzeymie prośić: trzebá nietylko przeſtáć złe cżynić; ále też nápotym iuż dobrze cżynić. Niemaß tedy tu nic zdrożnego/w ſámey rzeczy: w porządku piſánia/nalazłbym nieco. A bowiem cżynić godne Owoce Pokuty / y vcżyć ſie dobrze cżynić/nie ku Skrußę to należy; III. IIII. V. VI. VII. VIII. Owoce Pokuty, ku cżemu należą.

ále ku Dosyćuczynieniu. Skruchá, serca pilnuie / Dosyćuczynienie, vczynkow; iako Spowiedź, vst. o ktorey tak piszecie/ w dziewiątey thego Artykułu
IX. cześci: Aby Pokutuiacy z swymi grzechy do Przełożonych dusz swych szli/ przed nimi sie ich Panu Bogu wyznawali: aczkolwiek nie roskázuią áni przymuszaią ku wyliczaniu grzechow. ꝛc. Thu iuż Ministrzy waszy / chcąc nieco wasze vszy pogłáskáć/ niepomału wystąpili. Obawiali sie podobno/ aby wam niebyło przykro; że każą z grzechámi iść do Przełożonych dusz swych/ y przed nimi sie ich Panu Bogu spowiedać: ćieszka rzecz iest wiele ludziom/ złości swoie przed Kapłanem wyznáwáć: dla tego/ głaszcząc was tám/ gdzie trzebá było zawadźić/ przydáią bárzo miłą świátu y ćiáłu Correkcią: Aczkolwiek (mowią) nieroskázuiemy / áni przymuszamy / ku wyliczániu álbo wyczytániu grzechow. Pátrzayże ty Panie Mistrzu nowy/ ktory łeskcesz vszy ludzkie; w iákąś tu wpadł Contradikcią. Abowiem są przećiwne sobie te dwie Proposiciae wasze:

1. Po-

Artykuł 5.

1. Pokutuiacy niech idą z swymi grzechy do Przełożonych duß swych: przed nimi niech sie ich Pánu Bogu wyznawaią: y kluczmi swietymi rozgrzeßenia/ przez służbe od Paná Christá vstawioną/ niech żądaią. Contrádikcia.

2. Pokutuiacym nie roskázuią/ áni przymußaią/ ku wyliczániu/ albo wyczytaniu grzechow.

Azaß tu/ w tych iásnych słowiech/ ći wáßy niekażą y Spowiedáć sie, y Niespowiedáć? Wyznaway (mowią) grzechy twe. á wnet zasię; Nietrzeba ich wyliczáć/ álbo wyczytáć. Trzeba iest/ Bráćie miły/ á pilnie trzeba, przy Spowiedzi wyliczáć y wyczytáwáć grzechy: iákoć sie to wyżßey okazáło. Abowiem iáko ia mam wiedzieć/ mamli ćie związáć/ álbo rozwiązáć; iesli ty mnie/ co w tobie iest/ niepowieß? Niemießkałem ia z tobą: nieznam ćie podobno: niewiem/ coś czynił; czymeś sie báwił; w czym kochał. Niesłychałem ćie mowiącego; ná coś iezyk obracał: a choćiayżebym co widział/ álbo też słyßał: wßystkiegom niewidział/ áni słyßał. day to/ żem wßystko widział y słyßał: serca iednák twego niemogę ia widzieć. Trzy- 62.

¶ Spowiedź potrzebnie wyliczánia grzechow. Lic. 53. 1 Dow.

 maß po-

maß podobno z Kosciołem; ále nie wß
ßystko: trzebá mnie iest wßystko wie
dzieć. Abowiem trzebá wßystko z Ko
sciołem trzymáć; choćiaybyś ty sobie z
grzech czego niepoczytał: iesli maß być
słußnie rozwiązan/ przed Panem Bo
giem, Kosciołá we wßystkim słuchać
roskázuiącym. Trzymáiąc z Kosciołem
wßystko/ báwić sie możeß grzechem nie
czystym; ále podobno ßkortá twego/ w
domu/ albo ná folwárku/ chowaß: po
trzebá mnie wßystek twoy vmysł/ wßy
stkę spráwę/ wßystkie przyczyny y oko
liczności/ wiedzieć. ábyś mogł być pra
wdziwie, przed Bożym Magestatem
rozgrzeßony. Abowiem ty/ poki ßkortá
sobie chowaß/ obłudnie pokutuieß: y
choćiaybym ia ćiebie rozgrzeßył: Pan
Bog nierozgrzeßy. Nie na moie widze
nie, ma być kierowana Wola BOża:
ále ia swe widzenie (iesli chcę prawdzi
wie mocą Bożą rozgrzeßyć) ku woley
Bożey mám stosowáć. Dla tegoć Pan
Christus dał Duchá S. Apostołom
przy podániu tych Kluczy; aby Kapłá
skie rozgrzeßenie, z rozgrzeßeniem Du
chá Swię

Spowiednik ma sie zgádzáć z Wolą Bożą/ przy Rozgrzeßániu. Ioan. 21.

chá Swiętego zgadzało ſie. Maß te- Cau. 11.
dy / Bráćie mity / wyliczáć y wyczytáć Quæſt. 3.
przed Spowiednikiem grzechy ſwoie:
(aby ćiebie on tą mocą / ktorą iemu ſam
Pan Chriſtus zwierzył / mogł rozgrze-
ßyć) ſwoie tám wßyſtkie Smiertelne
Grzechy / ktorekolwiek maß na pamie-
ći / y ktore maß pilnie z rzewnoſcią ſercá
roſpámiętáwáć / wyznáć maß y wyli-
czáć. Takći ſie ſpowiádano y przed Á- 2 Sow.
poſtoły: ſwoie ſprawy (com iuż y wyż- Act. 19.
ßey námienił; á powtorzyć niezawadzi)
ludzie grzeßni opowiedali y wyznawa-
li: Swoie / mowi Łukaß Swiety; á nie
cudze. Co mi zá rzecz / wyznáć w poſpo-
litoſci przed Kaptanem; Jeſtem cżło-
wiek grzeßny! Azaß tak ſwoie grzechy
wyznawáią? powiedzieć; coś ty my-
ſlił / ty mowił / ty cżynił; toć będzie wy-
znáć ſwoie grzechy. Niechayći ćießko Nápomi
niebędzie á przykro / Bráćie moy mity / nanie ku
twoie te grzechy wyznáć y wyliczyć; kto- Spowie
rych niewſtydaleś ſie / przed obliczem dźi.
Bożym / przed Angiołem tobie dánym /
cżynić y powtárzáć. Pámiętay / co Dá-
wid Prorok mowi: Jżem milczał; zá- Pſalm. 31.

M iiij ſtarzały

ſtárzały ſie moie koſci. Koſci (wedlug wykładu Swietych Doktorow) ſą Dary Boże / ſtałość Wiáry / mocność ſpraw y Cnot Chrześcijáńſkich: te mocne dáry Boże / gdy ty milczyß w grzechach twoich / nißczeia y watleia. Zrzuć pyche z ſerca twoiego: nie naſladuy w tym pyßnego Luciperá: niechce on grzechu ſwego nigdy wyznáć. wyznay ty: ábyś z nim ná wieki (czego cie vchowáy Pánie Boże) niezginął. Gdy vczyniß co możeß; roſpámiętaß / co możeß; wyliczyß y wyczytaß / co możeß: doſyć bedzie ná tym Pánu Bogu: tylko / ábyś tego niedbale nie czynił; á grzechu w ſobie Smiertelnego, wiedząc nietáił.

Zámknienie. Tác ieſt przeciwność waßych Miniſtrow / wam bárzo ßkodliwa; ácikolwiek podobno mitą: y káżą ſie wá Spowiedáć; y niekáżą. Do dzieſiątey czeſći Artykułu przyſtąpmy: ktora wielkie beſpieczeńſtwo w Chrześcijáńiech czyniąc / ieſt im záiſte bárzo ßkodliwa.

X czeſć.

63. Káżą waßy / przez wßego wątpienia być iſtym á pewnym; iż wßytkie grzechy Rozgrzeßonym pewnie bywáią odpuß-

czone:

ſczone: á w naſzym Koſciele Powſze-
chnym/kaia Pokutuiacym mieć Ná-
dzieie mocna; ale o iſte a pewne Grze-
chow odpuſczenie / nikogo z oſobna v-
pewnić nie śmieia. Pewna to ieſt Pro-
poſicia: Ktokolwiek prawdźiwie po-
kutnie/ w prawdźiwym Koſciele Bo-
żym; temu bywaia wſzyſtkie grzechy od
puſczone: (abowiem dla tego mowi-
my w Kredzie; Wierze grzechow od-
puſczenie) ale o tey drugiey Propoſi-
cieÿ; Ty prawdźiwie pokutuieſz/ w pra
wdźiwym Koſciele Bożym; wielka ieſt
watpliwość. Pewna to ieſt/ iż żaden
Kácerz niema odpuſczenia grzechow/
dla tey ſámey rzeczÿ; iż w Koſciele Bo-
żym nie ieſt / ale z niego ſie wytaczyt:
wſzakże y Kátholik pewnie tego wie-
dzieć niemoże; ieſli on prawdźiwie/tak
iáko Pan Bog po nim chce/ Pokutę zá
ſwe grzechy czyni. Nie wie cztowiek;
ieſli godzien taſki / albo nienawiſci: y
Páwet S. nic ná ſie nie czuie; a wżdy ſie
tym nie vſprawiedliwia. dla czego też y
Piotr S. Simonowi Czárnoxiężniko-
wi/y Dániel Krolowi Nabuchodono-
ſorowi/

¶ O pewnym odpuſczeniu ná-ſzych grzechow, my pewnie niewiemy. Maior.

Minor. Pátrz pilno/na czim rzecz ieſt.

Sowodj Eccl. 9.

1 Cor. 4.

Act. 8.

Dan. 4.

N v

Ioél 2. ſorowi/ y Joel Prorok ludu wßyſtkiemu Jſráelſkiemu / pod wątpliwoſcią obiecowáli grzechow odpußczenie; nie ták / iáko wáßy Miniſtrzy wam/ á káżda Sektá ſwoim / bez wßelkiego wątpienia. Z ſtrony Bożey/ y z ſtrony mocy Koſcielnych Swiątoſci/ nietrzebá nic wątpić; pewnie on wßyſtkim prawdziwie Pokutuiącym / w Koſciele ſwym iednym / wßyſtkie grzechy odpußcza: ále z ſtrony nas / kthorzy podobno nie ták ſie gotuiemy, iáko trzebá / á wiele przez niewiádomość grzeßymy/ pewnego niemożemy wiedzieć odpußczenia.

Pokutuiącjniech ſie Nádziewáią/ y Boią. Gdy vczyniß, co możeß/ trwáiąc w Koſciele Powßechnym: mieyże Nádzieię dobrą; á przy Nádzieiey/ boy ſie: á ták w Boiáźni z ſtráchem twe zbáwienie ſpráwuy; według náuki Swiętego Páwłá. Dla tego też Pan mowi/ przy rozgrzeßániu: Confide; to ieſt/ Miey Nádzieię dobrą: ábyſmy y my/ im nalepiey gotuiąc ſie ná Pokutę / z mocną Nádzieią do Kápłaná przychodzili; y od niego odchodzili. Jeſtći to quaeſtia nie proſtych głowek; y trzebaby ſnać ßyrzey

Philip. 2.

Mat. 9.

to wy-

to wywodźić: wßakże na tym wßystká rzecz iest: iż Pan Bog Pokutuiącym pewnie odpußcza grzechy; á my, czyniąc co możemy/ że iesteśmy Pokutuiącymi prawdziwie / mieć mamy dobrą Nadzieię. ale obawiaiąc sie tego; aby co w nas niezáwádźiło Panu Bogu / dla czegoby on nam grzechow odpuścić niemogł; z Boiaźnią vstáwiczną o Zbáwienie sie stáramy: y z tąd pilnie z cnoty w cnotę idziemy. Abowiem iako sługa/ gdy pewnie nie wie o pewney łasce Pańskiey/ zabiega iey pilnie: takżeć też Pan Bog/ ábyśmy iemu zawżdy zabiegáli/ chce tego po nas. Ten błąd waß y stárzy Doktorowie zbijáią / y Koncilium Trideńskie potępiło. Chrisostom Swięty to twierdźi; że sam tylko Pan Bog vmie pewnie sądźić. ale my swych rzeczy pewnie nieznamy: daleko mniey cudzych. [Ipse solus nouit certa ratione iudicare; qui occulta nostra iudicaturus est. Qua autem ratione, si res meas non satis exploratas habeo, aliena potero diiudicare?] Abowiem ta iest tham y Páwłá Swiętego sentencia.

Pożytecz na rzecz iest nam, niewiedzieć pewneo odpußczenia grzechow.

6. Dow. Hom. XI, in 1 Co. 4.

Augustyn

7 Dow. Augūſtyn thakże y gdzie indzie / y ná Pſalm 38 / o Idithumie / to ieſt / o ſwię tym á o niebie tylko myślącym człowie cze / napiſał: że pod tym Słońcem ná ziemi / iako ine ma niedoſtátki / tak też ten ieden: Niepewne ma rzeczy / ktorych od Páná Bogá prośi. [Idithum incerta habet; quæ optat, & timet.] co też y Bedá powtorzył / iáko ten / ktory zwykł miſtrzá ſwego náuki náśládowáć: nie inaczey iáko Theophilaktus Graecki / Doktorá thez Graeckiego
64. Chriſoſtomá naſláduie. Przeto y ten pewność ſądu o człowiecze / odeymuie człowiekowi: ſam Pan Bog / (mowi) bez omylenia y pewnie ſądzi. Nikt tedy pewnie nie wie / komu ſą grzechy pewnie odpuſzczone: żeby to miał z oſobliwego obiáwienia Boſkiego: albo żeby mu ſam P. Jeſus pewny Sedzia rzekł / Sąć odpuſzczone grzechy twoie. Nádzieię máią mieć práwi Chrześcijánie: pewnie kto ſobie obiecuie / á ſąd Boży ſobie bierze: ten pewniey ieſt związan / niż rozwiązan. Modlitwá ieſt przy Nádzieiey / á nie przy Wierze: co wierzymy

Kto pewnie może wiedzieć

rzymy / (iáko Boga w Troycy iedyne- 8 Dow
go / Wcielenie Syná Bożego / Kościoł
być Swiety y Powßechny / w nim być
Pospolitowanie Swiętych / w nim da-
wánie Odpußczenia grzechow / w nim
świętobliwie vmieraiące Wstáć do Ży
wotá wiecznego) co thedy w Kredzie
wierzymy / to ieſt iſte á pewne: ale cże-
go proßimy / (iáko proßimy / áby ſie
Imię Boże w nas święciło / áby iego
Kroleſtwo przyßło / áby nam odpuſcił
winy naße / &c.) tego ſie nádziewamy.
Widziß / Bráćie miły / że náße prośby
ſą przy Nádzieiey / á nie przy Wierze:
wierzże / że Pan Bog gotow odpuścić
twoie grzechy / gdy będzieß zá nie w Ko
ściele Swiętym Powßechnym pokuto-
wał: á proßąc pilnie / ábyć odpuścił
twoie winy / że wßyſtkie odpuści / miey
dobrą á mocną Nádzieię. Ták niezbła
dziß: inaczey / záwiodą cię obłędliwi
twoi. Abowiem y DAwid mowi: Vtwier-
Ty Pánie / w Nádzieiś mię oſobliwie dzenie:
poſtánowił. Jeſli ſie komu zda być Pſalm. 4.
przykro / gdy mowimy: Nádzieway ſie / Wykład.
z ſtrony twoiey / odpußczenia grzechow:

ále

ále Niewierzyß ty / z ſtrony tákże two-
iey / (nie z ſtrony Pana Boga / ani z
ſtrony mocy Sakramentow Koſciel-
nych / gdzie pewność ieſt) tegoż odpu-
czenia grzechow : tá przykrość z tad ro-
ſcie: że my proſci / w czym Wiara y Ná
dzieia właſnie ieſt / nierozumiemy. Wiá
rá / pewnie wierzy / á nieodmienne rze-
Cõc. Trid. czy : [Certitudini Fidei nõ poteſt ſub-
Ses. 5, eſſe falſum.] ale Nadzieia y thych ſie
Ca 9. rzeczy nadziewa / ktore nas omylaia. co
w prośbach naßych / około dżdżu / po-
9 Dow. ko. u. ꝛc. łatwie ieſt obaczyć. Tákże thej
Haeretyk nietylko Nadziewa ſie odpu-
ßczenia grzechow / ale ie ſobie pewnie
obiecuie : á wżdy go pewnie niema. śilá
niepokutuiących prawdziwie / ſpowie-
daią ſie / y bywaią rozgrzeßeni: (iakowi
ſą grzeßyć nieprzeſtáiący / pro nuiący /
nieczyſci / cudze trzymaiący / gniew z ſer
cá nieodpußczáiący ꝛc.) á wżdy to roz-
grzeßanie / v Pana Boga nieważy.
Zám- Z kad każdy / by też nalepiey pokuto-
knienie. wał / á zwłaßczá że grzechy naße ſam
tylko Pan Bog wie doſtatecznie / ma
ſie bać : a ku tey boiáźni / z ſtrony krew-
koſci y

kości y niedoskonałości swey rostącą / mocną niech Nadzieię złączy. Rzecze Pycha / sądy Boże sobie przywłaszczaiąca: ia prawdziwie pokutuię, niechay mowi / iako chce: pewnie ná tey hárdości omyli sie: Pokorá iest nalepsza / y nabespiecznieysza: Pychę Pan Bog y z Nieba strącił / y z Raiu wygnał. Piotr S. gdy o sobie wiele trzymał / Pána sie trzy kroć záprzał: ale potym wolał mowić; Ty wiesz / Pánie / że ćię miłuię: á nie zgołá mowił; Miłuię.

Pátrz pilno: co iest Pychá / á co Pokorá.

Jedennastą y dwánastą część tego Artykułu przymuiemy od was / iáko wźiętą z Kościołá nászego: (bowiem káżda prawdá od Kościołá iest; iáko od gruntu y od słupá prawdy) trzebá iest ludziom Pokuiuiącym / ktorym bywaią grzechy odpuszczone / więcey nie grzeszyć / y łáski Bożey być wdzięcznym: trzebá / o Zasłudze Páná Christá pewnie to rozumieć; iż nietylko moc zbáwienia Pokuty / ále wszystko dobro / nam z niey wypłynęło. Tákći záwżdy rozumiał Kościoł Powszechny: nieprzyiáćiele ie° / w wielu rzeczách niewinnie go

XI. XII.

1 Tim. 3.

potwarzá-

potwarzáią; y bez przyczyny / v ludźi niebácznych / w nienawiść przywodzą.

XIII. 65. W trzynastey częsci / iż owocu Pokuty vczyćie; dobrze czynićie: ale dla czego te owoce maią być czynione; dostatecznie niewywodźićie. Maiąć być owoce Pokuty nietylko dla tego czynione / co wy przywodźićie; ale też y dla odpuszczenia onego / o ktorym wyższey gadałem / Docześnego karania. Okazałem to / w iasney Krola Dawida Historyey; że Pan Bog Karanie Wieczne / ktore odpuszcza z Miłosierdzia swego / dla swey Spráwiedliwosci, odmienia w Docześne: kto sie też Psalmom iego Pokutuiącym dobrze przypatrzy; po odpuszczeniu grzechow / Kaźń naydzie Docześną / frasunki / nieprzyiaćioły. ꝛc. Modli sie / á modli z płaczem serdecznym / w Psalmie 6:

O Woce Pokuty / dla cze°.

Lic. 55.

¶ Kaźń Docześna / w Psalmiech Dawidowych.

1 Dow.

Smiłuy sie nademną / Pánie: zbaw mię / dla Miłdsierdzia twego. ꝛc.

Opłakiwa tám tak bárzo grzechy swoie; że od płaczu wielkiego y vstawicznego / oczy sie mu sstały pochmurne. Tu ia ćiebie pytam / Bráćie miły: sąli iemu

grzechy

grzechy odpuszczone; yzá tákimi modli-
twámi pokornymi / y zá tákim vstáwi-
cżnym grzechow optákániem: ináczey
tego niemożeß ani rozumieć / áni twier-
dzić; iedno iż pewnie ſą odpuszczone / pe
wnie Pokutuiącemu Dawidowi. Cże-
mu tedy wnet po tym mowi;

Záſtárzatem ſie miedzy wßyſtkimi
nieprzyiácioły moimi:

Przecż Pan Bog karał nieprzyiácielmi
Dawidá, prawdźiwie Pokutuiącego:
Tocto ieſt (wierz mi) Brácie miły / to;
co Kościoł zawżdy / około Karánia Do
cżeśnego / vczył. ktore gdy bywa odpu-
ſzczone / dla wielkich a oſobnych owo-
cow Pokuty / y dla optákánia grzechow
vſtáwicżnego; w ten cżás iuż cżłowiek
mowi z Prorokiem Dáwidem / ktore
też tám ſą / iego ſłowá:

Niech ſie wſtydzą y ſromáią bárzo
wßyſcy nieprzyiácziele moi; niech ſie
náwſtecż obroczą / y ſromáią bárzo ry

Tákże też w Pſalmie 31 / po wy- (chto. 2 Dow.
znániu przed Pánem Bogiem niepráw-
oſci Pokutuiącego / przydał Prorok;

Odpuſciłeś zá tym nieprawość grze-

chu mego/ miły Panie:
á wżdy tam/ niedaleko po tym/ niedár-
mo sie modli tak mowiąc;
Wyrwi mię, Panie, od tych/ ktorzy
mię obstąpili.

3 Dow. W Psalmie 37/ więcey masz o tych frá-
sunkách/ y o nieprzyiaćiołach Pokutu-
iącego: przeto thez tám/ Pokutuiący
bez przestánku złość swoię opowieda;
4 Dow. y swoie grzechy záwżdy rozmysla. Nie-
dziwuyćiesz sie/ Bráćia mili; iż Augu-
styn S. (com przypomniał przy Licz-
bie 55) ták napisał: Zadnych grzechow
bez karánia Pan Bog nieodpuszcza ꝛc.

Vtwier-
dzenie;
1 Cor. 11.

A ktemuć też idzie oná Páwłá S. sen-
tencia: Jesli my sie sámi sądzimy; sądze-
ni niebędziemy: Jesli sie sámi karzemy;
karáni niebędziemy. A przeto trzebá

Zám-
knienie.

wam było ieszcze tego dołożyć: iż Owo-
ce Pokuty maią thez być czynione/ dla
tego; áby nam Pan Bog Karanie Do-
cześne/ z Sprawiedliwosci Bożey ná
nas zostáwione/ raczył przebáczyć. Te-

Głaská-
nie no-
wych E-
wánge-
likow.

goć dokłáda; kto sobie niepochlebuie/ y
ćięszkość grzechu obacza: waszy Mini-
strzy iż głaskániem zwykłym was ku so-
bie wa-

bie wa bią; nie dziw / że iasnemu Pismu y Doktorom S. w tym sie sprzećiwiaią.

Dobrzeć zámykáią náostatek; iż ktoby Pokuty nieczynił / koniecznie zátrácon y potępion będzie: ále Pokutę trzebá czynić prawdziwą / od Kościołá Powszechnego dobrze wyłożoną: á trzebá czynić / w tym to iednym dawnym zgromadzeniu y pospolitowániu Chrześciáńskim; á nie w nowych roznych Zborzech.

XIIII. Pokutę / iáko / á gdzie czynić.

Summá 6 Artykułu.

1. Zaden / po vpadku Rayskim / niemoże przyść ku Vspráwiedliwieniu / tylko przez sámego Páná Christá / dárem żywey Wiáry.

2. Ze Pan Christus iest prawdziwy Bog / y Człowiek: ktory z Niebá zstąpiwszy wćielił sie / národził / vmęczon. ꝛc.

3. Wiáry vspráwiedliwiáiącey żaden sam od siebie / á wolą swą dostąpić / mieć niemoże: áże ią sam Pan Bog / dawcá iey / z łáski da w serce.

4. Tá Wiárá iest własnie serdeczna powolność káżdey prawdzie Bożey / w Ewángeliey zwiástowáney: ktorą człowiek prawie poznawa Páná Bogá / y Zbáwićielá swego Páná Jesu Christá. ꝛc.

5. Tá sámá Wiárá vspráwiedliwia człowieká/ beze wßech iego prac/ Vczynkow/ y zasług.

6. To Vspráwiedliwienie iest grzechow odpußczenie. ꝛc.

7. Tego Vspráwiedliwienia iest studnicą sam tylko Pan Jesus Christus/ w vczynkách swych zbáwiennych: z ktorego wßyscy Swięći czerpáli y czerpáią zbáwienie/ albo odpußczenie grzechow/ przez Wiáre: dla sámey tylko smierći iego/ á wylania Krwie/ ku zgłádzeniu á oczyścieniu wßech grzechow dostáteczńie.

8. Grzeßni Pokutuiacy máią sie vćiekáć/ ku sámemu tylko Pánu Christusowi/ o odpußczenie grzechow/ á o wßelką łáskę zbáwienia.

9. Vspráwiedliwieni dobrego á pokoynego sumnienia pożywáią/ á zbáwienia swego pewni á iśći są.

10. Ten to Artykuł ßosty iest nagłownieyßy ku zbáwieniu.

11. Pan CHristus nie iest áni będzie ná swiećie tha bytnośćią/ iáka był przed męką swoią/ w ćiele smiertelnym: áni iáka był po zwartwych wstániu/ przed w niebo wstąpieniem/ w ćiele vwielbionym: ktorym sposobem iest ná wysokośćiach z Oycem w Niebie. ále iest ná swiećie z námi inßym sposobem bytnośći swey/ od pierwßego roznym. ꝛc. Tym drugim obyczáiem byćia iest Pan Christus w Służebnikach Cerkwie/ w Słowie/ y w Swiątośćiách. ꝛc.

12. Ten

12. Ten to ſmyſł ſlbo zrozumienie Wiáry/ (ſkoło bytnoſci Páná Chriſtuſowey) nie ieſt nowe/ ále dawne/ w Cerkwi od ſtárá dawná trzymáne.

Odpowiedź.

Iáko przy Pokuciu/ tákże tez przy Vſpráwiedliwieniu/ w tym ſie mylą wáſzy; że w iedne kupę wſzyſtko hátlac/ rzecz od rzeczy/ iedno Vſpráwiedliwienie od drugiego/ przyſtoynie niedzielą. Co ſiby ſiak ſiyſo; wnet obaczymy: tylko naprzod zrozumiemy/ co ieſt Vſpráwiedliwienie. Słowo ſáme dáie nam znáć; iż przez Vſpráwiedliwienie/ ſtawa ſie człowiek Spráwiedliwym. A ieſliſz ſie tákim ſtawa: tedy pewnie przed tym/ niemiał ſie Sprawiedliwoſci; ále był ſiłym y mierzionym/ przed oczymá Boſkimi. A przeto Auguſtyn S. dobrze ſiak opiſał Vſpráwiedliwienie: Gdy (powiedá) zły człowiek bywa Vſpráwiedliwiony; że ſie ſtáie ſie Spráwiedliwym/ á z Diabelſkiego przybytku, Kościołem Bożym. Quum Iuſtificatur Impius; ex im-

Vſpráwiedliwienie/ co ieſt.

In Pſal. 7.

ex impio fit Iustus, & ex possessione Diaboli migrat in templum Dei.

Naprzednieyßa tedy a nagruntownieyßa rzecz iest przy Vspráwiedliwieniu, Odpußczenie grzechow: kto te ma odpußczone; iest ßczesliwym y błogosłáwionym: ktoby nie miał odpußczonych; nießczesnym iest y mizernym. Ktho też wziął odpußczenie grzechow; nowe° ná sie człowieká obleka/ y w nowosci żywotá chodzi. bo ináczej/ niemogłby być práwym Kosciołem Bożym. Przypátrzmyß sie iuż temu; gdzie/ á iáko/ bierze człowiek odpußczenie grzechow: tam thez iásnie obaczymy, wáßych Ministrow rzeczy roznych mießánie/ á zá tym błędy niemáłe. Bywa dáne odpußczenie grzechow ná Krzćie; według tego świadectwá/ Act. 2: Niech sie káżdy z was okrzći/ ná odpußczenie grzechow wáßych. bywa też dáne y przy Pokućie; iáko było dáne Dawidowi/ Mágdalenie/ Piotrowi ꝛc. gdzie indzie/ oprocz Krztu á Pokuty/ nienáyduiemy być dawánego Odpußczenia grzechow. Dla tego tedy/ iedne te słowá Dawida Proroká;

Psalm. 31.

Gdzie bywa człowiek Vspráwiedliwionym.

roká; Błogosłáwieni / ktorym są odpu- Psalm. 31.
ßczone grzechy; ták są przywiedzione od
Páwłá Swiętego: iże więcey przyna- Roma. 4.
leżą ku temu / ktore bywa przy Krzćie /
Odpußczeniu grzechow. á Dawid záśię
Prorok / práwie wßystkę rzecz w tym
to Psalmie toczy / ku odpußczeniu grze-
chow przy Pokućie. Do Krztuć to przy-
należy; Miłość Boża rozlana iest w ser Roma. 5.
cách náßych / przez Duchá S. nam dá-
nego: y ono; Ktorzykolwiek iesteśmy Roma. 6.
Okrzczeni w Jesu Christusie / w Smierć
iego iesteśmy Okrzczenie ꝛc. V Pawłá
tedy S. do Krztu sie ściąga odpußcze-
nie grzechow; á v Dawidá / do Pokuty.
A bowiem kto wspomina Milczenie y
Wyznánie grzechow; (iákoż to tám kil-
ká kroć Dawid wspomina) thenći o
Pokućie / przy ktorey tylko bywa Spo-
wiedź / á nie przy Krzćie / iáśnie gada.
Gdyż tedy iedne te słowá; Błogosłá- Záwiązanie.
wieni, máiący Odpußczenie grzechow;
y do Krztu y do Pokuty należą: pewna
á ista to iest; że przy Krzćie y Pokućie,
bywa Vspráwiedliwienie Chrześćijáń-
skie / zá dánym od Páná Bogá Odpu-

ßczeniem grzechow. Widzieliśmy/gdzie
Jáko bywa dáne Vspráwiedliwienie. Licz. 52. 67.
bywa Odpußczenie grzechow; pátrzmy iuż/iáko bywa: zá tym sie okaże; ieśli wßędzie sámá Wiárá Vsprawiedliwia. Okazałem w przeßłym Artykule; co nośi Pokutá: przypomniałem też y o Krzćie nieco; dla Pokuty/do Krztu należącey: pewna to iuż iest á ista; że oprocz Wiáry/trzebá iest Skruchy/Spowiedźi/y Dosyćuczynienia/temu; ktoryby przez Pokutę chćiał osięgnąć Odpußczenie grzechow/á zá tym Vspráwiedliwienie: ktore nigdy żadnym obyczáiem/oprocz Odpußczenia grzechow/być niemoże. Potrzebá też iest Skruchy do Wiáry, tym ludziom; kthorzy w swey Wierze bywáią krzczeni. Przetoż zła iest á omylna wáßey nowey Ewángeliey/tá Proposicia; Sámá Wiárá vspráwiedliwia. bo gdyby sámá: tedyby nietrzebá Skruchy/Spowiedźi/y Dosyćuczynnosci. Słuchayćieß iuż y S. Pismá: ktore/ná roznych mieścách/nie sámey Wierze; ále thez y inym rzeczam/przypisuie Odpußczenie grzechow y Vspráwiedliwienie. Mowił

¶ Wiárá sámá nie vspráwiedliwia.

1 Dow.

2 Dow.

3 Dow.

sam

sam Pán Jesus o grzeßney Niewieście: Sa iey odpußczone wiele grzechow; iż wiele Vmiłowałá. á Piotr Swiety; Miłość/powieda/ Chrześcijáńską/ zá- krywa wielkość grzechow. dla ktorey Miłości/w pełnieniu Przykazánia Bo żego należącey/ Páwet S. ták nápisał: Nie słuchácze Zakonu, są sprawiedliwi v Páná Boga; ále ktorzy czynią Zakon/ci będą Vsprawiedliwieni. Czegoż dáley chceß/ Brácie miły? słyßyßże/ co mowi ten Apostoł; ktory Wiárę wynaßa: á mowi/ w tym Liście; w ktorym pißę o Wierze vsprawiedliwiáiącey: A gdyć ießcze przywiodę drugiego Apostołá, Swiętego Jákuba; co tu rzecześ? ießcześ będzieß tego chćiał; áby sámá Wiárá/ wßędzie/ Vsprawiedliwiáłá? Stuchay ty/ ieślić thák ieſt w błędzie twoim vporny/ Marcińá Lutrá, pierwßego o sámey Wierze vsprawiedliwiáiącey vczyćielá; my wolimy słuchać y Kościołá/ y Apostołow/ y iásnego Swiętego Pismá. Abowiem Jákub S. ták wáßym w głowę bije: Abrá hám/ oćiec náß/ izali z Vczynkow nie

Luca 7. 4 Dow. 1 Pet. 4. 5 Dow. Roma. 3. 6 Dow. Iac. 2.

ieſt Vſpráwiedliwionym/ofiáruiąc Jſáaká, ſyná ſwego, ná Ołtarzu? á niżey trochę: Baczyßże / iż z Vczynkow bywa vſpráwiedliwiony człowiek; á nie z
Spárćie Wiáry tylko? Coż wy thu rzeczećie? gdy ſie z wáßymi Miniſtry obroćićie? Podobno názowiećie tę Epiſtołę Słomiáną/á nie Apoſtolſką; co śmiał nie-
1 Dow. wſtydliwy Luter vczynić? ále pomni-
Licz. 14. ćie/Bráćia mili; żeſcie wy/ná począt-
2 Dow. ku / wßyſtkę Biblią przyięli: baczyćie też; że toż mowi Swięty Páweł / co y Swięty Jákub/ná mieyſcu przerzeczo-
3 Dow. nym, Rom. 2: á náoſtátek pięknie á do-
n Pſal. 31. wodnie to wywodźi Swięty Auguſtyn/ ßyroce tymi słowy piſąc o zgodźie tych dwu Páńſkich Apoſtołow: Jákub S. Apoſtoł/ (mowi) chcąc popráwić źle rozumieiących Apoſtołá Páwłá/ ktorzy dobrze czynić niechćieli, w ſámey Wierze dufáiąc/A bráhámowe Vczynki zálećił; ktorego Páweł Wiárę: á nie ſą tám ſobie przećiwni Apoſtołowie. ꝛc. Jáko nie ſą przećiwni ſobie / ktho chce wiedźieć; niech ſie tám náuczy: naydźie wnet dobrą Diſtinkcią / rozdźiał do-

brych

brych Vczynkow czyniąca. Abowiem Paweł Swięty gada / o dobrych Vczynkach, przed Wiarą będących; z ktorych żaden nie bywa Vsprawiedliwionym: á Jákub S. o dobrych Vczynkach / z Wiáry po pierwszym Vsprawiedliwieniu pochodzących; z ktorych y Abraham był / y káżdy człowiek wierzący bywa, Vspráwiedliwiány. Niechże sie vczą wászy / w káżdey máteryey / rzecz od rzeczy dzielić / Vczynki od Vczynkow: ták áni sámi nie zbłądzą; áni was niezwiodą. A przeto gdyż Swięte Pismo przypisuie Odpuszczánie grzechow y Vsprawiedliwiánie / nietylko Wierze; ale też y Miłosci / y Czynieniu Zákonu / y Vczynkom naostátek: nie omylna to rzecz iest / żeć wászy Ministrzy iáwnie w tym błądzą; gdy nieczyniąc żadnego rozdziału Vspráwiedliwienia / Wierze sámey to przypisuią. Wzielić oni ten Artykuł od Marćiná Lutrá: kthory o nim ták / iáko pokorny trzeći Eliasz, y piąty Ewángelistá / pokornie w swych Xięgach często pisze: Twierdzę to ia Doktor Marćin Luter / Páná nászego Jesu Christá niegodny

Záwiązánie.

Zámknienie.

68.

Cõtrá putatitium edictum Cæsaris. &c.

niegodny Ewángelistá ; iże then Artykuł / Sáma Wiárá bez żadnych Vczynkow vspráwiddliwia v Bogá / w cale zdrowy zachowáć ma dopuścić Cesarz / y Rzymski / y Turecki / y Tátarski / y Perski / Papież / Kárdinali wszyscy / Biskupi / Kapłani / Mniszy / Mniszki / Krolowie / Xiążetá / Pánowie / wszystek swiat / wszyscy Diabli : á nád to / ogień Piekielny będą mieć ná głowy swoie. to niech będzie moie / Doktorá Lutrá / od Duchá S. idące natchnienie / y szczyra przenaswiętsza Ewángelia. Dosyć poważny á groźny Mándat : á ktoby sie go niebał ? Ná tę tedy Proposicią Lutrowę nową / zá takimi nowego Proroka groźbami / zezwolili wszyscy nowi Ewángelikowie ; ktora że iest obłędliwa ; dla tego / z swych błędow niemogli sie nigdy wywikłać / około tego Vsprawiedliwienia. Bowiem
„ to iest pewna proba ; iż ieden błąd, dru-
„ gi wnet zá sobą ciągnie. Przeto niedziwna rzecz iest v tych / ktorzy istość á pewność prawdy znaią ; że sie ci to Ewángelikowie / nietylko ieden z drugim / ále też y ieden sam z sobą / w iednym thym Artykule niezgadza. Nápisał był Andrzey Osiánder, w Prusiech, swoię Confessią / o Vsprawiedliwieniu : ktorą gdy

posłał

posłał do Niemieckich Ministrow nowych; pochwalił ią Brencius, w Wirtembergu / poganił Melanchton, w Witembergu. dla czego też Osiander nalazł / v Philippá tego Melanchtoná / w iego Xięgach / 14 mniemánia roznego o tym: iakom iuż wyżßey przypomniał / przy Liczbie 33. Dziwuyże sie zgodzie nowego Duchá / Bráćie miły! á dziwuy sie / w tym Artykule; ktory ty maß (á nie źle) zá nagłownieyßy!

Pátrz pátrz zgodę!

Z kądże tedy tá niezgodá y roznicá? z tego / o ktorymemći námienił / rzeczy mießániu. A iáko tho? ábowiem inße iest Vspráwiedliwienie grzeßnych ludzi / przy Krzćie; inße / przy Pokućie. ten rozdział gdy vczyniß: y Pismo Swięte z sobą (iákoż iest záwżdy) zgodne będzie; y rzecz tá / około Vspráwiedliwienia / snadnie poydzie. co sie z tey prawdziwey nauki Kosciołá Powßechnego náucz. Abowiem on / ná wßystkie strony sie oglądáiąc / w tym zámyka náukę swą, o Vsprawiedliwieniu Chrześćiáńskim. Przy Vspráwiedliwieniu naprzod pátrz / człowiecze / ná Páná Bogá: kto-

Przyczyná niezgodnych błędow.

Náuká około Vspráwiedliwienia, thá iest prawdziwa á porządna.

gá: ktory z łaſki á z miłoſierdzia ſwego/ obiecował Zbáwićielá Páná Chriſtuſ; zeſłał; odkupił; drogę Vſpráwiedliwienia y Zbáwienia zgotował. potym oglądáy ſie ná Páná Chriſtuſá: ktory przez Smierć ſwoię Spráwiedliwoſci Bożey doſyć vczyniwſzy/ y Ciáło y Krew ſwoię ná wykupienie nas dawſzy/ ſtał ſie wſzyſtkim ludziom ſtudnicą Zaſług/ v Páná Bogá. naoſtátek iuż vdáy ſie ſam ku tobie: á obacz pilnie; kthorym ſpoſobem, y ktorym naczyniem maſz czerpáć Vſpráwiedliwienie z nagotowáney zá łáſką Bożą ſtudnice/ y Zbáwienia twoie. A tuć iuż naydzieſz/ y Piſmo S. tobie grzeſznemu vkaże/ dwie tákie Studnice; iedne, ná Krzćie/ drugą, ná Pokućie: do obudwu co maſz przynieść; ieſli ſámę Wiárę/ álbo co też drugiego przy Wierze; tom iuż wyżſzey pokazał. Nie czerpa z tych ſtudnic Turek/ Żyd/ y żaden Pogánin. czemu? iż naczyniá niema/ Wiáry, do Krztu; á do Pokuty/ po Wierze/ coś ieſzcze więcey. To[illegible] Powſzechne/ o Vſpráwiedliwie[illegible] / zrozumienie: ktore Páwe[illegible]

69. ieſt [illegible] dliwieniu.

Swięt[illegible]

Artykuł 6.

Swiety zámknął w onych słowiech / (ále / tylko o pierwßey ſtudnicy Vſpráwiedliwienia / tám gada) do Rzym: Wßyſcy zgrzeßyli / y potrzebuią chwały Bożey / Vſprawiedliwieni dármo przez łaſkę iego / przez odkupienie w Chriſtuſie Jeſuſie będące / (ktorego Pan Bog dał Jednaczem) przez Wiárę / we Krwi iego; ku okazániu Spráwiedliwoſci ſwoey / dla odpuſczenia przeßłych grzechow. Maß tu / Bráćie miły / Chwałę Bożą; w okazániu z łaſki dánego Vſprawiedliwienia: doſyć ſie ſtało Sprawiedliwoſci Bożey; przez wyláną / zá grzechy / Krew Páná Chriſtuſowę: Wiárá náoſtátek ieſt naczyniem wycierpánia twego Vſprawiedliwienia / z ſtudnice Krztu świętego. Abowiem o tym tylko ná Krzćie napierwßym Vſprawiedliwieniu / (iákom iuż kilká kroć powiedział; bo to trzebá ieſt pilnie báczyć) Páwet tám Apoſtoł gada. Drugie Vſprawiedliwienie cżłowieká grzeßnego / po vtrácéniu pierwßego / bywa ná Pokućie: naydziemy ießcze y trzećie / y cżwarte / y w Piſmie Swiętym /

Pierwße Vſprá-wiedliwienie. Roma. 3.

2 Vſpeć.

3 / y 4.

Swietym/y v ſtárych Doktorow Chrześcijáńſkich. Abowiem ktoż zachowywa Vſprawiedliwienie wźięte / z cnoty w cnotę idąc/y ku doſkonałoſci Chrześciáńſkiey pilnie ćiągnąc; ten będąc Sprawiedliwym/ſtáie ſie im daley tym wię-

Dowodj cey Sprawiedliwym. O co nas Jan S. vpomina/ Apoc. 22; y Mędrzec/ Eccleſ. 18. Tego Vſprawiodliwienia Job ſprawiedliwy niechćiał nigdy opuśćić; Job 27: w tym ſobie rozmyſlał/ tego ſie vczył/ y w tym ſie ćwiczył, Dawid Prorok; Pſal. 118: o tym pilne ćzyni napominánie Swięty Ambroży; Li. Cap. 8 De vocatione gentium, ná ſzóſtym końcu: także też y Auguſtyn; w Kazániu 15 y 16/De verbis Apoſtoli. A toć Vſprawiedliwienie, Swiętych tylko ieſt y Sprawiedliwych ludźi: iáko ono dwoie/ przez Krzeſt, a Pokutę/ ſámych grzeßnych. Cżynią pilny rozdział ſtárzy Doktorowie roznego Vſprawiedliwienia: y ná inßym mieyſcu/ S. Auguſtyn potożył troiáki ſpoſob náßego Vſprawiedliwienia / ná tym świećie: Pierwße (mowi) bywa nam dáne przez

Vſprá-wiedliwienie/ iedno Swiętych/drugie grzeßnych.

Libro 2, contra Iulianum.

przez Krześć; ktorym bywáią odpuszczá
ne wßyſtkie grzechy: potym/przez Wal
ke z grzechami; od ktorych przewinie=
nia ieſteſmy wyświebodzeni: po trze=
cie/gdy naßá modlitwá bywa wyſłu=
chána; w ktorey mowimy: Odpuść
nam naße winy. Abowiem byſmy też
namocniey walczyli z grzechámi: ludzie
ieſteſmy. [Iuſtificatio in hac vita, no=
bis ſecundúm tria iſta confertur; Laua=
cro regenerationis, Congreſsione cum
vitiis, & quum noſtra exauditur Ora=
tio: Dimitte nobis &c.] Thák/ná o=
nym mieyſcu/Auguſtyn S. gdzie wi=
dźiß troie Vſprawiedliwienie náße;
przez Krześć/przez záchowánie, ná
Krzćie wźietey Sprawiedliwoſci/y
przez Pokutę. Nád to ießcze Ambroży
Swięty, ná Kap. 4 do Rzymiánow/
y Jeronim, ná Pſalm 31/przydáią V=
ſprawiedliwienie czwarte; przez Koro=
ne Męczeńſką. o czym v nich ſobie czy=
tay: á ná rozdział roznych rzeczy (z cze=
go zániechánia/práwie wßyſtká vroſtá
Luteria) záwżdy pilny wzgląd miey.
Ták vtwierdziwßy/á káżdą rzecz ná

swym mieyscu postanowiwszy/ w kupę rzeczy roznych niemattaiąc/ przystąpimy do waszego Artykułu.

I czesć. Iże żaden/ oprocz Pana Jesu Christá/ niemoże przyść ku Vsprawiedliwieniu; to iest rzecz prawdziwa/ przy każdym Vspráwiedliwieniu. co gdy przypisuiecie Wierze żywey; radći ia to słyszę: áleście mi záśię wpadli w wielką Cõtradikcią. A iako to? tak/ iż mowicie

Contrádikcia. Sámá Wiárá vsprawiedliwia; y/
Nie sámá Wiárá vspráwiedliwia.

Zebyście samey Wierze przypisowáli tym waszym pismem dowodzę: w ktorym tak stoi/ ná Liście 26:

Zá tym vczą/ że tá sámá Wiárá álbo dufanie w Páná Jesu Christá/ człowieká przed Bogiem vspráwiedliwia/ álbo czyni spráwiedliwego/ beze wszech iego prac/ vczynkow/ y zasług.

także też/ ná Liście 34:

Siodme náuczáią/ áby ći ktorzy przez sáme Wiáre w Christá Jesusá dármo z łáski Bożey/ beze wszech vczynkow/ vspráwiedliwieni á Bogu mili vczynieni są.

70. Z drugiey strony/ żebyście Nie sámey Wierze to dawáli/ z tąd sie okázuie; to Vspráwiedliwienie Zywey Wiery

przyp

przypiſuiecie. Coż ieſt Żywa Wiárá? Żywa
Mam zá to / iż Żywa Wiárę tę zowie- Wiára,
cie; ktorą ták opiſał Páwet Swiety: co ieſt.
Wiárá w Pánie Chriſcie tá ieſt moż- Galat. 5.
na; ktora przez Miłość dobrze czyni.
A przeto Wiárá Żywa ma dobre Vczynki: ktorą też y drugi Apoſtoł / gdy Iacobi 2.
Vczynkow niema / zowie Vmárłą.
Jeſlić tedy Wiárá Żywa Vſprawiedliwia; á Żywa Wiárá ma dobre Vczynki / z Miłoſci płynące; á to ieſli prawdá ieſt: tedyć oná druga Propoſicia;
Sámá Wiárá vſprawiedliwia; ieſt obiedliwa. Widźićie widźićie / Brácia mili; iáko ſie wáßy ći nowi Miniſtrzy powikłáli / y was z ſobą wiklą: widźićie / iákiey was prawdy vczą: teraz mowią; Sámá Wiárá: wnet záſie; Nie ſámá Wiárá / ále Żywa Wiára: teraz mowią; Bez Vczynkow: niedługo potym / zápomniawßy ſie; Z vczynkámi / mowią. ktoć mowi; Żywa Wiárá vſprawiedliwia: ten pewnie mowi; (á dobrze z Swietym Jákubem mowi) Wiárá z Vczynkámi vſprawiedliwia. Tymći Spárki
ſłowkiem / Żywa Wiárá / zwykli ſie ći

wywijáć ; gdy ich w ćiásny kąt iásnym
Pismem S. przypieramy : á nie dosyć
máiąc ná wikłániu roznego Vspráwie-
dliwienia / Wiárę też wikłáią z Ná-
dźieią y z Miłością. Prawdá iest; że kto
tych trzech cnot niema / zbawion być
niemoże y Vspráwiedliwion : ale ie-
dnák inßa iest Wiárá; inßa / Nádźie-
iá ; inßa / Miłość. ma Wiárá swoie;
iáko też y drugie Cnoty Chrześcijáńskie
swoię rzecz máią. Wiárá wierzy / co P.
Bog w Pismie S. y w Kościele obiá-
wił / rozumem tego niedochodząc: Ná-
dźieiá tego, co wierzy, y mocnie czeka /
y pilnie prośi : á Miłość / vważáiąc w
siebie rzeczy / przez Wiárę poznáne /
przez Nádźieię czekáne / rozżega się ku
miłowániu Páná Bogá y Bliźniego /
zá chutliwym pełnieniem y chowániem
Bożego Przykazánia. Rzeczći to iest
iásna / około roznośći tych trzech cnot
głownych Chrześcijáńskich; ktore dźie-
li y Páweł S. nietylko do Koryntow /
ále y do Timotheußá pißąc : wßákże
ktoby chćiał y Doktorow stárych; tá-
twie znaydźie. Abowiem y Augustin /
ná onymże

Wiárá / inßa iest rzecz: inßa / Nádźieiá y Miłość.

1 Dow.

2, y 3 Dowod.

1 Cor. 13.

1 Timo. 1.

4 Dow.

ná onymże mieścu / gdzie zgadza Pismo Páwłá S. y Jakubá, o Vspráwiedliwieniu / te ma słowa, miedzy inymi: Co wierzy Chrześcijánin; to ku Wierze należy: co dobrze czyni; ku Miłosci: á dobre Sumnienie, dáie dobrą Nádzieię. Gdyż thedy / inßa iest, Wiárá; inßa, Nádzieiá; inßa, Miłość; inßa rzecz, Vczynki z Miłosci pochodzące: mowmyß o Vspráwiedliwieniu iásnie / á nie przećiwnie.

August. in Psalm. 31. Licz. 33.

Zámknienie.

Przy drugiey częsci Artykułu tego / wßystko sie dobrze piße: by tylko było dobrze rozumiano: á zwłaßczá, o Biskupstwie y Kápłáństwie Páná Christusowym: o ktorym / ná swym mieyscu będę gadał. ná ten czás tylko to przypominam; że ten wáß Brát / kthory z Czeská na Polską tę Confessią przekłádał / czásem co przekładał nierozumiał. Abowiem Jan S. w Káp. 1 / o Pánie Christusie tak piße: Verbum plenum gratiæ; de plenitudine eius nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia. tho tedy Jan S. piße; iż Pan Christus / krory iest Słowem Bogá Oycá / iest

II częsc.

Li. 166: 200.

71.

Nieumie iet nosć wykłádá czá Confessiey Bráckiej

pełen łáski: á z iego pełnosci my wszy-
scy wźieliśmy/ Łáskę, zá Łáskę. Wy mo-
wićie; Miłość / zá Miłość: ále ćinsza
iest, Miłość / po Łáćinie Cháritás; á
insza, Łáská / po łáćinie Gratia. Mi-
łość, w okázowániu miłosci należy; á
Łáská. Łáská, iest dárem Bożym / nie z zasłu-
gi/ ále z Miłosierdźia dánym; Tákich
Ministrow dosyć v was naydźie; ktorzy
ieszcze Grámmátiki nieumieiąc/ y słow
S. Pismá nierozumieiąc/ smieią przed
się wielkie á poważne rzeczy bráć: do
Do Pismá S. ktorych oni stárzy, swięći, á mądrzy, y
iák przystępowáć. vczeni Doktorowie/ z Boiáźnią á z Po-
korą przystępowáli. A nie dźiwna tho
iest; że się ná słowiech potykáią niezro-
zumiánych: ponieważ y rzecz sámę/
przed ich tą hárdą pychą / ktorą swoią
máłe głowki nád wielki Kosciół prze-
kłádáią / Pan Bog spráwiedliwie zá-
Łáská zá Łáskę/ iáko się rozumie kryt. W náuce nászey Powszechney/ iá-
sna to iest sentencia; iáko my Łáskę zá
Łáskę/ przez Páná Jesu Christá/ z Bo-
żego Miłosierdźia/ bierzemy. Abowiem
gdy bywamy Vspráwiedliwieni / thák
ná Krzćie/ iáko ná Pokućie; łáská tám
iest

iest ßczyra Boża / z iego nam Miłosier dzia dana: (bo przed Vsprawiedliwie- dliwieniem / nic v nas Pan Bog nienáy duie; iedno grzech / nieprzyiaźń miedzy nami y Panem Bogiem czyniący) kto- rą Laskę Bożą / przy Vsprawiedliwie- niu daną / gdy nieutracamy; ale z nią dobrze robiąc / z cnoty w cnotę idźie- my: za tho cnotliwe Chrzescijańskie ży- cie / z Laski też y z Miłosierdźia swego / raczył nam Pan Bog obiecać Zapłatę wieczną Krolestwa Niebieskiego. O- bietnica ta, z Laski iest, nie z Powino- wactwa: Vsprawiedliwienie / á po nim pobożny żywot / dar iest Boży, y łaská Boża: przeto Laskę za Laskę / z zupeł- nosci Zasług Pana Christusowych / bie- rzemy y wzięliśmy. A ta to Laska Bo- ża / kthora w nas czyni pobożny żywot Chrzescijański / dla tego sie nam obra- ca w naßę Zasługę; iże my też / máiąc dobrą naßę Wolą, źle albo dobrze czy- nić / z nią robimy, y dobrze czynimi. iako to y w Pawle Swiętym iasnie o- baczyß; ktory / Roboty swoie nawiętße opowiedáiąc / wnet to przydał: Nie

Isaiæ 59.

¶ Jáko z Laski Bożey sstáie sie Zasługa naßá.

1 Dow. iać więcey nad ine Apostoły robił; ále
1 Cor. 15. Láská Boża ze mną. Widźiß; że y Páwel S. robił / y Láska Boża. dla ktorey swey Roboty (ále przedsię z Láską Bożą; choćiay on tego tám nie wspomina) przed swoią śmierćią ták pisał do
2 Dow. 2 Tim. ul. Timotheußá: Ná dobrymem ia trwał boiowániu; dokonałem biegu; wiárem záchował: náostátek nágotowána mi iest Koroná spráwiedliwości; kthora mnie odda / w on dźień / Sędźia spráwiedliwy: á nietylko mnie / ále wßystkim / / miłuiącym Przyscie iego. To ia
Zámknienie. ná ten czás przypominam / przy tey Lásce; ktorey nierozumieiąc wáßy / słowá dobrze przełożyć nieumieli. ábyscie wiedzieli; iáko dobrze z Láską Bożą Zasługi Chrześcijáńskie zgadzáią sie. Nie tu nievymuiemy Zasługom Páná Chrystusowym: przez Zasługę Páná Chrystá / my wierzący Láskę zá Láskę bierzemy.
Lic. 75. Ale o Zasługach potym / ná swym mieyscu / będziemy gádáć.

III częsć. Trzećia część w tym iest prawdźiwa; iż Wiárá Vspráwiedliwáiąca (iáko káżda rzecz dobra) z łáski Bożey bywa dá-

wa daná. ále iednák ná náßey ieſt do-
brey woley/álbo Wierzyć; álbo Nie-
wierzyć. Jeſli chce wierzyć; niemoge
bez Páná Bogá: wßákże ktoby wierzyć
niechćiał; może niewierzyć. Dowod te-
go iáſny maß w Zydźiech; do ktorych
thák Pan ſam mowił: Pokutuyćie; y
Wierzćie Ewángeliey. á iże niechćieli
wierzyć/ w mocy to ſwey máiąc; dla te°
ták ſie też do nich vmawiał: Jeruſálē
Jeruſálem / ile kroć chćiałem ia ſyny
twe zgromádzáć / iáko kokoß kurczętá
ſwe zgromadzą pod ſkrzydłá; á niech-
ćiałoś! Widźiß/ że chćiał Pan; ále oni
niechćieli. Przeto trzebá było oſtroż-
niey o tym piſáć. ábyſcie Dobrey woley
cłowieczey niekáżili/ z obłudliwym Lu
trem; ktory Niewolnicą y Poniewol-
ną wolą śmiał cłowiekowi przypiſo-
wáć. Piſmá od was tu przywiedźione,
Dobrey they Woley niekáżą; ále Láſke
Bożą/ bez ktorey my nic niemożemy/
zálecáią.

Poczwárte opiſuiećie/ co ieſt Wiárá. ktore to opiſánie ácżkolwiek ieſt in-
nymi ſłowy vczynione od was / niżli od

72. Wierzyć/ ná dobrey woli ieſt cłowieczey. Dowod: Marci 1.

Mat. 23.

Zámknienie.

IIII.

Wiárá co ieſt: Hebr. 11.

Swietego Páwłá: wßákże dobrze y rozumiáne, może być nie zdrożne. Jeſt Wiárá (według Páwłá S:) iſtnoſcią tych / ktorych ſie nádźiewámy / rzeczy; y dowodem onych / ktorych niewidźimy. Nádźiewámy ſie być w Żywocie wiecżnym / y mieć pewne Ciáł náßych zmártwych wſtánie: nádźiewámy ſie widźieć Páná Bogá / thák iáko ieſt w Troycy iedynego &c. Te wßyſtkie rzeczy iáko pewne ſą; Wiárá tego dochodźi. á chociáż ie ich niewidźimy oczyma cielesnymy: przedſie tego / czego ſie nádźiewámy / pewny dowod mámy Wiárą. Tą Wiárą my Wierzymy / nietylko co ieſt w Ewángeliey nápiſáno / y we wßyſtkim Piſmie Swietym; ále cokolwiek Pan Bog, ku wierzeniu rácży obiáwiáć Koſciołowi ſwemu. Nie przymy tez my tego; iż dla ſámego Záſłużenia Páná Chriſtuſowego / Páná Bogá mamy ná ſie łáſkáwego y miłoſciwego; á iże iſtotnie / w nim / á przezeń / Żywot wiecżny wßyſcy wierni máią: ále do tego mamy te / ktorych po nas ſám Pan Bog chce / powinowáctwá náße

So Záſługi P. Chriſtuſowey / co trzebá dołożyć.

przyiáć

przykłádáć. A bowiem przeto nas stwo- 1 Cor. 10.
rzył; ábyśmy ku iego chwale wszystko
czynili: dla tego przez Syna swego od-
kupił; ábyśmy iemu w świętobliwości Lucæ 1.
służyli: dla tego naostátek przez Duchá
S. poświęćił; ábyśmy trzeźwie y bogo- Tit. 2.
boynie ná tym świećie żyli. to ieśli czy-
nimy; Zásłużenia Páná Christusowe
będą nam pożyteczne: ináczey/ prozno 73.
śie my chlubimi Christusem. Tegoćby
wam záwżdy potrzebá pilnie dokłádáć/
v Chrześcijan wierzących: áby oni gołą
tą Wiárą/ á sámą Wiárą/ y omylną
Wiárą/ niebyli vwiedzieni. V onych/ ¶ Gdzie
ktorzy ieszcze niewierzą/ Wiárę nawię- o Wierze
cey spominać mamy/ dla tego; że iest á gdzie
Fundamentem zbáwienia nászego: ale thez o
v tych/ ktorzy iuż Fundáment máią/ o czym i-
thym potrzebá nawięcey gádáć; co ná nym gá-
Fundámenćie buduiemy. Tákći P. Je- dáć.
sus Christus záwżdy czynił/ y Apostołowie iego: v ludźi niewiernych, mowił 1 Dow.
to Pan Christus/ co wy przywodźićie;
Kto w mię Wierzy/ ma Zywot wiecz- Ioan. 6.
czny: ále v tych/ ktorzy iuż wierzyli/ y
co inszego naydźiesz. Mowił Pan do
wierzą-

Ioan. 15. wierzacych Apostołow; Wy iesteście moi Przyiaciele, ale iako: ieśli (powieda) będziecie czynić/ co ia wam roskazuie. A coż roskazuieß/ naß Panie: to wam roskázuie; ábyście sie mitowáli wespołek; ábyście y mnie y Oycá mego mitowáli. A po czymże the znáć mitość:

Ioan. 14. Kto mnie (mowi Pan) mituie; moie Roskazánie chowa: kto mnie nie mituie; moiey Nauki niechowa. Tak tak mowi Pan/ do wierzacych: Mitość Mitość/á z Mitościa petnienie Boiego Roskazánia/wierzacym záleca. Toż

2 Sow. Roma. 13. też naydzieß y v Apostołá Pawłá/ po vgruntowániu Wiáry: Nikomu (powieda) nic niebądźcie winni; tylko/ ábyście sie społecznie mitowali, á czymże tá ieść Mitość: Kto (mowi) mituie; Zakon wypetnia. Przetoż na-

3 Sow. dobnie tak S. Chrisostom Homil. 70 in Mat. pißе: Żeby wierzacy niemniemáli/ iákoby ie sámá Wiárá zbáwić mogłá: dla thego Pan Christus, o kaźnych gada. Thák on niewierzace/ do Wiáry; á wierzace/ku dobremu życiu, nápomina. [Ne Fideles, sola Fide sal-

uari

uari posse, confidant: infideles, ad Fidem; Fideles verō, ad rectè viuendum Christus cohortatur.] Jestći to z niemałym v nas podziwieniem; iż v wáßych, tylko o Wierze słycháć/ á o Miłości, barzo mało: ále podobno dla tego o niey nieradźi mowią; iż ią/ ktorey sámi w sobie niemáią/ we wßystkim Chrześcijáństwie káżą: Niechcemy tedy y my nic vymowáć Zasługom Páná Christusowym: ále chcemy tego po Wierzących; áby też y oni powinowáctwu swemu dosyć czynili/ á sámą sie Wiárą niechlubili. Abowiem wnet w piątey częsci/ co przed tym wáßy skryćie mowili/ wynorzyło sie ná wierzch. czemu ktoby niebácznie dał wiárę: pewnie then rychley co inego/ niżli swe Vspráwiedliwienie/ ze swym złym wiecznym, oglądá. Sámá Wiárá/ álbo dufánie w Páná Jesu Christá/ (ták pißą wáßy) czło wieká przed Bogiem Vspráwiedliwia; beze wßech iego Prac/ Vczynkow/ y Zasług. Powiedzże mi/ Bráćie miły; skrußone serce, iestli Praca? opłákiwáć złosci swoie, iestli Praca? spowiedáć sie

Miłość máło spomináią Nowowiernicy

Zámknienie.

V czert.

¶ Nie sámá Wiárá Vspráwiedliwia.

Dowodź

dáć sie grzechow / prośić odpuszczenia grzechow / iestli Vczynek ? dawać połowicę dobrá swego vbogim / y miłowáć wiele Páná Bogá / iestli Zasługá ? Jesli masz Skruchę práwą ; á iesli sie też Spowiedasz / y Modlisz : y Pracą tám / y Vczynek poznasz : á Zasłudze Miłosci y Vczynkow Miłosiernych / choćiaybyś ty był przećiwny ; my máło dbáć będziemy. A bowiem iásną mamy ná tho Ewángelią : w ktorey dla tego też, Mágdalenie są odpuszcone grzechy ; iż wiele Miłowałá : y Záchaeuszow dom przeto też wziął zbawienie ; iż połowicę dobrá swego dawał vbogim. á toć sie działo (iáko widźisz) przy tych ; ktorzy od Páná Christá brali Vsprawiedliwienie ; Jest tedy niektore Vspráwiedliwienie / nie bez Prac, y Vczynkow, y Zasług nászych : iákoś słyszał ná początku. A bowiem co sie dotycze Páwłá S. Pismá / od was przywiedźionego ; o napierwszym Vsprawiedliwieniu człowieczym / (co iuż nie raz muszę powtarzáć) tak w Liscie do Rzymianow / iáko też do Galatom / disputuie S. Páweł.

Lucæ 7.
Lucæ 1,9.
Záwiązánie.
Lic. 67.
74.
¶ Páweł S. o ktorym Vspráwiedliwieniu gada.

A nie

A niedármo też on tám przypomina Zakonnne Vczynki; gdy tak pisze: Rozumiemy to/że człowiek bywa Vsprawiedliwion przez Wiárę/ bez Vczynkow Zakonnych. Ktoreś te są Zakonne Vczynki? Pewnieć tám gada o Zakonie Moyseszowym; ktorego Vczynkow naprzednieysze było Obrzezánie. Do Vsprawiedliwienia thedy człowieczego, niepotrzebá iest Obrzezánia/ y inych Vczynkow Zakonnych/ w Sądzieś y w Ceremoniach należących. co tymi słowy potwierdza Apostoł: Mowimy/że Wiárá była policzana Abrahámowi za Sprawiedliwość. iákoż tedy iest policzana? iesli w Obrzezániu; czyli przed Obrzezániem? nie w Obrzezániu; (odpowieda sobie sam) ále przed Obrzezániem. Patrzayże/ Bráćie; o czym gdzie Apostot mowi: widziś/że mowi o Zakonnych Vczynkách ludu Zydowskiego: ślyszś mianowićie pilne pytánie o Obrzezániu. dla czego/ y do Gálatow tak nápisał: Nie wdaycie sie drugi raz w iárzmo niewolne: oto ia Pawet mowił wam; iże/ ieslibyście sie Obrzezowali/

1 Wyklad. Roma. 3.

1 Sow. Roma. 4.

2 Sow. Galat. 5.

wáli / Christus wam nic niebędzie pożyteczny. ꝛc. Abowiem w Jesu Christusie / áni Obrzezánie nie iest ważne; áni też Nieobrzezánie; ále Wiárá / ktora z Miłosci dobrze czyni. Przeto trzebá tu rozdzielić Zakon Moyżeszow ná trzy częsci. ábyś wszystko w kupę niehatlił; á roznych rzeczy niemieszał. Jedná część Zakonu / do zwierzchniego Obrzędu, y do Ceremoniey należy; druga / do Sądow; a trzecia / do Miłosci Bożey y Bliźniego. Dwie pierwsze częsci máią koniec swoy: (o czym y niżey vsłyszysz / przy Liczbie 134) trzecia nietylko niema końcá; ále ma być w Chrzescijániech doskonálsza. co sie iásnie okazuie z słow Mátheuszá Swiętego; gdzie Pan Christus Boże Przykazánie potwierdza / y wykłáda. O tychći Vczynkach / kthore się zámykáią w dziesięciorgu Bożym Przykazániu / á płyną z Miłosci Páná Bogá y Bliźniego / rozumiał Páweł Swięty; gdy ták pisał: Nie ći / co słucháią; ále ktorzy czynią Zakon / v Páná Bogá będą Vspráwiedliwieni. O thych tedy Vczynkach Zakonnych / ktore ku Sądom

Zakonu Moyżeszowego trzy częsci.

Mat. 5.

3 Dow. Roma. 2.

dom y Ceremoniam należą / osobliwie
tám Apostoł gada; á zwłaßcza o Obrze
zániu: á to / nie za máłą przyczyną, ie-
mu do tego dana. Abowiem co zá po- 4 Sow.
swarek był około Obrzezánia; znaczy Act. 15.
sie z spraw Apostolskich: gdzie / dla te-
go Obrzezania / y dla tych Zakonnych
Vczynkow / Apostolskie Concilium by-
łozgromádzone. Niekáżąc tam Aposto
łowie dziesięciorga Bożego Przykazá-
nia: po Wierze / nic inego pilniey / iáko
vprzeyma ku Pánu Bogu y Bliźniemu
Miłość / á pełnienie Woley Bożey / w
Liściech swych nieprzekładáią. Te sen- 5 Sow.
tencią / o Vczynkach Zakonnych / náy-
dziesz v S. Ambrożego, one słowá A-
postolskie ták wykładáiącego: Pogáń-
ski lud bywa vsprawiedliwion / niecz-
niąc żadnych Vczynkow Zakonnych; to
iest / bez Obrzezánia / albo Nowomie-
sięcznych świąt / álbo świecenia Sáb-
bátu. Tákbym też mogł pokázáć; o któ- 75.
rych Vczynkach Zakonnych gada S.
Apostoł / gdy ie od Vsprawiedliwienia
wyłącza: wßákże ieśli zechcemy wyłą- ij Wy-
czyć y wßystkie ine dobre Vczynki / od kład.

Zakonu też roskazane; o pierwszym tylko Vsprawiedliwieniu / ktore ná Krzćie bywa / mamy to rozumieć. Abowiem ktorekolwiek są dobre Vczynki / przed przyięćim Wiary Pana Christusowey; z tych żaden niebywa vsprawiedliwion; ale ktore iuż z Wiary pochodzą / y ktore czynią po Krzćie Wierni; o tych pewne to iest Swiętego Jakubá świadectwo: Bywa człowiek Vsprawiedliwion / nietylko z Wiary; ale też y z Vczynkow. A o tymći drugim Vsprawiedliwieniu / ktore iest Swiętych ludzi, cnoty w cnotę idących / one też są świadectwa; A Poc. 22, Eccles. 18, Iob 17: tho Vsprawiedliwienie czynią dobre Vczynki Chrześcijáńskie / z Wiary pochodzące. czytay sobie Augustyná / De Fide & Operibus Capite 14, & in LXXXIII Quæst. Cap. 76: y tam naydzieß zgodę Pawła y Jakuba, S. Apostołow. A dziwna to zaiste rzecz / y niemała śmiałość: że wy śmiećie tho przydawáć; czego nigdzie nieprzydał S. Paweł. Nie rzekł nigdzie Swięty Paweł; Sama Wiará Vsprawiedliwia

1 Dow. Iacobi 2.

2 rc. Dowod. Psalm. 83.

Czytáy Lic. 69.

3 Dow.

4 Dow.

wia: wy, nad iego wolą, śmiećie mowić/od Lutra zwiedzieni: ktorego wolićie słuchać Apostatę; niżli Jakuba S. Apostoła / iaśnie też o Vsprawiedliwieniu naszym piszącego.

Ale obraża was Zasługa człowiecza. abyscie Zasłudze Pana Christusowey nic nieuymowali. Nic my nieuymuiemy Panu Christusowi / Bracia mili: tylko chćieyćie / co my zowiemy Zasługą Człowiecza / dobrze zrozumieć. abowiem z tąd osobliwe błędy rosta; gdy tego / o czym sie gada / nierozumiemy. Insza tedy iest Zasługa Pana Christusowa; insza, ludzi Chrzescijańskich. Zasługa PAna Christusowa w tym iest; że on nam przeiednał gniew Boga Oyca / nas odkupił / y wszystkie dary zbawienne, swą smierćią zasłużył: (czego gdyby on był nam niesprawił: wszystkie nasze Vczynki byłyby plugawym płatem / przed oblicznoscią Bożą) a Zasługę ludzi Chrzescijańskich w tym być rozumiemy; iż po napierwszym na Krzćie Vsprawiedliwieniu / ktore z szczyrey łaski Bożey przez Zasługę męki

¶ Zasługi Chrześciańskie

Roznosć Zasług pańskich y naszych

Esaie 64

Páńskiey mamy/ w Panie nászym Chrystusie dobrze á świętobliwie za łaską też Bożą żyiemy. Abowiem za to dobre á święte życie/ nie z powinowactwa iákiego / ale z sámey łaski / sam Pan raczył obiecáć nászym dobrym Vczynkom zapłatę: obiecał y zbáwienie wieczne/ w Krolestwie niebieskim. kthore násze dobre Vczynki / z łaską Bożą od nas czynione/ y S. Pismo Zasługą zowie. Abowiem ták nápisał Mędrzec: Każde Miłosierdzie vczyni káżdemu mieśce / według Zasługi vczynkow iego. Co też Páweł S. zowie Dobrym swym walczeniem; toć iest Zasługá Chrześciáńskich ludzi. dla tey Zasługi/ káżdy wstánie ná Sąd Boży w swym borowániu: thá rozdział vczyni Ciał rożnie vwielbionych; á dla thego / Słońcu, Gwiazdom y Miesiącowi przyrównánych. Kto robi w Winnicy/ a za niemá Zasługi? izali go za groß niezmowiono? Toć gdzie indzie płacą/ z powinowactwá; ale w Krolestwie Niebieskim / z łaski y z Obietnice, dla PAná Christá vczynioney robiącym Chrześcianom.

1 Dow. Mat. 5, 19. &c.

2 Dow. Eccles. 16

3 Dow. 2 Tim. ul.

4 Dow. 1 Cor. 15.

5 Dow. Mat. 20.

ánom. bo Chrześcijánie cokolwiek czy- 6 Dow.
nią; w Pánie Christusie czynią: cokol-
wiek zásługuią; w nim zásługuią: on
żywie w nich po Krzćie; on dobrze czy-
ni; on zásługuie: nászá Wola/ łásce Bo
żey zezwalaiąca/ á w Pánie Christusie
dobrze czyniąca/ iest nam Zásługą ná-
szą. Nie máć tego Turek, áni Zyd, dá-
ru Bożego/ w Vczynkách swych; sam
tylko ma/ w práwym Kościele Bożym
mieszkaiący/ práwy Chrześcijánin: wá-
szy Ministrzy iż rozne rzeczy w iedno wi-
kłáią/ á Vczynki niewierzących z Wie-
rzącymi mieszáią; niemáłą záiste w tym
krzywdę, sámemu Pánu Christusowi
czynią. Czyni on rozność, miedzy Wier 7 Dow.
nymi robiącymi/ y Niewiernymi: Nie Ioan. 3.
wierne/ dla tego sámego, iż Niewie-
rzą/ potępia; á Wiernym, dobrze czy-
niącym/ y obiecuie Zywot wieczny/ y
płáci Krolestwem Niebieskim. Wie-
rzącym to przynależy: Chceszli wniść Mat. 19.
do Zywota; choway Boże Roskazánia:
Wierzący też miły á wdzięczny on głos 8 Dow.
vsłyszą; Chodźćie błogosłáwieni/ Oycá Mat. 25.
mego posiądźćie Krolestwo. Abowiem

 łáczną-

łácznałem; dáliście mi ieść: prágnąłem ꝛc. Patrzayże/ co Pan Christus ná swym Sądzie rzecze: gdy dla thego do błogosłáwionym wieczne Krolestwo Niebieskie; iże karmili łácznego/ poi prágnącego ꝛc. Trudnoć sie z tąd wam wywikłáć/ Bráćia mili: iásna tho iest Ewángelia; gdzie Niebo daie P. Bog zá ziemię/ wieczne rzeczy, zá docześne: iáko wspomina Augustyn S. Day (mówi) rzeczy docześne; bierz wieczne: da ziemię; bierz Niebo. [Vide, quàm Iam crescat fœnus tuum! da temporalia: accipe æterna: da terram; accipe Cœlum.] Vczynki tedy dobre nasze/ y tho Docześna robotá nasza/ w Wierze Pána Christusowey/ są nasza Zasługa. ktore słowo Zasługi Chrześcijáńskiey iáko częste iest v stárych Doktorow/ ten tylko niewie; kto ich nieczytał. W wykłádzie Psálmu iednego/ v Ambrożego/ v Augustyna/ thakże też y ná inych mieyscach/ kilkonascie kroć to słowo Zasługę/ albo Zásługowáć/ naydziesz Abdias tákże, Biskup Babiloński, zwolennik Apostolski/ żywoty opisuiąc

9 Sow. In Psal. 36

10 Sowod.

Apostol

Apostolskie/często też tegoż słowá vżywa. y z niemałym podziwieniem muśi to człowiek bogoboyny przyymowáć; iż sie śmieli rzućić ći nowi Ewangelikowie/ ná świętych Chrześcijan Zasługi. A toć my o Zasługach Chrześcijańskich powiedamy/ Zasługę Páná Chrystusowę w swey mierze zachowawszy: przystąpmy iuż do szostey częsci szostego Artykułu/ ku waszemu opisaniu Vspráwiedliwienia. Kto sie vczył dobrze Dialektyki/ ktora naucza káżdą rzecz im nakrocey (gdy to być może) opisowáć; tenby o Vspráwiedliwieniu Chrześcijańskim krotko/ á dobrze y dostatecznie/ tak powiedział/ z Pisma Swiętego: Vspráwiedliwienie czyni ze złe° dobrym/ z potępionego świętym; á tho/ przez odpuszczenie grzechow dáne/ y przez nowego Człowieká przyodźianie. Tákowe krotkie opisowánie rzeczy S. Páweł zálećił nam/ w onym opisániu Wiary; ktorem przy Liczbie 72 wyłożył. Dosyć tedy było, tak krotko opisáć. á o Vspráwiedliwieniu teraz mowię, ludźi tylko grzesznych. Abowiem gdzie

Zámkuienie.

76.

VI częsć.

Vspráwiedliwienie/ co iest.

ſą odpuſzczone grzechy; ſą oddalone Ka-
rania wieczne ſrogiey Sprawiedliwo-
ſci Bożey. a co ſie dotycze odpuſtu Ka-
rania Doczeſnego; to na Krzcie zawż-
dy/ na Pokucie nie zawżdy/ bywa od-
Lic. 50/ 55. puſzczane: iakom iuż wyżſzey powie-
dział. Gdzie też ieſt przyobleczon Czło-
wiek nowy/ y pewne żywota ieſt odno-
wienie; zatym y dary Boże/ y dziedzic-
two żywotá wiecznego/ y co inego ta-
kiego poydzie. Ale tho mała/ ſnadnie
krotko rzecz opiſáć: gdybyſcie nic zdro-
znego nieprzydawali. czego wáſzy Mi-
niſtrzy ná tym mieyſcu/ niemogli ſie w-
ſtrzedz; z ſtrony Karania y Pomſty Do-
czeſney. Druga/ gdy mowicie; iakoby
¶ Spráwiedliwość Páná Chriſtuſowá inſza ieſt od náſzej. Boſka Spráwiedliwość.
Vſprawiedliwienie miało thez być w
Chriſtuſowe Sprawiedliwość przyo-
bleczenie: niepomáłu ſie mylicie. Abo-
wiem inſza ieſt Sprawiedliwość Bo-
ża; inſza, Angelſka; inſza, Człowiecza.
Boża Spráwiedliwość tak wielka ieſt/
y w takiey doſkonáłoſci; że ią trudno y
niepodobno, rozumem człowieczym o-
garnąć. Co ty rozumieſz/ Człowiecz-
prochu/ o iego Spráwiedliwoſci; ktory

z natury

z nátury swey, ßczyra iest Sprawiedliwość / Dobroć / y Swietobliwość: od ktorego y Angeli / y wßytkie rzeczy stworzone / swą w swey mierze biorą Swietobliwość: Angelska także Sprawiedliwość / w Niebie / daleko iest więtßa y doskonalßa; niżli / na tym swiecie / Człowiecza: iako tych; ktorzy nigdy nie grzeßą / ale vrodzoną sobie y daną Sprawiedliwość chowaią. Wiedząc o tey rożney Sprawiedliwosci Prorok Dawid; y dla tego / tak prosił Pana Bogá: Sądź mię / Pánie / według moiey Sprawiedliwosci. ná ktore słowá pięknie tymi słowy pißę Graecki Doktor Bąsilius: Jest niektora Sprawiedliwość Angelska / Człowiecza przechodząca: á ieśli iest ktora moc nád Angioły wyższa; według wielkosci swey / ma tez wysokość Sprawiedliwosci: Boska tez Sprawiedliwość przechodźi wßystek náß rozum; iest niewymowna / y nieogárniona / w wßelkiego stworzenia. Mnie tedy (mowi Dawid) sądź / Panie / według mey Sprawiedliwosci: to iest / według tey; ktorą mogą ludzie dostąpić /

Angelska.

Dowod: Psalmo 7.

Vtwierdzenie.

Człowiecza.

stąpić/y ktora iest żywiącym w ciele po
dobna. Ták nápisał Básilius. Człó
wiek thedy Vspráwiedliwiony, tę bie
rze przy Vspráwiedliwieniu Spráwie
dliwość; ktora człowiekowi przynale
ży: á z Spráwiedliwością Páná Chri
stusową nigdy sie niezrowna. Dáleko
ściągaćie/Bráćia mili: trzeba sie bać
áby tho tym duchem wáßy niemowili;
ktorym mowił on nádęty Duch/ v E
sáiaßá: Wstąpię ná wysokość obło
kow; będę podobien Nawyżßemu.
Przestań ty ná swey Spráwiedliwości;
á ná tę/ kthorą ma nieogarnioną Pan
Christus/nietárgay sie.

VII część. Ze Pan Jesus Christus iest studni
cą Vspráwiedliwienia/przez Zásługę
smierći swey; thego z náßych żaden nie
przy: ále ktorym naczyniem trzeba go
czerpáć; w tym sie wy z Kosciołem Po
77. wßechnym niezgadzaćie. Wy ná sámą
Wiárę wßystko zganiaćie; á my/ co
trzebá przynieść do Krztu/co do Po
kuty/rozdzielnie pokázuiemy. iuż tego
Lic.67/ więcey powtárzáć nietrzebá. O Przy
73. czyńcy też Pánu Christusie/ á iáko sie

raz zá nas ofiarował/ na swym mieścu powiem. Li. 200.

W osmey częsci każećie sie vćiekáć ku sámemu tylko Pánu Christusowi/ o odpußczenie grzechow/ y o wßelką łáskę zbawienną. A czemu thez nie ku Bogu Oycu? przecz też nie ku S. Duchowi? Wiem/ co mi rzeczećie: Nie wydzielamy tym áni Bogá Oycá/ ani Swiętego Duchá; ale tylko wyłączamy stworzenie Boże/ Angioły/ y Swiete. Nu/ będziem o tym niżey gadáć: ia theraz, tylko o to pytam was: Jáko wżdy mamy sie vćiekáć/ o odpußczenie grzechow/ y o wßelką łáskę zbawienną/ do sámego tego; ktory iest v Bogá Oycá Przyczyńcą? dáieli nam rzeczy proßone ten Przyczyńcá, Pan Christus; czyli tylko zá námi prośi? Abowiem Przyczyńcá tę ma włásność; iż o tho/ czego sam dáć niemoże/ drugiego prośi. á ieśliż Pan Christus prośi; tedy dáć niemoże: iesli może; czemuż sie do Bogá Oycá przyczynia? Tak waßy y Przyczyńcę Páná zawikłali/ na Swiete iego targnąwßy sie; ale my to/ zá łáską

VIII część.

Kogo mamy wzywáć

Do Páná Christá/ iáko sie mamy vćiekáć.

Przyczyńcá.

tegoż

tegoż Páná Christá / y zá Modlitwą Swietych iego / potym wywiklamy.

IX. W dziewiątey częsci dobrze mowićie; iże Vspráwiedliwieni / maiąc iuż spokoyne sumnienie / zbáwienia swego
Lic. 63. są pewni á iśći. ale o tym; kto iest pewnie á iśćie Vspráwiedliwion; wielka iest quaestia.

X. Dziesiąte pißećie; iż ten Artykuł / o Vsprawiedliwieniu / trzyma sie v was zá nagłownieyßy. Jest ták iest / Bráćie miły: wielka rzecz iest Vspráwiedliwienie; ktore ze złych czyni dobre, czemuż wżdy thaka niezgodá iest / około niego / miedzy wámi Ewangeliki? przec sie y z drugimi / y sámi z sobą / w tym nie
Lic. 33 / 68. zgadzaćie? Pámiętayćie iedno / co Osiánder o Philippie pisał: iaka thu iest niezgodá waßa; iesli będziećie chćieli / obaczyćie. Sadźićie sie ná sámey / á (iáko wymowićie) iásney Ewángeliey. iesliż w niey iásnie wßystko opisano / á zwłaßczá nagłownieyße Artykuły: czemuż / około iednego / ták wielka miedzy
Rozne mniemánia o Vspráw. wámi sámymi iest rozność? Powiedźieliśćie wy; że sie w Christusowe Spra-

wiedliwość

wiedliwość przyoblekacie: Luterani vczą pospolicie policzoney tylko y przeczytaney nam Christusowey Sprawiedliwosci: Osiander thez trzydzieścią y sześć mieyscámi Pisma S. dowodził; że istotna Boża Spráwiedliwość, iest naszym Vspráwiedliwieniem. z kądże tá niezgoda? z kąd/ około iedney rzeczy/ dziwna tá roznicá? Nagłownieyszy iest Artykuł: czemuż niezgodliwy? Znáć/ iakiego Duchá nowi Ewángelicy máią: zgodnego záiste/ á ktory czyni iednę myśl y iedno serce/ mieć niemogą wászy; naszy/ za spráwą Bożą/ máią.

Przy iedennastey części Artykułu/ dwoiaką czynicie Bytność Páná Christusowę z Chrześcijány práwymi: iednę/ przez Bytność istoty Ciáłá iego/ bądź Smiertelnego/ bądź Nieśmiertelnego; drugą/ przez Bytność Duchowną/ przez Bytność łáski iego y Duchá S. Że tu iuż nie iest ná swiećie, obecnoscią Ciáłá swego/ tym tego dowodźićie; iż w tym Ciele/ w ktorym tu był/ wstąpił ná Niebiosá/ y siedźi ná Práwicy Bogá Oycá wszechmogącego. ktory wasz dowod

XI. 78.

Bytność P. Christusowá dwoiaká

dowod na tym iest wßystek: Ciało Páń-
na Christusowe do Nieba wstąpiło:
przeto niemaß go na ziemi. Przykłada-
ćie tedy za tym; że tym drugim obyczaiem
bycia / przez łaskę swą / a przez Duchá
Swiętego / nie przez obecność a istotę
Ciała swego / iest w Kościele swym: á
iest (iako iaśniey dokładaćie) w Słu-
żebnikach Cerkwie / w Słowie / y w
Swiatościach. A iżebyście ießcze to / ia-
koby miało być rozumiano / vtwierdzi-
li: ktore słowa Pan Christus mowiło
Sakramencie; te wy do tey wtorey iego
z nami Bytności przywodźićie. a są te:
Kto pożywa Ciało moie / y pije Krew
moię; we mnie mießka / á ia w nim.
Także też y drugie słowa Páńskie / Jo.
14 et 16 / w ktorych Ducha S. Apostoł-
tom obiecowat / ku themuż przytacza-
ćie. aby to każdy iaśnie po was poznał;
iaką Bytnością Pan Christus iest z
Kościołem / tak przez Słowo swe świę-
te / iako też przez Sakramenty. Thać
iest waßych Ministrow / na tym mieyś-
cu / o Swiatości Ciała Páńskiego sen-
tencia: iż on Ciałem swym / w ktorym

Hussite bronią Sakrá=menta=rzow.

Ioan. 6.

do Nieba

do Niebá wstąpił / iuż nie iest więcey ani w Kościele / ani w Swiątościách; ale iest, thylko przez łáskę / y przez dáry Ducha S. Coż wżdy czynią wáßy z tą nową swą Wiárą? ia záiste niewiem / gdzie im mam wierzyć; iesli tu, przy Vspráwiedliwieniu / czyli przy Wieczerzy Páńskiey. Tu trzymáią z Kalwinem Sákramentarzem; á tám, z Lutrem: tu z Sakrámentu wygnali Ciáło Páná Christusowe; á tám, iną zásię powiedzą. Zebyście niemowili; iákobym ia nie stałą ich náukę w czym potwarzał: áwo maćie słowá / teráznieyßym iásnie przećiwne / z Listu 73 y 74:

Pilne pytánie / do tych nowych ludźi / Wiárą kugluiących.

Contrádikcia.

Chleb Wieczerzey Páńskiey iest Ciáło Páná Jesu Christá / ktore iest zá nas zdrádzone ꝛc. y troche niżey:

O Ciele zásię á Krwi Páńskiey / niemoże rozumiano być o iákim inym / tylko o tym własnym práwym Christusowym / ktore iest mękámi swymi zá pokarm przypráwił: á o Krwi / ktorą ßczodrze z ćiáłá swego wylewał / á zá napoy sposobował Cerkwi swey. Bowiem Pan inßego przyrodzonego Ciáłá áni Krwie niemiał ꝛc.

O miły Boże / z wáßych Ministrow státecznością! Swarzyćie sie o Wieczerzą

Biblioteka PTPN

cierzą Pańſką; á co o niey trzebá wie-
rzyć / do tego czaſu niewiecie. Aza wie-
ten / co wierzy; ktory na iednym mie-
ſcu / Ciáto Páná Chriſtuſowe z Swia-
toſci wytácza; á na drugim / z Swia-
toſcią go ztácza? Nie wywiktáia mi
ſie z tad; by ſie nabárziey kręcili: iedno
Ciáto przyrodzone / y Krew także ie-
dne / miał Pan Chriſtus. Jeſlić ieſt /
przy Wieczerzy Páńſkiey / Ciáto Páni
Chriſtuſowe; á on iedno tylko miał
Ciáto przyrodzone: tedyć nietylko przy
Láſkę ſwą / ale obecnie ſam wßyſtek /
7 9. ktorego Ciáłá y Krwie pożywamy / ten
w nas mießkawa / á my w nim. Mar-
Luter tin Luter / dla iednego tego Artykułu /
Flat Sá- Zwingliußá miał Kácerzem; á wßy-
krámen- Miniſtrzy, z wámi wespołek, chcą być
tarze. y Zwingliany / y Luterany: przy Wie-
czerzy / z Lutrem; á przy Vſprawiedli-
wieniu / z Kálwinem, máćie wolą o ie-
Czemu dney rzeczy rożnie trzymáć. Jeſli tych
ludzie wáßych nowych Doktorow przeciwno-
niebacżą ſci / y tey nieſtatey á nieſtáteczney Wiá-
nieſtáte- ry / wy niebacżycie: niedżiwuycie ſie te-
czności Ták ták Pan Bog dáie in reprobum
Ewán- ſenſum
gelikow.

senſum cżłowieká pyßnego; ktory śmie przektadać ſwoy rozumek / nad poſpolite Kościoła Powßechnego zrozumienie. Panie Boże/day wam tho; abyście ſie obaczyli. Na tym mieyſcu/ doſyć ieſt okazać; iako ſie wáßy Miniſtrzy z Kalwinili: o Sakramencie Ciała y Krwie Páńſkiey / niżey gadać będę. A iżeby XII cześć oni tu z Kalwinem dzierżeli/y Páná Chriſtá z Sakramentu wyrzućili; oſtátecżna rzecż w tym ßoſtym Artykule / oprocż wyżßey opiſánych Dowodow / iaſme też tego potwierdzą. acż oni/iako tu/ ták też y gdzie indzie / niedobrze wżywáią ſtárych Vczyćielow. Stary byt Doktor Swiety Ambroży/ ſtárßy troche, niż Swiety Auguſtyn; ktorego tu źle przywodzą wáßy. patrzayćieß; co / De Cons. w tymże Dekrecie/ na tamtymże mieyſcu/ vczyćiel Swietego Auguſtyna S. Ambroży nápiſał: Chleb ieſt (powiáda) zwykły na Ołtarzu/przed Poświęcániem: po Poświęcaniu / z Chlebá oſtáie ſie Ciało Pana Chriſtá ꝛc. á niżey troche: Co było Chlebem / przed Poświęcániem; iuż Ciałem ieſt Chriſtuſowym/

Dis. 2; Panis eſt. ¶ Prawdźiwe ieſt Ciáło Páńſkie/ w Sákrámencie.

I Sow: Ambr. ſtuſowym / po Poświacániu. Abowiem ſłowo Chriſtuſowe odmienia ſtworzenie: a tak z Chleba oſtaie ſie Ciato Pańa Chriſtuſowe ꝛc. [Sermo Chriſti creaturam mutat: et ſic ex Pane fit Corpus Chriſti.] Czytay y daley: nayduieß tam y ſłowa / y z kanonu Koſciota Powſzechnego; ktore przy Mſſy czytaią Kapłani. czytay nad to y Cap. Reuera mirabile: vyſrzyſß tam wielkie a taſne Dowody; iako z Chleba oſtaie ſie Ciało Páná Chriſtuſowe. á gdy bedzieß pytał; Jako to być może: takci tam odpowie ſtáry Vczyćiel Cerkwie / Doktor y Biſkup ſławny / Ambroży Swiety: Co ty ßukaß porzadku przyrodzonego w Ciele Páná Chriſtuſowym; gdy nad przyrodzenie / ten to Pan Jeſus z Dziewice ieſt narodzonym? [Quid hic quaeris naturę ordinem, in Chriſti Corpore; quum præter naturam, ſit ipſe Dominus Ieſus partus ex Virgine?] Ta nauka była ſtara / w Powßechnym Koſciele; iż moca ſłowa Páńſkiego / Chleb obraca ſie w prawdziwa iſtotę Ciała iego. czego tak rozumem przyrodzonym

niedoſię

niedoſiągnieß; iáko Narodzenia iego z Pánny, ogárnąć niemożeß: Tegoć ſie też y Auguſtyn/od Ambrożego Biſkupá/y od inych dawnieyßych Doktorow/ (ktore tamże maß w Dekrecie) náuczył; á nowego nic (gdyby iedno ſłowá iego Kálwiniſte wáßy chćieli dobrze rozumieć) do Koſciotá niewnoſił.

Takći ieſt; iż to Ciáło widome/w ktorym Pan Jeſus Chriſtus zmartwych wſtał/ná gorze ieſt w Niebie: ále Práwdá tego Ciáłá Páńſkiego/ (iáko tám Swiety Auguſtyn mowi) wßędzie ieſt roſłana: Tocby thu iuż trzebá zrozumieć/á pilnie zrozumieć; co to ieſt/ Prawdá Ciáłá Páná Chriſtuſowego. Prawdę Ciáłá Páná Chriſtuſowego S. Auguſtyn pewnie zowie, Jſtnoſć niewidomą; ktorą Dialektykowie y Philoſophowie Subſtántiam zową: they my y w nas ſámych niewidźimy; wielkoſć tylko ćiat náßych/ długoſć/ ßyrokoſć/miąßoſć/białoſć/czarnoſć/ okrągłoſć ꝛc. widźimy: to ieſt/ Przypádłoſci tylko (Accidentia po Łácinie) widźimy; á Jſtnoſć człowieczą ro-

2 Sowi Auguſt.

Práwdá Ciáłá P. Chriſtuſowego iáko ſie rozumie.

80.

Theolo=gowi trzebá náuk wy zwolo=nych.

zumem tylko ogarnuiemy. Thego ieſ
ktory z was ießcze nie rozumie; ma
to pámietáć: iż trzebá ſie pierwey náu
wyzwolonych nauczyć / niżli okoto
ſimá Swietego gádáć; przykładem ſ
rych Doktorow. Widome tedy Cia
Páná Chriſtuſowe / z ſtrony Przyp
dtoſci ſwych / ieſt w Niebie; ále Iſto
iego / Subſtáncia y Prawdá Ciátá
go / bez woßelkich onych widomych Pr
pádtoſci / ieſt pod oſobą Chlebá p
świeconego: y dla tego my, tho dźiw
przemienienie Chleba w Ciáło, zowi
my poſpolićie, Tranſſubſtantiationem
to ieſt / Iſtnoſci w Iſtnoſć obrocenie
á nie zowiemy Tranſquantitationem
álbo Tranſqualitationem; to ieſt / Pr
pádtoſci Chlebá ktoreykolwiek, w Pr
pádtoſci Ciátá Páńſkiego odmien
nie. Krotko á proſto mowiąc: Iſ
prawdźiwa Iſtnoſć Ciátá Páńſkieg
w Swiątoſci; ále niemáß Ciátá, tá
iáko byto ná świecie / pod Przypádk
3 Sow. ſciámi widomymi widomego. Prze
támże S. Auguſtyn ták mowi / zá
zem po tych ſłowiech / ktoreſcie wy n
rozum

rozūmieiąc przywiedli: Nie to Ciáło/ ktore widźićie/ ieść będźiećie; áni onę Krew pić/ktorą wyleią oni/ktorzy mię vkrzyżuią: toż; y nie toż: toż/ niewidomie; á nie toż/ widomie. [ipsum Corpus, inuisibiliter; nō ipsum, visibiliter] Pátrzże/ słuchay/ á vcż sie/ co mowi: Toż/ mowi; y Nietoż: Toż/ niewidomie; Nie to/ widomie. á mowi to/ dla onych Káphárnáyczykow; ktorzy Ciáło tákie rozumieli/ iákie bywa w iátkách przedawáne. Maß to iásnie wyżßey/ w tymże świádectwie przywiedzionym/ á od was y wáßych Ministrow záiste niezrozumiánym. bo te są słowá Swiętego Augustyná: Káphárnáyczycy ták Ciáło rozūmieli; iáko bywa w trupie przedawáne/ álbo w iátkách rąbáne. Duchownie tedy iest Ciáło Páná Christusowe, w Swiątosci/ dla tego; że iest niewidomie: ale aby prawdźiwie/ to iest, Istotnie/ niemiáło być; (choćiay my go niewidźimy) o tym S. Augustynowi nigdy sie niesniło. Maß/ támże w Dekrećie/ iásnych iego mieysc dosyć; ia tylko te ießcże krotko námie-

Cap; Non hoc Corpus.

Niewiedzą/ co przywodzą/ ći nowi Ewángelikowie.

4 Dow.

 nię;

nię; ktore są w Cap. Acceserunt ad Ie-
sum: Z ćiáłá Pánny Máriey (te tám
są słowá iego / ná Psalm 98) Ciáło
wźiął; y toż Ciáło, ku pożywániu
zbáwienie dał: á żaden onego Ciáłá
pożywa; ażeby pierwey pokłon vczynił.
[De carne Marię, Carnem accepit:
ipsam Carnem ad manducandum, ad
salutem, dedit. nemo autem illam Car-
nem mãducat; nisi priũs adorauerit.]
Wnet też po tym / ná Psalm 34 pisząc
ták tám mowi: Nośił sie Pan Chri-
stus rękámi swymi; gdy zálecáiąc Ciá-
ło swoie / rzekł: To iest Ciáło moie, &c.
[Ferebatur CHristus manibus suis;
quando cõmendans ipsum Corpus su-
Zám- um, ait: Hoc est Corpũs meum.] Coż
knienie. może być nád to iáśnieyszego / Bráć-
mili? y dopuscićieß ießcze Ministrom
wáßym / was ták niewstydliwie zwo-
dźić? Powiádáią; iż tá náuká Sákrá-
mentárska / około Bytnosci Ciáłá Pań-
skiego w Swiątosci / nie iest nowa:
śmieią wymyslnych Sákrámentárskich
błędow, źle zrozumiánymi Doktory sta-
rymi podpieráć: opuściwßy mieysca
iáśne

iáſne / tymi ktorych nierozumieią ſzczy-
czą ſie: ale iaką w tym krzywdę im czy-
nią; y tu przy Swiętym Auguſtynie / y
ná inych mieyſcach / iaſnie wam poká-
zuiemy. Dla Páná Bogá proſzę; obácz-
cie ſie / Bráćia y Pánowie mili: prze-
ćiwność tych waſzych Miniſtrow / nie-
vmieiętność / złe Piſma wykłádánie /
złoſciwe ſtarych Doktorow Koſciel-
nych przywodzenie / ná tym iednym mie-
ścu / widzieć możecie.

Krzywdę czynią Doktorom Ewángelikowie. ꝛc.

Artykulu 7 Summá. 81.

I. Przez ſáme Wiáre / beze wſzech Vczyn-
kow Vſpráwiedliwieni / dobre Vczynki od
Páná Bogá przykazáne máią czynić

II. Te dobre Vczynki nie ſą od Ciáłá álbo
od Krwie wymyſlone / ále Duchem Bożym
oznáymione á przykazáne.

III. Práwidło álbo kſtałt dobrych Vczyn-
kow ieſt dzieſięćioro Boże Przykazánie / y
żywot naſwiętſzy Páná Chriſtuſow.

IIII. Trzebá znáć rozdział / miedzy Vczyn-
kámi Ludzkimi / y od Bogá przykázánymi:
ktore / dla żadnych Vczynkow od ludźi vſtá-
wionych / niemáią żadnego czáſu być opu-
ſzczáne.

V. Vczynki od ludźi przykazáne / niemáią nigdy w tákiey wielkiey ważnośći być / iáko krore Pan Bog roskazał: á iesliby niebyły z Wiáry / álbo przećiw Wierze / są brzydliwe przed obliczem Bożym.

VI. Vczynki dobre / iedne są Pospolite / drugie Osobliwe.

VII. Dobre Vczynki / w sámym imieniu Páná Jesu Christá máią być czynione: to iest w Wierze żywey w niego Vspráwiedliwiá.

VIII. Niemáią być Dobre Vczynki (iacey) czynione dla teº / żeby przez nie dochodźili śmy Vspráwiedliwienia / álbo zbáwienia / álbo Odpuszczenia grzechow; ále dla tych trzech przyczyn: 1. Aby imi Wiáre swą okázowáli / á po nich że są práwi Chrześcijánie: 2. Aby Chrześcijánie / w swym wybrániu á powołániu sie vtwierdzáli / mnożyli / y rośli / á w nim bez grzechow Smiertelnych záchowani byli: 3. Aby zapłat obiecánych / Czesnego y Wiecznego Zywotá doszli.

IX. Zadnytych Vczynkow / á Bożeº Przykazánia / niemoże doskonále á dostátecznie wypełnić: á nikto przy nich / krom niedostátku á grzechu / może być nálezion.

Odpowiedź.

Kácerstwom przystoy.

KTo sie Kácerstwom przypá[illegible] trzy / obaczy to dobrze; iż nie tylk[illegible]

tylko inym / ale ſame ſobie / záwdy ſą przećiwne : a tákowe Przećiwnoſci (co ieſzcze z wietſzym ieſt podźiwieniem) nie raz/ale kilka kroć / czáſem powtarzaią. Okazałem w przeſztym Artykule / the dwie Propoſicie być ſobie przećiwne ; Sámá Wiárá Vſpráwiedliwia / Zywa Wiárá Vſpráwiedliwia. w tym też Artykule ſiodmym / Bráćia mili / tożeſcie powtorzyli ; y ſwoie the Contrádikcia ſamiſcie wyłożyli. Mowićie / w pierwſzey cżeſci ; Przez ſáme Wiáre w Chriſtá Jeſuſá / dármo z łáſki Bożey / beze wſzech Vczynkow Vſpráwiedliwieni : á potym w ſiodmey / wnet inaczey ; Wiára Zywa w Páná Jeſu Chriſtá Vſpráwiedliwieni. Coż to ieſt Wiárá Zywa ? ſami wykłádaćie / wnet te ſłowá przyłożywſzy : Przez łáſke / kthora ieſt przez Duchá S. rozlana w ſercách wierzacych ; to ieſt / áby ie Bog miłował / y oni záſie Páná Bogá y bliźnie ſwe. Laſka wy tu zowiećie Miłość ; po Láćinie / Charitas. A bowiem ſłowá Páwłá S. od was ſą przywiedźione ; Roma. 5. Zywa tedy Wiárá, ieſt złaczona

na ieſt Contrádikcia.

Kontrádikcie.

1 cżeść.

Wiárá Zywa / co ieſt.

z Miłoscią: Miłość gdzie iest; są do-
„ bre przy niey Vczynki: (bo niemo-
„ że oná proznowáć; według swiadec-
In Præsat. twá S. Augustyná) przy Zywey tedy
Psalm. 31. Wierze / są záwżdy dobre Vczynki. á
iesliż są: iuż nie iest Sámá. Widźićie
iásną Przećiwność: widźićie; komuscie
sie nadrożßego klejnotu zbáwienia Duß
wáßych / tak niebácznie zwierzyli. Zeby
¶ Vczyn trzebá dobre Vczynki czynić; my na to
ki potrze zezwalamy: á temu Chrześcijáninowi /
bne ku ktory po Krzćie ku rozumowi przycho-
zbáwie- dźi / ku zbawieniu twierdźimy ie być po-
niu. trzebne. Abowiem Pismo S; nietylko
Psa. 33, 36. zákázuie źle czynić; ale przykázuie do-
Esaie 1. brze czynić: Sługá też niepożyteczny /
Mat. 25. ktory Funt dárow Bożych w źiemię zá-
kopał / choćiayże Funtu niezgubił / bę-
dźie wrzucony w dalße ćiemnosci; gdźie
iest płacz / y zgrzytánie zębow. Bá wiel-
kieć to są rzeczy / Bráćie miły; gdybyś
ty chćiał wßedzie Pánu wierzyć: potrze-
bność dobrych Vczynkow ku zbáwie-
niu, iasnie tu widźiß: ku Vsprawiedli-
wieniu thez iáko są potrzebne; w prze-
ßłym Artykule dowiodłemći tego.

W dru-

W drugiey cżęsci/ gánićie te Vcżynki; ktore są od ćiáłá/ albo od krwie wymyslone. Domyslawam sie/ k cżemu wyidźićie; ále nie to chćiał Prorok Ezechiel. Zákázuieć on chodźić w Przykazániu Oycowskim: ale samże wnet wykłáda; ktore Przykazánia Oycowskie rozumiał. bo przećiwne Przykazániu Bożemu / y Sądom iego: iáko wnet obacżysz. II cżęść. Ezec. 20.

Ná trzećią cżęść zezwalamy; iż dobrych Vcżynkow mamy sie vcżyć/ z Bożego dźiesięćiorgá Przykazánia / y z żywotá naświętszego Páná Christusowego: ále trzebá/ y Boże Przykazánia dobrze rozumieć; y przykłádow Swiętych niezániedbáwáć. Roskaże nam BOże Przykazánie, słucháć Rodźicow; a pod imieniem Rodźicow/ y Kosciołá: Páwel też S. po nas tego chce; ábysmy iego przykłádnego żywotá násladowali. III. Exod. 20. Mat. 18. 1 Cor. 4. 11.

W cżwartey cżęsci / nietylko mamy Rozdział vcżynić, Vcżynkow od Bogá á od Ludźi vstáwionych: ále też trzebá zrozumieć dobrze; co są, Vcżynki od Ludźi wymyslone. A bowiem P. Christus/ gdy IIII. 82. ¶ Vcżynki á vstáwy Ludzkie.

Mat. 15. gdy gáni Roſkazánia Ludzkie/ſam ſie
Marci 7. bie wyktáda: Przeſtępuiecie (mowi)
Przykazánia Boże/prze wáße Vſtáwy.
Tych tedy Vſtaw Ludzkich zákázuie:
ktorymi kto Boże Przykazánia przeſte-
pūie/y wiecey ich; niżli Bożego Przyka-
zánia pilnuie. iákowa bytá Zwierzch-
nia Sprawiedliwośc Phárisaeußow/
w vmywániu ſądow/kupkow: iákowa
y tá bytá; Ofiárę ponieśc do Kościołá/
zániechawßy potrzeb vbogich rodźi-
cow. co wßyſtko/z tám tych mieyſc v
Ewángeliſtow/ iáſnie káżdy widźieć
1 Sow: może. Sam Páwet S. przykázował,
Act. 16. chowáć Roſkazánia Apoſtolſkie y Bi-
Li: 104. ſkupie: (Biſkupy ná on czás zwánoż
Praesbyteros; to ieſt/Stárße) A kto
re/ tho byty Roſkazánia Apoſtolſkie
Biſkupie: maß ie w przeßłym Kápi-
Act. 15. opiſáne/ á ná Koncilium Apoſtolſkim
y Biſkupim vſtawione: Nie ieśc pokár
mow, ofiárowánych bálwánom; Nie
ieśc áni krwie/ áni Zádußonych zwie-
rząt; Strzedz ſie nieczyſtoſci cielesney:
te Vſtáwy Apoſtolſkie kazał chowáć
S. Páwet. Niemáßći tego wßyſtkie-
ani

áni w Bożym Przykazániu / áni w Żywocie Páná Chriſtuſowym: Przykazánie ieſt Ludzkie / Apoſtolſkie y Biſkupie; y dla tego / Koſcielne: á wżdy tho kazał Chrześćiánom ten chować; ktory y ná ínym mieyſcu / ták nápiſał: Trzymayćie Podánia; ktoreſcie wzieli / bądź przez Kazánie / bądź przez Liſt. á indzie: Bráćia / cokolwiek ieſt dobrey ſławy / ieſli ieſt iáka cnotá / ieſli iákie chwálebne ćwiczenie; o tym myślćie: co y náuczyliſcie ſie / y wzieliſcie / y ſłyßeliſcie / y widźiliſcie we mnie: To czyńćie; á Bog Pokoiu będzie z wámi. Stuchayże tu / Bráćie / ſłuchay; coć roſkázuie chować S. Páwet: ſłuchay / á vcz ſie; iáko Bogá Pokoiu maß mieć przy ſobie. Aza nie chwálebna rzecz ieſt / czáſu Poſtu nie ieść Mieſá; áby człowiek byt ſprawnieyßy ku Modlitwie; nie iżeby miał dárę Bożym gárdzić: aza nie dobra rzecz ieſt / w dzień Swiety dla tego nierobić; nie iżeby miał kto proznować; ále áby ná ſłużbie y chwale Bożey, tym ſnádniey trwał: Káżde chwálebne ćwiczenie káże chować Páwet Swiety;

2 Sow: 2 Theſ. 2.

3 Sow: Philip. 4.

Lit. 109.

w Ná. 301.

Swiety: każe to chować; czegośmy się
nauczyli / wzieli / słyßeli / widzieli: á
dziwna rzecz / iż tego niespomniał; Co
śmy w Pismie czytali. Słuchaią náßy
Swietego Pawłá; y mamy Boga Po
koiu z sobą / zá taską iego: wy że niech
cecie nic / iedno coby wam na martwey
literze nápisano; dla tego co zá Pokoy
iest miedzy wámi / y wáßych Ministrow
Xiążki drukowane ná to się vskarżáią.

§ 3. To o Roskazaniu Kościelnym / Bożemu Roskazániu nie przeciwnym: (iáko z zawżdy się zgadza z Pánem Bogiem

4 Sow: Práwá Ludzkie Roscioł Powßechny) á o Práwách Ludzkich / y o Státutach / náßych Polskich / co też trzymacie: y też są Roskazánie Ludzkie: á wżdy ich wy niegárdzie. Gańcieß te Roskazánia / y Vstáwy Ludzkie; ktore są przeciwko woley Bożey: my nietylko was w tym niepogánimy; ále wam tego dopomożemy. Abowiem tu słußnie rzeczemy ono; Lepiey iest słuchać Páná Bogá / niż ludzi. A przeto wßystkie dobre Vczynki / pozadnie od Vrzędnikow Bożych vstáwione / ktore nie są przeciw Bożemu Roskazániu /

Zámknienie.

Act. 5. Regułá o dobrych Vczynkách Luckich.

skazániu/ ále owßem ku ludźi Chrześciáńskich popráwieniu/ máia być czynione: á ktoreby sie Pánu Bogu przećiwiáły/ y niebyłyby czynione z Wiáry; (czego wy thu dokłádaćie) teć Pánu BOgu miłe być niemogą. iedno to/ Bráćie miły/ áni moy áni twoy nie iest rozsądek; coby sie zgadzáło/ álbo też nie zgadzáło/ z Roskazániem Bożym: náßa rzecz iest/ Vrzędnikow Bożych, to wykłádáiących, słucháć: oni ná to są Sędziámi/ od Páná Bogá, w Kościele iego postánowionymi. Wiele sie wielom dźiś zda być w Kościele/ przećiw woley Bożey: ále iesli Kościoł iną twierdźi; przy Grunćie Prawdy lepiey iest stać. o czym/ ná inßym mieyscu/ gadáliśmy dostátecznie. Lic. 16/ 45. ꝛc.

Co sie dotycze náostátek tego/ w iákiey powadze máią być dobre Vczynki/ od Páná Bogá, y od ludźi vstáwione: toć pewná iest; że Pan Bog więtßy/ niżli człowiek: y táka iest rozność/ miedzy Bożym á Ludzkim Roskazaniem: iáka/ miedzy Bogiem y Człowiekiem. iedno gdzie kto Wolą Bożą opowieda/ V część.

¶ Dobre Vczynki zá wola Boża vstáwione/ sa Bożym Roskazánie. Dowodj Es. 1. &c. Act. 15. 2 Cor. 13. Math. Lucæ 10. Mat. 18. 1 Tim. 3.

choćiay sam iest Człowiekiem; iuż on Boże/ á nie Ludzkie/ opowieda Roskazánie. Okazuie sie to iasnie w Prorocech: ktorzy/ będąc ludźmi nam podobnymi/ gdy co z Woley Bożey opowiedali/ záwżdy to przydawali: To mowi Pan Bog wszechmogacy; Vsta Páńskie to mowiły. Tákże też gdy Apostołowie Dekret czynią; Duchowi Swiętemu to przypisuią: gdy Páweł S. co roskazuie; Pan Christus (powieda) przemie mowi. á wiele sie niebáwiąc/ sam Pan to daie swiadectwo Apostołom; w Apostolech/ Kosciołowi: Kto was przymuie; mnie przymuie: kto was słucha; mnie słucha: ktho wámi gárdzi mną gárdzi: Kto niesłucha Kosciołá Słupá y Gruntu Prawdy; iest iako Pogánin. A toż wy/ Bráćia mili/ y na tym sie niepomáłu mylićie; gdy ná to kto ná czyim mieyscu siedźi/ á z czyiey strony roskázuie/ báczyć niechcećie: y dla tego niemądrze/ co Pan Bog przez Vrzędniki y Namiástki swe roskazuie/ ludźiom sámym przyczytawaćie. Pan Bogći naszym iest Pánem: ktory że iest

ná Nie

ná Niebieſkich / nam niewdomy; wſ-
dome na ſwym mieyſcu ma Stugi; Pá-
ſterze / Krole ꝛc. y tych / iako ſiebie / ká-
że ſłuchać. Ale podźmy daley.

Szoſta / y ſiodma część tego Artyku- VI. VII.
tu / niema nic zdroznego: ſą iedne Vc-
zynki Poſpolite; drugie, Oſobliwe:
żadne Vczynki dobre / ktore nie ſą czy-
nione w Imię Páná Jeſu Chriſtá / á 84.
ktoreby niepochodźiły z Miłoſci / ná
Wierze (y ná Nádźiei też) vgrunto-
wáney / P. Bogu nie ſą miłe á przyiem-
ne. ale w tym / dla czegoby miáły być VIII.
czynione Vczynki dobre / náydźiemy v
was niemáłe omyłki: iákom to iuż wyż-
ſzey / przy dwoiákim Vſprawiedliwie- Lic. 68.
niu / iáſnie wam pokazał. Jeſli gadácie Vczynki
o dobrych Vczynkach Tureckich / Zy- dobre /
dowſkich Pogáńſkich / á nie o Chrześci- dla cze-
áńſkich; ná toć ia wam zezwolę bárzo
rad: ale ieſlibyſcie rozumieli Chrześci-
áńſkie dobre ſprawy / ktore w Imieniu
Páná Jeſu Chriſtá, w nas po Krzćie
żywiącego, bywáią czynione; záiſte ná
tym y Panu Chriſtuſowi / Zaſługa ſwá
náſze vczynki ozdobiáiącemu / niemáią

1 Dowod: iż Dobrym Vczynkom bywa też dáne Vspráwiedliwienie i Zbáwienie.

krzywdę czynićie. Modlitwá, iest do-
bry Vczynek; Post/ y Jałmużna/ tak-
że: ludźie Pokutuiący Modlą sie/ Po-
ßczą/ y Jałmużny dáią; á tym bywa
dáne Odpußczenie grzechow y Vspra-
wiedliwienie: Vspráwiedliwieni ná-
státek/ gdy tego dáru Bożego nieutra-
cą/ pewni są zbáwienia. przetoż zá tym
to iuż idźie; iż dobrym Vczynkom Chr-
zescijáńskim, y Vspráwiedliwienie y
Zbáwienie bywa dáne. A dźiwnáć
iest rzecz; że sie wy ná tym obáczyć nie
chcećie: poniewáż te Pismá Boże/ kto-
re tu wy sámi przywodźićie/ dowodnie
to pokázuią. Co to iest, co/ Bráćie mi-
ły; Odpußczáyćie/ á będźie wam od-
pußczono? A coż nam będźie odpu-
ßczono? mowimy o tym y w Páćierzu:
Odpuść nam náße winy; iáko y my od-
pußczamy náßym winowáycom. do-
kłada/ y ná tym mieyscu/ Pan Jesus:
Jesli odpuscićie ludźiom grzechy ich
odpusci też wam Oćiec wáß Niebieski
winy wáße. Y niewidźißże tego; iż/ gdy
ty odpusciß/ Pan Bog tobie też odpu-
sci? Jesliż tedy/ zá odpußczeniem ná-
ßym/

2 Dow: Lucæ 6. Mat. 6.

ßym/ odpußcza nam Pan Bog grzechy; á przy odpußczeniu grzechow/ bywa nam dane Vsprawiedliwienie: widzieć możeß y z Pismá, od ciebie przywiedzionego; że dobrym naßym Vczynkom/ ná Wierze zbudowánym / bywa dane Odpußczenie grzechow y Vsprawiedliwienie. Tákże też o Zbáwieniu/ Vczynkom wierzacych ludźi obiecánym/ nietrzebá mi wiele mowić: wáßymi was słowy poráżę. Czemu rzecże Pan Chriſtus/ ná ſwym Sprawiedliwym á nieomylnym Sądzie; Podźcie błogosłáwieni Oycá mego / opánuyćie Krolestwo, wam przygotowáne: czemu wżdy / Brácie mity / czemu: áza nie dla thego; Łáknąłem / dáliście mi ieść: pragnąłem; dáliście mi pić: ꝛc. Nákarmić táczniącego, ieſtli dobry Vczynek Chrześcijáński: y Báby to czuią; iż ták ieſt. Co też to ieſt/ Opánować Krolestwo Niebieſkie: áza nie to ieſt/ wżiąć y oſiągnąć Zbáwienie: Pan Chriſtus tedy przypiſał Zbáwienie dobrym Vczynkom Chrześcijáńſkim: przecż ty niechceß: y niewierzyßże słowom Páń-

3 Dow. Mat. 25.

ſkim? álbo chceß ty tego niedáć; co Pan
dáie? czemu ty chceß być ſkąpßym / w
cudzym; niżli on / w ſwoim? czemu oko
Mat. 20. twoie złe ieſt; iże Pan ieſt dobry? Ten
Pan dobry / ná ſwym Sądźie / da Kró-
leſtwo Niebieſkie dobrym Vczynkom
Miłoſiernym, od Członkow ſwoich i-
nym ſwoim Członkom vczynionym: le-
pieyći ſie tobie zgádzáć z nieogárnioną
Szczodrobliwoſcią iego; niżli z Szczo-
drobliwego chćieć czynić Skąpego.
Zámknienie. Przez dobre tedy Vczynki Chrzeſcijáń-
ſkie, dochodźimy y Zbáwienia / y (ktore
bywa przed Zbáwieniem) Vſpráwie-
Ine przyczyny dobrych Vczynkow dliwienia. á nad to / ſą ine pewne Przy-
czyny; dla ktorych thez dobre Vczynki
Chrzeſcijáńſkie máią być dźiałane: ia-
kowe ſą y te trzy / od was námienione;
Práwego Chrzeſcijáńſtwá y Wiáry po-
85. kazánie / Wybrania y wezwánia ná
Chrzeſcijáńſtwo vtwierdzánie / Zapłat
Cześnych itez Wiecznych otrzymánie.
¶ Vczynkow Chrzeſcijáńſkich zacność. Ták Pan Chriſtus Członkow ſwoich
(wktorych on ſam żyie / czyni / záſługuie)
dobre Vczynki ozdobił: tákie Zapłá-
ty / iákich człowiek wymyślić niemoże /

raczył im obiecać. Kto Páná miłuie;
chowa Roſkazánie iego: Miłuiącym/ 1 Dow.
y przeto dobrze czyniącym/ to on nágo- 1 Cor. 2.
tował; czego ani oko niewidziáło / ani
vcho nieſłycháło/ áni ku ſercu człowie-
czey niepzryſtąpiło. A co mniemaß ieſt/ 2 Dow.
być Przyiaćielem Páná Niebieſkiego? Ioan. 15.
ogárnie to twoy rozum/ y myśl twoiá/
co to ieſt? To tedy Przyiaćielſtwo, Pá
ná nad Pány/ Krolá nad Krolmi/ tym
on obiecał; ktorzy to czynią/ co on ro-
ſkazał. Kazałći ten Pan mowić: Gdy Wykład
wßyſtko vczynićie/ co ieſt wam przyká- Lucæ 17.
zano; mowćie; Słudzy niepożyteczni ie-
ſteſmy/ powinowáctwo naße czynimy:
ále dlá tego/ w ſwych iáſnych Obietni-
cach / kthore vczynił chowániu ſwego
Roſkazánia/ namniey niekazał wątpić.
Winniſmy pámiętáć my ná Pokorę: Mat. 11.
niemamy ſie z dobrych Vczynkow pod-
nośić; áni Bliźnie náße gárdźić / iáko
Pyßny Pharisaeuß: cokolwiek náßym Lucæ 18.
Vczynkom ieſt obiecano; iż z łáſki Bo-
żey ieſt obiecano/ dla Głowy náßey Pá
na Chriſtuſá/ mamy to záwżdy wiedzieć.
Abowiem náße dobre Vczynki / by też
 naświętße

naświętße były / y ćierpienia naße wszystkie, dla Páná / nigdy nie są sáme y siebie tey powagi; áby miáły być godne
Roma. 8. przyßłey oney chwały / ktora będzie w nas, czásu swego, obiáwiona: ále gdy
3 Dow. ku nim przyłączyß Zasługę Páná Christá / w nas żywiącego; á zá tym gdy przydaß Obietnice Boże: będzieß iuż winien to / co Pismo S. czyni / dobrym Vczynkom práwych Chrześcijan przypisowáć. ináczey / y Pánu Bogu niebędzieß dowierzał; y Pánu Christusowi w swych Członkách dobrze czyniące /
Ioan. 15. (bo my / oprocz niego / nic niemożemy czynić) niemáło vymieß. Oddal od Vczynkow dobrych Páná Christá; wszy-
Esaie 64. stkie Spráwiedliwości náße, płátu plugáwemu będą podobne: przyday ku nim Zasługę iego / przyday przy tym Obietnice; wnet iuż zá tym / y Vspráwiedliwienie / y potym wieczne Zbáwienie / bez omylności otrzymaß. Widźićie tedy / Bráćia mili / y tu, z tąd te wáße błędy rość; że dobrych Vczynkow dobrego Rozdziału czynić niechcećie. Oglądáią sie wáßy ná iedno; drugiego niebaczą;

O błędna náuka o dobrych Vczynkach z kąd rośćie.

niebaczą: á w Piſmie S. trzebá mieć ,,
wiele oczy; trzeba y tám y ſam pátrzać. ,,
Jeſli czytaß v Pawła Swiętego: Kto Roma. 4.
czyni; zapłatę bierze / nie z łaſki / ale z
powinowáctwa: wnet maß ſie oglądać
na wßyſtkie ſtrony; o ktorych tam V-
czynkach mowi / á co tám ieſt, Laſka y
Powinowáctwo. Mowi tám S. Apo-
ſtoł / o Vczynkach, przed Wiárą czynio
nych: á my zaſię te Vczynki Zbáwienne
czynimy; ktore z Wiáry pochodzą. Lá-
ſka, ieſt przećiwna Powinowáctwu / v
Swiętego Páwłá; á my / gdy z Piſmá VCzynki
Swiętego Vczynki być Zbawienne do- dobre / z
wodzimy / ná łaſkáwe Obietnice Boże łaſki Bo-
poglądamy. zá iákim bacznym rzeczy żey ſą
rozdziałem / y tym pilnym ná wßyſtkie zbáwien-
ſtrony oglądániem / żadney w Piſmach ne.
Swiętych przećiwnoſci nienáyduiemy:
v was ták tego wiele ieſt / y było; że pią 86.
ty Ewángeliſtá Luter śmiał ſie po-
śmiewáć z Liſtu Jákubá Swiętego List Já-
Apoſtołá / Słomianym go niewſtydli- kubá S.
wie názywáiąc. A czemu? iże napiſał
iáſnie / w Kap. 2: Nie tylko z Wiáry /
ále y z Vczynkow / bywa człowiek

Vspráwiedliwiony. Dziwna mnie tho
iest; iákoscie y wy Sámey Wierze śmie
przypisowáć Vspráwiedliwienie: gdy
S. Jákub Apostoł ták iasnie ina mo
wi. zá czym, musieliscie y w te obłedli
wą wpáść Proposicią / ná Liscie 38
Jáko Grzech płodzi śmierć / (te są wá
ße słowá) thák Wiárá płodzi żywot.
Grzech / komu iest przeciwny. Jesli Grzech rozumiećie sáme Niedo
wiárstwo; niemáß nic omylnosci: (bo
1 Dow. Wiárá, Niewierze iest przećiwna) á
Roma. 6. leć sam Páweł S. ktory zapłatę Grze
chu kłádzie Smierć / Grzech Posłu
ßeństwu y Spráwiedliwosci przećiw
nym czyni. Abowiem Grzech, iest prze
w Ná. 236. stąpienie ktoregokolwiek Roskazu
Bożego / bądź Sercem / bądź Sło
wem / bądź Vczynkiem: á Posłuszeń
stwo záśię / albo Spráwiedliwość / we
dług Woley Bożey świętobliwie żyie.
2 Dow. Możeć kto nieutráćić Wiáry prawdzi
wey / á śmiertelnie grzeßyć: w Dawi
dźie Krolu / gdy sie dopuscił Cudzoło
stwa y Mężoboystwá / iásna tho rzecz
iest. Nie był ná on czás Dawid Báł
wochwálcą / ani Pogáninem; ále był /

z strony

z strony Wiáry / práwym Zydowinem: z strony tylko Grzechu / nie był Posłusznym Bogu; y Swiętobliwość był vtráćił / przez Grzech Smiertelny. Błądći to iest niemáły; áby człowiek / w Smiertelnym będąc Grzechu / miał Wiárę vtrácáć. ponieważ S. Páweł / Wiárę opisuiąc / ku czynieniu Przykazánia Bożego iey nie śćiąga: á iam też toż / do czegoby właśnie Wiárá należáłá / przy Liczbie 72 wyłożył. Wiárá tedy, Niewierze; á Grzech, Niegrzechowi / to iest, Posłuszeństwu Woley Bożey / y dla tego chowániu Spráwiedliwości / iest przećiwna. dla czego Pismo Swięte tych / ktorzy Wiárę máiąc śmiertelnie niegrzeszą / Spráwiedliwych zowie: iáko Ablá / Noëgo / Abráhámá / Jobá / z Elżbietą Zachá-riaszá ꝛc. Z tąd też iuż snádnie możemy odpowiedźieć / ná tę ostáteczną rzecz tego siodmego Artykułu; Możeli kto / chowáiąc Boże Przykazánia / y czyniąc dobre Vczynki / być bez Grzechu. Abowiem iesli ći Swięći / theraz odemnie miánowiáni / byli Spráwiedliwymi:

3 Dow.

Zámknienie.

4 Dow.

IX czesć. Spráwiedliwi niegrzeszą Smiertelnie.

maiąc Sprwiedliwość / Grzechowi przeciwna / pewnie grzechu niemieli, co iże się być widźi przeciwko S. Pismu / ktore cztowieká od Grzechu wolnym nieczyni; dla tego / abyśmy niebłądźili / a Pisma przeciwnego nieczynili: trzebá Grzech rozdzielić. Jest ieden Grzech Smiertelny; drugi, Powßedni: bez tego y Sprawiedliwy / ktory siedmkroć przez dzień vpada / być niemoże bez Smiertelnego nietylko może / ale ma być. bo inaczey / niebyłby Sprawiedliwym. Ten rozdział Grzechu / iako ieden iest Wielki y Smiertelny; á drugi Máły á Powßedni / często znayduie w Doktorow świętych: nietrzebá nam w rzeczách iáśnych / ich Pisma przywodzić. Z tego tedy rozdziału Grzechu pokázuie się to; że káżdy Chrześcijánin / ktoby się chce zachować Vsprawiedliwienia / ma być prozen Grzechu Smiertelnego: á to (iáko w káżdym Vczynku dobrym) za pomocą Bożką: od Powßednego (oprocz bárzo máło przywileiowziakowy miáłá Pánná Maria) prozen być niemoże y Sprawiedliwy.

Grzech 2.

Prou. 24.

w Odp. Li. 240.

87.

A za tymći iuż idzie tá Niedoskonáłość náßá / w Pełnieniu Przykazánia Bożego; iże wßyscy / poki thu iesteśmy ná świećie / Powßednie grzeßymy. Niechceć też Pan Bog po nas iney tu Doskonáłośći; w Niebie / gdzie iuż wolni od káżdego Grzechu będziemy / inßa będzie. Tego rozdziału wáßy nieczyniąc / grzeßącym śmiertelnie, bárzo pobłażáią: zá czym też oni / sámi máło dobrze czyniąc / ná wieczne zátrácenie idą. co áby kogo z nas niepotkáło; Doktorom Swiętym o tey dwoiákiey Doskonáłośći pißącym / daymy wiárę. Tá iest czło wiecza prawdziwa mądrość / (ták Jeronym S. piße) znáć swoię Niedoskonáłość: wßystkich Spráwiedliwych / w ćiele mießkáiących / niedoskonáła iest (zebym ták rzekł) Doskonáłość. [Hęc est hominis vera Sapientia, imperfectũ esse se, nosse: atq; (vt ita loquar) cunctorum in carne Iustorum imperfecta Perfectio est.] A po przywiedzieniu Pisma; Jasna rzecz iest / mowi / w Pismie Swiętym dwoiáką być Doskonáłość. ꝛc.

Niedoskonáłość náßá: á iákiey Pan Bog chce Doskonáłośći.

Doskonáłość 2.

Lib. 1 Dialog. aduersus Pelag.

Summá

O Kościele

Summá Artykułu 8.

1. Swiętey Cerkwie Pospolitey Fundament y Głowá iest sam Pan Jesus Christus: ná ktorym sie oná budnie/ przez Ducha S. przez słowo Pańskie / y Swiatosći iego.

2. Tá Cerkiew iest wßystko pospolstwo Chrześćiáńskie po wßem świecie/ Ewángelia świeta ze wßech narodow kędyżkolwiek rozßyrzone/ w iedne Wiáre zgromádzone.

3. Tá Cerkiew ma złe y dobre.

4. Znáki Czystßey á niepokalánieyßey Cerkwie sa the: gdzie sie Christus każe/ Ewangelia cále zwiástuie/ Swiatosći podług vstáwy Páná Christá ßáfuia sie/ á lud wierny w iednote Wiáry Łaski y Pokoiu zlącza sie / bądź w mnieyßym álbo w więtßym zebrániu ludźi. &c.

5. Práwy á żywy członkowiek Cerkwie iest/ ktory owoce Wiáry y Łaski przynosi.

6. Zgromádzenie Bráci wáßey nie iest sámo Kościołem Swiętym Pospolitym / ale tylko Cząstka.

7. Rząd w Cerkwi trzyman y záchowan być ma.

8. Jáwnie grzeßacy iáwnie máia być karáni kaźnią Kościelną Klątwą/ á mocą słowá Bożego / nie mocą świecką.

9. Táiemnie grzeßacy/ Christu Pánu sámemu á przyściu iego zostáwuią sie.

10. Anty-

10. Antychristowá/ w przybytku Bożym siedzącego/ dwoiaka złość/ Fałszywa náuká/ y Złość żywota.

Odpowiedź.

PAna Christusá być Fundámentem y Głową Kościołá Swiętego Powszechnego / y my nie przymy: ale pámiętamy ná tho; że też (według świádectwá Páwłá S.) są Fundamentem y Apostołowie; á iże P. Christus / do Niebá wstąpiwszy / widomą Głowę ná swym mieyscu zostáwił Swiętego Apostołá Piotrá. o czym gadaliśmy ná początku. Prawdáć to iest; że ináczey iest Pan Christus Fundámentem y Głową; á ináczey Apostołowie / ná thymże Gruncie Pánu Christusie zbudowáni/ y teyże Głowy żywe członki: ále iednák/ dla záchowánia Porządku w Kościele swym, ná tym świećie widomym/ widomego Pásterza y widomą Głowę Pan Christus Piotrá Swiętego postanowił. Abowiem gdzie iest widome Woysko/ álbo Owczárnia widoma; trzebá thez tám Wodzá

1 część.

Ephes. 2.

Licz. 2.

88.

¶ Widoma Głowá/ y widomy Pásterz/ iest w Kościele.

1 Dow.

Wodzá y Pásterzá widomego: tákże
też widome Cżłonki Kosciołá widome-
2 Dow. go, widomey potrzebuią Głowy. Dáie
In Mat. 16 then tytuł Piotrowi Swiety Chriso-
stom/ zbudowánie Kosciołá ná Opoce,
wykłádáiąc: toż cżynią Doktorowie inni:
y Koncilium Powßechne Chalcedoń-
skie/ iedno z dawnych cżterzech/ dla te-
go, Rzym zowie Głową Koscielną.
Spárćie Nie o słowáć nam idźie; ale o rzecz.
Niechceßli zwáć Piotrá Głową; iż
Pan Christus iest Głową: y Apostoł-
tow nie zow Swiátłoscią; dla Páná
Ioan. 1. Christusá Swiatłosci. ale iże sam ten
Mat. 5. Pan Christus mowił do nich; Wy ie-
steście Swiátłoscią świátá: my z Do-
ktory y z Synody stárymi / Głową też
możemy zwáć widomego Pásterzá Ko-
scielnego. O toć nam iedno idźie; aby
iedney Owcżarniey, ieden był Pásterz/
á iednego Ciáłá, iedná Głowá. Jest
3 Dow. Pan Christus Pasterzem; iest y Piotr,
á iáko Piotr iest Pásterzem: cżemu ták
Zám- y Głową być niema? Trzeba tedy dá-
knienie. wáć Panu Christusowi/ co iest iego;
ale nietrzeba też káźić porządku / od
niego

niego vczynionego: trzebá záwżdy tego znać y słucháć; ktoremu Pan Christus Owce y Báranki swe páść poruczył. Wy / będąc Chrześcijány widomymi / dla czego widomą Głową gárdźićie; dawno to nam Swięty Biskup y Męczennik Cyprian oznaymił. A bowiem z tąd (powieda) rostą Odszczepieństwá: iże niechcą znać iednego w Kościele ná czás Kapłaná / y ná czás też iednego ná mieyscu Christusowym Sędziego. A nietylko Głową widomą / to iest, Pásterzem widomym / vpornie wászy gárdzą; ále też to / czym sie káżdy Kácerz záwżdy broni / przy opisániu Kościołá piszą. Budnieć sie Kościoł Páná Christusow / przez Duchá S. przez Słowo Páńskie, y Swiątości iego; ále wżdy niedármo iest ták nápisano: Pan Christus dał niektore, Apostoły / niektore Proroki / niektore Ewángelisty / niektore, Pásterze y Doktory. A dla czegoż ie dał? słuchay sámego Apostołá: Dał ie / ku budowániu Ciáłá swego. ꝛc. abysmy niedáli sie vwodźić ktore^y wiátrowi náuki / w złości ludzkiey / w chytrości /

Lib. 1, Epist. 3. w Ná. 272.

¶ Száfarze Słowá Bożeo, y Swiątości, máią być porządni. 1 Dow. Ephes. 4.

trośći / w wiedzieniu w błąd. Aza śie
wßyscy NOwowiernicy nierzućili /
ná ten porządek Páná Chriſtuſow:
wzgárdźili ſtáre Apoſtoły / Doktory / y
Páſterze: obráli ſobie / miáſto onych /
ine; Huſſá / Lutra / Kálwiná. ꝛc. á dla
czego? áby zá nowymi wiátry ßli: áby
wymyślne ſwe Kácerſtwá rozśiewáli.
Buduie śie tedy Kośćioł Páná Chri-
ſtuſow / przez Duchá Swiętego / przez
Słowo Boże, y Swiątośći: ale do te-
89. go ßáfowánia Słowá Bożego / y do
ßáfowánia Swiątośći / ſą poſtáwieni
2 Dow. Páſterze y Doktorowie. Jeſli ty / Brá-
ćie miły / ßáfowáć pieniądzmi nie ládź
komu daß: przeczby P. Chriiſtus, Mą-
drość Bogá Oycá Niebeſkie° / ku ßá-
fowániu ták ſwiętych á zacnych rzeczy,
Słowá Bożego y Swiątośći / porzą-
dnych ßáfárzow niemiał ſtánowić? A
Zám- przeto trzebá tu obáczyć tę rzecz / wßy-
knienie. ſtkim Kácerzom poſpolitą: iż wßyscy
ſobie tho / co może káżdy zá ſobą ćią-
gnąć / przywłaßczáią; á ktore rzeczy prá-
wymi Kośćielnymi Znáki być mogą /
tych zámilczáią. iáko mowić; V nas ieſt

Duch

Duch S. Słowo Boże / y dobry ßá-
funek Swiatośći; każdy to mowić mo-
że: ale; V nas ſą porządni Páſterze y
Doktorowie / ktorzy porządnie ná Sto
lice ſwoie wſtąpili; to tylko mogą mo-
wić ſłuchaiący Piotrá / dánego w Ko-
ſćiele Paſterzá. Abowiem tego iednego
Pan Chriſtus Głową widomą Ko-
ſćiołá widomego obrał: ná tym iednym
Páſterzu / ktorego Opoką okrzćił / Ko
ſćiół ſwoy zbudowáć racżył. y ſtárzy
wielcy Doktorowie nie wątpili ták pi-
ſáć; Ná Pietrze Koſćiół Páná Chri-
ſtuſow ieſt zbudowány; dla tego: áby-
ſmy pewnie á iśćie wiedźieli; ktorego Pa
ſterzá widomego / my Chrześćiánie wi-
domi / ná tym świećie widomym / win-
niſmy ſłucháć / iáko Namiáſtká Páń-
ſkiego. Y Fundámentem Koſćiołá Pá-
ná Chriſtuſowego, Piotrá zowią ſtá-
rzy Doktorowie; iáko Clemens / Ori-
genes / Cyprian / Euſebius / Hieronym /
Auguſtyn / Chryſoſtom / Epiphánius /
y wiele inych, ták Graeckich iáko Lá-
ćińſkich Doktorow. A to tego mieyſcá
zrozumienie; iż ná Pietrze Koſćiół ieſt

¶ Ná Pietrze zbudowány Koſćioł Páńſki.

Dla cżego.

1 Sow.

T zbudo-

zbudowan; y Graecki y Zydowski iezyk
2 Dow. potwierdźi. Abowiem v Graekow/ y
πέτρος y πέτρα znáczy Opokę: á w E-
wangelium, po Zydowsku pisanym/
ktore y dźiś mamy/ to iedno iest słowo
Cepha; (ktore słowo iest też, Joan. 1
na oboim mieyscu. Tak tedy Pan po
Zydowsku mowił / do Piotrá, swego
Apostołá: Tyś iest Cephá; (to iest/
Opoká) á ná tey Cephie zbuduię Ko-
Zám- sciol moy. A przetoż kto słucha tey Ce-
knienie. phy / tego Piotrá/ y tey Opoki; v tego
iest prawdźiwe / o Synie Bożym Pa-
nie Christusie / Wiáry wyznánie. Má-
iąc swoię Confessią Luterani; iną Wi-
tembersey / iną Wirtembersey / iną ini-
roznie á rozmáićie rozerwani: máią też
swoię Kalwiniste, Zwingliani; swoię,
Nowokrzczeńcy; swoię wy Bracia. &c.
áwo gdzie Piotrá niemaß; káżdy ina-
czey: ale w stronach miástá Cesárskie-
go Rzymu / Piotr Pásterz Powßech-
ny/ imieniem wßystkiego Kosciołá Po-
wßechnego / iednę á zgodną Wiárę wy-
znawa. A czemu? iż na Pietrze Ko-
scoł swoy Pan Christus zbudował; y
przećiwko

przeciwko bronom Piekielnym/ mocnie te Opoke vgruntowat. Bůg sobie tby Kacerze o te Opoke: wßyscy zgodnie na te iedne Opoke ßturmuią/ sami z soba niezgodni: á wżdy ta Opoká nietylko sie niepada; ale im daley/ tym wiecey/ sstaie sie mocnieyßa. A bowiem to ma w sobie ten Kosciot/ od mocne° Budowniká tak mocnie zbudowany; iż wßystkie btedy Pogańskie/ Kacerskie/ Odßczepieńskie/ y Zydowskie/ ku dobremu sobie obracać vmie. o czym tak Augustyn S. pißе: Ten Kosciot Powßechny/ po wßystkim swiecie mocnie y ßyroce rozlany/ wßystkie obtedliwe obraca sobie ku swemu pożytku; Pogany/ ku dobrze czynieniu swemu; Kacerze/ ku probowániu nauki swey; Schismatiki/ ku okazániu statosci swey; Zydy/ ku przyrownániu piekności swey: Pierwße tedy ku sobie przyzywa; drugie wytacza; trzecie opußcza; á ostatnie vprzeda: wßakże wßystkie ku vczesnictwu taski Boiey przypußcza. [Ecclesia Catholica, per totum orbem validè latèq; diffusa, omnibus errantibus vtitur ad profectus

90.

Kosciot iest Opoczny.

Pożytek Koscielny/ z nieprzyiaciot.

Cap. 6. De uera Religione.

ſuos. &c. Gentibus, ad materiam operationis ſuę; Hæreticis, ad probationē doctrinę ſuę; Schiſmaticis, ad documentum ſtabilitatis ſuę; Iudæis, ad comparationem pulchritudinis ſuę. Alios ergo inuitat: alios excludit: alios relinquit: alios antecedit. &c.] Panie Boże/ day to wam; ábyſcie ſie y wy do tego vczeſnictwá łaſk Bożych / kthore ſą w Powßechnym Koſciele, pod iednym Páſterzem Powßechnym / náwroćić chćieli. Nie przymyć tego my; áby Cerkiew Swięta Powßechna niemiáłá ſię budowáć/ ná Fundámenćie Pánie Chriſtuſie/ przez Duchá Swiętego, Słowo Boże, y Swiątoſci Koſcielne: ále tego potrzebnie dokłádamy; iż tháki budowánie niemoże być gdzie indzie; iedno pod iedną Głową, y iednym Páſterzem widomym, Piotrem / Opoką dla tego, od ſámego Páná Chriſtuſá okrzczonym.

Duch ſ. gdzie buduie Kośćioł.

II część.

W drugiey częſci Artykułu oſmego/ Swięty Koſciol Powßechny/ álbo (iáko wy mowićie) Poſpolity/ opiſuiećie: y mienićie go być wßyſtkim Poſpolſtwem

ſtwem Chrzeſcijáńſkim/ze wßech naro-
dow po wßyſtkim ſwiećie Ewángelią
Swiętą rozßyrzonym/á w iednę Wiá-
rę zgromádzonym. Nie złe záiſte opiſá-
nie Koſciołá Powßechnego; ále iednák
niedoſtateczne. Abowiem tho ſłowo/
Katholicá/co my Powßechnym dobrze
á właſnie wykłádamy/ dwoiáką ma w
ſobie Powßechność; y z ſtrony Czáſu/
y z ſtrony Mieyſcá: z ſtrony Czáſu/ dla
tego; że Koſciół Boży po wßyſtkie czá-
ſy trwa: z ſtrony Mieyſcá; że po wßy-
ſtkich mieyſcách narodu ludzkiego roz-
ßyrzył ſie. A z tąd iuż baczyß; co to ieſt/
być Powßechnym: po wßech Miey-
ſcach/wßego Czáſu/ trwa Powßechny
Koſciół. ktorą rzecz oboię z ſámey E-
wángeliey łatwie pokázáć mogę. Opu-
ßczam ná ten czás; iáko trwał záwżdy
Koſciół/od Adámá począwßy; y iedną
Wiárą/w iednego Bogá y Páná Chri
ſtuſá wierząc/wßyſcy Wybráni ſą zbá-
wieni: od Apoſtołow/ktorych głos ná
wßyſtkie mieśca narodu ludzkiego wy-
ßedł/tey Powßechnoſci przypátrzáć ſie
poczniemy. Abowiem Apoſtoły ſwoie

¶ Powßechny Koſciół co ieſt. w Náu. Li. 82. ꝛc

Powßechność ieſt dwoiáka.

Powßechność z ſtrony Czáſu.

Pan Christus w tym vpewnił; iż z swo-
im Kosciołem miał mießkáć / áż do koń-
1 Dow. cá swiatá; gdy po ostáteczney Wiecze-
Ioan. 14. rzy / ták do nich mowił: Ja będę pro-
śił Oycá / y da wam inego Pocießyciel-
la, Duchá prawdy; áby z wámi mießkał
2 Dow. na wieki. á przed w Niebo wstąpieniem
Mat. 28. Oto / powieda / ia z wámi iestem / przez
wßystkie dni / áż do skończenia świata.
Zámknienie. Maß iasne á pewne Obietnice thego;
ktory iest istotną Prawdą: ná to się o-
glądáiąc / á Pánu twemu Synowi Bo-
żemu wierząc / niemożeß tego rzecz; áby
kthorego wieku miał Kosciół błą-
dzić / máiąc ná wßelki czás z sobą Pá-
Christusá y Duchá Swiętego. Táć iest
Powßechność Czásu, że na káżdy czás /
y káżdego wieku / Pan Christus z Apo-
stolskim Kosciołem mießka. bo do A-
postołow swych / tę Obietnicę raczył
on vczynić. Pomárlić iuż dáwno sami
w Náu. Apostołowie; ale Namiastkowie ich
w Przed mowie nigdy nie pomrą: przetoż do Namiast-
Li. 82. 2c kow też Apostolskich, te Obietnice przy-
należą; y tego nam nikt / iedno ktoby ro-
zumu niemiał / niebędzie śmiał záprzeć.

Czyt

Czytay o tym Augustyna S. ná one słowá Psál. 44; Za Oyce twoie / národzilić sie Synowie: y ná one też / Psal. 47; Opowiedayćie w rodzáiu drugim. Ze też Kosciol iest Powßechnym / z strony Mieyscá; y ślepy tego domácáć sie może. Maß o tym v Dawidá wiele Proroctwá: osobliwe iest ono; kthorego y Páwel S. vżywa / w Psal. 18: Niemáß (powieda) żadney mowy / ani żadnego ięzyká / gdzieby niesłycháć głosow ich; to iest / Apostolskich: Na wßystkę ziemię, żwiek ich wyßedł; y ná koniec okręgu świátá, słowá ich. Toć też sam Pan opowiedział Apostołom / wstępuiąc ná Niebiosá: Będziećie mi świadkámi / w Jerusálem / y we wßystkim Zydostwie / y w Sámáriey / y áże na kray ziemie. A tu / Bráćie miły / gdybyś sie rzeczy pilnie przypátrzył / naydzieß; iż co powiedziano o Apostolech / y do Apostołow / to też Namiástkom ich przynależy. Pátrz / kto náwroćił Krolestwá Chrzescijáńskie; Polskę / Niemce / Węgry / Czechy. ꝛc. Namiástkom to Apostolskim przypisáć muśiß; nie samym

Powßechność z strony Mieyscá 1 Dow. Rom. 10

2 Dow. Act. 1. 91.

Apostołom co rzeczono to też Namiastkom ich należy.

Apostołom: y do onych też Pan Christus te słowá mowił/ w personie Apostolskiey: Będziećie mi świádkámi/ áż ná kray ziemie. A iżebyś obaczył/ Powszechny Kosciół być y Czásem y Mieyscem; oboie rzecz/ w tymże Psálmie/ nie zámilczał Prorok Dawid. O Powszechnosci/ z strony Mieyscá/ iużeś słyszał; á z strony Czásu/ thák támże mowi: Dźień dniowi iásnie á głośno przepowiáda Słowo; á noc nocy okázuie Vmieiętność. przy ktorym mieyscu/ ták o tey Powszechnosci nápisał Swięty Augustyn: Co Apostołowie od Páná Jesu Christá słyszeli/ to też Potomkom podáli; iáko z czásu ná czas. ꝛc. Ták też y Bedá pisze: To przepowiádánie nie ná krotki czás będzie; ále zámknie w sobie wszelkie potoczenie czásow. ꝛc. [Hęc annunciatio nō ad breue tempus erit; sed comprehendet omnem volubilitatē temporum.] A co tu Prorok powiedział pod zasłoną; to iásnymi słowy w Psál. 44 wyráźił/ oboie też Powszechność Kosciołá Powszechnego opisuiąc: Miásto Oycow twych (do Páná Bogá vma-

Powszechność oboiá.

3 Dow.

gá vmawia ſie Dawid) národźili ſie to-
bie Synowie: poſtánowiß ie Xiążęty /
po wßyſtkiey ziemi: będą pámiętáć ná
imię twoie/ Pánie/ káżde° rodzáiu lu-
dzkiego: dla tego/ lud będzie wychwa-
lał ćiebie, ná wieki y ná wiek wiekom.
Oyce te ieſli będzieß wykłádał, Pátry-
árchy y Proroki; ich Synowie, będą
Apoſtołowie, z ſwymi pewnie Namiá-
ſtkámi: á ieſliż Oycowie ſą (według
wykłádu Swiętego Augu ſtyná y Be-
dy) Apoſtołowie; Synowie ich, Bi-
ſkupi. [Patres missi ſunt Apoſtoli: pro
Apoſtolis, Filii nati ſunt; conſtituti ſunt
Epiſcopi, Martinus, Hilarius. &c.]
Y po dźiś dzień Stolicá Apoſtolſka /
ná mieyſcu Páſterzá Piotrá/ ieſt Xią-
żęćiem po wßyſtkim Chrześcijáńſtwie,
ná Jmię Boże pámiętáiącym. á tu /
gdzie ieſt zmianká Wßyſtkiey Ziemie /
maß Powßechność Mieyſcá: oſtátek
Proroctwá mowi o Powßechnoſci Czá-
ſu. Coż thu rzeczeß/ Bráćie miły/ co;
proßę ćiebie? powieda ták Prorok Bo-
ży; Xiążętá Apoſtolſkie będą pámiętáć
ná Jmię Boże/ káżdego rodźáiu ludz-
Rozwa-
żánie.

kiego: á ty co rzeczeß: będzießzie śmiał Kościołowi Apostolskiemu błąd przypisować? A ták ießcze mowi Prorok: Ná wiek wiekom ludzie będą wychwalać Páná Bogá: á ty niebędzieß sie wstydał/ wßystkie ludzie w Chrześcijáństwie bátwochwalcámi názywać? Komuß lepiey ieſt wierzyć: tobie/ czyli Prorokowi? tobie/ czyli Panu Christusowi? Pan Christus mowi: Aż do skończenia świátá/ ia z wámi ieſtem; j Duch Swiety będzie z wámi na wieki mießkał: toż też przepowiedáią Prorocy/ przed czásem niemałym. czemuß ty mi śmieß mowić? Rzeczy zbawiennych Obietnice, przez wßelkiey Condicyey Pan Bog czyni/ Bráćie mily. przyczyná tego iedna tá ieſt; ábyśmy thu łaſkę Bożą ználi/ nieoglądaiąc sie ná zasłużone zaſługi ludzkie: druga; aby złość Przetożonych, ludu Chrześcijáńſkiemu nic nießkodziłá. Jeſli ieſt Papież zły/ álbo Biſkup: przeczby Pan Bog ná dobre, złą náukę miał przepußczać? czemu złość cudzą miałaby komu wadzić? Wierz iedno mocnie ſłowu Prorockiemu/ y

Obietnice zbáwienne P. Bog zgołá dáie: á czemu thák.

92.

mu / y Páńskiemu: ani Hus / áni Luter / áni Angioł z Niebá, ktemu ćię nie przywiedzie; aby kiedy Kościoł z swymi Przełożonymi / zá tákimi Obietnicámi / zá tákimi Rządźićielmi / miał w práwey Wierze błądźić. iákoż to / że nigdy niebłądźił / przy káżdym Artykule wam wywodźimy: gdybyście iedno chćieli ßczyrey á iásney prawdźie wiárę dáwáć. Poználiśmy dwoię Powßechność Kościołá Chrześćijáńskiego; iż poczáwßy od Apostołow / y káżdego Czásu trwa / y po Mieyscách wßystkiego świátá rozßyrzył sie: obáczmyß iuż; gdzie wżdy tę oboię Powßechność nay dziemy. Krotko mowiąc, ták zawięzuię: Thám iest Kościoł Powßechny; gdzie to wierzą / co záwżdy wierzono; y gdzie iest Chrześćijáństwo / po wßystkim świećie rozmnożone: v nas / ták iest; v was nowych Ewángelikow / inak: dla tego / v nas pewnie Kościoł iest Powßechny; á nie v was. Abowiem my trzymamy Ofiárę prawdźiwego Ciáłá y Krwie Páná Christusowey: modlimy sie zá Vmárłą bráćią náßę: nie gárdźimy

Zámknienie.

¶ Ktory KOściol iest Powßechnym?

1 Dow.

Vtwierdzenie.

gárdźimy modlitwami Swiętych/z Pá-
nem Christem kroluiacych. ꝛc. kthore
rzeczy iako záwżdy wßędzie trwáły / w
Kosciele Christusowym ; iedna Mßa
náßá tho pokazuie : á ia też / ná swych
mieścach/to wywodzę. wy záśię nieda-
wnoscie to odrzućili ; co záwße trwáło
w Kosciele: iednego waße° kątu Wiá-
rá, żadnym obyczáiem niemoże być Po-
Spárćie wßechna. Jestći teraz na swiećie nie-
máło Kacerstwá : (á takći też ma być/
dla przyscia Antychristowego ; y prze-
to też podobno Kosciol podobien iest
Lodce) á choćiayże są Kacerstwá roz-
mnożone : co mi zá zgodá miedzy nimi:
Luter swą : Kálwin swą : wáßy swą:
Nowokrzczeńcy swą : Trinitarze swą.
ꝛc. Kąty tedy są wáße Wiáry; nie Po-
wßechność: Pars v was iest; (iáko S.
Augustyn mowi) v nas/ Katholiká: y
a Dow. dla tego nas zowią Katholikami. Zo-
Zám- pisania tedy Kosciołá Powßechnego/
knienie. ktorescie wy vczynili niedostateczne / á
mysmy potrzebnych rzeczy dołożyli / to
zámykam ; iż wáß Zbor nowy á poką-
tny, Kosciołem nie iest Páná Christu-
sowym.

sowym: bo Kosciol Páná Christusow má być Powszechnym: iákim wász Zbor nigdy być niemoże.

W trzećiey częsci dobrze vczyćie; iż w Kosciele Pana Christusowym / poki boiuie ná tym swiećie / są źli y dobrzy / pszenicá y plewy / thák w Kaplaniech / iáko w ludu pospolitym. co iesli thák iest: dla złych Przełożonych Kosciel- nych / niema sie nikt z Kosciołá Pow- szechnego wyłączáć. Są tedy y złe y do- bre Ryby / w Niewodzie Koscielnym: są głupie y mądre Pánny: áczkolwiek roznym obyczáiem: dobrzy / iáko żywe członki w Ciele; źli / iáko martwe. w- szákże lepiey iest złemu, być w Kosciele / niżli z niego sie wydzielić: á to dla tego; iże ku ożywieniu rychley przyść może członek nieodćięty / niżli, ktory iuż od ćiáłá odpadł. Y dźiwne tu są záiste są- dy Boskie: gdy z dobrych potępieni / á ze złych zbáwieni / sstawáią sie náko- niec. czego mamy strászliwy przykład w Sálomonie / w Origenesie / y w inych niekthorych. Niepotępiayże / Bráćie miły / nikogo: niewydzielay sie dla tego; ktory

III częsć. Źli y do- brzy są w Kosćiele.

Z do- brych by- wáią źli á ze złych dobrzy. w Náu. Li. 219.

ktory ze złego może być dobrym: ale

1 Cor. 10. ktory trzymaß o sobie / iako byś stał

Ze złymi Przełożonymi co czynić. boy się; abyś nieupadł. Jeśli widzisz dobre Przełożone; y słuchay ich / y naśladuy: ieśli złe; słuchay tylko / nienaśladuy. ciego tak cie vczy Swiętty Augustyn / na końcu Psalmu 36: Coć powiedaią / tego (mowi) patrzay; nie / ktoć powieda: Grzeßnemu nie iest pożyteczno / kiedy Zakonu Bożego vczy: tedy słuchaczom nie iest pożyteczno: Mamy my w Kościele oboy rodzay / (iako Pan mowi) yzłych / y dobrych. Dobrych /

1 Cor. 4, 11. gdy każą / co mowią: to: Badźcie naśladowcy moi; iako y ia Pana Chrystusow. á o złych tak rzeczono: Na Stolicy

Mat. 23. Moyżeßowey siedzieli Doktorowie y Pharisaeußowie: co vczą / czyńcie; á co czynią / nieczyńcie. Widziß / (przydaie Augustyn S.) iże na Stolicy Moyżeßowey / na ktorey mieysce wstąpili Stolica Christusowa / siedzą y źli: á wßakże nauczaiąc dobrze / nießkodzą słuchaczom. Czemu ty / (tak vpomina Donatystow / á za tym też was) dla złych / Stolicę opuszczaß? Wroć się

do Pa

do Pokoiu; wroć ſie do Zgody; kthora ćię nieobraża. Jeſli dobrze vczę/ á dobrze czynię; naſladuy mię: á ieſli nieczynię/ czego vczę; maß rádę Páńſką. Co vczę/ czyń; á co czynię/ nie czyń: wßákże od Stolice Powßechney nieodchodź. ꝛc. To ieſt/ bárzo wam teraz potrzebna/ Swiętego Auguſtyná náuká: iákowych doſyć naydziećie v ſtárych Doktorow.

Czwarta część Artykułu oſmego opiſuie te Znáki Swiętey Cerkwie Powßechney; Przepowiádánie Chriſtuſá y cáłey Ewángeliey/ Swiątoſci ßáfowánie według vſtáwy Páńſkiey/ á Złączenie ludu wiernego w iednotę Wiáry, Láſki, y Pokoiu. Wßyſcy dźiſieyßy Kácerze/ z nowey ſwoiey Ewángeliey bárzo dźiwnie rozni/ te dwá Znáki Kośćiołá Bożego kłádą; Przepowiádánie ßczyrego Słowá Bożego/ y Sákrámentow dobre ßáfowánie. ále gdy ich ſpytaß; v ktorego z nich to ieſt prawdźiwie: iuż tám dźiwnych ſwarow doſyć naydźieß/ y dźiwnych odmiennoſci. Swiątoſci Koſcielnych iedni kłádą czterzy/

IIII część.

Znáki Kośćiołá Bożego.

Pátrz niezgodę/ pod iednymi Znáki.

cżterzy / iedni trzy / iedni dwie: niektorzy / sámey Wierze wßystko przypisuiąc / y Swiątosci ku zbáwieniu mieniąc być niepotrzebne. O miły Boże / coż to zá Słowo tákie / táką roznicę á niezgodę cżyniące! co tho zá Znáki Kosciołá práwego; ktore káżdy ku sobie gárnie. Nieprzymyć my tego; áby ßcżyre Słowo Boże / y dobre Swiątosci ßáfowánie / niemiáło być w práwym Kosciele Bożym: iest ták iest / Bráćia mili; záwżdy te dwie rzecży w Kosciele Páńskim są: ále gdyż káżdy Haeretyk to sobie przywłaßcza; potrzebá nam iest záiste / iásnieyßych Znakow ßukáć. Bacżyli to podobno wáßy: y dla tego trzeći Znák ten / Złącżenie wiernych ludźi w iedność Wiáry Miłosci y Pokoiu / przydáli. á gdyby ießcże byli weyźrzeli w Symbolum Niceńskie: (co lepiey iest / niżli sie na swoy rozumek sádźić) y drugi ießcże Znák / bárzo iásny / w nimby náleźli byli. Abowiem Kosciół Páná Christusow / według wyznánia onych Oycow Swietych / iest Jeden / Swięty / Powßechny / y Apostolski.

SŁowo BOże ßcżyre / y dobry ßáfunek Swiatosći / iest w práwym Kośćiele.

94.

¶ Jásne Znáki prawego Kośćiołá.

Jedność

Jedność Kościoła w iednoćie iest Wiá ry/ Nadzieie/ y Miłości: zá cżym pewny Pokoy w Chrześcijanach roście. Abowiem pokiśmy tu są na świećie; iedności tych trzech Cnot iest nam potrzeba: trzeba w tych trzech głownych Pisma S. Cnotach/ w Wierze, Nadziei, á Miłości/ mocny á pewny pokoy zachowáć: ieśli chcemy przyść do onego iednego Pokoiu; kthory iest w Krolestwie Niebieskim. Jedność Wiary tám iest; gdzie iednáko zgodnie wierzą/ co ma być wierzono: iedność tákże Nádzieie tam śie náyduie; gdzie iednaka w Panie Bodze iest Nadzieia; y to/ co od niego prośimy/ zgodnie prośimy: tákże też iedność Miłości, Przykazánia Boże o Miłości iednáko rozumie; á zgodnie Miłość Bożą y Bliźniego zachowywa. zá cżym co zá pożytki idą/ trudno iest zaiste wypowiedźieć: z przećiwnych rzecży/ z niezgody w tych Cnotach zbawiennych/ niechay śie káżdy domyśla: y vyźrzy to iuż dobrze práktykowano/ w Cżechach zá Janá Hussa; á zá Lutra/ w Niemcach/ w Węgrzech/

1 znák/ Jeden: á w cżym tá Jedność.

Zá Jednośćią co idzie.

w Angliey/w Fránciey/y v nas po cz
ſci w Polßce. To tak przełożywßy;
Kosciol Páńſki ma być Jednym/w ie
dnoſci Wiáry, Nádzieie, y Miłoſc
gdzie tá Jedność ieſt/obáczaymy: ie
w Kosciele Powßechnym ſtárożytnym
czyli v tych nowych Nowowiernikow
Niechay ſie ziada náßy/ y że wßyſtkie
go ſwiatá/ ná Koncilium Powßech
do Trydentu; nic ſie inego z tamtad/
tylko Jedność/nieodnieſie: á ći nietyl
ko przy máłych Kolloquiach; ale też w
iednym mieśćie/y w iednym domu/Je
dnoty niemáią. Nietrzebá dáleko cho
dźić: ieden Krákow y Poznań iáſnie to
pokażą. Abowiem ktorzy po ſtárem
z Powßechnoſcią dzierżą; iedno ći mo
wią: á ktorzy ſie ná nowiny wydáli; ie
dni z Bráćią/drudzy z Lutrem/niekto
rzy z Kálwinem/ á ini z inymi dzierżą.
iuż y Troybożány mamy/ y Nowokry
cżeńce: ná co kto nápadnie; ná tym u
ſiada. A z kądże wżdy oná Jedność; y
tá Rozność? z kąd inąd/mniemaß; ie
dno z Páſterzá iednego? Gdzie Páſterz
ieſt Jeden; iedna thám zgodna będzie

Jedność w ktorym ieſt Kośćiele. Dowod.

Jeden Paſterz iedność czyni.

Ioan. 10.

Owczár

Owczárnia: ale gdźie co głowká/ tho Pásterz; co tam zgodnego ma być? Przetoż dobrze á mądrze / iáko Mądrość Boża / Pan Christus postáwił Pásterza iednego Piotrá: w tego Lodkę wstąpił: tego Opoką názwał: temu dał Klucze Krolestwá Niebieskiego: temu Owce y Báránki swe páść kazał: zá tego náostátek Wiárę / aby nieustáłá / prośił. com też iuż / ná sámym początku przełożył. Gdźie to Pismo zá sobą ma nowy ktory Ewángelik? gdźie to dano iest Husowi / Lutrowi / Sakrámentarzowi / Nowokrzczeńcowi / Trinitarzowi / y inym wszystkim Kácerzō; co iednemu Pan Christus sám dał Piotrowi? Niemáią oni niebożętá nic inego / iedno to / w Pismie Swiętym; Káżdy człowiek kłamca. Kto tedy chce Jedność chowáć; niechay przystánie do Pásterzá iednego / ná mieyscu Piotrowym siedzącego: ináczey nigdy nieprzydźie ku Jednoćie; ale káżdy rok ina Wiárá v tákiego będźie.

Obietnice Piotrowe.

Licz. 2.

Obietnicá Kácerska.

Psal. 115.

Zámknienie.

Drugi Znák Kosciołá Chrześcijáńskie° / w Kredźie Niceńskim / od Koncilium

2 Znák KOściołiest S.

cilium Konstántinopolskiego przydá-
ny / á z Kredá Apostolskiego wźięty /
iest ten ; iż go Swiętym być wierzymy /
y wyznawamy. Abowiem nie gdźie in-
95. dźie / iedno w práwym Kosciele Bo-
żym / práwa iest ludźi Chrześcijáńskich
świątość / prawdźiwa świętobliwość ;
ktorą my nie z rozsądku Ludzkiego / (bo
ten może być omylny) ále z rozsądku Bo-
żego / (ktory sie mylić niemoże) mamy
wykłádáć. Daymyß pokoy ludziom / ná
świećie będącym ; gdźie z dobrych czá-
sem źli bywáią : do tych / ktorzy pewnie
są Swiętymi, zá pewnym poświadcze-
nim Boskim / oko náße obroćmy. Swię-
ći oni Boży / ktorych iest wieczna pá-
miątká w Powßechnym Kosciele / Wiá-
rę Powßechną trzymali ; niegánili oni
Mßey / Czyścu / Postow / Zakonni-
kow / Pánienstwá Bogu ślubionego
ꝛc ; w tey Wierze stárey będąc / święto-
bliwosci swey wźieli pewne świádec-
two od sámego Páná Bogá : (co v nas
w Polßce / we dwu Swiętych Bisku-
pach, w Swiętym Woyćießey Stani-
słáwie / Kroniki Polskie pokázuią) á

Swiątość ktho ma sądźić.

Kośćioł ktory iest Swiętym.

1 Dow. w Náu. Lic. 86.

Hussowe

Artykuł 8.

Hussowe świętobliwość kto zálecił? 2 Dow.
kto Lutrowe; albo Kalwinowe? Nie
takći vmierali Swieći Zakonnicy; iáko Luter Apostatá: nie tak prawi Ewángeliſtowie; iako Kálwin Sakrámentarz. nie podpiwßy ſobie oni / w nocy zdychali; nie ziadły wßy z nich żadnego: Marćin Luter vmie vmieráć / po dobrey bieſiedzie; á Jan Kálwin wßy nędznych od ſiebie odpędźić niemogł. O wielka świętobliwoſći tych nowych Ewángelikow. Tak tak Ewángeliſte vmieráią; tákie świadectwo ſwey świątoſći z ſobą odnoßą. Niechay zaleca / iako chce / Luteran Lutrá / Sákramentarz Kálwiná / Brátrzyk Hußa; zalecánia my Bożego / y pochwalenia Bożego / ktore Pan Bog przez Cuda dźiwne zwykł pokázowáć w Swiętych ſwoich / od tych Lutrow y Brátrzykow chcemy; á tákie my zalecánie Boże / w Swiętych Kośćiołá Powßechnego / záwiły pokażemy. Ten tedy Kośćioł ieſt Boży; ktory ieſt Swiety: ten ieſt Swiety; ktorego Pan Bog záleca; takowi Swieći w ktorym Ko-

Záwiá-
zánie.

ściele są; kto bez affektow zechce sie przy
3 Dow. patrzyć / łatwie obaczy. Tocbysmy też
naleźli y w Chrześcijanach / na świecie
tym ieszcze boiuiących: z pisania iedne-
go dwu przećiwnych stron / naszych Ka-
tholikow, y waszych Nowowiernikow /
może tę Swiętobliwość każdy poznać;
Piszą pospolićie Katholicy, skromnie /
pokornie / w Miłosci / nie łaiąc nikomu /
niepotwarzaiąc nikogo / ku Jednosci y
Pokoiowi wszystko wiodąc: gdzie in-
dzie, Pychy nazbyt; łaiania dosyć; po-
twarzy wiele; á Miłosci nieznać. A kto
4 Dow. dziś Krolestwa burzy? kto Rzeczą po-
spolitą maći? ktho rękę we krwi chce
maczać? Boię sie ia / abyte sprawy nie
były onego; ktory iest od początku Mę-
Ioan. 8. żoboyca / a w Prawdzie nigdy nie stoi.
Abowiem nie teć są ludzi świętych O-
woce Duchowne; miedzy Vczynkami
Galat. 5. Cielesnymi policza Paweł S. Nieprzy-
iaźni / Spory / Rostyrki / Mężoboy-
5 Dow. stwa. ꝛc. Dla tego też / ći nowi mało o
Miłosci mowią / albo piszą; iż Miłosci
prawey / ktora nawięcey Swiętymi czy-
ni / w nich nienaydziesz: o Wierze tylko
samey,

sámey, swarow názbyt. Podobno má-
ło kto o tym gada; czego w sobie niema.
Duch S. Miłość rozlewa / w sercach Roma. 5.
práwych Chrześcijan; a oprocz Kościo-
łá ten nie iest: przetoż też Kacerze / iż
w Kościele nie są; Duchá Swiętego á
przy nim Miłości / mieć niemogą. A Miłość
dziwna tu test tych ślepotá / a wielka więtsza
śmiałość; że śmieią niektorzy Wiárę iest/niż-
nad Miłość przekładáć: gdyż y sam li Wiá-
Pan daie swiadectwo Miłości; iako rá.
iest nawiętszym y naprzednieyszym Ro- Mat. 22.
skazániem Bożym: a Paweł Swięty 1 Cor. 13.
iásnie wywodzi; Więtszą być Miłość
nad Wiárę, y nad Nadzieię. Wiara, ,,
iest Fundámentem; Nadzieia, ściana; ,,
á Miłość, przykryćiem y ozdobą domu. ,,
Gdzie dachu a przykryćia niemasz; y ,,
Fundáment tám y ściany gniją. A prze ,,
toż ći iśći nieinaczey zdadzą sie czynić/
z tą Wiárą swą/ktorą nad Miłość nie
mądrze przekładáią; iedno iakobyś ty
Fundáment ná gorze / á Dách ná dole
postáwił / piekne budowánie wywro-
ćiwszy. W żadnym thedy Zborze nie- Zám-
masz Kościołá Swiętego; tylko gdzie knienie.

96. ieſt Miłość / y gdzie oná powagę ſwą
zachowywa: tey nievyźrzyß / w roſter-
kach y w niezgodach Kacerſkich; w ſa-
mym Jednym, Powßechnym, y Apo-
ſtolſkim Koſciele / prawą Miłość y
Zgodę naydzieß. O Powßechnoſci iuż
3 Znák: Lic. 90. gadałem ßyroce y dowodnie: po czym
poznáć Koſciol Apoſtolſki; temu ſie ná
koniec przypátrzmy. Koſciol Apoſtol-
4 Znák Kośćiołá iż ieſt Apoſtolſkim. ſki trzy oſobliwe rzeczy ma w ſobie; Ná-
ukę / Vrząd / y Koncilia Apoſtolſkie.
Náuká Apoſtolſka nietylko thá ieſt /
1 Náuka Apoſtolſka / we dwu rzeczach. ktorą w Nowym Zakonie opiſano; ale
cokolwiek ieſt od Apoſtołow podano,
Abowiem nigdy ſie na tym ſamym A-
poſtołowie nieſadzili: á by Náuka ich
1 Dow. Hiere. 31. byłá piſana na papierze; ále więcey / ná
ſercach wierzących. o czym y Proroc-
Heb. 8. two ieſt / y ſwiádectwo Apoſtolſkie:
Po onym czaſie (mowi Pan) dam Za-
kon moy w wnętrznoſciach ich; y napi-
ßę go w ſercach ich: y będę ia im Bo-
2 Dow. Act. 2. giem; á oni mnie ludem. Naprzod te-
dy ten Zakon Nowy ieſt wlany w ſercá
Apoſtolſkie / w dzień Swiąteczny / zá
zeſłaniem Duchá Swiętego; á nie tak /
iáko

iáko Stáry / ná kamiennych tablicách pisany: potym thez y Apostołowie w sercách wierzących go szczepili. że nie bez przyczyny / tak ieden z nich pisał: Jesteście (wy Koryntowie) Listem Christusowym / przez służbę nasze od nas napisánym / nie czernidłem; ále Duchem Bogá żywiącego: nie ná tablicach kámiennych; ale ná tablicách serdecznych. Widźisz tu / Bráćie miły; co zá vmysł był Apostolski: iáko w nich samych Zakon Nowy iest nápisány; ták też go oni w ludziach pisali. co y z pisánia Ewángeliey / tákże też y z Listow Apostolskich / możesz porozumieć. Trwał Kościoł Paná Christusow kilká lat / bez żadnego Ewangeliey pisánia: Lukasz Swięty wiele przypisał; co Mátthaeusz y Márek opuscili: Jan S. náostatek przydał niemało; co opuscił y Lukasz. á wżdy ten ostáteczny Ewángelistá / Ewángelią w lat L X po w Niebowstąpieniu Páńskim piszący / ták ná koniec swoię zámknął Ewángelią: Jestći y wiele inych rzeczy; ktore vczynił Pan Jesus: ktore gdyby z osobná

3 Dow.
2 Cor. 3.
4 Dow.
Ioan. ult.

 były

były wypisane; y świat niemogłby tych
Xiąg w sobie ogarnąć. Cokolwiek te-
dy oni pisali; dla tego tylko (według
Ioan. 20. świadectwa tegoż Jana S.) napisali:
Dla cze- abyśmy / z spraw opisanych Pana Je-
go Ew- sussa / wierzyli; że on iest Christusem /
angeliae sa pi- Synem Bożym. Co to iest co trzeba
sane. by dobrze zrozumieć / Bracie mity: nie
dla tego Ewangeliae sa napisane; abyś
ty niemiał nic trzymać / iedno co iest pi-
sano w Ewangeliey: (bo inaczej roskazuie
2 Thes. 2. czynić Paweł S.) ale dla tey / ktora sam
Ewangelista wyraźił / przyczyny; abyś
wierzył o Panu Jesusie / że iest Messy-
aszem prawym / y iedynym Synem Bo-
żym. A iakoż to? widziß iasnie w E-
Luce 24. wangeliey; iako wßystkie Figury y Pro-
Io. 19. etc roctwa / o Messyaßu w Zakonie starym
napisane / w nim sie ziściły; iako tych
Ioan. 3. spraw y cudow / ktore on czynił / nik-
Io, 14. iny, iedno Pan Bog, czynić niemogł.
97. Vczyß sie tedy z Ewangeliy opisanych;
Czego że Pan Jesus iest Christusem / Synem
nienapi- Bożym: ale co za porządek ma być w
sano w Chrześcijańßtwie / ktoryby nas wiodł
Ewan- ku budowaniu Wiary y Nadzieie / á
geliey. osobliwie

osobliwie ku zapaleniu w nas Miłosci Bożey y bliźniego; tego ani Ewangelia / ani Listy Apostolskie / ani Obiawienie Jana Swiętego / dostátecznie nieopisuią: podáne Trádicie Apostolskie więcey / niżli Pisanie ich / tego nas vczą; a Kosciol Boży / według czasow / porządnie tho rozrządza. Zaleca nam Post Ewangelia / na kilká mieyscách: ale iako / á kiedy / wszystko Chrześcijáństwo ma poscić; to nam Apostołowie swymi Vstawami rozrządzili: od nich Post wielki, przed Wielką nocą / od nich Srzoda y Piątek / ku poszczeniu są obrane: oni sami / abysmy w Post mięsa nie iadali / a za tym na modlitwę chutliwszy byli / Podaniem swym nas nauczyli. iakoż to zawżdy / y z Doktorow dawnych / y z Historikow także Koscielnych / pokazać możemy. Gdy mięsa nieiemy: mięsa / stworzenia Bożego / nieganimy; ale od mięsa / także thez od nabiału strzymawaiąc sie / ciała nasze ku modlitwie sposobnieysze czynimy. co iż nie iest przeciwko nauce Apostolskiey / y z tądbyś mogł obaczyć / Bráćie miły;

pátrz / prosze cie / pilno.

Mat. 6.

1 Przykład / o Poscie.

Spárćie

miły; że dla Modlitwy / y od vczynku
Heb. 13. Małżeńskiego każe sie strzymáwiáć S.
1 Cor. 7. Páweł. Vczćiweć iest Małżeństwo / y
łoże niepomázane; á wżdy y Małżeń-
stwá vććiwe° / dla Modlitwy y Postu /
trzebá ná czás zániechać: tákże też do-
bre iest mięso y másło; ále dobrze iest y
mięsu y mlecznu / dla trapienia ćiał ná-
szych przez Post / á przy tym dla gorętszej
Li. 206. Modlitwy / dáć pokoy na czás. o czym
Záwiá- szyrzey potym. Jáko tedy Post / w E-
zánie. wángeliey, tylko zálecony / Apostoło-
wie pięknie rozrządźili; y tego nikt iny /
iedno brzuchowi służący / (gdyby rzecz
dobrze obaczył) gánić niemoże: tákże
też insze Chrześcijáńskie sprawy / w E-
wángeliey czásem tylko námienione /
Apostołowie stánowili: á czego oni ná
on czás stánowić niemogli; tho swoim
Apostołowie co Namiástkom zostáwili. Niemogli sa-
zostáwili Namiástkō mi kázáć w Polszce / w Czechach / w
swym. Niemcach: kazáli w tych źiemiách / ich
Námiástkowie. niemogli budowáć w
Rzymie Kosciołow / y służbę Bożą w
nich porządnie stánowić: kryli sie czę-
sto / dla okrutnych Cesárzow / nietylko
po do-

po domach; ale y po iaskiniach: pokoy potym gdy byt Chrześcijáństwu przywrocony; iáko wiele Kościołow kosztownych wnet zbudowano / iáko służbę Bożą ku więtszey vczćiwości przywodzono; dawni Historycy dowodnie to nam opisali. Co mogli stánowić Apostołowie sami; stánowili: czego niemogli swoim Namiástkom zostawili. iáko y w Stárym Zakonie / nie wszystko Moyżeszále wiecey potym Dawid Krol y Salomon / Służbę Bożą ozdobili.

Nie wielka zmiánká iest w Ewángeliey / około Ofiáry y Sákramentu Ciáłá y Krwie Páná Christusowey: Páwet S. Apostoł / w Koryncie vczynionego porządku cześć wypisał; cześć ná przyscie swoie odłożył. Opisał; iáko sie mamy spráwowáć w Kościele / gdy ná iedno mieysce przychodzimy: chce / áby tu mężowie, modlący sie, głowę odkrywáli; á niewiásty przykrywáty: chce; áby iego wszystkie Roskazánia / ktłore im był ná on czás podał / vczćiwie były chowáne: á Ostátek / (mowi) gdy do was przyde / rozrządzę. Niemamy nic pisánego

2 przykład / o Swiatości Ciáłá Páńskiego. 1 Cor. 11.

pisánego o tym Sakramenćie; mali być przymowány po Wieczerzy: iako Pan Christus swym rozdał Apostołom.

Epi. 118. Pytał o to y Augustyna Swiętego Januarius: y do Podania Apostolskiego á byśmy na cżczo tę przymowali Swiątość/ był z tym odesłany, iakoż pokazeni to z Abdiasa; iż Matthaeuß S. w ziemi Murzynskiey/ y Mßą na cżczo miał y Sakrament rozdawał. Naydziesz tám/ y o Poscie/ y o Małżeństwie (com niedawno wspomniał) takie opisánie w Kazániu/ do Hyrtakussa tyranná/ zá poślubioną Bogu Panną Efigenią/ vczynionym: W dni (powieda) pewne/ albo w Wielki Post/ albo też inych czásow Postnych/ tak od iedzenia Mięsá/ iáko od vczynku Małżeńskiego/ ktoby sie niestrzymał; nietylko sie zmaże/ ale też grzeßy. [crimen incurrit.] Nie iestći grzech/ ieść; ale nieprzystoyne ieść/ grzech iest. [Neq; verò Manducare crimen est; sed incongruè manducare peccatum est & crimen.] Te słowa Swiętego Apostoła y Ewangelisty; v Abdiassá/ vczynią Apostolskie y Bisk

Lib. 7. 98. O Poscie/ y Małżeństwie swiádectwo.

y Biskupá Bábilońskiego: kthorego przełożył z Zydowskie° ięzyká ná Graecki/ Eutropius; á z Graeckiego ná Láćińskie/ Julius Africanus. ná ktorym mieyscu/ y onę rzecz przydał S. Máthaeuß: że też ten grzeßy; ktoryby nie ná cżczo przyiął Chleb Duchowny Ciáłá Páńskiego: nie dla przyięćia; ále dla niezachowanego porządku. Trzebáby te rzeczy vważyć ćielesnym mięsiarzom: áby wiedzieli; dla czego oni grzeßą. Com tedy powiedział o dwu rzeczach świętych/ o Pośćie/ y o Sákrámenćie: iáko zmianká ich iest w Ewángeliey/ á porządek, w Podániu Apostolskim y Kośćielnym: to też maß/ Bráćie miły/ o rozrządzeniu inych rzeczy dobrych á świętych/ około Swiąt stánowienia/ około chwały Bożey rozmnażánia/ ꝛc. záwżdy rozumieć. dla czego/ nie bez przyczyny/ vpomina ćię Apostoł Páná Christusow: ábyś ty trzymał Podáne Vstáwy; ktoreś wźiął/ álbo przez Kazánie/ álbo przez Pisánie. Zá potrzebąć Apostołowie pisáli swe Listy: á wżdy iednák/ nie wßystko thám pisąc/ ná

O Ciele pańskim ná cżczo.

5 Dow.

2 Thes. 2.

6 Dow.

przyśćię

przyście swe wiele odkładali. O czym
był iaki poswarek; o tym wiecey pisali:
co było w pokoiu; to z rąk w ręce poda-
wali. Niesprzeciwiał się nikt temu Po-
daniu Apostolskiemu; a by dziatki małe
były krzczone; a Niedziela/ miasto So-
boty / była święcona: niena pisano też
tego nigdzie / na Xięgach martwych; ná
żywych sercach Kościelnych tylko / iest
napisano. A przeto pierwsza to iest wi-
tasność Kościoła Apostolskiego; ieden
chowa Naukę Bożą/ y Pisaną/ y Po-
7 Dow. daną. o czym tak napisał stary Doktor
Graecki Basilius / in Libro De Spi-
cto Spiritu, Cap. 27: Nauki te/ ktho-
re Kościoł chowa y każe/ cześć mamy;
Opisania; á cześć z Apostolskiego Po-
dania/ do nas przyniesione/ w tajemni-
cy wzięliśmy: ktore obiedwie iednáką
w Náu. moc maią ku bogoboyności; y żaden/
158. ktory namnieyszą ma świadomość pism
Kościelnych/ im się nieprzeciwi. Abo-
" wiem ieślibyśmy poczęli nieopisane zwy-
" czaie kazić / iakoby rzecz niewielką: E-
" wangelieyby się dostáło. &c. Tak pisze
99. Swięty Basilius. y ktorego tám nay-

dzieß ri

dźieß the osobne Apostolskie Vstáwy; Zegnać Chrześćiany znakiem Krzyża Swiętego; Obracać sie/ przy Modlitwie/na wschod Słońca; słowa poświęcania Ciała y Krwie Páńskiey; święcić Wodę y swiety Oley; żegnać Krzyżem swiętym krzczonego; máżać swiętym Oleiem; trzy kroć narzać w Wodę przy Krzćie; odrzekać sie Szatana y Angiołow iego &c. przy Krzćie; Modlić sie stoiąc, w Niedźiele każda/ także też od Zmartwych wstánia Páńskiego, aż do Swiątek: ktorym Tradiciam przytacza wyznanie tey Wiary; Wierzymy w Oycá/ y w Synà/ y w Duchá Swiętego. Te on Kościelne y Apostolskie Vstáwy tam przypomina/ przećiwko niektorym spornym: ktorzy niechćieli mowić; Chwała Oycu/ y Synowi/ z Duchem Swiętym; á to dla tego: iż tego słowká/ Z Duchem Swiętym/ w Pismie nienaydowáli. Dáie też tam piękna przyczyne tego/ czemu nie wßystkie rzeczy są nápisane/ te: aby te rzeczy/ ktore máią w sobie osobne Táiemnice/ w zgárdę nieweßły/ y v

Vstáwy Apostolskie.

Pátrz pátrz/ zkąd Bácerstwá rosła.

Czemu nie wßystko nápisano.

Niewiernych / y v pospolstwá Chrze-
ścijańskiego; ale áby swoię poważność
y vczćiwość w cále zachowáły. Zeby tu
były osobne Taiemnice / ktore Graecy
zową Mysteria; wykładáiąc Obrácá-
nie nasze na wschod Słońcá / y stanie w
Niedzielę / tákże thez od dnia Zmar-
twychwstania do Swiątek / pokázuie
tám Básilius S: á bowiem ná wschod
Słońca pátrząc / pámiętamy ná Ray /
ná wschodzie Słońcá szczepiony; y Oy-
czyzny nászey / z ktorey nas P. Bog słu-
sznie wypędźił / tym sposobem szukamy;
á Stanie nasze / czásu Zmartwychwstá-
nia Páńskiego / dla ktorego thez Nie-
dzielę święćimy / znáczy nam przyszły
wiek zmartwychwstánia nászego; gdźie
iuż ieden tylko Dźień będźie. przy czym
tez vpominánie miewamy; áby powstá-
wszy z Panē Christusem / ná rzeczy wy-
sokie Niebieskie oglądaliśmy sie. Wi-
dźiszże tu / Bráćie / Mysteria y Táiem-
nice święte Chrzescijańskie? coż tez ro-
zumiesz o Zegnaniu Krzyżem Swię-
tym? mniemasz / aby thu tez niebyło
gruntownych táiemnic? summę Wiáry

Taiemnice podánych rzeczy od Apostołow.

Gene. 1, Mar. ult. Colos. 3.

Zegnánie Krzyżem S.

náßey tu naydzieß; gdy táiemnice zro-
zumieß. Czynimy Krzyż swięty trzemi
palcy/ żegnáiąc sie od Czołá do Zywo-
tá/ á potym z ramienia lewego na pra-
we: y tym wyznawamy; że Pan Chri-
stus z Niebá zstąpił od S. Troyce/ w
żywot Pánny Mariey/ y przeniosł nas
z Lewice ná Práwice. A za to nie wßy-
stká iest náßá Wiará? Zegnamy sie też
ná Czele; gdzie iest mieysce wstydu: á- Roma. 1.
bysmy sie niesromali Wiáry náßey/ y
Krzyża Swiętego. á ná Vśćiech/ y ná
Pierśiach/ dla tego; ábysmy y sercem Rom. 10.
wierzyli/ y vsty wyznawali/ vkrzyżowá-
nego Páná Christusá. Y będzießże/ ty
Nowowierniku/ thák swiętych rzeczy
Táiemnice zwał Kryslániem/ álbo Czá-
rámi? Jak wielka iest moc Krzyża S. w Náu.
y iáko sie Diabeł Krzyżá lęka; do pe- 46/
wnych Historiy Kościelnych/ do zwy- 121.
ćięstwá Konstántinusowe°/ ktoby ch-
ćiał to wiedzieć/ odsyłam go. bo ia w- 100.
rácam sie teraz do Swiętego Básiliu-
ßá: ktory zálecáiąc poważność tych tá-
iemnic w Tradiciach niepisánych/ przy-
wodzi też dziwną sprawę Bożą/ y po-

Táiemnice P Bog nie chce pospolite mieć.

rządek przez Moyżeßa vczyniony. A bowiem Moyżeß niepußczał ludu pospolitego do Kosciola; gdzie słuzyli Leuitę: y Leuitę tam niechodzili; gdzie Kaplani: y Kaplanom tam zakazano; gdzie sam tylko wchodził Biskup: a ten też/ iedno raz w rok/ y pewney godziny. Wiedział dobrze mądry Moyżeß: (tak mowi Basilius) iże co bywa pospolitego/ w zgardę wchodzi; a skryte y rzadkie rzeczy, zwykły bywać w podziwieniu. Dla tegoć/ Brácia mili/ niewßystko iest napisano od Apostołow; ale więcey z rąk do rąk podano: lepieyciby wierzyć osobney nauki y swiatosci starym Doktorom/ Tradiciy Apostolskich táiemnice zalecaiacym; niżli słuchać tych nowych wichrow/ swiete á táiemne rzeczy w zgardę do ludzi przywodzących. Ták kazał Paweł Apostoł trzymáć/ co iest nápisano; iako/ co do rąk z rąk podano: y Swiety Basilius (iakoscie słyßeli) tákże o Tradiciach trzyma. z kąd iuż iasnie znać/ żeć then Kosciol iest Apostolski; ktory y Pisane/ y Niepisáne/ Vstáwy dzierży. Tom ia

Zámknienie.

ßyrzey

ſtyrzey rozwieść chciał; y owßem nie ia / ale ſtáry Doktor Graecki Baſiliuß: abyſcie te nowe waße Miniſtry / ktorzy ſtare ſwiete rzeczy gardzą / wy tej z nowymy ich wymyſły wzgardzili.

Druga ma Koſciol Apoſtolſki / Vrząd porządnie podany, ktory dowodi iako ieſt gruntowny; Matthaeuß S. y Lukaß Ewangeliſtowie / w Ewangeliey nam pokazuią. A bowiem tym ſpoſobem oni wywodzą / Pana Jeſuſa być Meſſyaßem; gdy począwßy / ieden z nich od Abrahama / a drugi aż od Adáma / iako ſie z nich narodźił P. Chriſtus / y z Piſanych y Niepiſanych Tradicyy to okazuią. Jeſt tam v nich tá wielka quaeſtia; Jeſus / z Mariey narodzony / ieſtli Meſſyaßem? Odpowiedaią na tho Ewangeliſtowie; Jeſt: y daią tego te Przyczyny; że ſie narodźił z pokolenia Adamowego / y Abrahamowego / y Dawidowego. A iako; tego dowodzą; żeby ich Synem był Pan Jeſus? mowią tak: Bog ſtworzył Adama; Adam miał Setha; Seth Enoßa: y to porządnie prowádzą / aż do

2 rzecz / przy Boſcíele Apoſtolſkim / Succeſſio. 1 Sow.

Luce 3.

Mat. 1. Abráhámá. Abraham zaśię porodźił Jsáaka / Jsáak Jakoba; aże do Dawida. Dawid záśię porodźił Sálomoná / z tey; ktora była żoną Vriaßową: Sálomon porodźił Roboáma; áże do Josepha / męża Panny Máriey. bo z they narodźił śie JESus; ktory iest zwany CHRJstus. Widźiß widźiß / Ewangeliku nowy / dowod stárych Ewángelistow; iáko oni probuią / Páná Jesusá być Mesyaßem: tymże też dowodem (ieśliś mądr) dowiedur śię; gdźieby był Kośćioł Apostolski. Jeśli nam to pokażą; iż Hus / albo Luter / albo Kalwin / albo ktory iny z nowych tych Ministrow / na Stolicy iest Apostolskiey: zezwolimy im ná to; iż máią Kośćioł Apostolski. ale ieśli im Dowodu niedostánie: czemuß ty niebędźieß wolał przystáć / do Stolice Apostolskiey; niźli do Kácerstwá Husowego / Lutrowego / Kalwinowego? Jeśli vstały ine Stolice Apostolskie; á Piotrowá nic: niedźiwuy śie temu. Abowiem Piotr iest Pásterzem / na mieśću Christusowym stanowionym; zá tego

101.

Stolicá Apostolska.

osobli-

osobliwie / aby Wiara iego nieustała / Luce 22.
sam Pan Christus prosił: temu oso-
bne / oprocz innych Apostołow / Obie- Mat. 16.
tnice vczyni; y Klucze Krolestwa Nie
bieskiego zlecił. Vrodzili ci Luter Kal- Succes-
wina / Nowokrzcieńca / y Troyboiani- sia Ew-
ná naostatek; (bo na Lutrowym fun- wange-
damencie / wszyscy Nowowiernicy bu- likow.
dnia sie) Luter mogł sie też po cześci
vrodzić z Hussa / a Hus z Wiklefa: w-
szakże ci wszyscy tego nam niedowioda;
aby miał ktory z nich siedzieć na Stoli-
cy Apostolskiey. Pius naß Rzymski Pius
Papież / na Stolicy iest Piotra Swie- Stolice
tego; a Piotr / na mieyscu Pana Chri- ma Apo
stusowym: wszyscy Kacerze muszą tho stolską.
zeznać. A bowiem Pius iest Namiastek
Pawłow / Pawet Marcellusow / Mar
cellus Juliusow &c. aż do Leona dzie-
siątego; ktory na Lutrá / y ná Lutera-
ny / słußną dał Klątew. Leo zaśie Na
miastkiem był Juliusowym &c. aż do
Marcina piątego: na ktorych czas / Po
wszechne Concilium Konstancieńskie
Jana Hussá potępiło. Marcin był Na
miastkiem Janowym / Jan Alexan-

drowym ꝛc: aż do Anastasiusá: do ktorego S. Augustin Papieże Rzymskie wylicza. Od thego zasie poydziemy do Siriciusá / Damasego / Felixa / ꝛc. aż do Klemensa: ktory iest Namiastek Piotrow; Piotr, Pana Christusow; Pan Christus, Boży. Widzißże / Bracie miły; iakoć my wam wywodzimy naßę Stolicę Apostolską? widziß iasna tych Apostołow Successia? Vżywał tego dowodu y Swięty Augustyn / przećiwko Donátystom: wylicza im Papieże / począwßy od Piotrá / aże do Anastásiusá; ktory / zá czásu iego / Pasterzem był Powßechnym. Thoć też / dawno przed Augustynem / czynił Irenęus, Biskup Lugduński, Swiętego Polikárpá zwolennik: (á Polikarpus náuki Jáná Swiętego Ewángelisty słuchał) ktory tákże od Piotra y Pawłá Swiętych Apostołow / od ktorych fundowány iest Rzymski Kosciół / (iáko tenże Irenęus swiadczy) wylicza Papieże aż do Eleuteriusá / czásu swego Papieżá dwánastego. Czytay; chceßli; náuczyß sie z támtąd wiele dobrego / wáßym

2 Dow. Epis. 165.

3 Dow. Lib. 3, Ca. 3, aduersus Hæreses Valentini.

wáßym błędom przećiwnego. A ieśliby ćie tu/ w tak wielkiey liczbie/ obrażał iáki występek ktorego Papieżá: dla występku person/ niemaß ty ani ganić/ ani opußczać Stolice Apostolskiey. bowiem musiałbyś opuścić dla thego/ y Rodzice złe Páná Chrystusowe: miedzy ktorymi żadney iney niewiásty (co obaczył S. Hieronym) niemiánowali Ewángelistowie; iedno/ ktora ma w sobie nieiáką przygánę. Thámár, mátká Faresowá / niewiástká byłá Judaßowá, tego Faresá oycá: niecudnyć to vczynek / y przećiwny Bożemu Zakonowi. Rachab / y Ruth/ Pogánki były; á pierwßa z nich, nieprawie rządna. Mátká náostátek Salomonowá Bethsábee, co zacż byłá / co z nią Dawid vczynił / iáko dla niey Vriaßá zabił; o tym práwie wßyscy wiedzą. Podźmy záśię do oycow Páńskich/ z strony iego ćiáła, z Panny Máriey wźiętego: y tam wiele złego / á náostátek ßczyre á iáwne Bałwochwálstwo znaydźiemy. Sálomon mądry sstał sie bałwochwalcą nákoniec: dla głupstwá syná iego Roboámá!

Spárćie

1 Dow.

Hieron in Matthæũ

Leuit. 20.

2 Dow.

3 Reg. 11, 14.

boámá / ktory wolał rady młodych ni-
żli stárych słucháć / dwánaście pokole-
nia Zydowskiego są rozerwane : Jo-
4 Reg. 8. ram / od Salomoná szosty / poiął corkę
niecnotliwego y okrutnego Achabá,
Krolá Jsráelskiego / sam też o cnotę y
21. o Boga niedbáiący : Amon / syn Ma-
nássessow, á wnęk Ezechiasow / dla nie-
bogoboynosci źle zginął / od sług swych
23. zábity : Jekoniach wzięty był w niewo-
lą Bábilońską / trzy tylko miesiące kro-
4 Re. 16. luiący ; wierę nie dla cnoty : a co iest
2 par. 28. rzecz nabrzydliwsza ; oćiec zły dobrego
Krola Ezechiaszá, Acház / syná swego
własnego przez ogień poświęćił Bał-
wanom ! Y będzieszże ieszcze brał przed
się złość niekthorych Papieżow ; gdy
Matki y Oyce / tak barzo występne /
Pan nász Jesus Christus mieć raczył :
102. záiste / ieslitho czynić będziesz / rozumu
3 Dow. niemasz. Abowiem te Obietnice / y o
Národzeniu Mesyaszowym / y o stáno-
wieniu Stolice Apostolskiey / nie z zá-
sług ludzkich person ; ale z łaski Bożey /
1 Cor. 1. moc y władzą máią. aby się nikt niech-
lubił w dobroći ludzkiey ; ale w sámym

tylko

tylko Pánie Bodze. Jesli ia Papieżá słucham/poki iest dobrym; w człowiecze dufam: á iesli sie nieogladam ni nacz/ tylko ná Obietnice Boże/ y ná rząd od niego w Kosciele vczyniony; w nim moia iest nádzieia. á też to Boska, á nie moiá rzecz iest/sądzić; kto iest dobry/ á kto zły: poniewaz ia serca ludzkiego/ z ktorego Pan Bog świętobliwość sądzi/ widzieć niemogę. A przetoż pewna to iest á ista: iże tám iest Stolica Apostolska; gdzie iest porządna Successia/ y porządni Namiastkowie Piotra Swiętego Apostołá. tego Dowodu náuczyli nas Ewángelistowie: tego Dowodu dosyć naydzie y w stárym Zakonie: tego że też vżywali stárzy Doktorowie; my z starymi wolimy trzymać/niżli kiedy młodych słuchać. Ey/ bárzo źle powiodłá sie ROboámowi rádá młodych ludzi. Jáko y złe Rodzice miał Pan Christus/ áż do Narodzenia swego; ták też ćierpieć raczy y niedobroć podczás Papieską/ áż do przyscia ná Sąd swego: tám Figurá byłá; tu Rzecz masz istą.

4 Dow.

Zámknienie.

Trzeći

3 rzecz/ przy Kośćiel Apostolskim Kōcilia

Trzeći znak iest Kosciołá Apostolskiego; iż ma Koncilia Apostolskie. ktorych Konciliow Apostolskich wielka iest poważność: y te są onym/ ktorego Pan Christus kazał słuchać/ a od kąd żadney iuż Apellaciey niemasz/ Swiętym a prawdziwym Kosciołem.

1 Sow. Mat. 18.

Gdy słyszysz te sentencią Pańską; Ktoby niesłuchał Kosciołá/ niech będzie u ćiebie, iako Poganin y Jawnogrzeszący: mam za tho/ że (ieslis iest prágnącym zbawienia twego) pilnie sie pytasz o tym; ktoryby to taki był Kosciol/ tak wielkiey na swiećie powagi. Przydźieć wnet ná pamięć zá tym; iż wszyscy, dobrze wierzący w Pana Christusa/ są Kosciołem iego: ale zasię będziesz w tym wątpił; iako ći wszyscy/ prawego Kośćiołá Chrzescijánie/ mieliby ktory Dekret czynić. Abowiem nie iest tho rzecz podobna; aby ze wszystkiego świátá Chrzescijánie, mogli sie na iedno zgromadzić Koncilium. á iesliby sie zgromadźili: tedyby tam/ gdzieby wszyscy mieli sądźić/ mało rządu nalazł: każdyby w swą tám; á potym ze wszystkiego

Wykład

kiego nic. To v ſiebie pilnie á bácznie rozmyſlaiąc/podobno ſie vdaß do Rzeczy poſpolitych, madrze ſtanowionych, gdzie acżkolwiek wßyſcy mießczanie ſą cżłonkami iednego ciała / pod iednym Prawem ꝛc: wßakże/ dla porządnego rzeczy ſprawowania / kilka mężow wßyſtkiego poſpolſtwa perſonę na ſobie noßą: y cokolwiek iuż ći poſtanowią; wßyſtko poſpolſtwo tho y ſtanowi / y przymuie. A ieſliż to ludzie bacżą rozumem przyrodzonym; iże takiego porządku trzeba / y w namnieyßym miaſteczku: coż o nawyżßey á nieogárnioney Mądroſci, Panu Chriſtuſie / bacżny Chrześcijanin będzie rozumiał? Ani podobna/ani potrzebna/y owßem ßkodliwaby to była rzecż; wßyſtkim / ktorzyſą cżłonkami ciała iednego Koſcioła Swiętego Powßechnego/ na Koncilium ieżdżić: przetoż potrzebá tego było / y obacżyła to mądrze Mądroſć Boża; aby dwanaſcie mężow / dwanaſcie Apoſtołow / na Koncilium Apoſtolſkie byli wyſładżeni. nad ktorych Dekret nie ſie iuż nikomu nietrzeba domyſłać;

Podobieńſtwo piękne.

103.

Kto perſone Kōciliow noſi.

ſłáć; ále trzebá wßyſtko od nich z vczćiwoſcią przymowáć. Widźiß iuż na oko/ Bráćie miły; (czego ćię y naproſtßy rozum vczy) iáko potrzebá ieſt/ w bárzo wielkim Koſciele Páná Chriſtuſowym/ pewnych Mężow; kthorzyby ná ſobie wßyſtkiego Koſciołá perſonę noſili: teraz ſie iuż przypátrz ſwiętey Ewángeliey; ieſtli tam co tákowego/ około tákiego porządku. Gdy to powiedział Pan Jeſus; Kto nieſłucha Koſciołá/ niech będzie mian za Pogániná, y iáwnogrzeßącego Celniká: nátychmiaſt do ſwych Xij Apoſtołow ták rzekł: Amen mowię wam; ktorebyſcie rzeczy związáli ná ziemi/ będą związáne y w Niebie: á kthorebyſcie rozwiązáli ná ziemi; będą rozwiązáne y w Niebie. Pytaß; ktorzy Mężowie noßą ná ſobie perſonę wielkiego Koſciołá Chrześciáńſkiego? chceß wiedzieć/ ktoby był onym Koſciołem; ktorego maß/ pod dußnym twym zbáwieniem/ ſłucháć? iuß nie ia; ale ſam Pan tobie pokázuie: á zá rázem/ ná iednymże mieyſcu/ iáſnie pokázuie. Cić to záiſte ſą Mężowie: ktorych tá-

Porządek od Páná Chriſtá vczyniony.

rych tháka iest v Páná Bogá poważ-
ność; iż co oni tu zwiążą, álbo rozwią- Mat. 18.
żą, ná ziemi / pewnie ták iest y w Nie-
bie: ktorych kto słucha; Páná sámego Luce 10.
Christá słucha: á kto gárdzi; onym sá-
mym gárdzi. Jáko wykłáda ten Ko-
sciół S. Chrisostom; powiedziałem iuż /
przy Liczbie 45: y Theophiláktus Ko-
sciół rozumie, Przełożone Koscielne.
Jeronym też S. ná toż mieysce pisząc:
Mogłby (powieda) ktory Brát odpo-
wiedzieć / álbo myslić: Jesli ty mnie po
tępiasz; (á toć iest Pogáninem mieć) y
ia tobie tákże vczynię. przeto dał moc
Apostołom: áby wiedzieli ći / ktorzy od
nich bywáią potępieni; iż ludzká senten
cia Boska bywa potwierdzoná: [Qui
à talibus condemnantur; sciant, huma-
nam sententiam Diuina sententia robo
rari.] Beda tákże przywodzi też słowá
Jeronymowe. Sam tedy Pan stáno-
wić raczył swe Apostoły; áby oni roz-
sądek czynili / w rzeczách Koscielnych:
to stánowienie iáko iest práktykowano / 2 Dow.
ieszcze zá czásu tychże Swiętych Apo- Act. 15.
stołow; przypatrz sie iásney Spraw A-
postoł-

Wykład postolskich Historiey. Abowiem gdy sie wszczęła ta quaestia; Trzebali sie Obrzezowáć Chrześcijanom: ná tey quaestiey niebyło thám żadnych Rzemieśnikow: maią Rzemieśnicy rzemiosła swoie; ktorych sie vczyli: ale szedł ná tho

Act. 13. Koncilium z Antiochiey / do Jeruzálem / Paweł S. y Bárnabás / obádwá ná przepowiádánie Ewangeliey od Ducha Swiętego wydzieleni: á szli / z nie-

104. kthorymi inymi / do Apostołow, y do Presbyterow; to iest / do Biskupow.

Presbiter. Abowiem Presbyter (co sie wykłada stárszy) y Biskup / w piśmie Apostolskim / iedno są. iáko to wywodzi iásnym

In, Epist. ad Euagrium, & Oceanũ; & in Tit. 1. á wiele Pismem S. Jeronym: y Chrysostom mu tego pomaga. A iże potym odmieniło sie tho; y Presbytery ćiśą / ktore zowiemy Kápłany: to sie tak stáło; według świádectwá Jeronymowego; iáko gdy Rycerstwo obierze sobie

Chr. in Phil. 1. Hetmáná / álbo Diakonowie Archidiakoná. áby zgodliwa iedność w Wierze byłá záchowána: żeby sie nierodziły Kácerstwá: y Kościoł ieden áby niebył rozerwan. Gdyż tedy Presbyterowie / y

wie/ v Apostołow/ Biskupi byli; á Biskupi (co też tamże naydziesz/ v Swiętego Jeronyma) wszyscy są. Namiástkowie Apostolscy: z tąd sie nasze Concilia/ na ktorych Biskupi Dekretá czynia/ wiecey vtwierdzaią. Przetoż/ ná Koncilium onym Apostolskim/ nikt inyone quaestią nierozbieral; iedno Apostołowie/ á przy Apostolech Biskupi: á co ci vrádźili; wszystek Kościoł vrádźił/ y ná to zezwolił. A bowiem te naprzod słowá są tám: Páwel, y Bárnábás/ y niektorzy ini/ wstąpili do Apostołow y Presbyterow/ do Jerusálem; dla oney/ około Obrzezánia/ gadźki. Widźisz tu iáśnie; iże z tą quaestią/ do Apostołow y Presbyterow. Potym gdy przyszli do Jerusálem; przyięci są od Kościołá/ y od Apostołow/ y od Presbyterow. á gdy iuż sie Concilium zgromadźáło; kto tám o Wierze gadał/ tám nam oznaymia Łukasz S: Że sie Apostołowie y Presbyterowie/ obacżyć tho słowo. A to y tu widźisz/ kto rozbierał ono słowo; Jesliby mieli sie obrzezowáć Chrześćiánie/ y

Biskupi ná mieyscách Apostolskich.

Pátrz spráwe Concilium Apostolskie.

Zakon przy tym Moyżeßow chowáć: Apostołowie záiste y Biskupi wßystkę rzecz rozbierali. dla czego / gdy o tym pilne badanie było / naprzod Pasterz Kośćielny Piotr S. rzecz vczynił: po nim mowił Bárnabas, y Paweł / Posłowie z Antiochiey przysłani: a gdy ći vmilkneli; Biskup Jerosolimski, Jakub S. Apostoł / swoie też widzenie powiedział. Ták tedy porządne namowy vczyniwßy / podobało sie im; to iest / Apostołom y Biskupom / á przy nich wßystkiemu Kosciołowi; (abowiem nikt baczny nie sprzećiwa sie Konciliom) posły swe do Antiochiey posłać, bo tám sie naprzod tá quaeskia wßczęła. Tuć iuż zmianká iest Kosciołá wßystkiego; ktory to / co sie podobáło Apostołom y Biskupom / z wdzięcznoscią y z pokorą przyiął: aleć tu nic sie niemowi / około vmawiánia w oney quaestiey; tylko około Posłow do Antiochiey wysłania / Barsabaßa y Syle, z Pawłem a z Barnabaßem / zmiankę tu czyni Lukaß S. dla czego też / iże Chrześcijanie słuchaią Koncilium / ná Liśćie, posłanym do

Chrze-

Chrzeſcijan w Antiochiey, Apoſtołom y Biſkupom przyłączeni byli Bracia: (ták ſie zwali ná on czás Chrzeſcijánie; dla oſobney / ktora byłá miedzy nimi / Chrzeſcijáńſkiey miłoſci) Apoſtołowie (mowią) y Biſkupi, y Bráćia / tę / ktora ieſt w Antiochiey, y w Syriey, y w Siciliey / Bráćią pozdrawiáią. Gręckie dźiſieyſze exemplarze ták czytáią; Y Bráćia: ale Láćinſkie opuſzczáią tho słowko / Y. ktore opuſciwſzy / Apoſtołowie y Biſkupi zowią ſię tu Bráćią. Ale iákożkolwiek czytáć będziemy; to iednák rzecz ieſt pewna: że nikt inſzy / ná onym Koncilium Apoſtolſkim / Dekretow nieczynił o Wierze; tylko Apoſtołowie, y Biſkupi. Abowiem y ná końcu tego 15 Cap. y ná początku 16 / Lukaſz Swięty zowie te Dekretá Apoſtolſkie y Biſkupie: Doktorowie też wſzyſcy ináczey tego nigdy nierozumieli. Chriſoſtom S. Liſt on piſány do Chrzeſcijáńſtwá w Antiochiey, Apoſtołom przypiſuie: y rozbieráiąc Sententię / ktore ná onym były Koncilium / o ſámych tylko Apoſtołow Sententiach piſze ták: Po

105.

Dekretá ná Koncilium, czyie ſą.

Vtwierdzenie.

Piotrze (powiada) Páwet mowi: Jakub / ktory tám (dla Biskupstwa Jerozolimskiego/rozumiey) miał przodek Pawłowi nieſprzeciwia ſie: nic tu Jan nic ini Apoſtołowie niemowią. ꝛc.

Piotrowá władza.

Obáczyż tąd/Bráćie mity ziako Piotr y w cudzym Biſkupſtwie/ma przedniessa ſentencia. á czemu? iż ieſt Páſterzem Powßechnym. Náoſtátek vczćie tenże Jan Złotouſty/co maß o Dekrećiech Powßechnego Koncilium rozumieć; ſáli Ludzkie/ czyli Boſkie. Abowiem gdzie mowią Apoſtołowie z Biſkupy; Widziáto ſie Duchowi Swiętemu, y nam: tám on piße tymi ſłowy: A przeto nie Cżtowiecża to ieſt rzeczi; ieſli ſie Duchowi Swiętemu podoba, y drugi raz/dobrze niżey: Przydano ieſt to; Widziato ſie Duchowi Swiętemu: aby nierozumieli/rzeczi to iáka być Cżłowiecża. y trzeći kroć wnet; Obáczyż/powieda / krotki Liſt, nic zbrzecimych ſłow niemaiący / ani Dowodow iadnych / ale Roſkazanie: Abowiem był Dekret Ducha Swiętego. [Vide, breuem Epiſtolam nihil abundans habere, nec

Dekretá Koncilíow/ cżyie ſą:

á czemu krotkie.

neq; Epichiremata, neq; Syllogismos; sed imperium; Erat enim Legislatio Spiritus.] Vważże v siebie / Bracie moy miły / y rozrządzenie Pańskie / y Praktykę Apostolskiego Koncilium: vważywszy / łatwie mi zaiste pozwolisz / y (iesli prawdy szukasz) zezwolić mi musisz: żeć personę wszystkiego Kościoła Powszechnego, Przełożeni tylko Kościelni / Apostołowie / á ná Apostolskich mieyscach Biskupi / tak ná sobie noszą; iako personę wszystkiego pospolstwá, kilka Mężow w Rzeczy pospolitey / w mieśćiech porządnych / trzymáią. Obacz y to pilnie v Swiętego Chrisostomá / stárego á vczonego Doktorá Gręckiego / y dla prawdy wiele ćierpiącego: żeć w Dekrećiech Apostolskich / w Dekrećiech ná Konciliach vczynionych / Dowodow á Syllogismow niemasz; Roskazánie tylko iest: á Roskazanie to / nie Ludzkie; ale Duchá Swiętego. Gdzieć przydzie ná Koncilium; bywać tám pilna około Wiáry gadka / á rozmaite Dowody: y Apostołowie ná on czás (iako też Lukasz S. opisuie / y tenże

Zámknienie z Wywodow.

Ná Koncilium rzecz káżda pilnie rozbieraią.

Chryſoſtom poświadcza) to czynili; ale w Dekrećiech / albo w Liśćiech, do Kosciołow piſanych / nie Wywodow; ale Roſkazánia trzebá. A czemu? iże náßa rzecz ieſt / tych ſłucháć; ktorych P. Chriſtus y Duch S. każe ſłucháć. Byłoć gadania y diſputáciey doſyć / y ná inych Konciliach / y niedawno w Tridenćie: ktore Dekretá tam nápiſano; zá tydzień mogły być ſpráwione. á czemuż kilká lat ná tym ſtrawili? Słuchayże tedy Apoſtołow y Biſkupow. Ná mieyſcu Piotrá S. ieſt Papież / w Rzymie: ná mieyſcách Apoſtolſkich ſą
106. Biſkupi / po wßyſtkim Chrześcijáńſtwie: z tąd iuż możeß iáſnie widźieć; gdzie ſie zieżdża Koncilium Apoſtolſkie. czego też maß dobrą práktykę / w onych dawnych Konciliach; w Niceńſkim / Konſtántinopolſkim / Epheſinſkim / Chálcedońſkim / y w inych Powßechnych, po tych będących. Niebyło
3 Dow. też / ná Niceńſkim / żadnego Rzemieſniká: był tylko Legat Papieſki, Hoſius / Biſkup Kordubeńſki; á przy nim Biſkupow inych 318. tákże ná inych

Konci-

Konciliach niesłycháć / tylko Papieżá naprzod; a potym / czásem 180 / czásem 200 / czásem 636 Biskupow: ktorzy sámi / ná Koncilium / maią Sententiam Definitiuam; nie Cesarze / nie Krole / nie Xiążetá / nie Slachtá / nie kto iny / áni my prośći Kapłani naostátek. Mogąć Cesarze zgromadzić Koncilium / zá żądaniem álbo dozwoleniem Papieskim: dobra to iest; że tám ślą swoie Widze y Posły: aleć insza iest / czynić Dekrety; insza / zgromádzać y bronić tych / ktorzy máią moc Dekretá czynić: A iako wszędzie y záwżdy potrzebá iest Piotrá / to iest, Rzymskiego Papieżá / ná Koncilium Powszechnym; Koncilium ono sławne Niceńskie Kanonem iednym / przed dwanascie set lat / pilnie to obwarowało. A przetoż dobra á pewna to iest Reguła; iż Koncilium Powszechne nośi ná sobie personę Kosciołá Powszechnego: od ktorego niemász iuż żadney Apellaciey; ále káżdy to / co nam Koncilia podaią / pod dusznym swym zbáwieniem, winien mocno trzymáć. Tákowe Koncilia błądzić nie-

Spárćie

Socr. Lib. 2 Cap 8, 17;

Nice. Lib. 9 Cap. 5.

Zámknienie.

Koncilium niebładźi. Lic. 30.

mogą: áni kiedy błądźiły. Jeśli co obłędliwego Kácerz ktoremu Koncilium przypisuie: Kácerz/ktory to pospolstwu chce dáć/ co dał sam Pan Christus sámym Apostołom/ toć przyść muśi; ále my iną wszędzie pokázuiemy / y pokázáć (zá łáską Bożą) gotowi będziemy. Nigdy nigdy niebłądźiło Powszechne Koncilium/porządnie pod władzą Pásterza Powszechne° zgromádzone: przystoynieysza rzecz iest mátáć Kácerzowi; niżli sie omylić na swych Obietnicach Panu Christusowi. Obiecał ten Duchá Swiętego Apostołom/nie ná ieden wiek/nie na iedno álbo czworo Koncilium; ále ná wieki: y dla thego Duchá Prawdy/Koncilia prawdźiwie to mowią; Widziało sie Duchowi S. y nam: á to/nie kto iny; tylko porządni Biskupowie/nieomylnie mowić mogą. Luterskie, Sakrámentárskie, y Pikárskie Zbory/mogą sie ná czym potknąć; y pewnie tam/ gdzie od Kosciołá Powszechnego odchodzą/ bárzo szkodliwie chrámią: ále Koncilia Apostolskie/gdzie są porządni Namiástkowie Apostolscy/

Dowody: Ioan. 14. Act. 15.

gdzie iest prawa Succeſsia Apoſtolſka / dla Duchá Prawdy/záwżdy ſtoią w prawdzie. Trzy tedy rzeczy ma w ſobie Koſciol Apoſtolſki; Naukę/ Succeſsią/ y Koncilia/ wßyſtko troie Apoſtolſkie: Nauká zámyka w ſobie/ y Piſánie/ y Podanie: Succeſsia porządne ma Stolice S. Apoſtołow. á Koncilia záwżdy ſą przy Papieżu; á bez Papieżá być niemogą. A przeto tu by iuż nam potrzebá dobrego oká / Bráćia mili; áby widząc widzieliſcie. Ma być práwy Koſciol Páná Chriſtuſow Kośćiołem Jednym/ Swiętym/ Powßechnym / y Apoſtolſkim: gdzie te wßytkie Znáki iego naydziećie; támći on ieſt pewnie/ á przy nim, czyſte á ßczyre słowo Boże: ale gdzie tych wßyſtkich Znákow niemaß; nie Koſciol Chriſtuſow/ ále Buznicá Szátańſka/ bez wątpienia tám ieſt. Gdyby wam kto iaką Wieś vkázowat / y mowił; To ieſt Miaſto: wnetbyſcie wy go z tąd ſtrefowáli pewnymi Znáki; z ktorych prawe Miáſtá poznawaćie. Abowiem, tákąbyſcie iemu krotką odpowiedź dáli:

Zámknienie o Kośćiele Apoſtolſkim.

Gdzież ieſt Kośćioł? pátrz pilno: ſek to na Kacerze.

Podobieńſtwo / rzecz obiáſniáiące: dla proſtakow.

Dowod sekowáty. Gdyby tá Wies Miástem byłá: miáłáby Bormistrá y Woytá z Rádą; nierobiłáby ná Pańskie; domby siedział podle domu; y tárgiby w niey bywáły: Ale gdyż tu tego wszystkiego niemász: tedyć tho/ nie Miásto; ále pewna Wies, iest.

tákże my też tym wszystkim/ ktorzy nam te nowe swe Zbory vkázuią/ krotko odpowiedamy:

Gdyby v ktorego z tych nowych Ewángelikow/ álbo też v wászych Ministrow/ był Kośćioł Páná Christusow; byłćiby Jeden/ Swiety/ Powszechny/ y Apostolski: Ale gdyż tych wszystkich Kośćielnych Znakow, w wászych Zborzech nienáyduiemy: tedyć tho/ nie Kośćioły Boże/ ále czyies insze/ niedawno zmyslone/ są Buznice.

Stronią Nowowiernicy. Wiedząc to dobrze Nowowiernicy; iż v nich niemász tákowych Znakow: y przeto zániechawszy Koncilium Konstantinopolskie/ (kthore tymi czterzemi iásnymi Znáki Kośćioł Boży dawno opisáło/ przed dwánaście set lat blisko) do inych vdali sie tákowych Znákow; ktore zá sobą káżdy Kácerz może ćiągnąć. iákoż to rzecz sámá/ kto sie iey przypátrzy/ w nich nam pokázuie. Abowiem wszyscy/ miedzy sobą bárzo rozni

y nie-

zgodni / to iednak zgodnie mowią y piſſą: V nas ßciyre ieſt ſłowo Boże; My mamy dobre ßafowanie Swiatości; y przeto; V nas ieſt prawy Kościoł Boży. nieinaciey / iedno gdyby on głupiec za ſwą Wśią wołał: Jeſt tu Woyt z Lawicą; Są dwie pierzeie; á przetoż tá naßá Wieś ieſt prawym Miaſtem. 107.

Że Kościoł ma być Jednym / Swiętym / Powßechnym / y Apoſtolſkim; Piſmá to wßędzie okázuią / nietylko Powßechne ono w Conſtantinopolu Koncilium. przethoż ná tych iaſnych Znákach / Bráćie miły / przeſtáway: á iżeć nie o Wieś / ale o duße idzie; łádá Miniſtrom niedáy ſie zwodźić. Niemáß v tych nowych Ewángelikow Jednoſci: (bo niemáß Jednego Páſterzá:) Cudámi pewnymi (boć to ſą pewne zalecenia Boże) żadnego Swietobliwoſci Pan Bog v nich niezalecił. to tylko oni máią Cudo oſobliwe: iż napierwßy tych nowych EWángelikow EWángeliſtá, Marćin Luter / ámiał ſie tego ważyć; co ieſt z bárzo wielkim podźiwieniem / we wßyſtkim / káżdego wieku / Koſćiele Chrześćiáńſkim. A co tho (rzećeß)

Vtwierdzenie Máioris.

Vtwierdzenie Minoris

Nieiednoſć Słowo=wiernikow.

Nieſwietobliwoſć.

Cudo wielkie Lutrowe.

5 kad po- tákiego? powiemci krotko; gdy chcesz
znay Nie wiedzieć: á powiemci dziw, że wszytkich
swięto- dziwow nadziwnieyszy. Mnich y Ká-
bliwość plan Mniszkę/Bogu poślubioną/po-
iął. Y słychałżeś tho kiedy? czytałeś
1 Dow. gdzie? przeczytay wszystkie/ przed Lu-
trem / Kroniki: nienaydziesz nigdy tá-
kiego przykładu w Kosciele / á zwłá-
2 Dow. szczá w Xiążęciu Ewángelikow: Apo-
stołowie / stárzy oni Ewángelistę / wł-
łasne swe żony opuscili: ten nowy E-
wángelistá / nie człowieczą Oblubieni-
cę / nie Krolá álbo Cesárzá ziemskiego
pánnę; ále Krolowi y Pánu wszystkich
Krolow á Cesarzow poślubioną/śmiał
3 Dow. wziąć. Swięty Páweł, stáry Apostoł/
1 Tim. 5. potępia Wdowy; (nie Mnichy; co iest
rzecz więtsza; álbo Kápłany) ktore po
ślubie / vczynionym Pánu Bogu/chcą
zá mąż: Máią (mowi) potępienie/
chcąc z nowu zá mąż; iże pierwszą Wiá-
rę złamały. á ten nowy Apostoł, Mar-
cin Luter/ zgardziwszy Dekret stárego
Apostołá / ná swym wolał przestáć. Y
ktoż tákie rzeczy kiedy słychał? z kąd tá
4 Dow. śmiáłość? Hyrtakus, Krol Murzyń-
ski/nie

ſki / nie Mnichem ani Kápłanem bę-
dąc / ale wolnym y przemożnym Pá-
nem / chćiał mieć małżonkę Efigenią,
Pannę Bogu poślubioną; á wżdy mu
tego zábronił ſtáry Apoſtoł y Ewan-
geliſtá, Mátthęus S. ták do niego mo-
wiąc / po długim o Małżeńſtwie Ka-
zániu: Małżeńſtwá gdy bywáią złączo
ne / dobrey rzeczy poczćiwoſcią bywáią
ozdabiáne; ieſli świętobliwie / ſłußnie /
niewinnie / y bez przygány bywáią złą-
cione: ále ieſliby ſługa Krolewſki ſmiał
ſobie bráć oblubienicę Krolewſką / nie-
tylkoby Krolá obráźił; áleby thez ták
bárzo przewinił / żeby ſpráwiedliwie ży-
wo był w pałáiący ogień wrzucony: nie
dla tego / iż żonę poiął; ále / iże oblubie-
nicę Krolá ſwego wźiął. [nō ideo qui-
dem, quia duxerit Vxorem; ſed, quia
Sponſam Regis ſui accepiſſet:] thakże
też y ty / ſynu namilßy Krolu Hyrtáce /
wiedząc; iż Efigenia ſtáłá ſie Oblu-
bienicą Krolá Niebieſkiego / y iemu
przez święte zawićie ieſt poświęconą;
iáko (proßę ćię) będźieß mogł Oblu-
bienicę mocnieyßego nad ſie wźiąć / y
ſobie

ABdias in uita Sancti MAtthæi. Li. 215.

Słuchaj Lutrze / ſtárego Apoſtołá y Ewángeliſty.

sobie ią w Małżeństwo złączyć? [Spõsam Regis cœlestis sacro velamine cõsecratam, Sponsam potentioris te, quomodo (quæso) poteris tuo matrimonio copulare?] Te są słowa S. Matthęusza / starego Apostoła y Ewangelisty / zgodne z Apostołem Pawłem. Patrz że patrz nowego tego Apostoła / nowego Ewangelika / Lutra: niebędąc wolnym ku ożenieniu człowiekiem / ale ze dwu stron żenić sie niemogąc / y Kapłan y Mnich śmiał sie tego ważyć; o co sie gardłem swoim Swięty Apostoł y Ewangelista Krolowi zastawił. O miła nowa Swiętobliwości / nowymi á niesłychanymi dziwy vtwierdzona!

Záwiązanie. Jáka thedy iest świątość / v tych nowych Ewángelikow / z ich nowego Apostoła żonatego / Práwa Boskie y Ludzkie iáwnie gwałcącego / każdy mądry obaczyć może: choćiayby sie łaiániu Luterskiemu / potwarzom y rostyrkom Luterskim / ktorych pełne są ich Xięgi / nieprzypatrzał. bo pewna to iest / Bráćie

Jne Znáki Nieświętobliwośći

Lu. 6. „ miły; iż Co w vśćiech / to y w sercu. A iáko niemaią oni Kośćiołá Jednego / y

Swięte-

Swiętego; tak też niemáią Powßechnego/ y Apostolskiego. Abowiem gdyby v nich był Kościoł Powßechny: był by po wßech mieyscach rozßyrzony / ná wße czásy powßechnie trwáiący: Ale gdyż w sobie niema tych dwu własności / Powßechnośći przystoynych: zá tym niemoże być Kośćiołem Powßechnym; ále iest Zborem nowym y kątnym. Záwżdy byłá Mßa Ofiárą: záwżdy sie modlono zá Vmárłe: záwżdy chowano Posty / y co inego tákiego: á trzymano tho / po wßystkim Chrzescijáństwie. wy nowi Ewángelikowie/ ktorych Wiárá przed czterdzieśćią lat vrodźiłá sie w Witembergu/ álbo przed sto lat w Pradze/ gdyż sie sprzećiwiaćie tym rzeczam / záwżdy w Chrześćijáństwie chowánym; dla tego mieć niemożećie własnośći Kośćiołá Powßechnego. A iże wáßy Ministrzy / przy tey cześći Artykułu / przydáią; iákoby Kośćioł dźisieyßy Páná Christusow mogł być, y w máłym zebrániu ludźi: toć oni/ dla swey máłey liczby / mowić mußą; ále sie ná tym bárzo mylą / y Pismo S. sobie

Niepowßechność Ewángelikow: Vtwierdzenie Minoris.

108.

Spárćie Kośćioł Powßechny nie iest w máłym poczćie;

1 Dow. sobie sámym przeciwne przywodzą: Jan
Apoc. 7. S. napisał / y według wáßego świa-
dectwa: Widziałem zaſtęp wielki / kte-
rego żadny zliczyć niemogł / ze wßech
narodow, y pokolenia, y ludow, y ięzy-
kow / ſtoiący przed Stolcem, y przed
Bárankiem. A ma teß to ieſt zebranie
ludźi; ktorych żadny zliczyć niemoże:
Gdzież ieſt ten początek / ze wßech naro-
dow / ięzykow / y pokolenia: Wáßych
Miniſtrow zebránie przeliczyć może / z
iednego narodu Cżeſkiego (gdzie ſie
Hus począł) niedawno idące; Luter-
ſkie tákże zebránie / ktore ſie wßczęło
przed 40 lat w iednych Niemcach / nie
ieſt wielkie: ále Kościoł Powßechny
ieſt zaſtęp wielki / ktorego żaden zliczyć
niemoże / ze wßech narodow y ięzykow
zgromádzony. iákowy naß Kościoł /
pod iednym Páſterzem Powßechnym /
y przed Hußem był; y dźiś ieſt; y záwſze
2 Dow. będzie. A bowiem miáſto was / ktorzyście
ſie ná rozne ſekty rozerwáli / obrał ſobie
Pan Bog narody ine / ku Wierze Po-
wßechney przyſtáiące: przenioſł táſte
ſwoie od niewdźięcznych / do Indiey /
do Ará-

do Arábiey / y do inych dalekich Kráin a Wyſpow: waße odſtanie, ieſt drugich przyſtaniem: nieſłychani Patriarchowie tego / ktorym wy gardźicie / za Paſterza przyymuia; a wam tym waße / ktorzy od Stolice Piotrowey odſtaiecie / niewdzięcznośc wyrzucaia. Niechcieliſcie wy iechać na Powßechne Cõcilium / do Tridentu; y przyymować go mechcecie: nalazł ſobie Pan Bog ine; ktore ná mieyſcu was / wyćietych iuż roßczek / wßczepi. á chociay wy go opuſcicie; y Paſterzmi / od niego danymi / niebacznie gardźicie: dla was iednak Kośćiot iego nieprzeſtanie być Powßechnym; y miedzy rozmáite narody / pod iednym Paſterzem / iednomyślnie roßßyrzonym. Poki Pan niećierpiał / y Krwie ſwoiey za świat niewylał; poty Pan Bog / tylko w iednym Zydoſtwie / byt znáiomy: ale gdy roſkazał ſwym Apoſtołom, wßyſtkiemu ſtworzeniu kazać / y po wßyſtkim świecie Stowo ſwe rozśiewać; iuż od onego ciaſu / od Wſchodu ſłońca do Zachodu / chwalebne ieſt imie Pańſkie. A toć tei

Rom. 11.

Kiedy byt máły Kośćiot. Pſal. 75. Mar: ult. 3 Sow: 3 rad. Pſal. 112. Li 90. 2c 4 Sow.

Ambr. in Cap. 2. ad Hebr. 109.

niegdzie wspomina Ambrozy S. tak o tym pisąc: Po Mece y Zmartwych wstaniu Pańskim/ chwata Boska po wszystkim swiecie ma być rozniesiona. a to pisze/ na one słowa, z Psalmu 21 przywiedzione; Opowiem imie twoie braci moiey. Także też Wielki Kościoł wykładaiąc; Ciemu (powiadá) mowi/ Kościoł Wielki: iże przed tym był Niewielki. a ktoryż iest Wielki; iedno ten/ ktory iest ze wszystkiego świata zebrany: kiedy od Wschodu y Zachodu/ z Putnocy y z Potudnia/ lud Pogański iest wezwany. [Quæ est magna; nisi de totius orbis terrarum partibus congregata; quando ab Oriente & Occidente, Septentrione et Meridie, populi Gentium sunt vocati?] Toć też nam przeznacza to Odzienie Pańskie, na cztery części rozdzielone/ y Sukienka, wszystka tkana, nierozdzielna; Jo. 19. Czytayćie S. Augustina/ na to Jana S. mieysce: naydziecie tám v niego y te słowa: Na czworo (powieda) rozdzielona Suknia Pana Jesu Chrysta, przeznacza to Kościoł iego/ po czterzech częściach

ściách świátá/ (ktory ma w sobie czterzy cześći) zgodnie rozdzielony: a na ktora los puszczono; tha znaczy wszystkich czterzech cześci Jedność Miłosna. &c.
[Quadripartita Vestis Domini Jesu Christi quadripartitam figurauit eius Ecclesiam, toto terrarum orbe (qui quatuor partibus constat) concorditer distributam: Tunica veró illa sortita, omnium partium significat Vnitatem; quæ Charitatis vinculo continetur.]
A przetoż niemaćie wy/ Bracia mili/ Kosciołá Powszechnego: ani to Pismo/ ktore przywodzićie, dla waszego niewielkiego Zboru/ waszego błędu potwierdza. Dobrze; thak iest: Gdzie dwa/ albo trzey/ są zgromadzeni w imię Pańskie; tam on iest w pośrzodku ich. aleć żaden Kacerz/ ktory sie wydzielił od Kosciołá Powszechnego/ nie w imię Pańskie sie zgromadza: przeto też v żadnych Kacerzow/ choćiay sie oni chełpią imieniem Pańskim/ Pan nie iest w pośrzodku. W Kosciele thylko swoim/ na Gorze Wielkiey/ Pan Christus iest miedzy swymi; ale oprocz Kosciołá/

Zámknienie.

Spárćie Mat. 18.

Ps. 67.

„ściołá/ná niewidomych Niżinach/nie„zwykł nigdzie mießkáć.

Kościołem Apostolskim nie są Ewāgelikowie: Vtwierdzenie Minoris.

Naostátek iż v was wßyſtkich/ktorzy ſie Ewángelikámi zowiecie/niemáß Kościoła Apoſtolſkiego; (á thoć ieſt Znák oſtátecżny) tom iuż wyżßey iáſnie wywiodł. Niechcećie wy trzymáć/tylko co ieſt w Ewángeliey/ á co ſie wam podoba; ydlá tego Ewángelia ſiechlubićie: áleć Kościoł Apoſtolſki/y co ieſt Nápiſano/ y co też bez Piſmá Podano/ záwżdy trzymał. A dżiwnać tu ieſt wáßá w wáßey powieſci niezgodá.

Nowowiernicy inßą mowią zinßa dzierżą.

Mar. ult.

Niechcećie wy nic; iedno/co ieſt w Piſmie: á wżdy trzymácie wiele z czego niemáß w Piſmie. Swiećićie Niedzielę: á w Piſmie ieſt Sobotá: Krzćićie dziátki máłe; á w Piſmie ten/ kto vwierzy/ ma być okrzczon: dáiećie moc odpußcżánia grzechow/ y ßafowania Wieczerzey Páńſkiey/ káżdemu Xiędzowi; á w Piſmie tylko 12 Apoſtołom/ á nie ovnym też 70 Zwolennikom/ te moc dał Pan Chriſtus. Dżiwni záiſte ſą ci wáßy nowi Chrześcijánie; y ich Doktorowie dżiwni: niechcą nic/iedno Piſmo;

Mat. 26. &c.

Ioan. 20. &c.

á wżdy

á wżdy niemáło trzymáią / czego nie-
máß w Pismie. A ieśliż chcą co trzy-
máć; chociaż napisano nie iest: czemu ie
dno odrzucáią; á drugie przyymuią:
Powiedaß ty/ Bráčie; To iest przeciw Spárćie
Pismu; Mßa / y Czyściec / sá przeciw
Pismu: ale Kościot / á Kościot Jeden
Swiety Powßechny y Apostolski / ina-
mi powieda; y Pismem też to wywodźi:
czemuż tobie wiecey wierzyć; niżli Ko-
ściołowi: ktoć te dał moc; ábyś ty Ko
ściot Powßechny sądźił: A iáko v was 110.
Náuki niemaß Apostolskiey cáłey; tak
nic niemáß Succesśiey / y żadne° Kon-
cilium Apostolskiego, o czym wiecey
gadáć, niepotrzebá: ponieważ przed
tym / dośyć śie o tym gadáło. Ták tedy Sum-
uż zámykam krotko; com teraz ßyroko má ga-
wywodźił: dánia / o
Znákach
Gdzie iest Kościol Jeden / Swiety / Pow- Kościo-
ßechny / y Apostolski: gdzie sá te wßystkie łá Chrze
cżterzy wespołek Znáki: táméi iest práwdźi- ścijáń-
wy Kościot Páná Christusow; tám czysta (iż skiego.
wáßych słow bede vżywał) á niepokaláná
Cerkiew: tám Christusá práwdźiwie káżą /
Ewángelią cále zwiástuią / Swiatośći we-
dle ustáwy PAńskiey ßáfuią / á lud wierny

w iednote Wiáry Nádzieie y Miłośći zła-
Pod iednym Pásterzem Papieżem, (cżáia:
Namiástkiem porządnym Piotra S. iest Ko-
śćioł Jeden/ Swiety/ Powßechny/ y Apo-
stolski; á pod wiele Pásterzámi, y nowymi
Papieżámi/ Hussem/ Lutrem/ Kalwinem/
Nowokrzczeńcem/ Troybożáninem. ꝛc. nie-
máß Kośćiołá Jednego/ y Swietego/ y Po-
wßechnego/ y Apostolskiego:

Przeto zá tym pewnie to idzie, żeć pod Pá-
pieżem iest/ á pod roznymi tymi Kacerzmi nie
iest/ prawdźiwy Kośćioł Páná Christusow.

Pilne Nápo-nánie. Tu iuż/ kto ma vßy/ niechay słucha:
á kto ma rozum; niech rozumie. A bo-
wiem kto nie iest w tym Piotrowym
Korabiu; vtonął: kto niesłucha Pow-
ßechnego Kosciołá; iako Pogánin zgi-
nął. Tegoż Jednego/ y Swietego/ y
Powßechnego/ y Apostolskiego Ko-
sciołá/ dopytawayćie sie/ Bracia mili;
á wßytkim Bużnicam Kacerskim/ nie-
zgodnym/ y słosliwym/ y pokątnym/ y
nowym/ (iesli swe zbáwienie prawie
miłuiećie) dayćie pokoy: w Swietym
Obcowánie Swie-tych, gdzie iest Kosciele/ Powßechnym/ będzie wam
pożyteczne Swietych Obcowánie; in-
dzie/ y wáße własne Vczynki dobre/
byśćie też y Máietnośći swoie vbogim
rozdáli/

rozdáli/byſcie y Ciáłá ſwe ná męki wy- iest pożyteczne.
dáli/pożytku wam nieprzynioſzą: tu ſie
vwiáruiećie roſterkow / roznic / ſekt;
gdzie indzie/ rozność ieſt vſtawiczna/ á
Sektá Sektę płodzi. Ták wy záchowaćie iednotę Duchá / w związku pokoiu: ták iednego Ciáłá, Páná Chriſtuſowego / od kthorego was fáłſzywą ſwą nauką ći oderwáli/práwymi Cżłōkámi będziećie: ták iedná będzie w nas Wiárá / iedná Nádzieiá / iedná Miłość/ieden Krzeſt/ iedne Swiątoſci / ieden náoſtátek Bog y Oćiec nas wſzyſtkich. Amen.

Piąta cżęść tego oſmego Artykyłu 5 cżęść.
wáſzego, opiſuie práwy á żywy cżłonek
Koſciołá Swiętego: á nie źle. Pátrzćieſz tu ſámi; co to ieſt / Zywa Wiárá. Zywa Wiárá.
Jeſli żywy cżłonek przynośi owoce
Wiáry y Miłoſci: tedy theż y Zywa
Wiárá, bez Owocow nie ieſt. á Owoce
co ſą? áza nie dobre Vcżynki / z płodnego drzewá Miłoſci roſtące? Jeſli
tedy Zywa Wiárá przynośi dobre Owoce/y dobre Vcżynki; á Zywa Wiárá
ieſli (iákoſcie mowili/przy Licżbie 81)

Contrádikcia. Vspráwiedliwia: thedyć iuż nie sámá Wiara/ (coscie wy twierdźili/przy Liczbie 73) ále z Vczynkami Wiara/ Vspráwiedliwia. Patrzćieß; iakich was Przećiwnosci waßy Ministrzy vczą! á the Przećiwnosci záiste niemogą rość z prawdy Bożey; ále z kłamstwa Szátańskiego rostą.

6 częsć. O zgromadzeniu wáßym to rozumiećie; iż cząstká tylko iest Kosciołá Swiętego Pospolitego. ná co ia wam thak krotko odpowiadam. W ten czas wy będziećie cząstką práwego Kosciołá Swiętego Pospolitego; to iest/ Powßechnego: gdy ku Wierze Powßechney/ od ktoreyscie odstąpili/ z nowu przystąpićie. Abowiem my teraz niemożemy inßą mowić; iedno/ co Augustyn S. o Donátystach: Nieiestescie in parte Catholicæ; ale in parte, część Husa/część Lutrá / część Kalwiná. ꝛc: Kosciół Swięty Powßechny iest Jeden; dwá
,, być niemogą: iedną tylko Głową iest
,, Pan Christus.

7 częsć. W siodmey częsci / chwalićie Rząd. Pánie Boże dáy to; abyscie sie go skutecznie

tecżnie ieli; a iżeby sie nikt wto/ co mū nieiest zlecono/nie wtrącał. aleć my inßa v was y náyduiemy/ y widźimy. Abowiem sa miedzy waßymi; ktorzy smieia tym ßafowáć/ (iáko / Słowo Boże przepowiadáć/y Swiatosci rozdawáć) czego im nieporucono. Niemogę ia nikomu poruczyć/Stárostwem Poznańskim rządźić/ani też Radziectwem: (a czemu? żem ia nie iest Polskim Krolem: ani mi tego Krol/ abym te Vrzędy inym porucał/ zlećił) tákżeć/Bráćie miły / niemoże nikt ßafowáć Słowem Bożym, y Sakrámenty; iedno/ komu to iest od tych/ktorzy tego poruczeństwa moc y zwierzchność maią/porządnie a przystoynie zwierzono. Czymbym ia był; gdybym albo sam sie czynił Poznańskim Bormistrzem / albo inemu ten Vrząd dawał? azabym niebył Seditiosus? azaby mi wnet niespadłá zgłowy cżapka? To w rzeczach a Vrzędziech Ludzkich / tak sie dobrze zachowywa; że nikt ná to/czego iemu nieporucono/targáć sie niema: a ßafowánie rzeczy wiecznych/rzeczy niebieskich/

III.

¶ Nieposłani niemaią biegáć.

1 Dow. Podobieństwo przystoyne.

„ wolno będzie káżdemu sobie bráć? wol-
„ no będzie káżdemu rozdáwáć? Nie
2 Dow. tak / Bráćie / nie tak vczyli / y czynili /
Hebr. 5. y czynić kazáli / Apostołowie swięći:
Zaden (tak ieden z nich pisze) sobie sam
niebierze Vrzędu; ale / ktory bywa po-
wołány od Bogá / iáko y Aaron: tákże
y Christus nie sam siebie wychwalał /
aby był Biskupem; ale / ktory iemu mo-
Psalmo 2. wił: Syn moy tyś iest; iam ćiebie dziś
vrodził. iáko y ná drugim mieyscu mo-
Psal. 109. wi: Tyś iest Kapłanem ná wieki / we-
dług porządku Melchisedekowego. A
3 Dow. indzie; Jakoż / powieda / będą kázáć /
Rom. 10. niebędąc posłáni? Ktoby miał wysy-
¶ Ktho łáć ná ták wielki á zacny Vrząd; okázu-
Kápłány ma ie thenże Apostoł Páná Christusow:
wysyłáć, nikt iny záyste / iedno Biskupi / (iesli
y swię- wierzymy Swiętemu Páwłowi) tego
ćić. czynić y tym szafowáć niemoże. Abo-
1 Dow. wiem do Timotheuszá pisąc / one przy-
1 Tim. 4. pomina mu Láskę; ktora iemu byłá dá-
2 Tim. 1. na / przez włożenie rąk Biskupá (bo
Presbyter iest Biskup; przy Licz. 104)
Páwłá Swiętego: y temuż też Timo-
2 Dow. theuszowi / od siebie porządnie vczynio-
1 Tim. 5. nemu

nemu Biskupowi / roskaznie; áby rąk swych Biskupich ná kogo niebacznie niewkłádał. Tákże thez y do Biskupá Titusá / od niego w Krećie zostáwionego / pisze; iżeby on tak / iáko mu był sam rozrządził / po Mieśćiech Presbitery postanowił. Krotko mowiąc / y Roskazanie y Práktyká to iest Apostolska / aże do wieku naszego trwaiąca; iż nikt iny / iedno Biskupi / włożyć rąk ná Kápłany / y Kápłana zatym oświećić / niemoże. Możeć dáć kto iny Swiadectwo o kim; może ktho iny pręsentowáć: ále świecenie Kapłanow / iáko też Diakonow / Subdiakonow / y inych stopniow Kapłaństwa / na same Apostoły á Biskupy przynależy. dla czego też / pospolstwo obrało siedm Diakonow; ale Apostołowie tylko sami / ręce swoie ná nie kładąc / ich poświećili. Podź / do ktorego chcesz wieku Kosciołá Chrześcijańskiego; inaczey nienaydźiesz: obieráć y pospolstwo może; y kto inszy pręsentowáć może; ale świećić / á ręce ná Kápłaná wkłádáć / samych tylko Biskupow moc iest y vrząd. Coż tedy mamy ro-

3 Dow. Tit. 1.

Záwiązánie. Li. 120. 112.

Spárćie

Dowod: Act. 6.

4 Dow.

Zámknienie.

Kthorzy sa Nieposłáni, Bałwochwálstwo stroia.

my rozumieć o thych wáßych Ministrach; ktorych ći ślą/ ktorzy mocy żadney wysyłáć niemáią? á co inego/ Bráćie miły; iedno / iáka Ordinátia/ táka Prędicatia? Ordinuie y swięći ten; ktory mocy niema: każe też y vczy ten; ktory mocy niema. przeto też y ßafowánie Sákrámentow / ktore oni czynią / ßyderstwo tylko y wielkie iest bálámuctwo; y co gorßego zá tym / ćięßkie Bałwochwálstwo. Abowiem ći/ ktorzy tych niewysłánych ná Vrząd słucháią/ wierzą thám być Ciáło y Krew Páńska; gdzie niemáß/ tylko Chleb prosty á Wino: wierzą tám być Wodę / grzechy omywáiącą; gdzie prosta iest wodá. A zá to nie ku Bałwochwálstwu idźie? nie wielkie tu iest duß Chrześcijáńskich záwodzenie? Gdybyś ty dał komu Stárostwo Poznáńskie/ bez woley y approbowánia Krolewskiego: cobykolwiek ten Starostá nieporządny czynił; wßystkoby to fráßka á śmiech. tákże też muśiß rozumieć o tym; kthorego maß zá Kápłaná/ bez włożenia rąk Biskupich. Obáczćie/ dla Bogá; coście wźięli przed sie:

Dowod.

Vtwierdzenie.

Nápomínánie.

ſie: tym bałámutnym Miniſtrom/ktorzy przećiwko iáſnemu Piſmu tym ßáfuia/czego im niezlecono/pilnie ſie przypátrzćie. Pytałem ia iedne°; ktory o ſobie wiele rozumie/á niemaß nic/áni dobrey Grãmatiki/á wżdy ſmie o wielkich rzeczách piſáć; (ale tákie thez piſánie) pytałem go tedy niebárzo dawno: Zkąd by w nim tá śmiáłość byłá; że on śmie y kazáć/y Swiątoſciámi Bożymi ßáfowáć/ Xiedzem niebedąc. Jeſtem ia/ mowi/ Xiedzem. A iáko to/ proßę ćie? rzekłem. kto ćie Xiedzem vczynił? W Pinczowie (powieda) ręce ná mię włożono; y tám mi Xięża tę moc z Zborem dáli. Ale nikt niemoże dáć; (powiedziałem ná to) czego niema. Pinczowſcy Xięża y Zbor Pinczowſki nie ſą Biſkupy: Páweł ſam S. ná Biſkupy tę moc y tę władzą kłádzie: przetoż/ żeś ty nie ieſt wyſłány od żadnego Biſkupá; Xiedzem być niemożeß/ áni Swiątoſciámi y Słowem Bożym ßáfowáć możeß. Tu iuż on/ iáſnym Piſmem Páwłá S. ſpárty/ tę mi oſtáteczną dał odpowiedź: Niebrał (mowi) dozwolenia

Rozmowá z iednym.

nia áni Jan S. Krzćiciel / áni Pan Christus / od Biskupow stárego na on czas Zakonu ; dla tego / że sie oni Boskiey nauce sprzećiwiali : my także / ná ten czás / Duchem Bożym natchnieni / prawdę Ewángeliey S. poznawszy / niepotrzebuiemy wászych PApieskich Biskupow, słowá Bożego nieprzyiaćielow. Toć iuż iest ostáteczny Argumēt / tych wászych; ktorzy niepostani (nad zakazánie Pawłá S.) Każą: przykładem Jana Krzćićiela / y także Pana Christusa / swoię, niesłychaną nigdy w Kościele, śmiałość bronią. ktory Argument iáko iest nikczemny; pilnie (proszę was) chćieyćie posłuchać. Nikt niema sie nic nád Pismo S. domyslać: Pismo S. niekaże Kazać niepostanemu: y chce tego ; aby káżdy tak / iako Aaron / ná Vrząd Kościelny był powołanym: ten vrząd nikt / iedno Paweł Apostoł / albo Timotheusz y Titus Biskup / podać niemoże : czemusz ći smieią sobie bráć to; od czego ich iaśnie S. Paweł odtrąca ? Niechay nam pokażą tho po sobie świadectwo ; ktore Pan Bog dał Janowi

Spárćie

1 Dow.

113.

nowi Krzćićielowi: przyymiemy ie zá Kapłany. czego ieśliż niepokażą; ani pokázáć mogą: czemuż / nad opisánie Pismá S. śmieią sobie to / czego im nie dano / bráć? Jan S. Krzćićiel iáko dźiwnie sie Począł y Narodźił / iák ostry á surowy Zywot wiodł ná Pußczy / Pánną záwżdy będąc; tego niewspomi nam: to tylko námienię; iże był od sámego Páná Bogá ná to powołány / zá świádectwem pewnym Lukaßá Swiętego Ewángelisty: ktory ták o tym piße: Sstáło sie Słowo Boże nád Janem / Záchariaßowym synem / ná pußczy; á zátym on przyßedł do wßystkiey Kráiny Jordańskiey / kazac Krzest Pokuty / ná odpußczenie grzechow. Kazał tedy Pan Bog Janowi / z niepłodnych y stárych Rodźicow poczętemu / w Zywoćie máćierzyńskim Duchá S. pełnemu y Poświęconemu / bárzo dźiwnie Národzonemu / ostro ná Pußczy w Pánieństwie żywiącemu / thákiemu Janowi (mowię) sam Pan Bog roskazał kázáć: aleć ći nowi Ministrzy niemáią nic czynić z Janem Krzćićielem /

2 Dow. á piękne y prawdźiwe Stosowánie.

Lucæ 3.

Pátrz pátrz roznosć táka: iáka iest Niebá od Ziemie.

lem / ludzie Pannom y Pustelnikom
nieprzyiazni; ani nam moga / gdzieby sie
nad nimi Słowo Boże sstało / żadnym
obyczaiem pokazać. Latwieć mowić;
Kazał mi kazać Duch Swiety: aleby
tu / niemowić; ale thak / iako w Janie
z Dow. Krzćićielu / trzeba tego dowieść. Za-
wżdy Pan Bog / kiedy co nowego sta-
nowił, y Posły nowe wysyłał / nowymi
Cudy ie zalecał: y w pierwszym Kapła-
Vtwier- nie stare° Zakonu, Aaronie / raczył to
dzenie. był vczynić. Przed onym Kapłaństwē
Aaronowym / synowie pierwonarodze-
In Cap. ni (iako o tym Zydowscy Rabinowie /
Genes. 27. y naszy też Doktorowie Chrzescijańscy /
piszą) Kapłany byli: gdy Kapłań-
stwo z Zakonem pisanym przyniosł P.
Bog / y podał go Aaronowi / iako tho
dziwnie vczynił; Pismo nam pokazuie
Num. 16, Moyżeszowe. Chćielić też sie czynić Ka-
26. płany / Kore / Dathan / y Abiron / z
Deut. 11. pułtrzećia sta mężow: ale iako ie Pan
Bog z tego Vrzędu stracił na głowę
do Piekła / y niezwykła ani słychana
kaźnia ich skarał; bez strachu Bogoboy-
ny człowiek czytać niemoże. Tey kaźni

Piekiel-

Piekielney niech sie obawáią ći; y ktorzy sie sámi ná Kápłáństwo wdzieráią/ y ktorzy, mocy niemáiąc, Kápłany czynią / y kthorzy náostátek tákowym nie Kápłanom zwodźić sie dáią. Przykład 4 Dow.
z przykłádem gdy stosuiemy; má być ieden drugiemu podobien: wáßy ći Ministrzy że niemáią nic/ co miał Jan S. Krzćićiel; y owßem temu/ co on czynił/ (iáko / iż Mięsá z mlecznem nie iadł; Winá y piwá nie pił; ná Pußczy mießkał ꝛc.) są przećiwni: tedyć iego przykłádu z sobą rownáć, w niczym niemogą. O przykłádzie Páná sámego nie- 5 Dow.
trzebá nic mowić: nigdy ná tych ták / iáko ná Pánie / Gołębicá niebyłá widziána: nigdy głos Oycá Niebieskiego nad tymi niebył słychány: bąk podobno 114.
iáki czárny w vcho im zábąkał. Przetoż/ Bráćia mili/ iesli Pismu S. wierzyćie: y temu też wierzćie; że ći wáßy Ministrzy / niepoświęceni od Biskupow Kosciołá Powßechnego/ przy ktorych iest práwe świętey Ewángeliey zrozumienie/ (niech oni mowią/ co chcą) wielką v was stroią Idololátrią. kto-

Zámknienie.

Kácerze, porzadnie poświeceni y ći Bałwochwalstwo stroią. 1 Dow.

rego Bałwochwalstwa trzebá śie y przy tych bać: ktorzy / od Biskupow będąc poświacani / ina vczą y czynią; niżli im vczyć y czynić kazano. Gdy ie świecono na Kapłaństwo; tak do nich mowiono: Weźmi moc, Ofiarować Ciało y Krew Pana Christa / za żywe y vmarłe. przy czym iuż dana iest moc / y Poświacania / y brania / y rozdawania:

Ioan. 13.

ale pierwey w Kosciele Powszechnym / na pámiątkę przeszćia PAńskiego do Oycá / Ofiáruią; niżli pożywaią / y rozdawáią: ták / iáko on Baránek Wielkonocny / figurá niewinnego Baránká PAná Christusá / y Ofiara przeszćia Pańskiego / pzzed iedzeniem był ofiárowány; y iáko thez ine Ofiary Zakonne / ktore przeznaczyły ofiarowánie za nas Pańskie / po Ofiarowaniu były pożywáne. Przeto gdyż nie tak tey mocy vżywaią wászy / iáko im iest dana: wielka zá tym idzie wątpliwość; iestli tám prawdziwość istoty Ciała y Krwie Páná Christusowey. Nie na tym ći to iest / y nie za tym śie sstaie; że ty wierzysz: ale zá mocą słowa swego wszechmocnego /

Exod. 12. Li. 150.

2 Dow.

sam

sam Pan Chrystus Chleb w Ciało swoie przemienia. Gdy ten rzecze; To iest Ciało moie: wierz ty / albo niewierz; przedsie tám będzie Ciało iego / ktory kłamać nigdy nieumie. Niewierzyć temu Turek / ani Zyd: á wżdy tak iest; iako Pan mowi. Nad to ießcze / ieśli P. Chrystus sam v waßych Ministrow nie mowi; To iest Ciało moie: chociay oni mowią; Jest: pewnie nieiest. A bowiē Pan Chrystus tám tho pewnie mowi; gdzie to czynią / co on kazał czynić: á on iż kazał pierwey Ofiárować / według porządku Melchisedekowe°: (o czym ná swym mieyscu) przetoż gdzie nieofiaruią; boie sie / że tám niemaß Ciátá y Krwie Pańskiey. á tegoż Pan Chrystus nieczyni Cudow / iedno w swym Kościele. Wielki záiste iest ten Cud / á mocy samego Páná Boga wtasny; gdy z Chleba stáie sie Ciało Boże: y niedármo Prorok te Swiątość zowie, Pámiątká dźiwow Bożych. Jeśli inych prostych Cudow nieczyni P. Chrystus / do tego czásu / v tych Nowowiernikow; Ciało swoie naświętßе miałby

3 Sow.

Vtwierdzenia 2.

Li. 149.

Psal. 110.

ſtwárzáć v nich? trudno temu ma wie-
Zám- rzyć człowiek bogoboyny. Patrzcieſz
knienie. patrzćie; k czemu was nierządni Mi-
niſtrzy przywodzą: á przypatrzywſzy ſie
nierządowi/do Rządu prawego Pow-
Li 121: ſzechnego ſkłońćie ſie. Tegoć was vczą
123. Apoſtołowie/y inſzy Swięći; tego, Prá-
wá y Dekrety ſtáre: ná porządek/od
Páná Chriſtá y od Apoſtołow vczynio-
ny; á nie ná złe albo też dobre Biſkupy/
w podawániu Vrzędow Kápłáńſkich/
każą ſie nam oglądáć.

8 częſć. Jáwne grzechy. Jáwnie grzeſzący w Koſciele, gdy nie
chcą pokutowáć/y grzechow ſwych iá-
wnych zániecháć; maią być klęći od Ko-
ſcielnych Przełożonych. iákoż ſie to/w
niektorych Grzechach/v nas pokázuie;
w iáwnym Cudzołoſtwie ꝛc. W inſzych/
gdzieby też tego była potrzeba/ieſli zá-
115. niechawáią Biſkupi: ći za tho/na ſto-
Vrząd Swiec- gim ſądzie Bożym/ będą winni odpo-
ki ma ká- wiádáć. Tu/niewiem dla czego/nie-
ráć zło- chcećie przypuſzczáć mocy Swieckiey;
czyńce/y gdy ná moc Koſcielną niechce ktho
Kácerze dbáć. Jáko gdy Cudzołożnik/opuſci-
wſzy żonę ſwą/z iną mieſzka; czemu też

Vrząd

Vrząd Swiecki/ nietylko Duchowny/ niema go do Małżeństwá ćisnąć? czemu iáwnego Cudzołożniká/ albo Drapieżce/ niema káráć? A nietylko tákowi/ ale też y Kácerze/ máią być Mocą Swiecką karáni. czego iesli wy przyćie: 1 Dow.
dźiwna rzecz; że więcey sobie Ciáłá/ niżli Duszę/ ważyćie. Ktho zábiie Ciáło człowiecze; bywa karan: czemuż thez ten/ ktory zabiia Duszę/ niema być karan? ktoryż z tych iest więtszym mężoboycą? ten; czyli on? Droszsza iest Duszá/ Bracie miły/ niżli Ciáło: y dla tego więtszy iest mężoboyca/ ktory zabiia Duszę; niżli ktory zámorduie Ciáło. Byłći naprzod y S. Augustyn w tym mniemaniu; iż Kácerze Słowem tylko Bożym/ á nie Swiecką ktorą kaźnią/ máią być karáni: ále po tym rzecz go 2 Dow.
sámá náuczyłá/ dobre to być przy onym; gdy ná karanie słowá Bożego Kacerze niedbaiąc/ ná zátrácenie inych z sobą wiodą/ y Rzeczámi pospolitymi burzą. Czytay o tym List iego 48/ y 50: tám to naydźiesz; iáko więcey Kácerzow srogość Theodosiusá Cesárzá/ niżli iego y

Biskupow inych łaskawość/do Kościo
łá náwroćiłá; Pátria też iego/ zá bo-
iáźnią Praw Cesárskich/ Kácerstwo
Donatowe porzućiłá. co on y o wielu
inych Miast wspomina. Słowá Pá-
na Christusowe/ tákże też y Pawłá S.
ktore tu przywodźićie/ dla tego nie są
przećiwko nam; że niezákázuią Káce-
rzow/ y Jáwnogrzeßnikow/ mocą
Swiecką karáć. Kto niesłucha Kościo
łá; iest iáko Pogánin y Jawnogrzeßnik;
coż dáley? więc go iuż niekáráć? więc
morderzowi dopuścić, duße mordo-
wáć? Co Kościoł ma czynić; tho Pan
swym powiedział Apostołom: a coż
zá miecz nośi Vrząd Swiecki/ y dla cze-
go nośi; Apostołowie to/ na inych mie-
ścách/ niezámilczeli. Abowiem nośi;
dla karánia złych/ á bronienia dobrych.
Páweł S. thákże káże Chrzescijanom
wyrzucáć złego; y odłączáć sie od tych/
ktorzy niechodzą według iego Trádi-
ciey: ále o Vrzędnikach Swieckich/
nic ná ten czás nie mowi. Potrzebá te-
dy iest/ pierwey nápominać łaskawie/
przyzwáć iednego y drugiego/ zgromá-
dźić

Odpowiedź ná Pismá przywiedzione.

Ná Mat. 18;

2 The. 3, 1 Cor. 5.

Jáko przećiw Kácerzō postępowáć.

dźić náostátek y Concilium: ná co gdy
Kacerz krnabrny nic niedba; Vrząd Rom. 13.
też Swiecki niedármo miecz nośi. kto- 1 Pet. 2.
ry iednak zá ostáteczną niewolą/gdy sie
złe barzo korzeni / a inaczey sie niemoże
iemu zabieżeć/ bywa dobywany.

Około taiemnie grzeszacych/ zgodźi- 9 częśc.
my sie z wami. iest v nas Reguła pospo- Taiem-
lita; iż taiemnych rzeczy Kościoł niesą- ne grze-
chy.
O Antichriście naostatek pisząc, (dźi. 10 częśc
wspominaią waszy dwoiaką złość iego;
Fałeczność nauki/ y Plugawość życia.
Wiemći/na kogo tho; ale niesłusznie.
Abowiem ktorego my wyznawamy Pá-
sterzem Powszechnym / Namiastkiem
Piotrowym y Pańskim; (a iżeby thak 116.
było; na każdym to mieyscu wywodźi- Li. 101.
my) tego waszy niewstydaią sie zwać
Antychristem. Nieszkodźić to iemu nic;
wam samym (ah niestetysz) barzo szko-
dźi. Sámego Paná zwáli źli ludźie Be-
elzebubem: czemużby miał być lepszym, Mat. 10.
Sługá y Namiastek iego? Brzydka to
iest/ być Antychristem: trzebáby tego
pewnie dowieść. ale tak tego wászy do-
wodzą; iako/ ktorzy Panu mowili: Iza

Ioan. 8. my niedobrze mowimy; żeś ty iest Sá-
¶ Pa- máritan/y Diabelstwo masz? Kto czći
pież nie Oycá Niebieskiego; niema ten Diabel-
iest Anti stwá: tákże kto iest Pasterzem Pow-
christem. szechnym/y był záwżdy; nie iest ten An-
1 Dow. tichristem. Wymálował dobrze Anti-
2 Dow. christá Prorok Dániel/y Apostoł Pá-
weł Swięty: ten Złosnik/ siedzący w
Przybytku Bożym/ pewne ma swoie
znáki. ktore iesli nienależą Rzymskiemu
Papieżowi: wy co czynićie/ á iáko do-
Mat. 5. brze Szaleńcem kogo zowiećie; wiedz-
2 Thes. 2. ćie. Abowiem Antichrist ma być tylko
ieden táki Człowiek; Złosnik/ Syn zá-
trácenia/ Nád Bogá sie przekłádáią-
Dan. 8, 9, cy/ Mocą Diabelską cudá kłamliwe
11, 12. czyniący/ Ofiárę vstáwiczną z Kośćio-
łá wykorzeniáiący: y tego naostátek P.
Jesus Christus/ gdy ná Sąd przydzie/
zábije Duchem vst swoich. Thákić ma
być Antichrist/ ieden táki człowiek/ ty-
mi pewnymi znáki znácznie wymálo-
wány: nászy Papieżowie iż nie są ie-
dnym człowiekiem/ nie Złosnikámi/ nie
Syny zátrácenia; nieprzekłádáią sie
nád Bogá; nie czynią Cudow kłamli-
wych

wych mocą Diabelską; nie niszczą Ofiáry Kościoła Powszechnego; áni też P. Christus ieszcze przyszedł na Sąd; áni zábit którego z nich Duchem swych vst; iż tedy znákow Antichristowych / pewnie á iáśnie opisánych / na sobie nászy Papiezowie niemáią: wy / co mowicie / wiedzcie. Mieliśmy niedawno w Rzymie Papieżá, Piusá / Páśterzá prawie bogoboynego: ktory iáko z tośnikiem nie iest / á iáko o chwałę Bożą stárał śie; iedną pilnośćią iego / ktora wielką vczynił około Trideńskiego Koncilium Powszechnego / trudnościam y nakładom nic niefolguiąc / świátu wszystkiemu ná wszelki czas opowiedáć będzie. Wotáliście wotáli / przed tym / o Koncilium: chcieliście y żądali wolnego Koncilią: Pius Papież czwarty iáko skoro vśiadł ná Stolicy Apostolskiey; o Koncilium myślił: Koncilium Powszechne / á Kącilium bárzo wolne / zgromádzić wam w Tridencie. czekano thám wászych / przez dwie lecie; wzywano; proszono: niechcieli przyść / áni iechać. A coż po nim ieszcze chcecie? podobno; áby ktory

z Sow: Swiete spráwy Papieskie.

Koncilium Trident.

Brátrzyk ná Koncilium był Pręsidentem? tego nietylko Papież (iż ten Brátrzyk tey mocy, od Boga daney, niemá) dozwolić mu niemoże; ale też niedopuściliby mu Luteranowie / Nowokrzczeńcy / Sákrámentarze ꝛc. Káżdyby z tych / Bráćie / chćiał być Pręsidentem: káżdyby swoię prot / y swą Sektę wywyżßyć chćiał. Bá / niechay sie iedno ziadą ná máłe Colloquium / nie ná Powßechne Koncilium / sámi ći Nowowiernikowie: wßak vyźrzyćie; ieśli tám tak wiele Pręsidentow / iáko wiele nowych Wiar / niebędzie. W Tridenćie naßym niebyło Papieżá sámego: byli ná iego mieyscu Pręsidenty, cżterzey Kárdinałowie: było Kárdinałow / Posłow Cesárskich, Krolewskich, y Xiążęcych / Patriarchow / Arcybiskupow / Biskupow / Opátow / Zakonnikow / y Doktorow rozmáitych / ze wßystkiego Chrześcijáństwá dosyć: á wżdy widźiß;
117. iáká tám zgodá / iáká miłość byłá! Disputowano tám pilnie; á wżdy nic nowego / około Wiáry / niestanowiono: v was trzey wáßy Ministrzy gdy sie ziádą; ná

dą; ná Papieżá tylko ſie zgodzą / ſámi z ſobą trudno. Abowiem trudno ten ſie ma zgodźić z drugim; ktory ſam z ſobą ſie niezgadza: dziś ták; przez rok / ináczey. Z tego tedy ſtarania Piuſa, Papieżá bogoboynego / moglibyſcie porozumieć; żeć on niebył Antichriſtem: y ten Pius piąty / ktory dziś Stolicę ma Apoſtolſką / iáko z oſobliwey woley Bożey ieſt obran; ták też pilne ma ſtaránie o Koſciół Powßechny / y o Chrzeſciiáńſtwie wßyſtkim. Abowiem y ten ieſt prawym Paſterzem; nie Złoſnikiem: będzie (da Pan Bog) ſynem Zbáwienia; nie Zátracenia: Koſciołá Powßechnego Biſkupem ſie piße; á nie Bogiem czyni: nieczyni Cudow Diabelſkich, roſpraßaiąc; ale czyni ſpráwy Boſkie, zgromadzaiąc: Ofiárę Powßednią niethylko niekaźi; ale za nię ſie / przećiw wam / pilnie zaſtáwia. O Bráćie Bráćie / gdybyś rozum miał / á rzeczy chćiał ſie przypatrzyć; o Miniſtrach waßych / ktorzy ſą nieprzyiaćielmi głownymi Ofiary Powßedniey / (Iuge Sacrificium po Láćinie zowiemy) coś inego począłbyś ro-

Zámknienie.

Miniſtrowie nowi, pewni ſą Przeſłańcow Antychriſtowi.

byś rozumieć. nierozumiałbyś o nich; żeby iuż ci byli Antichrystem: (bo ieden taki człowiek złośliwy będzie; iakiego wyżśey Daniel y Paweł S. opisał) ale iż są Przestańcami iego / y temu drogę ściela; tobyś pewnie o nich musiał trzymać. Ma zgładzić Antichryst Ofiarę Powszednią / każdy dzień w Kościele Chrześcijańskim czyniona: co to za Ofiara iest; przypatrz się pilno. Abowiem albo iest Żydowskich cielcow y baranow; albo Ofiara wybranych Bożych Serdeczna; albo widoma Chrześcijańska, Msza: Żydowskie Ofiary dawno iuż vstały; Serdeczney Ofiary odiąć nikt niemoże: rad / nierad / muśisz na Mszą zezwolić. Niechay morduie / iako chce / Wybrane Boże Antichryst: Kościoł im może odiąć / y Mszey mieć, może niedopuścić; ale Ofiary Serdeczney / ktora w mękach bywa y ma być gorącą / żadnymi swymi wymyślnymi mękami odiąć niemoże. Patrzże / co o tym starzy Doktorowie napisali. Hypolitus, Biskup y Męczennik / w swey Oracyey o Skończeniu świata / tymi słowy o Anti-

1 Sow.

Wykład wezłowáty.

Li. 153.

Otworzenie.

Antichriſcie piße: Zá Antichriſtá/ bę-
dzie wielki płacz w Koſcielech: áni O-
fiara/ áni Kádzenie niebędzie/ áni chwa
ła, Panu Bogu miła; ale Koſcioły/
domy Boże święte/ będą iáko wießcz-
kie chátki: nadrożße też Ciáło y Krew
Pana Chriſtuſowá, w one dni niebę-
dzie; Mßa zgáśnie; śpiewánie Pſal- „
mow vſtánie; Kazánia ſłycháć niebę- „
dzie: ale będą v ludzi ćiemnoſci; lámēt
za lamentem; biádá zá biádą. ꝛc. [Lu-
gebunt tum Eccleſiæ luctum magnum.
quia nec Oblatio, nec Suffitus fiet; nec
cultus Deo gratus: ſed Eccleſiarum æ-
des ſacrę tugurii inſtar erunt; pretio-
ſumq; Corpus & Sanguis CHriſti non
extabit, in diebus illis: Liturgia extin-
guetur: (Nota vocem Extinguendi)
Pſalmorum decantatio ceſſabit: Scri-
pturarum recitatio nō audietur. &c.]
Tákże też S. Chriſoſtom/ przywodząc 2 vtwier
Proroctwo Dánielowe/ ták o nim mo- dzenie.
wi: Antichriſtá zowie Brzydliwoſcią Hom. 49.
ſpuſtoßenia: iż wiele duß Chrzeſcijáń- in Mat.
ſkich vczyni ſpuſtoßonych od BOgá. á
trochę niżey/ wſpomniawßy troiáką
Ofiárę

Ofiárę Chrzeſcijańſką / [Sacrificium Laudis, in Voce; & Sacrificium Iuſtitię, in Operibus; & Sacrificium Pacis, per Euchariſtiam.] tak piſze: W puł niedzieli roczney / to ieſt, przez pułczwarta roku / Chrzeſcijańſką Ofiarę odeymie: gdy będą przed nim vćiekać Chrzeſcijanie na mieyſca puſte; wthen
„ czas żaden ani do Koſciołá nie wni-
„ dzie / ani Ofiary niebędzie Panu Bogu ofiarowat. [Sacrificium Chriſtianorum tollendum eſt ab Antichriſto: nõ erit, qui aut Eccleſiam intret; aut Oblationem offerat Deo.] Te ſą świadectwa ſtarych Doktorow / z Piſmá S. wzięte: z ktorych niemożemy inſzey Ofiáry rozumieć; iedno Ofiarę Ciała y Krwie Pańſkiey / w Powſzechnym Koſciele vſtawicznie czynioną. A przethoż radá moiá ieſt / Bracia mili: abyſcie komu inemu / nie Papieżowi / że ktoś iny ieſt Poſłem Antichriſtowym / pilnie ſie przypátrzywáli; a z tego znaku oſobliwego y znakomitego / iż poczyna niſzczyć w Koſciele Powſzechnym tę Powſzednią Ofiarę / ktora od Apoſtolſkiego

Zawiązanie.

118.

wieku

wieku áże do naßego, záwżdy ſpokoynie
trwatá/onego Przeſłańce ábyſcie po-
znawáli. Cic to ſą ći nowi / zdrowego 2 Sow:
vczenia Powßechnego niecierpiący / 2 Tim. 3.
wáßy Vczyciele: ktorzy przez ſámę Wiá
rę Vſprawiedliwiáiąca y zbawiáiącą /
pokaźiwßy wßyſtkie świete ćwiczenia
Chrześcijáńſkie / vßy ludzkie teſkcą; á od
prawdy Koſciołá Powßechnego / vßy
ſwe odwroćiwßy / obroćili ie ku báſ-
niam y wymyſłom Pikárſkim / Luter-
ſkim / Kátwińſkim / Nowokrzczeń-
ſkim/Trinitárſkim ꝛc: A iż te ſą one po-
ſledníe cżáßy / o ktorych S. Apoſtoł
prorokował: nie gdźie też indźie pew-
niey / iáko v thych Nowowiernikow /
naydźie ludźie, ſámych ſiebie miłuiące /
łákome/wyſokomyſlne/pyßne. ꝛc. Aż-
to nie ieſt, ſiebie ſámego miłować; ſwey
głowki máley wynálázki piáſtować:
nie ku Łákomſtwu tho idźie; nietylko
kmiotki trapić / ále y Koſcioły tupić; á
niewiem ná co dobrá Koſcielne obrá-
cáć: niewyſokomyſlni á pyßni ći ſą;
ktorzy ſie / nád zrozumienie wßyſtkiego
Koſciołá Powßechnego / przekłádáią:

nie

nie pośmiewáią sie ći nowi/ z rzeczy stá
rych świętych? za nie bluźnią przećiw
Sákrámentom/ Bostwu Syna Bożeo/
náostátek y przećiwko Troycy Swię-
tey? izali Rodźicow swoich ći słucháią;
ktorzy Doktory świętymi y Kosciołem
gárdzą? v ktorych poważnieyszy iest ie-
den Hus/ álbo Luter/ álbo Kálwin;
niżli wszystko Chrześcijáństwo/ y Pow-
szechne Koncilia? Jesli też to iest W-
dzięczność; wźiąć od Kosciołá Rzym-
skiego wszystkę cáłą Biblią/ Krzest/ y
ine Sákramentá; á ná tenże Kośćioł
nawięcey iecháć/ temu łáiáć/ ten sro-
moćić/ ten potwárzáć: niech to káżdy
mądry v siebie rozbierze. Záiste kto sie
bez áffektow przypátrzy stárożytney
Wiáry Kátholikom/ y tym nowym E-
wángelikom; słowá S. Páwłá/ w kto-
rych ostátecznego wieku fáłeczne y złe
Proroki opisał/ rychley tym/ niżli o-
nym/ będą przynależeć. A za nie ćiele-
snych roskoszy náuká Nowowierna bro
ni? przecz z Klasztorow vćiekáią? cze
Czystość/ Bogu poslubioną/ gwałcą?
czemu sie z Postow nátrzęszáią? przecz
tám/

tám/gdzie sie stárych Kápłanow dzie-
sięć żywiło/ iednemu niebywa dosyć?
Okázuiąc oni zwierzchu pobożność:
mowiąc słowki pięknymi; Christus/
Ewángelia/Słowo Boże/ Łáská Bo-
ża/Wiára ꝛc: ale prawdziwey Pobożnośći tám nienaydzieß; gdzie wßystko
ná sámę Wiárę kłádą. A przetoż co wy
chcećie kłáść na Papieżá náßego; tho
prawdziwie y służy wáßym Ministrom.
v tych wáßych/Ofiárę Powßednią bu-
rzących/ fáłeczna iest náuká; á żywotá
świętego nienáydzie: v nas żeby niemie
li też być złego żywotá Kápłani/ tego
przeć niechcemy; ale wżdy naydzie nie-
máło dobrych/ á pewnie y nieomylnie
dobrych. Jesli co niekarzą v nas: kto-
rzy winni karáć/á nie karzą; liczbę Pá-
nu Bogu srogą dádzą. wßákże iednák
naydzie Biskupy dobre y pilne; ktorzy
karzą: á złosci nikt/ choćiay iey nieká-
rze/álbo sam też nieczyni/ niezwykł ch-
walić. Jáko sie niepodá zły náß żywot
Papieżowi; potwierdzenim Koncilium
Trideńskiego/w ktorym pilno Kápłáń
skiey złosci zábiegáią/to pokazał: y dla

Zámknienie.

Kaźń Biskupia.

Papież niechwali złosliwego żyćia.

tego / gdy mu kto bronienie y chwale-
119. nie złości przypisuie; krzywdę mu w tym
czyni. á też nam nie o tym / kto zły á kto
,, dobry; (bo to iest sámego Páná Bogá
W gadá- sąd) ale o Wierze prawey á krzywey /
niu o gadáć iest potrzeba. Prawdáć iest; że
Wierze, dźiś pospolićie ostydłá Miłość / ku Pá-
czego pá- nu Bogu y Bliźniemu : (co muśimy
trzyć. często opłákiwáć) wßákże tym / we-
Mat. 24. dług przestrzeżenia sámego Páná Chri-
stusá / (co thez y wy wspominaćie) nie
gorßyć sie; ále przedsię do końcá w Po-
wßechney Wierze trwáć, mamy. Ten-
,, ći ten / kto zetrwa; á nie ktho odstąpi /
,, zbáwion będzie : wy żeście zetrwáć nie-
chćieli; czego sie inego boyćie: my zá łá-
ską Bożą iże trwamy / y niedbáiąc nie
ná zgorßenia, trwáć będziemy; zbáwie-
Philip. 2. nia zá tym wieczne° / boiąc sie á drżąc /
mocną Nadzieią czekamy.

Summá Artykułu 9.

1. Xięża Przełożeni Kośćielni / w stopniach swych są rozdzielni.
2. Oni są Zborow swiętych przednieyßymi członki / dzierżący Christusowo namiestnictwo.

3. Tym

Artykuł 9.

3. Tym służbá Słowá Bożego y Swiątoſći/porządnie ieſt poruczona.

4. Niemáią ſámi od ſiebie bieżeć/ álе máią być porządnie poſyłáni.

5. Służebnicy inßych ſtopniow/ á zwłaßcżá Diakonowie / przy ſtárßych máią być chowáni.

6. Powinnoſć Káplańſka ieſt/pieczą o zbáwienie duß ludzkich mieć. ꝛc.

7. Máią mieć náukę zdrową/iednomyſlnie á iednym Duchem kazáną.

8. Niemáią ku Wierze przymußáć mocą Swiecką á poniewolnie/ áni nad Wiárą y nád ludem Bożym pánowáć.

9. Przeći winiki ſwe máią ſkromnie znáßáć/ á Prawdą Pißem Swietych przemágáć y náprawowáć.

10. Od zabáw Swieckich máią być wolni.

11. Lepieyby im być bez Małżeńſkiego ſtanu: wßákże nie grzech ieſt / Kiedy ſie ożeniáć/y być żonátymi.

12. Wßyſtek lud tákowym rządnym/pobożnym/á wiernym Przełożonym/ma być poddan/ich ma ſłucháć / w ſłußney pocżćiwoſći mieć. ꝛc.

13. Máią być opátrowáni ſłußną żywnoſćią / a potrzebámi doczeſnymi: á ktoryby mogli / rękomá ſwymi żywnoſć niech ſobie dobywáią.

14. Ktoryby Przełożony wpadł w błędy / álbo w grzechy/álbo był niedbálym; ma być

náprawowan / á náoſtátek od ſpołeczności Zboru wyłączon.

Odpowiedź.

WAt ten wáß Artykuł, tym krotßa będzie moią odpowiedź; iże o Przełożonych porządnych Kościelnych porządnego Kościoła Powßechnego / doſyć w przeßłym Artykule nápiſałem.

1 część. 120. Porządek Vrzędnikow Kościelnych.

Są rozmáite ſtopnie Káplańſtwá; y máią być Káplani, w ſtopniách swoich rozdzielni. tho wyſtowy chwalićie; ſprawą gánićie. Jeſt v nas Biſkup náwyżßy: ſą Kárdynałowie; iáko Senatorowie iego: ſą Pátriárchowie / Arcybiſkupowie / y Biſkupowie / vcieſtnicy prac iego: ſą Prętáci y Kánonicy / rádá Biſkupia: ſą náoſtátek Káplani / Diákonowie / Subdiákonowie / Akolitowie. ꝛc.

2 część. Zacność ſtanu Káplańſkiego.

A iżeby Káplani przednieyßymi byli cżłonkámi Kościołá Bożego / (áczroznie / káżdy ná swym ſtopniu) iáko Páná Chriſtuſowi Namieſtnicy; y to / gdy

gdy dobrze będzie rozumiano / dobrze mowicie: byście tylko na nie te cześć kładli rzecią; ktorą kładziecie słowy. Boć my wydźimy; w iakiey są powadze v was waży Ministrzy; á ktore im mieysca / przy obiedziech y wieczerzach / zwykliście dawać. á też iednak nie to piszą inszy Nowowiernicy; co tu waży. Abowiem oni, Krolá chcą mieć y Krolem y Papieżem. zá czym to idzie; iż Krol v nich iest nawyższym Kaptanem: á przeto też naprzednieyszym członkiem; y owszem (iako sie pisał Edwárdus, Krol Angielski. &c.) nawyższą pod Pánem Christusem Głową. Niewiedzieć / komu wierzyć mamy: iedni Xieżą / drudzy Krolá / członkami czynią naprzednieyszymi. Zgodźcie sie sámi pierwey: potym wam ná to / álbo też ná ono / odpowiemy przystoynie. Niezgodna powieść.

Że Kaptanom sámym porządnym zwierzone iest ßafarstwo Słowá Bożego / y Sákrámentow Kościelnych; o tym iużesmy gadali. á dźiwna to iest; iże wy / w wielu rzeczách / ináczey piszecie; ináczey czynicie. Abowiem naydzie tákowe 3 cześć.

kowe mieyscá v wáßych nowych Ewán
gelikow; gdzie Niewiásty każą: y nie
dbáią tám nic / ná zakazánie Pawłá
S. Panie Boże day to / ábyscie v siebie
vważyli; co to są zá skárby dwá / Sło
wo Boże, y Swiątosci; á iáko chćiał
Pan Christus, nie ledá komu tego zwie
rzác / y nie ledá iákim sposobem. Apo
stołom to swym Pan Christus zlećił;
Apostołowie Biskupom. kto od Bisku
pow nie iest porządnie / rządem w Ko
sciele záwżdy chowánym / ná the rzeczy
wysłan: niemoże ten żadnym obyczá
iem / ták zacnymi y swietymi rzeczámi
ßáfowáć; áni też tám pożytecznie Sło
wo Boże bywa powiedáne / áni zbá
wiennie Swiątosci rozdawáne. Przy
wodźićie Pismo / kthore iest przećiwko
wam sámym / to; ktorem ia też wyżßey
wspominał. Páwel S. Apostoł vczy
nił Biskupy / Timotheußa, y Titusá:
tym Biskupom / á niektorymkolwiek
Stárßym / Kápłany kazał swiećić: ták
záwżdy w Kosciele bywáło: wyscie so
bie teraz ná to / przećiw iásnemu Pi
smu Apostolskiemu / y stáremu á po
rządnemu

Słowo Boże / y Swiątosći / dwá wielkie skárby.

4 część.

¶ Biskupi máią swiećić y wysyłáć Kápłany.

1 Dow: Li. III.

Stárßy, Presbyter.

rządnemu zwyczaiowi Koscielnemu / inszy nowy sposob nalezli. Abowiem niewiem iakie nowe Starsze wymyslaćie sobie / w Zborzech waszych; przez ktorych rąk włożenie / Kapłany sobie czynićie. Podpieraiąc waszy thego swego błędu / y na Liscie 53 / słowy S. Pawła: ale ich albo nierozumieią; albo chcący wiedząc, źle wykładaią. Tak pisze Paweł S. do Biskupa Timotheusza: Niezaniedbaway tego w tobie daru; ktoryć dany iest przez Proroctwo / z włożeniem rąk Presbyterskich. Proroctwo nowego Zakonu, iest Kaznodzieystwo; 1 Cor. 14: a Presbyter / na wielu mieyscach v S. Pawła / iest Biskup. iakom to wam wywiodł / przy Liczbie 104. Na tym tedy mieyscu / Włożenie rąk Presbyterskich, iest włożenie rąk Biskupich: Biskup ten / dla Apostolstwa / iest Paweł S. Abowiem on sam to swe mieysce wyłożył / thak do tegoż Biskupa swego pisząc: Wspominam ćię / abyś wzbudził ten dar Boży; ktory iest w tobie / przez włożenie rąk moich; Niewykręćisz mi sie iuż / Bráćie

Wykład 1 Tim. 4.

121.

miły/z wymyślnymi swymi Stárszymi: widźiß iásny wykład sámego Apostoła: Ręce Presbyterskie, są ręce Biskupie y Apostolskie/ są ręce Biskupa y Apostoła sámego S. Pawła. Wáßy tedy ći, niewiem iácy, Stárßy dáią tho; cżeo sámi niemáią: Biskupia rzecż iest/ kłáść ręce ná Kápłany; nie Kápłanow prostych/ dáleko mniey, ludu pospolitego. Y widźićieß śmiáłość Ministrow wáßych/ tho sobie bierzących/ y wam też to dawáiących; cżego áni sámi niemáią/áni wam dáć mogą? iásny wykład máćie Pismá Apostolskiego/ od sámego Apostołá vcżyniony: lepieyćiby iuż te Zwodniki zániecháć/ y od siebie odćiąć; niżli z tymi, was zgorßáiącymi cżłonki/ w ognistym Piekle ná wieki gorzeć. Jáko S. Páweł vcży; iáko nam stáre Kanony znáć dáią; iáko y S. Cyprian (co wy też námieniáćie) nápisał: ták wy z Kośćiołem Powßechnym dźierżyćie. ále gdy więcey tych/ ktore Pan Bog niepoſłał/á oni iednák biegáią/ słucháć będźiećie: z nimi wespołek (cżego was Pánie Boże vchoway/

Záwiązánie.

Mat. 18.

Hiér. 23.

wáy/ á w czás vpamiętanie day) wie-
czńie poginięcie. Abowiem w tym ſta- 2 Sow.
rym Kanonie/ ktory wy ſámi przywo- Diſt. 24;
dźicie/tak ieſt nápiſano: Biſkupi/z roz- Epiſcopi
ſądkiem Arcybiſkupow/ y tych ktorzy iudicio.
okolicznie ſą Biſkupow/ máią być ná
zacny ſwoy Vrząd ſtanowieni; ći záiſte/
ktorzy przez długi czás bywaią do-
świadczeni/ tak w náucżániu Wiáry/
iákoteż w przykładnym żyćiu. [Epiſco
pi, iudicio Metropolitanorũ & Epiſco-
porũ, promoueantur ad Eccleſiaſticã
dignitatẽ. &c.] Z tych ſłow Koſcielne
Kanonu ſtáre bácżyß/ Bráćie mity;
iáko Biſkup od inych Biſkupow bywa
czyniony/y ná Vrząd Koſcielny porzą-
dnie ſtanowiony. á iż też nikt iny/iedno 1b; Epiſco
Biſkup/ Kápłanow nieświęći; y then pus ſine.
Kanon, od was námieniony/y niektore
inße/ thego támże poświadczáią tymi
ſłowy: Biſkup/ bez zgromadzenia Kle-
rikow ſwoich/ niechay nie ſwięći; tak/
áby od mießczan przyzwolenie y świá-
dectwo brał. [Ciuium conniuentiam
& teſtimonium quærat.] W Kano- 3 Sow;
nie/ ktory przed tym, teraz námieno-

nym iest / ßyrzey to opisano: ia wßystkę rzecz krotkimi słowy zamykam: Kiedy (powieda) Biskup swięćić ma; żywot / rodzay / oyczyzna / lata / ćwiczenie / gdzie są wychowani / iesli są vczeni / iesli Zakon Boży vmieią / iesli Wiarę Powßechną mocnie dzierżą / thego sie maią mądrzy y nauczeni Examinatorowie wywiedzieć. ꝛc. Jasnie y tu widzicie; kto ma moc, Kapłanow ordinowania: Biskup tylko sam to ma: mießczanie / albo też kto iny / a zwłaßcza Klericy / swiadectwo mogą dać; ale ręki kłaść / tak iako Biskup kładzie / niemogą. Jesli co v nas iest zdrożnego / przy swięceniu Kapłanow; o to przystoynie mowimy: ale dla tego iednak / gdy Przełożeni Koscielni niektorzy dosyć nieczynią powinnosciam swoim / Kapłanow sobie inych inßym sposobem nieczyńmy.
122. Dziwna to zaiste v mnie iest; iż ci wáßy Ministrowie śmieią swe wymysły nowe bronić stárymi Kanony: w ktorych nic nie iest iasnieyßego nad to; czemu sie oni / tych niebespiecznych czásow / vpornie przećiwiaią. A czuiąc to oni do siebie;

bie; iże ich nauka przeciwna iest stárym Kanonom: przetoż nieśmieią słow zupełnych przywodźić. Y Swiętemu Cyprianowi tak / iako inym Kościelnym Doktorom / wielką krzywdę czynią. bo w tym iednym iego Liście czwartym Xiąg pierwszych / kilka iest starych rzeczy / nowym ich wymysłom przećiwnych. Niechcą oni Kápłanow swięćić / ná Ofiárowánie; á S. Cyprian przećiwko nim ták pisze: Ná swięceniu Kápłanow niemamy obieráć Przełożonych / iedno niepokalone / á żywotá swiętego; ktorzyby godnie y swiętobliwie Ofiáry Bogu ofiáruiąc / w modlitwach swych wysłuchani byli ꝛc. [In ordinationibus Sacerdotum, non nisi immaculatos & integros Antistites eligere debemus; qui dignè & sanctè Sacrificia Deo offerentes, audiri in precibus possint.]

iiiij Dowod. Cyprian S. zkąd sie im szczyca / bije ich w głowe.

1 Dow. O Fiárá Ciáłá Páńskiego Mszá

A iżebyś tym iaśniey baczył / że Kápłáńska Ofiárá insza iest od tey; ktorą każdy wierny Ofiaruie: z Ofiáry Aaronowey / ktora byłá widoma / á iemu tylko należáłá / obácz w thych słowiech: Chore, Dathan, y Abiron / przećiwko Aaronowi Ká-

wi Kápłanowi / przywłaſczyli ſobie moc Ofiárowánia. Przetoż y dáley / o tychże náſzych Kápłanow Ofierze / tak on mowi: Lud ſłuchaiący Páńſkiego roſkázánia / y Bogá ſie boiący / ma ſie wytącżyć od grzeſzącego Przełożonego; á niema być przy Ofierze Kápłaná złoſliwego. y niżey ieſzcże / gadaiąc o tych dwu Biſkupach / o Báſilidzie, y o Martiale / ktorzy zá przáwſzy ſie Páná Chryſtuſá w Bátwochwálſtwo byli wpádli / tak o nich piſze: Tákowi ludzie ani przełożeńſtwa Biſkupiego niemogą mieć; áni Pánu Bogu Ofiar ofiárowáć. Áżeż widżiſz; iże Kápłani Chrześcijáńſcy / nietylko ná Słowá Bożego y Sákrámentow ſłáſowánie / ále też y ná Ofiárowánie / bywáią ſwięceni: á tá Ofiárá nie ieſt inſza; (wedtug ſwiádectwá tegoż Cypriáná S.) iedno Ofiárá Ciáłá y Krwie Páná Chriſtuſowey / według porzádku Kápłaná Melchiſedeká / pod oſobámi Chlebá y Winá. Abowiem w tychże Liſciech ſwoich / iáſnie o tym piſze; żeby też y ślepy mogł obácżyć. Melchiſedek (powieda S. Cyprian) Kápłá-

Lib. 2, Epiſt. 3.

Artykuł 9.

Kápłanem być Bogá nawyższego; ktory Chleby Wino ofiárował. á ktoż wiecey iest Kápłanem Bogá nawyższego / nád Páná náßego Jesu Chrystá: ktory Ofiárę Bogu Oycu ofiárował, toß / co był ofiárował Melchisedek; tho iest / Chleb y Wino / swoie rozumiey Ciáło y Krew. [Melchisedek, Sacerdos Dei summi, Panẽ et Vinũ obtulit: Dominus noster Iesus Christus hoc idẽ Sacrificiũ Deo Patri obtulit; quod Melchisedec obtulerat; id est, Panẽ & Vinũ, suũ scilicet Corpꝰ & Sanguinẽ.] To tám on ná początku piße ßyrßymi słowy: ia krotko rzecż przypominá. y ku końcu záśie / po cżęstey bárzo zmiance tey Ofiáry / te sá iego słowá: Jesli Jesus Christus, Pan y Bog náß / sam iest nawyższym Kápłanẽ Bogá Oycá / y Ofiárę Bogu Oycu sam napierwßy Ofiárował; a to cżynić / ná pámiątkę swoię / nam roskazał: tedyć w tey mierze Páná Chrystá swoym namiástkiem iest Kápłan; ktory tego / co Chrystus vczynił / náśladuie. Ofiárę też prawdżiwą y zupełną, w ten cżás ofiáruie w Kośćiele Bogu Oycu: 123.

ieśliby

2 Dow: Wino z Woda mießáne

ieśliby ták począł ofiarowáć; iáko sam Pan Christus ofiarował. [CHRistus Sacrificium Deo Patri ipse primus obtulit: & hoc fieri, in sui commemorationem, præcepit. &c.] Gada tam Cyprian S. około tego; iże Wino mießáne z Woda, ná Ołtarzu ma być ofiarowáne. Lepiey by thedy z tymi stárymi trzymáć; niżli od stárey Powßechney Wiáry nowym ludziom dawáć sie odwodźić. Jedziećie wy ná Papieża Rzymskiego/ iákoby ná Antichristá; á Cyprian S. tego iednego zna być Namiástkiem Bożym y Christusowym: y dlatego/ w tymże swoim Liście, kthoryście wspomnieli/ zmiankę vczćiwą vczynił dwu Papieżow; Szczepaná/ y Korneliusá. Kthorego poslednie go Dekret/ przećiwko onym dwu Biskupom, Básilidzie y Martiale/ ten przywodźi: Już dawno (powieda) z nami/ y ze wßystkimi záiste Biskupy, po wßem świećie będącymi/ Kornelius też Biskup/ Kápłan spokoyny y spráwiedliwy/ á z łáski Páńskiey Koroną Męczeńską vraczony/ Dekret vczynił: iże tákowi ludzie

3 Dow: PApież iest Namiástek Páński.

4 Dow: Dékretá Papieskie, poważne.

Epist. 4, Lib. 1.

(to

Artykuł 9.

(to iest/ Biſkupi/ ktorzy ná Bátwochwalſtwo zezwolili) do czynienia Pokuty mogą być przypuſczeni; ále od ſwiecenia Klerikow/ y od Vrzędu Kaptáńſkiego/ máią być odrzucáni. W ktorych ſ. Cypriana ſłowiech/ (oprocz okazania Papieſkiey ná on czás mocy/ nád wßyſtkim Powßechnym Koſciołem) maß też to: że on Biſkupom iáſnie dáie Ordinationem Clericorum my zowiemy Swiecenim Kaptáńſkim. dla czego/ y przed tym wyżßey/ Swiecenie Biſkupow Káplanow y Diakonow, Apoſtołom przypiſuie tymi ſłowy: Nietylko w ſwiecemiu Biſkupow y Kaplanow/ ále też y Diakonow/ Apoſtołowie to chowáli; iże ich ſwiecenia nie inácżey/ iedno przy obecnoſci ludu/ bywáły: áby ták/ álbo wyſtępki z tych odkryte; álbo zaſługi dobrych oznáymione, były. ¶ Nec hoc in Epiſcoporum tantùm & Sacerdotum, ſed in Diaconorum Ordinationibus, obſeruaſſe Apoſtolos deprehendimus. vt ſic, plebe præſente, vel detegantur malorum crimina; vel bonorũ merita prędicentur. ¶ Náoſtátek/ że Biſkupá nikt niemoże

5 Sow: Biſkup ſwieci.

6 Sow:

Biſtupá Biſkupi ſwięcą / z Trádi=ciey Apo ſtolſkiey.

niemoże ſwięćić / iedno Biſkupi drudzy to z Podánia (nie z Piſmá; ná czym ſá=mym źle ſie wáſzy ſádzą) Boſkiego y A=poſtolſkiego, być chowano / S. Cyprian ſwiadczy: Pilnie to ma być chowano y dzierżano / z Podánia Boſkiego y Apo ſtolſkiego; aby ná ſwięcenie porządne / do tego ludu / kthoremu Biſkup bywa dawany / Biſkupi tegoż powiatu ná=bliżſzy ziechali ſie: á Biſkup niechay bę=dzie obierány / przy obecnoſci ludu; kto=ry wie doſtatecznie żywot káżde° y ſpráwę. [De traditione Diuina, & Apo=ſtolica obſeruatione, ſeruatur & tene=tur; vt ad Ordinationes vitæ celebrā=das, Epiſcopi conueuiant. &c.] Krot=

Záwią=zánie.

ko tedy mowiąc y rzecz záwięzuiąc / ták ſie záwżdy w Koſciele Powſzechnym zá chowáło: iż Biſkupowie / á nie kto iny / świećili Káplany; á przy Biſkupim świeceniu, ini Biſkupi bywali / y ná Bi ſkupſtwo porządnie go wyſadzali. ktory porządek, práwie Apoſtolſki, kto obá=czy; ten o wáſzych Miniſtrach nic ine° / iedno iże Xięża porządną nie ſą / á duſze ludzkie záwodzą / prawdziwie trzymáć

niemo=

niemoże. Wiem/co ſie v nas przy Swie
ceniu Kaplanow niechowa; a to wych=
wala S. Cyprian: ale coż temu rzec?
Panowie Swieccy y Krolowie Koſcio
tom odieli/nietylko Biſkupow/ ale też
y Plebanow, porządne obierania. za na
tym iákie miewamy Przetożone / iákie
Káptany; y my to optákuiemy: ale ie=
dnák od Koſciotá Powßechnego / dla
złych zwyczaiow perſon / nigdy nieod=
ſtąpimi. Aby Kaptana ſwiecił Bi=
ſkup; tho być inácżey niemoże: ale aby
Kaptana obierato poſpolſtwo;(co na=
wiecey S. Cyprian wſpomina) to być
inácżey może. Abowiem niemáß o tym
Roſkazánia żadnego; á o ſwieceniu Ká
płańſkim od Biſkupow / ieſt. á cżyta=
my też w Koſcielnych Hiſtoriach; iákie
cżáſem zámießánia bywáty w poſpol=
ſtwie/przy obierániu Biſkupow y Ká=
planow; y nie bez przyczyny / od wielu
ludźi/na kilká mądrych głow/wtożone
były tákowe obieránia; ktore zowiemy 124.
Canonicam electionem. My opuſciw=
ßy Eſſentialia / ſwiecenie od Biſku=
pow; chwycilíſcie ſie Accidętalia/o bie=

Odpo=
wiedź
ná ſło=
wá S.
Cypr.

rania Xiężey od pospolstwa: chwyćieliście sie tego; bez czego być może: opuściliście tho; bez czego być Swiecenie Kapłanow niemoże. O dalekożby lepiey było / przy nas stać; a tam / gdzie tego mieysce iest / aby porządnie obierano Biskupy y Kapłany / o to pilnie mowić. Zaiste na dobrych Biskupiech y Kapłaniech, wszystko iest. Niechay sie poprawi: co sie nakaziło: ale niechay sie to niekaże; co sie z staradawna dobrze stanowiło. Przeto zamykaiąc tę czwartą rzecz / około porządnego Wysyłania y Swiecenia Kapłanow / tak mowię do was słowy, w tymże Liście, Cypriana Swiętego: Niechay was to nieobrusza / namileyszy Bracia: iesli tych ostatecznych czasow / v niektorych ludzi / albo Wiara sie chwieie; albo Bogoboyność chramie; albo zgody spokoyney niemasz. Opowiedzianeć są te rzeczy; iż na końcu swiata / takie być maią: przed nie dalekim przyszćiem Antichristowym / dobre rzeczy vstawać; a złe gorę brać / będą. wszakże choćiay teraz w Kościele Bożym / y Ewangeliey S. roskazania

Zámknienie.

Vpominanie s. Cypriana / bárzo potrzebne tych czasow.

władzy

władzy swey niemaią; y Cnoty Chrze-
scijáńskie z Wiárą bárzo gásną: iest ie-
dnak cząstká Káptanow tákich; ktorzy
niegina w tych vpadkach, y w tonie-
niu Wiáry; ále mocni y stali, czći Bo-
skiego Mágestatu / y Káptáńskiey go-
dnosci/z bogoboyną przestrogą strzegą.
Te są słowa S. Biskupá y Męczenni-
ká Cypriana, do was / Bráćia mili /
przystoynie pisáne: ábyscie sie złymi przy
kłády niedobrych Káptanow / ktorych
záwżdy podobno więcey bywa, niż do-
brych / gorszyć niechćieli. Jużći trzyna-
scie set lat wyszło, od wieku onego: ie-
sli tám mniey dobrych było / niżli złych:
co rozumiesz / tych nászych złosliwych
czásow? Toć was podobno nawięcey
obraża; iż my ták / iáko przynależy Ká-
ptanom Chrzescijáńskim / nie żyiemy:
stáraycież sie o popráwę nas Kápta-
now / á porządnie wszystko czyńćie; ále
dla nas złych / (zwłaszczá gdy wam to y
sam Pan Christus roskazał) z Koscio- Mat. 23.
łá niewychodźćie. Nászá złość wam /
gdy dobrzy będziećie / niezászkodźi; ále
tych Ministrow / ktorych niepostał P.

Bog/ a sami biegaią / y nawiętßa dobroć nic wam niepomoże.

5 cżęść. W piątey cżęsci Artykułu tego / tego chcećie; aby Służebnicy Kościelni niżßych Stopniow, mießkali przy Starßych. Starße podobno rozumiećie / y rozumieć maćie / Presbytery; to iest / Kapłany: ktorych vrząd iest / zawżdy przy Kościele mießkać / y rzeczy Kościelnych pilnować. O tym porządku dobrym gadało też porządnie Koncilium Powßechne Trideńskie: ten aby sie

Seminaria Kośćielne. zachował / aby były Seminaria Ecclesiarum / aby sie niżßy od Starßych vczyli; o to sie staraycie: ale dla tego / iż wielesmy rzeczy dobrych zaniechali / od Kościoła Powßechnego nieodchodźćie. Pięknać to zaiste, y pożyteczna rzecz iest

Ordines. Kościołowi: gdy nie zaraz kto, na wysoki Stolec Kapłański wskoczy; ale pierwey Naukę y Bogoboyność swoię / nie tylko na Diakońſtwie y Subdiakońſtwie / ale j na inßych ießcze Stopniach / pokaże y zaleći w sobie. Panie Boże / racz nam dać to; aby sie ten swięty porządek przywroćił; a wy iednak / choćiayby

ciayby o to naßy Przełożeni niedbáli / (za co onych ſurowie Pan Bog káráć będzie) przy Koſciele ſtoycie.

Powinność Kapłańſka ktora ieſt; Kápłan każdy ma o tym wiedzieć: tho wßyſtko / co wy przypominácie / iemu przynależy; aby był Bogoboyny / przykładny / y w Zakonie Bożym vczony; abyten Swiatoſciámi y Słowem Bożym ßafował. Niechayże Niewiáſtá / ani Rzemieſlnik nie vczy: Rzemioſłá y Rádźiele niechay pilnuią. Ma ſie też Kapłan / za lud wßyſtek / modlić: ná co y wy zezwalácie; ale naoſobliwßy y nawtaſnieyßy vrzad Kapłańſki opußćiácie. Abowiem Páwet S. o każdym Biſkupie / ktory też záwżdy ieſt Kápłanem / pißе: iż ten / z ludźi wźiety / za lud bywa ſtánowiony; aby ofiarował Dáry y Ofiáry / zá grzechy, y ludzkie yſwoie. Vday ſie / gdźie chceß; do Przyrodzonego y Piſánego Zakonu / y do Pogáńſkich Kapłanow naoſtátek: wnet / ſkoro mi daß Kapłana / muſiß dáć y Ofiárę. o czym / na inym mieyſcu / będźiem ßyrzey gádáć: teraz doſyć ieſt pa-

6 częſć. Kápłáńſka powinność

Heb. 5, 8.

Kápłáńſki vrzad nawiaſnieyßy / Ofiárá. Lt. 149.

Li. 122. miętáć ná pismo / niedawno przywie-
dzione z Swiętego Cypriana; ktory ia-
śnie Káptánom Chrześcijáńskim dáie
ten osobny vrząd / ofiárowáć Ciáło y
Krew Páńską.

7 część. Náuká zdrowa, gdzie. V Káptanow ma być náuká zdro-
wa / y zgodliwa: prawdá to iest: ále tę
rychley gdzie indzie / niżli v wáßych Mi-
nistrow naydzie: Abowiew tylko przy
Powßechnym Kosciele / pod iednym
Pásterzem / v Stolice Apostolskiey /
táka iest náuká.

8 część. Li. 115. O przymußániu ná Wiárę, mocą
Swiecką / iużesmy mowili. Chcećie
wy / áby wolno było mnożyć sie Kácer-
stwom: ále mądry Vrząd Swiecki /
wiedząc, co z sobą nowe Wiáry noßą /
nierad tego dopußcza. co y przećiwko
woley Bożey nie iest; y ták sie záwżdy w
Chrześcijáństwie záchowywáło; y wy
sami wyganiaćie od was Trinitarze /
Nowokrzczeńce ꝛc. Co sie dotycze pá-
nowánia Przełożonych Duchownych:
niethylko Kaptani / ále y Krolowie
Chrześcijáńscy / ták niemáią pánowáć;
iáko Krolowie y Xiążętá Pogáńscy.

Pánowánie Przełożonych.

bo ká-

bo káżdy Vrzad Chrześcyańſki ma ſłu- Pſal. 77.
żyć/ albo Kościołowi / albo Rzeczam
pospolitym: nietylko Papież iest ſługa
ſług Bożych; y Dawida, Sługę swe-
go/ aby pasł Jakoba, Sługę iego/ Pan
Bog obrał. ale iżeby niepotrzeba ie-
dnego więtszego / a drugiego mnieyſze-
go/ w Kościele Bożym; tego nam wy
z Ewangelicy niedowiedzieć. y ow-
ſem iaſnie ſam Pan Chriſtus mowi: Lucæ 22.
Ktory iest miedzy wami więtszy; niech
będzie iako mnieyſzy: a kto iest Przełoż
nym; iako ſłużącym. Jest więtszy; mo-
wi Pan: ale więtszym będąc/ ma służyć
Kościołowi: iako y Pan służył/ będąc
Panem y Mistrzem. Jeśli kto panuie/
a nie służy; da ten liczbę Panu Bogu:
my/ dla złego vżywania persón niekto-
rych/ porządku Przełożeńſtwa Kościel-
nego ganić niemożemy.

W dziewiątey części / zalecacie ſkro- 9 część.
mność y cierpliwość: Panie Boże day
to; abyśćie ią zachować vmieli. ale Du-
cha pierwszego Kościoła/ ducha cicho-
ści/ pokory/ ſkromności/ cierpliwości/
w nowych Ewangelikach my niewidźi-

my; słowá tylko piękne/ zálecania tylko słowne/ the słychamy. Jechać było ná Konciliū Powszechne: tám było przemágáć Doktory y Biskupy wászą prawdą, wászych Ministrow Pismem.

10. Zabáwy Swieckie. 2 Tim. 2.

Ná dziesiątą część zezwalamy: od zátrudnienia zabáwek swieckich, wolni máią być Kápłani. Pewny iest wyrok Páwłá Swiętego; iże kto iest ná rycerstwie Bożym/ niema sie pętáć swieckimi sprawámi. Nie grzech iest/ imienie dzierżeć; służyć imieniu/ y pętáć sie im/ grzech iest: trzebá dobrze Páwłá S. rozumieć; á co iest nádano Kosciołowi/ odeymowáć tego nietrzebá. y o Rzeczy posp. rádźić/ á złym rzeczam zabiegáć/ rzecz iest dobra: á iesli kto źle czego vżywa; tego niechwalimy.

11 część. 126. 1 Cor. 7. Kápłanowi stan Pánieński przystoyny.

Iż przekłádáćie Xiężą nieżonátą/ nád żonátą; dla Páwłá S. iásney nauki/ to muśićie czynić: ináczey/ insáby rádźi mowili Ministrowie wászy. Abowiem iesli Páweł S. przekłáda Pannę/ nád Małżonkę/ miedzy pospolitym człowiekiem: ázaby niedáleko więcey Kápłaná/ ktory wszystek ma sie oddáć Pánu Bo-

nu Bogu / ku Panieństwu wiodł y námawiał? A nie tylkoć dla tego / że wolnieyszym iest / stan Pánieński iest lepszy: ale też y dla Zapłat osobliwych / w Krolestwie Bożym iemu nágotowánych. co potym szyrzey wywiodę. Dobreć iest srebro; ale lepsze złoto: tákże też dobre iest Małżeństwo; ále Panieństwo lepsze. Li. 212.

Stan Kápłáński iże ma być doskonálszy nad insze; Pánieństwá thez iest godnieyszy / w Nowym zwłaszczá Zakonie. á niesłychána to iest rzecz w Kościele; áby kiedy Xięża mieli sie ożeniáć: nievczynił tego Wiklef / áni Hus / obádwá Kápłani; Mnich, Marcin Luter, śmiał y ważył sie tego vczynić. Ale gádáć o stanie tym dwoim / Pánieńskim y Małżeńskim / będzie niżey przystoynieysze mieysce.

Xięża / przed Lutrem / nigdy sie nieżenili

Iż Przełożeni Kościelni máią być w vczćiwości; tego potrzebuie tá / ktorą ná sobie noszą / Páná Christusowá persona. wszákże nietylko dobrych á bogoboynych / ále też y złych, o Pánie Bodze máło dbáiących / poki nas dobrze náuczáią / słucháć iesteśmy winni. Abowiem

12 częśc.

¶ Złeo Xiedzá / gdy dobrze vczy mamy słucháć.

wiem ſamego Pana Chriſta mamy one
1 Sow: ſłowá / do nas za złymi Kapłany vczy-
Lic. 93. nione; ktore nam iuż wyłożył y S. Au-
guſtyn. Rozważ iedno ſobie / Bracie
moy miły; co za ludzie byli Doktorowie
oni ſtarego Zakonu / a iacy przyiaciele
Pána Chriſtuſowi, Phariſęußowie: á
wżdy iednak on y nieprzyiaciol ſwych /
gdy dobrze vczą / kazał ſłuchać; y ſam
też Biſkupá złego Kaiphaßa / ktory na-
pilniey ſtarał ſie o śmierć iego / czcił y
ważył. Lepieyći ieſt, mieć Kapłany
dobre / niżli złe: (bo wiele dobrego / zá
dobrymi; á wiele złego / za złymi idzie)
ále gdy my nie ieſteſmy godni dobrych;
áni ſie ku temu / aby nam Pan Bog
dobre dał / przyſtoynie mamy: coż daley
czynić? niech ſie kto domyſla więcey /
niżli iemu Pan naß roſkazał: kazał on
ſłuchać y złych / dobrze vczących; nieka-
zał / dla złego życia / dobra złych nauką
gárdzić: niechayże / kto chce / (ale ia nie
2 Sow: radzę) ná ſwe bierze. Pięknie Auguſtyn
Trac. 46 S. á kroćiuchno o thym / y ná inßym
in 10. „ mieyſcu / tak piße: Grono vrwi / ćiernia
„ ſie ſtrzeż; gdy ná ćierniu grono bierzeß.

[Botrum

Artykuł 9.

[Botrum carpe; ſpinam caue.]

Robić Xięża nie ſą winni; aby rękomá ſwymi żywnoſci ſobie zdobywali: obwárował im to dobrze ſam ten/ ktory ręczną robotą żywność ſobie opatrzał/ Páweł S. Kto bierze zapłatę/ zá robotę; niegrzeſzy/ y dobrze czyni: kto niebierze/ á przedſię robi; lepiey czyni. Inſza też ieſt; gdy tego potrzebá: inſza; gdy niepotrzebá. Nieprzyſtoi záiſte dziś/ za dobrym Koſciołow opátrzeniem/ Biblią porzućić: á rolą/ álbo ktorą iną robotą ręczną/ Piſmo S. zániechawſzy/ báwić ſie. Kápłáńſkie ſpráwy, te ſą oſobliwe; Modlić ſie/ Ofiárowáć/ Czytáć/ Vczyć/ Vrzędu ſwego pilnowáć/ ꝛc. Proznowánie grzechem ieſt ſmiertelnym/ w Kápłanie nawięcey: proznowáć on nigdy niema; ále mu też rola bárzo nieprzyſtoi. 13 część. Robotá Kapłáńſka.

Grzeſzący Kápłani/ álbo też w Kácerſtwo wpadáiący/ iáko máią być karáni; v nas/ przy Koſciele Powſzechnym/ dobry ná to ieſt porządek: aleć go tám/ gdzie rządu niemáſz/ gdzie Pánowie czynią ſie Papieżmi/ pewnie nieznaydzie. 14 część. Karánie wyſtępnej Xiężey.

znaydzie. Ma nad Kapłany moc, Bi-
127. skup / á ná mieyscu iego, Officiał; nad
Biskupy / Papież; nad Papieżem, Pan
Bog / y nieco też podobno Powszechne
¶ Zadē Pan Swiecki / nie tylko Pospolstwo niema mocy nád Kápłany. Koncilium. tać v nas iest Koscielna
Hierarchia / ná kstałt Niebieskiey od
Apostołow stánowiona: á wászemu po-
spolstwu kto te dał moc; áby sądzili y
(iáko wy mowićie) wyobcowali Ká-
płany? czemu sie tego śmieią ważyć /
niemaiąc tego w poruczeństwie? Ka-
załći Pan słuchać Kosciołá: ale ta w-
ładza Koscielna / przy Przełożonych ie-
go iest; (patrz Licz. 45.) nie przy po-
spolstwie: przy Klerikach; nie przy Lai-
1 Dow. kach. Przećiw rozumowi to iest; aby
więtszy od mnieyszego miał być sądzon:
2 Dow. Cesarz Constantinus nieważył sie te-
go / co sobie v was bierze Pospolstwo;
áby kiedy miał Kapłany sądzić. Abo-
wiem skárgi one Kapłáńskie y Bisku-
pie / na Niceńskim Koncilium / nieczy-
táiąc w nich nic / kazał wszystkie spalić:
„ Pan Bog was (powiáda) vczynił Ká-
„ płany; y nas też sądzić, wam dał moc:
„ á przeto wy od nas sądzeni być niemo-
żećie.

żecie. ꝛc. [Deus vos conſtituit Sacer- Ruſin. li.
dotes; & poteſtatem vobis dedit, de no 1 Cap. 2.
bis quoq; iudicandi : & ideo nos à vo- in Eccl.
bis rectè iudicamur; vos autem non po Hiſt.
teſtis ab hominibus iudicari.] Patrz-
że patrz/ Bracie; iaka to dziś ieſt ſmia-
tość! Gdyby Chłop chciał Pana ſą- 3 Sow.
dzić; Slachcić, Staroſte; Staroſtá,
Krola: coby za to było? a w rzeczach
Niebieſkich/ w ſądziech Duchownych/
Poſpolſtwo chce Kaplana ſądzić! V
nas tego nikomu niedopuſczaią: v was Zám-
ij to ieſt wolno; tym iaſnie okazuiecie/ knienie.
co za Xięża maćie. Abowiem maćie Xięża
wy/ z wielkiey podobno cześci/ nie Ka- nowych
płany; ale proſte Laiki: ktorzy ſami ſłą- Ewán-
ſie na to; ná co ie Pan Bog niewyſłał. gelikow
niedźiwna tedy ieſt ; że theż maią moc
nad nimi ći/ ktorym widy w ſwey mie-
rze daná ieſt / Pánowie Swieccy. O
iákoby lepßa rzecz byłá/ poznáć te fał-
ßywe v was Proroki: poznalibyſcie zá-
iſte; gdybyſcie z nich owcze zrzucili o-
dzienie: odrzuciwßy piękne ſłowká / á Wilcj w
przypátrzywßy ſie gorzkim owocom tey odzieniu
nowey Wiáry/ wnetbyſmy wilká w ſko- owczym

rze

rze owczey vyźrzeli. Cić to wáßy ſą od
Rom. 16. Páwłá S. opiſáni: ći roznice y pogorßenia czynią / przećiwko náuce tey; ktorey náuczyliſmy ſie od Kośćiołá Powßechnego: wy ſámi kiją nam podáiećie ná te fáłeczne Proroki / Piſmá, ná nie piſáne, przywodząc. Mowiąc Nowowierni Miniſtrzy pięknie; iákoby Pánu Chriſtuſowi ſłużyli / iákoby Swiętym, dla prawdy ćierpiącym, podobni byli: áleć oni brzuchowi ſwemu / Poſty gwałcąc y łamiąc / tákże też ćiáłu ſwemu / iákoby żony ſobie poymuiąc / pewnie ſłużą; á was ſłodkimi namowámi / y obiecowániem błogoſłáwieńſtwá / ná wieczne záwodzą (od czego was / Pánie Boże / rácz odwroćić) zátrácenie.

Summá Artykuſu 10.

128. 1. Służebnikom Kośćielnym porządnie ieſt zwierzono ßáfárſtwo Słowá Nowego Zákonu / y Swiątośći.

2. W Ewangeliey zwiáſtuie ſie cáłá á zupełna wola Boża.

3. Służebnośc kazánia Ewángeliey / ieſt przednieyßa / więtßa / y potrzebnieyßa ku zbáwieniu / niżli ſámy Swiątośći.

4. Sło-

4. Słowo Boże/krom przymießánia á przykłádánia ludzkich naláſkow / ludziom ma być kazano.

5 Ewángelie ſwiete/ y inße Piſmá/ podle ſtárego zwyczáiu / przyrodzonym iezykiem rozumnym maią być czytáne.

6 Lud naprzod Pokuty á Wiáry ma być vczony/ pierwey niżeliby Swiatoſciámi iemu służono.

7. Ma być znan rozdział á roznoſć/ miedzy słowem á ſpráwa Zakonu Stárego/ y Nowego.

Odpowiedź.

DOſyć ſie iuż rzecz naßá vgruntowáłá: dla krotßego Odpowiedania / ná obłędne thylko Miniſtrow waßych Concluſię będę pi-

Dobrze mowićie; iż ſłużebnicy (ſał. Koſcielni máią zwierzone ßafárſtwo Słowá BOżego / y Swiątoſci. niechayże then / komu zwierzone nie ſą / imi nießafuie. Apoſtołom zwierzył ie Pan Chriſtus / y ktorychby Apoſtołowie wyſłáli: ná Apoſtolſkich mieyſcách ſą / przy Papieżu / Biſkupi: niechayże ſie nikt iny / iedno ktorego ći porządnie wyślą / w to ßafarſtwo niewdaie.

1 częſt. Száfárze Słowá Bożego.

W Ewán-

2 cżeść. W Ewángeliey iáko iest zupełna wola Boża. Mat. 18.

W Ewángeliey być cáłą y zupełną wolą Bożą / y to iest prawda: gdybyście wy ią dobrze rozumieli. Abowiem tu wolą swą opowiedział Syn Boży, Pan Christus; aby ten / kto Kościołá niesłucha / był iáko Pogánin: przetoż wola to iest Boża / Kościołá słuchać / á naszymi rozumki nadeń sie nieprzekłádáć.

2 Przykład: Mat. 10, ult. Ioan. 14, 21. Lucæ 22.

W Ewángeliey obrał Pan Christus dwánaście Apostołow; z ktorymi on (iáko obiecał) mieszka / y sam przez sie / y przez Duchá S. áż ná wieki: obrał ze dwánaście iednego Piotrá; ktoremu swoie kazał páść Báránki y Owce / á zá iego Wiarą BOgá Oycá prośił: przetoż wola to iest Boża; ábyśmy od Stolice Apostolskiey nieodchodźili / y Pásterzá ná niey iednego posłuszni byli.

3 Przykład: Ioan. 16.

W Ewángeliey / Pan Christus wiele rzeczy odłożył ná przyszćie Duchá Swiętego; gdy Apostołowie niemogli wszystkiego ná on czás znośić: przetoż wola to Boża iest; wszytko / czego nas Duch S. przez Kościelne Apostoły vczy / wdzięcznie y vczćiwie przyimowáć; á dla thego tylko / że niemasz

czego

ciego w Ewangeliey pisánego / nigdy dobrych Vstaw Kościelnych niegardźić. Niemaß w Ewángeliey świętemia Niedziele; niemaß Krztu mátych dziatek; niemaß y ciego inego: ale gdy to iedno iest; Stuchay Kościoła; iest y ono wßystko. Wielkie tho punkteik / Bráćie miły / Stuchay Kościoła: wielkayto; Niesłuchaiący Kościoła iest iáko Pogánin. także też punkt ten iest powáżny; Pietrze / pás Owce moie: y to záiste niemáta; Związany na ziemi od ćiebie / Pietrze / iest związány y w Niebie. Maćie tedy w Ewángeliey, cáła y zupełna wola Bożá / w Pospolitości nam oznáymiona; áeż nie káżda rzeczi z Osobná miánuiąca. słuchaymy iedno (to wola Bożá iest) Kościołá / y iednego w nim Pásterzá / od sámego Synà Bożego nam dánego: zá iednym Posłußeńſtwem / przez ktore (iáko S. AVgustyn mowi) chowáne bywáią Roskazánia Boże / [Obedientia custodiuntur Mandata Dei] wßystko dobrze poydzie.

Vtwierdzenie.

Mat. 16.

Zámknienie y Rozdźiał potrzebny.

De sancta Virginit. Cap. 41.

129.

Aby służebność Ewángeliey (wáße z cześć.

to są słowa) byłá przednieyszą/ więszą/ y potrzebnieyszą ku zbawieniu/ niżli sáme Swiątosci; tego chcą tu wászy: á ia trzech sekt / w iedney tey Proposiciey/ barzo sie obawam. Nowokrzczeńcy dzisieyszy chcą/ pierwey Ewangelią powiedać, niżli Krzest S. dáwać: wászy też Ministrzy; na tym mieyscu / są iásnymi Nowokrzczeńcami. Przypátrzćie sie pilno: ták naydziećie. Abowiem to okazuią te słowá wásze: Muśić záprawdę swięta Ewángelia kazaná być ludziom rozumu dorosłym/ pierwey niżli insze wszystkie służby czynione / albo Swiątosci podawáne. Tákże thez ná drugiey wnet kárćie/ ták napisáli wászy:

¶ Husśite są tu Nowokrzczeńcámi.

1 Dow.

2 Dow.

Xięża nászy / dla słyszenia Słowá Bożego/ lud do Zborow z pilnośćią chodźić vczą; áby pilnym kazániem á vczeniem Ewángeliey swiętey/ lud naprzod Pokuty á Wiáry vczyli/ pierwey niżeliby Swiątośćiámi onym służyli / á tákie ku przyymowániu Swiątośći sposobowáli.

3 Dow.

Pismo też Boże toż/ ktorym błędow swoich Nowokrzczeńcy podpieráią / wászy przywodzą: przywodzą Historię/ z Spraw Apostolskich; Act. 2, 8, 10;

tákże też z Pawła S. Rom. 10. Zgánili tu iuż Ministrowie waszy Krzest máłych dziatek: spráwie y woley Ducha s. á Podaniu pewnemu Apostolskiemu / bárzo przygánili: záwżdy Krzczono dziáki máłe w Kościele / w Wierze ludźi wierzacych / pierwey, niżli im Ewangelia kazano; á waszy Mieszáńcy / ktorzy y z Nowokrzczeńcámi wolą trzymáć / niżli z Kościołem Apostolskim / Krzest máłych dziatek tu każą. Prawdáć iest / iże ludźiom niewierzacym, á iuż rozumnym, ma być pierwey kazana Ewángelia / dla náuczenia Wiáry; niżliby ku Swiatości Krztu S. przystąpili: ále máłych dziatek / y z Pogáńskich ludźi vrodzonych / inszy iest y był záwżdy sposob: záwżdy te / z Podánia Apostolskiego / (iáko to wywodzą stárzy Doktorowie) bywały krzczone w Kościele Powszechnym / w Wierze Kościelney. Nie mogą dziatki máłe wierzyć własnym swym sercem / ku Spráwiedliwości; (ták S. Augustin pisze) ani wyznáwáć własnymi vsty / ku zbáwieniu: niemáią ieszcze rozumu / ani woley; przez ktorą / słuchá-

Spárčie

Li. 138.

De pecc. mer. & rem. Li 1 Cap. 25.

De uerbis Apostol. Serm. 14.

słucháiąc Słowá Bożego / mogliby ná Wiárę zezwolić: iáko Grzech nie swoy ná sobie máią; thák też / zá nie swoią Wiárą / biorą ná Krzćie odpuszczenie Grzechu. Niemászći żadnego Pismá / o Krzczeniu dziatek máłych; Tradicia tylko iest Apostolska / y zwyczay vwszech Chrześcijan Powszechny. á Páweł S. każe nam chowáć Trádicie dwoiego rodzáiu / y Podáne / y Pisáne. Tu też obácz / Bráćie miły; iż ná sámym Pismie źle sie sádźić. Aza máło Pismá zá sobą Nowokrzczeńcy przywodzą? aza ieszcze ku temu Pismu / ktore tu wászy wspomnieli / y onego nieprzydaią; Kto vwierzy, y okrzczon będzie / będzie zbáwion? Mowił to Pan / o rozumnych niewierzących; dziatek nierozumnych ina spráwa. Już widźićie wásze / ná tym mieyscu / Nowokrzczeńce: niczego im teraz tu niedostaie; iedno / aby sie poczęli krzćić z nowu / w rozumnych swych lećiech. á bodayem ia niebył Prorokiem / bacząc stateczność tey piątey Ewángeliey. Tho tedy iest ieden tu błąd odmiennych Ministrow wászych: dwá

2 Thes. 2. w Náu. Li. 159.

Ná sámym Pismie nie sadź sie.

Zámknienie.

drugie

drugie te ſą; iż o mocy Swiatoſci Ko-
ſcielnych źle trzymaią / niewierząc, być
ie naczyniem y ſądami łaſk Bożych; a o 130.
Sakramencie Ciała Pańſkiego, Kal-
winowe ſentēcią potwierdzaią. Są nie-
ktorzy dziś Kacerze / kthorzy Krztu S. Tübład Huſſi-
niechcą dać tey mocy; aby przezeń miá- tow / ná
ły być grzechy zgładzane. a ten błąd v- tym miej
rodziła / w niemało Kacerzow / ſamá ſcu.
Wiara Vſprawiedliwiaiąca. Koſciół Moc
S. Powſzechny daie thę moc Swiato- Swiato
ſciam; iże ſą naczyniem y ſądem łaſk Bo- ſci Ko-
żych: z ktorych / iakoby z iakiey ſtudnice / ſcielnych
łaſki Boże czerpáią ludzie wierzący.
Abowiem y ſam Pan niemowi thylko 1 Dow:
tak; Kto vwierzy / będzie zbáwion: ale; Mar. 16.
Kto vwierzy, y okrzczon będzie / będzie
zbawion. á v Jana Swiętego; Jeſli 2 Dow:
kto / powieda / nieodrodzi ſie z Wody Ioan. 3.
y z Duchá / niemoże oglądáć Kroleſtwa
Bożego. Piotr S. także / do ludzi ro- 3 Dow:
zumnych, przez ſie wierzących / ták mo- Act. 2.
wił: Pokutuyćie / y niech będzie káżdy
z was okrzczon w imię Jeſu Chriſtá /
ná odpuſzczenie grzechow wáſzych; y we
źmiećie dar Duchá S. A Páweł też ſ. 4 Dow:
Galat. 3.

tak pisze: Ktorzyście w Chrystusie Je-
ſuſie okrzczeni; Pana Chrystusa obie-
5 Sow. kliście. Takie y w Kredzie Niceńſkim
mowimy; Wyznawam ieden Krzeſt/
na odpuſczenie grzechow: y Dokto-
rowie Chrzeſcijańſcy nieinaczey rozumie-
6 Sow. ią. A bowiem Hieronym S. na pſalm
35/ thak napiſat: Ty/ Panie/ daieſz
Krzeſt; przez ktory omywſzy grzechy/
żywotem darnieſz wiecznym. [Per Ba-
ptiſmum, ablutis facinoribus, vitam
7 Sow. largiris æternam, Domine.] Ambro-
ſy także/ na Pſalm 36/ tymi ſłowy piſze:
To przez Swiatoſć Krztu Pan Chri-
ſtus ſprawuie: iże zwleka każdy/ czym
ſie narodźił; a obleka/ czym ſie odro-
dźił: oſtawa ſie dziedźicem/ nie niewol-
nicze ale taſki: aby wieczny dom mieſzka-
nia wiecznego mogł ſobie nabyć. [Per
Baptiſmatis Sacramentum exuit vnuſ-
quiſq; qnod natus eſt; induit, quod re-
natus: fit non famulæ hæres; ſed gratię.
8 Sow. &c.] Przetoż Auguſtyn S. te rożnoſć
In Pſal. 73 czyni Swiatoſci Starego y Nowego
Zakonu: Inſze (mowi) ſą Swiatoſci/
daiące zbawienie; inſze/ obiecuiące Zbą-
wiciela:

wiciela: Swiatosci Nowego Testamentu, daią zbawienie; á Swiatosci Starego Testamentu, obiecały Zbawiciela. [Sacramenta Noui Testamẽti dant salutem; Sacramenta Veteris Test. promiserunt Saluatorem.] Baczyß y z Pisma S. iasnego / y z Doktorow / y z nauki Powßechnego Kredá Niceńskiego; iże przez Krzest / osobliwe dary Boże bywaią nam dane; Odpußczenie grzechow / y Obleczenie Pana Christusá: (tak iako przez ziołá / przez recepty / Pan Bog za sprawą Lekarską leczy) zá ktorym Przyobleczeniem / iuż y Zbáwienie, y dziedzictwo Krolestwá Niebieskiego przychodzi. Tho gdyby waßy mocnie á nieodmiennie trzymali o Swiatosciách; iże są studnicą y sądámi łask Bożych: nigdyby nieczynili służebność EWángeliey przednieyßą / wietßą / y potrzebnieyßą ku zbawieniu / niżli sáme Swiatosci. ale iż to nápisáli: dla tego / nie z Kosciołem Powßechnym; ale z nowymi niektorymi Kacerzmi o Swiatosciách tu trzymáią. Mogąc gdzie indzie / na inym mieyscu /

Zámknienie.

Dowod tego wtorego błedu.

„ (bo są odmienni) inak; ale tu teraz tak
„ pewnie trzymać muszą / prawda iasna
zbici. Obaczmysz iuż; prawdali to iest/
co tu napisali. Ta iest/ Bracie miły/
rzecz przednieysza, y potrzebnieysza ku
zbawieniu; bez ktorey ludzie, zbawieni
być niemogą: Ale bez kazania Ewan-
geliey, bywa ich wiele zbawionych; beze
Krztu (oprocz tych/ ktorzyby chcieli/
ale niemogli przyść do niego) żaden: á
przetoż Krzest iest przednieyszym, y po-
trzebnieyszym. A bowiem dziatek ma-
łych barzo wiele/ kthore są okrzczone/
bywaią zbawione: choćiay nic niesłysze-
li o Ewangeliey. Mać swoie moc S.
Ewangeliey kazanie: przez te rozumni
bywaią vczeni Wiary; z kthoraby do
Krztu przystąpić mieli: przez te opowie-
daią nam / kthorzy dziatkami iesteśmy
okrzczeni; abyśmy łask Bożych/ bez na-
szych zasług na Krzcie nam danych/ ná-
daremno niebrali; á to/ cośmy na Krz-
cie Panu Bogu obiecali/ abyśmy bar-
zo pilnie záchowywali. á ieśliżby sie trá-
fiło Obietnice złamać: tedy záśie Sło-
wo Boże/ na oboie strone ostre/ ku Po-
kucie

Coż iest wietszeo; Ewan=gelia/ czyli Swiato ści?

1 Dow. 131.

Moc y pożytki Ewán=geliey s.

Rom. 10. &c.

2 Cor. 6.

2 Pet. 2.

Hebr. 4.

Mat. 4. &c.

kūćie nápomina. ꝛc. Widziß y tu/ Brá- 2 Dow.
ćie/ widziß; iżeć Ewangelia sama nie-
daie Odpußczenia Grzechow: ale ná-
ucza tylko; iako przez Pokutę, zasię to
otrzymawamy. Sprawuieć Pan Bog
dziwnym obyczáiem serca ludzkie/ przez
Słowo swe święte; ale dla otrzymania
łask iego/ vkazuie nám do Sakramen-
tow: y przeto / Słowo Boże iest iáko-
by nieiakim przesłańcem/ pod Swiąto
sciami. Dáiemy tedy my S. Ewange- Zámknienie.
liey/ iáko Chlebu naßemu Duchowne-
mu/ tho; co ma być dano: ale za tym/
Swiątosci nieczynimi poslednieyßych/
mnieyßych/ j niepotzzebnieyßych ku zbá
wieniu: y owßem/ w vczćiwosci y w po-
wadze swey S. Ewangelią zachowywá
iąc/ dla przyczyn námienionych / nad
Swiątosci iey nieprzekładamy. A iże Spárćie á prawy Wykład 1 Cor. 1.
Paweł S. mowi: Nieposłał mię Chri
stus/ abych Krzćił; ale/ abych Ewan-
gelią kazał: toć tego zá sobą nie niesie;
aby służenie EWángeliey miało być
przednieyße / więtße / y potrzebnieyße
ku zbáwieniu/ niżli Swiątosci. Jesli Dowody: Act. 19.
nieposłał Pan CHRistus Pawła S.

1 Cor. 1. Krzćić: przeczże Krzćił w Ephesie? czemu Krzćił w Korinćie/ Krispusa/ Caiusá/ y dom Stephanow? Ważyłćiby sie Páwel S. niemałey rzeczy; gdyby Krzćił/ niebędąc ná to wysłany: ale iż on niedomyślał sic wiecey/ niżli miał ná poselstwie; przetoż onych iego słow to iest zrozumienie: Ná tho przodkiem y osobnie wysłał mię Pan Christus/ nie

3 Dow. w Náu. Li. 143. ábym Krzćił; ále abym Kazał. A czemu to? Bowiem Krzćić może y prosty Kapłan; y człowiek/ w potrzebie/ pospolity: ále Kázáć, nie leda głowy iest vrząd; nie ledá rozum themu sprosta. Poćić sie trzebá y robić/ przy Kazániu; iáko pisze Chrisostom na tho mieysce: máło naydzieß dobrych Kaznodzei; á Krzćić káżdy/ by tylko był Kapłanem/ może. [Verbum docere labor est & sudor: multum laborem, & ferreum animum, hoc exigit: Euangelizare perpaucorum est; Baptizare autem cuiuslibet; modò fungatur Sacerdotio: etc.] Krzćić mogą (ále zá potrzebą; iákom powiedział) y niewysłáni: ale Kázáć niemoże/ iedno wysłány. Trzećie Kácerstwo/

cerstwo/ w iedney waszych Ministrow ¶ z błąd
proposiciey/ iest Sakramentarskie. A- Hussi-
bowiem kto wierzy/ prawdziwe Ciało y row.
Krew PAna Christusowa być/ przy 132.
Swiątosci Ciała y Krwie iego: ten ni- Dowod.
gdy tego nierzecze; aby służebność E-
wangeliey miała być wietsza/ nad Sa-
krament Ciała y Krwie Syna Boże-
go. Coż iest wietszego; sam Syn Boży/
czyli opowiedanie Ewangeliey iego?
Patrzcież/ czego was ci vczą! vczą Zam-
was/ być Husitami/ Luterany/ Nowo knienie.
krzczeńcami/ y Sakramentarzmi. á to
wszystko wespołek stać niemoże. Wolą
waszy sie Ministrzy, y tych y owych błę-
dow Kacerskich/ chwytać; niżli z iednym
Powszechnym Kosciołem istą prawdę
trzymać: á onoby lepiey było/ mocnie
ku Powszechney przystać Jednosci. kto
mądr iest; ia radzę/ aby sie w czas oba-
Słowo Boże ma być kazano, (czyt. 4 część.
nietylko Pisane; ale też y krom pisania Li. 129.
Podane: tak nas sam S. Paweł vczy.
Gani Pismo Vstawy ludzkie, woli Bo
żey przeciwne; albo od tych/ kthorym
moc nie iest daná/ wymyślone. iako-
wych

wych dosyć iest v wáßych nowych Ewangelikow; nieżegnáć sie Krzyżem świętym / nißczyć Ofiarę Ciáłá Páńskiego / zábraniáć chwały Ciáłu Syná Bożego / prośić o modlitwę Páná Chrystusá / stoiąc albo siedząc bráć Wieczerzą Páńską / nowe iákieś Wpisowánia we Zborzech czynić, ꝛc. Zwyczay stary iest / nietylko w Polßce / ale we wßystkim Chrzescijáństwie / Ewángelią ná Kazániu powiedáć y wykłádáć mową przyrodzoną; á Mßą wßystkę czytáć y śpiewáć Láćińskim ięzykiem. A iżeby lud pospolity rozumiał; co sie przy Mßy dzieie / y iáko ma sie tám sprawowáć; to iemu powiádáią ná Kazániu. Wiárę mamy Powßechną: ięzyk też / przy Powßechney Ofierze / chowamy powßechny. kto nabożnie y pokornie rzecze / Amen; choćiayby słow Láćińskich nie rozumiał: Pan Bog nabożną Pokorę wysłucha.

5 częśc. Jezyk przyrodzony. Lic. 26.

6 częśc. Li. 129.

Iż wáßy pierwey vczą Pokuty y Wiary / niżli dáią Swiątosci; w thym chcą sie zgodźić (iákom wyżßey pokazał) z Nowokrzczeńcami: ktorzy dziátek má-

tek máłych/ iż niewierzą/ krzćić zábra-
niaią. Aleć to iednak dźiwna; ináczey
vczą/ ináczey czynią: vczą pierwey Po-
kuty y Wiáry; á wżdy iednak Krzczą
nierozumne dziatki. Coż wżdy czynią?
ey/ źleć z Bogiem igráć. Záiśteć tá wá-
ßych Ministrow náuká, Krzest święty
barzo zelżyłá. Abowiem słyßałem ia to
od iednego z wáßych; iżeby dziatkom
małym/ choćiayżeby vmárły beze Krz-
tu/ nic to wádźić niemiáło. bo/ powie-
dział/ národźił sie z rodźicow wierzą-
cych. Toć to iest ono Kácerstwo; ktore
Sákramentá nieináczey/ iedno iákoby
zwierzchnią Ceremonią/ sobie waży: ále
ná swych tych wymysłach Wiáry no-
wey, barzo sie myli. Pan sam Christus
iasnie nam opowieda/ o dwoim náro-
dzeniu; z Ciáłá y z Duchá: co sie rodźi
z Ciáłá; Ciáłem iest: á co z Duchá; Du-
chem. y przykłáda: Ktoby nienarodźił
sie z Duchá; nieogląda Krolestwá Bo-
żego. Powiedzże mi tu/ Bráćie: to/ co
sie z ćiebie y z żony twey národźiło; z Ciá
łá/ czyli z Duchá/ národźiło sie? An-
gelić y Swięći w niebie, oni są duchá-
mi; á

Krzest zelżony v Ewangelikow.

¶ Trzebá krzćić dzieći. 1 Dow: Ioan. 3.

mi; á człowiek ma ćiało. przetoż co sie rodźi z człowieka / iako z ćiała; ćiałem iest: y dla tego / potrzeba iest temu ćiału nowego odrodzenia duchownego / z Wody y z Ducha Swiętego: iesli chce wniść do Krolestwa Niebieskiego. O
133. dalekoż było lepiey / trzymać po staremu; niżli thak przećiw Swiatosciam bluźnić / a z ćielesnego rodzenia czynić
2 Dow: duchowne. Pismo woła; iż sie poczynamy y rodźimy w grzechu / y iestesmy syny gniewu: a Braćiszek ten nowy (bá y
Psal. 50. Ephes. 2. Li. 220. wasza podobno Confessia / na wielu mieyscach sobie przećiwna / niżey) śmie mowić / przećiw Pismu; iakoby syn iego, Duchem sie narodźił. Znáć znać ducha; iaki to duch mowi: bysmy rozum mieli / á troche affektow zsłożyli; poználibysmy tego ducha łatwie.

7 część. ¶ Hussite źle nagánili Zakon stary.

Naostatek przy tym Artykule dźiesiątym / dwoiakiego Zakonu rozdział y rozność czynią waszy / nie bez małego też błędu. Powiedaią; iż Zakon stary iest słowo śmierći / boiaźni / litery / gniewu / przeklęctwá. ꝛc. zá czym niepomału nagánili Zakon Boży / od Páná Bo-

gá dá-

gá dány/ od Páná Chriſta wyktádány
y potwierdzony. Mowi Pan ſam: Je-
ſli niebędzie obfitßa waßá Sprawie-
dliwość/ niżli Zakonnych Doktorow y
Phárıſęußow; nie wnidziećie do Kro-
leſtwa Niebieſkiego, y wyktadaiąc/
chce tego po nas: abyſmy nietylko nie-
zabijali; ale ani ſie ná Brátá gniewali/
ani ſłowem obrażali: abyſmy nietylko
niecudzotożyli; ále ani cudzey żony po-
żądali. ꝛc. Młodzieńcowi thęż onemu
ſam Pan Chriſtus powiedział; Jeſli
chceß wnić do Żywotá; choway Przy-
kazania. A ktorez to ſą? ſam Pan wy-
kłada: Nie zabijay; Nie cudzotoż; Nie
kradń; Nie świadcż fałßywie; Cżći oy-
cá twego y mátkę; Miłuy Bliźniego
twego/ iáko ſiebie ſámego. A gdzież to
ieſt nápiſano? w ſtárym Zakonie; Exo.
20, Deuter. 5. Toć tu iuż przećiwna/
Bráćie miły: thy Zakon Stáry zowieß
Słowem Smierći; á Pan/ zá chowá-
niem iego/ Żywot wieczny obiecuie: ty
przeklinaß; Pan błogoſłáwi. Chowat
Zakon Stáry, Moyſeß/ Aaron/ Da-
wid/ Ezechiás/ Joſiách/ Joſeph/ pán-
na Má-

1 Sow. Mat. 5.

2 Sow. Mat. 19.

Stoſo-wánie.

3 Sow.

ná Mária/ Zachariaß/ Elżbietá; y ſą
zbáwieni: czemuż go wáßy Miniſtrzy
4 y 5 do- lżą? Dał nam Pan dwá Großá/ ku le-
wod: czeniu zránionego; kazał Doktorowi
Lucæ 10, Koſciołá ſwego, wynośić Stáre y No-
Mat. 13. we rzeczy/ z ſkárbu ſwego: á thy czemu
tylko ieden Groß bierzeß; drugim brá-
kuieß? czemu tylko Nowe chwaliß;
6 Dow: Stare ganiß? W czym/ proßę cię/ zá-
Mat. 22. wiſł wßyſtek Zakon y Prorocy? á za nie
&c. w Miłoſci Bożey/ y Bliźniego? za nie
Rom. 13. to ſam też Pan powiedział; y Páweł ſ.
&c. na wielu mieyſcách/ przypomniał?
Nowy záſię Zakon gani to; czyli chwa-
li? Każeli miłowáć Páná Bogá/ y Bli-
źniego? á co inego Pan ſam/ ná ſwey o-
Ioan. 15. ſtátniey Wieczerzy/ przypomina? To
ieſt/ mowi/ Roſkazánie moie; abyſcie
ſie miłowáli weſpołek: to ieſt to/ Brá-
ćie miły/ y Nowego y Stárego Zako-
nu Roſkazánie. á ieſliż ieſt iedno Roſka-
zanie/ y iedná zapłatá Miłoſci Bożey
y Bliźniego/ Zywot wieczny: czemuż ty
czyniß Zakon ſtáry Słowem śmierći?
134. Nie rozumieß/ áni wieß/ Bráćie; co
Zám- mowiß: potrzebáćby ſie vczyć od vczo-
knienie.

nych

nych ſtárych Theologow / á nie od tych nieukow nowych; iáko Zakon Stáry ná trzy cześći dobrze oni dzielą. iedną cześć ma Ceremonię; drugą Sądy; trzecią Obyczáie. Obyczáie należą ku Miłoſći Bożey y Bliźniego: przetoż nietylko nie ſą Chrześcijánom zákazáne; ale w więtßey doſkonáłoſći roſkazáne. Sądy, po cześći vſtáły; á Ceremonię ſtáre, iuż wßyſtkie: (bo w nich był przeznácżon y figurowan ten / w ktorym wßyſcy ludzie biorą y brali błogoſławieńſtwo / Pan náß Jeſus Chriſtus) y z tey ſtrony / Zakon Stáry ieſt iákoby kwiátek; á Zakon Nowy, iákoby owoc. Z kwiátu rodzi ſie owoc: owoc zoſtáie; kwiát vſtáie: przeto też Ceremonię Stárego Zakonu (iáko Obrzezánie / Sobotá / Ofiáry. &c.) iuż vſtáły; á zoſtáły rzeczy Nowego Zakonu, áż do Dniá Sądnego trwáią. Kto tedy tego nierozumie; co ieſt Kwiát / co z kwiátu Owoc; co ieſt Cień / co prawdźiwa á iſtá Rzecz: ten ſie zábija (iáko y wy / ná tym mieyſcu) Litera Zakonu ſtárego; ktorego duchownie nierozumie. Jeſliby też kto

Zakon Stáry trzy cześći ma. y Li. 189: 191.

Gen. 22.

Piękne podobieńſtwo.

Wyklad 2 Cor. 3.

chćiał pełnić Zakon / oprocz łaski Bo-
żey, y Wiáry w Pana Christusa; Zakon
stary będzie iemu Słowem śmierći /
boiaźni / gniewu y przeklęctwa: ale ie-
Ioan. 8. sli z Abrahamem vźrzy, w tymże Sta-
rym Zakonie, dźień Pana Christusow /
y ratunku pełnienia Zakonu będzie z
Psal. 118. Dawidem prośił; tamći iuż ták / iako
Abrahamowi y Dawidowi / Zakon stá-
ry niebędzie Smierćią / ale Zywotem:
nie Boiaźnią; ale Miłoscią: nie Lite-
rą; ale Duchem: nie Gniewem; ale La-
ską: nie Przeklęctwem; ale wiecznym
Wykład Błogosławieństwem. A iże też tu przy-
Ioan. 6. wodźićie one słowá Pańskie; Słowa /
ktorem wam mowił / duch á żywot są:
to nic ku rzeczy. O iney rzeczy tam Pan
gada; nie o roznosci Starego y Nowe°
Zakonu: gada / o dániu Ciała y Krwie
swoiey; á nie o tym waszych Ministrow
bluźnierstwie / przećiw Zakonowi Bo-
żemu / przez ręce S. Moyżeszá dáne-
mu. Thakći wászy nowi Ministrowie
vmieią allegowáć Pismá. Ja radzę /
w czas sie obaczćie; á zwodźić sie im wię-
cey niedayćie; wszak widźićie ich naukę
y stateczność.

Summá

Summá Artykułu 11.

1. Co rozumieć o Swiatośćiách.
2. Kto chce przyść ku vżywániu Swiatośći/ á nie może: bez nich będzie zbáwion/ przez Wiáre.
3. Swiatośći/ oprocz dobrey nákłonnośći wnetrzney człowieczey/ sáme z siebie nie dáią Wiáry áni łáski vspráwiedliwiáiacey.
4. Swiatośći nigdy nietrácą swey mocy: choćiay od Xiedzá dobrego á cnotliwego/ álbo też od táynego á przykrytego grzeßniká/ bywáią podawáne. 135.

Odpowiedź.

O Swiątośćiách coby rozumieć; śiłá mowićie/ nic niedowodźićie: znáć/ że tu wáßym Pismá/ ná nowe ich wymysły/ niedostáło. á ten też/ kto te Confessią przełożył ná Polskie/ pewnie nierozumiał; co tu przekłádał. Spomina wnet iakieś Duchowne á niewidome Miłośći: ále miał mowić/ o Duchownych Łáskach; á nie o Miłośćiách. bo Swiatośći (o ktorych tu gadaćie) są sądámi łask y dárow Bożych:

1 cześć.

Wykłádácz tey Confessiey nierozumiał/ co wykłádał.

Li. 130. Swiatości co są.

żych: iákom to wywodźił / w przeßłym Artykule. My mowimy / y dowodźimy / Swiatości być naczyniem y ſtudnicą dárow Bożych: wy mowićie tylko / a nie dowodźićie / ná Wierze ſamey y Vſprawiedliwienia należeć y Zbáwienie; á Swiatości czynićie świadectwē tylko, y niewiem iáką pieczęćią Vſprawiedliwienia / przez Wiárę dánego. Już doſyć byto / o Wierze, y o Swiatościach: iedney rzeczy nietrzebá thāż często powtárzać / áni też rzeczy iáſnych zátrudniáć.

Záczeſć.

Kto chce dobrze czynić / á niemoże: y Páná Bogá, doſyć ieſt ná dobrey woli: tákże też ktoby prágnął Swiatości przyiáć Kościołá Powßechnego / á niemogłby do tego przyść; te żądze przyymuie Pan Bog. A my tedy rádźimy káżdemu: áby v żadnych Kácerzow Swiatości żadnych nigdy niebrał; ále tylko vmyſł ſwoy dobry Pánu Bogu polecał. Vczynił to / á chwalebnie vczynił / iedenczłowiek vczony / Miſtrz nieiáki, Woyćiech Lwowczyk / Kollegiat żacney Akádemiey Krakowſkiey: ktħory będąc

Swiatości, od kácerzow niemáią być brány.

M. Woyćiech. ktory zmárł.

w Lip-

w Lipſku/ z ſyny Pana Siemuſzewſkie- Anno
go, Podſtároſciego Lwowſkiego / y w 1563.
chorobie ciężką wpadszy/ żadnych Swią- 14 iunij.
toſci nieprzyiął od Luteranow: ale wo-
lą dobrą máiąc / á Kácerſkimi bledy
mądrze ſie brzydząc/ przed náſzym Ká-
płanem Koſciołá Powſzechnego du-
chowną Spowiedź czynił ; z námi du-
chem Kommunikował ; v nas Oleiem
świętym ieſt pomázány. Jeſtći to oſo-
bne/ godne pámięći/ á duſzy bárzo zbá-
wienne / wyznánie miedzy Kácerzmi
Wiáry Powſzechney. Abowiem ktho Mat. 10.
Pana wyzna przed ludźmi ; á przy Pa-
nie/ Koſciot iego Powſzechny: tego ſie
też Pan Chriſtus / Koſciołá Powſze-
chnego oblubieniec/ przed Oycem ſwym
miłym niezáprzy.

Jże Swiatoſci nic niepomogáią z czeſ-
tym/ ktorzy ſie wnetrznie ná to nieprzy- 136.
gotowáli: thoć nie z tąd / iákoby ſwey Swia-
mocy one niemiáły/ idzie; ále/ iże my im toſci zá-
zawáde w nas kładziemy. Ziołá Lekár wżdy
ſtwie nie vtracáią ſwey mocy; chociáy nie ſwą moc
káżdemu pożyteczne bywáią: takżeć też máią.
y Swiątoſci. Przynieś ty do Swiáto- Podo-
bień-
ſci / ſtwo.

ſci / co potrzebá przynieść; poznaß ich moc / operuiącą w tobie: ale gdy będzie iáka záwadá; one mocy ſwey dla ćiebie nievtrácą / tobie tylko niepomogą. Ziołko tedy Krztu Swiętego ma tę moc; iż komu bywa przyłożone / wnet grzechy iego omywa: ále w Zydzie niewierzącym / álbo obłudnie Krzeſt przymuiącym / tey ſwey mocy okázáć niemoże. nie iżeby Krzeſt ſwey mocy niemiał; ále / iże oni ná to nie ſą ſpráwni.

4 cześć. Krzeſt / i od złego ieſt ważny. 1 y 2 Dowod. De. Cons. Diſt 4, Cap; Baptiſmus. 3 Dow: Cap Aliud. Lic. 60.

Zły Kápłan niezáßkodźi nic Swiątoſciam; a dobry nic nieprzyda: iſta to ieſt prawdá: doſyć tego naydzie w tym Dekrećie; ktory wſpominaß. Abowiem táki ieſt Krzeſt: iákowym ieſt on / ktorego mocą bywa dány; nie, iákowym ten / przez kogo bywa dány. ták tám też mowi Auguſtin S. [Baptiſmus talis eſt: qualis ille eſt; in cuius poteſtate datur: non, qualis ille; per cuius miniſterium datur.] Mocą Bożą / mocą Páná Chriſtuſową / mocą záſługi Męki iego / bywa Krzeſt dány: przetoż ktorych y Judaß okrzćił; ſam Pan Chriſtus te okrzćił. Nie boię ſie thedy ani

Cudzo-

Cudzołożnika/ ani Pijanice/ áni Mężoboyce: (tak tamże Augustin pisze) Abowiem sie oglądam na Gołębicę; ktora mi o Panie Chriście opowieda: Io. 1.
Tenći iest/ ktory Krzći. Prawda tedy to iest ista: że Kapłan iest Kapłanem/ Krzći/ Poświaca / Rozgrzeszа / y ine Swiatosci skutecznie y pożytecznie spráwuie; chociay iest w grzechu smiertelnym. a iesli to prawda: tedyć ono nic inego / iedno rosterki / w Kosciele y w Rzeczach pospolitych czyniło; co waszey Bráciey mistrz/ Jan Hus/ z Wiklefem vczył. Abowiem vczyli oni tego: iakoby Biskupi y Kapłani/ gdy są w Grzechu Smiertelnym/ ani Kapłanow święćić/ ani Ciała Bożego poświęcáć/ ani Krzćić niemogli; a żeby też żaden nie był/ ani Pánem Swieckim / ani Prętatem / ani Biskupem / Smiertelnie grzeszący. A boię sie/ Bráćia mili; aby tu y v waszych Ministrow łapaczki nie było. Abowiem wspominaią tylko tayнego á przykrytego grzesznika Xiędza: iakoby iasny á nie zakryty grzesznik niemiał pożytecznie Swiątosciami szafo-

Zámknienie.

Spárćie

Li. 223 Art. 4/ 15.

wáć. Nie nie/ Bráćie/ nie: bądź táyny/ bądź iáwny grzeßnik Xiądz: thak ten/ iáko y on Krzći. bo iednáko/ przez iákiegokolwiek Kápłaná/ wieczny Kápłan Pan Christus Krzći. Druga tu łápáczká iest wáßych: gdy tę moc Swiątosciam dáią; áby tylko świadczyły o łásce Bożey. co áby pokryli pięknie; przydáią te słowá: Aby też iśćiły/ á iákoby pieczętowáły. Diabeł záwżdy był chytry/ y w onym Apollinie, v Delfow: iáśnie Zwodnik nierad mowi; rzecz wątpliwą/ ktorą y ták y owák wywroćić możeß/ rad miłuie. Rádzibyśmy wiedzieli tu/ od wáßych Ministrow; co wżdy zá moc Swiątosciam Chrześcijáńskim dáią. Powiedáią nam/ ále pod pokrywką; że świadczą/ ißczą/ á iákoby pieczętuią/ łáskę Bożą y zbáwienie, co to iest/ Jśćić, á Pieczętowáć; trzebá było iáśniey powiedzieć. Jnßa iest/ dáć Swiádectwo vleczonemu; á inßa/ Vleczyć. My mowimy/ y tego dowodźimy; że Swiątosci nas leczą: á wáßy; że tylko Vleczenie poświadczáią. bo wßystko vleczenie Wierze przypisuią.

Diabeł nierad iaśnie mowi.

Moc Swiątośći.

Li. 130.

Záśię

Záśię inßa ieſt/ Swiadczyć; á inßa/ Jáśćić. kto Jáći w nas táſkę Bożą; ten iá iſtotnie daie: á kto o niey dáney Swiadczy; ten nie dáie. zá czym/ izali tho nie iáſna ieſt przeciwność; Jáśćić/ y Nieáśćić: Dawáć/ y Niedawáć: Záśię inßa tęż ieſt/ Pieczętowáć; inßa/ Jáśćić: Pieczęć daie świadectwo temu/ co ieſt náppiſano w liſcie; ale Jßczenie rożne ieſt od dawánia Swiadectwá. Patrzćieß pátrzćie/ iáko ći rzeczą wikłá; á Powßechna náuká/ iż wßyſtko iáſnie vczy/ obacżayćie. Jáko lekárſtwá leczą ciáłá; ták Swiątoſći leczą duße. to ieſt niezakryta/ á prawdźiwa/ o Swiątoſciách Koſcielnych náuká: te moc Swiątoſciam daie ſam Pan Chriſtus; według iáſnego á ßczere° piſmá Bożego. Contrádikcia.

Summá Artykułu 12.

137.

1. Co ma być rozumiano o Krzćie.
2. Krzeſt raz w służbie ma być/ ále w przodzie záwżdy.
3. Acżkolwiek zá pierwßego Koſciołá/ nápospolićie ludźiom dorosłym Krzeſt bywał dawan: wßákże tą służebnoſcią y dźiátkom

ma być służono / ná zbáwienie.
4. Dziatki drugi raz niemáia być krzczone.
5. Jeden raz prawdźiwie pokrzczeni / kiedy ku látom rozumnym przzydą / znáiomośći Krztu y Wiáry máią śie vczyć.
6. Reku wkładániem łáská Krztu bywa poświadczoná / y okrzczeni ku rycerstwu Wiáry bywáia potwierdzáni: á ták ku Swiątośći stołu Páńskiego bywáią przypuszczáni / krom powtarzánia Krztu.
7. Wiáry práwey żywey / á łáski bráterskiey / y z tąd godnego ku Bogu y Bliźniemu chodzenia / Nádzieie też w Bodze żywey / kto nie ma: ten nádáremno przyiął łáskę Krztu S.

Odpowiedź.

1 cześć. CO ma być rozumiano o Krzćie świętym / o napierwszey y napotrzebnieyszey Swiątośći; iużem dosyć powiedział: wászy ták tu rzecz zápletáią; iż czásem nierozumieć / czego chcą. Przed tym niedawno / ná Wierze wszystko sądźili; á Krzest Swiadectwē y Pieczęćią Vsprawiedliwienia czynili: teraz zá śię daleko iną mowią. Abowiem piszą; że P. Bog wnętrznie grzechy omywa / zbáwione czyni / á z nowu rodźi /

Ináczey tu o Krzćie, niżli niedawno;

rodźi/y w Syna swego obłoczy/kąpie- Li 135.
la Krztu świętego. Dalekoć tho ina/ 136.
od oney: a lepsza to; niżli oná pierwsza.
Panie Boże/day wam to vznánie; abyście iasną Ministrow wászych nieumieiętność/ zkąd takie ich Przećiwnośći rostą/ kiedy obaczyli. Tak tedy rozumieymy o Krzćie świętym; iże Wodá/ przy nim/ iest Znakiem widomym: do ktorey gdy będzie przydáne to Słowo; Ja ćiebie krzczę/ w imię Oycá y Syná y Ducha Swiętego: nátychmiast to P. Bog/ przez Krzest/ ná duszy czyni; co Wodá/ná ćiele. Wodá omywa plugáwość; á dáie chędogość: Krzest tákże obmywa Grzechy/ w dziatkách, tylko Pierworodny/ a w rozumnych, y Vczynkowe; á po tym omyćiu tego smrodu/przyobleka człowieká w piękną szátę/ w sámego Páná Jesusá Christusá. To iest pewna á práwa moc Krztu świętego/od Páná Christa iemu dána: ktorey żaden człowiek iemu nigdy odiąć niemoże.

Moc Krztu S.

Krzest iże niema być powtarzány; gdy raz przystoynie dany bywa/ w imię 2 część.

Troyce

Troyce przenaświętßey: to iest pewna á ista. ktorego też człowiek Chrześcijański nigdy niema przepámiętawáć: áby dobrodzieystwá Bożego/ktore tám wźiął/ná obietnicę, támże vczyniona, pomniąc/ záwżdy był wdzięcznym. Wyrzekł sie tam Szatana/y wßytkiey pompy á vczynkow iego: obiecał sie y poślubił ná rycerstwo P. Christusowi/Zbáwićielowi y Odkupićielowi swemu. to áby záwße pámiętáł; dla tego thez v nas/w Kościelech/Wodá iest świeco-

Obietnicá/ ná Krzćie vczyniona. w Náuc. 151. w Náuc. Li. 112. 3 częśc.

Nowokrzczeńcy tak twierdzą; (ná. iákoby tylko dorośli bywali Krzczeni/ zá pierwßego Kościołá. y chcą thego dowodźić tym Pismem: Kto vwierzy/ á okrzczon będzie; będzie zbawion. ꝛc.

Mar. 16.

138.

Wy záśię twierdźićie; iákoby napospolićiey ludziom dorosłym Krzest bywał dawány / zá pierwßego Kościołá: ále tego niczym niedowodźićie. My y mowimy/ y dowodźimy; że tak Dorosłym/ iáko y Dziatkom małym/Krzest bywał dawány, w Kościele Apostolskim. A czymże tego dowodźimy? dowodźimy Tradicią Apostolską / y vstawicznym

Krzest dziatek małych. Li. 129.

Kościołá

Kościołá Powßechnego vżywániem. Gdy rozsyłał Pan Christus Apostoły kázać/ o Dorosłych tylko dał im roskázánie; á o Dziatkach mátych zámilczał: (ile nam opisuią Ewángelie) wßákże Apostołowie swięci / Duchem Bożym náucieni / y mátym Dziatkom wßystkim Krzest dawali. Jeszcze o tym świádectwá dosyć / y Doktorow stárych: ia tylko iednę / ná ten czás/ powáżną przywiodę sentencią S. Augustiná. Podány Krzest dziatek niemowiących (ták on pißę) Powßechność Kościołá trzymá: á co Powßechny Kościoł trzyma/ y nie iest na Konciliach postánowiono/ ále záwżdy trzymano; iż nam Apostołowie to podáli/ bárzo dobrze wierzymy. [Quod vniuersa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est; non nisi auctoritate Apostolica traditum, rectissimè creditur.] Wykład Mar. 16. De Bapt. contra Donat. Lib. 4. Cap. 23 & 24.

Przywodźicie thu Pismo / iákoby do Krztu dziatek mátych należące: ále nic ku rzeczy. Jnßa iest/ wktádáć ręce Pánu Christusowi ná máte dziatki; á inßa / Krzcić máte á ießcze niewierzące dziatki. Wykład Mat. 19.

dziatki. inßa iest, mowić; Tych iest Kro
lestwo niebieskie: á inßa; Takowych.
Wßystkich nas chce mieć Pan Chri-
stus tákowymi; iakowe są dziatki ma-
luchne; nieobłudnymi / niewinnymi /
pokornymi: y dla tego też mowi; Tako-
Nápo- wych iest Krolestwo niebieskie. Panie
minánie Boże day wam obaczyć / na thym ie-
potrze- dnym punktćie / bárzo ku zbawieniu
bne. potrzebnym; iżeć wßyscy nowi Ewan-
gelikowie / ná sámym pisánym Słowie
Bożym źle sie zasadźili. Jesli tylko ná
tym sámym chcećie przestać: wygrali ná
was Nowokrzczeńcy. Abowiem cze-
mu wy śmiećie te krzćić; ktorzy ießcze
Rom. 10. niewierzą? Wiárá, z słuchania; á słu-
chánie, z Słowá Bożeo: przecżże krzćiß
tego; ktory áni słuchał / áni wierzy?
czemu / nád roskazánie Słowá Bożego
pisánego / więcey sie domyslaß? Pan
Mar. 16. sam mowi: Idźćie; każćie: kto vwierzy /
á okrzći sie; będzie zbawion: á wy / v
ktorych sáme tylko Pismo iest Słowem
Wykład Bożym / przecż inßą mowićie? Zły te-
139. dy to iest fundament; ná ktorym, Dziat-
ki máłe stráćiłyby zbáwienie; my przy-
muie-

muiemy Pańskie Roskazánie/ o dorosłych, á przez sie wierzących: przyymuiemy y Podánie Duchá S. o dziatkach nie mowiących / á przez członki Koscielne wierzących / y dla tego, skutek Krztu S. záwżdy w Kosciele bierzących.
Naszy Kátholicy / zbijáiąc ten Nowowiernikow barzo zły fundament / przywodźili ná przykład niepisáną Wiárę o S. Troycy: oni gdy to słusznie czynią / y prawdźiwie á gruntownie zły fundament Luterski niszczą; áwosci vrosli Troybożánie. tákże też trzebá sie bać; ábysmy w krotce nieoglądáli y Nowokrzczeńcow / w naszey Polszce. Co sie dotycze Obrzezánia dziatek stárego Zakonu: z tym wy niemaćie nic czynić. tám iest roskazánie / około dniá osmego; ále o Krzćie dziatek máłych / niemasz żadney zmianki w Pismie. Insza też iest / Obrzezowáć sie; á insza / Krzćić: insza / Sákrámentá stárego Zakonu; á insza / Swiątosci nowego Testámentu. Przyzwolćie iedno / niewszystkie rzeczy zbáwienne być nápisáne w Pismie Swiętym; łatwie będzie / bronić sie Nowokrzczeń-

Obrzezánie.

Gen. 17.

Li. 130.

krzczeńcom Podániem Apostolskim: ináczey / niewywiklećie sie im.

4 cześć.

Dziatek okrzczonych znowu krzczenie.

Znák Kácerstwá.

Dziatki / raz okrzczone, w imię Troyce Swiętey / drugi raz niemáią być krzczone: Papieżnicy ták trzymáli zawżdy; y po dźiś dzień, nie ináczey: wáßy Kielißnicy iże sie odmieniáią / teraz krzcą / teraz niekrzcą; v nas to niedźiwno. Po odmiennosci á niezgodzie / Kácerstwá poznáć: y Luter sam / choćiay y z samym sobą niezgodny / tego nam poświadczy. O gdybyscie obaczyli; co było vwiodło y S. Męczenniká Cypriana / że Krzczonych v Kácerzow, z nowu zasię chćiał Krzćić: wybyscie też byli ostrożnieyßymi / niedáiąc sie ledá komu zwodźić.

Distinkcia / to iest / Rozdźiał rzeczy.

Distinkcia / Bráćie / á dobry Rozdział káżdey rzeczy, od Kácerstwá wypleta: tey nieczyniąc przy Krzćie S. Cyprian / w onę swą obłędliwość był wpadł; á Pismem S. z niemáło inych Biskupow / niedobrze ią podpierał. Jáko wy niedzielićie Ofiáry Ciáłá Páńskiego; Krwáwą, y Niekrwáwą / według Aaroná, y Melchisedeká: iáko nieczynićie rozdziału / miedzy Dosyćuczynieniem

niem zá Grzech, Pana Chriſtuſowym; za Karanie doczesne, naßym ꝛc: tak też S. Cyprian nieczynił rozdziału / miedzy Sakramentem, y Skutkiem Sakramentu. Sákrament bywa dany / y v Kácerzow / oproci Kościoła Powßechnego: ale ſkutek Swiatoſci / przymuiące poſwiecáiący / tylko w Kościele Powßechnym bywa dany. o czym tákowe Auguſtin S. daie świadectwo: Niedla czego inego / widziało ſie niektorym zacnym ludziom, Biſkupom Chriſtuſowym / miedzy ktorymi S. Cyprian był oſobliwym; iákoby niemogł być Krzeſt Pana Chriſtuſow, v Kácerzow / albo Schiſmatikow: iedno / iż nieodtaczali y niedzielili Swiatoſci / od Skutku, albo od Pożytku Swiatoſci: [non diſtinguebatur Sacramentum, ab Effectu vel Vſu Sacramenti] ktorego Skutku y Pożytku mienaydzie v Hęretikow ꝛc. (a te iego ſłowá ſą też y w Dekrecie; Diſt. 4 De Conſec. Cap. Quomodo) Ci także dziſieyßy Nowowiernicy / ktorzy od Kácerſkich Miniſtrow ſą okrzczeni / Krzeſt tylko maią; ale

De Bapt. cõtra Donat. Li. 6. Cap. 1.

ia; ále Skutkow y Pożytkow Krztū S.
140. mieć niemogą. chcali mieć, z Dziatká-
mi swoimi: ia rádzę/ do Kościołá Po-
wszechnego niechay sie náwrocą. Nie-
mać żaden żadney przyczyny/ od Ko-
ściołá Powszechnego sie odrywać. nie-
chay będą Xięża źli/ iáko chcą: (ácz zá-
wżdy naydzie y dobrych niemało) złość
ich nikogo/ iedno kto złości ich nasłá-
duie/ niemoże potępić. Záwżdyć są źli:
są y dobrzy: dobrych nasladuyćie; á złym
pokoy dayćie: sam Pan Bog/ Sędzia
żywych y vmárłych/ káżdemu wedle V-
czynkow záptáći: y złe Ryby od dobrych
wybieráć/ y Kąkol z Pszenice wyry-
wáć/ nie nász iest vrząd; ále Angelski.
Pięknie Augustin S. vmawia sie z Do-
nátisty: Jesli (powieda) brzydźićie sie
złymi; sámi swoim/ iákich maćie/ przy-
pátrzćie sie: á iesliż y wy złych ćierpi-
ćie; przecz nie w Powszechney Jedno-
sci? Jesli możemy złe wyłączyć od sie-
bie; niechay to będzie/ ale w Pokoiu: á
iesliż ták być niemoże; dosyć iest/ sercem
sie od nich odłączyć. A za mało Płow
było/ ná pierwszym Boysku Kościołá

Od Kościołá od chodźić/ niemász żadney przyczyny.

Mat. 13.

In Psalmo contra partem Donati.

Zydow-

Zydowskiego! były Bałwochwálstwá: mordowano Proroki: izali / dla tego / Swięty ktory odstał od Jednosc? izali sobie Ołtarz budowali / naprzeciw Ołtarzowi? w iednymći Kosciele byli; ale sercem oddzieleni. [vno Templo miscebantur; sed mixti non erant corde.] Także też / y daleko więcey / wtore żniwo Koscielne ma złych ćierpieć; iako / ktore po wszystkim świećie roscie.

Ná piątą część Artykułu tego (ꝛc. 12, łatwie zezwolimy: ku rozumowi przychodzący / y Wiary y mocy Krztu S. y inych rzeczy ku zbáwienin potrzebnych / pilno máią sie vczyć; á łaski Bożey / ná Krzćie wzietey / ná daremno nie bráć. czego winni są przestrzegáć y Kmotrowie; w ktorych Wierze, Dziatki dostátecznie są okrzczone. Wszákże te słowká wásze; Przez Wiáry nie iest Krzest płatny; dobrze máią być rozumiáne / tym sposobem: iż gdyby mogli sie vczyć Wiáry / á niechćieli; tedy łaskę ná Krzćie wzietą / przez swą niedbałość y niewdzięczność / vtracáią: ale iesliby przed rozumnymi láty zmarli; Krzest on / w

5 cz. sł.

Kmotrowie.

Krzest przez Wiáry.

 cudzey

cudzey Wierze wzięty / do wiecznego żywotá pewnie ich przywiedzie. Trzebá pilnie rozbieráć wątpliwe słowká Ministrow waßych : aby on błąd o sámey Wierze Vspráwiedliwiáiącey / (gdyż y Krzest ku Vspráwiedliwieniu iest potrzebny) z nich sie nieodnowił.

6 cześć. Wkłádánie rąk ná dziatki okrzczone, co iest v was ; trzebá nam było lepiey wyłożyć. ábyśmy wiedzieli; kto tho ręce wkłáda; á ieśli to Wkłádánie rąk, Swiątoscią iest Chrześcijáńską. Abowiem Kościoł Powßechny ma Swiątość po Krzćie napierwßą : ktorą po Láćinie, Confirmatią ; a po Polsku, Bierzmowániem zowiemy. Tę Swiątość sámi Apostołowie / a ná ich mieyscach, Biskupi dáią; nie kto iny: przy tey Swiątości / zá włożeniem rąk Biskupich / y zá pomazániem czoła Krzyżmem / gdy Słowo do tego przystąpi / bywa osobliwie ná tho dawan Duch Swięty; áby człowiek okrzczony był vtwierdzon y vbierzmowan / przećiwko Swiatu / Ciału / y wßystkim pokusám Diabelskim. Swiątość tę maß tám opisáną;

Bierzmowánie / Swiątość Kościelna.

1 Dow:

opiſána; gdzie na okrzczone Sámárita Act. 8.
ny od Philippa Diakoná / Piotr S. y
Jan Apoſtołowie wkładáli ręce: á zá
tym na nie Duch S. zſtępował. tákże 2 Sow:
też y Páwet S. ná okrzczone / y przez Act. 19.
ſie (iáko y w Sámáriey) wierzące / po
Krzćie wkładał Ręce: y zátymże wło-
żeniem rąk / brálí też Duchá S. Roz- 1 Cor. 12.
máite ſą Duchá S. dáry / Brácie mi- Rozność
łe. Przy Krzćie / gdy Słowo do Wo- łáſki Krz
dy przyſtąpi / bywa pewnie dány ten tu / od
dar Boży; zá ktorym oſtáwa ſie nowe Bierzm.
národzenie duchowne / y bywáią omyte
wßyſtkie plugawoſci cżłowiecże. á ie-
ſłß to bywa tu dano; co Krzeſt wtá- 141.
ſnie ma w ſobie: tedyć záſie coś inego
Duch S. dáie / przy wkładániu Rąk
Apoſtolſkich y Biſkupich. Gárdzą no- Cżemu
wowierni Miniſtrowie Bierzmowá- nieśmie-
niem / bárzo iáſnie w Dzieiach Apoſtoł. li ſtánąć
opiſánym: á zátym nie ieſt też dźiwno; ná Con-
że w nich namniey nie znáć obierzmo- cilium
wánia Duchá S. ieden z nich (áczſie Nowo-
przed tym do Koncilium odwoływali) wierni-
nieśmiał ſie vkázáć w Tridencie: gdzie cy.
nikogo niebito / áni wiązano; ale ow-

ſtem beſpieczność Gleitem oſobliwym obwárowano. O tym Sakramencie tak piße ſtáry Doktor Swiety Cyprian: Ktorych okrzćił Philip Diakon; mielić Krzeſt doſtateczny / áni potrzeba ich byto wiecey Krzćić: ale tylko to/ czego niedoſtawato/ Piotr y Jan vczynił; aby/ przez Modlitwę zá nimi vczyniona, y zá włożeniem Ręki/ wzywany y wlany byt ná nie Duch S. co y teraz (powieda) v nas ſie czyni: áby okrzczeni w Koſciele / od Przełożonych Koſcielnych byli ofiárowani; y przez náßę (Biſkup to mowi) Modlitwę, á włożenie Ręki / aby Ducha S. wźieli; y znakiem Páńſkim aby byli doſkonalymi vczynieni. [In Eccleſia Baptizati, per noſtram orationem ac Manus impoſitionem, Spiritum Sanctum conſequuntur; & Signaculo Dominico conſummantur.] To cam napiſał Cyprian S. y znaku Krzyża ſ. niezamilczaiąc. A iże/ przy Bierzmowaniu / Znakiem widomym ieſt Krzyzmo; to też vroſło z Podania Apoſtolſkiego: iakom tego dowiodł / w Nauce Prawego Chrześcianiná.

3 Sow. De Hæreticis baptiz. expheans. Act. 8.

Znák Krzyżá S.

Krzyzmo zkad. w Nau. Ll. 153. &c.

łániná. Augustina S. te ſą ſłowá / o Bierzmowániu: Swiatość Krzyżmowa / miedzy widomymi znákami / iáko Krzeſt ieſt świetobliwa. [Sacramentum Chriſmatis, in genere viſibilium ſignaculorum, ſacroſanctum eſt; ſicut ipſe Baptiſmus] a S. Hieronym tháke napiſał: ten zwyczay ieſt Koſcielny; iże do tych / ktorzy daleko w mnieyßych mieśćiech od Kápłanow y Diakonow okrzćzeni ſą / Biſkup (dla wzywánia Ducha S. y wkładánia Rąk) dozywa ſie: y ná te wkłáda rękę; ktorzy w dobrey Wierze okrzćzeni ſą; ktorzy w Oycu y Synu y Duchu Swiętym / trzy Perſony / á iedne Jſtność vwierzyli. [Epiſcopus, ad inuocationem S. Spiritus Manum impoſiturus, excurrit ad eos; qui Baptizati ſunt: Epiſcopus his imponit Manum; qui in recta Fide Baptizati ſunt; qui in Patre & Filio & Spiritu S. tres Perſonas, vnam Subſtántiam, crediderunt.] A ieſlibyś (powieda) pytał: Cżemuby ten / ktory ieſt w Koſciele okrzćzon / nie inácżey, iedno przez ręce Biſkupie / brał Ducha Swię-

4 Dow: Cõtra lit. Petil. lib. 2 Ca. 104.

5 Dow: Aduerſus Luciſer.

142.

Cżemu Biſkupá tylko bierzmuią.

tego; ktorego być dawanego ná Krzćie/
Dow: Act. 2. wszyscy wyznawamy: Vcz sie/ iż to zá-
chowanie z tad pochodzi; że po w Nie-
bo wstapieniu Pańskim / Duch S. ná
Apostoły ostapił. [Disce hanc obser-
uationem ex ea Auctoritate descende-
re; quód post Ascensum DOmini, Spi-
ritus S. ad Apostolos descendit.] co
też nayduiemy być czyniono / ná wielu
mieyscách; wiecey dla vczćiwosci Ká-
płaństwá / niżli zá potrzeba Prawá.
,, Abowiem zbáwienie Kościelne należy
Moc ,, ná godnosci Biskupiey. ktoremu gdyby
Bisku ,, niebyłá osobna / y nad wszytkie zacniey-
pia ,, sza / dána moc: tak wieleby roznic było
nád i- ,, w Kosciele; iáko wiele Kaplanow.
ne, iest ,, [Ecclesię salus in summi Sacerdotis
potrze- dignitate pendet. cui si non exors quæ-
bna. dam, et ab omnibus eminens, detur po-
testas: tot in Ecclesiis efficientur Schis-
mata; quot Sacerdotes.] z tad tho i-
dzie; iż bez Krzyzma, y roskazánia Bi-
skupiego / áni Kaplan / ani Diakon nie-
może Krzćić: co częstokroć (wszakże zá
potrzeba) wolno y Laikom czynić;
[quod frequenter, si tamen necessitas
cogit,

cogit, scimus etiam licere Laicis.] Dosyć zá nami powiedział / a kilka osobnych rzeczy / S. Jeronym: daley niech czyta / ktho chce: ia rzecz zamykam. Niechay tedy káżdy wie Chrzeseijanin; iż Bierzmowánie iest / y zawżdy było / Swiatoscia Koscielna: przez ktora bywa dany obficie Duch Swiety / ná pomoc, ratunek, pośilenie y vtwierdzenie / przećiw Ciału / Swiatu / y Diabłu: aby sie niewstydał wyznawáć Wiáry / w ktorey iest okrzczon; y ćierpieć co dla niey / aby sie niebał. Przecz mażą Czoło / Policzek daią ꝛc; w Nauce Prawego Chrzescijánina czytay. Toć iest prawe Apostolskie Rąk wkładánie; nie / ktore sobie wáßy wymyslaią: á ná to żadnych Dowodow mieć niemogą.

Zámknienie.

w Náu. Li. 166.

143.

Prawdáć to iest / y tego my pilnie, przećiwko wßystkim dzisieyßym Kacerzom, bronimy; że potrzeba ku zbawieniu trzech Cnot głownych / Wiary / Nadzieie / á Miłosci: aleć to nic ku temu nowemu wáße[y] Wkładaniu rąk. A iesli trzeba Miłosci Bożey y Braterskiey / także też Nádzieie w Panie Bo-

7 częśc.

Trzj Cnoty / ku zbáwieniu potrzebne.

dze mocney/ku Wierze/ po Krzćie: czemuż Nowowiernicy / y waßy też z nimi/ná Wierze sámey swe zbawienie sádzą? Inßać iest / trzy; inßa / iedno: gdzieć sámá Wiárá Vspráwiedliwia/ á zá Vspráwiedliwieniem pewnie zbawia; tamći iuż nietrzeba sie stáráć / o Nádzieię/y o Miłość: á iesli sámá Wiárá niezbawia/y zá tym po Krzćie pewnie nieuspráwiedliwia; thedyć prozno ktho sámą Wiárą ma sie chlubić. Otworzćie trochę oczy/ dla Boga/Bráćia mili: wielką ślepotę y nieumieiętność thych Ministrow waßych obaczyćie; á zá tymi ich Przećiwnosciámi/ (Sámá Wiárá; Niesámá Wiárá) łatwie do Kosciołá Powßechnego przystaniećie. czego ia káżdemu z was/iáko prágnący zbawienia káżdego / práwie życzę.

Kontrádikcia.

Summá Artykułu 13.

1. Wieczerza Páńska/ Testámentu nowego iest Swiątośćią/ od Páná Christusá vstáwioną.

2. Chleb

Artykuł 13.

2. Chleb Wieczerzey Páńskiey iest Ciáłem/ á Wino iest Krwią Páná Christusowa.
3. Chleb iednák chlebem / á Wino winem zostawa/ áni swoiey podstaty álbo własnośći przyrodzoney oboie tráca.
4. Sámi tylko wierni duchownie / ták zbáwiennie/ te Swiatość przyymuią.
5. Tylko ma być rozdawano / á społecznie przyymowano / Ciáło y Krew Páná Jesu Christá/ w tey Swiatośći: nie ofiárowano/ áni wystáwowáno / áni ku pokłonie podnaßano/ albo po rynku ꝛc. noßono.
6. A tho ma być przyymowano / pod oboią Osobą/ osobliwie Ciáło / á osobliwie Krew iego swieta.
7. Tá Swiatość ma być przyymowaná bez kłániánia / á Boskiey poczty iey czynienia: wßákoż z ważnośćią á vczćiwośćią przystoyna / á zwłaßczá z doswiadczeniem siebie sá=
8 Przy vżywániu tey Wieczerzey (mego Páńskiey/ o Pánie Christusie każą/ ꝛc. modlitwy czynią / á potym z poważnośćią rozdawáią / á wierni kleczac z dziekámi przyymuią/ smierć Páńską zwiastuiac. ꝛc.

Odpowiedź.

OStáteczny Testament Páński krotkimi słowy swieci Ewangelistowie opisáli, á iest tho z wielkim

Roznice około iedney Swiatości.

wielkim / v bogoboynych ludźi / podźiwieniem: iż około iedney rzeczy / tak wiele iest roznic miedzy tymi samymi nowymi Ewangeliki; że iuż niewiedzą drudzy / (zwłaszcza gdy teraz tak / a wnet zasię inak / y vczą y przyymuią) co daley czynić / á co o tym wierzyć. Trzy słowká sa Páńskie; To iest Ciáto moie; To iest Krew moiá: á wżdy o tym bárzo roznie káżą / vczą / piszą. O mity Duchu zgodliwy! Jest iest tu Duch / Brácia; ále pewnie nie Duch świety / z sobą zawżdy zgodny.

1 część.

Co Pan Christus ná ostátecżney swey Wieczerzy postánowił; iest to (ná co y wy zezwolicie) poważna Swiątoscia: ále iest (co my wam wywiedziemy / gdybyscie tylko bez áffektow czytali) nie sáma tylko Swiątoscia. Abowiem iest y Ofiárą; á pierwey Ofiárą / potym Swiątoscią: inácżey nigdy ani było / áni być

144. może / w prawym Kościele Bożym. bidę tego niżey dowodźił.

2 część. Mat. 26. &c.

Nad te słowá Páńskie; To iest Ciáto moie / To iest Krew moiá; niebyło nic iáśnieyszego / w Kościele práwych wiernych

wiernych Bożych: ale dziś/ v tych nie-
wiernych Nowowiernikow/ y wáßych
thákże Miniſtrow / ſą bárzo nieiaſne:
chociayże oni ſámi zowią ie iáſnymi.
Mowi Pan Chriſtus; To ieſt Ciáto
moie: nie mowi; Ten Chleb ieſt Ciáto
moie; czemuż wy śmiecie odmieniáć
ſłowá iego / y do nich Chleb przydá-
wáć? przecż wy wáżyćie ſie mowić; Ten
Chleb Wieczerzey Páńſkiey, ieſt Ciáto
Páná Jeſu Chriſtá? Doktáda ſam
Pan daley; co tho zá Ciáto/ y co też zá
Krew: Ciáto (mowi) to ieſt moie; kto-
reż zá was ieſt wydawáne: á Krew tá
ieſt moiá / Krew Nowego Teſtámen-
tu; ktorá zá was, y zá wiele, ieſt wyle-
wana/ dla odpußczenia grzechow. Je-
ſliß tedy to ieſt Ciáto / w ktorym Pan
cierpiał; y tá Krew / ktorá zá nas wy-
lał: czemuß wáßy śmieli mowić inßą / przy Liczbie 78? czemu w tym Ciele / w ktorym Pan cierpiał / y w kthorym zmartwych wſtał / w Niebie go zámknęli? á za to nie wielkie Przeciwnoſci tych wáßych Miniſtrow / w ták powáżnych rzeczách?

Nowowierznicy z iáſnych ſłow P. vczynili nieiáſne.

Dowod

Contradikcia.

Tameſcie trzymali

z Kál-

z Kálwinem/ y z niewiernymi Káphár-
nayſkimi Sakrámentarzmi; tu záſię z
Lutrem: ktory tak ſie niemogł zgodźić/
w they przeciwney roznoſci/ z Kalwi-
nem; iże dla tego tylko iednego Artyku-
łu/ Zwingliuſá, miſtrza Kalwinowe-
go, zá pewnego miał Kácerzá. My
wierzymy mocnie ſłowom Páńſkim/
bárzo w ſobie iaſnym: wierzymy záiſte/
y wyznawamy/ y chwałą zwierzchnią
tego poświadczamy; że po poświącá-
niu Kapłana przyſtoynego/ ná to po-
rządnie poſtanowionego/ y mocy ſobie
dáney przez Kácerſtwo nietrácącego/
z Chleba sſtaie ſie ono Ciáło Páná Chri-
ſtuſowe; kthore wźiął z Panny Má-
riey/ w ktorym cierpiał/ y zmartwych
wſtał/ a naoſtatek do Niebá wſtąpił.
a to ſie sſtaie/ nie ludzką/ ale iego ſame-
go mocą; ktory mowi/ przez Kapłaná,
ſługę ſwego: To ieſt Ciáło moie/ zá was
wydane. Tákże też y o Krwi rozumie-
my; iż nie inſza/ ale ona/ kthorą zá nas
Pan wylewał/ ieſt w tey nachwale-
bnieyſzey Swiątoſci: ieſt zupełny á nie-
rozdzielny Pan Chriſtus/ prawdźiwy

Słowō Pań-ſkim ſá-mi Pow-ſzechnicj mocnie wierzą.

Bog

Bog y Człowiek. Nieprzydáiemy nic; nieodeymuiemy nic: iáko słowá sáme brzmią; (bo tu Wiáry/ nie Rozumu/ trzebá) ták ie rozumiemy. Mowił Pan, o Ciele swym/ y o Krwi swoiey: gdy to mowił; byłá Krew z Ciáłem/ y Bostwo z Człowieczeństwem: Wiárę tę/ że tám iest zupełny á nierozdzielny wszystek P. Christus/ sam Pan swymi słowy nam podał. á iżeby Chleb, był przedsię chlebem/ á Wino winem; kto wam to podał? kto was wżdy tego náuczył: aby Istnosci swey nietráćili Chleb y Wino? Pan Christus nie mowi; Ten Chleb iest Ciáło: álbo; To iest Ciáło moie z Chlebem/ álbo w Chlebie/ albo pod Chlebem: ták/ iáko Luterani rozni roznie mowią; y wy im thego teraz pomagaćie. Szłoby też tho zá tym/ że Chleb z Ciáłem ćierpiał; gdyby Chleb z Ciáłem był/ przy Wieczerzy: ále nam ná ten czás inych Dowodow/ oprocz iásnych słow Páná Christusowych/ niepotrzebá. Mowi Pan; To iest Ciáło moie: dáley sie thy niedomyslay; ále wierz stale á mocnie/ pod Osobámi tylko Chle-

3 cżesć. ¶ Istnosći Chlebowey niemáß z Ciáłē Páńsk. 1 Dow.

2 Dow.

145. ko Chleba y Wina / a nie pod Jſtotámi / być Ciáto y Krew zupełnego a nie rozdzielnego Páná Jeſuſá Chriſtuſá.

Oſobá o Jſtotá Chlebowa, coſa.

Co to ieſt / Oſoba Chlebowa; a co też / Jſtota, albo Jſtność iego: proſty tego nie łatwie zrozumie; trzeba na to Dialektiká, y Phyſiká: ći temu dobrze rozumieią; iáko Przypadłoſći tylko rzeczy / á nie Jſtność ich / okiem bywa oglądaná. Białość Chlebowa / Okrągłość / y Smák / ſą Przypadłoſciámi: te ty widźiß; Jſtoty niewidźiß: te zoſtáią w Sákramencie; á Jſtotá Chlebowa przemienia ſie w Jſtotę Ciała Páńſkiego: y to my po proſtu iednym ſłowkiem zowiemy Tranſſubſtantiátionem. Kto tego nierozumie; niech ſie pierwey w Szkole vczy: á o rzeczách / ktorych nie rozumie / niechay nieśmie gadać. Pierwey ći trzebá Náuk wyzwolonych; potym do Piſmá Swiętego z boiáźnią á z pokorą: ale v was inaczey ſie dzieie:

Brácia od Huſſá ſwego rozni.

przeto też ieſt błędow doſyć. Máßrch Miniſtrow tha náuká / około Ciała z Chlebem / niezgodźi ſie z ich miſtrzem, Janem Hußem: do ſwoiey śmierći on

wierzył

wierzył, odmianę Istoty Chlebowey w
Ciało Pańskie; a wierzył / przeciwko
swemu też mistrzowi / Janowi Wikle-
fowi. Takać iest v ważnych zgoda: ina-
czey vczeń; inaczey mistrz: a widy y v-
czeń/y mistrz/chlubić się chce prawym
Słowem Bożym. Dowod waż pierw- 1 Spár-
szy/ktorym przykładacie Chleb do Cia- cie.
ła/ten iest; iże Chleb chlebem/a Wino
winem/ Pismo S. nazywa: Prawdać
iest/ nietylko Paweł S. mowi; Kto po 1 Cor. 11.
żywa tego Chleba/y Kielich Pański pi-
ie: ale y Powszechny Kościoł tho / w
swym Kanonie/ iuż po Poświęcaniu/
czyni: wszakże abytam ieszcze miała być
Istotá Chlebowa/tego Paweł S. nie- 1 Dow.
rozumiał; ani Kościoł wierzył: A cze-
mu? iże Pan sam mowi; To iest Ciało
moie &c. czemu ieszcze? iż Osoby chlebo- 2 Dow.
we zostáią / y Przypadłość chlebowa.
smysły naße czuią; okrągłość/białość/
smak. czemu ieszcze? iże te rzeczy / z kto- 3 Dow.
rych Istnosci inßa się rzecz stáie/ pier-
wße swe imiona czásem miewáią/ w Pi-
śmie Swietym. Rozgá Moyseßowa Vtwier-
odmienitá się prawdźiwie w Węża: á dzenie;
Exod. 7.

wżdy iednák Węża żywego ná on czás;
Ioan.2. Pismo zowie Rozgą. tákże też Wodá/
w Kanie Galileyskiey/ odmieniłá y o-
bročiłá sie w istotne, á práwe Wino: á
wżdy iednák ono Wino zowie Ewán-
gelistá Wodą. Coż wżdy oni goscie pi-
li; Wino/ czyli Wode? iesli Wino:
A Dow. przeczże go zowie Wodą? A żebyć sie
nie zdáło trudno ku poięciu; iáko pod
Przypádłosciámi inszymi/ insza bywa
Istność; pod Osobámi Chlebá, Ciá-
ło/ á pod Osobą też Winá, Krew Pá-
ná Christusá: przypátrz sie y sámey Fi-
gurze Ciáłá Páńskiego, Mánnie. Co
Exod.16. dał (powiedz mi) Pan Bog Zydom ná
Psal.77. puszczy; Chleb/ czyli Rozgę? Pismoć
Sap.16. Chlebem zowie wszędzie: y pewna też
to; żeć nie Krupy śnieżne/ áni Rosę/
áni co inego tákiego/ oni Zydowie ie-
„ dli. Jesliż Figurze sie dziwuiesz; á nie-
„ poymiesz tych dziwow/ iedno Wiárą:
„ dáleko wiecey trzebá Wiáry/ do práw-
„ dziwosci Ciáłá Páńskie° / y Krwie ná-
Zám- „ świętszey iego. Przetoż gdy Ciáło Páń-
knienie. skie zowiemy Chlebem; dla przerzeczo-
nych przyczyn/ y Pismo S. to czyni: á

Chlebo-

Chlebowey Istnosci iuż tám niemáß. Drugi Dowod waß, ten iest: Niebyto-by (powiedácie) Swiatoscia; gdyby żywiol być przestał: to iest/gdyby chleb chlebem/á wino winem/niebyło. y tego tym podpieráčie; iż w ten czás/ gdy ku żywiołu przystąpi Słowo/ Swiatość bidzie. Tego Dowodu Sákrámentarze tylko moga iákożkolwiek/według swoich wykrętow/ vżywać; á nikt iny: dla tego/waßy Ministrzy nieumieiętni/ná tym iednym mieyscu/ są y Luteranámi y Zwynglianámi. co iednák v tych/ktorzy prawdzie przypátrzáią ſie/ żadnym obyczáiem być niemoże. Luter mowi; Jest Ciáto Páńskie: Zwinglius mowi; Chleb tylko iest/ Ciáto nie iest. ácoż maß kontrádikcia. A iżeby ten Dowod tylko przynależeć mogł Sákramentarzom; ze Krztu S. obáczy: ná ktorym/ Woda nie iest Duchem S. ani Dárem iego; ále tylko iest Żywiołem/ y Znakiem Swiatosci widomym. ku ktoremu Żywiołowi gdy przystąpi słowo one; Ja ciebie Krzcze/ w imie Oyca Syna y Duchá Swiętego: w ten czás, Krzest

2 Spáżčie.

Dowod Sákrámentárski.

práwą ieſt Swiątoſcią; to ieſt / w tym
czás, Wodá widoma známionuie łás
ſkę Bożą niewidomą / táſkę omywáią
cą plugáwość duſze człowieczey. A
toć też naydzieß w inych Swiątoſciách,
y ná Bierzmowaniu / gdy do Krzyżmá
widomego przyſtąpi Słowo Biſkupie /
iuż zá tym, bywa dány dar Ducha S.
niewidomy. Tak tedy Argumentuie
niewierzący Słowom Páńſkim, Sa
krámentarz / ſtoſuiąc Krzeſt z Sákra
mentem Ciáłá y Krwie Páńſkiey: Já
ko (mowi) ná Krzćie / Wodá znáczy
Ducha Swiętego; á nie ieſt oná Ducha
Swiętym: tákże też ná Wieczerzy Pań
ſkiey / Chleb znáczy Ciáło Páńſkie; ále
nie ieſt Ciáłem Páńſkim. co też o Wi
nie / álbo o Kielichu / tymże ſpoſobem
mowią. A widźićieß iuż / Bráćia; co
czynią wáßy! ſłyßyćieß / co pißą: Jeſt /
y Nie ieſt / (powiedáią) Ciáło Páń
ſkie. Jeſli oczy mácie: iáſnie widzieć
(byſcie tylko chćieli) możećie. A iżeby
Sákrámentarze tego Argumentu wy
wáli; kto namniey ieſt świádom ich ſe
kty / wie o tym dobrze, ná ktory ich Ar
gumen

gument ták my dobrze odpowiádamy: Nie rzeczono tego Wodzie/ przy Krzćie; co rzeczono Chlebowi / przy Wieczerzy Páńskiey: nie rzeczono/ przy Wodzie; To iest Duch Swięty: ale rzeczono/ przy Chlebie y Winie; To iest Ciáło y Krew moiá. Inszą tedy masz rozumieć, o Krzćie; á inszą, o Sákrámenćie Ciáłá y Krwie Páná Christusowey. o Krzćie / á nie o Wieczerzy Páńskiey / pisał ná on czás Augustin; gdy te słowá powiedział: Odeymi Słowo; coż iest Wodá / (przy Krzćie) iedno woda? przystępuie Słowo ku Zywiołowi; y sstaie sie Swiątość. [Detrahe Verbum: & quid est Aqua; nisi aqua? accedit Verbum ad Elementum; & fit Sacramentum] A przetoż co S. Augustin nápisał o Krzćie; to niechay do Krztu należy: w Swiątosci Ciáłá Páńskiego/ á w sámey tylko tey Swiątosci/ inszá dáleko rzecz iest. Abowiem naprzod przystępuie słowo Páná Christusá/ Syná Bożego/ ono; Tho iest Ciáło moie/ y Krew to moiá: zá ktorym Słowem wszechmocnym / dziwnym sposobem

Skáżenie tego Dowodu Sákrámentárskie°.

Tract. 80 in Ioan.

Sũmá Wiáry / około Ciáłá Páńskiego.

bem stáie sie wielka á powazna odmiá
na; Chleb w Ciáto / Wino w Krew/
tego ktory wßyſtko ſtworzyt moca, dźi
wnie ſie obraca y przemienia. za ktho
rym Poświacániem / pierwey vcżciwie
y z Poktonem cżynimy Ofiare Chrześci
ańſka / wedtug porzadku Káplańſtwá
Melchiſedekowego / ná pámiątke prze
ßćia Pańſkiego do Oyca: á potym przy
iete Ciáto y Krew Pańſka / Báránek
on iedyny, po Ofierze ku pożywániu
dany / bywáią nam Swiątoſcią, nas
rozmáitymi dáry Bożymi poświącáia
ca / y Páná Chriſta z námi przedźiw
nie iednym ciátem cżyniaca. Są tu
Znáki widome darow Duchá S. niewi
domych: Oſoby Chleba y Winá widó
me, znácżą nam zupełnego Páná Chri
ſta niewidomego; á Oſoby potym od
nas przyiete widome, znácżą nam przy
ietego od nas Páná Chriſtuſá niewido
mego / y z nim łaſki Boże oſobliwe w
ziete. Wedtug tedy was; niemoże być
Ciáto Pańſkie / iedno z Chlebem á z Ie
ſtotą iego: ale wedtug mocy ſłow Sy
ná BOżego; pewnie á iáście Ciáto y

Krew

Krew iego iest / pod Przypádłosciámi tylko Chlebá y Winá. Przeto ktożkolwiek niewierzy iásnym á pewnym słowom Páńskim; nád tym káżdym / iáko niewierzącym wszechmocnemu Synowi Bożemu / gniew Boży wiśi. w ktory ábyscie wy niewpádli / á Zywotá wiecznego zátym niestráćili; ia wam rádzę / wierzćie z Kosciołem Powszechnym. Abowiemći nie inszey Wiáry nas vczą y stárzy Doktorowie. Cyprian S. ták nápisał: Chleb then pospolity / w Ciáło y Krew odmieniony. ꝛc. [Panis iste communis, in Carnem & Sanguinē mutatus] y drugi raz / thamże; Chleb ten / powieda / ktory Pan Zwolennikom podawał / nie Figurą widomą, ále Istnoscią odmieniony / wszechmocnoscią słowá sstał sie Ciáłem. [Panis, non Effigie ꝛ sed Natura mutatus, omnipotentia verbi factus est Caro.]

Zámknienie.

Ioan. 3. 147.

Dowod stárych Doktorowe.

Serm. De Cœna Domini.

V Ambrożego S. tákże / częste są te słowká; Mutare, Conuertere: mowi on iásnie; iż sie Odmienia / y Obraca / Chleb w Ciáło. ꝛc. Czytay sobie / Lib. 4, Cap. 4 & 5, De Sacramentis; tákże też / De

iis qui misteriis initiantur, Cap. 8 & 9: na obudwu mieyscach / szeroce o tym pisze: á te iego słowa są y w Dekrecie / De Consecr. Dist. 2. Chrysostomus też ma słowko Transmutationis: Przemienia sie (mowi) Chleb w Ciało. á v Theophylakta naydziesz słowa / Transelemẽtationis, Conuersionis, Transformationis: czythay go / in Matthæum & in Marcum. Tosz / á nie ina / inszy Doktorowie trzymáią: y Koncilium Powszechne Lateránense / przed 300 lat / Wiáre Powszechną potwierdza: tam nayduiemy słowko Transsubstantiationis; to iest / Istoty w Istotę przemienienie.

In Liturgia.

Spárćie

A nieidzieć nam o słowa; ale o rzecz: iednęć rzecz znáczą te słowá rozne; Transsubstantiatio, Transelementatio, Trãsformatio, Conuersio, Transmutatio, Mutatio. &c. Dosyć o tym; dla krotkości.

4 część. Złe y dobre przyięćie.

Prawda iest; że y źli y dobrzy (ści. przyymuią iedne rzecz / iednego Páná Ciáło y Krew: dobrzy / ná żywot wieczny; źli / ná wieczne zátrácenie: dobrzy sstáią sie żywymi y poświeconymi członkami Páná Christusowymi; á źli, Szátáński

táńſkimi: onych Pan Chriſtus, w nich mieſzkaiący, naſyca/ pośila/ od grzechu y od śmierći zachowywa/ y żywot wieczny daie; a niegodni wſzytkie rzeczy máią przećiwne. co Páweł S. zámknął iednym słowem; Pożywa ſobie Sąd. 1 Cor. 11.

Dla czego tá Swiątość ieſt poſtanowioná od PAná Chriſtuſa; tho pilnie trzebá rozebráć: wy niechcećie/ tylko Jeść a Pić; my pierwey pokłon, Synowi Bożemu przyſtoyny, czynimi/ potym Ofiáruiemy/ y vczćiwie náoſtatek Pożywawy. Niechay ſie nikt niemyli ná tym; iáko by iedna rzecz/ dla iedney tylko przyczyny/ miáłá być vſtáwiona. bo inaczey/ w wielu rzeczach/ náyduiemy. Ofiary ſtárego Zakonu, dla czego były vſtáwione? aza tylko dla Ofiárowánia? po Ofierze/ część ſobie Kapłani brali; á część ludziom ofiáruiącym podczas dawáli. tákże też y Báránek Wielkonocny (ktory/ z inymi Figurámi/ znáczył niewinnego Báránka Páná Chriſtuſá) nietylko był Jedziony; ale też y Ofiárowány/ y ná Pámiątkę dobrodzieyſtwá Egyptſkiego vſtáwiony. Te-

5 częśc.

148.

¶ Jedná rzec bywa dla wielu przyczyn.

1 Dow: Leuit. 7. &c.

1 Reg. 1.

2 Reg. 6.

2 Dow: Exod. 12.

go Baránká iednego / puſciwßy inßé Ofiáry/przed ſie iedno weźmićie/ Brácia mili: ſtoſuyćie potym pilnie tę figurę / z Pánem Chriſtuſem, Chrześciáńſkim Bárankiem: vírzyćie/a tárwie y iaſnie vírzyćie; żeć ći Nowowiernicy/ ktorzy Ofiárę Ciáłá Páńſkiego mßeią/ ſą pewni á iáſni Przeſłáńcy Antichriſtowi. Antichriſt ma z Koſciołow wyrzućić vſtawiczną Ofiárę; iáko Dániel nam prorokuie: niemoże on/ áni będzie mogł/odiąć Ofiárę ſerdeczną; ále Mßą mieć/ y przy niey Ofiárę czynić/ y może zábronić/ y pewnie zábroni: iákom tho iuż wyżßey wywiodł. Ale krotko rzecz thę záwiązuiąc / iże Ciáło PAńſkie ze Krwią, ma być przed Pożywániem Ofiárowáne; ten mieyćie Argument: Jeſli Pan Chryſtus / na oſtátecżney Wieczerzy/nie Ofiárował pierwey Ciáłá y Krwie ſwoiey / niżli rozdał; y ieſli nam nieroſkázał tego czynić: my też nie mamy Ofiárowáć: Ale on pierwey Ofiárował / niżli rozdał; y roſkázał nam to czynić: Przetoż winni ieſteſmy iego Roſkázánia ſłuchać; y to/co on czynił/ czynić;

Lic. 43. 117.

¶ Ciáło PAńſkie ma być Ofiárowáne/ przy Mßy.

1 Sow: zá Mßą.

czynić. Na tym tedy pytániu wßyſtká rzecz ieſt; Ofiarowatli Pan Chriſtus pierwey Ciáto y Krew ſwoie / niżli rozdawat ſwym Apoſtołom? Pilnie czytayćie y przypatrzayćie ſie / proßę was: o rzecz nam idzie niemała. Niepatrzćie tego: że wam ták hydzą ći nowi the ſtarą Ofiarę: dobrzeli to czynią / álbo nie; tego pilnie pátrzćie. Mowię thoż Kośćiołem Powßechnym; iże P. Chriſtus pierwey Ofiárował Ciáto ſwoie y Krew / niżli rozdał: a ná thym krotko (aby ſie rzecz prawdżiwa łatwiey poięłá) naß Dowod ſádzę: Jeſliby Pan Chriſtus nie Ofiárował pierwey / niżli rozdał Ciáto y Krew ſwoię; nie ſtałoby ſie było doſyć Proroctwom / y Figurom, ſtárego Teſtámentu: Ale iże on wypełnił wßyſtko do námnieyßey kryſzki; a ná Krzyżu Swiętym / y w dzień zmartwychwſtánia / teº nam poświadczył: Thedyć pewnie pierwey Ofiárował / niżli rozdał. Proroctwa mię ná ten czás zániechawßy / to weźmiemy Dawidowe; ktore y Páweł S. wſpomina: Tyś ieſt (mowi Bog Oćiec do Syna ſwego)

Minor.

Dowod vtwierdzáiący Minorę; iż P. Chriſtus ofiárował.

Mat. 5.
Ioan. 19.
Luce 24.

Vtwierdzenie Dowodu / Melchiſedek:

Psal.109. swego) Kápłanem ná wieki / według
Heb.5,7. porządku Melchisedekowego. Miał
być Kápłanem Pan Christus wiecz-
nym / áż do końcá świata / ná kształt Ká-
149. płaná Melchisedeká: co to zá Melchi-
sedek był; pierwey zrozumieć mamy;
Gdy sie wracał Abram z zwyćiestwá;
záiechał iemu ten tho MElchisedek /
Krol miástá Salem, y Kápłan: o kto-
Gen.14. rym ták Pismo S. mowi: Melchisedek,
Krol Salem / wyniozwszy Chleb y Wi-
no / (bo Kápłanem był Bogá nawyż-
szego) błogosłáwił ABrahamowi; y
rzekł: Błogosłáwiony Abram Bogu
nawyższemu, Stworzyćielowi nieba y
ziemie / y błogosłáwiony Bog nawyż-
szy; zá ktorego obroną / masz w rękách
Wykład twoich nieprzyiaćioły. Zgodny iest wy-
z Dowo kład wszystkich Doktorow Chrześćiáń-
dy pew- skich / y stárych Rabinow Zydowskich;
nymi. iże ná ten czás Melchisedek, ten Ká-
płan / Ofiárował Chleb y Wino Pánu
Bogu / zá zwyćiestwo Abrámowe / bło-
gosłáwiąc PAná BOgá / y błogosłá-
wieństwo dáiąc Abrámowi; iáko Ká-
płan. Abowiem ten iest nawłaściwszy

vrząd

vrząd Káptáński / ktory sámemu Káptanowi záwżdy przynależy / Ofiárowáć: do ktorychkolwiek ludźi / álbo też Zakonu / vdaß sie; ták naydźieß. y Páweł S. tego poświadcza: Ktory iáko skoro powiedział tę Regułę / o Biskupie, Káptanie nawyżßym; że

Káżdy Biskup / ku ofiárowániu Dárow y Ofiar, bywa stánowion: Heb: 5, 8. w Náu. Lic. 22.

nátychmiast dołożył tę Consequentią:

Przetoż potrzebá iest; áby y náß Káptan Pan Christus miał nieco / coby ofiárował.

Gdy tedy mowimy o Káptanie Melchisedeku: Wyniosł Chleb y Wino; bo był Káptanem: pewnie iuż to Wyniesienie, y dla Ofiárowánia sie sstáło / y Ofiárowániem było. dla czego stárzy Doktorowie czesto thak zgoła czytáią; Melchisedek ofiárował Chleb y Wino. Li. 122.

Jeslić wspomniał Moyseß Káptaná / przy Chlebie y Winie wyniesionym; á przy tym osobliwe też Błogosłáwieństwo przydał: iużći tám pewnie Káptanowi dał Ofiárę. A za nie wßyscy Wybráni Boży (ktorzy ták w stárym / iáko

y w no-

y w nowym Zakonie / ſą Kapłany Duchownymi) máią też ſwoie Duchowne
Pſal. 50, 49, 4. Ofiáry: za niemáią Ofiar ſerca ſkrußonego / Ofiáre Chwały Bożey / Ofiáry Spráwiedliwoſci ꝛc: Awo każdy Kapłan Ofiáruie: Melchiſedek iż był Kápłanem; pewnie też Ofiárował / ná on czas / Chleb y Wino, ktore ieſliby dał potym ku Pożywániu y Piciu / pierwey Ofiárowane; tego niewſpomina Piſmo. wßakże ieſt to rzecz y podobna; y z tym / co Pan Chriſtus czynił, Figurę iſciąc / barzo zgodna. Abowiem tak ſię
Li. 148. Záwiązánie. dziáło y przy Ofiárach ſtárego Zakonu: iákom wyżßey námienił. Dał tedy Chleb y Wino Abrámowi Melchiſedek; ále pewnie pierwey Ofiárowane Pánu Bogu, co y ſłowá tłe; Kápłan Boga nawyżßego; y zgodne zrozumienie Doktorow S. potwierdza. Przywiodłćibym ia thu wiele Theologow; Cyprianow / Hieronymow / Auguſtinow / Chryſoſtomow ꝛc: gdybyſcie tylko chćieli ná tym przeſtáć. tak tho pewna ieſt á iſta; że áni iednego nienaydźiecie / z ſtárych Doktorow Chrześcijáńſkich / ktoryby

ktoryby odeymował Kápłanowi Mel-
chiſedekowi, ná on czás, Ofiárę: y Ra-
binowie Zydowſcy ſtárzy / przed przy-
ßćiem Páńſkim / tego im mocnie poma-
gáią. ći to nowi / zá tą nową ſwą Wiárą / nowe ſobie wykłady náyduią: cho-
ćiay nic krzeczy; tylko, áby ſie kręćito / Zámknienie pierwßego Vtwierdzenia.
yniezgodá czynitá. Ofiárá tedy Mel-
chiſedeká, Bogá nawyżßego Kápłaná, thá bytá / Chleb y Wino / ná pá-
miątkę zwyćieſtwá Abrámowego ſprá-
wiona: Pan Chriſtus iże ieſt Kápła-
nem / według porządku Kápłaná Mel-
chiſedeka: Przetoż pewnie / przy oſtáte- 150.
czney Wieczerzy / ná ktorą był przynie-
ſiony Chleb y Wino / Ciáło y Krew
ſwoię pierwey Pánu Bogu ofiárował /
niżli ku iedzeniu y pićiu Apoſtołom roz-
dał; á to vczynić raczył / dla Pámiątki
Zwyćieſtwá ſwego / y Czártá od ſiebie
porażonego. Patrz; iáko ſie Figurá z
Rzeczą zgadza! Chlebá proſtego / ták- Spárćie
że też Winá / niemogł ofiárować then;
ktory w Nowym Zakonie / ieſt y ſam
Kápłanem / y ſam Ofiárą: pod oſobámi
tedy Chlebá y Winá / Ciáło y Krew
ſwoię

swoie ofiarował; a z strony Osob widomych Chleba y Wina / dosyć vczynił Figurze Kapłana Melchisedeka / y Proroctwu Dawidowemu. Także też niewypełniłby Pan Christus Figury Baranka Wielkonocnego; gdyby nieofiarował był przed tym / niżli rozdał / Ciała y Krwie swey naświętszey. Baranek on pierwey był Ofiarowany / niżli go iedziono: był vstawiony / na Pamiatkę dobrodzieystw Bożych, w Egyptcie Zydom vczynionych; a zwłaszcza / iż od Angiołá bijącego, ich dziatki pierwonarodzone niebyły pobite: był też iedziony / w iednym Domu: kosci w nim niełamano ꝛc. Stosuyże thu iuż / Bracie / istą Prawdę z Znakiem: y vkaż nam; iako / á gdzie / w Pánie Christusie to sie spełniło. Niełamano kosci iego / na Krzyżu swiętym: ták iest: ta iedna rzecz tam sie wypełniłá. á drugich niemało rzeczy / gdzie? gdzie był Jedziony / po Ofiarowaniu? gdzie ná Pamiatkę vstáwiony? gdzie wżdy / gdzie? przecz sie kręciß? czemu nieodpowiedaß? Ciało skrwiáwione ná Krzyżu, niebyło rąbane /

2 vtwierdzenie Dowodu / Báránek Wielkonocny; Exod. 12.

Ioan. 19.

ne / (iáko rozumieli / y gorßyli ſie Ká- Ioan. 6.
phárnaycżycy) áni iedzione: ná Wiecże-
rzy / wiednym Domu, ieden Kośćiol
znácżącym / rozdawat ſwoie Ciáto náß
wiecżny Káptan: tu poſtánowit / cży-
nić ná Pámiątkę: á przeto też y tu / pier
wey Ofiárowat / niżli rozdawat; tak /
iáko ſie z Bárankiem Wielkonocnym
dziáło. Byt Báránek Ofiárą Przeßćia
Páńſkiego: [Victima Tranſitus Do-
mini] y Ciáto ze Krwią Báránká Pá
ná Chriſtuſá, ieſt Ofiárą iego Prze- Ioan. 13.
ßćia; ktore on vczynił z tego świátá,
do Oyca ſwego / przez Smierć ſwoie.
Tu też obácż / Brácie mily; iáko dziw- Ofiárá,
nie iedná to Ofiárá byłá / y ná Wiecże- ná Krzy
rzy / y ná Krzyżu / roznym tylko ſpoſo- żu / y ná
bem czyniona: tám Niekrwáwie; thu Wiecże-
Krwáwie: tu ná Smierć; tám ná Pá- rzy.
miątkę y Opowiedánie Smierći.
Gdżieć iedne rzecż, ieden á tenże Ká-
plan ofiáruie; támći iuż iedná ieſt Of-
fiárá: Pan Chriſtus Káptan nikogo i-
nego / iedno ſiebie ſámego / Ciáto y Krew
ſwoie / Pánu Bogu zá nás Ofiárował:
á iż Ofiárował / y ná Wiecżerzy / y ná

Krzyżu: tedyć niemogła tám ina / á tu
zasię ina / być Ofiára; ale thoż á iedno
Ciało iego / roznym tylko obyczáiem / zá
nas iest Ofiárowane. dla ktorey iedney
Ofiáry / część figur iednego Báránká
Wielkonocnego, ná Krzyżu; á więcey,
ná Wieczerzy / wypełnione są od Páná
Zámknienie dwoie° Vtwierdzenia. Christusá. Jesliż thedy niedosyćby sie
sstáło / ták przefigurowánemu Báránkowi / iáko też Kápłanowi Melchisedekowi; gdyby Pan Christus / ná Wieczerzy / naprzod Ciáłá y Krwie swoiey
nieofiárował: záisteć to iest rzecz prawdziwa; (áby sie wszystkiemu Pismu dosyć sstáło) żeć pierwey Ofiárował Pánu BOgu / niżli rozdał ku Pożywániu
Apostołom. á iże przydał / y roskazał;
Lucæ 22. To czyńćie / ná Pámiątkę moię. tedyć
my dobrze czynimy, w Kosciele Powszechnym / y Páńskiego w tym roskazánia przestrzegamy; gdy przed rozdawá-
151. niem Ciáłá y Krwie iego / pierwey toż
Wykład ofiárniemy. A w tym też iśći sie ono; co
Psal. 109. przepowiedział Prorok: Jesteś ty ná
wieki Kápłanem / według porządku
Melchisedekowego. Raz sie ofiárował

Pan

Pan Christus, Krwawie; ale ná káżdy dzień/pod osobami Chlebá y Winá/ofiaruie sie Niekrwawie: y tákim Káplanem będzie ná wieki; to iest/ áże (iáko Paweł Swięty wykłada) przyydzie. Ale spytaß iuż podobno: Czemuż tego niemaß w Ewángeliey; co mi w Proroctwie / y w Figurach / vkázuieß? Naprzod/ Bracie miły/ wiedz to; żeć nie wßystko / co Pan czynił przy Wieczerzy / w Ewangeliey iest napisano. Báránká Wielkonocnego pierwey P. Christus ofiárował/ niżli pożywał; według roskazánia Zakonu Bożego: á wżdy iednák Ewángelistowie, samo tylko iedzenie Báránka wspominaią. Przylał też Pan Christus Wody w Wino; ktore w Krew swą naświętßą odmienił: iest o tym świadectwo dawnych á S. Doktorow: o tym vmyslnie gada/ y to wywodzi/ Cyprian Swięty; Lib. 2, Epist. 3: y Kosciół Powßechny/ zawżdy Wodę z Winem przy Mßy mießáiący/ tego poswiadcza: á wżdy o tym przymießániu Wody do Winá / w czym są wielkie Táiemnice/ ani iedney litery nie

1 Cor. 11.

Spárćie W Ewángeliey iestli opisano Ofiárá / przy Wieczerzy?

1 Odpowiedź.

Li. 125.

 naydzieß

naydzieß w Ewangeliey. Słabać tho Consequentia; áby dla tego/ iż napisano nie iest/ niemiał Pan Christus czego vczynić: y thę iedne słußną mogłbymći dáć odpowiedź; wßakże y napisano to iest w Ewángeliey/ ale ták; áby peret niemietano ledá gdzie. Chćiał Pan Christus/ y chce/ Ofiárę tę w nawiętßey mieć vczćiwosci: dla tego thęż Duch S. pioro Swiętych Ewangelistow ták moderował; żeby w tym więtßey powadze było to / co nie wßystkim odkryto iest. Pámiętay/ co Basilius piße, o Chrzescijáńskich Taiemnicach: wielkie to są Mysteria/ przy Mßy: niedármo ie Gręci zowią Mysteria horrenda: pod Stráchem/ Dziatki/ pod Stráchem; ták Ruscy Popowie napomináią/ przy Liturgiey: Fideles tylko wiedzą/ co sie przy Mßy dzieie; według świádectwa częstego/ v S. Augustina. Jest tedy Mßa w Ewángeliey; ale w Taiemnicy. bo przy Ofiarach bywały/ y záwżdy bywáią Błogosławieństwa; Błogosłáwił Melchisedek Pana Bogá/ przy oney swey Ofierze; y Pan Christus/

2 Odpowiedź.

Mat. 7.

Lic. 99.

152.

1 znák opisánia Ofiáry.

ſtus/iſzcżąc Figurę/to vczynił: my też/ przy Mſzy/y Pana Bogá błogoſławimy; y o to/aby nas błogoſławił/ pilnie prosimy: przetoż w tym iednym słowku Ewangeliſtow ſwiętych/Błogoſławił/maſz Mſzą Pańſką. A za małe ieſt Błogoſławieńſtwo náſzego tego Káplana/ w iednym 17 Káp: v Jana S; ná kthorego kſtałt ieſt vczyniony naſz Kanon Koſcielny? wiedzą o tym ći; ktorym P. Bog zlećił Taiemnice Kroleſtwá ſwego. Nad to/ gdy ſłyſzymy o Chlebie y Winie/przy oney Wieczerzy; á przy tym pamiętamy/ co zá Káplan ofiarował Chleb y Wino: wnet zá tym dorozumiewaią ſie ći/ktorzy Táiemnice Figur wiedzą; iże tám ieſt wypełniono/ co przeznáczył Káplan Melchiſedek. wſzakże iuż nie Figurę/ Chleb y Wino; ále wypełnienienie Figur/ Ciáło y Krew ſwoię/ofiárował Pan Chriſtus. A z tąd też okazuie ſie błąd waſz; ktorzy Chleb y Wino zoſtawiaćie z Ciáłem y ze Krwią Pańſką. bo zá thą powieſcią/nie ſameby Ciáło y Krew ſwą/ nie ſámą Rzecz iſtotną, w Figurach

2 znák.

Chleb nie ieſt z Ciáłem.

przeznáczoną ; áleby y Rzecz y Figurę wespołek (gdyż wy Chleb z Ciałem złączáćie) Pan Christus był ofiarował, czego żaden niepozwoli Theolog; ktory wie/ tegoż w Nowym Zakonie być Kápłanem/ kto iest y Ofiarą. Ale obáczmy wykłady Doktorow Swiętych; okázuiąli nam oni / przy opisáney Wieczerzy Páńskiey/ skrycie opisaną od Ewángelistow, iego ná on czas Ofiarę. Hieronym S. thak krotko nápisał/ in Matthæum : Jáko w przefigurowániu Pana Christusá/ Melchisedek, nawyższego BOgá Kápłan/ Chleb y Wino Ofiáruiąc/ vczynił był : Pan Christus też prawdziwość swego Ciáłá y Krwie obecną wystáwił. [Post typicum Pascha , ad verum Paschæ transgreditur Sacramentum. vt, qnomodo in præfiguratione eius , MELchisedec summi Dei Sacerdos, Panem & Vinum Offerens, fecerat ; ipse quoq; Veritatem sui Corporis et Sãguinis repræsentaret.] Krotkie tho słowá są ; ale węzłowáte: rozwiąż; iesli vmieß: á przypátrz sie pilno Báránkowi/ y Melchisedekowi; ktore

3. Swiádectwá stárych Doktorow y trzećim Znákiẽ są/ y trzećim Vtwierdzeniem Dowodu.

tu

tu Hieronym wspomniał: Chrysostom In Mat.
thez Wieczerzą Pańską zowie Ofiarą: quoq;
ktora Smierći iego iest (iáko on mo-
wi) Symbolum: to iest / Znákiem, skry-
tą Taiemnicę w sobie máiącym: y dla
tegoż / zárázem na początku Homil. 83,
zowie ią Ineffabile Mysterium / Taie-
mnicą niewymowną. Theophilactus In Matt.
tákże iásną zmiankę czyni Ofiárowa-
nia / Oblationis & Immolationis. Be-
dá / in Matthæum pisząc / tylko Sákrá
ment wspomniał: in Marcum / Kápłá
ná Melchisedeká niezámilczał: á in Lu-
cam / y Sakráment, y Ofiarę, y Wodę
Winu przymieszáną znaydziesz. Opu-
szczam ná ten czás inych; te tylko przy-
wodzę; ktorzy ná Ewángelią pisáli.
Masz tedy / Bráćie miły / napierwszy Zám-
ten Dowod gruutowny / z Figur / z Pro knienie.
rokow / z Ewángelistow / y z Doktorow 153.
dawnych; iżeć Pan Christus Ciáło y
Krew swą / ná Wieczerzy ofiárował.
co iże też kazał czynić swym Apostołom: ij Do-
pewnie oni Roskazaniu temu dosyć czy- wod zá
nili; y dla tego Roskazania / we wszyst- Mszą:
kich Kosciołach Chrześcijáńskich / Ofiá- Apostołowie o-

Ofiárowáli Ciáło Páńskie. 1 vtwierdzenie 2. Act. 13.

rę tę stánowili. Ofiárę tę náßę / ktorą z ięzyká Zydowskiego / Mßą zowiemy; Gręci zowią Liturgią: thę Liturgią áby gdzie spráwowali Apostołowie; kto vmie Gręcki ięzyk / z Dzieiow Apostolskich porozumie. á to słowo / Liturgia / iáko znáczy Ofiárę, sámemu Pánu Bogu winną Służbę; oprocz pospolitego zrozumienia wßytkich Doktorow / y Lukaß S. w Kápit. 1, y Páweł S. Hebr: 10 / łatwie nas náuczą. Jedno tám iest słowo / przy Ofierze Zacháriasßowey / y przy Ofiárach Zydowskich: toż też słowo iest / od ktorego zowiemy Liturgią / przy Ofierze y Służbie Apostolskiey; Act. 13. Ofiárowáć Pánu Bogu / iest, iemu Służyć / y iemu sámemu Cześć winną czynić: nikomu inemu / iedno sámemu Pánu Bogu / Ofiáry niebywaią, áni máią być czynione. A kto

De Ciuit. Dei, lib. 8 Cap. 27. &c.

kiedy słyßał (ták S. Augustin piße) Kápłaná przy Ołtarzu / żeby miał mowić, w Modlitwach; Ofiáruięć Ofiárę / Pietrze / álbo Páwle / álbo Cypriánie? &c. iednę / iednemu BOgu tylko winną / przy pámiątkach Męczennikow

kow S. ofiárowana bywa Pánu Bogu Ofiárá Chrzescijańska. ꝛc. [Vnum, vni Deo tantummodo debitum, apud Martyrum memorias, offertur Deo Sacrificiũ Christianorum.] O Mßyć to naßey piße Augustin Swięty: przy tey/ my Bogu sámemu służymy: y Ruś Mßą swoię zowie Służbą. Máieth Baitko Służbu; Już po Służbie; ták oni o Mßy/ po swemu/ mowią. co dla tego tu dokłádam: abyś onę Służbę/ y onę Ofiárę/ przez kthorą służyli ná on czás w Kosciele Apostolskim/ chćiał y mogł zrozumieć. Gdzie też iest zmiánká Ołtarzá/ y iedzenia z Ołtarzá; zá Ołtarzem/ to iest, Ofiárnikiem/ (Ουσιασήριον od Ουσία) záwżdy idzie Ofiárá. z kąd sie iuż dobry Theolog domyśli; iżeć Páweł S. w Korinćie/ Ołtarz Páná Christusow Ołtarzowi Diabelskiemu przećiwny czyniąc/ y Ofiárowánie nád to ná tymże mieyscu miánuiąc/ Ofiarowáne Ciáło y Krew Páńską rozdawał. Tho maß z Pismá S. o Ofiárowániu Apostolskim. podźże do Historiy; podź do Swiętych dawnych Apostolskich Do

Służbá Ruska.

2 vtwierdzenie; 1 Cor. 10.

3 vtwierdzenie; y iij Dowod/ zá Mßą.

ktorow: nic v nich / iedno iż Chrześcianie maią Ofiárę Ciáłá y Krwie Páńskiey/ pospolitßego nienaydzieß. Czemuż tedy Ministrzy wáßy śmieią mowić; Tylko ma być rozdawáne Ciáło Páńskie/á nie Ofiárowáne: przecż nam oni tego bronią; co Pan Christus kazał czynić: co czynili Apostołowie; y Kościoł Powßechny we wßystkim Chrześcijáństwie záwżdy czynił / áże do dniá dzisieyßego: Być byli ći wáßy posłámi Páná Christusowymi; Ofiárá by iego/ według porzádku Melchisedekowego ná wieki postánowioną / niegárdzili: ále iż Mßę gárdzą/ błużnią/ nißczą/ y wymietuią z Kościołow; pewnie oni onego/ ktory ma wygłádzić widomą z Kościołow Chrześcijáńskich Ofiárę/ pewnymi są Przesłańcámi. Łátwieć mowić; Nietrzebá Mßey/ Mßa iest Bálwochwálstwo: ále trudno zásie tego dowieść; áby Pámiątkę Męki Páńskiey, Bálwochwálstwem być miátá. Szátan záwżdy świete rzeczy gáni; y Pánu Bogu ten Przeciwnik záwżdy iest przeciwny. iż tedy on to gáni; co Pan

Zámknienie.

Li. 117.

Mßá gámi/ Szátáń

co Pan Christus czynił y vstáwił / á co táńſka
záwżdy, w Kościele Chriſtuſowym y iest ſpra-
Apoſtolſkim, w wielkiey vczćiwoſci by- wá.
ło: niemaß ſie czemu dźiwować. Takći 154.
on zwykł czynić; inaczey czynić niemo-
że: á czyni cho pod pokrywką. Jeſt tá Szótan
Beſtia y Lwem / y Smokiem. gdy nie- iest Lwē
moie mordować; iadem zaraża: gdy nie y Smo-
moie Chriſtá ganić; (iáko pięknie Au- kiem.
guſtin S. napiſał / na Pſalm 39 y 40) Pſal. 90.
chwálić poczyna: ále dla tego; żeby ſtrá
cił / nie żeby zbáwił. [Draco iſte &
ſerpens induit ſe laudibus Chriſti: &
laudando Chriſtum, conatur decipere.
&c.] Z tąd tedy / pokrywa ſie ten wilk
owczym odzieniem; Chriſtuſem / Wia-
rą / Ewángelią: z tąd ten totr wykrz-
tny / przez ſwe naczynie / chytrze Piſmē
ſermuie. ktoby chćiał, niedać ſie iego
chytrośći vwieść / y iádem ſie iego nie-
zárażić / á zatym w Bałwochwalſtwo
Duchowne nie wpáść; ia rádzę / niech Nowo-
trzyma z Kościołem. Jeſt y v was / wierniey
Brácia / takie Bałwochwalſtwo: przy- przyymu
mnięcie to za Ciáło y Krew Páńſką; co ią Chleb
ieſt proſtym Chlebem y Winem. bo P. proſty /
Chriſtus zá Ciáło
Páńſkie.

Christus nie gdzie indzie / iedno w Kościele Powßechnym / Ciało y Krew swoie poświaca: á poświaca / naprzod ku Ofiárowaniu; á potym ku rozdawániu. Kto niechce poświacać dla tego; aby było pierwey Ofiárowanie: y tego tylko iest Chleb á Wino; Ciáłá y Krwie Páńskiey niemaß. co potym iáśniey wywiode. Dla Páná Bogá proßę / y dla zbawienia waßego / obaczćie posły Antichristowe, w tym iednym; że Ofiarę Ciáłá Páńskiego nißczą. rzeczći to iest iaśna: gdybyście wy iedno lepiey chćieli widzieć. Rzekłbyś thu iuż / y spytaß mie: Jakoż ta przy Mßy Ofiárá, z ona iedna ná Krzyżu, zgodźi śie? Ná to ia tobie thák odpowiedam krotko: Jeśli iest táż Ofiárá / Ciáłá y Krwie Páńska / ná Ołtarzu; ktora bytá ná Krzyżu: tedyć miedzy thaż a iedną rzeczą / niebędzie żadney roznice y żadney niezgody. Co zá Ofiárá ná Krzyżu bytá? za nie Ciało y Krew Páná Christusowá? á tu też / przy Mßy / nie co inego iest; iedno też Ciało y Krew Páńska: roznośc tylko iest Ofiáry; Krwawa / y Niekrwá-

Li. 174. Pilne ná pomináme.

¶ Ofiárę Ciáłá Páńskiego / ná Krzyżu y ná Wieczerzy / cozá roznośc?

Niekrwáwa: Na śmierć / y Ná wspo-
minanie śmierći. ták o tym zgodnie pi-
śą / ná Liść Páwłá S. do Żydow / Am-
broży, Chryżoſtom, y Theophylactus / tymi ſłowy: A coż tedy my czynimy? iż-
li nie káżdy dzień Ofiáruiemy? Ofiáru-
iemyć: ale ná Pamiątkę Smierći iego / to czynimy: á iedná tho ieſt Ofiára; nie
wiele Ofiar: toż (krotko mowiąc) zaw-
żdy Ofiáruiemy; nie inego dźiś / a inego
iutro, Baránká. &c. Biſkup náß on ieſt;
ktory Ofiárę, nas oczyśćiáiąca, ofiáro-
wał: też y teraz ofiáruiemy; ktora ná on
czas ofiárowána / ſtrawiona być niemo-
że. á to / co czynimy / ná Pamiątkę by-
łá onego; co ſie ſtáło. A bowiem tho
(mowi) czyńćie / ná moię Pamiątkę.
Nie iną Ofiárę; ale ták / iáko Biſkup /
też záwżdy ſprawuiemy; á więcey Pa-
miątkę Ofiáry czynimy. [Quid ergo
nos? nonne per ſingulos dies Offeri-
mus? Offerimus quidem; ſed Recorda-
tionem facientes Mortis eius. et vna
eſt hæc Hoſtia; non multæ: hoc Sacrifi-
cium exemplar illius eſt: idipſum ſem-
per Offerimus; non alium Agnũ cras,
alium

Do wod In Cap. 10 ad Hebr.

alium' hodie: vnum eſt hoc Sacrificiũ: vnus vbiq; eſt Chriſtus, plenus; vnum Corpus. Pontifex noſter Hoſtiam, mundantem nos, Obtulit: ipſam Offerimus & nunc; quæ tunc Oblata quidem, conſumi non poteſt. Hoc autem, quod nos facimus, in commemorationem fit eius; quod factum eſt. Hoc enim facite, inquit, in meì commemorationem. &c.] Te ſa ſtarych Doktorow Greckich y Lacinſkich ſłowa: dziwuy ſie Powßechney zgodzie. Ale poſtapiß podobno daley; y ſpytaß mie: Gdyż P. Chriſtus/przez one Krwawą ná Krzyżu Ofiárę, raz vczyniona/wßyſtko nam obſćie zaſłużył/y wßyſtko dobre z onęy Ofiáry nam płynie; coż po they przy Mßy Ofierze? y to podobno przydaß; iákoby Ciáło y Krew Páńſka na Mßy Ofiárowáć, było wątpić o Zaſługach Ofiáry Krzyżowey/y onym Zaſługom nieco iákoby vymowáć. Przez Ofiárę ná Mßy/ dla thego Zaſługom Ofiáry Krzyżowey nic nieumuiemy: iże toż tám Ciáło było; ktore ieſt przy Mßy. y ták práwie Mßa Krzyżowi nic nieuymuie;

Mßa nieuymuie nic Ofierze Krzyżowey.

1 Dow.

iáko

iáko Krzest z Swiątosciámi inymi.
Pisze S. Augustin; iż z boku Páná Chrystusowego, Swiątosci Koscielne wypłynęły. bo wszystkie z zasługi Ofiáry Krzyżowey moc máią. Gdy sie tedy kto Krzći; nietylko nieuymuie nic Męce Páńskiey / ále ieszcze zasługę iey obiáśnia: tákże też / gdy Ofiáruią Ciáło y Krew Páńską ná Ołtarzu / zasługę Ołtarza Krzyżowego opowiedáią. Abowiem Msza nászá to opowieda: iże przez Ciáło y Krew, zá nas wydáne / iesteśmy z Pánem Bogiem ziednáni; y przez tegoż Ciáłá y Krwie zasługę / kthore nam Pan nász zostawił ná Ołtarzu / Páná Bogá o wszystko dobre prośimy: A czemu thák; rzeczesz? czemu przy Mszy? áza niemoże być bez Mszey? Dla tego ták / Bráćie miły; iże ták P. Christus roskazał / mowiąc: To czyńćie / ná pamiątkę moię. A coż tobie trzebá sie więcey domyśláć? gdy Pan każe; ty słuchay: á niechćiej lepiej / niżli Pan twoy / tego stánowić. Chćiał Krol Saul lepiey czynić / niżli mu był Pan Bog roskazał: Pan Bog kazał pobić y lud / y

2 Dow. In. Ps. 40

3 Dow.

Spárćie

Lucæ 22.

156.

bydło;

bydło; á iemu ſie widźiało/ Pánu Bogu ráczey to ofiárowáć. á coż/ zá to ſwe domyſlánie/ vſłyßat ſobie; y co odnioſł:

1 Reg. 15. Odnioſł to; że Krolestwo ſtráćił: á vſłyßat ſobie ono; Lepße ieſt Poſłußeńſtwo/ niż Ofiárá. A ty/ Bráćie/ gdy nie przeſtánieß ná roſkazániu Páńſkim; á to/ co on czynił/ czynić niezechceß: pewnie / dla thego iednego Niepoſłußeńſtwá/ nie docześne; ále wieczne, Krolestwo vtráćiß. Pytaß o Mßa; Czemu ták: A ia pytam o Krzćie; Czemu ták:

Záwiązánie. Ioan. 3. Jáko winieneś ſie Krzćić/ dla tego Zágrożenia; Jeſli ſie kto nienárodźi z Wody y z Ducha S. niemoże wnić do Krolestwá Bożego: ták tez winieneś przy Mßy Ciáto Páńſkie Ofiárować / dla tego Roſkazánia; To czyńćie/ ná pámiątkę moię, ktore ſłowá iáko należą / nie ku ſáme^y Jedzeniu y Piciu / ále przedniey ku Ofiárowániu; y rzecż tho ſámá

Wykład Lucæ 22.

1 Dow. pokázuie/ (bo Pan kazał to czynić / co ſam czynił; według Káptáńſtwá Melchiſedekowego) y Doktorowie ſtarzy á

2 Dow: Li. 155. świeći (coś tez niedawno ſłyßat) ták te ſłowá wßędzie wykłádáią. Gdyby

wáßy

wáßy Miniſtrzy prawą vmieli Theologią / y dobrze ią rozumieli : nigdyby nietwierdzili tego ; aby nie Ofiarowanie Ciáłá y Krwie Páńſkiey / ale ſámo tylko Pożywánie / na pámiątkę Męki iego miáło być vſtáwione. Jeſli co máią rozſądku o Piſmie Swiętym : niechay ſie ießcze temu / co tu krotko wyświodę / pilnie przypátrzą : áza da kiedy Pan Bog / y im / y wam / práwe Práwdy vznánie. Dał nam Pan Chriſtus Ciáło y Krew ſwoię ; to wßyſcy wiemy : dla czego też dał ; y na to ſie zgadzámy. Abowiem on ſam powiedział : To czyńcie / na pámiątkę moię. My ták twierdzimy z Doktory wßyſtkimi Chrześciáńſkimi ; że na pámiątkę Męki ſwey, y Krwáwey na Krzyżu Ofiáry / poſtánowił Niekrwáwą Ofiárę Ciáłá y Krwie ſwoiey / pod oſobámi Chleba y Wina : á wáßy ták mowią ; iż żadnego Ofiárowánia Ciáłá y Krwie ſwoiey / ále tylko ſámę Pożywánie ich / na pámiątkę ſwoiey Smierći Krzyżowey, vſtáwił Pan Chriſtus. Obáczmyß pilno / czyia powieść zgodzi ſie z Piſmem ; ieſli ich no-

3 Dowo. ale pátrz y eluchay pilno: nie proſtych to głowek Argumentum.

wa / czyli naßa ſtara. Pytam ia ich na przod / y was z nimi / o to; Pożywanie Ciała y Krwie Pańſkiey / ieſtli znákiem y pamiatka Męki Pańſkiey: tho ieſt / gdy prawego á iſtego Ciała Pana Chriſtuſowego, tylko Pożywamy / y Krewiego pijemy tylko; nie Ofiáruiemy: przez ono ſámo Pożywánie y Picie / znaczymi y wſpominamy porzadnie Páná Chriſtá / za nas vkrzyżowánego? Tak was waßy Miniſtrowie vczą; ale rzecz niedobrze rozumieią. co iże by tak było; ſłuchaycie do końcá. Abowiem tak pytam ich powtore, ſłowy S. Auguſtiná: Sacramenta debentne habere aliquam ſimilitudinem earum rerũ; quarum ſunt Sacramenta: tho ieſt: znak y pamiatka rzeczy ktorychkolwiek, mali mieć podobieńſtwo iákie z nimi; ktorych ieſt pámiatka y znákiem: Żeby tak być miało; y Piſmo nam świadczy / y Kościoł Apoſtolſki trzyma / y Doktorowie wßyſcy zezwalaią / y iam to indzie doſtatecznie wywiodł. Abowiem ieſliby znáki niemiały iákiego podobieńſtwa tych rzeczy / ktore znaczą: znákámi

157.

w Náu. Li. 108: 175/ 306.

ich

ich záiſteby niebyły: ták napiſał Augu- Epiſt. 23.
ſtin S. bárzo vczenie/ do vczonego Bi-
ſkupá Bonifaciuſá. [Si Sacramenta
quandam ſimilitudinem earum Rerũ,
quarum Sacramenta ſunt, non habe-
rent: omnino Sacramenta non eſſent.]
To vtwierdziwßy; iże znak y pamiątká
ma być nieiako podobna rzeczy tey/ kto-
rą znáczy y wſpomina; iuż ſie pilno przy
pátrzmy temu: Jeſli Ofiárowánie Ciá-
łá y Krwie Pańſkiey; czyli ſámo ich Po
żywánie / ſłußnie á przyſtoynie ma być
świętym znákiem y pámiątką Męki
Pańſkiey. Ktora rzecz ma iákie Podo- Węzeł o
bieńſtwo, z Smierćią y z Krzyżem Páń ſobliwy,
ſkim; táć przyſtoynie á ſłußnie ieſt/ y ma ná Kácerze,
być/ iego Znákiem y Pámiątką: á kto- Mßey ſ.
ra żadnego podobieńſtwá niema; nie- nieprzy-
może ią znáczyć. Pátrzże iuż/ Bráćie iaćiele.
miły; ieſtli iákie podobieńſtwo Jedze-
nia y Pićia / z Smierćią á z Krzyżem.
Trudnoć tu co podobnego náleść: ro-
zne to ſą rzeczy; Jeść/ á Vmieráć. z dru
giey záſię ſtrony/ co może być podobniey
ßego; iáko Niekrwawa Ofiára/ z Ofiá
rą Krwáwą / iednegoż y thegoż Ciáłá

158. Páńskiego? Przeto Augustin S. wykładaiąc iaśniey słowa swoie/ ktore bárzo węzłowáte napisał do Bonifaciusá/
vtwierdzenie „ ták mowi ná inym mieyscu: Sententia-
„ rum prosperi: Carnis Christi Immola-
In libro „ tio, quæ Sacerdotis manibus fit, voca-
Sentēt. „ tur Christi Passio, Mors, Crucifixio;
Prosperi. „ non in rei veritate, sed significante my-
„ sterio. to iest: Ofiarowanie Ciała Pá-
„ ná Christusowego/ ktore bywa czynio-
„ ne rękámi Kápłańskimi/ zowiemy Ch-
„ ristusową Męką/ Smiercią/ Vkrzyżo-
„ wániem; nie dla istoty rzeczy/ ále dla
„ znáczenia taiemnice. Widziß/ Bráćie/
widziß; iáko mądrze ten Doktor, Ofiá-
rowániu Ciáłá Páńskiego/ ktore naßy
Kápłani czynią/ (a waßy Ministro-
wie niechcą) znak y pámiątkę Męki
Páńskiey przypisuie. Dla czego ták? aby
(iákom powiedział) miedzy Pámiątką
y Rzeczą Podobieństwo nieiákie było.
Zámknienie. Thak tedy trzymáć y rozumieć mamy/
bárzo zgodnie z Pismem Swiętym/ z
vstawą Páná Christusową/ y z wykłá-
dem Doktorow stárych, vczonych a świę-
tych; iż Ofiárowánie Ciáłá Páńskiego
ná Ol-

ná Ołtarzu, właśnie nam znáczy/ y wspomina Ofiarę Krzyżową; á Pożywánie Ciała Ofiarowanego, właśnie w nas osobne łaski Boże mnoży/ y osobliwe pożytki a owoce czyni. Ofiara, Ofiarę słusznie y przystoynie znaczy; a godnie przyięta Swiątość, łaski Boże dáie. o czym niżey/ na swym mieyscu/ będziem gadáć: na ten czasto / cośmy poczęli/ porządnie kończmy. Trzeba zaiste Ofiary Ciała Pańskiego, przy Mszy/ dla thego; iż ią Pan czynić roskazał: a gdyż on roskazał; na tymby nam dosyć: wszakże / dla czego to roskazał / y dla czego tak postánowić raczył / (opuściwszy przystoyność podobnego znaczenia Męki iego) możemy się domyślić. Nie idzieć to o nowe iakie zasługowánie/przez tę przy Mszy Ofiarę: wszystko nam zásłużył Pan Christus / na Krzyżu dla nas rozbity: y my przy Mszy nic inego nieczynimy; (co muśi często powtarzáć / dla tych niewstydliwych potwarcow) iedno opowiedaiąc Pana vkrzyżowanego / y ná zasługi Smierći iego wspominaiąc/ one to zasługi Krzy

Li. 171. 177.

Zámknienie tego; iż Msza nieujmuie nic Krzyżowi.

Co bywa przy Mszy.

żowe ku pożytku ſobie przywodźimy. Zaſłużył tedy Pan wßytko, przez Krzyż ſwoy: Krzyżowe Zaſługi Páńſkie záwżdy wiecznie trwáią: ále iż iuż ná Niebioſá wſtąpił/ y my go więcey widomie niewidźimy/ ániſmy ná Smierć iego

159.

Dla nas vſtáwiona Mßa ieſt.

pátrzáli; dla nas tedy dla nas/ ktorzy ludźmi krewkimi ieſteſmy/ Boſkie dobrodzieyſtwá częſtokroć przepámietawamy/ Ciałem y Swiątem bárzo ſie báwimy/ dla nas (mowię) ontę widomą przy Mßy Ofiárę ſtánowić raczył. Jeſli dźiś tákowa ieſt niedbáłość náßá; iż/ chociáy ná vſtáwiczną pámiątkę Smierći Páńſkiey pátrzamy/ chociáy vbiory Páńſkie przy iego Smierći, w vbiorze Kápłáńſkim widźimy/ iednák máło nas zrußa Pan zá nas vkrzyżowány; máło ſobie ważymy Grzech/ dla ktorego ſam Syn Boży cierpieć raczył; áni tey wdzięcznoſci/ ktherąſmy winni, Pánu dla nas vmęczonemu okázuiemy: ieſliż thedy nas/ gdy przy Mßach bywamy/ á ná żywą pámiątkę Męki Zbáwiciełá nászego pátrzymy/ Smierć iego nic, álbo bárzo máło obrußy:

ruſzy: á cożby było; gdyby nam był on widomey pámiątki Smierci ſwey niezoſtawił! Jáki teraz náſz żywot ieſt / tego wieku złego oſtatecznego: zá tym podobnoby mogło przyść / v wielu niewdzięcznych Chrześcijan; żeby oni / Páná CHRiſtá zápámiętawſzy / albo ſie z Turczyli / albo co inego niedobrego przed ſie wźieli. Aza to nieczynią mnodzy? Niegardźże / Bráćie miły / tym; co dla ćiebie / abyś nigdy Męki Pana twego nieprzepomniał / od ſámeº Páná ieſt vſtawiono: ty gdy przyymuieſz pod Sákramentem Ciáło y Krew Páńſką / ná Smierć iego nadrożſzą tylko wſpominaſz; ale przy Ofierze Koſcielney / to ieſt, przy Mſzy; y opowiedaiąc / y znáki (dla ćiebie) widomymi okazuią, thęż Smierć Páńſką. Widźiſz ná Kápłanie Cierniową Koronę Páńſką, y obwijánie oczu iego / przy Humerale: Alba wſpominać Albę Herodowę: Pás znáczy Powrozy y więźienie Páná twoiego: z Mánipularzá obaczyſz Przywiązánie do ſłupá Piłatowego: Stoła / ná krzyż ſłożona / Krzyż ieſt Pana Chriſtuſow:

Smierć Páńſka, iáko iáſna przy Mſzy.

Vbior Kápłáńſki. 26.

iáko Ornat, odzienie znaczy páwłocz-
ne. z tym Vbiorem idzie Káplan, do
Oltarza: iáko ſzedł Pan, na gorę Kal-
waryą: y támże/ przez wßyſtkę Mßą/
nic inego nam nieukázuie; iedno/ iż nikt
Ioan. 14. do Oyca nieprzychodźi/ tylko przez Pa-
1 6 0. na Jeſu Chriſtá. Záiſte ktoby chciał po-
twarzy opuſcić; naydzie przy Mßy, o-
1 Thim. 2. nego iednego Jednacżą: ktory ſiebie
1 Ioan. 2. ſámego dał Odkupieniem/ za wßyſtek
narod ludzki; y ktory ieſt Vbłagániem/
zá grzechy naſze, y wßyſtkiego świátá.
Swiá-
dectwá
ſtáre, o
Mßy.
Przywiodłábym ia tu świadectwa ſtá
rych Doktorow/ y ſtárego Roſciota;
iże Ciáło y Krew Páná Chriſtuſowa/
pod oſobą Chleba y Wina/ (á toć ieſt/
według porządku Melchiſedekowego)
bywało zawżdy, y ma być Ofiárowane:
Ll. 155: ale gdyżem to iuż na kilká mieyſcach v-
1 5 2/ czynił; ná then czás doſyć mieymy, ná
1 5 8/ dwu ſtarych Kośćiach Powßechnych/
1 2 2/ Niceńſkim, y Epheſinſkim: ktore ſą iáko
1 1 7. Ewangelia. Ná Niceńſkim onym
Cap. 14, zawołánym naprzednieyßym Koncili-
18. um/ te ſą ku naßey rzeczy ſłowá; ktore
Diſt. 93; też naydziecie y w Dekrecie: Niegodźi
Peruenit. ſię

ſie to; áby Diakonowie / ktorzy niemáią mocy Ofiárowáć Ofiáre / Ofiaruiącym Kápłanom Ciáło Páńſkie mieli rozdáwáć. [Hoc neq; regula, neq; conſuetudo tradidit; vt hi, qui Offerendi Sacrificii non habent poteſtatem, his qui Offerunt, Corpus CHRiſti porrigant.] Jaſnie tu ſłyßyß / Bráćie mity; iż Ciáło Páńſkie od Kápłanow bywa Ofiárowáne: ſłuchay y Epheſińſkiego Koncilium; ktore tymi ſłowy Mßę opiſuie; Swiętą / á ożywiáiącą / y Niekrwáwą / w Koſćiele ſprawuiemy Ofiáre / wtaſne Ciáło Słowá ożywiáiącego. [Sanctum, & viuificum, & incruentum, in Eccleſia Offerimus Sacrificium, ipſius Verbi propriam Carnem. &c.] Toć też powtarza Dekret; Diſt. 2 De Conſecr. Cap. Neceſſarię. Pamiętayże / Bráćie mity; iż Sakrámẽt Ciáłá y Krwie Páná Chriſtuſowey, ieſt y Ofiárą / y poświęcaiącą nas Świątoſćią: ma być naprzod Ofiárowánie / á potym Pożywánie; iáko było / przy Ofiárach ſtárego Zakonu / y przy Báránku Wielkonocnym. Tu obacżay

In declarat. Anathem. XI

Zámknienie.

Ofiárá.

161. zgodę wielką, Figur ſtarych/y Prawdy
a iſtoty Nowego Zakonu: obaczy ytho
pilnie; iako Ofiarowanie Ciała Pań-
Pſal. 109. ſkiego / według Proroctwa Dawido-
&c. wego y Prorokow innych / wſtąpiło ná
Mal. 1. mieyſce Ofiar Zakonu ſtárego. Przy
Sũmá tey Ofierze naświętßey Ciała Páńſkie-
Ofiáry. go/iako przy naoſobliwßey Ofierze Chwały Bożey y Dzięki/błogoſławimy vſtáwicznie Páná Bogá wßechmogącego / y dzięki iemu czynimy: á zá tym / y przy tym/pilnie proſimy; aby on nam/ przez Zbáwiciela y Odkupiciela náßego Páná Jeſuſá Chriſtuſá/raczył błogoſławić / od wßego złego broniąc/ á wßyſtko dobre daiąc. Ofiárę pożądnie ſprawiwßy / zá nadobnym przy Mßy rządem Kościołá Powßechnego/przyſtępuiemy do przyięcia Swiątoſci: ktorą Kápłan tak zawżdy bierze/pod dwiema Oſobámi; iako pod dwiema Ofiárował. Ma ná to iáſne roſkázánie / gdy Ofiárę czyni/ Kápłan; aby brał/y Ofiárował/pod dwiemá: ále żeby dawał inym pod obiemá; tego iemu niedotożył Pan Chriſtus; ale ßafowaniu Koſciołá
Oſoby.

ściołá swego to zwierzył. o czym niżey/ Li. 171.
ná swym mieścu/ gádáć będziemy. Kto
mniema/ żeby Pan Christus, ná swoiey
Wieczerzy, Swiątość tylko vstáwił;
ten w niemáłe błędy/ y w przesłáństwo
Antichristowe/ pewnie wpada: ále kto
tám widźi y Ofiárę / (á tę pierwey) y
Swiątość; temu y w Proroctwiech/ y Pożytki.
w Figurach / y w Testámenćie Páń-
skim/ y w Konciliach/ y w Pismach Do
ktorow Chrześcijáńskich/ y w spráwach
Kościołá Powszechnego/ bárzo sie oczy
otworzą. Kto chce przeźrzeć; niech y O-
fiárę y Swiątość przyymie: á kto chce
sámą Swiątość; ten wiecznie ślepym
będzie. Ktho ma vszy ku słuchániu/ tu
niechay słucha; á co Antichrist z Ko-
ściołá Powszechnego wyrzući / on wy-
rzucáć niech niepomyśla. A iáko to ¶ Ciáłu
prawdá; żeby Ciáło Páńskie, przy Mszy Páńskie-
niemiáło być Ofiárowáne: ták też y ono mu ma
prawdá; żeby niemiáłá mu być cześć y być czy-
pokłon czyniony. co áby wam wászy nioná
Ministrzy zmierźili/ nie mowią zprostá; cześć y
Nietrzebá chwalić Páná Christusá / chwałá.
w Sákramenćie istotnie będące°/ prá-
wdźiwego

wdźiwego Boga y Cztowieká: ále mowia; Nietrzeba go wystáwowáć / áni ku poktonie podnáßáć / áni po rynku nosić. Trzebáć tu byto mocnych Dowodow; iákoby thám / gdzie wierzymy istotnego á prawdźiwego być PAná Christusá, Ciáto y Krew Syna Bożego przenaświętßa / teniśty á prawdźiwy Pan JEsus Christus niemiał być chwalon. Abowiem Pismo S. roskázuie nam / Pana Boga naßego chwalić: a my ii pewnie á mocne wierzymy / pod osobami Chlebá y Wina, zupełnego być Pana Christusá; dla tego iemu / iáko Synowi Bożemu / ktory w iedney persónie z Cztowieczeństwem iedne ma chwałę / cześć powinowata wyrzadzámy. Rzecześ ty iuż: Niekazał tego czynić Pan Christus / przy swey Wieczerzy. á ia tobie powiedam; iże kazał / y przed Wieczerzą / y po Wieczerzy. Abowiem gdy go chwalili, y pokton iemu czynili / trzey oni Mędrcowie / Trędowaty / niewiasta Kananeyska / y wiele inych: niepoganił ie Pan z tego; ale dopuścił (bo chćiał) tho sobie czynić.

1 Sow. Deut. 6, Mat. 4

162.

w Náu. Lic. 59.

2 Sow. Mat. 2, 8, 15.

także

tákże też po Zmartwychwstániu/chwá Mat. 28.
lity go Niewiasty; dawáli pokłon przy Lucæ 24.
stoyny y Apostołowie: á Pan przyiął
to od nich wszystkich bárzo wdzięcznie.
Atoż masz Roskazánie rzeczne á istotne;
ktore iest więtsze/niżli słowne. Masz też
ono roskázánie; PAná BOgá twego
będziesz chwalił: masz y ono/ v Páwłá 3 Dow.
Swiętego; Niech go chwalą/ y przed Heb. 1.
nim padáią / wszyscy Angiołowie Bo-
ży. Tákże też Prorok Dawid roskazuie 4 Dow.
nam tho czynić: Wynaszayćie (mowi) Psalm. 98
Pana Bogá nászego/y padayćie [adorate] przed Podnożkiem Nog iego.
ná ktore słowá szeroko pisze Augustin Vtwierdzenie.
S. o tym nászym chwaleniu Pana Chrystá/w Swiątosci Ciáłá y Krwie iego
naświętszey: ia rzecz iego wszystkę tak
skracam; Podnożek nog Bożych iest Ziemiá; Esa. 66: Pan Christus wziął ziemię z ziemie: (iże Ciáło z ziemie iest; á
on z ćiáłá Máriey Ciáło wziął.) á iże w
tym Ciele tu chodźił/y to Ciáło nam ku
pożywániu ná zbáwienie zostáwił/ y żá
den Ciáłá onego pierwey niepożywa,
áżeby pierwey chwałę y cześć dał; z tąd
sie

ſie nálázło / iáko ma być padano przed Podnożkiem nog Bożych: y nietylko nie grzeßymy / pokłon czyniąc; ále gdybyśmy nieczynili / thedybyśmy grzeßyli. [Illam Chriſti Carnem, quam de carne Mariæ accepit, in qua hîc ambulauit, & quam nobis manducandam ad ſalutem dedit, nemo manducat; niſi prius Adorauerit: & non ſolùm non peccamus, Adorando; ſed peccamus, non Adorando.] Te ſą ſłowá S. Auguſtyná / wielkiego chwálcę Ciáłá Páńſkiego w Sákramencie. Podnaßa tedy Kościoł Powßechny ten Sákrament; wyſtáwia; noſi: áby tego Páná / ktory go ſwą Krwią nadroßßą odkupił / chwálił; áby ná iego Dobrodzieyſtwá pámiętaiąc / iemu z nich dziękował; áby przed wßyſtkimi ludźmi / w czym ieſt wßyſtká iego Chwałá / okázował y opowiedał. Abowiem niechce w czym inym ſwoiey chwały pokłádać / iedno w Krzyżu Páná ſwego JEſu Chriſtá: dla ktorego Krzyżá pamiątki / Sákrament Ciáłá y Krwie ſwey on ſam raczył nam zoſtáwić. Niechay niechwali ten; kto kogo

Ciáłá Páńſkiego Podnaßánie Wyſtáwiánie / y Noßenie.

Galat. 6.

Luc. 22.

inego

inego chce chwalić: my iże chwalimy Bogá / y Syna BOżego, Paná Jesu Christá; dla tego iemu / w Sakrámenćie istotnie będącemu / iáko nawiętszą możemy / y gdziekolwiek możemy / cześć Boską wyrządzamy. W wielki Piątek smęćimy sie ták; iáko y Pan sam / y mátka Panna Mária / y wszyscy miłośnicy iego, byli smętnymi: smęćił sie Pan / dla Grzechow nászych; ktoremismy iego (bo wszyscymy zgrzeszyli w Adámie) ná one smierć okrutną przypráwili: y dla tychże Grzechow nászych / ktore winnismy záwsze opłákáć / smętny ma być v Chrześcijan káżdy Piątek. Nieprzystoyna tho rzecz iest / y záwżdy byłá / w Kościele; áby ná ten dzień / kthorego Pan ćierpiał / Kościoł miał sie weselić: záwżdy y Post wszystek, czás pospolitey wszystkich Pokuty / á osobliwie Piątek wielki / w Kościele Chrześcijáńskim był czás smętku / płáczu / żalu. co y Augustin S. ná niektorym mieyscu / przypomina. Płáczemy tedy w wielki Piątek; iż sam Pan nász / w ten dzień / płákał: płákał on / dla Grzechow nászych; y my

163.

Wielki Piątek żáłobny; w Náu. Li. 108: 110.

Roma. 5.

Post wielki, smętny.

In Psal. 21.

tákże /

Swieto Ciáłá B. y Proceſſie, weſołe.

tákże/ dla tych: á czaſow inych/ zwłaſzcza w Swieto Ciáłá BOżego/ y potym przy Proceſsiach z Ciáłem BOżym/ weſeli bywamy; dla pożythkow Smierći Páńſkiey/ dla odkupienia y zbáwienia náſzego. Pan Chriſtus vkrzyżowany/ ktorego my y rzecżá ſámą przy tych chwalebnych Proceſsiach opowiedamy/ ieſt Żydom zgorßeniem/ á Pogáńſtwu glupſtwem; ale v ciebie/ Bráćie miły/ ktorýś ieſt Chrześćiáninem/ niemiáłoby to być. Powiedaß; iż niekazał Pan Chriſtus tego Sakramentu wyſtáwiáć/ ani go po rynku nośić: powiem y ia tobie; iż niekazał też Pan Bog, przed Arką Bożą ſkákáć/ igráć/ śpiewáć. á wżdy Pan Bog Dawidowi/ to czyniącemu/ błogoſłáwił; á glupią Michol/ chociáż była zacnego rodu Krolewſkiego/ nieplodną przeto vczynił. Toć ſie y wáßym dźiś herſtom Rácerſkim dzieie; gdybyſcie pilno rzecż obáczyć chćieli: poty ich pámiętká/ poty ważna iákożkolwiek náuka; poki w ciele żywią: ale iáko dußá z ciáłá; zá nimi wnet inßá Wiárá. Waße

1 Cor. 1.

Nowowiernicy noßáná ſobie káżń nieplodney Michol.

Miniſtry

Ministry vrodził Hus; ktorzy iuż bárzo daleko od Hussá/ o Mszy záwżdy dobrze dzierżącego: sstał sie tedy niepłodnym Jan Hus. Od Lutrá tákże odstąpił Melánchton z Witemberczyki: Illyricus Fláccus, dla tego tylko/ iż Lutrá opuscili/ kląt ich swą (ktorey niemiał) mocą. A co mniemasz o Kálwinie; ktory też zá żywotá swego/ sstawał sie niepłodnym? áza Krakowscy y Litewscy nowi Superintendentowie Kalwiná nieopuscili? za nieprzystáli do Gentilisá y do Grzegorzá/ do Trinitarzow? y wy sámi (co ná swych mieścách pokázuię) teraz z tym/ teraz z owym/ czásem o Sákramẽćie z Lutrem/ wnet zá się z Kálwinem/ obłędliwie wszystko trzymaćie. Wielkać to iest niepłodność głupiey Kácerskiey Wiáry: obáczćie sie iedno; vżrzyćie. iáko zá się z drugiey strony/ płodność Kosciołá Powszechnego/ iuż nie przed Arką oną/ ále przed Synem Bożym, przystoynie przy Sákrámenćie skaczącego/ ze wszad sie pokázuie. Odstáliscie wy od Kosciołá Powszechnego; odstáli niektorzy

Li. 146.

Płodność Powszechnego Kościołá.

ludzie odmienni: á coż na tym iemu że-
164. ßło? izali / miásto was niewdzięcz-
nych / nienalazł sobie Pan Christus w
India. Indiey / w rozmaitych Indyiskich źie-
miach y wyspach / w Krolestwiech ba-
zo wielkich / ludu inßego; ludu nowe-
go; ludu lepßego / życia osobliwie świę-
tobliwego / á Stolice Apostolskiey vcz-
ciwiee słuchaiącego? Tak teraz waße
od nas odstanie, onych iest do nas przy-
Rom. 11. stánie; iáko wyćięcie niewdzięcznych Ży-
dow, było wßczepieniem wdzięcznego
In Epist. Pogáństwá. Niepodobnáć rzecz po-
Indicis, wiem; ale iest á pewna: w iednym wy-
Fol 464. spie Goeńskim / Roku tylko iednego
&c. 1560. 12742 człowieká okrzćili ci;
ktorzy wßystko po stáremu trzymáią / y
ktorym sam Pan Bog iasne wydawa
świádectwo. Dziwne tám sprawy Bo-
że; dziwna świętobliwość / y stárych
Ráznodzieycow, Jesuitow / y nowego
ludu Indyiskiego! będzie miał Pan
Christus y w Indiey / Swiety Kościoł
swoy Powßechny. Bá weyże / coć tym
wadzi! chwałá Syná Bożego, Pana
nászego Jesu Christá / tá nowym tym

Ewan-

Ewángelikom wádzi! á kogoż tedy bę-
dziemy chwalić; ieśli Páná Chriſtá nie
mamy chwalić? Boię ſie ia boię / by to
niebyły ſłowá onego Zwodnikà; ktory
przed ſobą pádáć każe / á Piſmem nie-
dobrze ſfermuie. ktoremu ták my po-
wiemy; (á Pánie Boże day to/ áby y wy
z námi) Idź precz / Szátánie. Abo-
wiem nápiſano ieſt: Páná Bogá twe-
go będzieſz chwalił; y iemu ſámemu bę-
dzieſz ſłużył. y Dawid Prorok / iáſną
zmiánkę czyniąc Ciáłá Páńſkiego Swią-
toſci, ku Pożywániu też nam dáney / o
Chwaleniu tegoż Sákrámentu ták ná-
piſał: Jedli / y chwalili / wßyſcy tłu-
ßczy ziemſcy; przed obliczność ią iego bę
dą pádáć wßyſcy / w ziemię ſie obrácá-
iący. A coż chwalili ci; álbo co (we-
dług przepowiedzenia Prorockiego)
chwalić mieli? á co inego; iedno to / co
iedli? A coż wżdy iedli? przypátrz ſie
tám Prorockim ſłowom: weźmi do te-
go ſtáre Doktory: naydzieß; iżeć nie co
inego iedli / iedno Ciáło PÁná JEſu
Chriſtá. o ktorym ták tám mowił Pro-
rok / trochę przed tym / w perſonie iá-

Mat. 4.

5 Sow. Pſalm. 21.

ſtey Páná Chriſtuſowey: O ciebie (Boże) chwała moiá / w Kościele wielkim: Sluby moie [Vota mea] oddam przed obliczności boiących ſie Boga: Będą ieść vbodzy; y będą naſyceni; y będą chwalić Páná / ktorzy go ßukaią; będą żyć ſercá ich ná wiek wiekom. Patrz iedno w Ewangelią / gdzie ieſt vſtáwiona Swiątość / ná pamiątkę Ofiáry y Slubow Páńſkich; ábyſmy Páná Bogá (według Proroctwá tego) z tąd chwalili: do tych ſłow Prorockich; Będą ieść / y będą żyć ſercá ich ná wiek wiekom; przytoż one Páńſkie: Kto pożywa tego Chlebá; będzie żył ná wieki. gdy tedy ſtoſuieß Proroctwo z Ewangelią / obaczyß; iżeć Ciáło Páńſkie / ktorego Vbodzy duchem, pożywaią / y ztąd Żywot wieczny biorą / od pożywaiących ma być chwalone. Patrzcieß / co tu piſą Doktorowie ſtarzy. Abowiem S. Jeronym tak wykłada te ſłowa; Sluby moie oddam: Sluby moie (powieda) oddam; to ieſt / táiemnice Ciáłá y Krwie Páná Chriſtuſowey będę ofiárowáć; á vbodzy / Apoſtołowie / będą

ieść

Ioan. 6.

165.

6 Sow. Wykład Doktorow S.

ieść Ciáło Pana Christusowe; ꝛc.
[Mysterium Corporis & Sanguinis Christi Offeram: Pauperes, Apostoli, edent Corpus Christi.] Augustinowe/ krotko mowiąc/ the tám są słowá: Sluby moie oddam; to iest/ Swiątosci Ciáłá y Krwie moiey oddam. á w drugim wykłádzie tegoż Psalmu: Ktore są (ták sam pyta) Sluby iego? Ofiara; (ták odpowieda sobie) ktorą ofiarował Bogu: Będą ieść vbodzy; rybitwi/ Piotr/ Jan/ Jakub. ꝛc. [Quę sunt Vota sua? Sacrificium; quod Obtulit Deo. Nostis; quale Sacrificium? norunt Fideles Vota. &c. Vota sunt Sacrificium Pacis, Sacrificium Charitatis, Sacrificium Corporis sui: norunt Fideles. &c.] Będą ßerzey/ obyczaiem swoim/ wykłada S. Augustyna: Sluby/ ktorem vczynił/ gdym siebie ná Krzyżu ofiarował/ te oddam w Kościele wielkim; to iest/ powtore, przez vstáwiczne Ofiáry moich/ w Sákrámenciech będę Ofiarował: z tych Slubow będą ieść vbodzy/ swiátem gárdzący: będą ieść istotnie w Sákrámēciech: y

będą náſyceni wiecznie. A bowiem zrozumieią / w Chlebie y w Winie widomym / inſzą rzecz niewidomą / Ciáło prawdźiwe y Krew prawdźiwą Páńſką: y Tłuſczy źiemie będą ieść z Vbogimi moie Sluby / iſtotnie; ile ſie dothycze Swiątoſci: y będą pokłon czynić. iże z nieiáką zwierzchnią vczćiwoſćią będą przyſtępować. [Edent vota mea realiter; quantum ad Sacramenta: & Adorabũt. quia cum quadam exteriori Veneratione accedent. &c.] Widźiß iuż / Bráćie mity; że Sluby Páná Chriſtuſowe inſze nie ſą / áni być mogą / tylko Ciáło y Krew iego: tych pożywáią Vbodzy / pokorni Chrześćiáńie: te pożywaiąc chwalą / y pokłon im czynią. &c. Przetoż niechce iuż te rzecz więcey roſzerzyć / o chwaleniu Páná Chriſtá w tey Swiątoſci. y Alexánder Papież a Męczennik / piąty od Piotra S. ták nápiſał o tym: (á ieſt też to w Dekrećie ſtárym / De conſecrat. Diſt. 2 Cap. Nihil) Żadna Ofiárá niemoże być więtßa / nád Ciáło y Krew Páná Chriſtuſowe: niemáß lepßey nád te Ofiáry; ále wßyſtkie

7 Sów. Swiádectwá Doktorow S. Alex. Epiſt. 1.

tą prze-

tá przewyższa: ktora thez czystym sumnieniem Pánu Bogu ma być ofiárowána / y czystym vmysłem przyymowána / y od ludzi czczona. á iáko iest lepsza nad insze; thak też lepiey chwalona y czczona ma być. [Nihil, in Sacrificiis, maius esse potest; quám Corpus & Sanguis Christi: nec vlla Oblatio hac potior est; sed omnes hæc præcellit. quæ pura cõscientia Domino Offerẽda est; & pura mente Sumenda; atq; ab hominibus Veneranda. Excoli & Venerari debet.] Niestrzymam się / ábym ieszcze niemiał przywieść słow S. Chrisostomá: ktory nietylko z tey strony / około Chwalenia Ciáłá Páńskiego; ale też y z strony Ofiarowánia iego / barzo dobrze zbija Kácerstwá dziszeysze, tymi słowy złotymi: Ktore Ciáło Pan Christus do Niebá wniosł; to też nam dał / ku Pożywániu / y ku nasycániu. czym nam y nawiętszy znák Miłosci pokazał; y ku nawiętszey swoiey Miłośći przywabił. To Ciáło w iástkach czćili Mędrcowie: ludzie pogáńscy y hrubi / z dáleká przyiechawszy / z boiáźnią y z strá-

8 Dow.

Osobne swiádectwo Chrisostom. Hom. 24. in 1 Cor.

chem bárzo wielkim pokłon vczynili. Naſladuymyſz tedy (ták on nas vpomina) chociay tych hrubych ludźi / my; ktorzy Mieſzczány ieſteſmy Niebieſkimi. Abowiem oni / ſtáynie tylko á chátupe widząc; á nie to / co ty Chrześćiáninie widźiſz / z nawittſą przyſtąpili vczćiwoſcią y z ſtrachem: á ty / nie w
166. ſtáyni; ále ná Ołtarzu / to widźiſz: nie widźiſz Niewiáſty / ná tonie dzierżącey; ále Káplaná obecnego / y Duchá S. obſćie ná Ofierze nágotowáney wylánego. ꝛc. [Chriſtus ad cœlum Corpus ſuum extulit: quod etiam nobis exhibuit; vt manducaremus. &c. Hoc Corpus in Præſepe Reueriti ſunt Magi: viri impii & barbari, cũ Timore & Tremore plurimo Adorauerunt. Illi, quum Præſepe & Tugurium tantúm viderẽt, ſumma acceſſerunt Reuerẽtia & Horrore; tu in Altari, Sacerdotem præſentem, & Spiritũ perabunde ſuper propoſito Sacrificio diffuſum, vides &c.]

Zámnienie. Ciytay y dáley: vyźrzyſz wielkie Wiáry náſzey vtwierdzenie. Ciáło tedy Páná Chriſtuſowe, w they Swiątoſci / ma

być

być naprzod vczciwie chwalono/od tych Chrześcijan; ktorzy mocnie wierzą Synowi Bożemu / wszystko co chce vczynić mogącemu. potym wnet dzieie się Ofiárá: przy ktorey / pámiętáiąc ná Ciáło, zá nas wydáne / y ná Krew, zá nas wylaną/ błogosławimy Páná Bogá; á o to/ áby nam błogosławić raczył, przez zasługę Smierći Synáswego/ ná ktorey pámiątkę, Ofiárę tę Niekrwáwą czynić on roskazał/ pilnie y vczciwie prosimy. A z theyći strony / iż każdy dzień zástáwiamy się zasługámi Smierći Páńskiey / tę Smierć Pánu Bogu przy Mszy ofiaruiąc / thoż Ciáło y też Krew iemu stáwiąc / Pan Christus iest Biskupem nászym: z tey strony iest Posrzednikiem y Obrońcą nászym/ zasługą Smierći swoiey nadroższey zá nas się zástáwiáiąc: á to dla tego; iże zasługá Smierći iego/ raz nam zgotowána/ trwa wiecznie. Kto tego nierozumie / áni chce rozumieć; ten wpada w Kácerstwo Nestoriusowe: ten mowi Pánu Christusowi; Modl się zá námi: á winienby z Kościotem mowić; Smiłuy

Biskup / Posrzednik/ Obrońcá / P. Christus.

ſie nád námi. Ofiárę vczyniwßy Pánu BOgu / Ofiárowány Baránek bywa potym pożywány y rozdawány. przy ktorym iuż Pożywániu, wtaſmie ieſt Swiątość / godnie przyymuiących poświęcaiąca / y táſkę Bożą daiąca: á te Koſciot czaſem pod obiemá / czaſem pod iedną Oſobą / tym, ktorzy nie ofiáruią y Kápłany nie ſą / zwykł rozdáwáć. Tuć iuż przyßliſmy do tego pytánia: Jeſli pod iedną / álbo pod dwiemá / má być rozdawano; tak / iáko záwżdy każdy Kápłan Ofiáruiący pod dwiema przyymuie? Nas co ſie dotycże; zezwalamy y na dwie / y ná iedną / według ſtánowienia Koſcielnego: wáßy / zwłaßczá ktorzy mędrßy y vczeńßy ſą / áczy y iedney Oſoby niegánią; wßákże / dla czynienia roſtyrkow / (wiećie podobno / co o tym nápiſał Luter) dwu ſie domagáią. ále iáko dobrze to czynią; mądry / pilno ſie przypátrzywßy / táwie obaczy. Á bowiem ieſli toż przyymuiemy pod iedną Oſobą / co y pod dwiema; y ieſli iedney Oſoby rozdawánie, nie ieſt przećiwko roſkázániu Páńſkiemu:

Przymowánie świątoſći / z ſtrony Oſob.

Záwiązánie do wodow.

ſkiemu: tedyć bacżnym á dobrym roz-
ſądkiem ludźi mądrych / pokoy y zgodę
Chrześcijáńſką mituiących / y iedna O-
ſoba ieſt dobra. Obacżmyß thedy na-
przod pierwßą rzecż; dźieli ſie zupełny
Pan Chriſtus / pod iedną Oſobą: po-
thym y do drugiey przyſtąpimy; iákie
ieſt / o tey Swiątoſci / roſkazánie Páń-
ſkie. Powiedzćie mi / Bráćia mili; co
wierzyćie: Jeſtli pod iedną Oſobą /
Ciáło y Krew Páńſka: ieſtli zupełny
Pan Chriſtus / y ze Krwią / y z Duſzą /
y z Boſtwem: Jeſli mi powiećie; Nie
ieſt: tedyć nie Ciáło / áni Krew / ále (co
mowić, rzecż ieſt brzydká) Trupá y Po
ſokę Chrześcijáńſkie iedliby y pili. Ciáło
bowiem bez Krwie, trupem ieſt: Krew
też bez Ciáłá, poſoká ieſt. co o Swią-
toſci Páńſkiey, nie day Boże myślić;
nietylko rozumieć. A ieſliż byſcie dźie-
lili od Ciáłá Krew: iużby y perſony Sy
ná Bożego tám niebyło. co ktho czyni;
ten dźieli nierozdźielnego Páná Chri-
ſtuſá. Zwyklić wáßy niektorzy, ná tho
pytánie mileżeć: (bo widzą, z obudwu
ſtron rog) ále káżdy winien ieſt, to vſły
wyznáć /

1 Sow:
z Ciáłem
ieſt krew
y zupeł-
ny Pan
Chriſtus

wyznáć / ku zbáwieniu ; co sercem wie-
167. rzy / ku Spráwiedliwości. Albo tedy
iest istotnie Krew z Ciałem ; albo nie
iest: iesli nie iest; źle to y myślić: a iesliż
iest ; przecż sie tak o Osoby swarzycie ;
czemu dla Osob / gdy Rzecż trwa zu-
pełna / Jednosci rozerwania czynicie ;
1 vtwier dzenie; Zeby tám byłá Krew / gdzie iest Ciało
Páńskie / y gdzie Krew / tam też y Cia-
1 Cor. 1. ło ; naprzod sie z tad pokazuie ; iż nie-
rozdzielny iest Pan Christus: po złacze-
niu Bostwá iego z Człowieczeństwem /
w iedney personie y bytnosci / sa iuż te
rzeczy nierozdzielne ; Bostwo / Duszá /
Ciáło / y Krew, ktoby dzielił ; wpadnie
w stáre Kacerstwo / dawno od Ko-
2 vtwier dzenie. sciołá potępione / Nestoriusowe. Dru-
ga / z sámych słow Páńskich iest też to
iasna / y z samey rzeczy, pilnie obaczo-
ney. A bowiem ná on czas / gdy Pan
swe Ciáło rozdawał / tego Ciała prá-
wdziwą Jstność rozdawał ; w ktorym
siedział / y w kthorym názaiutrz ćier-
piał. á to Ciáło pewnie á iśćie miáło
Krew / y nierozdzielne od Człowieczeń-
stwá Bostwo : iáko y dziś Ciało toż /
ále

ále iuż vwielbione y nieśmiertelne/ áni od Krwie, áni od Bostwá niedzieli sie. Dla tych tedy przerzeczonych przyczyn/ tak S. Cyprian pisze: Jako w personie Pana Christusowey, Człowieczeństwo było widome / a Bostwo niewidome; tak też w the widomą Ciałá y Krwie Pańskiey Swiatość/ niewymownie wlewa sie Boska istność. [Sicut in persona Christi, Humanitas videbatur; & latebat Diuinitas: ita Sacramento visibili ineffabiliter Diuina se infundit Essentia.] A toż masz y Bostwo: choćiay nie rzekł Pan Christus; To iest Ciało moie / z Bostwem: A czemu iest? iże Pan Christus nie iest rozdzielnym. Niżey także te są słowá iego: Nie sámi Kapłani do thego Chlebá Ofiárowánego bywáią przypuszczeni; wszystek Kosciołná te gdy bywa wzywany: rowna cząstká bywa wszystkim dána: zupełny bywa dawány. &c. [Vniuersa Ecclesia ad epulas Panis, oblati Deo, inuitatur: æqua omnibus portio datur: integer erogatur. &c.] Tu też obácz / Bráćie miły; żeć y Ofiarę/ y iednę tylko Osobę wspomi-

z vtwierdzenie. In Serm: De Cœna Domini.

wspomina: á pod iedną Chlebową Osobą / zupełnego y niedzielnego PAná Christá być wyznawa. Abowiem przy tym naydzieß v niego Mánnę / tej Swiątosci figurę: naydzieß y one Chleby stárego Zakonu / Kápłanom tylko ku iedzeniu dáne. Czemuż sie swárzyß o Osoby; gdy maß Páná Christusá cáłego? Hilárius tákże trzyma / tymi słowy krotko rzecz záwięzuiąc: Prawdziwie Słowo sstáło sie Ciáłem: y my prawdziwie to Słowo z Ciáłem, w pokármie Páńskim bierzemy. [Vere Carnem corporis nostri Christus assumpsit; vere Verbum Caro factum est: & nos vere Verbum Carnem ᶜ Cibo Dominico sumimus; nosq; vere, sub mysterio, Carnem Corporis sui sumimus.] W Dekrećie też te są słowá S. Jeronymá: Káżdy z osobná zupełnego bierze Páná Christusá; y w káżdey cząstce zupełny iest. ꝛc. [Singuli totum accipiunt Christũ Dominum: & in singulis portionibus totus est.] A to tám naydzieß: Gdzie iest część Ciáłá; iest y wßystko. [Vbi pars est Corporis; est & totum.] á są słowá S.

4 vtwierdzenie. Libro 8 De Trini.

5 vtwierdzenie. De Cons. Dist. 2; Singuli.

Cap. Inuitat. Quid sit.

wá S. Auguſtiná / Grzegorzá / Hilá-
riuſá: gdybyś tylko wolał onym ſtárym
náßym / niźlitym nowym wáßym / wie-
rzyć. Cyrillus także, Pátriárchá Ale- 6otwier
xándriński / ktory ſtumił Kácerſtwo dzenie.
Neſtoriuſowe ná Epheſińſkim Kon- 168.
cilium / ná wielu mieyſcách, poſpolicie
to wyznawa; iż Ciáło Páná Chriſtuſo-
we / ktore my pożywamy w Sakrámen
cie / od Boſtwá iego nigdy niebywa od-
łączone. Zámykaiąc Cap. 16 / ták po-
wiáda: Dla thego ciáłem y cżłonkámi Lib. 4, in
Páná Chriſtuſowymi ieſteſmy; iże przez loan.
poświącánie Swiątoſci / ſámego Sy-
ná Bożego przyymuiemy. [Per Bene-
dictionem Myſterii, ipſum Filium Dei
ſuſcipimus.] á w Cáp. 24: Przyrodze-
nie (mowi) Ciáłá, ſámo przez ſię ożyw-
wiáć niemoże: ále ma Syná Bożego /
ſobie złączonego; ktory iſtotnie Żywo-
tem ieſt. [Natura Carnis c ipſa per ſe
viuificare non poteſt: ſed habet Filium
Dei, ſibi coniunctum; qui ſubſtantiali-
ter Vita eſt.] Doſyć będzie ná tym / nie 7otwier
ſpornemu / á Prawdę miłuiącemu: dzenie.
ktoby ießcże więcey chćiał; náydzie y w
Chriſto-

Li. 165. Chriſoſtomá / w oneyże Homiliey, niedawno námienioney: Krolá Niebieſkiego Ciáło (ták on piße) teraz ná ziemi widźiß: nie Angioły / nie Archángioły / nie Niebioſá; ále ſámego tych wßyſtkich Páná, okázuięć: tego nietylko widźiß; ále ſie dotykaß: á nietylko ſie dotykaß; ále też pożywaß: y przyiąwßy go / do domu ſię wracaß. Przyymuieß nie Krolewſkiego / ktory człowiekiem ieſt / Syná; ále iedynego Syná Bożego. ꝛc. [Omnium Dominum tibi oſtendo: vnigenitum Dei Filium accipis.] Czytáy ſobie tam ßerzey: ia krotko wybieram ſententię / ku rzeczy należące.

Záwiązánie. Gdyż tedy ták pod iedną Oſobą / iáko y pod dwiemá / zupełny ieſt Pan Chriſtus; y nie więcey bierzemy pod dwiemá / niżli pod iedną: z they wielkiey á gruntowney przyczyny / niemaß ſie co ſwárzyć o Oſoby; gdy rzecz mamy zupełną. obaczmyß iuż; ieſtli też Roſkazánie Páná Chriſtuſowe / około rozdawánia dwu Oſob / álbo iedney. Słowá Páńſkie / ktore mowił do ſwych Zwolennikow y Apoſtołow / dwoiákie być náyduiemy:

2 Dow. P. Chriſtus nieroſkazał pod duiemá Oſobámi wßyſtkim.

duiemy: iedne/ ktore samym tylko Zwo
lennikom y Apostołom należą; á dru-
gie / kthore káżdemu Chrzescijáninowi
służą. Abowiem gdy ie wysyłał ná Ka- Matt. &
zánie S. Ewángeliey; ná ten czás/ one Mar. ult.
iego słowá ku samym Apostołom na-
leżáły: gdy im też kazał Krzćić wierzą-
ce; gdy im dawał moc / tchnąwszy ná Ioan. 20.
nie / Zwięzowáć y Rozwięzowáć; w-
szystkie the słowá Páńskie, do samych
Apostołow / y do Namiastkow Apo-
stolskich/ były czynione; y niemoże nikt
rzec / iedno kto niechce mieć rządu w
Kościele Bożym; áby one słowá/ Kaz-
ćie / Krzćićie / Zwięzuyćie y Rozwię-
zuyćie/ miáły káżdemu Chrzescijánino-
wi przysłuszáć. ále gdy zásię mowił do
Apostołow swoich; Błogosłáwieni ie- Lucæ 6.
stescie Vbodzy/ Płáczący/ ꝛc: gdy ich
nápominał, ku czuynośći ná Przyśćie Mar. 13.
swoie: ná ten czás/ co Apostołom mo-
wił/ wszystkiemu Chrzescijáństwu mo-
wił. Dwoię personę mieli ná sobie S.
Apostołowie; y wierzącymi byli/ y wiel
ki Vrząd zlecony mieli: ták / iáko prá-
wie káżdy z nas/ y Chrzescijáninem iest;

169. y ma też co w swoim Poruczeństwie.

Záwiązánie i Vtwierdzenia. Trzebá tedy słuszny rozdział czynić słow Páńskich/ do Zwolennikow y Apostołow czynionych. ktore sie ściągaią/ do Mocy, im podáney; im sámym należą: á ktore ku dobremu y świętemu życiu wiodą; te wszystkim Chrześcijánom służą. Kto wszystko hátli w kupę; wnet w Kácerstwo wpádnie: (com iuż ná wielu mieyscách pokazał) ále kto rozne rzeczy ná swym mieyscu stáwi; ten łatwie ku práwemu zrozumieniu Słow Bożych przyydzie. Muśisz mi ná to zezwolić/ Bráćie/ muśisz; iżeć tám/ gdzie dawał Pan moc osobną swoim Apostołom/ tá sámym tylko Apostołom służyć ma. co przełożywszy / á pilnie to vważywszy / przystąpmy iuż do słow Wieczerzey Páńskiey; iesli tám słowá iego/ do Apostołow czynione / na wszystkie Chrześcijány / álbo ná sáme iedno Apostoły/ własnie mogą y máią sie ściągáć. Prawdá/ że w onych słowiech swoich; To czyńćie na pámiątkę moię; dał im moc Poświącáć Ciáło y Krew swoię: ták iest ták / Bráćie miły: co Pan czynił;

Vtwierdzenie.

czynił; tho swym też Apostołom kazał
czynić. on Poświęcił Chleb / w Ciało
swe; a Wino / w Krew swoie: tho też /
nie przez kogo inego / iedno przez te / kto-
rym mowił; To czyńcie; swą dziś moc
on sprawuie. Kto nie iest Kapłanem /
od Namiastkow Apostolskich vczynio-
nym: v tego / zawżdy Chleb chlebem bę-
dzie; a Ciała tám Pańskiego niebędzie.
Czemu? iż mu Pan Christus / áni żaden
Apostoł, nie dał mocy / przy Ołtarzu
nad Chlebem one wszechmocne Słowá
mowić; To iest Ciało moie: sámym tyl-
ko dwunaście Apostołom / y kogoby o-
ni ná to wysádzili / nie káżdemu w obec
Chrześcijáninowi / one moc Pan Chri-
stus dáć raczył. Słowá też te; To czyń-
cie ná pámiątkę moię; dáią moc Apo- z vtwier
stołom / ofiárowáć Ciało y Krew Pań dzenie.
ską: (czegom iuż wyżśey dowiodł) Ofiá Li. 155.
rowáć niemoże nikt Ciáłá y Krwie ie-
go / ták iákoy Poświęcáć; iedno Ká-
płan: á przetoż one słowá przy Wiecze-
rzy Pańskiey / ku sámym tylko Apoſto-
łom / á ná mieyscu ich, ku Biskupom /
á potym ku Kápłanom, od nich poświę-

 cónym /

4 vtwierdzenie. conym / własnie przynależą. Pátrzże Bracie patrz / iako pilnie opisali nam to Ewangelistowie wszyscy; żeć ono stánowienie Pańskie / z strony Poświącánia, Ofiarowania, y Brania Ciáłá á Krwie ie° / ku Apostołom tylko ściągáło sie; nie ku wszytkie^v Chrzescijáństwu. Abowiem każdy z nich dołożył tego; kto za onym Stołem siedział: o dwunascie thylko Apostołach Pańskich / wszyscy pilną zmiankę vczynili: Swięty Matthęus tak; Gdy sie sstał wieczor / siedział ze dwánascią Zwolennikami swymi: Swięty Márek tak; Gdy sie sstał wieczor / przyszedł ze dwanascie: Swięty Lukasz też tak; A gdy przyszłá godziná / vsiadł / y dwanascie Apostołow
170. z nim. v Janá tákże S. nienaydzieß nikogo inego przy Wieczerzy; iedno thez
Záwiązanie. dwanascie Apostoły. Tak tedy tę rzecz krotko zámykam: Jesliby one słowa / Piycie z tego wszyscy / wszystkim Chrzescijanom należały; y Poświącanie y Ofiarowanie Ciała Pańskiego, należałoby też ku wszystkim: ale Apostołom tylko dwanascie rzeczono / To czyńcie; á

sami

sámi thylko Kapłani moc máią, Poświącać / y Ofiarowáć: á przetoż nieroskazał tam Pan Christus / wszystkim Chrześcijanom dawáć pod dwoią Osobą; Kapłanom tylko Poświącaiącym y Ofiaruiącym, pewnie ták roskazał. y dla tegoż / w Kościele Powszechnym ták sie záchowywa; iż ani Papież sam / gdy sam v Ołtarza niepoświąca / choćiay z thego świata schodźi / pod dwiemá nie bierze: ale wszyscy Kápłani / y Biskupi / ná śmiertelney pośćieli leżący / ták przyymuią; iáko inym Chrześćijanom nieofiaruiącym rozdaie Kośćioł. Gdyćby tho był Pan Christus przydał; Piyćie / á Dayćie: iużćiby roskázał był / pod dwiema wszystkim przymowáć: ále do dwánaśćie tylko mowił; Piyćie z tego wszyscy: przeto też drugi Ewángelistá zámknął; Pili z niego wszyscy. A ktorzy wszyscy? wszyscy dwánaśćie Apostołowie; Kápłani wszyscy. Baczylić to dobrze nietylko násze Powszechne Koncilia / Konstáncieńskie / Basileyskie / y Trideńskie; ale też y wászy Kacerze / y sam Marcin Luter: to

Pátrz: co to!

5 vtwierdzenie.

Mat. 26.

Mar. 14.

6 vtwierdzenie.

mowić oni baczyli; że tám Pan nieroſkazał/ wßyſtkim Chrześćiánom dwie Oſobie przyymowáć: przetoż Luter nie tylko mowił/ ale też y piſał tak: Gdzieby Koncilium ſtánowiło pod dwiemá; ia (powieda) roſkaże pod iedną / albo pod żadną. Vczćie ſie/ Brácia / z tego ſłowá piątego tego Ewángeliſty; co zá Ducha ći nowi Ewángelicy máią; á ieſli temu Duchowi o Oſoby / czyli o co inego / idzie: á nietylko ſłowo to / Jednoſć targaiące / ale też y rzecż ſame obaczayćie. naydźiećie zaiſte iaſne; iż pod zaſłoną they nowey Ewángeliey / nie Pánu Chriſtuſowi / ale iego Przećiwnikowi / drogá ſie ścićle: Od dwu Oſob poczęli: á do cżegoż przyßli? trzy ſłowá Páńſkie / then tak / drugi inák wyktáda: y do tego náoſtátek rzecż ſie ſtoczyła; iże ſłowom iaſnym Páńſkim, wiele tych Nowowiernikow wierzyć niechcą. A za iuż y ná przenaświetßą Troyce nierzućili ſie ći; ktorzy ſie chlubią Ewángelią / y o dwie Oſobie wadzą? tháki bywa / przy Winie; gdzie Páńſkiey Krwie niemaß. O miłeß to

Ducháwnych Ewángelikow.

Oſoby dwie co wrodźiły.

dwie

dwie Osobie; z ktorych takie pożytki ro-
sta! á rosta iednák / zá dobrocią Bożą /
dla was; ábyście sie z tey niezgody / y
z ták cięszkich bluźnierstw / co to iest zá
Ewángelia / dorozumiewáli. Gdzie 1 7 1.
pod iedną stárądawną przyymuią; ie-
dność y zgodá thám iest: á gdzie sie o
dwie swárzą; rostyrkom y błędom koń-
cá niemáß. Nie też nieiedność y niezgo Jednosć
dę ma czynić godne vżywánie Ciáłá
Páńskiego. iáko z wiele ziarn / ieden ,,
Chleb; a z wiele iagod / iedno Wino by- ,,
wa: ták też z wiele ludźi Chrześcijáń- ,,1 Co. 10.
skich / iedno á zgodliwe Ciáło sie sstáie; ,,
gdzie według woley Bożey / te Swią-
tość Ciáłá y Krwie Páńskiey dáią.
Okázałem wam iuż; iż nierozdzielny iest Zámá-
Pan Chrystus w Ciele y Krwi swoiey: knienie.
dowiodłem y tego iáśnym stánowieniē ¶ Oso-
Páńskim; żeć on nieroskázał / wßystkim by w czy-
Chrześcijánom pod dwiemá rozdawáć: ie moc
zostáwił tedy to / ná bácżeniu Kośćio- Pan po-
łá swego / y Przetożonych iego, Swie- dał; á ce
tych Apostołow; áby oni ták / iákoby mu pod
nalepiey y nápożyteczniey było / tą ßá- dwiemá
sowáli Swiątością. Dośyć ći nam iest / nieroska
zał dá-
wáć.

y ma być / ná woley Pańskiey: wßákże iż on nic darmo nieczynił / y zá słußną przyczyną rzecz każdą stánowił; dla czego nieroskazał pod dwiemá rozdáwáć / krotko á pilno obáczmy. Latwieć było Pánu przydáć / á Ewángeliście áby iednemu ze czterzech nápisáć / tho iedno słowko; Dayćie: zá ktorym iużby był nikt nieśmiał ináczey / iedno iáko Pan roskazał / Swiąthośći rozdáwáć: ále Pan / wßystko widzący / y ná przyßłe rzeczy, ná wßystek też narod ludzki wzgląd máiący / te dwie osobliwe zawády widział: iednę / że nie wßyscy Wino piją; á drugą / iż nie wßędzie Wino naydzie / zwłaßczá ná lud wielki. Wiećie dobrze / y wiedzieć maćie / Bráćia mili; co sie v nas działo / ná on czás; gdy smy Wiárę / przed 600 lat / w Polßce przyięli: záiste niedawno themu / gdy barzo máło Winá było w Polßce. toć też było y w Niemcach / y w inych kráinach pułnocnych. Przetoż gdyby roskazał był Pan Christus, wßystkim pod dwiemá przyymowáć: podobnoby nie wiele przodkow naßych / á zwłaßczá zá

2 przyczynie.

częstym

cześtym przymowaniem/ do Stołu Pań
skiego przystępowali. A ten/ ktory Wi
na niepija/ coż by czynił: bo nad Ro
skazanie Pańskie/ niegodzi toby sie nic
domyślać. Wiedział tedy Pan/ na co
sie ogladał: dla słuszných á wielkich
przyczyn/ dla swego ludu y po kraiach
pułnocnych rozszerzonego/ zá ktore też
on vmárł/ Przełożonym Kościołá swe
go tey Swiątości Osob ßáfowánia zle
cił. dla czego/ y sam dał podiedną o
nym idącym do Emaus: według swiá
dectwá stárych Doktorow/ Augusti
ná/ Chrisostoma. &c. Augustiná czytay/
De Consensu Euangelistarum Libro 3
Cap. 25, & Serm. 140 De tẽpore: tám/
miedzy inymi/ te słowa też naydzieß:
Pan obecnie dał siebie sámego/ w tá
mániu Chlebá. [Dominus præsenta
uit seipsum, in Fractione Panis.] Od
Augustiná/ iáko od mistrzá swego/ nie
odstąpił Bedá: Theophiláktus też swe
go Chrisostomá (o czym niżey) náślá
duie. Abowiem ná toż mieysce Łuká
ßá S. pißąc/ tych słow vżywa Theo
philáktus: Oczyich/ ktorzy poświęcony

Jedna Osobá. 1 Sow. Lucæ 24. Vtwier dzenie.

Chleb biorą / bywáią otwarzáne; áby Páná poználi. Abowiem wielką y niewymowną moc ma Ciáło Páńskie.

[Oculi eorum, qui benedictum Panē assumunt, aperiuntur; vt agnoscant illum. Magnam enim & indicibilem vim habet Caro Domini:] Atoż masz / Bráćie / y Gręckie y Láćińskie Doktory / zá iedną Osobą. Wielka tedy moc byłá onego łamánia Chlebá: w tym Zwolennicy Páná Christá poználi; ktorego w wykłádániu Pismá poznáć niemogli.

Záwiązánie.

2 Dow. Act. 2, 20.

Toż łamanie Chlebá wspomina Lukasz S. Act. 2 / y 20: tám Jákub S. w Jerusálem; á tu Páweł S. w Troádzie / pod iedną rozdawáli. bo ták o tym pisze Augustin / Epist. 86: Páweł Swięty gdy miał łámáć Chleb / iáko bywa łamany w Swiątosci Ciáłá Christusowego / przedłużył Kazánie áż do puł nocy: áby po spráwowániu Swiątosci / zásię kazac áż do świtánia / (iż sie bárzo śpieszył) ná świtániu wyiechał.

Vtwierdzenie.

[Fracturus Panem, sicut frangitur in Sacramento Corporis Christi, produxit Sermonem vsq; ad medium noctis:

vt

vt poſt Sacramenta celebrata, luceſcẽte Dominico die proficiſceretur etc.]
Chryſoſtom też toż mieyſce tak wykłada: Jnßa (mowi) ieſt/ Poświęcánie; á inßa/ Poświęcone. [aliud eſt, Sanctificatio; aliud, Sanctificatum.] Poświęcánie poświęca drugiego; á Poświęcone/ chociay ieſt ſámo świętym/ drugiego poświęcáć niemoże. iáko gdy tym żegnaß Chleb/ według náuki Páwłá Swiętego; poświęciłeś go/ nie vczyniłeś Poświęcániem: ále co Káplan dáie z ręki ſwey/ nietylko Poświęcone ieſt; ále y Poświęcániem ieſt. Abowiem tu nietylko to bywa dano/ co widźimy; (Chleb rozumiey) ále thęż y ono/ (Ciáło Páńſkie rozumiey) co rozumiemy. Chleb tedy Poświęcony, może y bydłetom ciſkáć/ y niewiernym dáwáć: iże niepoświęca bieżącego. iákim Chlebem ieſliby on był/ ktory bierzemy z rąk Káptáńſkich: wßyſcy byſmy go ſámi ſobie brali/ z ſtołu; á nie z rąk Káptáńſkich. A Pan tedy nie tylko poświęcił Chleb; ále thęż y z ręki ſwey dał Kleophaſowi/ y iego towárzyßowi:

Homil. 17 in Mat. in á inßa/ Poświęcone. [aliud eſt, Sanctificatio; aliud, Sanctificatum.] Poświęcánie poświęca drugiego; á Poświęcone/ chociay ieſt ſámo świętym/ drugiego poświęcáć niemoże. iáko gdy tym żegnaß Chleb/ według náuki Páwłá Swiętego; poświęciłeś go/ nie vczyniłeś Poświęcániem: ále co Káplan dáie z ręki ſwey/ nietylko Poświęcone ieſt; ále y Poświęcániem ieſt. Abowiem tu nietylko to bywa dano/ co widźimy; (Chleb rozumiey) ále thęż y ono/ (Ciáło Páńſkie rozumiey) co rozumiemy. Chleb tedy Poświęcony, może y bydłetom ciſkáć/ y niewiernym dáwáć: iże niepoświęca bieżącego. iákim Chlebem ieſliby on był/ ktory bierzemy z rąk Káptáńſkich: wßyſcy byſmy go ſámi ſobie brali/ z ſtołu; á nie z rąk Káptáńſkich. A Pan tedy nie tylko poświęcił Chleb; ále thęż y z ręki ſwey dał Kleophaſowi/ y iego towárzyßowi:

2 Opere. 1720.

1 Ti. 4.

Luca 24.

Act.20. ßowi: y Páweł S. na okręcie płynąc / nietylko poświęcił Chleb; ale też z ręki swey podał Lukaßowi / y inym swoim Zwolennikom. a co z ręki bywa podawano; to ani bydlętom / ani niewierzącym / niema być dawano: iż nietylko iest Poświęconym / ale też Poświącánię; y poświąca przyymuiącego. [Et Dominus, & PAulus, non solúm benedixit Panem; sed de manu sua porrexit et dedit. quod autē de manu porrigitur: non solúm Sanctificatum, sed etiam Sanctificatio est; & sanctificat accipientē. &c.] Osobne tho záiste są słowa tego Doktora Gręckiego; ktoryżkolwiek ten Commentarz in Matthęum pisał: piękna záiste rozność / miedzy pokármy, słowem BOżym przez Modlitwę poświęconymi; á miedzy Chlebem / ktory przez Poświącánie sstáie sie Ciáłem Pá

Spárćie na Christusowym. Te w Pismie Swiętym mieśca choćiayżeby chciał / y mogł / kto ináczey wykładáć; nam iednak dosyć iest ná tym: iż przy wykładzie Pismá / oni stárzy Doktorowie / Gręccy y Láćinscy / zalecáią pod iedną Osobą

Sakrá-

Sákráment; ktorzy (zda mi sie) pod dwiema go rozdawali. W Troadzie tedy dawał Swięty Paweł / pod iedną; (z ktoreykolwiek przyczyny; bądź było / bądź niebyło Wino) á w Koryńćie zasię / pod dwiemá. ábysmy ztąd / zá tą spráwą Apostolską / iásnie obaczyli: że y pod iedną / y pod dwiemá / dobrze iest przymowáć; według dozwolenia y postanowienia Swiętego Kościołá Powszechnego Apostolskiego. Wiedzielić to dobrze oni dwá zacni Doktorowie; Augustin / y Jan Złotousty: zá ktorych czásu / choćiayże byłá oboiá Osobá w vżywániu: wszákże iednák y iedne zálecali / z iásnego Pisma S. á to ich świadectwo y wykład / dla tego, iż sámi pod dwiema dawali / ma być v nas poważnieysze. Co też rozumiesz / o prześladowaniu częstym y gwałtownym Kościołá pierwszego? co / o niemáłym zgromádzeniu ludzi / po puszczach czásem sie tułáiących? mogili záwżdy tám być dostátek Winá? byłoli łatwie go kupowáć / zwłaszcza v Pogáństwá / y nieprzyiaćioł Chrześcijáńskich; y nośić

Páweł S. y pod iedną / y pod dwiemá dáwał.

z przyczyná iedney Osoby.

173.

sie

4 przyczyná Mat. 24.

sie z nim po puſczy: Toć też/ y zá Antichriſtá/ pewnie bedzie: zá iego przyſzćiem (co ſam Pan Jeſus wyświadcza) beda thákie niebeſpieczeńſtwá y prześladowania; iákowe nigdy niebyły ná świecie. Przeto/ y Abdias/ Biſkup Babyloński á vczeń Apoſtolſki/ w Żywoćiech Apoſtolſkich, ktore wypiſał/ cżeſto wſpomina Sakrament pod iedną tylko Chleba Oſobą. Opuſciwßy ná ten cżas ine mieyſcá/ iedno przypomnie/ z Żywotá S. Andrzeia: ktory gdy żegnał Chrześćiány w Theſſalonice/ od nich odchodząc/ wźiawßy Chleb/ (ták piße S. Abdiás) y dźiękowawßy/ tamał; y dał wßyſtkim/ mowiąc: Bierzćie táſkę; ktorą dał wam przez mie/ ſługę ſwego/ Chriſtus Pan Beg naß. y zá tym cáłuiąc káżdego/ y porucżáiąc Pánu/ odßedł od nich. [Apoſtolus accipiens Panem, & gratias agens, fregit; & dedit omnibus, dicens: Accipite Gratiam; quam vobis tradidit per me, famulum ſuum, CHRiſtus Dominus Deus noſter. &c.] Te ſłowá S. Andrzeia/ od Apoſtolſkie Zwo-

3 Sow. Apoſtołowie iedne też Oſobe dawali.

lenniká

lenniká nápiſáne. Dobrze tedy á mą- Zám-
drze to przeźrzał Pan Chriſtus / Mą- knienie.
drość PAná BOgá wſzechmogącego:
dobrze Káplánom ofiáruiącym (dla
wielkiey Táiemnice) pod dwiemá ro-
ſkazał; á lud nieofiáruiący zámilczał /
w moc to podáiąc Koſcielną: á zwła-
ſzczá że on ieſt zupełny / ták pod iedną /
iáko y pod dwiemá Oſobámi. zá czym /
pod iedną Oſobą niethylko Ciáłá iego
pożywamy; ále też y Krew iego pijemy:
Jeſli pátrzyſz ſmyſłu; thylkoć Chleb á
Wino czuieſz / przy Swiąthoſci: ále
Wiárá náſzá / ſłowom Páńſkim mo-
cnie wierząca / thá czuie ſmák Ciáłá y
Krwie Páńſkiey. dla czego Pan Chri- 4 Dow.
ſtus / w cáłym ſzoſtym Kápitulum Ja- Ioan. 6.
nu S. o tey Swiątoſci z Zydy gadáiąc /
żadney zmianki nieczynił Wina, áni
Kielichá; ále tylko Chleb wſpomina:
wſzákże iednák gada o pożywániu Ciá-
łá / y o pićiu Krwie ſwoiey; choćiay pod
iedną Oſobą. y nie bez przyczyny / po
częſtym miánowániu Ciáłá y Krwie /
ták zámyka: Kto pożywa tego Chlebá;
będzie żył na wieki. A coż to zá Chleb!

Chleb

Chleb (mowi) ktory ia dam wam/ Ciáło iest moie / zá Zywot świátá: Ten to iest on Chleb; ktory z Niebá sstąpił / y dáie Zywot świátu. gdzie widźiß thez iáśnie/ Krew od Ciáłá/ á Bostwo (ktore z Niebá sstąpiło) od Człowieczeństwá / być nierozdzielne. A nietylkoć Pan sam Ciáło swoie zowie Chlebem; choćiayże po Poświacaniu iuż Chlebem nie iest / ale Przypadłosci thylko (iákom wyżßey wywiodł) ma chlebowe: y Kosciol Powßechny/ przy Ofierze Ciáłá Páńskiego / w swym to Kanonie czyni: á wżdy on Transsubstantiationem/ to iest/ Istoty Chlebowey w istność Ciáłá Páńskiego przemienienie/ mocnie wierzy. Powiedaćie; kż w pierwßym Kosciele / pod dwiemá Osobámi vżywano. Ták iest: tego my nie przymy: chwalimy to; nie ganimy: ále dla tego/ iedney też Osoby gánić niemożemy. Abowiem te y sam Pan dawał / y Apostołowie iego / y Kosciol po nich (ná mieyscách niektorych) Chrzescijáński: Niemiecka ziemiá / od 800 lat; á náßá Polská, od 600 / pod iedną tylko

Spárćie

Li. 144: 147.

Vżywánie w pierwßym Kośćiele / y potym.

záwżdy

záwżdy brali: do nich one theż kráiny / ktore Wina dosyć maią / skłonity sie: y za zgodnym bárzo zezwoleniem / opuściwszy dwie Osobie / pod iedną tylko wszyscy powszechnie brali. Niezákazał tego żaden Papież; niemász na to żadnego ani Dekretu / ani Kanonu: Zgoda świeta y Miłość, na iedney Osobie przestáią; á pod tą sámą / Ciało y Krew Páńską godnie przymowáią. y owszem / ieśli idzie o Dekretá Papieskie / naydziemy to; gdzie Papież roskazał dwie Osoby brać: á nienaydziemy; gdzieby roskazał pod iedną tylko. Abowiem Leo Papież / przed XI set lat / dla sekty Manichęusow / roskazał pod dwiema. zkąd to też obacz asz iako przed tym Dekretem / y pod iedną brano. Gelásius też / niebárzo długo po tym / oboie Osobę przykázuie: ale ten o Káptaniech ofiáruiących / á nie o wszystkim pospolstwie Chrześcijáńskim / pisze. co y z przestego támże Kanonu / iasnie sie pokázuie. Káptan inaczey niemoże / gdy Poswiąca y Ofiáruie / tylko pod dwiema: dla roskazánia Páná Christusowego; y

174. Osobá iedná z kąd do Kościołá weszłá powszechnie.

Sermo. 4 de Quadrag.

De Cons. Dist. 2, Comperimus.

¶ Czemu przy Mszy / záwżdy pod

pod duie má z przyczynie. dla tey Táiemnice osobliwey. Abowiem Ofiárá Ciáłá Páńskiego ná Ołtarzu / iest Sákrámentem y pámiątką (coś poznał przy Liczbie 156) Ofiáry ná Krzyżu: Sákrámentá iż máią być podobne Rzeczom swym; á ná Krzyżu / Krew z Wodą byłá oddzielona od Ciáłá: przetoż dla porządney á przystoyney Pámiątki / aby podobna byłá Pámiąká Rzeczy / Pan Christus vstáwił Káplanom y Kielich, Wodę przymieszáną Winu máiący. V Ołtarzá tedy / záwżdy Káplan pod dwiemá: ále thenże Káplan / gdy nieczyni Ofiáry v Ołtarzá Bożego / z ludem wszystkim pospolitym / zá postánowieniem Kościelnym poydzie. co y w Wielki Piątek / gdy áni Poświąca áni Ofiáruie żaden Káplan / dla Ofiáry w on dzień ná Krzyżu vczynioney / káżdy widzieć może.

Vtwierdzenie.

Myla sie tedy ná tym wszyscy / á bárzo myla; ktorzy dwu Osob / iakoby od Páná Christá wszystkim roskazanych / niebácznie sie dopieraią. zá czym / gdy śmieią tam bráć / gdzie Kościoł niedozwolił / w wielkie wpadaią Bałwochwalstwo.

¶ Dwie Osobie bierzacy, oprocz Kościołá.

wálstwo. Abowiem v tych dźiśieyszych Kácerzow / niemász Ciáłá y KRwie Páńskiey: sam tylko szczyry Chleb / y proste Wino / zá Ciáło y Krew Páńską dáią. co áza nie wielkie iest Bałwochwálstwo / z Chlebá prostego czynić Ciáło Páńskie; a z Winá szczyrego / Krew iego naświętszą? Przyczyny tego / iż v nich Ciáłá y Krwie Páńskiey niemász / są wielkie. Naprzod nieczynią według práwe° Roskazánia y stánowienia Páńskiego; áni mocy ná to / co czynią / niemáią dáney. Abowiem Páńskie to iest roskazánie; ábysmy Ciáło tylko y Krew / á nie Chleb y Wino / tám być wierzyli y wyznawáli: to Ciáło y tę Krew chwálebną / nie z Chlebem Ciáło / áni z Winem Krew / ábysmy ná pámięć iego Ofiarowáli; á tákże potym Báránká Ofiárowánego / ábysmy nauczćiwey pokornie przymowáli. Kto tedy nie Ofiáruie; Páńskiemu Roskázániu then niedosyć czyni: á kto niedosyć czyni Bożey woley; v tego Pan niepoświąca / áni Chlebá w swe Ciáło przemienia. Kościoł tákże ná to Kápłanom dáie moc;

łá / wpadáią w Bałwochwálstwo.

1 Dow.

2 Dow.

áby Ofiárowáli. Kto tedy nieofiáruie/
y owßem Ofiárę tę przenaczystßą blu-
źni; ten mocy od Kosciołá niewźiął: á
3 Dow. cokolwiek był ktory z tych wźiął; to mu
záśię wßystko odeymuie/ Klątew ná
4 Dow. niego dáiąc. Wielkić to iest Cud/ z Ch-
lebá y z Winá Ciáło Páńskie ze Krwią!
Pan Christus sam mocą swą Boską to
czyni: ten iż iedną tylko iest Głową Je-
dnego Swiętego Kosciołá Powßech-
nego; thák przedźiwnego Cudu niebę-
dzie też czynił/ iedno w Jednym swym
Swiętym Kosciele Powßechnym. A
przetoż prawdę mowi Kálwin; á przy
Kálwinie/ náßy thez Hussitę: v nich
niemáß nic/ iedno Chleb á Wino; ale
w Kosciele Powßechnym/ przez wßel-
kiey istoty Chlebá y Winá/ iste iest Ciá
ło y Krew Páńska. Pátrz/ iáko sie Szá
tan sam wydawa! Tho my przystoynie
Zám- wierzymy o zbiegłey Xiężey; ktora z nas
knienie. wyßedßy/ z námi trwáć niechce: á tych
co sie dotycze/ kthorzy nie są święceni
zwykłym obyczáiem Koscielnym; ći tyl-
175. ko báłámucą ludźmi/ záiste nie według
Páná Bogá mądrymi. Proßę thedy y
vpomi-

ypominam / dla Páná Bogá / wßyſtkich, o ſwym zbawieniu winne ſtaránie máiących; áby ſie o Oſoby CIáłá y Krwie Páńſkiey nie ſwárzyli / ani dla tych, od Swietego Kościołá Powßechnego nieodſtępowali. Może káżdy widzieć; co zá tym idzie / á iáko do Bátwochwalſtwá rzecz przychodźi: widźi też ná oko; co zá pożytki z dwu Oſob vroſły / y co zá nábożeńſtwo á polepßenie ieſt w tych ludziach / Chleb iedzących y Wino piiących: Szátánowić o to idzie; áby od tey Jednoſci / bez ktorey Zbawienia niemaß / Chrześćiány oderwat. zá czym iuż z złoſci w złość / z błędu w błąd / bárzo łátwie iść: y w náßey Polßce / gdzie dwá Nowowierzmicy z ſobą ſie niezgodzą / ná oko my to widźimy. Kto ma rozum; niech będzie w czás mądr: á Jednośćchceli zácho-wáć; o Oſoby nieſwárząc ſie / niechay ná rządzie Kościelnym, bez żadney ſwey krzywdy przeſtáwa.

Nápomi nánie pil ne / á bá zo potrze bne.

Ná ſiodmą część wáßego Artykułu krotko odpowiádaiąc / tak mowię: Kto niewierzy / pod Oſobą Chlebową być

7 część. Z Pokłonem mą być przy-

Nm iij Páná mo-

mowano Ciáło Páńskie. Páná Christusá; niechay przymuie tę Swiątość (ále pewnie ze swym złym przymie) bez kłániánia: my gdyż to wierzymy/ y Wiárę tę naszę Pismem S. vtwierdzamy; dla tego z Pokłonem/ y z nawiętszą czćią PAná nászego JEsu Christá/ Ciáło iego przymuiemy. á nietylko niegrzeszymy/ poczte Boską iemu czyniąc; ale gdybysmy iey nieczynili/ bárzobysmy w tym grzeszyli. Jesli też kto iny pilnie vczy doswiadczenia/ przed przymowániem tey naświętszey y nachwálebnieyszey Swiątosci: Kosciot ten/ ktory tám chwali Páná Christusá/ napilniey thego vczy. do czego trzebá naprzod tey Wiáry/ o wszystkich rzeczách; ktorą wyznawa tenże Kosciot Powszechny/ iednego Pásterzá Piotrá słuchaiący: a potym zásię potrzebna iest prawdziwa zá grzechy Pokutá/ przez Skruchę serdeczną/ Spowiedź vstną/ y Dosyćuczynność rzeczną.

Li. 162. Doswiadczenie siebie sámego.

1. Cor. 11.

8 część. Kázáć o Pánu Christusie/ Smierć iego Zwiástowáć/ iego wychwálać/ do niego sie záwżdy modlić/ (co wy tu wspominaćie) záwżdy sie godzi; nietylko

przy

przy Wieczerzy PAńskiey: ale żadney chwały y żadnych modlitw Pan BOg nieprzymuie tylko od tych Chrześcijan; ktorzy w Jedności trwaią. Przetoż ia wam radze do Jedności / pod iednym Pasterzem: aby the modlitwy waße / ktore wam teraz w grzech sie obracaią / y ta chwała Boska waßa / od ktoreyście Pan Bog odwraca / były wam pożyteczne. Bez Miłości / zbawienia niemaß; 1 Cor. 13: á gdzie Jedności niemaß; pewnie tam Miłości niemaß. Abowiem Miłość zgromadza; nie rospraßa: iedno serce y iedno zrozumienie czyni; á nie Sekty rozne y niezgodne rodźi. Pan Christus dla tego swe Ciało wydał / y Krew swoie droga wylał; aby rosproßone rozmaite narody ludzkie, w iedno zgromadźił: czemuż waßy rospraßaią: czemu wolą Niezgodę / niżli Jedność: przecż / ieśli są słudzy Pana Christusowi / Jedności z nim nieczynią: Wołaiąc oni wołaią; Słowo Boże / Słowo Boże: ale to nietylko oni / ale y wßyscy ini Sektarze / wołaią; á ná iedney Karćie / przy tym swym no-

Chwała Boża gdzie iest. Dánu Bogu przyiemna. 176.

Gdzie Miłość: tam Jedność. Act. 4. Ioan. 11.

wym Słowie / sami sie z sobą niezgadzaią. á coż z drugimi? Jesli Słowo Boże / Pisáne tylko / iest Słowem Bożym: czemuż wáßy wierni klęcząc przymuią? czemu nie siedząc? czemu nie po Wieczerzy? Abowiem y po Wieczerzy / y siedzącym Apostołom / (iesli tylko tego pátrzymy / co iest nápisano) Pan Ciáło y Krew swą rozdawał. O miłe Słowo tho Boże; zá ktorym / około iedney Páńskiey Wieczerzey / tyle iest roznic; ile głowet Kacerskich. Do Jednosci tedy Powßechnego Kosciołá bierzćie sie: tám naydziećie zbáwienie; indzie, nic inßego / iedno pewne potępienie. czego was Pánie Boże rácz záchowáć; Amē.

Swiątosci Kościelnych wiele iest.

Trzebá też było / Bráćia mili / przypomnieć pewną liczbę wßytkich Swiątosci; iáko wiele wy ich kłádziećie. Abowiem niekthorzy Nowowiernicy dwie tylko chcą mieć; Krzest / y Wieczerzą Páńską: drudzy przydawáią Pokutę; drudzy też, Stan Kápłáński. áwo iáko w inych wielkich á poważnych rzecách / ták też y w tey / są niezgodni; nietylko z drugimi / ále sámi z sobą. Abowiem

świádo-

świádomiſmy dobrze odmiennoſci w tym Philippa Melánchtona/y niektorych inych Doktorow nowych. Koſciot Powßechny śiedm̃ ma Swiątoſci. ná ktorą liczbę ieſli wy niezezwolićie: Jan Hus waß y vczniowie iego/ daleko będą od was. Abowiem Jan Rokizáná Czech/ ktory w Prádze długo, po Huśie, náuki iego bronił/ napiſał iedne Xięgi/ o Siedm̃ Swiątoſciach Koſcielnych: y dobra ieſt iego w tym náuká; ále od was pewnie rozna. Táka táka ieſt Zgodá waßá/ was vczniow/ y wáßych miſtrzow. Zeby śiedm̃ miáło być Swiątoſci Koſcielnych; ták krotko rzecz záwiezuię: Jeſli śiedm̃ ieſt Sądow y naczynia łaſk Bożych; przez ktore, Dáry Ducha S. bywáią nam dawáne: ſiedm̃ też będzie Swiątoſci Koſcielnych: (bo Swiątość ieſt Sądem y naczyniem łáſki Bożey) á iże thákowych Sądow, ſiedm̃ náyduiemy/ z Piſmá Swiętego; dla tego/ ſiedm̃ ſwoie Swiątoſci dobrze Koſciot trzyma/ y tych broni. O Krzćie co ieſt nápiſano; iáko przezeń bywa, dano Odpußczenie grze-

¶ vij ich ieſt.

177.

j Dowod/ że ich 7.

Li. 130

Krzeſt.

chow / y Páná Christusa iáko tám o-
Li. 130. blekamy; iużem wyżßey przypomniał.
zá czym też to idzie; że sie sstáiemy prze-
zeń Dziedzicámi Krolestwa Bożego / y
Bierzmowánie. Syny przy tym Bożymi. Po Krzcie by-
wa dano Bierzmowánie. kthore z tąd
iest iásnym Sákrámentem; iż zá Wkłá-
dániem rąk Apostolskich / ná ludzie iuż
okrzczone / sstępował Duch Swięty:
iákom też to wywiodł / przy Licz. 140.
Pokutá. Zá Bierzmowániem pospolicie chodzi
w Náu Pokutá: przez ktorą iáko bierzemy od-
167. pußczenie Grzechow / w ktore wpada-
Lic. 51. my po Krzcie; y to sie pokazáło / ná swym
Ciáło y mieyscu. Pokutuiący przyymuią Swią-
Krew tość Ciáłá y Krwie Páńskiey: zá kto-
Páńska. rym godnym przyięciem / Pan Christus
w nich / á oni w nim / dziwnym obyczá-
iem mießka; y Zywot im wieczny dáie.
Oley S. Ostáteczne Swiętym Oleiem pomázá-
nie, tym bywa dawáne: o ktorych zdro-
wiu wątpimi. gdzie też osobliwa łáská
Boża / grzechy odpußczáiąca / chorobę
vlżywáiąca / y przećiwko ostátniemu z
Szátánem potykániu potwierdzáiąca /
1 Dow. z dáru Duchá S. dána bywa. Abowiē
ták

ták o tym napiſał Jakub Swiety: Gdy Iacobi 5.
ktho z was niemoże; niechay wwiedzie
Kaptany Koſcielne: y niechay ſie mo-
dla nad nim/ mażąc go Oliwą (my po-
ſpolićie mowimy/ Oleiem) w imie Pań
ſkie: á Modlitwá Wiary vzdrowi nie-
mocnego: y wznieſie go Pan: á w grze-
chach ieſliby byt; beda mu odpuſzczone.
Tenći to ieſt Oley; ktorym y Apoſtoło-
wie máżąc/ vzdrawiali niemocne: iáko
piſze Márek S. Theophilactus/ wy- 2 Sow.
kładáiąc Márká S. podpiera tego ná- Mar. 6.
mienionym S. Jákubá Piſmem: á Be- 3 Sow.
dá tho nam dáie świádectwo/ o tymże Beda, in
Pomázowániu Apoſtolſkim: Od Apo- Marcum.
ſtołow (powiáda) świętemu Koſcio-
łowi ten zwyczay ieſt podány; iż Opeta-
ni/ álbo ktorzy ini Niemocni/ bywa-
ią mázáni Oleiem, przez Biſkupie bło-
goſławienie poświęconym. [Vnde pa
ter, ab ipſis Apoſtolis hunc Sanctę Ec-
cleſiæ morem eſſe traditum; vt Ener-
gumeni, vel alii quilibet Aegroti, vn-
gantur Oleo Pontificali Benedictione
conſecrato.] A ná inym mieścu także/ & in Epi.
te ſą słowá iego: To y Apoſtołowie czy- ſtol. Iaco-
nili/ bi.

nili/y teraz zwyczay Kościelny trzyma; iże Niemocni Oleiem poświęconym bywáią od Kápłanow mázáni/ y przez Modlitwę vzdrawiani. Ktory Oley
178. sámym tylko Biskupom wolno poświęcáć. [Hoc & Apostolos fecisse legimus, et nunc consuetudo tenet; vt infirmi Oleo cõsecrato vngantur á Presbyteris. &c.] Nie nowyć iest then Bedá Doktor/y náuki y swiątości osobliwey/ od sámego Páná BOgá poświadczoney: okoto 900 lat był przed námi, ktory iednak wspomina tám y stárszego Pásterzá Kościelnego/ Innocenciusá Papieżá: á zá thego czásu/ byli oni wielcy Theologowie; Augustin/ Chrisostom.
4 Sow. Innocẽ. in Epist. ad DEcentiũ Can. 8. 5 y 6 Sowod. &c. Ten thedy Innocencius/ przed iedennaście set y sześćdziesiąt lat / zaleca nam Oley Swiętey; y policza go miedzy Swiątościámi. Zaleca go też S. Augustin; Lib. 2 Cap. 4, De visit. infirmorum: y Chrisostom także/ Lib 3 De Sacerdotio, przywodząc onoż mieysce Jákubá S. Apostołá / wielką moc iemu dáie: Rodzice (mowi) nászy/ áni cielesney śmierći/ áni przychodzącey niemocy/ od

cy / od dziatek swoich niemogą odpę-
dzić; ale Kapłani / y ginącą duszę za-
chowywáią / y vpáść niedopuszczáią:
nie zá samym ratunkiem Nauki / y Ná-
pominánia; ale też zá obroną Modlitw.
Abowiem nietylko gdy nas Krzczą /
ale y potym / máią moc odpuszczáć nam
grzechy. bo tak iest napisano: Niemoże
kto miedzy wámi; niech przyzowie Ká-
płany Kościelne. &c. ⁊ Sacerdotes, non
solúm quum nos regenerant; sed postea
etiam, condonandorum nobis peccato
rum facultatem obtinent. Infirmatur
inter vos aliquis &c. ⁊ Tem wam ch-
ciał przywieść świadectwá / zá Oleiem
Swiętym: ktory y od Koncilium Flo-
rentińskiego, miedzy siedmią Swiątoś-
ciámi Kościelnymi dobrze iest policzo-
ny. A też są pięć Swiątości / wszystkim
Chrześciánō pospolite; Krzest / Bierz-
mowánie / Pokutá / Swiątość Ciáłá
Páńskiego / y Oley Swiety: dwá ostá-
tnie Sákrámentá / Małżeństwo / y Ká-
płáństwo / áczkolwiek z osobną też bio-
rą dáry Boskie; wszákże y dla pospolite-
go dobrá Chrześciáńskiego / są postáno-
wione;

7 Sow.
zá Ole-
iem S.

Małżeń
stwo / y
Káplán-
stwo.

wione: przez ieden/aby ſie Kościoł Boży mnożył cielesnie; á przez drugi/duchownie. The dwie Swiątoſci wolno ieſt/ álbo przyiąć; albo nieprzyiąć: wolno/ inßy ktory ſtan ſobie obrać. Laſká Bożá/ kthora bywa daná przy Swiątoſci Małżeńſkiey/ z onych ſłow Páńſkich płynie: Kthorych Pan Bog złączył; człowiek niechay nierozłącza. Abowiem przez tę Swiątość/ Pan Bog oſobną miłość czyni/ y nierozdzielne towárzyſtwo złącza/ miedzy mężem y niewiáſtą: przez tę Swiątość/ opuſciwßy Máż oycá ſwego y mátkę/ przyſtaie ku tákiemu Zony ſwoiey towárzyſtwu; ktorego nierozdzieli áni choroba/ áni vboſtwo/ áni drogá dáleka/ áni więźienie/ áni ſtároſć/ áni żadna kthorazkolwiek przygodá. Táka miłość w bogoboynym Małżeńſtwie bywa; że do bry Máż dla Zony/ á Zoná też dla Męża/ y gárdłá ſwego náſtáwi. Aza nieſłychamy/ á czáſem też y widamy; iáko Zoná/ gdy Męża biią/ ſámá go ſobą zaſtáwia: zań ſie zaſtáwia: ná nim vlega: Ztądci to zaiſte płynie; iż tám Pan Bog łáſkę ſwoię/

Swiątoſć małżeńſtwá: Dowod: Mat. 19. w Náu. Li. 173.

Vtwierdzenie.

swoię / ono nierozdzielne towárzystwo złączáiącą / zá spráwą Kápłáńską osobliwie wlewa. Gdzieć Miłości niemaß / y ktore Małżeństwo w sobie iey nieczuie; podobno tám niebył Pan Bog przy złączaniu. Naprzod tych Pan Bog łączy / y tym łáskę społeczney Miłośći á Towárzystwá nierozdzielne° dáie: ktorzy tám / gdzie są skuteczne Swiątosci / tho iest / w Kosciele Powßechnym / Máłżeństwo przyymuią; y o nim z Kosciołem dzierżą. Potym záśię tych Pan Bog łączy; ktorzy dobrym vmysłem w Małżeństwo wstępuią. co bywa / dla wychowánia dziatek ku chwale Bożey / y dla vwiárowánia grzechu nieczystego; nie dla iákiey lubosci ćielesney / áni dla bogactw. ꝛc. Przykład Swiętego Małżeństwá iest / w synu TObiaßowym / y w Sarze, żenie iego: ná ten máią pámiętáć / y często sie nań oglądáć / dobrzy Małżonkowie. Małżeństwo tedy święte / ktore Pan Bog prawdźiwie złącza, przez Kápłaná sługę swego / czyni Miłość y Towárzystwo nierozdzielne; á ma być / v Chrześcijan / tylko

Spárćie 179.

Gen. 1, 8.

1 Cor. 7.

Tob. 8.

Záwiązánie.

Małżeństwo/ miedzy dwiemá. Mat. 19, w Náu. Li. 175. 1 Cor. 11. Gen. 3. Psal. 44. Nierozdzielne. Esa. 59. Spárćie Stan Kápłáński iest Swiatością.

tylko miedzy dwiema; á nie więcey. Abowiem iásne iest Pismo o tym; Będą dwoie / w iednym ćiele: y Táiemnicá wielka / ktora iest w tey Swiątosci / tego chce; według świádectwá Pismá S. Abowiem iáko Pán Christus ieden iest / y ieden ma Kosciol; y dla thego / Głową iest iednego Ciáłá: tákże też w Małżeństwie / dwoie tylko być máią; mąż głową / á żoná, pod mocą iego. á iáko on raz sie złączył z Kosciołem swoim, towárzystwem nierozdzielnym; y sámá tylko Nieczystość duchowna dzieli go z członkámi iego: tákże też Małżeństwo, raz złączone / dla nieczystego Cudzołostwá / bywa rozłączáne. ꝛc. A z tądći iuż iásnie báczyć możemy błąd Ochinussow: ktory z inąd wygnány / w nászey Polszce miał też mieysce; y dwoie Cudzołożnych ludzi / obyczáiem náuki piątey Ewángeliey / Męczennikámi niedawno w Krákowie vczynił. Dziwnasz tho á święta Ewángelia! Náostátek y stan Kápłáński być Swiątością / z tąd sie pokázuie: iż nikt Vrzędem Kápłáńskim pierwey szafowáć niemoże; áż

że: áż pożądnie y przystoynie, moc Rá-
ptańska będzie iemu dana. Przeto Pan/ Sowodź
dáiąc moc Związánia y Rozwiązánia/
mowił tak do Apostołow: Bierzćie Du Ioan. 20.
chá S. Także też Diakonowie / zá wo- Act. 6.
łożeniem Rąk Apostolskich/ bráli Du-
cha Swiętego: tak y Páwet S. do Ti- 1 Tim. 4.
motheuszá pisze: Niezániedbáway/ále 2 Ti. 1.
zbudzay w sobie táskę Bożą / ktorą w
tobie iest; ktorać iest daną / zá włoże- 180.
niem Rąk moich Biskupich. Siedm Záwią-
tedy iest Swiątości Kościelnych/ z Pi- zánie I
smá S. ptynących/ y w Kościele Pow- Sowo-
szechnym zawżdy zwyczáynych. Abo- du.
wiem w tym to Kościele/ iáko w prze- ij So-
ważnym Wieczerniku/ iest nagotowá- wod/ o7
na wielka Wieczerza: ná ktorą iż po- Swiato
trzebá iest wnijść chędogo; Krzest plu- ściách.
gáwość omywa / y w piękną szátę nas
obleka. gdzie ábysmy się w czym niepot-
knęli; myślą / słowem / y vczynkiem:
dla tego / Bierzmowánie nas vtwier-
dza. Ale iż krewkość nas wszystkich o-
gárneta; a tám/ przy oney Wieczerzy/
bárzo ostrożnym być trzebá: przetoż
nam dana iest Pokutá: ktorą z nowu

An ochędo-

ochędożeni / pożywamy Baránka nam nágotowánego, Ciáłá y Krwie Páná Christusowey / z rąk Sług, ná to wysádzonych. kthorych áby nam káżdy czás dostawáło: Małżeństwo ich dodáie ćielesnie; á Kapłáństwo / duchownie. Jedno iże tha Wieczerza / w doczesnym Wieczerniku Powszechnego Kosciołá / ná czás być muśi; y z tąd sie kwápimy ná onę / ktora nigdy nieustánie / wieczną Roskosz Krolestwá Niebieskiego; á drogę onę dáleką / wielcy záśiedli Zboyce / wielcy Ráytárowie / y głowni Nieprzyiaćiele nászy: dla tego náostátek / ábysmy tám tym bespieczniey przeszli / áby nam w tym nieprzeszkodźili dusżni Lotrzykowie / ábysmy ze wszelką ochędożnoscią tam prześć mogli / Ostátecznego Oleiu S. pomázania vżywamy.

Czemu Kácerz niebaczy porządku siedmi Swiątośći.

Jesli thego niebaczy Kácerz; iáko piękny iest porządek / w siedmi Swiątośćiách Koscielnych: nietrzebá sie temu dźiwowáć. boy Zyd / Pismo czytáiąc / Pismá nierozumie: á Pokornym tylko y Málutkim / rozumowi swemu nie dufáiącym / táiemnice Krolestwá swego

Mat. 11.

Pan

Pan Christus obiáwiáć raczy. Przydź tedy do Kosciołá Powszechnego; chceszli to zrozumieć: w Kosciele Powszechnym/ á w iednym iego Domu/ poczni Báránká pożywáć/ Báránká y pod iedną Osobą zupełnego: ták zrozumiesz bez wątpienia; ináczey/ nic.

Summá Artykulu 14.

1. Klucze PAńskie są własna służebność mocy Christusowey/ á Duchá iego Swietego/ Służebnikom á Cerkwi do skonánia swiátá zwierzona.
2. Tymi Kluczmi nietylko Ewángelia każą/ ále też wierzacym miłość/ á niewierzącym gniew Boski swiadczą.
3. Własność tey służebności Kluczow iest/ napierwey rozwiezowáć/ y Krolestwo Niebieskie otwárzáć: á ná drugą stronę/ záwieráć/ od Swiatości odłaczáć. ꝛc
4. Te Klucze Pan Apostołom Swietym/ á ták wszytkim porządnie postánowionym Cerkwi swoiey Służebnikom/ poruczył y zwierzył: wstákże tym pierwotne/ á potym thez káżdemu Zborowi Chrzescijáńskiemu.
5. Chrzesaijánin tych Kluczow potrzebuiący/ od Xiężey ma ich vżywáć ku sobie.
6. Kluczow Páńskich máia vżywáć Kápłani/ kyl-

ni / tylko podle vmysłu á woley Christusowey / á niepodle wymysłow ludzkich / á woley swoiey.

181.

Odpowiedź.

W Kościele Powßechnym / gdzie porządek iest wßelki / á rzeczy roznych w kupę niewikłą / dwo iákie są Klucze; ieden, Mocy Káplańskiey / á drugi, Sądow Duchownych: po Łácinie zowiemy / Clauem Ordinis & Iurisdictionis. Klucz mocy Káplańskiey iest / w porządnym správowániu Vrzędu, Káplanom zleconego; w Kazániu / Swiątosci ßáfowániu / Ofiárowániu / w Zwiezowániu y Rozwiezowániu / &c. Przy tey ostátniey mocy Vrzędu Káplańskiego / ieśli sobie co zachowywa Papież / álbo Biskupi: tho / dla słußnych przyczyn / dobrze ták bywa; y Pismo S. niepogáni tego. Klucz záśie drugi / Klucz Sądowy Jurisdicciey / záwżdy byt przy samych Apostolech: á teraz ma być przy Biskupach. ináczey / będzie czynił káżdy / co zechce; porządku

Klucze Kościelne dwoiákie.

Klucz mocy Káplańskiey.

w Ná. li. 272. &c.

Klucz Sądowny.

porządkū niebędzie: złość gorę weźmie: ꝛc. co dziś (niestetys) ná oko widzimy. Te są dwá Kluczá / w Kościele Powszechnym. ktore żeby Pan Christus dał Służebnikom Kościołá swego / áż do skończenia świátá; tego my pilnie bronimy / przećiwko swowolnym á rospustnym dzisieyszym Kácerzom. Abowiē co Pan dał Piotrowi; z strony Pásterskiego Vrzędu; to też dał y iego wszystkim Namiástkom: miał Piotr S. Klucze Krolestwá Niebieskiego; máią też po nim wszyscy Papieżowie. co Piotr Związał ná ziemi / álbo też Rozwiązał; y w Niebie ták było: tákże też kogo záklnie Papież / záklął go sam Pan Bog; á komu on otworzy Niebo / będzie ten wpuszczony do Niebá. Toż też y o inych Biskupach / ná Apostolskich mieścach siedzących / rozumieć mamy: káżdy ná swym mieścu / mocy swey vżywa; y Kluczámi / sobie zwierzonymi / przystoynie száfuie.

Klucze dáne Apostołō / przy ich Namiástkach są. 1 część.

Kázáć Ewángelią przynależy też do Kluczow; iakom iuż namienił: ale gdy mowią wászy; iż tymi Kluczami świad-

2 część.

182. czy ſie miłość Boża wierzącym/á gniew niewierzącym: tho ſłowo / Swiadczy ſie/ nam ſie podobáć niemoże. A bowiẽ tym iednym ſłowkiem / the wy dáiecie moc Káptanom nowego Zakonu/ z ſtrony Grzechu; ktorą mieli w Zakonie ſtárym/ z ſtrony Trądu. oni Trądu nieuzdrawiáli: ále tylko/ bytli kto álbo nie byt tredowátym / świádectwo o nim dawáli. A czemu: iż im tey mocy/ áby Trąd vzdrawiáli / Pan BOg nigdzie ták niedał / iáko Pan Chriſtus ſwym nowym Káptanom / odpuſczáć grzechy wielką moc dáć raczył. Abowiem będąc ſám Káptanem Nowego Teſtámentu/ ták ſwe Apoſtoły wyſłał; iáko ſám byt od Oycá poſłány. Niemowił ták Pan / iáko wáſzy mowią; Komu będziecie świádczyć odpuſczone grzechy/ ſą im odpuſczáne: ále mowił/ dawſzy im ku they mocy Duchá S. przez znák widomy Tchnienia ſwego; Ktorych odpuſcicie grzechy/ ſą im odpuſczone. ꝛc. Przetoż Ambroży S. ták napiſał: Moc odpuſczánia grzechow onym Káptanom / ktorzy byli według Aarona/

¶ Moc Káptanow Nowego Zakonu rozna od Stárey.

1 Sow. Matt. 18. Ioan. 20.

2 Sow. Ambro. in Pſalm. 38.

roná / niebyłá dana ; ále Ewángeliey iest záchowána : Pan tedy dał swoy własny Sąd Apostołom / grzechy odpuszczáć przystoynie. ꝛc. [Dauid remitti sibi postulat : quod sciebat non esse iis, qui secundum Aaron erant, Sacerdotibus attributum; sed Euangelio seruatũ. ideo Dominus, quod ánte erat Iudicii sui, dedit Apostolis' peccata remittendi æquitatem. &c.] Chrisostom tákże (com też przypomniał przy Licz. 60.) thymi słowy pisze / o mocy Kapłanow nászych: Cielesny Trąd oczyśćiáć / álbo lepiey rzekę Nieoczyśćiáć / ále Oczyśćione probowáć / sámi Kápłani Zydowscy mogli : á nászym Kápłanom / nie Trąd ćielesny ; ále Smrody dusze / nie mowię oczyśćione probowáć / ále oczyśćiáć práwie / dano iest. [Nostris Sacerdotibus non Corporis Lepram, verúm animæ Sordes, non dico' purgatas probare; sed purgare prorsus, concessum est &c.] A przeto moim baczeniem / (mowi) kthorzy tymi Kápłany gárdzą / dáleko złosliwszy y wietszego karánia godni są ; niżli był DAthán

3 Dow. Chriso. in Lib. 3. De Sacerd.

Zámknienie. z swoimi wszystkimi. Boyćie sie boyćie tey sentenciey S. Chrisostoma / wy Kácerze; ktorzy y moc dáną práwym Káplanom odeymuiećie / y vczćiwymi ich personámi gárdźićie. Tháka wászych Ministrow iest zawiść / ku práwym Káplanom Kosciołá Powszechnego! to / co im dał Pan Christus / chćieliby im odiąć: ále prozno. Okázuią też oni / przez thę obłędliwą náukę swoie; żeć żadney mocy (bo tá tylko iest w Kosciele Powszechnym) Związánia y Rozwiązánia grzechow niemáią. ponieważ insza iest / Swiadczyć odpuszczenie grzechow; á insza / Odpuszczáć grzechy: iáko insza iest / Oczyśćiáć trędowáte; co czynił P. Christus: á insza / Wyświadczáć od trądu oczyśćione; co Káplanom stáreo Testámentu należáło. Wybornasz to wászych Ministrow nowa Theologia / á bárzo z sobą zgodliwa! teraz o Swiadczeniu Grzechow odpuszczonych powiedzieli; á kilká kroć to Swiadczenie powtorzyli: wnet zásię / przy tymże Artikule / przećiwną rzecz náyduiemy. Abowiem nietylko tho zásię dáią Kluczom

Kácerze sámi sie wjdáią / że Kluczow nie máią.

183.

Kontrádikcia.

Káplań-

Kápłáńſkim / Kroleſtwo Niebieſkie imi otwieráć; ále też iaſnie / o iſtym Odpußczániu grzechow / ná Liſcie 8 Lpißą: Sluzbą (mowią) Kluczow mocy tey Chriſtuſowey / grzechy ſie odpußczáią. Te wáßych Przećiwnoſci, nie thák złoſci ia przypiſuię; iáko Nieumieiętnoſci. Trudno o tym temu gádáć; czego ſie od dobrych Miſtrow nieuczył: Szwiec / o boćie; Kráwiec / o ſukni; Medik / o Lekárſtwie; á Theolog / o Theologiey. V wáßych Miniſtrow / iedno to być może; Swiádczyć / y Odpußciáć grzechy: ále ten / ktory dobre ma Miſtrze, ſtáre Doktory Koſcielne / táką w tym rozność naydzie; iáka byłá / z ſtrony Trądu / w Pánie Chriſtuſie, y w Kápłaniech Zakonu Moyżeßowego. Pátrzćie pátrzćie / Bráćia mili; komu / á co zá ludziom / zwierzyliſcie ſumnienia duß wáßych. Koni / roley / plugá / nieledá komu Pánowie zlecáią: á dußą ludzką then / co ſie od Wárſtátu wyrwał / niewiem zá iákiego Duchá nátchnieniem / ma ſie opiekáć? Ja rádzę; w czás ſie obácz káżdy.

Nieumieiętność Kácerzow w Piſmie S.

Dußá / ſkarb ná drożßy.

3 częśc. Co zá własność tych Kluczy iest; powiedziałem iuż / Rozdział dobry vczyniwszy: á co sie dotycze Ceremoniy; trzebáli ich / przy tych Kluczách / álbo nietrzebá; te dla Porządku / y dla zbudzenia spraw ku Pánu Bogu wnętrznych / są postánowione; ktorymi / od Kosciołá Powszechnego vstáwionymi / nikt niema gárdźić; áni inych sobie wymyśláć; álbo też ie / według swey woley / opuszczáć. Abowiem o Ceremoniach ták nápisał Páweł S. do Korintow: Jesliby sie ktho temu sprzećiwiał; my (powiáda) niemamy tego zwyczáiu / áni Kosciol Boży.

Ceremonie / dla czego.

1 Cor. 11.

4 częśc. Komuby the Klucze były zwierzone od Páná Christusá; toć iest rzecz iásna w Ewángeliey. Zwierzył y poruczył ie Piotrowi osobliwie; potym thez / ale z Piotrem y przy Pietrze / swym wszystkim Apostołom: pánowie Zborowie / czego im niedano / niech sobie niebiorą. Apostołowie tedy máią Klątwę; y oni / mocą sobie dáną / oddawáią klęte Szátánowi: w Zborze á w Kośćiele Chrześcijáńskim / thákowych Klątew

Klucze komu zwierzono.

Mat. 16, 18.

Ioan. 20.

¶ Klątew / przy Biskupach.

bywa

bywa exekucia. iako też y Páwet S. z onym grzeßnikiem Koriñtſkim / ná on czás vczynił; y to/áby Klatew ona przy zgromadzeniu Wiernych swoy ſkutek wzięła/ pilnie był roſkazał. Skoro ſie dowiedział o tym nierządniku S. Apoſtoł; nieradząc ſie w tym Zboru Koriñtſkiego / mocą ſobie od Páná Chriſtá dáną oſądźił, oddáć go Szátánowi; to ieſt/ dáć nań (iáko my mowimy) Klatew: y te dáną poſłał do Korintu; áby w Koſciele byłá opowiedziáná / y exekwowana. Przetoż przed tym/ w Káp. 4 na końcu / ták tám nápiſał: Já ko chcecie / ábym do was przyßedł? z Wirgą; czyli z táſkáwoſcią? Także też w drugim Liſcie swym/ też rzecz wſpominaiąc; Dla tego / mowi / piſałem wam; ábym wáßego Poſłußeńſtwá doświadczył. Patrzże / Brácie / pátrz pilno; iżeć przy Apoſtole/ á nie przy Poſpolſtwie / ieſt ta Wirgá: ſłuchać ma Poſpolſtwo Apoſtołow; nie Koſciołē rządźić. Te tedy Kaźń ſurową / y moc Klątew dawánia/ że miał záwżdy przy ſobie Apoſtoł Páńſki; dla tego/ gdy też miał

Sowod 1 Cor. 5.

Spáźćie

2 Sow: y ku spáźćiu należący.

3 tákiß Sowod 2 Cor. 2.

4 takiß Sowod 1 Tim. 1. miat oddać Szatanowi A Lexandrá y Hymenęuſá / nieradźit ſie nic w thym Koriñtſkiego Zboru. Smiatośći to wielka / á potępienie zá thym pewne / brać ſobie to; czegoć niedano / ani zwie-

5 Sow. rzono! Tak ſie zawżdy w Kościele Powßechnym záchowáło; Apoſtoły y Biſkupi Kłatew wydawali / á Lud poſpolity ſłuchał: nienaydzieß inácżey. A

Spárćie iże Pan ieſt w poſrzodku dwu / álbo trzech / w imię ſwoie zgomádzonych: to nic ku themu; áby Zborom miáty być Kluczę Krolestwá Niebieſkiego dáne: Do Zborow / mowićie / Pan one ſłowá

Mat. 18. mowił; Cokolwiek zwiążećie ná ziemi ec: á my iáſnie to widźimy w Ewángeliey; żeć te ſłowá ſámym tylko Zwolennikom Páńſkim należą; y do onych ſámych / ktorym dał zwierzchność nád ſwym Kościołem / one wßyſtke rzecż P. Chriſtus czynił.

5 cześć. Od tych thedy Zwolennikow Páńſkich / od Biſkupow y Kápłanow Kościołá Powßechnego / (bo ći ſą przy Stolicy Apoſtolſkiey / y moc porządna máią) człowiek Chrześćiáńſki ma tych

Kluczy

Artykuł 14.

Kluczy żądać; á v Pospolſtwá / y v nowowiernych tych Miniſtrow / tak the Kluczе naydzie; iáko v Dathána / Korego / y Abirona. Num. 16.

Ná oſtátek żeby tych Kluczow vżywano / wedtug woley Bożey / á nie wedtug wymyſłow ludzkich; y na tho zezwala Koſciot náß Powßechny. Abowiem thak nápiſano y w Dekrecie: W ten czás ieſt prawdźiwe Rozgrzeßenie Przetożone; gdy náſláduie woley (Niebieſkiego) Sędziego. [Tunc vera eſt Abſolutio Præſidentis; quum interni ſequitur arbitrium Iudicis. &c.] á ſá teſtowa S. Grzegorzá Papieżá. Chcą tedy thego y Papieżowie náßy; aby ſie Biſkup y Káptan káżdy zgadzał z wolą Bożą: ma ſie Kluczż zgadzáć z tym; od kogo ieſt dány: wymyſły wßyſtkie ludzkie / woley Bożey przeciwne / niemáią tu mieyſcá. áleć wy czáſem zowieście Wymyſłámi ludzkimi to; co ieſt iſtá Wola Bożá. Wola Boża ieſt; Stuchay Koſciotá: Wola Páńſka ieſt; áby Piotr miał Kluczе / Páſterzem byt. ꝛc.

6 cześć. ¶ Kluczow vżywánie iákie ma być. 1 Sow. Ca. 11. Qu. 3.

Wymyſły ludzkie. Mat. 18. 16. Ioan. 21.

Summá

185. # Summá Artykulu 15.

1. Rzeczy przypádłe / vstáwy ludzkie / rzá-
dy y obyczáie dobre / sa mnieysze á mniey po-
trzebne / niżli dáry służebne : y owszem dla
nich vstáwowáne bywáia : przeto też od lu-
du Chrzescijáńskiego trzymáne y záchowywá
ne máia być / przy nabożeństwie Chrzescijáń-
2. Te rzeczy przypadłe ꝛc gruntowne (skim.
ku zbáwieniu nie sa : ani ták / iák przykazá-
nie Boskie / ludzkiego sumnienia obwiezuia :
ále tylko dla rzadu / y dla vczćiwośći / dzier-
żáne być máia / niegwałcac w niwczym Wiá
ry / Łaski / y wolnośći Chrzescijáńskiey.
3. Pod zasłona wolnośći Chrzescijáńskiey /
z rzadow pobożnych żadny sie niema wyłá-
mowáć.
4. Wolność Chrzescijáńska iest / wyswobo-
dzenie od grzechu / od przeklectwá Zakonu
y iárzmá iego / przyiećie Duchá swobodney
woley synow Bożych / y nieobowiazánie su-
mnienia ku zakonom ludzkim zárowno / iák
ku przykazániu Bożemu.
5. Wszystkie rzady á obyczáie ludzkie / od wo
ley Bożey odwodzace / niemáia być dzierżá-
6. Tylko te rzady á obyczáie dobre máia (ne.
być záchowáne : ktore buduia Wiáre / poczte
Boża / zgode / miłość / á pokoy práwie Ch-
rzescijáński : od kogożkolwiekby vstáwione
były.

7. Ná

7. Ná Boſkie á zbáwienne rzeczy/ wietſze á przednieyſze baczenie ma być: á człowiek w ſwym ſumnieniu iemi tylko ſámemi wiazan być ma.

8. Mnogie ſtárádawne obyczáie / do dźiſieyſzego czáſu Bráćia Czeſcy záchowywáia / pokad możno ieſt: iáko niektore Poſty / dni ſwiete/ Nieſzpory/ Niedziele. ꝛc.

9. Wſzedy w Chrzeſcijáńſtwie/ iednoſtáyne rzady á obyczáie / álbo Ceremonie / záchowywác ſie niemoga.

10. Rozmáitymi / zbytecznymi / á obćiażáiacymi Vſtáwámi / niegodźi ſie ludźi obćia-

11. Vſtáwy ludzkie nie ſa wieczne/ ále (żáć. moga być odmienione.

12. Dla rozdzielnośći rzadow y obyczáiow zwierzchnich/ niemáia być żadne obrażánia/ áni roſtárgnienia.

Odpowiedź.

ABy ſie rzecz lepiey poiełá / około tych Rzeczy Przypádłych; ktore wy zowiećie/ Vſtáwámi ludzkimi / Rzadem / Obyczáymi dobrymi / álbo thez Ceremoniámi: potrzebá ieſt zrozumieć/ y opiſáć; co to ſa te Przypádłe rzeczy. Kośćioł Powſzechny Chrzeſcijáńſki z Piſma S. náyduie/ dwoiáka być

Chwałá Boſka 2

być Chwałę BOską; Wnętrzną / y Zwierzchnią: y Wnętrznie / y Zwierzchnie / mamy y zwykliśmy chwalić Pana Boga. Chwała Boża Wnętrzna, ták iest ku Zbawieniu potrzebna; iż bez niey to wßystko / coby śiezwierzchu działo / wiecey obraża Pána Boga. bo Zmyślona Swiętobliwość (iako S. Augustin mowi) nie iest Swiętobliwość; ale dwoiáka Nieświętobliwość: iże y Nieświętobliwość iest / y Obłudność. Chwałá Wnętrzna / ktorąśmy winni pilnie czynić Pánu Bogu / w trzech onych Cnotách Chrześciáńskich należy; w Wierze / w Nádziei / á Miłości.

Wnętrzna / iako potrzebna.

In Ps. 63.

W czym należy.

1 86.

1 Cor. 13.

Wiárá mocnie wierzy to; co ma być wierzono: Nádzieiá / pewne vfánie pokłádáiąc w Pánie BOgu / w potrzebách swoich modli śie do niego; y o co prosi / tego mocnie czeka: á Miłość náostátek / rozważáiąc sobie Dobrodzieystwá Boże / (bo Pan Bog człowieká stworzył; tenże go rządźi / żywi / broni; ten vsprawiedliwia y zbawia) rospala serce swoie ku swoiemu Dobrodzieiowi. z ktorey też Miłości przystrzega pilnie

Roßka-

Roſkazánia iego: iako dobry ſyn/ſtrze-
że woley Oyca ſwego: y to/ co ieſt Bo-
że/ Bogu; á co bliźniego/ bliźniemu/
ſtara ſie zawżdy oddawáć. Gdzie tedy
ieſt práwa Wiárá/ pewna Nadzieia/
y goraca Miłość; od thego cżłowieká
przyiemna ieſt chwałá Pánu Bogu/ y
ten przyſłoynie á wdzięcżnie Pana Bo-
gá ſwego chwali. Te Chwałe Bożą dla
thego zowiemy Wnetrzną; że grunt á
fundáment ma/ ná duſzy y ſercu cżło-
wieczym: na ktore zawżdy Pan Bog
poglada; y z tad wſzyſtkie sprawy cżło-
wiecże ſądźi. Ale ii cżłowiek ma y Du-
ſze niewidomą/ y Ciało widome; a nie-
może to być/ aby Ciało nie ſtoza spra-
wą Duſze ſwey/ wewnątrz dobrze ku
Pánu Bogu sprawioney: dla tego/ nie
ſámá Chwałá BOſka Wnetrzna: ale
też y Zwierzchnia/ ludziom Chrześcżiań
ſkim ieſt potrzebna. Trzebá iey ieſt/dla
ſámego Cżłowieká: trzebá/ dla Bli-
źniego: trzebá/ y dla Páná Bogá. dla
tego ſámego/ ktory Páná Boga chwa-
li/ ieſt potrzebna; aby ſie ku Chwale
Wnetrzney zbudzał: dla Bliźniego:

Cżemu Wnetrzna ieſt.

¶ Chwałá Bożá Zwierzchnia potrzebna też ieſt.

z przyczyny.

áby iemu był przykładnym: a dla Páná
BOgá náoſtatek; aby go wßyſtek caty
człowiek / y Dußą y Ciałem / zawżdy
1 Sow. wychwalał. Nietylkoć Dußa będzie w
Niebie; będzie y Ciało: czemuż Ciało
niemá też onego chwalić; od ktorego
„ swą Zapłatę weźmie? Kto robi; temu
„ płácą: kto walczy; ten koronę bierze:
przetoż też y Dußá y Ciało máią robić /
y máią ſpołecznie á nierozdzielnie Páná
Dowodź Bogá chwalić. Aza niezaleca nam Pi-
inßę. ſmo S. Zwierzchnia Chwałę Bożą / w
ludziách Swiętych? zaleca w Celniku
iáwnogrzeßnym / nietylko Wnętrzną
Luce 18. iego Pokutę; ale y bicie Pierśi / y Sta-
nie z dáleká / y niepodnaßánie oczu do
Act. 20, Nieba: zaleca Apoſtoły / Dni Swię-
21, 9. tych pilnuiące / Poßćiące / ná Kolá-
2 Cor. 11. nach ſię modlące: zaleca y Páná ſámego
go Jeſu Chriſtá; ktory / dla náuki też
Luce. 2, náßey / Dni także Swiętych niezanie-
4, 22. dbawał / Pościł ſię / ná Kolana ſwe y
Mat. 4, ná Oblicze modłąc ſię padał. Czemu y
26. &c. Páwet S. porządek Spraw Zwierz-
chnich czynił w Koſćiele; czynił w Ko-
ſćiele: ktorego kroby niechćiał cho-

wać;

wáć; tego on ma za swárliwego / y ro- 1 Cor. 11.
styrk czyniącego. A przetoż y z Pismá Zamknienie.
S. to mamy / y rzecz sámá to pokazuie;
że Chwała ku Panu Bogu Zwierzchnia, od ludźi Chrześcijáńskich ma być
chowána; á táć iest w tych Przypadłych Chwałá Boża
rzeczách / w Porządku Kościelnym / w Zwierzchnia w czym.
chowániu Ceremoniy / w pilnowaniu
Swiąt y Postow stánowionych / y w
inszych pobożnych Vstáwách Kościelnych: ktore wszystkie do tego nas wiodą; abyśmy w sobie záchowali onę Chwałę Bożą Wnętrzną / w Wierze prawdziwey / w Nadziei mocney / y w Miłości doskonałey. The Przypadłe á Zwierzchnie rzeczy, część przynależą ku Personam; część ku Mieyscu; á część ku Czasowi. Ná Personie człowieczey iest / Klękánie / Rąk wznaszánie / Pierśi bićie / Kłániánie. ꝛc: ku Mieyscu należą / Spiewánia Kościelne / Mszey miewánie / Kazania czynienia / Swiątości dawánie; y cokolwiek takowego / nie gdzie indzie / ale thylko na mieyscu świętym, w Kościele / (zwłaszczá gdy potrzeby niemász) bywa sprawowano:

Do czego nas wiedzie.

187.

Przypádłych rzeczy rozdział.

á ku Czásowi przysłuszáią pewne Dni/ dla porządku pospolitego vstawione; iáko Swiętá/ Posty/ y co inego tákiego. ktore wszystkie Spráwy Zwierzchnie/ y rzeczy Przypádłe, iáko nas wiodą/ nie ku czemu inemu/ iedno ku práwey Chwale Bożey; kto Prawdę miłuie/ á żadney Zawiści ku nikomu niema/ wyznáć to muśi. Kościoł záiste Powszechny ták te Przypádłe rzeczy rozrządził; iże z nich sámych/ prosty człowiek może sie náuczyć Wiáry/ Nádzieie/ á Miłości/ Cnot ku zbáwieniu nam potrzebnych. Abowiem z sámych Swiąt náuczy sie; iáko Syn Boży dla nas sie Národził/ był Obrzezan/ od trzech Mędrcow Pogáńskich (Krole my zowiemy) chwalon/ do Kościoła Ofiarowan/ Pośćił/ Vmárł/ z Martwych wstał/ w Niebo wstąpił/ y Ducha S. zesłał. zá ktorym przez Wiárę poznániem/ y pilnym rozważaniem dobrodzieystw Páná Bogá w Troycy iedynego/ izali człowiek Chrześcijáński nieweźmie osobliwey w Panie Bodze Nádzieiey: zá nierozmiłuie sie Pana Boga;

Obzredu Kościelnego iákie pożytki. w Nau. Lic. 98/ 132/ 140. ꝛc.

ktory

ktory iego tak wielce vmitował: za nie
będzie się strzegł złego/ktore Pan Bog
zakazuie; á to / co on każe / gotow bę-
dzie czynić: Opuszczam wielkie á oso- w Náu.
bne táiemnice Niedźiel po S. Troycy: Li. 107:
nietrzebá mi iest / o tym tu pisáć; iako 98.
piękny iest w nich porzádek: Adwent
też chwálebny ku czemu nas wiedzie;
ná ten czás niechcę tego wspominać. bo Zám-
teraz dosyć iest wiedzieć; co są te Zwie- knienie.
rzchnie y Przypádłe rzeczy; iáko nas ku
Panu Bogu wiodą / á nie od niego od-
wodzą. Przystąpmyż iuż do Artikułu
wászego: dobre chwalmy; á złe każmy.

W pierwszey części niebytoby nic 1 część.
zbożnego; gdyby dobrze było rozumia-
no: ále / boie się ia tego; áby to / co ch-
wálicie / zárázem od was niebyło gá-
niono. Abowiem te dwie słowká / V-
stáwy Ludzkie / v Nowowiernikow są
wzgárdzone: y dla tych iedno słowek / o- 188.
ni każą świętę Vstáwy Kościelne / od
Ducha S. pożytecznie vstáwione. A- ¶ Przy-
bowiem ieśli byście wszystkie rzeczy Przy- pádłe rze
pádłe / wszystkie Ceremonie / wszystek czy są też
Porzádek spraw Kościelnych / zwáli Bożę Vs-
stáwy.

1 Sow. Vstawami Ludzkimi: mylilibyście ſię
ná tym/dla tego; iż wiele takowych rze-
czy ſam Pan Bog/ y przez Apoſtoły
Duch ſam S. w Koſciele Powßechn-
nym ſtanowił. Wiecie; co zá Porządek/
y iakie Ceremonie/ vſtáwił przez Moy-
żeßa: Apoſtołowie też one rzeczy Przy-
Act. 15. pádłe/ Nie ieść ze krwia/ Nie ieść rze-
czy zádáwionych/ Nie ieść pokármow
Bálwanom ofiárowánych/ y Nieobrze
zowáć ſię/ zowią vſtáwámi Ducha S.
a wżdy wáßy śmieli tho położyć miedzy
Vſtáwámi Ludzkimi; ná Liſcie 88.
Apoſtołowie ſámi mowią; Ták ſię wi-
dziáło Duchowi Swiętemu: czemuż
Zawia- wy inácżey? Trzebá tedy było opiſáć;
zanie. co to ieſt Vſtáwá Ludzka: abyſcie zá
tym ſłowkiem/ Vſtáwámi BOżymi/
ktore Duch S. przez Ludzie ſtanowi w
ſwym Koſciele/ niegárdźili. Nie każ-
dáć rzecż Przypádła/ y ktora według
cżáſow może być odmieniona/ ieſt Vſ-
tawa Ludzka: wiele tákowych rzeczy
ſą/ y były/ Vſtáwámi Ducha Bożego.
2 Sow. iáko y one też; ktore S. Páwet w Ko-
ryńćie/ y w inych Koſciołách/ porzą-

dnie

dnie stánowił. Abowiem tego iemu zá-
przeć niemożećie; iż przez niego Duch 2 Cor. 13.
S. y Pan Christus mowił / thak iako Mat. 10.
przez ine Apostoły. á ieśliż Pan Bog
przez nie mowił: tedyć y Pan Bog stá-
nowił. zá czym y Przypadłe rzeczy / kto-
re oni vstawiali / PAnu BOgu przez
nie vstawiaiącemu, máią być przypiso-
wane. Y Prorocyć ludzie byli: á wżdy
oni o słowách swych / kthore Pan Bog
przez nie mowił; To / powiadaią / Pan
Bog zastępow mowi. Jneć są one V- Spárćie
stawy Ludzkie; ktore Pan Christus gá- Mat. 15.
ni: odpowiedziałem iuż ná to / przy Li. Mar. 7.
82. Ná ten czás tedy nie o czym inym Zám-
gádáć mamy; tylko o Zwierzchniey Ch- knienie.
wale miłego Bogá: tá w czym należy /
dla tegom naprzod okazał; ábyśmy wie-
dzieli / o czym gadamy: co przystoynie
przełożywszy / pierwszey częsci tego Ar-
tikułu niepoganimi; gdy dobrze zrozu-
miana będzie. Abowiem mnieysza iest /
y mniey potrzebna / Chwałá BOska
Zwierzchnia; niżli Wnętrzna: bez oney
może być człowiek zbáwion / gdy ią nie-
gárdźi; ále bez tey Wnętrzney / żadnym

obyciaiem Nieba nieosiągnie. y dla tey też Wnetrzney/ ona Zwierzchnia iest w Kościele Bożym vstawiona: przethoż ma być/ przy nabożeństwie Chrześciańskim/ vczćiwie zachowana.

2 część. Chwała Boska Zwierzchnia nie ták potrzebna, iáko Wnetrzna.

Bacimy iedno pilnie; co są te rzeczy Przypadłe/ przy Zwierzchniey a widomey Chwale Bożey: y druga część waszego Artikułu/ dobrze rozumiana/ będzie dobra. Abyś się modlił z Nádzieie mocney; iestći rzeczy ku zbáwieniu potrzebna: abyś klękał/ ręce wznaßał/ w Niebo albo w ziemię pátrzał; nie nátym iest zbáwienie. przeto też nie tak te Przypadłe rzeczy obwiązuią sumnienie ludzkie; iáko Przykazánia Boskie. My y to iaśnie v nas pokazuiemy/ w Kościele naßym Powßechnym: gdy przy Modlitwie Káplańskiey/ iedni klęczą/ drudzy stoią; iedni ręce składaią/ á drudzy w Niebo oczy wznaßáią. &c. Ależ y tu potrzeba było wam dołożyć; iákie rozumienie Przykázánia Boskie. Abowiem troiákie nayduiemy; Sądowne/ Przypadłe/ y Obyczáyne; nietylko w Stárym/ ale też y w Nowym Zákonie.

189.

Przykázánie Boże 3.

Sądowne

Sadowne sa v Pawła Swiętego: áby Swiadectwo było ważne / w vśćiech dwu albo trzech świádkow; áby przećiw Kapłanowi / iednego człowieka świadectwo nieważyło. także też y ono Sadowne iest; Kácerzá / po iednym y drugim napominániu / chroń sie: y ono też Páńskie; Kto niesłucha Kosciołá / iest iako Poganin. Przypadłe Przykazania Boże są w Ceremoniach: ktore y v Pawła S. y v inßych Apostołow (iakom to pokazał) náyduiemy. Obyczáynego Przykazánia Bożego wßędzie iest dosyć: płynie to z Xonych Słow Bożych; Wierz w Bogá iednego ꝛc. wßakże nietylko te / ale też y Sadowne / ku Miłosci Bliźniego należą; y dla tego / sumnienia ludzkie też wiążą. Atoż Przypadłe Przykazánia nawiecey / iesliby ie kto opuscił / (gdy to niebedzie z wzgárdy iakiey / áni złym vmysłem) niepotępiáią człowieká. czego sie náucz z Przykładow. Jest Roskazánie BOże Obyczáyne / Swięć Swiętá; to iest / święte rzeczy w Swięto czyń. ktho tedy w Swięty dzień Páná Bogá niechwali /

Sadowne. 2 Cor. 1. 1 Ti. 5. Tit. 3. Mat. 18. Przypádłe. Obyczáyne. Wykłádu Przykład 1.

nie modli ſie/y co inego dobrego á zbá-
wiennego nieczyni; gdziebykolwiek ná
Exo. 20. Deut. 5. w Náu. Li. 301: 315. ten czás był: ten grzeßy. Vroſło przy
tym / z roſkázánia Przypadłego Boże-
go / roſkazanie Koſcielne: aby ſmy w
Swieto nierobili; (á to dla tego / żeby
wolniey było świętey rzeczy czynić) aby-
ſmy Kazánia y Mßey ſłuchali. ꝛc. kto
tedy w Swieto domá woli leżeć / álbo
gdzie indzie ſie przechadzać / álbo orać /
álbo z polá zboże woźić; niżli iść do Ko
ſciołá / ná ſłużbę Bożą / ná Modlitwę /
ná Mßą / ná Kazánie / ná Godźiny /
ná Nießpor. ꝛc. tego ſumnienie bywa
śmiertelnym grzechem obowiązáne. ale
kto zá potrzebą pilną w drogę iedzie;
álbo też bárzo pilną robotę w domu ro-
bi / dotożywßy ſie (ieſliby mogło być /
á nágłego co niebyło) Kapłana: tego
przeſtąpienie Przypadłych przy Swię-
cie rzeczy (iáko Robotá rzetzna / y nie-
bytność na ſpołecznéy ſłużbie BOżey
w Koſciele) nieporuſza. A czemu? iże
inßy ieſt v tego vmyſł; inßy / v onego:
ten nie z wzgárdy / ale z potrzeby / czy-
ni; w onym inßą náyduiemy. Tymże też

ſpoſo-

ſpoſobem ktoby ſie niemodlił pilnie / z 2 Przy-
prawego á czyſtego ſercá; rzecz gruntowna ku zbáwieniu przeſtępuie / y śmiertelnie grzeßy: ale ktoby albo każąc / albo Kazánia ſłucháiąc / álbo modląc ſie / zá potrzebą (iáko / dla zimná / albo chorey głowy) niezdiął czapki / nád Roſkazanie Boże przez Páwłá S. Apoſtołá; tego / gdyż to nie złym vmyſłem czyni / Pan Bog niepotępi. Jeſt tedy Roſkazánie Boże / przez Páwłá S. dáne / y Czapkę w Koſciele zdeymowáć; ále rozne od onego: Będę ſie modlił / y duchem / y rozumieniem. dla czego / trzebá było waßym Miniſtrom tego dołożyć; o ktorym Przykazaniu Bożym / to pißąc / rozumieli.

kład.

1 Cor. 11.

w Náu. 134.

1 Cor. 14.

Pod zaſłoną Wolnoſci Chrzeſcijáńſkiey / nigdyſmy ſie my niewytámowáli od rządu pobożnego Koſcielnego: wáßy z wámi co czynią; wßyſtek świát to baczy. 3 częſć.

Swobodá y Wolność Chrzeſcijáńſka co vczyniłá w Niemcách; iáko chłopy ku Panom wzburzyłá / iáko wiele krwie wylałá; Rok Páńſki 1525 to okazał; 4 częſć. 190.

okazał: my/ w Kościele Powszechnym/ nigdyśmy tey Wolności do tego niećiągneli; aby sie niezgody w Krolestwiech czyniły; aby/ pod tą zasłoną/ czynił káżdy co chce: ale ná tym ią prawdźiwie sądźimy; że wyswobodzeni będąc od grzechow ná Krzćie/ y tám Duchá S. w sercá nasze rozlanego wźiąwszy/ dobrowolnie sie poddáiemy ná pełnienie Zakonu Bożego. wászy iednák tu przykłádáią rzeczy swoie/ od zrozumienia Kościołá Powszechnego rozne. Abowiem iest wąż/ w thych dwu ich źiołkach; gdy ták piszą: Jesteśmy wolni od przeklęctwá y iárzma Zakonu; Nie ma być związano sumnienie ku żadnym Zakonom ludzkim zárowno. Gdyćby sie tho dobrze rozumiáło; niebyłoby nic zdrożnego: ale my iuż wászych Ministrow przeskoki wiemy. bo zátym niektorzy wászy gárdzą práwie wszystkim Zakonem Stárym: zátym wzgárdá Praw Koronnych/ y rządu dobrego w Krolestwiech/ rośćie: y ná Páwłá S. ktory roskazał Przełożonych słucháć/ á S. Piotr y złych/ w tey mierze wászy niedbáią.

Wolność Chrześciáńska ná czym iest.

Práwá Koronne

Rom: 13.

1. Pet. 2.

obáią; Maiąc tu oni swoię wymowkę
onę; Trzebá więcey słucháć Bogá / ni- Act. 5.
źli ludźi: choćiayże ći ludźie / według
Páná Bogá / ná nie co wkłádáią. A za Státut
nie według Páná BOgá / ná Hussity ná Hus-
Státut ieden iest vczyniony: za sie go- sity, iest
dźi chowáć y bronić Zábijácze duchow- pobożny.
ne, ná ktore on Státut bije: Roskazał Dowod
Pan Bog Przełożonym Swieckim / Exod. 22.
złoczyńcow niećierpieć w swoiey źiemi:
złoczyńcá więtszy być niemoże / nád te-
go; kthory Duszę człowieczą do Piekłá
wtrąca: á wżdy v wászych / ten Zakon
ludzki / ten Státut Polski / ná Kácerze
Czeskie własnie wydány / pewnie iest nie
ważnym. Wiemy wiemy / kiedy on Stá-
tut iest nápisány: wiemy / co sie ná on
czás w Czechách dziáło: prawdę iesli
mowimy; niema sie nikt gniewáć: pew-
na tho iest á ista; że przećiwko Hussi-
tom / y ich Obronićielom / on Státut
własnie iest vczyniony. Niemamy tedy Zámsknienie.
zárowno chowáć Zakonow Ludzkich /
thák iáko Boskich; gdzie nie z Zakonu
Bożego płyną: (iáko / gdy o ziemi / á
nie o rzeczách Niebieskich / Statutá
czynią;

czynią; gdy Jurisdikcia/od samego Bogá Przełożonym Kościelnym dana/ Kościołom odeymuią; gdy Miłość Boga/ albo też Bliźniego/ obrażáią y każą. ꝛc.) thakże też iesteśmy wolnymi od Przeklęctwá Zakonu y Jarzmá iego: ale to prostakom (aby z tąd wzgardá wszystkiego Zakonu Stárego nieurosła) potrzeba było iáśnie wyłożyć. Abowiem Stáry Zakon sam Pan Christus podtwierdził/ y wyłożył. o czym masz/ na wielu mieyscach/ w Ewángeliey; Mat. 5/ 19. ꝛc. Gdy od Zakonu Stárego wyłączysz/ naprzod PAná Christusá/ potym łaski y Dary iego/ zá ktorymi Zakon Boży pełnimy; Zakon Stáry sstánie sie tobie Przeklęctwem: ale gdy go pełnisz/ zá Wiárą w Páná Christusá/ y zá pomocą Bożą; ktoryć bez Pana Christa y Dáru iego, był Przeklęctwem/ obracać sie przez łaskę Páná Christusowę, w Błogosławieństwo. Abowiem pewne są one słowá Páńskie: Chceszli wniść do Zywota; choway Przykazánia. To my na ten czas mowimy o tym Zakonie Stárym; ktory Obyczáynym

Stáry Zakon, iáko iest Przeklęctwem; á iáko iesteśmy od niego wolni.

191.

Mat. 19. Zakon Obyczáyny.

ciáynym zowiemy: ten Zakon Chrześci-
ianom / wßyſtko w Pánie Chriſtuſie Phil. 4.
mogącym / ieſt iárzmem mitym, y brze- Matt. 11.
mieniem lekkim. Co ſie dotycże Zako-
nu Przypádłego; to ieſt / Ceremoniy:
też wßyſtkie vſtáty, nie / iżeby Chrześci- Ceremo-
ánie niemieli żadnych Ceremoniy Chrze nie.
ſcyáńſkich chowáć: áleiż one ſtáre w Za-
konie Nowym / koniec wßyſtkie máią.
Báránek Wielkonocny / ktorego Ofiá-
rowawßy pożywano / oſobliwą był
Ceremonią: ná tego mieyſce iż iny nowy
Báránek wſtąpił / ktorego on ſtáry
znáczył; z tąd tá Ceremonia iuż vſtáłá:
ále áby tego nowego Báránká Ofiáro-
wánie / á po Ofiárowániu Pożywánie /
niemiáło mieć ſwego obrzędu; thego y
S. Páwet niedopuſci: iákom to iuż / Li. 15.
ná ſwym mieyſcu / wywodźił. Trzebá
tedy y tu báczyć; iáko vſtáty Ceremo-
nie / rzeczy przyßłe nam znáczące; á iá-
ko thęż nowe ſą poſtánowione / rzeczy
przeßłe nam wſpomináiące / wczćiwość
rzeczy Swietych nam przekłádáiące / y
ku okázowániu winney PAnu BOgu
wdzięczności pilnie nas wzbudzáiące.

Náoſtá-

Sądowny Zakō Boży. Náostatek y od Zakonu Starego Sądownego/ acz z wielkiey częsci wolni iesteśmy; y wolno iest nam dziś/ w Dzień Swięty/ potrzebne potrawy gotowáć. ꝛc: wszákże iednak y onych Sądow niemáłą część trzymamy/ y trzymáć mamy. Abowiem dwu álbo trzech Swiádectwo, z Sądownego Zakonu wziął S. Paweł; Deuter. 17/ et 19: Złoczyńce kazał karáć y on/ y Piotr Swięty: y po dziś dzień karzą gardłem Mężoboyce/ Cudzołożniki. ꝛc. Pátrzćie pátrzćie/ Bráćia mili/ iáko ći wászy mądrze vczą y piszą; ktorzy wszystko w kupę hátlą. Łatwieć rzec; Jesteśmy wolni od iárzmá Zekonnego: łatwie z tąd prostemu wzgárdźić wszystek Moyżeszow stáry Zakon: vczył tego iáśnie Marćin Luter/ z inymi Nowowierniki. ale gdy sie rzecz pilno rozbierze/ y każda w swoiey klobie stanowi: wnet tám inszy vmysł/ insza vczćiwość/ ku Zakonowi stáremu (kthory też iest Zakonem Bożym) v ludźi bogoboynych roscie. Tymći was wászy Ministrzy vwodzą/ prostacy w Pismie Swiętym prostaki. bo iesli sie

2 Cor. 1. Rom. 13. 1 Petr. 2.

Zámknienie.

trzebá

trzebá vczyć Krawiectwa/ Szewstwá/ Garbarstwa/ Aptekarstwá/ Złotnictwá/ y inych Rzemiosł/ czás niemáły: coż rozumiećie o nawyższey Náuce/ o świętey Theologiey? Ey/ dla Páná Bogá/ obáczćie; co tho zá Smiałość! Ja rádzę; kto mądr/ áby w czás dumę z sercá złożył. 192.

Artikułu tego część piąta/ tákże y szosta/ dobre są: widźićie/ y sámi to wyznawáćie; żeć Práwo Duchowne od Páná Bogá nieodwodźi. y lepieybyście w tym sobie porádźili: gdybyście wszędźie stáremu Práwu Duchownemu rádszy wierzyli; niżli tym nowym niedouczonym waszym Ministrom. Práwo Duchowne sádźi sie/ ná práwym zrozumieniu Pismá BOżego: ma w sobie Dekretá święte/ wźięte z Konciliow y z stárych Doktorow. y nielepieyże tych sie trzymáć; niżli dáć sie tym zwodźić; ktorzy czásem niewiedzą/ co mowią, y co piszą? Rzeczy Przypádłe/ ktoreby z wolą Bożą sie zgadzáły/ nie ty, áni ia, sądźić będziemy; ale temu/ ktory ma tę moc od Páná Christusá/ Pásterzowi mo-

5/ y 6 część.

Práwo Duchowne.

Sędzia o rzeczách Przypádłych.

wi mowię y Kosciołowi Powszechnemu / ten sąd słusznie należy.

7 cześć. Ná Boskie á zbawienne rzeczy iáko ma być więtszy wzgląd / niżli ná Przypadłe Vstáwy ludzkie; o tym sie iuż dosyć mowiło:

8 cześć. V was co zá obyczáie stárádawne chowáią sie; wy tám lepiey wiećie. Powiadaćie; iákobyscie chowali Posty niektore: Boże day to / by tak było. Abowiem ia byłem z wászym iednym Ministrem / y z Studenty niektorymi Niemieckimi / ná iednym w Poznániu obiedzie, w Piątek: á wżdym thám Postu stárádawnego / od sámych Apostołow vstáwionego / w Piątek nie widział: widziałem; że w Piątek iedziono dobrą Pieczenią sarnią / y dobrze sie Winá napijano. Vkażże mi / Bráćie / vkaż; z kądescie ten obyczay wźięli? gdziescie sie go / á od kogo / nauczyli? Pewnie thak áni Jan Hus wasz niepośćił / ani ktory Doktor starszy: Marcin Luter / ktory y ślub Boży zgwałćił / tákie Posty wam wymyslił. Zbiegay wszystkę / iáko chcesz / Biblią: nienaydziesz ty nigdzie

¶ Post nowey Ewángeliey, nowo iest wymyslony.

1 Dow.

gdzie przy Poscie/ żadney zmianki Mię-
sá/ iáiec/ mleczná y nabiáłu; ále rychley
naydzieß zmiankę tych rzeczy/ ktore my
przy Posciech Kosciołá Powßechnego
chowamy. Naydzieß wßędzie Potrá- 2/ y 3
wy nie roskoßne / áni koßtowne : nay- Dowod
dzieß od Pokármow y od Winá strzy-
mawánie: tákie my Posty od Aposto-
łow wzięli : tákie wßyscy Grękowie /
Ruś/ Moskwá/ Wołoßa/ y Ormiánie/
wßędzie chowáią. Inßać iest rzecz / o Wykład
ktorey S. Páweł mowi; gdy káżdy Po- 1 Tim. 4.
karm chwali: prorokuie on tám/ o Má- Rom. 14.
nichęusach, stworzenie Boże gániących: 1 Cor. 8.
mowi/ o Swininie / o Záiącach/ y o i-
nych pokarmach Zydowskich: mowi też
o Potráwach Pogáńskich/ Báłwánom Lt. 209.
ofiárowánych: iuż to v Chrzescijan nic etc.
nie iest: káżdy Pokarm iuż iest dobry.
Vkaż mi tám iednę zmiankę Postu; wy-
graß: á gdy nieukażeß; pewnie tám/ nie
o Poscie Chrzescijáńskim/ gada Swię-
ty Páweł. Podźże záś tám; gdzie Pismo Vtwier-
Post wspomina: podź do poßczącego dzenie 1
Moyżeßá/ Heliáßá/ Zydow/ Niniw- dowodu
czykow/ Dánielá/ Jáná Krzčičielá/ y Exo. 24.
34.

 sámego

3 Reg. 19. Ester. 4. &cæt. Ionæ 3. Dan. 9. Lucæ 1. Mat. 4. &cæt.

Postu Kácerze niemaią 193.

sámego náostátek Páná Christusá: iuż tám wnet naydzieß strzymanie/álbo od wßytkich/álbo od roskoßnych Potraw. O miłaß mi to Ewángelia wáßa; ktora brzuch a ćiáłá tuczy! w ktorey wolno ślub stáry Pánu Bogu zgwałćić; á ślub nowy pániey swey Dußce vczynić! Chwalićie wy Posty; ale ich niemaćie/ áni chowaćie/ y owßem z nich sie śmieiećie: słowko to maćie/ Post; rzeczy nie naydzie. Dni świete też chwalićie: Pánie Boże day to / abyscie ich tám świećili; gdzie są Pánu Bogu miłe/ w Kosciele Powßechnym: gdzie/ przy chwale Boskiey/ nietylko są Jutrznie y Nießpory; ale też Mße/ y wßytkie Kosciel-

Godziny Kosćielne dla czego są vstáwione.

ne Godziny. Abowiē Kosciol ten Boiuiący tákby miał chwalić Páná Bogá; iáko iemu dáie chwałe w Niebie Triumphuiący / y z zwyćiestwa swego záwżdy sie weselący. niema on nigdy w tym odpoczynienia; ale zawżdy PAná Bogá w Troycy iedynego wysławia / ták iemu śpiewáiąc: Swiety / Swiety/ Swiety Pan Bog wßechmogący ꝛc. Ták záiste my / ku chwale Bożey stworzeni/

Esaiæ 6. Apoca. 4.

rzeni/ mielibyſmy bez przeſtánku Páná Bogá chwalić: iedno iż ten świát nędzny ma ine zabáwy potrzebne; dla tego pewni ludzie/ ktore Kleriki zowiemy/ á Kápłani oſobliwie/ ná to ſą wyſádzeni. aby nietylko z ſwey ſtrony/ ále od wſzyſtkiego poſpolſtwá Chrześcijáńſkiego/ Páná Bogá chwalili/ cżłonkámi będąc iednego Ciáłá; y zá wſzyſtek Kościoł áby ſie modlili. Przetoć theż oni ſą/ przy Koſcielech/ od wáſzych ſtárych Przodkow dobrze opátrzeni: młodźi ſynowie/ zápomniawſzy ſwych miłych Oycow ochoty ku chwale Bożey/ wſzyſtko dźiś káżą; dochody Koſcielne biorą; Kościoły puſtoſzą; y vſtáwiczną chwałę Bożą niſzczą. Kápłani tedy y Klericy ná to ſą wyſádzini; áby imieniē wſzyſtkich/ Páná Bogá záwżdy chwalili. kthorym że też ieſt potrzebá cżáſu nieco/ ku potrzebom pobożnym/ y ku cżytániu Piſmá Swiętego; dla tego pewne Godźiny/ ktorychby ſie modlili/ y winni ſą to cżynić/ maią porządnie poſtánowione. Jeſliby oni nie ták/ iáko ſą winni/ Páná Bogá chwalili/ y Pa-

 cierze

ćierze swe niedbale mowili: tego máią
doglądáć Biskupi; á wy też o to mogli-
byscie mowić: ale aby pod tą zasłoną /
vstáwiczna służbá Boża w Kościelech
miáłá być niszczona; do tego żadney słu-
Zálece- szney przyczyny żaden mieć niemoże. A-
nie Go- bowiem te Godziny; ktore w Kościele
dźin Ko- chowáią / máią grunt z Pismá S. y przy-
ścielnych wiley z Męki Páńskiey. Esdrás on Do-
śpiewá- ktor sławny, y thenże Prorok / gdy sie
nia. lud Boży náwroćił do Jerusálem z Bá-
1 Dow. bilonu / to był vstáwił; aby czterzy kroć
2 Esdr. 9. przez dzień / á czterzy też przez noc / Pá-
ná Bogá swego lud Zydowski chwalił.
gdzie / ku dniowi należą the Godziny;
Pierwsza / Trzećia / Szosta / y Dziewią-
ta: á ku nocy; Nieszpor / Kompletá /
Gene. 1. Jutrznia / y Laudes. Abowiem Zydo-
Leuit. 23. wie, od Wieczorá dzień y Swiętá po-
czynáią: od Wieczorá też Nieszpor ma
imię / v Láćinnikow; Vesperę á Vespe-
2 Dow. ra. Dawid tákże Prorok; Siedm kroć
Psal. 118. przez dzień / powiada / iam ćiebie (Pá-
nie Boże) wychwalał. do czego támże
też przydáie Pułnocy: kthorego czásu /
194. ná wychwalanie Jmienia Páńskiego /

rad

kąd on wstawał. Obaczcież tu/ Brácia mili; ktho się z Pismem S. zgadza: kto chwałę Bożą mięczy; á kto ią chowa: kto się Kościołowi Niebieskiemu przystosuie; á kto iest iemu przeciwny. pewnie v ważnych Ministrow nienaydzie Wiátyká; w ktorym tá chwała Bożą/ ná pewne Godziny/ barzo dobrze y pięknie iest rozdzielona. Aza nie czytamy y o Apostolech; iako oni/ w pewne thę naße Godziny/ trwáli ná Modlitwach? Náostátek pátrzay; co zá Przywiley/ z Ewángeliey/ te Godziny máią; y iako przez Męke Páńską/ ktthorą tych Godzin záwße wspominamy/ są vgruntowáne. W nocy Pan iest poiman/ y v Káiphaßá nieuczciwie bytczon: z tąd nocna vrosła Jutrznia. zarań byt ná Koncilium Káiphaßowe przywiedzion: dla thego są Laudes. pierwßey godziny ná dzień/ oddan Piłatowi; trzeciey/ biczowan y słowy krzyżowan; ßoßtey/ ná Krzyż wbity; dziewiątey/ vmárł: z tąd też máią przywiley/ Pierwßa godzina/ Trzecia/ Szoßa/ y Dziewiąta. Náostátek/ przed

3 Sow. Li. 193.

4 Sow. Act. 3, 10.

5 Sow. w Nau. Li. 114.

Wieczorem z Krzyża ieſt zięty; á przed ſamym zachodem Słońcá / był pogrzebion: z tąd thež Nießpor / y przy nim Kompletá / ieſt vſtáwiona. Pewnież te Vſtáwy od Ducha S. poßły; w których nic pilniey niewſpominamy / iáko Páná Chriſtuſá, zá nas vkrzyżowánego. A nieroſcieß z tąd chwałá Boſka oſobliwa; á Pánu Bogu pewnie przyiemna: Przeto my / na Kazániu / y lud poſpolity do tego wiedźiemy: aby roſpámiętawánie Męki Páńſkiey / ná pewne przez dźień y przez noc godźiny / ſobie rozłożyli; á P. Bogu zá ták wielkie Dobrodźieyſtwá dźiękuiąc / przez zaſługę męki Synà iego / wßyſtkich rzeczy zbawiennych y potrzebnych prośili. Jeſlić wam tego nieumieli powiedźieć waßy: temu ſie niedźiwuyćie. A bowiem ten Duch / ktorego oni ſą pełni / záwżdy rzecz każdą inaczey wykłáda; niżli ią Kośćioł Powßechny rozumie / y vżywa: á onoby trzebá pámiętáć pilnie, ná one prawa Regułę: Cuius eſt condere; eiuſdem eſt & interpretari: Ktho vſtáwił; tenże miech wykłáda. Jeſli Kośćioł, ten porządek

Záwiązánie.

Roſpámiętawánie Męki Páńſkiej

Vſtáwy dobrze Boſćielne Szátan ináczey wykłáda

rządek Godźin vstáwił: tenże też Kościoł / á nie kto iny / Vstáwy swoie ma wykłádáć. co vczyniwszy / pothym iuż niechay Kácerz pokázuie; iestli co nieprzystoynego w tym postánowieniu: Mam zá to; że iáko inych Vstaw świętych / tákże też Kościelnych Godźin / nikt bogoboyny niebędźie śmiał gánić: gdyby iedno tym vmysłem / ktorym ie stanowił / (co záiste czynić winien) począł ie wykłádáć. Abowiem potrzebá iest / y bez przestánku sie modlić / y záwżdy PAná BOgá chwálić. Záwżdy nam Pan Bog dáie swoie Dobrodźieystwá: záwżdy też iemu dźiękowáć mamy. káżdey godźiny trzebá nam rátunku iego: ná káżdą też godźinę mamy o to prośić. A przeto nietylkoście mieli chwálić Jutrznie / y Nieszpory; ále też y insze Porządne Godźiny / z Pismá S. (iákom pokazał) zálecone / y Męki Páńskiey spráwámi vprzywilegiowáne. Niedźielne Swiętá iż thez chwalićie; dobrze czynićie. ále iesli chcećie sáme Pismo: Sobotę maćie świećić. Abowiem Pismo iest iásne / o Swięceniu

195.

6 Dow. Lucæ 18. 1 Thes. 5. &c.

Zámknienie.

¶ Niedźielá nie z Pismá iest; ále z Podánia.

w Náu. Li. 299. etc. Soboty, dnia siodmego; a o Niedzieli; żadnego niemáß roskazania w Pismie: Kosciol nam tho podał / tak iako ine świete rzeczy / z Vstáwy Apostolskiey.

¶ Pámiątká Swietych ma być nietylko opisánych w Pismie S. 1 Dow. Pámiątká Swietych, w Kosciele záwżdy byłá: chociayże żadney zmianki Swietego niemáß / w Zakonie Páńskim. wy iesli tylko tych chcećie pámiątkę czynić / ktorzy są w Pismie: pewnie muśićie wyrzućić máło nie wßystkie Apostoły; á ná ich mieyscá inych násádzáć. A bowiem my czynimy / pámiątkę Apostolską w te dni; kthorych oni zmárli. á tegoć Zakon Páński nieopisał; tylko o iednym Apostole S. Jakubie / od Herodá śćietym. Zásię / iesli te chcećie przymowáć; ktore Ewángelia wspomina: postánowćieß sobie Swiętá nowe / swiętego Záchęußá / Elżbiety / Záchariaßá / Anny Prorokiniey / Simeoná / Lotrá ná Krzyżu ꝛc. Panny Máriey Swiąt nienaydziemy w Ewángeliey / áni gdzie indzie w Pismie; tylko Zwiástowánie / Náwiedzenie / y Oczyśćienie: gdzież będą ine Swiętá? gdzie początek y koniec żywotá iey?

Act. 12. 2 Dow. 3 Dow.

Ze nie-

Ze niemáß w Piſmie: więc iuż nic tákiego niebyło? toć ani Piotr S. nie ieſt vkrzyżowan / ták iáko też Andrzey; ani Páweł śćięty! ꝛc. O wątłyß tho ten wáß fundament / ná ſamym Piſmie ſádzący ſie. A gdzież podzieiemy one też 4 Dow.
święte Pánienki / y Męczennice oſobliwe; Agnießkę / Kátárzynę / Márgorzętę / Bárbárę? ꝛc. gdzie będzie S. Wáwrzyniec / Marćin / Mikołay / Hieronym / Auguſtin? ꝛc. przecż wżdy ták w tych / iáko y w onych / Pan Bog niema być chwalon? czemu ták ći / iáko y oni / niemáią nam być wzorem świętego żyćia? Abowiem teć ſą dwie przyczynie Swiąt / ná pámiątkę Swiętych vſtáwionych: ieſt też y trzećia / Modlitwá ich zá námi: o kthorey / ná ſwym mieyſcu będę gadał.

Przyczyny ſwiąt Swiętych. w Náu. Li. 117. 314. ꝛc. Li. 200.

Prawdá ieſt / iż Ceremonię niemogą być wßędzie iednákie; y dla tych roznoſci / niema być żadna roznicá w Chrześćijáńſtwie: ále tu wam / iáko y w inych wielkich rzeczách / trzebá też Rozdziału. Abowiem Ceremonie, ſą iedne Powßechne; á drugie, Oſobne. Ktore

9 częśc. 196. Ceremonie 2.

Powße-

Powszechne są; máią być od wszytkiego Chrześcijáństwá (gdy to może być) chowane: ale ná Osobliwe / ktore w pewnych powieciech, y przy niektorych tylko są Kościelech / nie są wszyscy powinowáci. Wielką Noc wszędzie świecą; S. Stánisłáwa, tylko w Polszce; S. Jadwigi, nie we wszystkiey Polszce. Wielki Post wszyscy poszczą; á Wigilie niektore Pánny Máriey, nie wszędzie.

Epist. 86, & 118. O tym szeroce gada S. Augustin; y máte osobliwą S. Ambrożego radę / około Postu ná on czás Sobotnego: Gdym iest (powieda) w Mediolanie; nie poszczę w Sobotę: á gdym iest w Rzymie; poszczę w Sobotę. przetoż do ktoregokolwiek Kościołá przydziesz; tego zwyczay choway: iesli áni siebie / áni drugich / zgorszyć niechcesz. [Quum Romam venio; ieiuno, Sabbato: quum hîc sum; non ieiuno. sic etiam tu, ad quam fortè Ecclesiam veneris; eius morem serua: si cui quam non vis esse scandalo; nec quenquam tibi.] Mądra radá. bo z mądrey á świętey głowy wyszłá.

10 część. Vstáwámi rozmáitymi / zbytecznymi /

mi/y obćiążáiącymi/(iákowe były pod Zakonem Moyżeßowym / y kthorych Piotr S. zabraniał) niegodźi śie obćiążáć ludźi Chrześcijáńskich. áleć Ceremonie Kośćiołá Powßechnego / nie są zbyteczne / áni obćiążáiące: choćiayże są rozmáite. Iże Swiąt y Postow iest wiele: tychby nam / ktorzy od Christusá imię mamy / nietylko częstych; ále też y vstáwicznych / potrzebá. ponieważ y święte rzeczy záwżdy mamy czynić; y Páná Bogá záwżdy chwálić; y iemu śie záwżdy modlić: á Modlitwá tá / ktora iest z Postem / nawiętße ma z Pismá s. zálecenie. Nikt záiste nieskárży śie ná wiele Swiąt / iedno ći; ktorzy y iedney Niedziele dobrze nieświęcą. Abowiem ktho dobrze Niedziele święći; pewnie śie temu częste Swiętá nieuprzykrzą. á dobrze święći ten; ktory sobie niesteskni w Kośćiele / przy Mßy / Kazániu / Godźinach; kthory dni osobliwych Swiętych / bárzo rad śie gotuie do Stołu Páńskiego; ktory woli do Kośćiołá iść ná Nießpor / niżli biesiadowáć: ktory w wieczor / nie pijáństwá pilnuie; ále

¶ Ceremonie Kośćielne nie są zbyteczne.

1 Przykład / o świece niuświąt

Dobrze święćić. w Nau. Li. 300 315. ꝛc.

robotę

robotę sobie ná iutrzeyszy dzień gotuie: ktory nie orze/nie kupczy/w dzień święty; ále ná tho słowko pámiętáiąc/ Swięć/ o chwale Bożey y o zbáwieniu swoim myśli. Tákże też nieprzykrzą sie temu częste Posty; kto wielkie Postow pożytki baczy; y kto rozumie/ iáka iest Modlitwa przy Poscie/ á iáka bez Postu: ale kto pánu Brzuchowi służy/ kto tylko ieść á pić y godowáć chce; pewnie temu y Piątek ieden niemiły. Ach niestetysz nam ná ten nasz czás niepobożny; ktorego my złe rzeczy dobrymi/ á dobre złemi zowiemy. Prawdáć iest prawdá; máło nas Swiętá święći; máło, Posty pośći. mniemamy/ áby tylko Nierobić, było Swięćić: mniemamy/ áby tylko Mięsá y Mleczná nie ieść, było Pośćić: ále sie y ná tákim Swięceniu/ y ná tákim Poszczeniu/ barzo szkodliwie mylimy. przeto też niedziwno/ że sie nam widzą zbyteczne Swięta/ y obćiążliwe Posty; ktorych sobie nászy mili przodkowie/ z swey dobrey woley/ ieszcze przydawali. Pośćili oni często/ á barzo pilno; y dziatki swe ná tho wiedli; ledwie

2 Przykład/ o Poszczeniu Postow.

Vskarżánie słuszne/ ná Swiętá y ná Posty nasze.

Nie ták nászy mili Oycowie.

im

im chleba trochę / w Piątek / dawáli: áza im co / dla tych Postow / ná zdrowiu zchodźiło: áza nie mocnieyßy / niżli my / byli: za nie dłużey oni poßcżący / niżli my godźiący / ná tym świecie żyli: za nie mocnie bili Niemce / Prusáki / Moskwę / Ruś / Litwę: ic. á dźiś nas iuż Moskwá bíje: będzie podobno niedługo / zá tymi z nową Wiárą nowymi zwyczáymi / y kto iny. Tákże też stárzy Oycowie náßy częsthe świecili Swiętá / nád swe powinowáctwo: á wżdy pobożnego imienia dosyć mieli; Kościołow nábudowáli / y dobrze nádáli. Dźiś, iedno łupią / drugie biorą; á przedśie niedostáie: ná on czás, dawáli / budowáli / fundowáli; á wżdy im y dostawáło / y zbywáło. Ey / znáćći; gdźie Pan Bog pomaga / á gdźie też ráctunku Bożego niemáß. Gdybyście iedno chćieli przeyrzeć: vżrzelibyście cośínego lepßego; niżli wam Ministrzy waßy vkázuią. Niechwalimyć my złych Swiąt / złych Postow; ktore optákuiemy: ále dla złego czyiego vżywánia / dobrych á chwálebnych Vstaw Kościelnych

197.

Dla złego vżywánia / rzeczy dobrych niegánić

ſcielnych gánić niechcemy. o to mowćie/ o to porządnie czyńćie; abyſmy wßyſcy dobrze świećili/ y pośćili: ále ná Swiętá y Poſty dobre / dla złego świecenia y poßczenia / niechćieyćie ſie tárgáć.

Záwiązánie, Niemáß thedy obćiążliwych Swiąt / áni zbytecznych Poſtow / w Koſciele Powßechnym / thym Chrzeſcijánom; ktorzy ie pobożnie świecą / y przyſtoynie poßczą: kto nie świeći/ á nie poſci/ choćiay ná ten czas nie robi / áni mieſá nie ie; niedźiw ieſt / iż przećiwko Swiętom y Poſtom mowi. Tákżeć thez ine Przypádłe rzeczy/ á zwłaßczá te, ktore Ceremoniámi właſnie zowiemy / choćiay ſą v nas rozmáite / nie ſą zbyteczne y obćiążáiące. Abowiem kto niegárdźi Ceremoniámi; choćiayby ie opuſcił/ nie grzeßy. bo Koſciol Powßechny rozmáite Ceremonie ma; dla zbudzenia tylko Wnętrzney chwały Boſkiey. Przetoż ieſliby kogo iedná Ceremonia nie wzrußyłá: może inßa wzrußyć. Jeſliby kto niewſpomniał Páná vkrzyżowánego / z Vbioru przy Mßy Kápłáńſkiego / z Rąk rośćiągnienia/ y z inych tákowych

z Przykład/ o chowániu Ceremoniy.

rzeczy

rzeczy widomych: wzdy go zrużyć podnie
sienie Ciała y Krwie Pańskiey / przy
Ołtarzu; albo też Obraz Męki Pań-
skiey. Kto się z Xiąg tego nauczy; temu
niepotrzeba Ceremonij: ale wiele iest
nas takich prostakow/wiele y vczonych;
ktorych nigdy tak gołe Pismo niezru-
szy/iako widoma Ceremonia, Pana na-
szego vkrzyżowanego nam przedkładają-
ca. Niemasz tedy tam nic z bytniego / Zámie-
nie obciążliwego: gdzie rozmaite spra- mienie.
wy zwierzchnie, rozmaicie nas do iedne-
go Boga/y do iednego Syna Bożego/
porządnie y pięknie wiodą: á chociay-
żeby ie kto opuścił / nie z żadney wzgar-
dy; grzechu zá sobą nienoszą. Zakonu
Moyżeszowego / o ktorego nieznośnym
ciężarze mowi Piotr S. Apostoł / insza Act. 15
iest sprawa; á insza / ktory nam y sami
Apostołowie podali / obrzędu zwierz-
chniego Kościelnego.

Przypadłe rzeczy mogą być odmie- 11 rzecz.
nione / y bywáią: ale pewnie ia niemam Przypá-
tey mocy; abym ie odmieniał. Kto ie dłe rze-
ustanowił; ten y odmienić (gdy tego iest czij kto od
potrzebá) może: Kościelna to iest moc/ mienia.

y Przełożonych iego.

12 cżęść. Rozne Przypádłe rzeczy/álbo Ceremonie / niemáią roznic cżynić w iedności Wiáry. wie tho świeta Cerkiew Rzymska; iáko y wyzeznawáćie: á Pánie Boże day to; ábyście chćieli poznáć Wiáry Rzymskiey świętobliwość / od Páwła S. Apostołá naprzod wysłáwioną / á potym y od S. Cypriana tymiß słowy powtorzoną. A nietylko to wie świeta Cerkiew Rzymska; ale też ták cżyni. boy ná Koncilium Floreńtskim / dopuscitá Grękom swych Ceremoniy vżywáć / y w Kwáśnym chlebie Ciáło Pańskie poświącáć: gdyby tylko Miłość społeczną duchowną / w związániu Pokoiu / z námi chowali.

Wiáry Kośćiołá Rzymskie° záwołánie Roma. 1. Cypr. li. 1 Epist. 1, 3: Lib. 2, Epi. 7. etc. Rozne Ceremonie.

Summá Artykułu 16: y Odpowiedź.

198.

KTore powinowáctwo iest Przełożonych Swieckich; y iákie Posłußeństwo winni są Poddani im cżynić; to w sobie ten Artikuł 16 zámyka.

myka. niemaß w nim nic iaſnie zdroż-
nego: to tylko máią Przełożeni pilnie
baczyć; ktora/ á przy ktorym Kośćiole/
ieſt prawdziwa Náuka Boża. Abo-
wiem nigdzie iey nienaydzie / iedno pod
iednym Paſterzem iednego Kośćiołá
Powßechnego. Niechay woła / iako
chce/ Kacerz; Słowo Boże/ Słowo
Boże: Krol/ y Przełożony każdy świec
ki/ na żadny iny Kośćioł/ iedno ná Po-
wßechny/ niema ſie oglądáć: y tego Ko
ſciołá winien bronić; od kthorego ma
Zwierzchność porządną: ieſli chce być
prawdziwym ſługą Bożym. Co oprocz
iednego Páſterzá Piotrá ieſt; niemoże
być dobrym á zdrowym páſtwiſkiem
duß náßych.

Przełożeni Swiecey/ ktorey Wiáry winni bronić.

Ze też każećie ſłucháć Przełożonych/
ták złych/ iáko dobrych: toć ſie zgadza
z náuką Piotra S. Páſterzá Powßech-
nego; ale nie z błędem Janá Huſſá /
Kacerzá Cżeſkiego. bo then niechćiał
znáć żadnego Przełożonego; ktoryby
był w grzechu śmiertelnym. Ktoż le-
piey; wy teraz/ cżyli Hus przed tym?
ieſli wy lepiey: cżemuż Huſſá maćie

Złych słucháć. 1 Pet. 2.

Hus ina.

Li. 223.

Mieżennikiem: a zwłaßczá/ iż w wielu á w wielkich rzeczách, z nim ſie niezgadzacie. Day to Pánie Boże/ abyſcie ſie we wßyſtkim niezgodzili: a do zgody Powßechney ſie náwrocili. Jáko Jan Hus byt cżłowiek/ y omylit ſie w wielu rzeczách: (ná co y wy zezwolić muśićie) ták też y Luter/ y Kalwin/ y wßyſcy wáßy Miniſtrowie / ludzie ſą. mogą ći ſktámáć: ále Koſciot/ ſłup y vtwierdzenie Prawdy/ ktámáć niemoże.

Pſal. 115. 1 Tim. 3.

Summá Artykułu 17.

199.

1. Żaden cżłowiek ſam ſobą / á ſwoimi Vcżynki/ nigdy ſwietym niebył / áni bedzie.
2. Ludzie bywáią ſwietymi/ nie z godnoſći y z zásłużenia ſwego / ále z ßczyrey miłoſći y łáſki Bożey.
3. Dáry ſwoie Pan Bog dáie / ku pożytku poſpolitemu Koſciołá ſwego: á naoſobliwße dał Pánnie Máriey.
4. Swietym á Swiećicam / á owßem im obrázom / żaden niema iáko Bogu ſłużyć / áni ich Boſka vcżtą cżcić.
5. Swietym niema ſie nikt modlić/ áni knim wołáć.
6. Ku Chrześcijánom ſerdecżną miłoſć mamy mieć/ mimo inßе narody. ꝛc.

7. Od

Artykuł 17.

7. Od Swietych ná ziemi / modlitw mamy zá siebie żądáć: á błędne náprawowáć. etc.

Odpowiedź.

My sie wßyscy rodźimy w grzechu; dla tego nie iest żaden człowiek z przyrodzenia świętym: á iż grzeßnikiem sie rodźi; przeto też nie z swey godnosci / ale z łaski Bożey / przychodźi ná Krzćie ku Vsprawiedliwieniu. &c. o czym dosyć sie iuż gadało. 1 część. 2 część. Li. 66. &c

Że też Pan Bog dáie łaski swoie / dla pospolitego pożytku: zná to każdy ma zawße pámiętáć. Abowiem niema nic dobrego żaden z nas; czegoby od PAná Bogá niewźiął: á wźiął dla tego; áby niezakopywał. bo gdyby to tylko vczynił; chociażeby złego nic nieczynił: dla tego samego / iż iest sługa niepożytecznym / w dalßie ciemnosci będzie wrzucony. Nikt tedy tego niezaprzy: y każdy niech ná to pomni: á ku budowániu / nie ku każeniu iednego Kościoła Powßechnego / dary BOże niech obráca. O Pánnie Máriey cokolwiek trzymácie; O Pánnie Máriey 3 część. 1 Cor. 4. Mat. 25. Lucæ 19. Dárow PBożych ßáfowánie.

riey co trzymáć. dobrze trzymaćie: tylko ieſzcze niektorych rzeczy / ktore Kosciol Powſzechny trzyma / niedokładaćie. A bowiem
Lic. 45. ieſt poczęta bez Grzechu Pierworodnego; zá Przywilegiem, od Pana Bogá
w Náu. ſobie danym. Przyſtoynie też o niey Ko
Li. 127. ſciol Powſzechny wierzy; że ieſt do Nieba / z Ciáłem y z Duſzą / wzięta. pomeważ ná tym świećie / nigdzie iey Ciáłá niemáſz: á Syn Boży też tak / iako nalepiey rozumiał / gotow był ſwą mátkę vczćić; y tym / áby Ciáło iey (z ktorego on wziął ſwoie) niemiáło ſkáżenia / nad ine ią vraczyć. Jeſlibyſcie ná to Piſmá chćieli: táć hiſtoria niemiáłá co czynić w Piſmie. á też wy / co o Pannie Mariey trzymaćie / nie wſzyſtko w Piſmie naydziećie. A bowiem gdzie to pokazáć możećie z Piſmá; aby Maria Panną byłá / przy porodzie / y po porodzie?
Heluidius. Dla tegoć Heluidius / dawny Kacerz / naprzećiw Pánieńſtwu Panny Mariey wiele mowił; y Piſma / ale źle zrozumiáne / ná to przywodził: trudno mu to inaczey / iedno świadectwem Kosciołá Powſzechnego / zbić możećie. Tákże też

Neſtori-

Nestoriūs tego wam niepozwoli; áby Maria byłá Matką Syná Bożego. á czemu? że tego w Pismie niemaß: Kosciol tylko ták nam tho podaie. Panie Boże day to; ábyscie ten wątły fundámēt opuscili; á iáko ná wielu mieścách/ y tu teraz / ták też indzie/ ná sámo Pismo sie niesádzili. Z tądći wßytkie Kácerstwá rosły / y rostą: wßystkiego chćieli Kácerze z Pismá; ále nie wßystko może być w Pismie. Jáko tedy o wiecznym Pánieństwie Pánny Máriey; ták też y o Poczęćiu iey/ y o w Niebowźięćiu / z Powßechnym Kosciołem trzymaćie: á nád to/ iey naświętßą w Niebie przyczyną (iesli zacność Syná Bożego Mátki sobie vważaćie) gardźić niechćieyćie. o czym ßerzey wnet gádáć będziemy. Nestorius. 200.

Chwałá y służbá Boża, inßa iest; inßa/ Swiętych iego. wiedział o tym záwżdy Kosciół: y dla tego/ troiaką Chwałę wspomina; Latriæ, Duliæ, Hyperduliæ. Páná Bogá chwalimy; iáko dawcę wßystkiego dobrá naßego/ Páná nád Pány / y Krolá nád Krolmi: 4 część. Część / po Láćinie Cultus/ iest 3.

Pánne Maria sławimy; iáko dáry Boskimi naosobliwiey obdárzona / y Matke iedynego Syná Bożego: Swiete też ine czćimi / y wychwalamy; iáko oślachćione dáry Duchá S. y przyiaćioły Páná Christusowe: ktora zaiste Swietych cześć y sławá, samego Pana Bogá cześć iest y sławá: gdyż nie to / coby oni z siebie mieli; ale / co od Pana Bogá wźieli / w nich czćimy y sławimy. Co sie dotycze ich Obrazow; te / dla nich samych / są v nas w vczćiwosci. iáko List Krolewski czćimy / dla Krola; y imieniu JESVS kłaniamy sie / dla Christá Pana: tákże też Obraz Męki Páńskiey / y Obrazy Swietych iego / dla tych, ktorych nam znacza / szanuiemy.

Ioan. 15.

¶ Obrázy.

2 Dowody.

3 Dow. w Ná. li. 294. rc.

O tym dawne iest stánowienie / na Koncilium wtorym Niceńskim / około Roku Bożego 790. z tąd thez y one dwá Wierszyki vrosły:

Obrázy Bogiem nie są;
Bogá wspominaią:
Ktorzy sie k niemu śpieszą /
tym serca wzbudzaią.

Ale náwroćmy sie do Swietych. kro-

rych

rych pámiatká dla tego naprzod bywa w Kosciele; abysmy w nich Dary Boże (tak iakom teraz powiedział) wdzięcznie wychwalali: potym (ná co y wy zezwalaćie) abysmy ich Cnot/ Wiary/ y Zywotá/ nasladowali. Trzebać też/ y na ten y na iny czás/ Páná Bogá prośić; abysmy tám/ gdzie oni teraz są/ ich Cnot nasladuiąc/ czasu swego przyszli: y wiele nas oni/ iáko z Panem iuż wiecznie kroluiący/ swoimi Przyczynami mogą w tym rátowáć. do czego pokazánia/ wiele sie niebawiąc/ iuż przystąpmy. Dáiećie wy dwie tego przyczynie; żebysmy sie Swiętym nie modlili: iedne/ aby poczćiwość y własność Biskupá nászeº Pana Christusá, ná Swięte nikt nieprzenaszał; a druga/ iż Swięći nie są Bogowie: Obáczmysz pilnie/ Bráćia mili; iesli tho każi Przyczynę Swiętych. Co sie tycże własnego vrzędu Przyczyńce y Pośrzedniká nászego/ Pana Jesu Christa; ten iáki iest/ Apostołowie w Lisciech swych dokładaią. Mowi Páweł Swięty; Jeden iest Jednacz Bogá y ludźi/ człowiek Jesus

¶ Pámiatká Swiętych/ dla 4 Przyczyn.

O Przyczynach Swiętych.

1 Spárćie.

Wykład 1 Tim. 2.

Christus: ále wnetże dokłáda thego; iákiego maß rozumieć Jednaczá: Tákowy Jednacz/mowi; ktory wydał odkupieniem siebie sámego / zá wßystkie. A przeto gdyż my Swietych nieczynimi
201. tákowych Przyczyńcow; ále iákowym ieden drugiemu iest ná świećie / Panu
Roma. 8. Bogu zá nim sie modląc: Páweł S. náßey rzeczy niezbija. Tákże thez mowi o
Hebr. 7. Pánie; iż sie on zástáwia (Interpellat/ to znáczy włásnie) zá námi: ale iákie to iest iego Zástáwianie / támże wnet dokłáda; gdy zmiankę czyni Ofiárowánia
1 Ioan. 2. zá nas iego sámego. Y Jan S. piße: Mamy v Oycá Obrońcę / Páná Jesusá Christusá spráwiedliwego: ale then Obrońcá (mowi) iest Vbłagániem/zá grzechy náße y wßystkiego świátá.

Záwiazánie. Ktoż tedy iest tak głupi; aby ten vrząd miał ná Swiętego wkłádáć: y naprostßy Chrześcijánin to wie; że Pan sam Jesus Christus nas / y wßystkie Swięte swoie/ swą nadrożßą Krwią odkupił: żadnemu Swiętemu/żadnemu Angiołowi / nigdy tego naprostßy człowiek nieprzypisował. Jnßać iest / Modlić

sie;

ſie; inßa/ Krwią ſwą odkupić. Modli-
my ſie ná świećie/ ieden zá drugiego; á
nieuymuiemy tym nic iednemu Jednaczowi: czemuż ſie ma co vymowáć; gdy
ſie zá námi / w Niebie / Swięći modla? Jeſli niechcećie dáć tego Swiętym / abyſmy im tak mowili; Swięta
Mária/modl ſie zá námi; Swięty Pietrze / modl ſie zá námi: ꝛc. á niechcećie
dlatego dáć; że tho ieſt / mniemániem
wáßym / poczćiwość y włáſność Biſkupá náßego Páná Chriſtuſá: mowćieß
tedy wy Pánu Chriſtuſowi; Chriſte /
modl ſie zá námi. A więc to poććiwość
Pána Chriſtuſowá? Coż ieſt vczćiwßego/ Modl ſie; czyli / Smiłuy ſie? myć
Swiętego prośimy; Modl ſie: ale Pánu Chriſtuſowi káżdy dzień śpiewamy;
Smiłuy ſie. Tęć my vczćiwość ná Páná Chriſtá / iáko ná Syná Bożego / ſłußnie kłádziemy: á iżebyſmy iemu mieli
mowić / Przyczyń ſie; (co dáiemy ſamemu tylko ſtworzeniu) Panie Chriſte/
Synu Boży / rácz nás vchowáć tey twoiey Arriáńſkiey nieuczćiwoſci. Pátrzayże pátzay / do czegoć przyßedł Szá-

Dowod ſpieráiący.

tan;

tan ; ktory pod zasłona Słowá Bożego / swoim słowem targnął sie nieuczciwie na vczciwość Pana Chrystusowe! y przywiodł do tego niektore Ewangeliki / y Philippa też Melánchtona / aby mowili y śpiewali Panu Chryste / modl sie za nami. Też są owoce nowey tey waßey Ewangeliey: tá y z Sákramentu Pana Chrystusá wygnata: tá na Syná Bożego / y ná przenaświetßa Troycę ná koniec sie rzucita. ktho przed tym niebaczył ; co to zá Duch tego nowego Słowa: teraz tatwie / by tylko chciał / y affekty złożył / obaczyć moie. Inßa tedy iest Przyczyna Pana Chrystusowá; inßa / Swietych iego: ći modla sie zá námi / iáko Dziedzice Krolestwa Bożego, y Przyiaciele Pańscy; a on / wylawßy Krew swą za nas / y śmierć dla nas Krzyżową podiąwßy / Zasługe swoiey Smierći wieczną nam zostáwił. Rozdział ten vczyniwßy / Przyczyny Swietych zá nas, ták wywodzimy: Jesli nas mituią Swieći ; zá námi sie modla : á iesli więcey w Niebie mituią / niżli tu ná świecie; więcey też tám za námi sie modlą.

O owoce nowey Ewángeliey.

Zámknienie pierwßey przyczyny Spáwcia

1 Sow. przyczyny y modlitw Swietych.

modlą. Zeby Miłość w nich więtßa te-
raz była; Paweł Swięty iest tego do- 1 Cor. 13.
bry świadek. zá ktorą Swiętych Mi- 202.
łoscią ku nam/ to pewnie idzie; iż cho-
ćiaybysmy ich o to nieprośili/ oni przed-
sie modlą sie zá nami. Ktho ma Mi-
łość/ nietylko ku przyiaćielom / ale też
nieprzyiaćielom; (a tákać Miłość by-
łá/ y iest / w Swiętych Bożych) then
wie y zna dobrze / iáko sie kto y zá złe
modli: (choćiayże o to źli niedbáią/ ani
o to proßą) y z tey swey Miłosci/ pew-
nie vwierzy temu; iż Swięći w Niebie,
modlą sie zá nami. A przetoż z iedney
Miłosci Swiętych ku nam / ich zá nas
Przyczynę wywodźimy iásnie: y w Pi- 2 Dow.
smie to náyduiemy; iáko modlił sie S. 2 Mac. 15
Oniás Kápłan / y Jeremiaß Prorok/
po śmierći swey obadwá/ zá lud Jsráel-
ski? Nie bez przyczyny też/ lud Boży w Exod. 32.
Modlitwách swych przekłádał PAnu
Bogu/ Abráhámá/ Jsáaká / y Jako-
bá: y sam Pan Bog świadczył to czę- 3 Reg. 11.
stokroć; że dla Dawidá / iuż zmárłego/ 4 Reg. 8.
wiele rzeczy dobrych czynił. Jesli ty/ &cæt.
Bráćie/ albo twoy Minister/ nieumie-
ćie tego

ćie thego vważyć v siebie; co Esáiaß Prorok piße/ o Modlitwie y Zasługach Dawidowych/ iuż po iego śmierći: nauczćie sie od stárego Doktora Gręckiego, Chrysostomá. bo tak ten o tym napisał/ y tego w Kosciele Powßechnym vczył: Swięty Dawid (powieda) nietylko w ćiele będąc/ podobał sie Pánu Bogu; ale też y po śmierći swoiey/ żywym wielką poćiechę vczynił. [et post mortem suam, viuis inuenitur præstitisse grande solatium.] Abowiem gdy Ezechias/ człowiek sprawiedliwy/ leżąc na ziemi z płaczem PAná BOgá prośił/ o wybawienie z rąk nieprzyiaćioł Pogáńskich: aby nierozumiał/ iakoby dla swey Sprawiedliwosci był wysłuchány; (a iuż dawno przed tym vmarł był Dawid) przyßedßy do niego Esaiaß Prorok/ tak mowił: Obronię to Miasto; dla mnie/ y dla Dawida, sługi mego. Dźiwna rzecz; Dawid vmárł/ a Zasługi iego trwaią! O niewymowna łaskawosci Boska; człowiek vmárły żywego broni! o iako niezwyćiężona iest/ y po śmierći/ walká sprawiedli-

Hom. 2 in Psal. 50, in fine.

wiedliwych ludzi! [ó rem admirañ-
dam! ó ineffabilis clementia Dei! ho-
mo mortuus viuo patrocinatur! Dauid
mortuus est; & merita eius vigent! ó
iustorum, & post consumationem, in-
expugnabilis pugna virorũ!] W ta-
kiey wadze byli v Páná Bogá Swięći/
ieszcze przed w Niebowstąpieniem Páń-
skim: á coż teraz/ po otworzeniu Nie-
bá? Záiste y Piotr Swięty ná to miał 2 Pet. 1.
wzgląd; gdy ták pisze: Będę sie stárał;
abyscie wy/ po śmierći moiey/ ná to w-
szystko pámiętáli. ktore też słowá wyło-
żył Clemens Papież/ Piotrá S. Ná- 3 Dow.
miástek/ w Liscie swym pierwszym ták 3 vcz-
ie przywodząc: Wiedz to zápewne/ Kli niow A-
muńćie; iże muśisz wszelką niebespiecz- postol-
ność ćierpieć: á ia też/ zá zbáwienie w- skich.
szystkich/ modlić sie nieprzestánę. Ab-
diás tákże/ ná końcu żywota S. Janá
Ewángelisty/ tymi słowy o S. Janie
pisze: Mánná z grobu iego wyszedszy/
vkazáła sie wszystkim; y bywáią Cudá/
przez Modlitwy iego/ częste: tám/ od
wszystkich chorob chorzy bywáią vzdro-
wieni/ y z niebespieczeństwá wybáwie-
ni; á

ni; á káżdy swych modlitw skutek bierze. [Per Orationes beati Ioannis, fiunt Virtutes frequentes: ab omnibus infirmitatibus, apud sepulcrum eius, ægroti liberantur; & periculis eximũtur: & precum suarum quisq; cõsequitur effectum.] Te są słowa vczniа Apostolskiego Abdiasá/ o Modlitwie zá
4 Sow. nas S. Jana Ewángelisty. Ale co o tym trzeba wiele mowić? y sami Nowowiernicy pozwalaią nam tego; iż sie Swieći zá nas modlą: tylko miekaią sie do nich modlić: á to/dla tey (kthorą y wy daiecie) przyczyny; Że Bogowie nie
3 Przyczyny Spaczie są. Abowiem tak Argumentuią: Ktokolwiek wie prośby y żadze ludzkie/nie bedąc przy nim obecny; ten iest Bogiẽ: (bo Pan Bog iest wszędzie zawżdy / y ten sam wszystko wszędzie widzi) Swieći na Niebie, gdyby baczyli Modlitwy nasze na ziemi; pewnieby Bogámi byli; ale iż Bogámi nie są; dla tego gdy sie do nich modlimy / wiedzieć o tym niemoga. Tymći osobliwie zawiezuią waszy wszystkę rzeczi; gdy Modlitwy do Swie
1 Sow. tych chcą kazić. Bede ia theż na was

Argu-

Artykuł 17.

Argumentował tymi ſłowy: Ktokol-
wiek wie Prośby ludźi, na ziemi bieda-
cych/ będąc ſam w Niebie; ten ieſt Bo-
giem: (bo ſam Pan Bog / w Niebie
będąc / wßyſtko wie / y wßyſtko wßę-
dzie widźi) Angiołowie/ pátrząc záwſ-
zdy ná oblicze Boże w Niebie / widzą
prośby ludźi będących ná ziemi; y te od
noßą y ofiárują Pánu Bogu: a będąß 203.
dla tego/ iż táka moc ieſt im dána/ Bo-
gámi: Jżeby/ tu z námi będąc/ ná Pá-
na Boga pátrzáli; ieſt o tym świádec-
two Páńſkie/ Mat. 18: á iżeby też Mo-
dlitwy náße widźieli / y ofiárowáli ie
Pánu Bogu; o tym nápiſano ieſt/ Tob.
12, Zach 1, Dan. 9, & 10. czego y S.
Jeronym poświadcza/ Dánielá wyklá
dáiąc. Prawdá / że y Serca nikt nie 2/ 3/ y
wie; iedno Pan Bog: że / nie być przy 4 Dow.
ſprawách ktorych / á wiedźieć ie / Pá- Pſalm. 7.
nu Bogu przynależy: iż przyßłe rzeczy
wiedźieć / rzecz ieſt ſámemu Pánu Bo-
gu właſna: Wiedźiał Serca ludzkie
Jan Krzćiciel / ná myśli ludzkie odpo- Luce 3.
wiadáiący: wiedzą y znáią Angiołowie Luce 15.
Pokutę człowieczą / z ſerca (a táć ieſt

Rr prawdźi-

prawdziwa) pochodzącą: wiedział E-
4 Reg. 6. liseusz Prorok; co sie działo / y mowi-
ło / na pokoiu Krolá Syreyskiego: wie-
Act. 5. dział y Piotr S. chytrość Ananiaso-
wę, y żony iego Safirey: wiedzieli Pro-
rocy / Dawid / Esaias ꝛc; co miało być /
y iuż sie więtsza część sstała / po niemá-
łym czáśie: á wżdy ći wszyscy / te dziwne
rzeczy wiedząc / nie Bogowie; ale prá-
wdziwi ludzie byli: á (co ieszcze rzecz
iest dziwnieysza) widzieli to y wiedzie-
li / będąc na tym świećie / widząc Pá-
ná Bogá pod zasłoną / tylko przez Wiá-
1 Cor. 13. rę: coż rozumiesz theraz; gdy iuż widzą
1 Ioan. 3. tákiego, iáki iest / obliczem w oblicze?
Z tegoć Oblicza ma Angioł; że y w Nie-
bie widzi / y tu widzi; że y sercá Poku-
tuiące widzi: Swięći Boży / thoż też
Oblicze Boże widząc / á ná Páná Bo-
gá, wszystko widzącego, pátrząc / cze-
mu tego mieć niemáią? wszák sam Pan
Mat. 22. Christus mowił; iż w Niebie / podo-
2 Cor. 5. bni Angiołom będziemy? Jesli ćielesny
Apoc. 6. Kacerz niemoże poiąć niewymowne-
go / y rozumem ludzkim nieogárnione° /
Roma. 8. Błogosłáwieństwá Swiętych / z Pá-

nem

nem Bogiem w Niebie kroluiących / Dziedzicow z Pánem Chriſtuſem Niebieſkich; niemáß ſie czemu dźiwowáć: (bo ten pewnie od Nieba/do kąd inąd/ odpádnie) ale Chrześcijáńſtwo duchowne / pámiętáiąc, co Pan Bog ſiebie miłuiącym nágotował / wie o tym pewnie; iż nie to/ co tu miał Prorok Dawid / Eſáiaß / Eliſęuß / Jan Krzćićiel / Piotr Apoſtoł ꝛc. Pan Bog ſwym Wybránym nágotował: ále czego Oko niewidźiáło/ Vcho nieſłyßáło / áni ku Myśli człowieczey nieprzyſtępowało; to Pan Bog ſwoim Miłoſnikom nágotowáć ráczył. Jeßcześ / Brácie / będźieß wątpił; aby náßych Modlitw Swieći niewidźieli / Páná Bogá widząc: ießcześ im będźieß chćiał ten dar Boży odiąć: Szátanći zaźrzy im tego; co ſam vtráćił: widźi mizerny nędźnik; kto ná iego mieyſce / áby w Pánie Bodze wßyſtko miał / wſtąpił: on tedy niewymowney táſki Bożey Swiętym zaźrzy; ále nam (ieſli niechcemy onych Roſkoßy Niebieſkich / y ták nieogárnionych Dárow Bożych / z zawiſnym y

Esaie 64. 1 Cor. 2.

nádętym Szátanem vtráćić) inßa rzecz przystoi. Niezażrzeli tego stárzy Ko-
5 Dow. 3 Doktorow. S. ścielni Doktorowie Swiętym: Modlitwy do nich czynili osobliwe: co Swiętym Pan Bog dał; tego oni niemogli/ áni chćieli/ Swiętym odeymowáć.
204. Modlili sie GRęccy Doktorowie do Swiętych: Origenes modlil sie/ do S. Jobá; Lib. 2, in Iob: Grzegorz Nazianzeński/ do Athánásiusa; In oratione funebri in Athanasium; y do Basiliusa/ in Monodia in Basilii obitum: Básilius / do 40 Męczennikow; Hom. in 40 Martyres: Chrysostom/ do S. Michała Archángiołá/ y do S. Mikołáiá Biskupá; in Missa Chrysostomi. tákże też y Láćinscy Doktorowie czynili: Hieronym S. modlił sie do Páuley; in Epitaphio Paulæ: AVgustin ná wielu mieyscach / y w pospolitosci / y w osobnosci/ toż czynił; y iego the są słowa/ Tract. 84 in Ioannem: Męczenniki błogosławione / ktorych pamiątki obchodźimy/ nie tak przy Stole Pańskim wspominamy; iako ine w Pokoiu odpoczywáiące; ábysmy sie zá nie mieli modlić:

dlić: ále więcey dla tego; áby ſie oni zá nas modlili; żebyſmy ich ſcieſzkami chodźili. [Ad ipſam Menſam DOmini, beatos Martyres, quorum memorias celebramus, non ſic commemoramus; quemadmodnm alios, qui in Pace requieſcũt; vt etiã pro eis oremus: ſed magis; vt orẽt ipſi pro nobis. etc.] A toć/ co tu wſpomina S. Auguſtin / dźieie ſie przy Mſzy náſzey; gdźie bywa pamiątká y Swiętych/ y wſzytkich inych z Bráćiey náſzey zmárłych: onych o Modlitwę prośimy; á zá the ſie modlimy: Pátrzże pátrz/ Bráćie/ żeć to nie nowe ſą rzeczy; iż modli ſie Koſctoł Powſzechny / do Pánny Máriey / do świętych Angiołow / Pátriárchow / Apoſtołow/ Męczennikow/ Spowiednikow/ do wſzyſtkich Swiętych y Swięćić. dawnoć to Kácerſtwo było Jowinianowe: przećiwko ktoremu dawno też piſał S. Hieronym. A przeto niemaćie ſie ocż ná Swięte gniewáć / ani ſie ná ich zacność targać: Modlitw Swiętych nikt iny nam ganić niemoże/ iedno ten; ktory od pułtorá iuż tyſiąca lat cżuie/ iáko

Zámkniemie.

 ważna

ważna y pomocna iest nam przyczyná Przyiaćioł w Niebie Bożych. W nas niewiele teraz iest Bogoboynosci; máło dobroći; godnosci nic: áby nam y Niebieski rátunek odiął nászego Zbáwienia głowny Nieprzyiaćiel; o tym on záwżdy pilnie chodźi. Pychá mowi: Co mnie po Swiętym; gdy Bogá mam? ále Pokorá wie; iż ten Bogá niema/ kto Swiętymi iego gárdźi. Niegánimy tego; kto samego Páná Bogá wzywa/ niegárdząc Swiętymi: ále kto też swą Niegodność (á wszyscysmy są tácy) bacząc/ á zacność w Niebie Swiętych wiedząc/ onych o Przyczynę prośi; y tego Pokorę/ z wielką Wiárą o Roskoszách Niebieskich, złączoną/ Pan Bog rad przymie. Aza nieosobliwie wychwalił Pan Christus onego Setniká pokornego; ktory niegodnym sie znał/ sam Páná prośić/ álbo też w dom swoy iego przyiąć? Dziećinskać to záiste iest/ ták mowić: Wiernych ná ziemi (ktorzy/ niewiedzieć ieszcze/ sąli Swiętymi) o Przyczynę prośić; ále do Swiętych w Niebie (ktorzy iuż swey Swiętobliwosci

Rozważanie.

Luce 7.

Spárćie

wości vtráčić niemogą) nietrzebá sie
modlić: żywych (powiedáią ći) Mo- 205.
dlitwá waży; vmárłych nieważy. O mi-
li nowi Theologowie! Swięći/żywią-
cy z Bogiem żywym / są vmárli? thy /
ktory masz vmrzeć / á niewiesz gdzie sie
dostániesz/iesteś żywym? áza Pan Bog Mat. 22.
iest Bogiē vmárłych; á nie żywych? izali
nie żywie/á práwie iuż żywie/Abrahā/
Isaák/ Jacob/ Panná Mária/ Piotr
świety? ꝛc. záisteć nieprzystoi taka The-
ologia Ewangelistom: coś inego/ dzi-
wne Przyscie do nas Boskie/dziwne ie- Io. 14. etc
go w nas Mieszkanie / dziwne iego sa-
mego nam w Niebiesiech Oznaymie-
nie/ starzy Ewángelistowie nam obie-
cuią. Zabieżałbym też tu onym; kto- ¶ Swię-
rzy/ná Swięte sie oburzywszy/ chćieli- ći są w
by ie z Niebá wypchnąć: ále v was/ná Niebie.
Liscie 95/to náyduię; iż wieczną rádo-
scią Swięći w Niebie (gdzie ie Bog
koronuie) iuż są nápełnieni. co też y ná
Liscie 108 przypominaćie. Swięte być 1 Dow.
iuż w Niebie / iest tego w nowym Te-
stámenćie iásny Dowod. bo sam Pan
Christus mowił: Powtore przyszedszy/ Ioan. 14.

wezmę was do ſiebie; á byſcie tám / gdźiemia ieſt / y wybyli. Páwet także S. po rozwáleniu tego docześnego / záraz inego wiecznego w Niebie budowánia nádziewa ſie: y przetoż żądał pilnie / z ciałem ſie rozłączyć; a z PAnem być Chriſtuſem. A bowiem dla tego też Pan / Głowá náßá / w Niebo wſtąpił; áby Cżłonkom ſwoim Niebo / przedtym zátworzone / on napierwßy otworzył. Ale niepotrzebá ieſt ná ten czas o tym / ná co wy zezwalacie / z wámi gádáć: tego / iáko Swieći zá nas z Miłoſći ſie modlą / á iáko z dáru Bożego w nim náße Mobły widzą / potrzebá było nam / v was dowieść. ábyſcie wy tym wáßym Zwodnikom / ktorzy nalepßych Cżłonkow náßych rátunek nam odeymuią / niedáli ſie vwodzić. Pánie Boże / day wam tho obaczyć; co nabroił Szátan. tenći ten Jednośc rozrywa: ten Cżłonki Ciáłá iednego roſpráßa: ten troiákich mieyśc Wierne / Niebieſkie / ziemſkie / y od ziemie niżße / ktorzy wßyſcy imieniu JESVS kłániáią ſie / okrutnie zá nową tą Ewángelią potárgał.

2 y 3 Sowod 2 Cor. 5. Philip. 1. 4 Sow. Ioan. 11. Luce 11. Philip. 2. Apoc. 5.

Ná

Ná ßostą y ostateczną cżęść thego Artikułu / niemaß co mowić: tylko / iż nikt być niemoże Swiętym; iedno w Kosciele Swiętym. á then Kosciol Swięty iestći Jeden / Powßechny / y Apostolski. 6 / y 7. cżęść. Li. 93.

Summá Artykułu 18.

1. Posty Chrześćijáńskie są zwierzchnią pocżtą / przy modlitwie / á iáłmużnie / sámemu Pánu Bogu przysłußną. 206.
2. Posty máią być trzymáne miedzy Chrześćijány.
3. Post nienależy ná brákowániu pokármow / ále ná miernym ich vżywániu / z trapieniem á z poniżeniem ćiáłá: á przednie ná tym / iáko / á dla cżego to kto cżyni.
4. Przy rozdziale pokármow / káżdy sie ma spráwić náucżeniem Páná Christá / y Swiętego Páwłá.

Odpowiedź.

PRzy Artikule 15 / v Lidzby 192 / powiedziałem nieco o Posciech: tu ostátek krotko dołożę; cżego nam będzie potrzebá.

1 cżeść. Prawdá iest; iż Posty vstánowione/ y ná cżásy pewne w roku rozdzielone/ tákże thez widome od pokármow y od pićia strzymawanie/ są rzecżą Przypádłą y zwierzchnią: dobry iest Post z Modlitwą y z Jáłmużną złączony: niemoże tego nikt gánić/ co sam Pan Christus chwali/ y swoim Przykłádem zaleca.

Post iest dobry.

Mat. 4, 6, 17.

2 cżeść. ¶ Posty Pospolite. Dobrze iest poscić káżdemu z osobná/ kiedy chce; ále podobno lepiey, wszystkim rázem: áby nas wszystkich/ Post ku Modlitwie złączáiących/ Pan Bog rychley wysłuchał. dla cżego / á iżeby też Chrześcijánie vczyli sie pośćić / y przy tym ieszcże rzecży dobre á święte wspominać/ są dni pewne ná to odłożone, w Kosciele Powszechnym. Poscimy Srzode/ ná pámiątkę przedánia Pana Christusowego: Piątek iest pámiątką Męki iego: Sobotá/ y dla Páná w grobie leżącego/ á swych Apostołow ieszcże nie vweselaiące°; y dla Modlitwy ná dzień s. Niedzielny/ ma też swoy Post. w ktory sposob/ gdy Modlitwá z Postem iest dobra/ y Vigilię są postánowione. Ná Suche dni/ modląc sie pilno zá Bráćią

Srzodá.

Piątek.

Sobotá

Vigiliæ.

Suche dni.

nászą.

náßą, w Pánie Christusie zmárłą / y ná náße przy tym Smiertelność wspominaiąc / dziękuiemy Pánu Bogu; ktory nas fortunił / y w łasce swoiey świętey chował / przeßłego Kwartału: á prośimy zá tym; áby łask y dobrodzieystw swoich / od nas, ludu swego / nigdy oddaláć nieraczył. Wielki Post przykłádu Páńskiego násláduie; y od sámych Apostołow ma zálecenie. Pan thedy Christus náuczył pośćić; y pewnie chce thego / ábysmy pośćili: Apostołowie cześć / á po nich Kościelni Pásterze / Postow Chrześcijáńskich táki porządek vczynili; ktorego nikt iny / iedno pan Brzuch / słußnie gánić niemoże.

Wielki Post. Li. 208 Zámknienie.

207.

Post w czymby własnie należał / ieśli w vżywániu miernym pewnych pokármow / álbo w czym inym / ktoby chćiał pewnie obáczyć; ten ma wiedzieć: żeć ine iest to pytánie; Jáki Post iest pożyteczny: á ine záśię to; W czym własnie Post zależy. Abowiem iáko Modlitwa / Jáłmużná / y inße cnoty Chrześcijáńskie / maią swoie pewne opisánia; ták też y Post ma być. Modlitwá z Pánem

3 cześć. ¶ Post własnie co iest.

Dowod z Podobieństwá

nem Bogiem / w swych potrzebách / vmawia sie; á Jałmużna nędzę człowieczą rátuie: choćiayże niekażda Modlitwá / niekażda też Jałmużna / Panu Bogu iest przyiemna. także thez y Post ma miec swoię własność / y swe opisanie; choćiay niekażdy iest przyiemny Pánu Bogu. Gdy sie kto modli plugawym sercem / dla chwały ludzkiey / albo też niepilnie y niedbale: niewysłuchawać they Modlitwy Pan Bog; ale iednak Modlitwá iest Modlitwą / własnie w mowieniu Paćierza y Modlitw inych dobrych należącą. y Jałmużna także / dla márney chwały, a nie z Miłosciczyniona / choćiay iest niepożyteczna: wßakże obiera sie około ratowania nędznego y potrzebnego człowieka. tymże też obyczáiem Post / ktory przed ludźmi sie okázuie / á złosci sie niestrzegac dobrze nieczyni / obraża Pana Boga: ale przedsię Post ma być zwany Postē; choćiayżeby tak / iáko zła Modlitwa y zła Jałmużna / P. Bogu niebył przyiemnym. Tę rozność vczyniwßy; żeć inßa iest pytáć / Co iest Post; a inßa / Jaki Post

ki Post iest dobry: iuż tatwie nam Pi-
smo S. opiße wtaſność Postu Chrze-
ścijańſkiego / y przed tym ktoregokol-
wiek ludu Bożego. A bowiem przy ka-
żdym Poście naydziemy dwoie rzecż;
Strzymawanie od iedzenia y picia / a
Obieranie potraw do Postu przyſtoy-
nych. Pan Chriſtus pośćił 40 dni: ſtrzy
mawał ſie od iedła y picia / aż do tąż-
nienia. Jan S. Krzćićiel pośćił cżeſto
z ſwymi Zwolenniki: nie iadł; nie pił;
od Wina zawżdy ſie ſtrzymawał. co też
naydzieß y w onych wßyſtkich Swie-
tych; ktorych Post Piſmo zaleca; y kto-
rem ia też przypomniał / przy Liczbie
192. Krotko mowiąc / ſtoſuymy Posty
Koſciota naßego Powßechnego, y Po-
ſty waße / z Poſtami w Piſmie S. zale-
conymi: ktore ſie zgodzą wiecey z nimi;
the niechay maią ſwoie przyſtoynieyße
opiſanie. Cżynimy roznoſć my / miedzy
Miernoſcią / y miedzy Poſtem: Mier-
noſć miernie potraw vżywa; a Poſt
ſtrzymawale / aż do tącżnienia y prą-
gnienia. miernie zawżdy maią żyć Chr-
ześcijanie; a ſtrzymawale / w dni tylko
poſtne /

Przy Po-
ście / 2.
rzeczy
naydu-
iemy.
Mat. 4.

Mat. 9. 15
Luce 5.

Inßa
teſt mier
noſć: in-
ßa / Poſt

Postne / z roskazania BOżego y Kościelnego. Post tedy Kościoła Powszechnego, strzymawa sie od iedzenia y od pićia / ćierpiąc łacznienie y pragnienie: y dla tego strzymawania / obiera sobie do tego przystoyne potrawy y trunki / zaniechawszy na then czas Mięsa y nabiału / Wina y drogiego pićia: a Post waszych nowych EWangelikow, iest mierne pożywanie ktorychkolwiek potraw / tak Mięsa; iako Ryb. ꝛc. Stosuyże tu iuż Posty świętych ludzi / z waszym y naszym: Chleb tham naydzieß / Wodę naydzieß: ale Mięsa / albo Wina / pewnie nienaydzieß: y Ryb podobno nieznaydzieß. Przeto v nas / ktorzy chcą doskonaley pośćić / albo nic cały dzień nie iedzą; albo chleb tylko z wodą biorą. czemu iż nie każdy może wytrwać; dla thego Kościoł / nad chleb y wodę / ryby ieść y piwo pić dozwala: tylko aby sie iadło y piło / nietylko z miernoscią; ale też z strzymawałoscią. Pewnie tedy Posty wasze niemaią nic czynić z Posty Pisma świętego: nasze / acz nie są thak ostre; wszakże więceyku

208.

Posty Kośćielne / są z Pismem S. zgłodliwe.

nim

nim przychodzą. Radćiby Kośćioł Powßechny / y radźi ná to swym Chrześciiánom; áby czásu Postu / przestawáliśmy ná chlebie / soli / y wodzie: ále niechcąc niczyiemu przyrodzeniu gwałtu czynić / á zwłaßczá że w nas dźiś gáśnie Miłość ku Pánu Bogu / co może być / to od nas wyćiąga; y dozwala wßytkich potraw / oprocz mięsá y nabiáłu / w boiáźni Bożey / z dziękámi y z strzymawániem pożywáć: tákże też pićia wßelkiego / oprocz roskoßnego / y ktoreby mogło vpoić / dozwala y niezábrania. Zebyśmy tedy pośćili; chce tego po nas Pismo Boże: żebyśmy ná ten czás niedoiádáli / áni dopijáli / zwłaßczá gdzie sie gwałt przyrodzeniu nieczyni. (bo wiele ludźi pośćić niemogą / áni ich ná tho Kośćioł wiedzie; iákowi są / Chorzy / Stárzy / Robotni / Niewiásty brzemiēne / Vbodzy / Piełgrzymowie / Dziátki máłe) y tego tedy chce Pismo; ábyśmy z strzymawániem iedli y pili. Przykłády ludźi Swiętych / dobrze poßczących / zálecáią nam też potráwy nieroskoßne / przy Pośćiech: wßákże kthorychbyśmy

Zámknienie.

Pośćić ktorzy niemogą.

rychbyśmy potraw mieli vżywáć ná ten czas / y kiedy Posty pospolite maią być chowáne; to nam iuż Kośćioł opisał / y porządnie postanowił. Post wielki / siedm̃ Niedziel przed Wielką nocą / od sámych Apostołow wyszedł; y Srzodá też / y Piątek: ná tho iest świádectwá dosyć stárych Doktorow / y Kanon 68 Apostolski: Suche dni vstáwił Calixtus Papież y Męczennik / około Roku Páńskiego 220: á Wigilię czuynośći nocnych / ná kthorych y Konstántinus Cesarz bywał / (o czym pisze Eusebius / Li. 4 in Vita Gōstantini) w Posty są odmienione. Sobotny Post, w Rzymskim Kośćiele z stárádawná chowamy: iákom przypomniał z świádectwá Swiętego Augustina / przy Liczbie 196. Zebyśmy thez mięsá y mleczná nie iedli w Post / ták śie záwżdy w Kośćiele Powszechnym zachowywáło.

Posty Kośćielne ktho postánowił.

209. Wybor pokármow.

4 częśc.

Ale tu iuż zarzućićie nam to; co iest / w ostátniey częśći tego Artikułu 18 / od wászych nápisano: Wolimy (powiećie) słucháć sámego Páná Christusá / y Apostołow iego; niżli wszystkich Konciliow,

liow. bo Pan Chriſtus mowi; Nie to/ co wchodźi w vſtá / pomazuie człowieká: Pawet S. także; Nic/ powiáda/ nie ieſt nieczyſtego ſámo z ſiebie. ꝛc. Tak ieſt tak/ Bracia mili: dobrze y P. Chriſtus y Apoſtot mowi; ale te ſłowá dobze, dźiſieyßy Mieśiarze niechcą dobrze rozumieć. Gdyby Roſciot Powßechny tak dzierżał; aby mieſo pomázowáć miato człowieká / y ſámo z ſiebie nieczyſte byto: nieiadłby go nigdy/ w Niedziele/ w Poniedźiatki/ we Wtorki/ y w Czwartki: nieiadłby go byt y w Sobotę / w dzień weſotego Narodzenia Páńſkiego / Roku iego 1563; ani też w Piątek / w dzień pámiątki Narodzenia thegoż Zbáwiciełá / Roku 1562. ale iż on záwżdy dobrze rozumie náukę Páńſką / y Apoſtolſką: nie dla tego zakázuie mieſa Poście / iakoby złe y nieczyſte byto; ale / ábyſmy dobrze y przyſtoynie pościli. A iako nie dla Jábłká w Raiu / ktore byto dobrym ſtworzeniem Bożym/ Adam zgrzeßył; ale dla przeſtępſtwá Przykázánia Bożego: także też/ kto ie mieſo w Poſt/ nie

¶ Wykład. Mat. 15. Mar. 7. Rom. 14.

1 Sow.

2 Sow. y przecż grzeßa Mieśiarze.

mięso go pomazuie; ale Niepostuſzeń-
ſtwo. Pośći to był Oycow naßych/w
Raiu: z ktorego/iżeſmy nieposćili/prze-
toſmy wypadli. Tak to wykłada S. Ba-
Baſilius in Sermo. de Ieiunio; ſilius / y przypomina S. Auguſtin.
Aug. Lib. 1 contra Iulianum Pelag. [Quia non ieiunauimus; deci dimus de Paradiſo. Ieiunium in Paradiſo Lege conſtitutum eſt. Si ieiunaſſet Eua: non iſto indigeremus Ieiunio. &c.] Kto
Mat. 18, 10. thedy chce być w Raiu; niech pośći / y ſłucha w tym Kośćiołá. bo ktoby nie-
ſłuchał Kośćiołá/y Namiaſtkow Pá-
ná Chriſtuſowych; wiećie / co zá Kłą-
tewſ ná tego Pan dáie. To tedy Niepo-
ſłußeńſtwo potępia; á nie mięſo / ani
máſło. Przeto ſ te mieśćá Piſmá S.
ktore wſpominaćie / náßym Poſtom
z Sow. Kośćielnym nie ſą przećiwne: przećiw-
ne były dawnym Kácerzom / Mani-
chęuſom / Encrátiſtom / Marciani-
ſtom / y ich nießćieſnemu potomſtwu,
Priſcilliániſtom / od Kośćiołá powße-
chnego dawno przez te przyćiyne pot-
pionym; iż oni mięſá / iakoby przez ſie
Wtwier- dzenie. nieczyſtego / ieść zábraniali. Nazdzieß
o tym świádectwá / y ſtárych Dokto-

row /

row/ná te mieśćá Páwłá S. piszących: v Chrisostomá/Theophiláktá. ꝛc. y S. Augustin/Kácerstwá dawne opisuiąc/ powieda to o Mánichęusach; iż áni Jáiec áni Mleká nieiadali/nietylko Mięsá; á od tych pokármow/ iákoby od nieczystych/tákże też y od Winá/ y od Małżeństwá/ záwżdy sie strzymawali. Y w Dekrećie ták iest nápisano: Ktoby potępiał iedzącego Mięso/ álbo też w Małżeństwie żyiącego; ten ma być przeklętym Anáthemą. Augustin S. pisząc przećiw nieiákiemn Faustusowi Mánichęusowi/ iáko pochwala Posty nászę/ y práwdźiwy dáie wykład słow S. Páwłá/ słuchayćie pilno. Abowiem thák naprzod mowi Faustus: Po wszystkim świećie/ ná káżdy rok/ wy Kátholicy z vprzeymą pilnośćią obchodźićie Wielki Post. [per orbem terrarum, quotannis, omni cum studio celebratur in cōuentu Catholico Quadragesima.] ktorego Postu/ przystoynie przestrzegáiący, od tego wszystkiego muszą sie strzymáwáć; o czym ono Cápitulum iest nápisano/ w kthorym

In Libro, De Hæresib.

210.

Dist. 30.

Contra Faustum, Lib. 30, Cap. 2.

Apostoł wspomina rzeczy, od Bogá kū pożywániu stworzone. Ná the słowá
Cap. 5. tak odpowiada S. Augustin: Chrześcijánie / nie Heretici, ale Catholici / nietylko wstrzymawáią sie od Mięsá; ale też od tego / co ziemia z siebie wypuszcza: á tho czynią / álbo záwżdy; iakowych iest máło: álbo pewnych dni y czásow; iáko przez Wielki Post / práwie wszyscy: ale to czynią / nie iżeby rozumieli, być nieczyste one rzeczy; ale dla powśćiągnienia ćiáłá / y dla dusze vniżoney, od żądz nierządnych hámowánia. [Catholici, edomandi corporis causa, propter animam ᶜ ab irrationalibus motibus amplius humiliandam; non quod illa esse immunda credant; nō solúm à carnibus, verúm á quibusdam etiam terræ fructibus ᶜ abstinent &c.]
Záwiázánie. Już widziß / Bráćie miły; dla czego Katholicy / nie od kilka set lat / ale od czásu Apostolskiego / po wszystkim świećie záwżdy, mięsa w Post nieiedzą: widziß y tho; (gdybyś iedno chćiał widzieć) iż Paweł S. nigdzie niekaźi Postow nászego Kośćioła Powszechnego.

Nienay-

Artykuł 18.

Nienaydzieß tam zmianki Postu /y w Ewangeliey / y w Liściech Apostolskich; gdzie czytamy świadectwa / o czystym każdym stworzeniu Bożym. Zawżdy tak powßechnie było; iako trzyma Kościoł: gdy był Post; nigdy Apostołowie mięsá nieiedli. Co napisał Abdias o miesie Postnym; iuż ście słyßeli / ná inym mieścu: przydam teraz świadectwo S. Klimuntá. Opisałći ten / na kilká mieścách / Post Wielki / Srzodę / y Piątek; ktore sámi Apostołowie vstawili: alena ten czás / dla brákowánia potraw w dni Postne / iedne tylko słowa iego przypomnię. Abowiem tak pißę / o Poście oney Niedzieli; ktorą my zowiemy Wielką / przed samą Wielką Nocą: W tydzień Wielki Poście / począwßy od Poniedziałku, aż do Soboty / przez ßeść dni; samego tylko Chleba pożywaiąc z Solą y z Jarzynámi / á Wody sie napijáiąc: Winá y Mięsá zániechaycie / w te dni żałobne. wßákże w Wielki Piątek y w Wielką Sobotę / kto może / niechay cały dzień pośći: á kto niemoże / przez dwá dni; aby tylko

4 Sow. Li. 192.

5 Sow.

Vtwierdzenie.

Lib. 5 Ca. 19. De Cõstit. Apo.

w Sobotę. Abowiem tak Pan powie-
Mat. 9. dział / ná niektorym mieścu: Gdy od
nich odeydzie Oblubieniec; w te dni bę-
dą pośćić. ꝛc. Teć są słowá S. Klimun-
tá / zwolenniká y Namiastká Piotro-
wego / Ewángelią S. potwierdzone /
á z strony roskazánia Apostolskiego ná-
pisáne. Kogoż lepiey słucháć; stárych /
czyli nowych? Kátá niedawnego / czyli
Zám- Apostolskiey Powszechnosci? Nie-
knienie. chayże wászy Ministrzy ináczey nas nie
wykłádáią; niżli my z Kosciołem Pow-
szechnym rozumiemy / y sámą rzeczą te-
go dowodzimy. niegánimy mięsá / świ-
niny / záiącow / masłá. ꝛc. kthore przy-
stoynych czásow iemy; ále porządku przy
Pośćiech dobrego / y Posłuszeństwá
Kosciołowi winne° / słusznie bronimy.
Obáczćież / proszę was; zkąd vrosłá w-
Posty do zgárdá Postow: obáczćie y ná drugą
kąd nas stronę; do kąd was wiodą vstáwione
wiodą. Posty: záisteć niewiodą ná zbytki iá-
kie / álbo ná roskoszy; ále / ábysmy ćiáłá
nászе martwili / á tym pilniey ná Mo-
Rom. 14. dlitwách trwáli. Biádá temu; kto ze
1 Cor. 8. z gorszeniem ie: biádá; ktho Kosciołá
słucháć

ſłuchać niechce: biádá; kto świętę Vſtáwy ludziom hyđźi / y Potwarzámi ſwymi każi. Aza to nie ieſt / złe zwáć dobrym; á dobre złym? Matt. 15. Eſaiæ 5.

Summá Artykułu 19.

1. Stan Pánieńſki / y Wdowi / ieſt ná dobrey woley człowieczey.
2. Stan Pánieńſki ieſt dárem Boſkim / ku oſobliwey potrzebie Koſćiołá S. niektorym oſobam dánym.
3. Stan ten Pánieńſki ma być obieran dobrym vmyſłem / dla Krolеſtwá Bożego: nie iżeby ktho miał im ſobie zásłużyc grzechom odpuſczenie / y żywot wieczny: áni też dla tego / áby tym dárem służbá świętßa á godnieyßa / nád służby małżonkow / czynioná być miáłá.
4. Vá ſtan Pánieńſki rádźić mamy / nie przymuſzáć.
5. Ten dar Pánieńſtwá wyſoce á drogo ma być ważony / á pilnie chowány. wßákże ieſliby go kto odmienił rzadnie / nic niegrzeßy: y Koſćioł Boży tákowym gárdźić / áni służeb iego zá niegodne mieć / niema.
6. Te przykłády bliżßе ſą Koſćiołá pierwßego / áby małżonkowie godni ná piecza Páſterſka obieráni byli: niżli gdy ſie ku ożenieniu puſczáią ci / ktorzy iuż w ſtanie Pánień-

ſtim ná służbách Páńſkich prácowáli.
7. Stan Małżeńſki ieſt ſwiety / á BOgu miły: ktory Pan Chriſtus poſwiaca ſwym w Wierze w ſiebie / tak áby y płod ich ſwiety był. ꝛc.

Odpowiedź.

211.

1 cześć. Z Stanu wolnego bywa niewolny.

HAjdy ſtan / y Páńieńſki / y Wdowi / y Káptańſki / y Małżeńſki. ꝛc. ieſt y ma być dobrowolny: ále iáko ten / kto raz vczyni ślub żenie / poki żona żywá / muśi być iey małżonkiem; tákże też kto ſie raz poſłubi Pánu Chriſtuſowi / winien ieſt ślub vczyniony chowáć / poki P. Chriſtus żywie. á iż on wiecznie żywie; dla tego też Sluby / iemu vczynione / wiecznie być máią. Gniewałbyś ſie ty / Brácie / o twą żonę; gdybyć ią kto brał / zá żywotá twoiego / ſobie zá małżonkę: á mniemaß / ábyś vßedł káżni Bożey; gdy iego Oblubienicę / iemu poſłubioną / to bie bierzeß? Tego thu trzebá było / iáko fundámentu. bo widźimy / gdzie idźiećie; ále źle idźiećie. Wolnym tedy Chrześćiánom dobrowolny ieſt ſtan / ktory

Sluby / P. Chriſtuſowi vczynione / ſá wieczne.

ktory ſie im podoba ; ale kthorzy ślub
vczynili/ winni ſą ślub chować.

Każda też rzecz dobra/ nietylko Pá- 2 cześć.
nieńſtwo / dárem ieſt BOżym: oprocz Ioan. 15.
niego my niemożemy nic dobrze áni czy- 1 Cor. 12.
nić/ áni mowić / áni myślić. Pánień- 2 Cor. 3.
ſtwo Kaptanom oſobliwie przyſtoi : ¶ Pá-
wßákże nietylko tym perſonam / ktore nieńſki
w Koſciele ſłużą; ále wßytkim w obec/ ſtan Bá-
Pawet S. ten ſtan pilnie zaleca. Do- pláń-
brze záiſte dla ſłużby Koſcielney / ſtan ſtwu
Panieńſki chwalicie: y w Dekrecie tho przyſtoi.
ieſt/ná onymże mieścu; gdzie ná Máni 1 Cor. 7.
chęuſe / Mátżeńſtwá nieczyſte czynią- 1 Sow.
ce/ Anáthemá dano. Abowiem ći/ kto- Li. 2 10.
rzy ſłużą Koſciołowi/ záwżdy ſie win- 2 Sow.
ni modlić; y zá ſiebie / y zá ine: á Páw-
łowi S. bárzo ſie to podoba; gdy y Mat
żonkowie / dla Modlitwy / czyſtość
chowáią. W ſtárym też Zakonie/ſłużby 3 Sow.
Koſcielne Kaptani ſprawowáli / żon
w ten czás zániechawali. co ſie z ſame- W ſtá-
go Zachariaßá pokázuie; Luc. 1. A iże rym Za-
Kaptani ſtarego Zakonu żony miewá- konie cże
li: toć / zá tą pilną potrzebą / thák być mu Bá-
muſiało; iże z inego pokolenia / oprocz płani żo-
náći.

Aaronowego/ nikt Kápłanem być nie-
212. mogł. kthorą przyczynę słuszną nay-
dzieß/ w tymże przerzeczonym Dekrećie;
4 Dow. Dist. 30; Cap. Tenere. Y Zakon gdy
Exod. 19. dawał Pan Bog; zákazał małżonkom/
áż do dniá trzećiego / przybliżáć sie do
żon własnych. áby y dźiś Chrześcijanie
ná dzień Swięty / ktorego też są winni
Kazánia słucháć/ ꝛc. czysto sie chowáli.
5 Dow. Chlebá náostátek Kościelnego niedał
1 Reg. 21. Abimelech Kápłan Dawidowi; áż sie
pierwey o czystości iego wywiedział.
O by ná tho pámiętáli ći dźisieyßy mu-
łowie; co sie działo tám/ gdzie tylko Fi-
gury były : ku Swiątości Ciáłá Páń-
skiego / y ná dni Swięte / y czásu Po-
stow / chędożeyby sie chowáli y goto-
wáli; á tych swych nowych Ministrow/
ktorzy Sluby Boże łamią/ á do służby
Páńskiey od swych Niewiast idą / ni-
Zám- gdyby chwalić niechćieli. Potrzebá te-
knienie. dy iest Kaplanom/ záwżdy w stanie Pá-
nieńskim żyć : áby záwżdy ná Modli-
twę / y ná czytánie Pismá Swiętego ;
choćiay nie záwżdy ná Ofiárę / y do Ka-
zánia/ gotowßy y sposobnieyßy byli.

Pánień-

Pánieństwo aby niemiáło mieć zá- 3 część.
płáty wietßey/y Korony w Krolestwie ¶ Pá-
Niebieskim sliczniey ßey niżli stan Mał nien-
żeński; te° żaden stary Doktor Chrzesci- stwo
iański/z ktorych niektorzy osobne Xięgi wietßą
pisáli o chwale Pánieństwá/ (iako S. ma zá-
Ambroży/ Hieronym/ Augustin/ j Chry- płáte w
sostom) wam niepozwoli. Prawda iest; Niebie/
iż bywa dano odpußczenie grzechow/ y niżli
zátym dußne zbáwienie / nietylko Pá- Małżeń-
nieństwá strzegącym: ále to zá tym nie- stwo.
poydzie; áby osobney zapłaty/ nad Mał
żeństwo/ Pánieństwo mieć niemiáło.
Wielka to iest / Bráćie / á osobna iá- 1 Dowi
kaś Zapłátá; Dla Krolestwá Niebie- Mat. 19.
bieskiego / chowáć Czystość : dáleko le-
piey to wyłożyli Doktorowie stárzy: ni-
żli wáßy Ministrzy nowi. Abowiem S. Vtwier-
Chrysostom / na to mieysce pißąc / ták dzenie.
sie do Pánien vmawia : Dziękuyże Pá-
nu Bogu ty / ktoryś sobie dobrowolne
Pánieństwo obrał; iż wielkie zapłáty/
y tśnieiące sie Korony/ będzieß miał. ꝛc.
[Magna præmia, rutilantesq; Coro-
nas habebis.] Ambroży tákże / thoż Lib. 3, De
mieysce Pismá S. wspominaiąc; Za- Virginib.
cne/

cne/ powiada/ to iest rycerstwo; ktore/ dla Krolestwá Niebieskiego/ walczy: z tąd y Apostołowie bacząc zacność Pánieństwa/ łáskę tę Pánieńskiey Czystości/ nad brzemię złączenia Małżeńskiego przełożyli. [Præclara est Militia; quæ Regno Cœlorum militat: Apostoli Castitatem præminere cernentes, & grauiora iudicaueruut onera vinculi Coniugalis; et veræ integritatis gratiam prætulerunt. &c.] Panieństwu

2 Dow. Esaiæ 56. thez osobliwą zapłatę obiecuie Prorok Esáiasz; gdzie ták Pan Bog mowi do tych/ ktorzy w Czystości żyią: Jesli będą chowáć Swięta moie; y obiorą/ co ia chcę; y będą trzymáć Zakon moy: dam im/ w Domu moim y w Murzech moich/ mieysce y imię lepsze; niżli synom y corkom: imię wieczne dam im; ktore nie

Vtwierdzenie. zginie. Te słowá ták dołożnie wykłada stary Doktor S. Jeronym; iż zá iednym

213. rázem/ wszystkie obłędliwe nauki dzisieysze, z strony Pánieństwá/ káżi y burzy poważnymi tymi słowy: Ten Eunuchus (to iest/ tá Pánná, w Czystości żyiąca) gwałt czyni Krolestwu Niebieskiemu/

bieſkiemu/y gwałtownie go bierze: ten Eunuchus przeſtrzega Swiąt; áby nigdy nieczynił ſpraw Małżeńſkich: ten obrał ſobie/ co Pan wolał; áby więcey przyniosł/ niżli mu roſkazano; áby ná to/ co ſie więcey Apoſtołowi podoba/ pogladał. ten trzyma wieczne przymierze z Pánem Bogiem: áby nie ná czás trwał ná Modlitwie/ á potym ſie do Małżeńſtwá wrácał: ale áby wiedział/ iż w domu Páńſkim/ ktory ieſt Koſciół/ mieyſce weźmie nalepße. A bowiẽ wiele ieſt mießkánia v Bogá Oycá. Áco tedy Panna będzie; y w czym wſzyſtkie rzeczy/ ktore ſą w Piſmie przykázane: będzie ten miał/ w murzech Bożych/ mieyſce nalepße. áby zá tym oſtał ſie wieżą Boſką; y ná Kápitáńſkim ſtánął ſtopniu: á zá cieleſne ſyny/ áby wiele miał ſynow duchownych. Takiẽ był on Eunuchus/ ktorego P. Jeſus nawięcey miłował/ Jan Ewãgeliſtá: odpoczywał ten na pierſiách Páná Jeſuſowych: then do Páná/ gdy Piotr leniwieyßedł/ podnieſiony ſkrzydłámi Páńſtwá/ rychley przybiejał: ten wnu-

rzywßy

rzywszy sie w táiemnice BOżego náro-
dzenia / śmiał ono powiedzieć / czego
żaden wiek niewiedział; Ná początku
było Słowo ꝛc. [Eunuchus Regno
Cœlorum vim facit. Iste elegit, quæ
Dominus voluit, vt plus offerat, quàm
præceptum est: vt non Indulgentiam
Apostoli eius; sed Voluntatem, consi-
deret. Iste non ad tempus vacat Orati-
oni: nouit, accepturum se esse, in domo
Domini, locum optimum: habebit lo-
cum optimum; & in Sacerdotali consi-
stens gradu, pro filiis carnis, filios spi-
rituales. &c.] Pátrzayże / á vcż sie od
Proroká y od S. też Jeronymá / Brá-
ćie miły; iáko osobne dáry Boże / osobne
zasługi / osobne zapłáty / zá napiękniey-
szym kleynotem czystego Pánieństwá
idą! vcż sie z tąd vcż; żeć Káplanom /
Swiętá záwżdy świećić winnym / wie-
czna y vstáwiczna Czystość przystoi;
pewnie pewnie Pánieństwo (ktore nie
zá Roskazániem; ále zá Rádą tylko á
więtszą Wolą Páńską y Apostolską /
z pełnieniem Zakonu Bożego bywa cho
wáne) więtsze będzie miáło w Niebie
zapłáty:

Záwiązánie.

zapłáty; niżli Małżeństwo / y Wdowstwo. A sámáć to rzecz pokázuie. Abowiē kto tu więcey j ćiężej robi / á dobrym to vmysłem czyni; ten ma / w iednym ći Niebie / ale iednak w rozmáitym Mieszkániu / zapłatę według swey Roboty obfitszą y więtszą: Pánny gdyż więcey y ćiężey robią / z Pokusámi vstáwicznymi walcząc / y ćiáłá swe martwiąc; á czynią to / dla wolnieyszey służby Bożey / y dla świętobliwości duszney y ćielesney: záiste coś więtszego / niż Wdowy / y Małżonkowie / od swego Oblubienicá Páná Christusá wezmą. Acz Pánnom nietrzebá sie o to swárzyć; áby w Pychę iáką niewpádły: ále nam iednák przystoi to / co też Doktorowie Kościelni z Pismem S. dáią / Czystości Pánieńskiey dáwáć. Pátrz też Małżonku pátrz / iáka tu w tobie Pychá iest; ktory śmiesz sie rownáć Pannam! áza sam Pan Christus / y Apostoł iego S. Páweł / Pánny nád Małżonki nie iásnie przekłáda: záwżdyć w Kościele Chrześcijáńskim / (iáko pisze S. Chrysostom) Pánieństwo / przyrownáne Małżeństwu /

3 Dow.

Mat. 20.
Ioan. 14.
1 Cor. 3.

1 Cor. 7.

214.

Zámknienie.

In Sermone; quòd regulares

fœminæ uiris cohabitent: To.5.

stwu / przodek y wszystkę godność miáło: záwżdy Dziewicza czystość / iako stan práwie Angielski / w osobnym było v wszech ludzi podziwieniu. [Semper quidem Virginitas, cum Coniugio comparata, primas partes tenuit & omnem dignitatem: Virginitas, res supra naturam, non humana, semper omnibus gentibus admirationi fuit.]

¶ Spráwom służby Kápłáńskiej przydáieli co godności Czystość.

Tak tam nápisał Swięty Jan Złotousty. Co sie dotycze godnosci służby Bożey / o ktorey piszecie; iż Pánieństwo żadney godnosci służbie Bożey nieprzydáie: iesli o szafowániu Swiątosci / y powiedániu Słowá BOżego / będziemy tho rozumieć; tak iest: (bo nie żywot Kápłáński; ale moc Swiątosci BOżych / y poważność słowá iego / ma być tu baczoná) ale iesli weyźrzysz w pospolite Modlitwy; thám podobno rychley dobrą Pannę / niżli Małżonkę, w dobroći rowną / Pan Bog wysłucha.

1 Dow.

Abowiem świętobliwszych ludzi Modlitwá iest przyiemnieysza Pánu BOGV: Panny dobre gdyż máią dwoię Swiętobliwość / j ćiáłá j dusze; á Małżonki

żonki dobre, tylko Swiętobliwość dū-
ßną: z tądtho idzie; iż świętobliwßy
Chrześcijánie godnieyßymi być mogą/
aby ie Pan Bog rychley wysłuchał.
Opußczam Modlitwę rozerwaną w 2 Dow.
Małżonce / myślącą o mężu / o dziat- 1 Cor. 7.
kach / o czeladzi ꝛc: á Pánná, tylko o
Panu Bogu myśli; y ma myślić. Trze- Zámknienie.
ba tedy wßędzie mowić bácznie / y rzecz
od rzeczy pilno dzielić: aby to mießánie
rożnych rzeczy, błędu (co pospolićie by-
wa) nieuczyniło.

Ná Pánieństwá chowánie ktho ma 4 czrść.
być przymußan / á kto nie; y tu Roz- ¶ Pá-
działu potrzeba. Abowiem ktory iest nieństwo
tak niedbały oćiec / albo mátká; ktora- ma być y
by niechćiáłá do czystości chowánia ponie-
przymußáć corki swey / poki zá mąż vcz- wolne.
ćiwie niebędzie wydána? Widźiß / 1 Dow.
Bráćie; iáko wnet ty sam / w twym do-
mu / naydzieß poniewolne Pánieństwo.
A czemu to? Bowiem káżda Nieczy- Vtwier-
stość, nietylko niesławę v ludźi czyni / y dzenie.
hańbę á sromotę przynośi; ále też / Grze-
chem Smiertelnym będąc / ná wieki
potępią. Jesli ty przestrzegaß Pánień- Záwią-
stwą zánie.

stwá w domu; poki niewydaß Pánny
zá męża/ zá człowieká iákiego vczćiwe-
go: przecż też Kościoł Powßechny nie-
ma przestrzegáć Czystości oblubienic y
oblubienicow Páná Christusowych;
215. poki niewnidą z nim ná Gody/ do Przy-
Wykład bytku wiecznego? Rádźi tedy Paweł
1 Cor. 7. S. Czystość/ nieprzymußána nie/ on
tym ludziom; ktorym wolno iest/ albo
w Pánieństwie trwáć/ álbo zá Mąż
iść: ále o tych/ ktorzy Slub vczynili P.
2 Dow. Bogu/ dáleko iną piße. Abowiem po-
1 Tim. 5. tępia Wdowy młode; kthore chcą zá
3 Dow. mąż/ po Slubie vczynionym. co też y
Li. 107. Máttęuß S. powiedział Hyrtákuso-
wi/ zá Pánną Ephigenią/ Pánu Bo-
gu w Klaßtorze służącą.

5 częśc. A przeto mylą śie ná tym Ministrzy
wáßy/ y czynią to przećiwko Pismu A-
postolskiemu/ y przećiwko zwyczáiowi
káżdego wieku Powßechnego Kościo-
łá; gdy tę zbiegłą żonátą Xiężą/ ktorzy
Kapłany w stanie Czystym zostáli/ (co
więcey maß rozumieć o Apostátach
Mnißkich) mocą swą/ (ktorey niemá-
ią) śmieią rozgrzeßáć. Ten niegrzeßy/

proßę

proßę ćię; ktorego Páwel S. potępia? Bo ieślić Wdowę potępia: daleko więcey Kápłaná / Táiemnic BOżych ßáfárzá. Tákći też Argumẽtowáł o Pánnach S. Jeronym / pißąc przećiwko Jowinianowi: Pánná (mowi) ktora śie ná służbę Boską oddáłá / ieśliby zá mąż ßłá; będzie miáłá Potępienie: iż Wiárę pierwßą (á toć iest Slub) złamáłá. á ieśliż to powiedziano iest o Wdowach: iáko więcey o Pánnach: gdyż y onym iuż niewolno / kthorym niegdy było wolno? bo Pánny / ktoreby po swoim Poświącániu zá mąż ßły / gorße są niż Cudzołożnice. [Virgo, quæ semet Dei cultui dedicauit, si nupserit; habebit damnationem: quia primam Fidem irratam fecit. Si autem, hoc de Viduis dictum, obiecerit: quantô magis de Virginibus præualebit; quum etiam his nõ liceat, quibus aliquando licuit? Virgines enim, quæ post Cõsecrationem nupserint, non tam Adulteræ sunt; quàm Incestæ.] Toć my też mowimy o żonátych Ministrach wáßych / y o Apostátách náßych; co pisał S. Hieronym o

¶ Kápłan nie może poiąć żony. 1 Sow. z vtwierdzeniem. Lib. 1.

Pánnach. przecż Kosciot thym niema gárdźić; ktory iest gorßy / niż Cudzoło-
2 Dow. żnik? A bowiem nigdźie wy tego nam niepokażećie; aby ktory Kaptan / Xiędzem pierwey zostawßy / pothym sobie miał żonę poymowáć: nigdy tákowy Xiądz niesłużył Kosciołowi / nigdy: y owßem záwżdy Kosciot tákowych suro-
216. wie karał / iáko nasprosnieyße Cudzo-
3 Dow. łożniki / nie ludzkie; ale Boskie: Jeslić tám Cudzołostwo iest; gdy po Slubie człowieku vczynionym / poki pierwßy mąż żyw / żoná drugiego sobie poymuie: co będzie; gdy po Slubie vczynionym sámemu Bogu / ktory nigdy nieumiera / ale istym iest wßystkich Zywotem / drugi Slub pániey dußce Xiądz czyni? Ktokolwiek zostaie Xiędzem / niepoiawßy sobie przedtym żony; iuż sie w wieczną czystość wdaie. idź do ktorych chceß Historiy Koscielnych; idź y do żonatych Popow Ruskich / Gręckich / Ormiáńskich. ꝛc. nigdźie tego nienaydzieß; aby Xiędzu wolno sie ożenić / przed Kaptáństwem niepoiawßy pierwey żony. Tákci rádźił y on Paphnutius /

Wtoreo dowodu obiásnienie y Vtwierdzenie.

tius/ ná Niceńſkim Koncilium; we-
dług iaſnego świadectwá Gręckiego
Hiſtorika Sokrateſſa: kto poiął pier- Li. 1, Cap.
wey żonę/ niż Kapłanem zoſtał; nierá- 11, Eccl.
dźił iey iemu odeymowáć: ale kto pier- Hiſt.
wey poiął Kapłańſtwo; temu on ſam
żony żadnym obyczáiem niedozwala.
[Si qui Clericatu, ante Nuptias, poti-
ti eſſent; vt ſecundum antiquam Eccle-
ſiæ Traditionem, ad nuptias ampliús
non accederent: non autem ſeiungere-
tur quiſquam ab ea; quam ſemel iam an-
teá, quum Laicus eſſet, duxiſſet.] ácz-
kolwiek w Łacinſkim á Rzymſkim Ko-
ſciele/ od czáſu poczáwſzy Apoſtolſkie-
go/ ták ſie záwżdy záchowáło; iż káżdy
Kápłan żonę ſwą opuſzczał/ áni z nią
iuż więcey mieſzkał. Wymyſły tedy ſwe Záwią-
máią Miniſtrzy wáſzy; á ſromotnie ſwe zánie.
łożnice pięknym słowkiem Małżeńſkim
pokrywáią: co oni zowią/ á wy máćie/
zá Małżeńſtwo; to ieſt plugáwſza rzecz
v Páná Bogá/ niż Cudzołoſtwo: áby
ſwoie pánie Duſzki przy ſobie chowáli;
wſzyſtkie Práwá/ y Boſkie y Ludzkie/
dla nich połamáli. Byłáć práktyka o 4 Dow.

tym pilna / w Rzymie y w Tridenćie: y
náßyby rádźi byli niektorym / ktorzy sie
Xiężą będąc ożenili / á potym zásię ná
Wiárę Powßechną przystáli / tháko-
1 vtwier dzenie. wych żon pozwolili; ále Praw Boskich
iásnych lámáć / y ná nie Dispensátię dá-
wáć / nigdy sie niegodźi. A ktoreż tho
Práwo Boskie iest tákowe? Ná wielu
Num. 30. záiste mieyscách / Pan Bog każe Sluby
Deut. 23. czynić; á vczynione, istotnie pełnić. A-
Eccles. 5. bowiem lepiey iest nie slubić; niżli po
Psal. 75. Slubie / Obietnic niepełnić. Slub wią-
2 vtwier dzenie / záiste osobne. że v ludźi: czemu też nie v Bogá? V-
czyniłeś Slub ná Krzćie; ábyś nieto-
wárzyßył z Szátánem / y z Pompą á z
Vczynkámi iego. gdy wystąpiß náprze-
ćiw Slubowi temu: y maßże mowić:
Zlem Slub vczynił? maßże w towárzy-
stwie Szátáńskim trwáć? pewnie Slub
maß chowáć / y do tego sie maß mieć; á
Szátánowi maß dáć pokoy. Tákże też
Xiądz / iesli sobie żonę (ktora iemu żo-
ną być niemoże) poiął / niechayże ią po-
rzući; á ná Slub swoy pámiętáiąc / nie-
chay sie záś ku winney Káptáńskiey Czy-
stości wroći. Thężći wołá ćielesny y

świecki

świecki człowiek; Niemogę chowáć Slubu/ ná Krzćie vczynione°: a przedsię winien go chowáć. thakże niechay woła/ poki chce/ żonaty Xiądz; Niemogę chowáć ćielesney Czystości: iednak będzie ią winien/ Kápłanem raz zostawszy/ áż do śmierći chowáć. A czemu? Prawo iest Pańskie; iż kto na zad pogląda/ przyłożywszy rękę do pługu/ nie iest godzien Krolestwá Bożego; iż ták/ iáko żoná Lotowa/ skaran będzie: Apostoł też Pański potępia tych; ktorzy/ po Slubie BOżym/ do Małżeństwá chcą sie mieć. Ták iest Prawo Boskie/ ná chowánie Cielesney ślubioney Czystości; iáko winnismy chowáć Czystość Duchowną/ ná Krzćie obiecáną. Tu byś mię iuż spytał: A coż iest lepszego/ Zonę poiąć; czyli/ Szkorta chowáć? Zonę poiąć/ Bráćie/ dobra rzecz iest; á Nieczystość wszelka potępienie nośi: ále Xiężą żoná/ choćiay ty ią żoną zowiesz/ żoną nie iest. Tákie thedy iest twoie to pytánie; iáko/ gdybym ia ćiebie pytał: Co iest lepszego; Mieć towárzystwo z Szátanem/ y niemieć tego zá

3 vtwierdzenie; Lu. 9, 17.

1 Tim. 5.

217.

1 Spárćie.

Záwiązánie.

grzech: czyli; Mieć towarzystwo z nim/ á grzech znać śmiertelny? Oboiáć zła rzecz iest; ale wżdy oná gorsza. A bowiē kto zna grzech; łátwiey ku Pokućie przydzie: ale kto go wymawia; bez vznánia grzechu/ pewnie pokutowáć niebędzie. tákże też nászy Xięża / iesli Nieczystością grzeszą; grzech to być znáią: á wászy áni Grzechu swoiego znáć niechcą.

2 Spárćie/ y wykład: 1 Cor. 7.

Ale Páweł S. pisze; aby káżdy miał swą żonę/ dla vstrzeżenia Nieczystości; á iż lepiey iest, żonę poiąć/ niżli palenie ćierpieć. Gdy będziećie pámiętáć / ná Wolne y Niewolne Chrześcijány: wolnym on tego dozwala; nie wolne potępia. Nie iest wolna żoná / v swego męża; y mąż/ v żony: ćiał swoich w swoiey mocy niemáią oboie. tákże thez y Káptan, ćiáłá swego w swey mocy niemá: ale go poddał pod moc Panu Christusowi; ktoremu Czystość swą poświęćił. Palenia co sie dotycze; od tego y Páweł S. niebył podobno wolen. przetoż to v niego wolnych ludźi Palenie / iest ná Nieczystość zezwolenie: káżdy báczny pozwoli nam tego. Gdybysmy Pokus

ná sie

ná sie niemieli; y Odpłatyby niebyło:
nie/ Pokusy mieć; ale ná Pokusy zezwo
lić/ grzech iest. Ale każe Apostoł obie- 3 Spár-
ráć Biskupá: ktoryby miał iedne żone. ćie/y wy
Nieroskazuie tu Páweł S. żone mieć kład:
Biskupowi; ktorey sam niemiał/ w mło 1 Tim. 3.
dzieństwie swym ná Apostolstwo powo Tit. 1.
łány/ y Czystosci Cielesney przykład 5 Act. 7.
siebie dawáiący: ale tego chce po Bi- 1 Cor. 7.
skupie/ y to roskázuie; aby żaden ná Bi-
skupstwo niebył obieran/ kthoryby ie-
dney tylko żony mężem niebył: to iest;
áby ten/ ktory dwie żenie miał/ (iako-
wy też iest/ ktory Wdowę poiął) ża-
dnym obyczáiem niebył Biskupem Ko
scielnym. Gdyby roskázował/ żonę mieć 1 Dow.
Biskupowi; iużćiby ią musiał był mieć
y sam/ y Timotheusz/ y każdy Apostoł/
y każdy po Apostolech Biskup: ale iże 218.
to ták nie iest/ áni było; dla tego te sło-
wá/ Potrzebá iest być Biskupowi ie-
dney żony mężem/ inszą rzecz y Roska-
zánie w sobie máią. Abowiem iako po- 2 Dow.
trzebá iest Biskupowi/ być Niewystę-
pnym/ Czuynym/ Trzeźwim ꝛc; y tho
Roskazánie tám dał Biskupom S. Pá-

wel: ták też potrzebá iest / á zá Roskázaniem potrzeba iest / być Biskupowi Jednożonátym. Nie iest tego potrzebá / ani tego roskázował Apostoł; áby niemogł nikt być Biskupem / iedno żonáty / iedne tylko żonę maiący: (gdyż wiele Swiętych Biskupow / y nawyższy Biskup Pan Christus / y iego Poseł, Jan S. Krzćićiel / y od niego nawięcey miłowány, Jan S. Ewangelista / żon żadnych niemieli) ale tego potrzebá iest Biskupowi / y tho iest tu roskazano Biskupom; áby żaden dwoyżonaty niebył brány ná Biskupstwo. Jest tedy to Zákazánie; nie Roskazánie: żaden Bigamus / ktory álbo dwie żenie miał / álbo Wdowę poiął / niemoże być áni Kápłanem. Toć iest iste á pewne zrozumienie mieyscá tego / v S. Páwłá: thego nam wszyscy Doktorowie / y Kapłani v Gręków, v Ormian ꝛc: żonáći / zgodnie pozwolą. iedna tylko tu Quęstia zostaie: (kthorey sie pilno przypatrzmy) Jesli ten / ktory iednę żonę ma, Pannę poiętą / gdy Xiędzem álbo Biskupem zá czásu Páwłá s. zostawał / álbo y dźiśby

Záwiązánie.

z Sow.

Z żoną / przed Kápłaństwem poiętą / dozwalali

mogł

mogł zostáć/ma żonę opuścić; czyli nie? mali z nią ták/ iáko y przed Káptáństwem / mieszkáć; czyli nie? Grękowie tego swym Xiędzom pozwaláią, Biskupom niedozwaláią. Ruski Władiká bierze na sie habit zakonny; á żoná iego do Monasterzá (to iest/ do Klasztorá) idzie: Popowie z żonámi mieszkáią; y maią za sobą rádę onę Paphnuciusowę/ ná Koncilium Niceńskim / y niektore ine Gręckie Dekrety. oni tedy ták wykłádáią Swiętego Páwłá; ále Kościoł Rzymski dáleko lepiey przychodzi ku práwemu zrozumieniu woley Apostolskiey. Abowiem ktoby táki / będąc iedney żony żywey mężem / chćiał Káptanem zostáć; iuż y on sam / y żoná iego / w ręku Biskupich Slub vczyniwszy/ oboie są winni Czystość chowáć. Naydziemy thego y w nászey Polszce świeży przykład: gdzie oboie są ieszcze żywi; y dziatki z sobą przed Káptáństwem mieli: A z tychći dziatek w Małżeństwie vczćiwego wychowánia/ kazał S. Páweł poznáwáć dobrego Káptaná. Abowiem iesli kto (mowi) domu swoiego

Iálli S. Páweł mieszkáć

Li. 216.

1 Tim. 3.

swoiego dobrze rządźić nieumie: iakoż
będzie miał pilność o Kościele BO-
1 Dow. żym? Z tego też mieyscá obacz/ Bracie
zá zrozu miły/ żeć tá żoná Xięża/ albo też Bisku
mieniem pia/ przed Kápłaństwem była. Sły-
Kośćio- ßyß/ co Apostoł piße: pierwey wspomi-
łá Rzym na rząd domowy/ y dziatek vczćiwie wy
skiego. chowánych: z tąd każe poznawac tego;
ktoryby mogł być dobrym Biskupem.
A wo kto sie przypátrzy namniey Swię-
temu Páwłowi; naydzie pewną a istą/
v niego/ tę naße Powßechną sentencią:
że o tych on mowi; ktorzy przed Kapłań
stwem/ á nie po Kápłaństwie/ żonę ie-
dnę mieli. rzecz wątpliwa, tylko o tym
iest; Mali on żonę opuścić/ Xiędzem zo
2 Dow. staiąc? Kościołá tedy Rzymskiego zro-
zumienie y vstáwiczną práktykę (oprocz
dawnych Doktorow/ y Konciliow) to
3 Dow. też mieysce potwierdza; gdzie Paweł
219. S. gada, około wybránia Wdowy/ w
Czystości przy Kościele PAnu BOgu
1 Tim. 5. służącey. Piße ták on do Timotheußa/
miedzy inymi znáki dobrey Wdowy:
Wdowá niech będzie obierána; ktora
byłá iednego męża żoną/ á syny (dobrze)
wycho-

wychowáłá. Te ſą ſłowa iego. á ty Bráćie/ iuż mi tu powiedz: Jeſli miáłá tá Wdowa tego iednego Męża / y ieſli z nim mieſzkáłá; czyli nie? Dziwuieſz ſie podobno dziwnemu pytániu temu; áby Wdowa miáłá mieć męża: ale ſłuſzne ieſt pytánie. Powiedzże mi: Miáłáli Wdowá męża; czyli nie? prawdá / że niemiáłá; áni z nim mieſzkáłá? Abowiē Wdową by niebyłá; poki mąż żyw. Tąkżeć też przyſtoi rozumieć S. Páwła/ o Biſkupie Jednożonátym: aby iáko Wdowa ona z mężem iuż nie mieſzka/ ták thez Xiądz z żoną więcey niemieſzkał; ale (ieſliby ieſzcze żywá byłá) przykłádem Apoſtolſkim / aby ią miał za ſioſtrę ſwą. A z tąd ſie też to podáie; iżeć Paweł S. o żenie rozumie/ przed Kápłáńſtwem/ albo Biſkupſtwem: iáko y Wdowá przed thym / niżli ieſt do Koſciołá przypuſzczoná/ męża ſwoiego miáłá. Przeto lepſza ieſt/ y zgodliwſza z Apoſtoły / á podobno od Piotrá y od Páwłá w Rzymie podána / ſentencia Koſciołá Rzymſkiego / o tych żonach, przed Kápłáńſtwem miánych; niżli Zémknienie.

Grękow/

Grękow / Ruśi / Moſkwy / Ormiá-
now ꝛc: ći ießcze zá cieleſnoſcią idą / y
ciáłu ſwoiemu barzo niemato folguią;
Wielkie á poważne przyczynj ma za ſobą Koſciół Rzymſki
ale Koſciół Rzymſki tego chce / y do te-
wiedzie: aby Káptan każdy był świá-
tym / y ná duſzy y ná ciele; á iżeby zabá-
wami inymi / żoną / dźećmi / od ſłużby
vſtawicżney Bożey / ná ktorą ieſt wy-
ſádzon / niemiał vmyſłu rozerwánego.
Dla tegoć S. Jeronym / ſłowá te Apoſtolſkie wykłádaiąc / tak krotko nápiſał: Potrzebá ieſt / iedney żony mężem
Lib. 1. ad-uerſus Iouinianum
być Biſkupowi: Jedney żony / powiádá; ktoraby miał przed tym / á niemiał teraz. [Oportet Epiſcopum eſſe, vnius vxoris virum: qui vnam vxorẽ habuerit; non habeat.]

6 cześć. Á z tądći też iuż zbitem ſłoſtą cześć Artikułu tego wáżnego; w ktorym źle dopuſzczáćie ożeniáć ſie, w Pánieńſkim ſtanie ná ſłużbách Bożych prácuiącym: przethoż / niebáwiąc ſie wiecey iáſną rzeczą / (ktoraby y wáżny Miniſtrzy obaczyli; gdyby im miłość nierzadna oczu niezaſlepiłá) do oſtáteczney cżáſtki / w imię Boże / przyſtąpmy.

220.

O ſtanie

O stanie Małżeńskim iáko zácniey my Katholicy trzymamy / niżli wy nowi Ewangelicy / y z tąd sie pokázuie; iż Małżeństwo iest v nas Swiątośćią Kościelną. czego wy iemu niedáiećie: chociayże zbiegłe Mnichy / y Kápłany żenićie. O tym Sákrámenćie gadałem iuż przy Liczbie 178: nietrzeba thu nic więcey; iedno zbić ten ostátni błąd Ministrow wáßych / około płodu Małżeństwá Chrześcijáńskiego. Abowiem Pismo wßytko ná tym iest; iż sie w Grzechu poczynamy; iż iesteśmy z przyrodzenia syny Gniewu; iż dla tego Grzechu pierworodnego / z dziatkámi vrodzonymi zá raz do Krztu biegamy. Jesli sie rodźi z Chrześcijan płod świety: przecż niemoże vźrzeć Krolestwá Bożego ten; ktory sie nienárodźił z Wody y z Duchá Swiętego? O vmieiętnosci wielka tey nowey Ewángeliey! Co sie z ćiebie rodźi: powiedz mi / Bráćie; Ciáło / czyli Dußá? áza nie Ciáło z ćiáłá twego iest? Inße tedy iest Rodzenie Cielesne; á inße, Duchowne. co sie rodźi z Ciáłá / ćiáłem iest; á co z Duchá / duchem: sam

7 częś. O Małżeństwie co rozumie Kościoł Powßechny

¶ Płod Małżeństwá Chrześcijáńskiego iáki iest.

1 Dow. Psal. 50. Ephes. 2. 2 Dow. Ioan. 3.

3 Dow. Li. 132.

Záwiązánie. Ioan. 3.

Pan

Pan Jesus ten rozdział vczynił. Pelágiáńskić to błąd iest/ dawno od Swiętego Augustiná zbity / na wielu mieyscach/ á osobliwie tám; gdzie tak napisał: Odrodzony nieodradza syny swoie Cielesne; ale rodzi: y przetoż nie to iemu podáie/ iż iest odrodzon; ale/ iż iest národzon. ták niewolnik Niewierny/ iáko wyzwolony Wierny / obadwa iednáko rodzą: [Regeneratus non regenerat filios Carnis; sed generat: siue reus Infidelis, siue absolutus Fidelis, non regenerat absolutos vterq; sed reos. &c.] A przetoż iesli kto/ narodzony z Ciała/ nieodrodzi sie z Wody y z Duchá: niemoże ten wniść do Krolestwa Bożego. Pewnie thego błędu / aby płod rodził sie święty v Chrzescijan/ nieuczył Pan Christus / áni Apostołowie / áni Kosciół/ áni Doktorowie: od Jana Kalwiná/ á nie od Jana wżdy Hussá/ wászy Ministrzy to wzięli. áby ze wszystkimi Sektami zmieszawszy sie/ áni z tym/ áni z owym / do końca sie niezgadzali.

De Peccato Orig. contra Pelag. & Celestium Lib. 2 Capit 40.

Zámknienie.

Dla PAna BOgá / obaczćie sie; poki czás iest Laski: thuć czás iest Pokuty: ále

Nápominánie pilne /

ále po śmierći / niemáß ſię czego inego ſpodziewáć; iedno ſrogiey onych Dekretow Páńſkich exekuciey: Ktoby nieſłuchał Kośćiołá / na wieki od Ducha Prawdy pod Páſterzem Piotrem rządzonego / á po wßyſtkim świecie Páná Bogá iednomyſlnie chwalącego / od Słońcá wſchodu do zachodu; ten niechay te kárń / ktorą Pogánin y Jáwnogrzeßnik / ſprawiedliwie cierpi. Dobrzeć wy zaiſte pißecie wßyſtko / w oſtátecznym wáßey Confeſsiey Artikule: Pánie Boże / ráczwam dáć to; á byſcie te wáße chuć / ku práwey chwale Bożey / ktora w prawym Kośćiele powßechnym ieſt / obrocić chćieli. Ja o was inácżey niechcę rozumieć; iedno / iáko o ſwey bráćiey Zydowſkiey Páwel S. mowił: Máćie wy zelum; ale / non ſecundum ſcientiam. Abowiem ktoby wam kazał czynić wielkie nakłády / ná Miniſtry wáße / ná Synody częſte ꝛc: gdyby co inego w ſercách wáßych było: ale / Bráćia mili / niekáżdemu Duchowi wierzćie: kto dzieli Jednośc / kto ſię y ſam z ſobą niezgadza / kto Wiárę odmie-

ne / ku wznániu błędow. Mat. 18. Io. 14, 21. Rom. 10. Pſ. 18, 112. Artikuł 20. Rom. 10. 221. 1 Ioán. 4. Znáki Ducha nie Bo-

odmienia / kto naostatek siebie nad Kościoł y nad świete Doktory przekłada; pewnie ten zgodnego Ducha mieć niemoże. Zamknęliście swoię Confessią świadectwy S. Cypriana / Ambrożego / y Augustina: ći / w naszych tych około Wiary roznicach / niechay nas rozstrzygną: ná tych wyroku / kthorzy ani nam ani wam niebędą pochlebiać / przestańmy: ták łatwia będzie zgoda / w iedney Wierze / Nadzieiey / y Miłości; ináczey / y Zgody mieć, nietylko z námi / ale też y z wámi / nigdy niebędziećie; y zbáwienie Dusz waszych / ktora iedná nád wszystek Swiát droższa iest / y dla kthorey (nie dla Swiátá) Krew swoię P. Christus wylał / (czego was Boże vchoway) vtráćićie. Jesli / według Pisánia waszego / są v was w powadze Doktorowie stárzy y stare Dekretá: łatwiebyśćie przyść mogli ku iednosci Kościołá Powszechnego: tylko zaniechawszy affektow wszystkich / á na Sędzie stare y vczone wszystkę rzecz włożywszy / dayćie też nam wásze drugie vcho. Niechćieyćie wierzyć Potwarzom;

Ná wyroku Doktorow S. godźi sie przestáć; gdy iest spor o Wierze

rzom; ktore waßy Miniſtrzy ná Koſciot náß Powßechny kładą: iako trzymamy o Mßy / iáko o Modlitwách zá Vmárłe/iáko o Modlitwách do Swietych w Niebie/ꝛc; od nas tego pierwey ſie dowieduyćie; á potym zaſie/ ieſliby ſmy ſie niezgadzali z pierwßym Koſciotem, y z Doktory Swiętymi ſtárymi/ prawdźiwie nam pokázuyćie. Kto chce być dobrym Sędzią; ták ſie zwykł ſpráwowáć: Wyſłucha pierwey Actorá; wyſłucha też ſtrone Odporną: o co on ſkárzy / á iáko ten ſie broni; to pierwey obacza pilnie y doſtatecznie: á ná oſtátek do Praw/ do Státutow/ dla ſpráwiedliwego Rozſądku/ niefolguiąc nic żadney ſtronie / vdawa ſie. tákżeć też ſkárżą ná nas wáßy; iákobyſmy Stowo BOże fałßowáli / á ßczyrze go niepowiedáli: żądáią nam tho; iákobyſmy / przy Mßy / Páná Chriſtá z nowu krzyżowáli: mowią ná nas; żebyſmy ze Swietych dziátáli Bogi; ꝛc. Skárgi ſą wielkie á głowne: trzebá też nas wyſłuchać. Áto odpowiedamy im ná káżdą rzecz. przyſtoynie y porządnie: co ieſt Mßa

Sędzia dobry.

nászá/ iako ná pamiątkę Smierći Páń
skiey iest vstáwiona; dowodnie pokazu-
iemy: poważność Modlitw Swiętych
niebieskich, z Pismá Swiętego im wy-
wodźimy ꝛc: niesádźimy sie nakoniec ná
swoy rozum; sámi sobie (iako mowią)
niewierzymy: potwierdzamy wykłady
násze, Prawem/ Státuty/ Dekrety/
nietylko stárych Doktorow/ Aposto-
łow/ Męczennikow/ Spowiednikow;
ále thez y Powszechnych stárożytnych
Konciliow. coż tu (proszę was) do-
bry, baczny, mądry, á spráwiedliwy
Sędzia/ winien iest czynić? áza nie ná-
pewnieyszy to iest postępek/ ku rozezná-
niu Prawdy y Spráwiedliwości? za
222. nielepiey wierzyć Powszechnym Kon-
ciliom/ y stárym S. Doktorom; niżli
tym nowym niegodnym/ pewnie fałszy-
wym/ Prorokom? Ktho bliżey iest o-
gniá; lepiey sie grzeie: oni bliższy byli
od Duchá S. sercá wierzących zapalá-
iącego/ niżli my; w ktorych zaiste oźię-
bła Miłość: onym tedy lepiey iest wie-
rzyć; niżli Lutrowi/ Kalwinowi ꝛc. á
co za ludziom! co za Prorokom! z iá-
kimi

Ná stá, rychá, swiętych Doktorach lepiey przestáć.

kimi Cudy! Wierzcie mi / żeć to nowy Cud w Swietym Kosciele Powszechnym; iż ten Prorok nowy / nowy Eliasz y Ewangelistá / Kápłanem iuż y Mnichem będąc / Mniszkę śmiał poiął; a po Biesiedzie dobrey / w nocy nagle w Niebo wlećiał. O wielka á niesłychána Swietobliwosci! dziwny tho iákiś ten nowy Niemiecki Prorok! Posłány był od Boga Moyżesz / Jan Krzćiciel / y Apostołowie: iako oni zálecali swoie Poselstwá / iákimi Cudy / iákim osobnym Zywotem; rzecz iest iásna: a ći waszy co takowego okazali? Thnćby trzebá rozumu / a niebarzo wydwornego: pewnie ći ludzie / Hussowie / Lutrowie / Kalwinowie / rychley zbłądzą y skłamáią; niżli / ktorym sam P. Bog dał świádectwo / o ktorych Swietobliwosci Kosciół świadczy / a ktorych biegłość w Pismie Bożym Xiegi rozmaite zalecaią / oni starzy świeći Doktorowie. A za nie tak zawżdy zbijano Kácerstwá / y Náuki nowe; gdy ku Pismu świetemu przydawano stáre / w Kosciele Powszechnym / Oycow świe-

Cudá nowych prorokow Ewángelikow.

tych Swiádectwá: tákći sie obchodźił S. Augustin/ y z inymi Odßczepieńcy/ y z Pelágiany: nietylko Pismem świętym ich błędy burzył; ale też Doktorow S. świadectwá przywodźił. nie iżeby táż miáłá być powagá Xiąg Doktorowskich/ ktora Pismá Bożego: ale (iáko on mowi) áby ludźie wiedźieli; ktorym obyczáiem/ przed nowymi tymi kłamliwymi Náukámi/ Pismo S. wykłádano; á iż my práwą/ y z stárádawná vgruntowáną Powßechną Wiárę/ náprzećiwko nowey Kácerskiey śmiáłośći/ przystoynie bronimy. [Ad curam nostram pertinet, non solúm Scripturas sanctas testes adhibere; verumetiam de Sanctorum Literis, aliqua Documenta proferre. non quó Canonicis Libris, à nobis vllius Disputatoris æquetur auctoritas: sed vt admoneãtur, qui putant' istos aliquid dicere; quemadmodum de his rebus, ante noua istorum Vaniloquia, Catholici Antistites Eloquia Diuina secuti sint; & sciant, à nobis rectam' & antiquitus fundatam' Catholicam Fidem, aduersus recentem

Contra 2 Epistolas Pelag. Li. 4. Cap. 8.

Hæreti-

Hæreticorum præsumptionem perni-
ciemq;, defendi.] Wiele tego iest v S.
Augustina; ia niechce rzeczy przedłu-
żać: y to naydzieß v niego; iż on słowá
prawdziwe Doktorowskie, słowy zowie
Bożymi. Wżdyć/ każdego wieku/ prá-
wdziwe Pan Christus miał Doktory.
ktorzyż z nich dobrze wierzyli? z kim wy
y wáßy trzymać chcećie? chcećieß trzy-
mać/ z wiekiem Cyprianowym; czyli z
Augustinowym? ꝛc. Mianuyćie nam
ktory wiek: trzebá tego. tak zawżdy by-
ło: y Pismo tak czyni. Abowiem ktho
sie zgadzał z Wiarą Oycow świętych;
miánowićie/ z Ablem/ z Enoßem/ z E-
nochem/ z Noëm/ z Semem/ z Abra-
hámem/ z Moyżeßem/ z Josuem/ z O-
thonielem/ z Gedeonem/ z Samuelem/
z Dawidem/ z Joathámem/ z Ezechi-
aßem/ z Josiaßem/ z Dánielem/ z Ez-
rassem/ z Matáthiássem y z Machabę-
usy náostátek; ten dobrze wierzył: á kto
ináczey; źle. Pospolita iest tá Reguła/
w Xięgach Krolewskich: Ták ten á ten
trzymał/ y ták sie spráwował/ albo nie
ták; iáko Dawid/ Oćiec iego. Kto tedy

Contra GAudentium, in fine Lib. 3.

Gen. 4, 5. 6, 9, 12. etc.
Ex. 2. etc.
Ios. 1. &c.
Iud. 3, 6. &c.
1 Reg. 3, 16. &c.
3 Reg. 22.
4 Re. 15, 18, 22. etc.
Dan. 1. etc.
1 Ez. 7. etc.
1 Mach. 2, 3. &c.

z Dawidem; ten dobrze: á kto nie z'nim; niedobrze. Przeczże thez y dziś niema być taka Regułá; Kto z Oycy świętymi stárymi / ten dobrze; á kto z nowymi / źle? Ey / dla Páná Bogá / obáczćie sie: wielka tho y iásna Pychá. záwżdyć Pan Bog swoie miał Wybráne: káżdego wieku byli práwi Chrześcijánie / byli prawdziwi Doktorowie / dobrą Wiárę trzymáiący / y práwey Wierze świadectwo dawáiący. Było to w Stárym Zakonie / áż do pierwszeº Przyszćia Pańskiego: czemu by też niemiáło być y w Nowym / á dáleko więcey w Nowym / áż do wtorego Przyszćia iego?
Psal. 144. gdzież sie podzieią Obietnice Boże? cze-
Luce 24. mu niema być Pan Bog / y Syn iego Pan Christus / w słowiech swych wiernym? czemu wżdy czemu miał vstáć kiedy rząd Duchá Swiętego? iásneć to są
Ioan. 14. słowá Páńskie / y Apostolskie; Ná wie-
Mat. 28. ki do skończenia świátá / áż Przydzie ꝛc.
1 Cor. 11. Dla Bogá / wiedzćie; co mowićie: báczćie; co czynićie; á iesli tho wam czynić
Cõtra Epi. Parm. Lib. 3. przystoi. Pytał ták S. Augustin Donátistę Pármeniana; spytam y ia was:

Czásu

Cżásu Cypriana / Biskupá y Doktorá świętego / bytli Kościoł Páná Chrystusowy cżyli nie? Jeśli byt: przecżże sie przeciwicie Ofierze Ciáłá Páńskiego; ktorą on zaleca? á ieśli niebyt przeto; iż przy Mszy/y zá Vmárłe prośił/y Swiętych Zasługę y Przyczyny wspominał: iákoż wy możecie mieć Kościoł; ktory iuż ná on cżás vstał? Także też ieśli nie byt Kościoł / zá S. Augustiná / Ambrożego / Hieronymá / Chryssostoma; ktorzy y Mszey/y Przyczynie Swiętych/ y Modlitwam zá Vmárłe/ pewne świádectwa dáią: Kościołá / ktory tak dawno (według was) vstał/ mieć niemożecie. á ieśliż zá nich / prawy byt Kościoł Páná Chrystusowy iákoż byt pewnie / bez wątpliwego wątpienia: cżemu z nimi trzymáć niechcecie? przecż sie nowych Náuk / stárе porzuciwszy/ imáiecie? Izali nie iáśne tho iest Odszczepieństwo? á zá Odszczepieństwem/ izáli nie pewne Dusze mitey potępienie? záiste to iest, chcąc y wiedząc zginąć: to iest / z nas wychodźić; á z nami do końcá nietrwáć: to iest/ włásnym swoim roz-

1 Ioan. 2. Tit. 3.

im rozsądkiem siebie potępiać: to iest/
Mat. 18. nieſłuchaiąc Kościoła, podobnym być
Ioan. 21. Poganinowi: to iest/ od Páſterza Pio
Mat. 16. trá niechćieć áni brać Páſtwiſka; ani
prośić v niego Rozwiązánia/ y do Kro
leſtwá Niebieſkiego otworzenia. Pá
nie Boże/ day lepſze káżdemu bacżenie.
A przeto bárzo ſłużney rzeczy od was
my Kátholicy żądamy: ná Sędzie vo
czone/ ſtáre y dawne/ bogoboyne y świę
te/ rzecz wßyſtkę ſkłádamy: Pánie Bo
że/ poki czás iest iego taſki y Poku
ty/ rácz was lepßym Duchem ſwo
im Swiętym/ niżli ktorego
wam wáßy obiecuią/ nát
chnąć y ſprawować.
AMEN.

¶ Koniec Odpowiedźi.

Przedmowá ná Historią Kácerſtwá Huſſowego.

NIe wiecey tu po tobie nie chcę/ Czytelniku miły: tylko ábyś tho/ co ſie w Czechách dźiało/ku dźiśieyßym ſpráwom Polſkim pilnie przyſtoſował. Nieſtetyß ná niedbáłość Przełożonych náßych. nic popráwiáć niechcemy: wßyſtko za tym ginie. Ták było w Czechách; iáko dźiś v nas: ſkarał onych P. Bog: y nas ſkarze: karze Węgry; y náße złośći ſkarze: á Duß tych wßyſtkich/ ktore przez niedbáłość Przełożonych náßych giną/ z rak

ich be-

ich będźie ßukał. Pánie BOże/ day nam Pokutowáć/ á być do wßystkiego gotowym. Prozna rádá; gdźie rádźić niechcemy z Bogiem: opußczáćby trzebá grzechy; nieprzymnáżáć pomsty Bożey. bo Kośćioł Boży/ kthory iest Krolestwem Páná Christusowym/ inym sposobem niemoże być popráwiány; iedno/ ktorym iest zbudowány y rozmnożony: á rozmnożone iest Páństwo Páná Christusowe, Sądem (iáko
Esaiæ 9. Ps. 9. 71. Prorocy pißą) y Spráwiedliwośćią; to iest/ Szátáná wyrzeczeniem/ y Chrześćijáńskim bogoboynym żyćiem. Tákći sie dźiś dźieie w Indiey/ zá świętą spráwą zakonnikow dobrych Jesuitow: my tu giniemy; ále chcąc y wiedząc: Pánie Boże bądź z námi. Amen. Histo-

Historia Kácerstwá Hussowego.

223.

JAN Wikleff nieiáki/ przy Akademiey Oxońskiey w Angliey mieszkaiący/ nową w Xięgách swych náukę rozśiewáć począł; około Roku Bożego 1370. Był to człowiek osobnego rozumu; y pisał niemáło: przetoż podobáiąc sie sobie/ nową swą Náuką chćiał być ná świećie znácznym, co gdy ludzie vczeni po nim obaczyli/ y przed Kościelnymi Pásterzmi tę rzecz przełożyli; Wikleff nalazł sobie mocnego obrońcę/ Grabię nieiákiego Láokustrzkiego: pod ktorego obroną Plebanem będąc/ tym więcey przećiwko Kościołowi Powszechnemu pisał. Vczynił był dla tego Synod Arcybiskup Kantwarski: y náukę Wyklefowę/ iáko nową á Kácerską/ Xiij Biskupow

Jan Wikleff.

Náukę iego.

y XXX

y XXX Pisma S. Doktorow máiąc / słusznie potępił. Doniosła sie potym tá rzecz y do Rzymá / czásu Grzegorzá Papieżá iedennastego: ale Wiklefowi / dla mocnego obrońce / y dla ochylánia Krolá Edwárdusá / nic sie niesstáło: Xięgi tylko iego popalono / potępione od Synodu w Angliey przerzeczonego / od Akademiey Oxońskiey / y potym Páryskiey / á naostátek w Rzymie od Koncilium. Gdy to tak w Angliey było / á Wiklefowá nauká prędko tam vstáłá; vczeń niektory Wiklefow, Piotr Páyne Anglik / do Czech do Prági z Xięgámi Wiklefowymi zbieżał: y tych Xiąg niektorym ludziom (z ktorych też liczby był JAN Hus / Náuk wyzwolonych Mistrz / Káplan / y w Pismie S. Bákátarz / przy sławney ná on czás Akádemiey Práskiey) skryćie podał. Działo sie to / czásu Krolá Wacłáwá, syná Kárłá czwartego: dla ktorego świętobliwosci / szczescia / Rzeczy posp. pilnowánia / y około służby Bożey stáránia / wszystko w Czechach dobrze było; ále zá niedbałośćią y niebogoboynośćią

Piotr Páyne.

Jan Hus.

Kárzeł, Krol Czeski.

Wacłá-

Kácerſtwá Huſſow.

Wacławowá / ktory ßkodliwym Sekram w czás zábiegáć zániedbał / bárzo ſie potym wßyſtko pokáźiło. Rzecz ta / ktorey ſie chwicił Hus / áby ſnádniey obacżoną bytá; te ſą 45 Artikuły Wiklefowe:

wacław ſyn Bártłowe.

Artikuły Wiklefowe / y Huſſowe.

1. Iſtnoſć Chlebá / tákże też y Winá / zoſtáią w Swiatoſći Oltarzowey / po Poſwiácániu.

2. Przypádłoſći Chlebá nie ſą bez iſtnoſći / w Swiatoſći Oltarzowey.

3. Chriſtus nie ieſt w teyże Swiatoſći rzeczónie / áni w właſney obecnoſći cieleſney.

4 Biſkup / álbo Kiadz / ieſliby był w Grzechu Smiertelnym: nieſwięci Kápłanow: áni poſwiáca Ciałá Bożego: áni Krzći.

5. Niemáß tego' fundámentu w Ewángeliey: áby Chriſtus miał Mßę vſtáwić.

6. Bog ma ſłuchać Diabłá.

7. Jeſliby człowiek miał práwą Skruchę: wßyſtká Spowiedż z wierzchnia ieſt mu niepotrzebna / áni pożytecżna.

8. Papież ieſli ieſt Przeklętzánym / y złym: á ztąd członkiem Diabelſkim: niema mocy nád Wiernymi / od kogo ſobie dáney / tylko podobno od Ceſárzá.

9 Po Vbránie ßoſtym / niema być inßy przymowan zá Papieżá: ále mamy ták żyć / iáko Grackowie / pod Práwy oſobliwymi.

10. Przećiwko ſwiętemu Piſmu ieſt: iże Duchowni máią Imienia.

11. Że

11. Żaden Praelat niema nikogo klać: áż by pierwey wiedział / iż ieſt kletym v Bogá.

12. Praelat Klatew dáiący ná tego Klerikà / ktory appellował do Krolá y ná Siem / ta ſáma rzeczą ieſt zdrayca Krolеſtwá

13. Ktorzy przeſtáią kázáć / álbo Słowá Bożego słuchać / dla Klatwy Praelácкiey: ći ſą kletymi: á w Szień ſądny / będą miáni zá zdrayce Chriſtuſowe.

14. Wßyſcy Mnißy żebrzący, ſą Odßczepieńcámi: á ktorzy im dáią Jálmużne: ſą kletymi.

15. Ani Pan Swiecki nie ieſt Pánem / áni Praelat Praelatem / áni Biſkup Biſkupem: gdy ieſt w Grzechu Smertelnym.

16. Pánowie ſwiecey mogą / według woley ſwey / odiąć Jmienie doczeſne tym: ktorzy z nałogu grzeßą.

17. Lud poſpolity może / według woley ſwey / Pány wyſtępne karáć.

18. Szieſiętny ſą ßczyre Jálmużny: á Párochianowie, dla grzechow mogą ie odiąć / według ſwey luboſći.

19. Oſobliwe Modlitwy / ktore zá iedne perſone bywáią czynione / nie więcey ſą iey pożyteczne: niżli Poſpolite: gdy nic inego ku temu nieprzyſtąpi.

20. Dáiący Jálmużne Bráćiey / dla tey ſámey rzeczy ieſt kletym.

21. Kto wſtępuie do ktoregokolwiek Zakonu: oſtáie ſię nieſpoſobnieyßym y niegotowßym ku

ßym / ku chowániu Przykazania Bożego.
22. Swieci / vſtáwiáiąc Zakony / tym vſtá-
wiániem zgrzeßyli.
23. Zakonnicy / żyiący woſobliwych Zako-
nách / nie ſą Zakonu Chrześcyáńſkiego.
24. Brácia rękámi máią ſobie żywnoſć ná-
bywáć: á nie żebrániem.
25. Wßyſcy ći ſą ſwietokupcy: ktorzy ſie o-
bowiązuią modlić zá inße / ich w rzeczách
doczeſnych rátuiące.
26. Modlitwá Przezrzánego nic nieważy.
27. Wßyſtko ſie dzieie z Potrzeby nie od-
mienney.
28. Bierzmowánie dziatek / ſwiecenie Bá-
ſanow / Poſwiącánie mieyſc / Papież z Bi-
ſtupy ſobie záchowywáią: dla chćiwoſći zy-
ſku doczeſnego / y dla czci.
29. Kollegia / y przy nich Bákálárſtwá /
Miſtrzoſtwá / ſą bálámuctwá Pogáńſkie: y
ták pożytek czynią Koſćiołowi: iáko Siabel.
30. Ná Klątew Papieſka / álbo inego Prze-
łatá / nietrzebá nic dbáć. bo ieſt Sekretem
Antichriſtowym.
31. Grzeßą / ktorzy funduią Klaßtory: á
ktorzy do nich wſtępuią; ſą ludźmi Siabelſki-
32. Bogáćić Kięża, ieſt przećiw Regu: (mi-
le Chriſtuſowey.
33. Syl weſter Papież y Conſtántinus Ce-
ſarz zbładźili: gdy bogáćili Koſćioł.
34. Może Diakon / álbo Kiadz / kázáć Sło-
wo Boże / oprocż dozwolenia Papieſkiego /
álbo Biſkupiego.

35. Wstepuiacy do ktorego Zakonu, thym sámym wstapieniem sa niesprawnymi/ ku chowániu Bożego Przykazánia/ y ku otrzymániu Krolestwá Niebieskiego: iesliby zásie nie wystapili.

36. Papież/ ze wszystkimi Kárdinały y Klerikámi, Imienie máiacymi/ sa Kacerzmi: tákże też y Láikowie/ ná to zezwalaiacy (ska

37. Kościoł Rzymski iest Bużnica Szátáń=

38. Wierzyć Odpusty, iest rzecz szalona.

39. Dekretały odwodza od Wiary Christusowey: á ktorzy sie ich vczą: sa glupimi.

40. Cesárzá y Pány swieckie zwiodł Diabeł: áby Kościoł bogáćili Imieniem doczę=

41. Obieránie Papieżá od Kárdi= (snym nałow, Diabeł wymyslił.

42. Nie iest to z potrzeby zbáwienia/ wierzyć: áby Kościoł Rzymski miał być nawyższym nád ine Kościoły.

43. Przysiegi sa niesłuszne: kthore bywáia ku vtwierdzániu vmow ludzkich/ y kupiectw mieyscckich.

44. Augustin/ Benedikt/ Bernát/ sa potepieni: iesli niepokutowáli zá to: iż mieli Imienie/ y wstapili do Zakonu.

45. Wszystkie Zakony Diabeł wymyslił.

Te sa Artikuły Wiklefowe 45.

224. Dwie Osobie.

Spytałby mie tu kto: A gdzież iest Artikuł/ około przymowania dwu Osob? Kto mie pyta; ma to wiedzieć: żeć oni

Wikleff/

Wikleff/ ani Hus/ dwu Oſob Sákrá-
mentu niepodał ludu poſpolitemu; ále
nieiáki ná on czás Jákobellus/ będąc Jákobel
w Prádze przy Koſciele S. Michatá lus.
Kaznodzieią/ ku náuce Húſſowey ten
potim Artikut przydał. ácz y then/ nie
ſam go od ſiebie miał; ále od Pędágo-
gá niektorego/ Niemcá, y ziemká ſwe- Piotr z
go/od Piotrá z Dresdy. Tá tedy náu- Dresdy.
ká Wikleſowá/ ktorey Jan Hus bro-
nił/ y w ſámey Prádze bytá potym po-
tępioná; á nie raz tylko/ ále trzy kroć:
raz pierwſzy/ od wſzyſtkiego Kollegiú Náuká
poſpolićie; drugi kroć/ od Theologow Wikleſo
oſobliwie; á trzeći raz/ od wſzyſtkiego wá, w
narodu Cżeſkiego/ od Doktorow, Mi- PRádze
ſtrzow, y od Studentow. o czym pew- potępio-
ne świádectwo dáie ten/ ktory był przy ná.
tym/ nieiáki Miſtrz Jan Przybram: JAN
ktory y w Prádze vmarł/ Roku Boże- Przybrá
go 1448; y támże był Plebanem/ ná
ſtarym Mieśćie/ v Koſciotá S. Aegi-
dziego: y był do śmierći Huſzitą/ w nie
ktorych Artikułach; ále odſtąpił od
Wikleſá/ Miſtrzá Huſſowego. Prze-
to nieomylne ieſt/ ále ieśćie pewne/ tho

świádectwo iego: w ktorym on y cżás/ y mieyſce/ pilnie opiſuie; in Præfatione Libri De articulis VViklefi, & in Libro De profeſsione Fidei Catholicæ. co wßytko działo ſie przy obecnoſci Jana Hussa/ na potępienie náuki Wikleſowey zezwalaiącego; Roku BOżego 1408/ y 1409. Pozwolił tedy y JAN Hus na potępienie Artikułow Wikleſowych; ale obłudnie: ktore aby mogł był táko rozśiewáć; te náoſtátek do tego práktyke nalazł. Akademia Práſka ná cżterzy Narody w on cżás rozdzielona była; na Cżeſki/ Saſki/ Bawarſki/ y Polſki: ktorzy wßyſcy iednako ſie weſelili z Przywilegiow/ od Papieżá y Ceſarzá onemu Kollegium nadanych. przetoż/ iż tám było wiele obcych ludźi, dobrze vcżonych/ á zwłaßcżá Niemcow/ on przy nich trudno miał bronić Wikleſá; ktory od wßyſtkich zgodnie y ſpołecżnie z Náuką ſwoią był potępiony. Aby tedy mógł był tátwiey iad Wikleſow Cżechom podać; ſwego narodu Cżeſkiego Miſtrze/ Doktory y Studenty/ ná to nawiodł: aby ich ie-

Jan Hus obłudnie potępił Náukę Wikleſowe.

Akádemia Práſka.

Chytroſć y poſtępek Huſſow.

den Nas

ben Narod Cieſki / przy Akademiey
Práſkiey / ták wiele ważył / w Vrzę-
dziech / y Pożytkach iey ; iáko ine trzy
Narody wespołek / Saſki / Báwárſki /
y Polſki. o co gdy ſie pokuśili / zwła-
ſzcza pod zaſłoną przywilegiow Akade- 225.
miey Paryſkiey; y Krola Wacłáwá / o
Rzecz posp. máto dbaiącego / rzeczi ná-
rodowi Cieſkiemu mila łatwie otrzy-
mali. Vroſły zátym wielkie roſtyrki /
miedzy Doktory / Miſtrzmi / y Studen-
ty: gdy oni przy ſtárych ſwych Przywi-
legiach ſtáć chćieli; á ći nowego po-
wolenia Krolewſkiego / roſtyrki niemałe
y gwałtły czyniąc / práwie gwałtem
bronili. Stárali ſie Niemcy, y Krolá
y v Panow Rádnych / o ſwe Przywile-
gie y Wolnoſci dawne / cáły práwie
rok: ale gdy temu niemogli nic vczynić; Roſpro-
Doktorowie y Miſtrzowie narodu Nie- ßenie Á-
mieckiego / ze 2000 Studentow / hur- kádemiej
mem ſie przenieſli z Prági do Lipſká: y Práſkiey.
tám / ná on czás / od Xiążąt wdzięcznie
ſą przyięci; y w dobrym porzádku / do-
brze opátrzeni. Ten pierwßy pożytek
vczynilá w Prádze náuká Wikleſowá;

y sławną onę Akademią w niwecz obro-
Hus Ká- ćiłá. Jan tedy Hus/ pozbywszy z Pra-
znodzie- gi Niemcow, sobie przećiwnych/ sstał
ią. sie Káznodzieią w Kosciele zacnym w
Prádze, w Bethleem: y tám z nienagłá
náukę Wiklefowę zálecał; á Xiężą Ko-
sciołá Powszechnego, w nienawiść do
Pospolstwá przywodził. á tho czynił/
Xiegi nietylko Kazániem; ále też Xiąg Wi-
Wiklefo- klefowych ná Czeskie przekłádániem/ y
we ná do Panow zacnieyszych zá dar osobliwy
Czeskie słániem. Powiodło sie to Hussowi/ dla
przełożo- tego tym snádniey y łátwiey; że on z-
ne. wierzchu Swiętobliwość żyćia okazo-
wał/ y Káznodzieią zdał sie być vczo-
nym: Pokázone ná on czás były/ iáko
Czemu (niestetysz) y dźiś/ obyczáie dobre sta-
sie Hus- nu Kápłáńskiego: chlebá Duchowne-
sowi po- go niedobrze vżywano; niedobrze im sza-
wiodło. fowano: ná to gdy kazał Mistrz Jan
Hus/ odeymuiąc Duchownym imienie
y opátrzenie doczesne/ á ku vbostwu
pierwszego Kosciołá APOstolskiego
rzecz wiodąc; miał zá sobą łatwie po-
mocniki. Abowiem lud pospolity w-
net sie obráźi z tym żyćiem Kápłáńskim/

y nie-

y nieprzystoynym chleba Duchownego
ßafowaniem: y pospolicie, taka Nauke „
prosci mnimaia być; iákowy iest Zywot. „
a też, niedawáć Xiężey nic / ale im od-
iawßy, sobie przywłaßczyć / iest to wie-
lom rzecz bárzo miła. Byłoć inych nie-
mało Artikułow sprosnych / wyżßey też Li. 223.
iuż opisanych; ktore Hus w Wiklefie
bronił: ále pod zasłoną tego iednego / 226.
ktorego sie Pospolstwo rádo chwiciło /
wßystko on łatwie prowadził. Donio- Swinko
sła sie thá rzecz potym do Arcybiskupá Arcybi-
Praskiego, imieniem Swinkona / ná skup Prá-
Zamku swym niektorym mießkaiące- ski
go: ten do Prági przyiechawßy / zá mo-
cą Papieską / y zá rádą Praskich ießcze
Doktorow / popalił Xięgi Wiklefowe /
wiele ich pięknie ze złotem oprawione.
Stáráłci sie o tho Arcybiskup pilnie;
áby był Wiklefowe nauke z Czech wy-
nißczył: ale / dla niedbáłosci Krolew-
skiey / y dla rostyrku Pospolstwa / tru-
dno było do końcá. bo Krolowi oná
Huś złote iáycá rodziłá; a lud pospoli-
ty / Krolá po swey woley maiąc / bro-
nić Hussá był gotowym. Pozwány był

Hus do Rzymu pozwány.

potym y do Rzymu Jan Hus: był Mándat w Prádze od Alexandrá piątego / był y Pozew od Janá 23/ od Rzymſkich Papieżow: ále Hus y ná rok nieſtánął; y Papieżá niedobrzezalecał. z kąd wielkie roſtyrki w Prádze roſły: á potym Huſsitę / nietylko ná Klątwy Papieſkie/ále też y ná Mándaty Krolewſkie/ niebárzo wiele dbáli. Abowiem gdy Mandatem Krolewſkim Huſſowi/dla ktorego dano było z Rzymu Interdikt/ z Prági roſkázano wyniść: wyßedłći ná czás do pátrzey ſwey; y nálazł ſobie tám Páná ſwego obrońce: wßákże niedługo záśie/ wroćiwßy ſie do Prági / ſwego czynić nieprzeſtał. co iemu tym ſnádniey powodźiło ſie / przez cále ßeść lat/od Roku Boże° 1409/do 1415; iż około Papieſtwá/dla mizerney Ambicicy / tegoż czásu było roſtyrku thák wiele; że dla tey oſobliwie rzeczy/Roku Bożego 1414/ począło ſie Powßechne Concilium w Conſtáncicy. W ten czás tedy przyiechał ná Concilium y Ceſarz Sigmunt / Krol Węgierſki/ brát rodzony Krolá Czeſkiego Wacłáwá: y

Mándaty Krolewſkie.

Interdikt.

Przez ßeść lat Huſſowi ßczęśćiło ſie.

Koncilium w Konſtáncicy.

wdawał

wdawat ſie wto pilnie; iakoby z Czech nowa Wiárá wyrzucona/ á ſtárożytna przywrocona być mogłá. Był tedy powżwány Hus ná Concilium: ná ktħore y Papież Jan 13/ y Cesarz Sigmunt/ z wiele zacnych Xiążąt y Pánow/ y Legatowie od Chrześcijańſkich Krolow/ ziechali ſie: przy czym też było Pátriárchow 4/ Kárdinałow 29/ Arcybiſkupow 47/ Biſkupow 160; oprocz innych Kápłanow/ y Doktorow. Stánął Hus przed Koncilium/ (ná ktorym iuż był Papieſtwo z ſiebie złożył Jan 13) pod Gleytem Cesárſkim: dla ktorego cauſy exáminowánia/ przydáni ſą od Concilium 4 Theologowie/ Arcybiſkup y Biſkup także ieden/ dwá też przy nich Miniſtrowie/ á to ſie działo/ Roku Páńſkiego 1415/ dniá 17 Kwietniá: ácżkolwiek ieſzcze w Sobotę po Wßech Swiętych/ Hus przyiechał był do Conſtáncyey. W Poniedźiałek też po Wielkiey nocy/ z Zakiem tylko iednym wßedł potaiemnie do Conſtáncyey. Jeronym z Prági/ Miſtrz nauk wyzwolonych tylko/ nie Kápłan/ cżłowiek

Hus powżwány ná Concilium.

Gleyt Cesárſki.

Examen náuki Huſſowey.

227.

JERonym z Prági.

wiek nad Hussa y vczeńszy y wymownieyszy; ale iednak Hussow w nowey Wierze discypuł: y przylepiwszy kartkę na drzwiach v Kosciola S. Szczepaná/ ná ktorey zá Hussem mowił/ potáiemnie też zásię z Constánciey wyszedł; á bodaynie ze strachem vciekł. dla czego też Concilium/ tegoż onego dnia/ ktorego dáni są Commissarze ku sprawie Hussowey/ Pozew dało na tego Jeronyma: aby w pietnascie dni stanął; á na kartkę przylepioną odpowiedział. Abowiem ofiárował sie też/ iáwnie odpowiedáć wszystkim; ktorzyby iemu iákie Odszczepieństwo/ albo iákie błędy zárzucali. Ná Pozwie przypisano theż Gleyt/ pod tymi dwiemá Condiciámi; Spráwiedliwość w Cale zawżdy záchowawszy/ Iustitia semper salua; á Jle z nich było/ y Wiara Powszechna dopuszczała. ktorym theż sposobem y Cesarz/ albo dał był Gleyt Hussowi; albo ták/ według wyłożenia Powszechnego Concilium/ miał był dáć. Abowiem y Cesarz niemoże nikomu nic więcey pozwolić; iedno/ co niesie Spráwiedliwość/

Glejt od Koncilium.

woſć / y Wiary Powßechney pożytek dopußcza. Vlricus Reichental, Niemiec / ktory przy wßyſtkich ſprawách byt w Conſtánciey / po Niemiecku piße; iáko tento Miſtrz Jeronym iuż ſie byt do Láſu Cżeſkiego przybliżyt: y wſtąpiwßy do iednego Plebaná / ktory miał v ſiebie na wieczerzy niemálo Káplanow / iał ſie przechwalác; iákoby w Conſtánciey / przed nim y przed Huſſem / żaden ani Xiądz ani Doktor nic nieumiał. etc. co gdy powiedziano Pánu / albo Staroſcie, mieyſcá onego; Jeronym / od niego ná drodze poimany / dniá 21 po Wielkiey Nocy / nie po woli byt do Conſtánciey przywiedziony. Chodżili do obudwu Doktorowie / y ludzie vczeni; okolo Wiary z nimi / z bkedow ich zbżáiąc / pilno gadali: y iuż k temu byto przyßło; że ſie obádwá odwołác ofiárowáli. Abowiem dla thego trzy kroć zwoniono po wßyſtkim mieſcie we wßyſtkie zwony / Pánu Bogu za nawrocenie ich dziękuiąc. Rádzono potym na Koncilium; áby obádwá mießkáli w Klaßtorze w Szwewiey / w ktoHus y Jeronym do odwołánia ſie micu.

ktorymby sie im podobáło / dawszy im
na samotrzećiego, obudwu z osobna vć-
ćiwe opatrzenie: tylko aby sie do Czech
nigdy niewracali; á ręką swą własną /
pod pieczęćiami / odwołany błąd na-
pisali. Niepodobáła sie im tu ostateczna clausuła; áby mieli pisáć swoię Rewocácią: Niechcemy (mowili) z Niebá tych odwołáć; ktorych / przez Boską náukę / do Niebá wprowadźiliśmy. to iednák prawda iest o Husie; (według świádectwá pewnego Hussyty, Mistrzá Jáná Przybram) że ten ieden osobliwy Artikuł / o przemienieniu Chlebá w Ciáło Páná Christusowe / y przed śmierćią swoią Hus potwierdźił; á w tym od Mistrzá swego Wiklefa / ktorego w inych Artikułach bronił / iawnie odstąpił; A bowiem ten to Przybram / in Libro contra VViklephistas, De non remanentia Panis, wiele świadectwa nam o tym daie. W tych tham ná Concilium sprawách / Hus (gdy obaczył insze około Wiáry gadanie / z Doktory ná Concilium; niżli z ludem pospolitym / w Kośćiele Práskim w Bethleem)

Rewocácya niechćieli pisáć.

228.

Tránssubstánciácia trzymał Hus / áż do śmierći.

thleem) iat o tym pilnie myslić; iákoby z miasta Constánciey vßedł: y zátáił sie iuż był na iednym wożie; ále go náleżiono/ y pilnie potym strzeżono. o czym przerzeczony Vlricus/ przy thym będący/ napisał: y Mistrz Jan Przybram Hussita/ w swoich Xięgach/ dwoie przyscie Hussowe do Constánciey, wspomina.

Hus chćiał vyść z Constánciey.

Bronitći sie Hus Gleytem Cesárskim; ále go naprzod sam skáżił potáiemnym swoim tym vćiekániem: á Gleyt też żaden/ przećiw Spráwiedliwosci/ y pożytkom Wiáry Powßechney/ (iákom wyżßey námienił) od Cesárzá dan być niemogł/ oprocz przyzwolenia Concilium. Nieskwápiáło sie iednák w tey rzeczy Concilium: áby Hus swe błędy poznał; o tym vczeni ludzie chodźili: siedzenie tám ták wolne miał; w ktorym y Xięgi niekthore mogł pisáć. Dáni mu byli Commissárze/ dla iego błędow pewnego doznania/ (iákom niedawno powiedział) dniá Kwietniowego 17: 14 dnia Máiá/ Artikuły Wiklefowe potępiono: 15 dniá Czerwcá/ Piotr Dresdensis y Jákobellus Misnensis w tym

Gleyt Cesárski czemu nie służył Hussowi.

Siedzenie Hussowe.

Nieskuápienie Concilium

są błę-

Kacerstwo Wiklef y Jákobel. potepione.

są błędliwymi pokazani; iż dwie Sákrámentu Osobie / oprocz Koscielnego dozwolenia / ludu pospolitemu rozdawáć poczęli: iákoby potrzebne było ku zbáwieniu, tákie dwu Osob dawánie. To sie tak przed tym działo; dla Hussá nawiecey: áby z tąd sie był pokaiał błędow swoich. w kthorych gdy on trwáć nieprzestawał / 6 álbo 7 dniá Lipcá iest też potępiony; iáko Kácerz vporny / y zátwárdziáły. Concilium złożywszy go z Kápłáństwá / (co Degrádowáć zowią) y przy tym pilno ieszczeku Pokućie wiodąc / ále prozno / ná Vrząd Swiecki ostátek włożyło. Od Swieckiego tedy Vrzędu ná śmierć skazány / iest spalon: y popioł z niego vczyniony / w wodę dla tego był wrzucon; áby Hussitę / zá rzecz świętą / do Czech popiołu onego niedoniesli. iákoż iednák to oni vczynili; y ziemię onę oskrobáną / ná ktorym mieścu był spalon / zá Reliquię swego świętego Hussá w Prádze mieli. Dziwna rzecz / iż tego nowego ich Męczenniká żadnym cudem Pan Bog niepochwalił! Abowiem nie ten / kto siebie

Hus potępiony / iáko Kácerz.

229.

Spalon w popioł

Hus nie iest Męczennikiem.

1 Dow.

zaleca;

záleca: ale kogo Pan Bog zaleca / iest chwalebnym. thak S. Paweł mowi. 2 Cor. 10.
Spálon iest Hus / iako iny złoczyńcá: zgorzał też / iako złoczyńcá: áni przed śmierćią / áni przy śmierći / áni po śmierći / byłli to Męczennik Christusow / Pan Bog nieokazał. co wżdy iednak zawżdy / w nowo posłánych Sługach y Prorokach swoich / zwykł on czynić. Myla sie tedy bárzo ná tym Hussitę; kthorzy Hussá, Mistrzá swego / od Concilium Kácerzá potępionego / od Mocy Swieckiey na śmierć wzdánego / zá Męczenniká BOżego y máią y chwalą. Abowiem nie sámo zgołá ćierpienie; ale dla Bogá y Prawdy w práwym Kośćiele Bożym ćierpienie / práwego Męczenniká czyni: iáko o tym stárzy Doktorowie / przećiwko stárym też Kácerzom / dobrze piszą. Takći Donátystom odpowiedział Swięty Augustin: Christi Martyrem non facit Pœna, sed causa. á na drugim mieścu; Zowią nas / powiáda / Corporum Persecutores; á siebie niezowią Animarum Interfectores; więtszać iest / zábić Duszę;

2 Dow.

Contra CResc en. Lib. 3 Ca. 47.

Cōtra Epis Parm. Li. 2 Ca. 7.

Cypr. De Simpli. Prælatorum.

ßę; niżli Ciáło. A Cyprian S. tego poświadcza; iáko nikt/ oprocz Kościołá/ niemoże być Męczennikiem; á iáko ieden Grzech Niezgody, ani Męką niemoże być oczyśćion. [Macula istorum, qui extra Chrissi Ecclesiam colliguntur, etiamsi tales in confessione nominis Christi occisi fuerint, nec Sanguine abluitur: inexpiabilis & grauis culpa Discordiæ nec Passione purgatur: esse Martyr non potest; qui in Ecclesia Dei non est. &c] Tho tak napisał prawy Męczennik Christusow S. Cyprian/ przećiwko Nowatianom, osobliwie iákoby świętego żywotá Odßczepieńcō: á nápisał w tych Xięgách; w ktorych iásnie wymalował práwy Kościoł Boży/ Kościoł Powßechny/ nie iny, iedno Papieski. bo y tam powieda o Pietrze; iż ná nim/ ktoremu páść Owce zlećił/ Kościoł swoy PAN Christus zbudował. Czytay; naydzieß: tylko chćiey dáć mieśce Prawdzie. Opußcię przykłady dawne: onego tylko Hussowego wieku/ y tego náßego Luterskiego/ niektore námienię. Abowiem ieśli śmierć podięta/

3 Dow.

by też

by też z nawiętszą ochotą / czyni Męczenniká / pod zasłoną práwey Wiáry CHRistusowey: Niewiásty one dwie brzemienne / kthore Zyská Hussitá w Czechach spalił / (pytam was Bráćia) sstáły sie Męczenniczkámi; czyli nie? Szłyć w ogień śpiewáiąc: śpiewáć nie przestáły; aż ogień ie zadusił: á szły / pod zasłoną práwey Wiáry / od Pikártá w onże czás sobie podáney. thák o tym pisze Bapt. Fulgesus, Lib. 3 C. De Patientia: a wspomina Cochlæus, Li. 3 Historiæ Hussitarum. Byłysz Męczenniczkámi / z taką ochotą y pod tą zasłoną ná śmierć idąc; czyli nie? si Pœna facit Martyrem; były: si Causa; niebyły / y z waszego rozsądku. Abowiem dla oney sprosney á plugáwey Sekty Adámitow / ktorą miánowáć, wstyd iest wielki / Zyská ie spalił. Tákże też naszego wieku / byłli Męczennikiem Michał Seruetus Hispan / w Genewie od Janá Kálwiná potępiony y śćięty? á śćięty / pod zasłoną szczyrey Wiáry Christusowey? Kálwinowi sie niewidźi; áby był Męczennikiem; y wy thez inszą

1 Przykład: Niewiásty Pikártskie.

2 Przykład: Seruetus.

niemożećie powiedzieć. A bowiem Ser-
230. uetus obłędliwie o S. Troycy vcząc/
sámego tylko Bogá Oyca chwalić y w-
zywac kazał; nie Syná/ ani Ducha S.
etc. Jako tedy był Seruetus Męczen-
nikiem; one też dwie niewieście Pikart-
skie Męczenniczkami: tak waß JAN
Hus sstał sie Męczennikiem. Naukę
znać po iey Owocach: nauka Hussowá
Rostyrk w Czechach vczyniła: Rostyrk
vrodził rozne Kacerstwa: za Kacerstwy
poßły Sedicię/ y niemáłe a niekrotkie
Walki: á tákowe owoce/ Rostyrk/ Se-
ktá/ y Wylania krwie ludzkiey/ niemo-
gą być vczynkami Duchá S. A przeto
z Owocow náuki Hussowey/ kthore w
Czechach vrodziłá/ Jana Hussa słu-
ßnie twierdzimy być fałßywym Proro-
kiem: z tákich Owocow pewnie; á nie z
Odzienia Owczego/ áni z pięknych sło-
wek/ Wilka drapieżnego poznawamy.
W żywoćie też Hussowym by nic inego
niebyło: sama Pychá/ ktora Luciferá
z Niebá strąćiłá/ a z Raiu Adama wy-
pędziłá/ dosyć z sobą złego nosi. A zaż
może być więtßa Pycha/ nad tę; Ja
dobrze

O woce Náuki Hussowey.

Galat. 5.

Pychá Kácerstá.

dobrze wierzę / á Powszechny Kościoł błądzi: ia dobrze / ktory skłámáć mogę; á ten źle / z ktorym Duch S. mieszka ná wieki? Ale przywroćmy sie ku Historiey: á co sie działo po śmierći Hussowey / iuż krocey opiszemy. Abowiem dosyć iest ná tym nam / pewnie to pokázáć; co zá oyca Wiary swoiey nowi Bráćia w Czechach máią / Janá Hussá; á Hus zásię iáko sie vrodził z Mistrzá swego / Janá Wiklefá. Psal. 115. Io. 14. etc.

¶ Zwolennik Hussow / Mistrz Jeronym z Prági / rewokował y odprzysiągł sie Kácerstwá Hussowego y Wiklefowego / tegoż Roku / ktorego Hus iest spalon; Roku 1415 / dniá 24 Wrześniá: Septembrem po Láćinie zowiemy. Tę Reuocácią niewdzięcznie przyięli Hussitę / á zwłaszczá Slachtá Czeska y Morawska. á iże go pilnowano w Constánciey / iesliby zásię co nowego nie wznawiał; vszedł potaiemnie z tamtąd: ále poimány / iuż ná gránicach Czeskich / od Xiążęćiá Báwárskiego do Constánciey zásię był przyniesion: y dla sekty Mistrzá swego Hussá / ktorey sie iuż

Reuocácia Jeronimowá z Prági.

JERonym z nowu poimány.

iuż był odprzysiągł / dał sie náostátek spalić; niedbáiąc iuż nic ná żadne wszystkich vpominánie. co sie sstało / dniá 30 Máiá / Roku Páńskiego 1416.

Spalony.

Osobne dáry Boże w tym Jeronymie były

Byłyć osobne Dáry Boże / w tym Mistrzu Jeronymie: ále iż Wiary dobrey y Miłosci zgodney niebyło; ogień on obrocił sie iemu nie ná zbawienie / ale ná potępienie. Byłáć thez Náuká / byłá Wymowność / były Cnoty osobliwe y w Pogáńskich Philosophach / Oratorach; w Sokrátesie / Platonie / Demosthenesie / Ciceronie. etc. á wszákże wszystko to nic. y owszem pospolita to iest Heretikom; iż oni / z Dárow BOżych podnaszáiąc sie / á ná Pokorę niską niepámiętáiąc / nád wszystek Powszechny Kosciół lepiey chcą wierzyć. Przethoż iáko Mistrz Hus / ták też y Vczeń iego / nie w Niebie; ále gdzie indzie / wiecznymi są Męczenniki. Gdyż pewna to iest; co Pan sam mowi: Kto niesłucha Kosciołá; iest iáko Pogánin. Mężność w podięciu śmierci, iesli była iáka w Husie / albo w thym Jároszu: y Niewiásty niektore / iuż nie Kacerskie / ále

Mat. 18.

Podiąć mężnie śmierć / y Pogáńskie Niewiá-

Pogáń-

Pogáńskie/ mężnie na śmierć chodźiły. Pisze Solinus o Niewiastach Indijskich/ (gdźie ieden mąż wiele żon miewa) iż gdy ciało męża zmarłego ma być palone/ każda żona iego pilnie temu v Sędziow zabiega; aby z mężem swoim zmarłym/ dobrowolnie w ogień wstąpiwszy/ mogła być spaloná. y Valerius Maximus wspomina moc osobliwą żony Asdrubalesowey/ w mieśćie Kartáginskim: ktora/ gdy Scipio burzył y palił Miasto/ dobrowolnie z Zamku spuściła sie w ogień/ ze trzema syny/ dobrowolnie też śmierć podeymuiącymi/ prawą y lewą ręką ich dźierżąc. Wielkieć tho męstwo/ w mátce y w synach! Niewiastá to vczyniła; czego mąż Asdrubal nieuczynił. bo ten wolał sie Rzymianom poddáć; niżli męstwá żeninego y synowskiego násládowáć. Niemáią tedy nic Hussitę; z kądby Jeronymá z Hussem wysławiali: nigdy tá ich náuká z Duchá S. niebyłá. Co to zá Náuká byłá; Owoce iey/ (iákom y wyższey krotko námienił) Rostyrki/ Sekty/ Krwie wylania/ iáśnie pokazáły. bo

wiásty vmieią.

De Mirabil. Mundi. Cap. 65

Lib. 3. De Fortitudine.

232.

Owoce Náuki Hussowey.

Li. 230.

wnet po śmierci onych dwu nowych Apostołow Czeskich / Zgody nie było w Czechách: trwała iedna Sekta w Prádze; w Taborze druga; trzecia Pikart Adámitá wymyślił: Sekty naostatek wiele złego nabroiły; wiele biady / wiele mężoboystwá vczynily; y cieſkie Walki, przez czás niemáły tworzyły. W Prádze trzymano wiele po ſtáremu: w Taborze wßytko ſie znowito: ſámi ſie z ſobą gryźli: ſámi przećiw ſobie (iako y dźiś) Xiążki piſáli: Pikart theż iako plugawie Ráiu Adámowego vczył; wſtyd y ſromotá, wſpominać. Niechay czyta / kto chce / Hiſtoriá Czeſká: nayedzie Owoce náuki Huſſowey / nie Duchowne; ále Cieleſne. á też gdyby to było z Bogá; trwáłoby było: co ſie iuż ledwo w máłym kąćiku zawadza; y tho / dáleko od Huſſá. Jákie rozlania krwie / á iáko częſte / były w Prádze; iákie rozruchy / przećiwko Krolom / Stárоſtom / Ráycom; co czynił Jan Zyſká; co po nim Prokop Golec / (po Łácinie Raſus) Tyran á Xiądz; co náoſtatek broił Gierzyk / Krol potym / w onych roſtyr-

Huſſowa Sekta rozſtroiona.

Galat. 5. Act. 5.

Huſſowa Sekta vſtáła.

roſtyrkach y Walkach poſpolitych: wi-
dzieli to y ſąſiedzi; y ſamitęż Huſsitę z
wielką żałoſcią tho piſali. A bowiem
Mistrz JAN Przybram / z Praſkimi
Huſsitami trzymaiąc / á barzo ſie do
Koſciola Powßechnego nachylaiąc /
na wielu mieſcach, na ony nową Wiá-
rę narzeka. á piße to oſobliwie ná Ta-
bority / y ná Prokopá Tyránná / namiá-
ſtká Zyſcynego: piße ten / ktory zmart
Plebanem v Huſsitow; iákom iuż wyż-
ßey námienił. Tak tedy mowi ten to
Huſsitá Jan Przybram / miedzy wiele
inymi żałoſnymi ſkargámi: W tym te-
raz Krolestwie Czeſkim niemáß żadne
Rządu / ani Sprawiedliwoſci: ale zá-
mießawßy wßyſtko / cześć rządzi Po-
ſpolſtwo / cześć Pánowie / cześć Ty-
ránnowie; iáko z kad wiátr záwienie. á
ieſli Pan Bog táſkawy nieprzyda lekár
ſtwá: co dzień oczekawa vpadu ſwego;
ktory záwżdy optákiwáć bedziemy. O
iáko wiele złego ći nábroili; ktHorzy z
Krolestwá porządnego / miedzy Kro-
lestwy świeckimi zácnego / ták ſproſne
iákoby Rzytárſtwo vczynili; ktHorzy /

Vſtarżá-
nie iedne
go Huſ-
ſity / ná
niedze
wieku
ſwego;
dla no-
wej Wiá
ry.
Li. 224.
In Libro
De condi-
tionib. iu-
ſti belli.

Pátrz /
co Wiá-
rá nowa
noſß

Práwá potłumiwßy Krolestwá wßyt-
kiego/ nierzadem/ niecnotámi/ y krwá-
wymi náostátek rzekámi/ áż do głowy
„ go nápełnili. etc. A niżey troche ták pi-
„ ße: Záiste dźiś ile Pánow; tyle Lotrow
„ y Zboycow: ile Chłopow; tyle Ryce-
„ rzow: ile Kápłanow; tyle Biskupow y
„ Prętatow: á wßyscy społecznie/ iáko by
ßaleni/ miecże ná sie sámych obroćili.
„ O iákoby dobra rzecz byłá prośić z Moy
„ żeßem/ y wołáć do PAná BOgá; áby
233. lud ten niebył/ iáko owce bez Pásterzá.
Ták sie dzieie/ moi mili Bráćia; gdzie
Pásterzá niemáß: (ták było w Niem-
cách niedawno/ w Angliey etc. ták dźiś
iest w Węgrzech etc. y my sie ták boy-
my w Polßce/ niedługo) kto Pásterzē
Piotrem gárdźi; á miásto niego/ Wi-
klefy/ Husy/ Rokizany/ Zyski/ Proko-
py/ przymuie: wiere ten nic inego; ie-
dno tho/ co opłákiwa Przybram/ do
Chrześcijáńskich sławnych Krolestw nie
wnaßa. przeto thez w inych swych Xię-
gach/ ták tenże Hussitá nápisał/ zaraz
w Przedmowie: Słuchay Niebo: słu-
chay Ziemio: niech słucha wßystek ná-
rod

De uerita te Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia.

rod ludzki / Chrześcijański / Pogański:
niech ſłucha Bog: ieſli wy ieſteście gtu-
chy: niech ſłuchaią Angieli; ieſli wy lu-
dzmi gardźicie: ſłuchaycież / ſłuchay-
cie: peten ieſtem boleści: á dla vpadu
Religiey; gorzkiego petenem wzdycha-
nia. Abowiē oto po ßczęśliwych onych
czáſiech / ktorych cała á ßczyra Wiárá
w tym Krolestwie kwitnetá / Miłość
wßędzie patatá / Bogoboyność ze wß-
ßad promienie ſwe wypußczatá / ſtáry
Nieprzyiaćiel zazdroſciwy to ſprawił.
A coż to takiego? Krotko mowiąc / á
ſłowká onego Huſsity wybieráiąc; Ká-
kolu / powieda / ten to ſtáry zazdroſciwy
Nieprzyiaćiel náſiał: wßego zte° náßcze
pił: wßyſtkie dobrá świete y zbáwien-
ne zburzył: ſkáził: á to wßyſtko / przez
Wilki drapieżne / Owczą ſie ſkorą zá-
krywáiące / on ſprawił. A ktorzyß tho
byli ći Wilcy drapieżni: Janá Wikle-
fá wſpomina / y vczniá iego, Piotrá
Páynego / Przeſłańce (iáko on mowi)
Antichriſtowe: z ktorych kátuż zámá-
conych y nieczyſtych / Czechowie Náu-
ki obłudliwe czerpáć woleli; opuſciwſ-

Wilcy drapieżni / pod odzienię owczym, co w Czechách ſprawili! Stuchay cie Polacy.

ſzy Pana Boga / Kościoł / y ſwiętę Dokrotny. Tyle tam ſłowa naydzieſz / w tego Huſsity Jana Przybrama. Nauczże ſie z cudzych przygod / Bracie miły ; co za pożytki Kacerſtwo nośi: wiźiſz ; iako ten Huſsita gani Wiklefa, Miſtrza Huſſowego / y Piotra Anglika, vczniá Wiklefowego: zá nauką nową Kacerſką / ktora pod zaſłoną Owczą ieſt Wilkiem drapieżnym / co zwykło chodźić ; zaiſte widźiſz / y widzieć (byś iedno chćiał) możeſz. Dałći świadectwo ſobie / ktory ná to pátrzał ; nie nasz Papieżnik / ale twoy Huſsitá : ia rádzę ; kay ſie w czás : á co czyniſz / co przed ſie bierzeſz / pilnie obacz. Niemożeć dobre Drzewo złych Owocow dáwáć : niemoga z dobrey Nauki Chriſtuſowey ſzkodliwe Owoce pochodźić ; ktorym ná on czás y Polacy nasſzy przypatruiąc ſie / ſzkodliwe Huſſowey Sekty bárzo ſie lękali. Był iuż Rok Pański 1 4 5 1 ; kiedy Krol Polski Kazimierz pisał Liſt / do Jana Kapiſtrana / świętego ſzczęſnego Bernardina / w Czechach (co też y Kroniki Polskie wſpominaią) lud ku Wiſe

Nápomnienie pilne / o niepożytkach Kacerſtwa.

Mat. 7.

Polacy bárzo ſie lękali ſekty Huſſowey Kazimierzá Krolá Liſt. Mart. Cromerus, Libro 22.

Wiſe

Wierze Powszechney náwracáiącego: w tym to Liście / o nędzach Krolestwá ná on czas Cześkiego / ten Krol nasz tak pisze Kapistranowi: Poznałeś / Oycze miły / złośliwy vmysł Czechow / po zarażeniu od fałecznych Náuk, czystą Wiárę Powszechną prześladuiących: widziałeś; iako / naprzod ślachetne swoie Krolestwo zniszczywszy / ná sąsiady sie rzucili; Kościoły popalili; Panny pogwałcili; Sługi BOże pobili. etc. Data w Grodku / w Wigilią Národzenia Panny Máriey; Roku Páńskiego 1451. A co mniemasz / Bráćie moy miły; przecz onego czasu / zgodliwie vczynili Confœderácią Pánowie Polszcy? przecz Krol Władysław, srogi záiste Státut / ale potrzebny y spráwiedliwy / zá rádą y zezwoleniem Senatu swego / do oney Confœderáciey przydał? wierz mi; iż iedno wspominánie rostyrkow y wálek Cześkich / przez bárzo wiele lat nieuśmierzonych / ktore Náuká Hussowa spráwiła / strách w inych sąsieckich Krolestwách czyniło. A iednák też to / v mądrych á bacznych ludzi / wielkie iest podziwie-

234.

Confœderácia Pánow Polskich Státut.

dźiwienie; iáko te Náukę / ktora przez wylanie krwie ludzkiey chce sie szerzyć / niewstydźi sie ktho zwáć Ewangelią. A bowiem áni Pan Christus tego nieuczył; ani Apostołowie iego. ich bito / mordowano / ścinano / katowano: oni niekazali sie nikomu bronić / ani z Krzyżow składáć; ale krew swoię wylewaiąc / á do Cierpliwości, náuką y przykłádem swym wszystkich wiodąc / świat wszystek pod Christusowę Wiárę podbili.

Ewángelia nie wylewa krwie ludzkiey.

Ad Hedibiam, Quest. 11.

Ták było / Bráćie miły; iáko S. Hieronym powiada: Triumph Boży iest Męczennikow świętych ćierpienie / y krwie, dla Jmienia Christusowego wylanie / á w ćierpieniu mąk, radość y wesele. [Triumphus Dei' passio Martyrum, & pro Christi Nomine' cruoris effusio, & inter tormenta lætitia.] Jalec Zyská y Prokop, w Taborze / Jan Rokizana, w Prádze / niedali sie dla Christusá zábijáć; sámi raczey bili / mordowali / burzuli / y swe Hussity do tego wiedli Ey / znáć Drzewo z Owocu. nie o Duchu S. nápisano; Od początku on był Mężoboycą. Jm więtsze było / w práwym

Ioan. 8.

Koście-

Kosciele Christusowym / Chrzescijan mordowanie; tym wiecey ich przybywáło: zabito iednego; sto/ albo tysiąc/ nawrocilo sie ich: á ci wszyscy Duchá iedność chowáli z sobą. A czemu chowáli? czemu iednego sercá y iedney dusze byli? dziwna rzecz / w niezlicznych ludziach Duszá iedná! rozmáitych Obyczáiow y roznych Jezykow ludzie, iedno mowią; iedno trzymáią; iedno myslą! O Duszo iedna. przeczże wżdy iedna? bo Apostoł (według nauki Apostolskiey) był Apostołem; Prorok Prorokiem; Pásterz Pásterzem; Doktor Doktorem; Rycerz Rycerzem; Rzemiesnik Rzemiesnikiem; Niewiasta Niewiasta etc: á v was / y v waszych / izali nie wszyscy chcą być Doktory; y medrszymi ieszcze nád Doktory? z tądci to chwiánie / ládá od Wiátru: z tąd czesta odmiáná Wiáry: z thąd Niezgodá / rozność / zwádá. Wyszli waszy z Wiklefá y z Hussa; aleć iuż zmieszáli sie z Luttem y z Kálwinem etc: tá iedná wasza Niezgodá / á Zgodá nasza / thá vstawiczna wászá Odmienność / á nasza Stałość / niech

Ephe. 4.
Act. 4.

niech was vpomina; co czynicie / dokąd idziecie / a gdzie na koniec przydziecie. Panie Boże / day wam vznanie / a do prawego Chrześćiańſtwa nawrocenie: tego wy gdzie indzie / iedno pod Rzymſkim Piotrem / (byście tyſiąc lat ßukali) żadnym obyczaiem nienaydziecie.

¶ Koniec Hiſtoriey Huſſowey.

Wielmożnemu Pánu / P. Stánisłáwowi Herborthowi / Kásztellanowi Lwowskiemu / y Zupnikowi Ruskiemu / Xiadz Benedikt Herbest Láski y Pokoiu od Páná Bogá ./. żada. ./.

SWięty Páweł, Apostoł Páná Christusow / M. Pánie Lwowski / nápisał ták do Korinthow: 2 Cor. 1.
Błogosłáwiony Bog y Oćiec PAná nászego Jesu Christá / Oćiec Miłosierdzia / y Bog káżdego Poćieszenia; ktory nas ćieszy / w káżdym smętku nászym: Tych słow Apostolskich y ia słusznie teraz vżywáć mogę; gdy tę drogę / ktoram tego roku do pátriey czynił / dał nam Pan Bog fortunnie obiecháć. Abowiem

wiem mamy zá co Pánu Bogu dźiękowáć / iáko Oycu miłoſiernemu / y w ſmętkách náſzych dźiſieyſzych nas ćieſzącemu : kthory ná tey drodze / niemáło nam pokazáć raczył ; z kąd ia do thego czáſu / y z moim miłym towárzyſzem M. Andrzeiem / oſobliwie ſie ćieſzę. co też krotko chcę wypiſáć / dla tych oſobliwych dwu przyczyn : áby ten / od ktorego wſzelkie Poćiechy wychodzą / od nas był błogoſłáwion ; á Kátholicy náſzy mieli też z tąd nieiákie poćieſzenie. bo nie wſzyſcy o tym / co thu przypomnię / wiedzą : á wiedźieć niezáwádźi. Jeſtći z kąd bogoboynym Chrześcijánom ſmęćić ſie / v nas ; gdy ná roſtargnienie iedney Wiáry Kośćiołá iednego pátrząc / z Rzeczy poſpol. Koronney nic też poćieſznego nieodnoſzą : wſzákże nieopuſzcza nidgy P. Bog ſwoich ; áby im też czego / z kądby ſłuſzne poćieſzenia wźięli / niemiał okázowáć. Te náſze Poćiechy / niektore ſą Oſobliwe ; á niektore, Poſpolite : ia te napilniey, vmyſliłem thu wypiſáć / im nakrocey będę vmiał ; ktore mogą iáki pożytek vczynić.

Przyczyny thego Piſánia.

Przyie-

Przyiechałem naprzod do Kálißá/ w pierwßą Sobotę po Wielkiey Nocey: zástałem towárzyßą mego/ z ktorym ná droge miałem wyiechać/ niepráwie zdrowego: (bo y ná pierwßym noclegu/ Febrę miał niemáłą) ale Pan Bog miłosierny/ Oćiec káżdego pocießenia/ racżył nas tym záraz obdárzyć; iż onáżtá (iáko náßá Ruś mowi) Ciotká w ziemię wnet przepádłá: y przyiechaliśmy do Krákowa/ zá táską Bożą/ w dobrym zdrowiu. Z támtąd odnieśliśmy ten List; ktoregom ią przepis zostáwił w Rusi/ ná niektorych mieyscách: ktorego ácż niemáły śmietek; wßákże tei y pociechy niemáłą/ może wżiąć práwy Chrześćiánin. Mądrze tego Listu dostano: co w sobie zámyká; iako mi P. Bog mił/ prawdżiwie oznáymie. Pisány iest do nieiákiego Simoná/ v Nowowiernikow przy Krákowie Ministrá/ o spráwách y o Wierze nowey Ministrow Litewskich: Ci (powieda ten; ktory pisał) Wilneńscy Ministrowie/ Widrogouius/ Coscinius/ Kurnicius/ Kuterlanus/ wiecey iuż niż przez trzy

Kalis.

Krákow

List o sektách Litewskich

trzy látá trzymaią z Arriany y z Nowo
krzczeńcy: prawdziwą naukę o S. Troy-
cy, każą: niezgodne ſwe y fałſzywe Kon
feſsię wydaiąc/ ine potępiaią: pamiąt-
kę Chriſtuſa Zbawiciela chcąc zniſzczyć/
oſobliwe Swięta (iako Narodzenia ie-
go/ Zmartwychwſtania/ Swiątki/
weſpołek z inymi) wymietuią: żadnego
Artikułu Wiary Chrześcijańſkiey/ gdy
tego czás ieſt/ niewykładaią: imioná
pewnych Czaſow, Swiąt, y Dni/ wy-
gładzić chcą: ná ſwym tu Koncilia bu-
lum/ Krzeſt małych dziatek kuśili ſię
wyrzućić: Wieczerzą Pańſką y nieucz-
ćiwie/ y bárzo rzadko/ iakoby rzecz nie-
potrzebną/ czynią: miáſto Kazánia/
obyczáiem Nowokrzczeńcow/ proro-
kuią; to ieſt/ ſwoie Sny y Widzenia; to
ieſt/ ſtraſzliwe Bluźnierſtwa/ powie-
daią: wiele Zon mianie/ dobra naſzego
ſpołeczność/ wzgardę Vrzędu, Są-
dow, y każdego Stanu/ wnoſzą: do zni-
ſzczenia Krztu dziatek małych rzecz to-
cząc/ na 16 Niedziel y daley, Krzeſt od-
włączaią; a Rodzicow y Kmotrow
nieprzypuſzczaią: gotowánie ku Wie-

czerzy

czerzy Páńskiey/zá niepożyteczną rzecz; y prawie za śmiech/v siebie máią: Poddani Pánom y Vrzędowi pisząc/ tytułu Bráterskiego vżywáią: do zrownánia Stanow/ y do wzgárdy Vrzędu/ wszystkę rzecz wiodą: przy Wieczerzy/ ná iednym mieyscu Pan z Chłopem siedzą: ludzie prośći á nieuczeni/ rzeczy Swięte sprawuią; według swey myśli Dekretá czynią; y náprzećiw Vrzędowi wiele sie ważą. Tu w Wilnie gadano o tym; Máiąli być przypuszczáni do Wieczerzy Páńskiey/ kthorzy Niewolniki swe wolnymi nieczynią? W Kosciele niemász nic; tylko stoł szynkowny/ w pośrzod Kosciołá: o Groby niedbáią: z Małżeństwá/ z Pogrzebow/ z wszystkich rzeczy Swiętych/ wielkie idą zgorszenia y wzgárdá Religiey. Mnie (powieda) nád wolą nieboszczyká Páná Rádziwiłá/ nigdy áni do Rády áni do Kazánia nieprzypuscili: y iesli tu będą ći dłużey rządźić: nietylko Błędow będzie pełno; ále też trzebá sie bać nákoniec Sediciey. Atoż masz W. M. Miłosciwy Panie Lwowski/ pewne Nowiny

winy Litewſkie: z ktorych Kátholicy y ſmieią ſie; y cießą. ſmieią / dla tego: iż Bracia naßy / ktorzy z nas wyßli / z nami trwać niechcą; á za tymi Sektami ſwymi / Gniew Boży do Polſki y do Litwy wnoßą: á weſela ſie przeto; iż przy tey Wieży Babilońſkiey / ktorą Luter Apoſtatá budować począł / Pan Bog ich Nowowiernikow ięzykámi mießa. Jaſnyć to znák ieſt Wieże Babelſkiey: Wieżá Babel.

„ Fałß ſie z ſobą niezgadza / y zawidy ſie
„ mieni; nie thák Prawdá. Wicher ieſt
„ Szátan; nieodmienny Pan Bog: on ieſt
„ oycem Kłamſtwá; á ten iſtá Prawda.

Kaźń Boża. Począł iuż Pan Bog káráć Litwę Moſkwicinem: co thám teraz zá nidza; w Wierßách ſwych opłákuie X. Suffragan Wileński / miedzy inych niemało / tymi ſłowy:

Scilicet huc redijt dictum memorabile vatis:
Sic iam non nobis, terra quod êdit, erit;
Sic nos non nobis, quod cumulamus, erit &c.
Sũma maliſpecies: ergo porto pondus & æſtus;
Alter præripiet parta labore meo.

Pánie Boże / bądź z nami: bo nie lepße ſą nowiny Polſkie / z ſtrony nowey

Wiary;

Wiáry; niżli te Litewskie. Z Krákowa wyiechawszy/ y przy pamiatce Męczennika Polskiego S. Stanisławá, Panu Bogu posłużywszy/ (cosmy też nieomieszkali czynić y w Częstochowie/ ná Gorze Swietey) fortunnie z łáski Bożey przyiechaliśmy do Brzozowá/ do X. Biskupa Przemyskiego/ Brata W. M. rodzonego. Tám przez trzy dni mieszkaiac/ vczyliśmy sie Kápłáńskiego żyćia/ nietylko z słow; ále też z przykłádu Biskupá dobrego. Pánie BOże/ rácz nam thákie dáwáć Pásterze. Dziwna rzecz; práwie vmartwił w sobie wszystkie swe affekty! Pisza to o Sokrátesie; iżgo nigdy nic nieobruszyło/ ani szczęście/ áni przećiwność: we dwu też nászych Biskupach/ w drugim X. Hosiuśie Kardinale/ przypátrzywałem sie y ia temu; co to iest/ Idem Vultus eademq; Frons. Miał ná then czás X. Biskup Sciatikę. iákoby iey niemiał: wszystko v niego zá iedno było. Názáiutrz po nas/ wyiechał on na Siem Lubelski: á myśmy do Przemyslá przyiechali/ ná dzień wielebnego S. Stánisławá. Tám

Częstochow.

Brzozow.

Affekty vmartwił.

PRZEmysl.

 zástá-

záſtáliſmy onego dobrze vczonego y ſlá-
chetnego Człowieká; ktory y Piſaniem
y Przykładem ſwoim/ wiele ludzi do
Koſciołá Powßechnego zá ſobą wiodł.
Dorozumie ſie káżdy/ o kim mowię; zná-
li dobrze y obcy ludzie Stániſławá O-
rzechowſkiego/ Philoſophá Wymowcę
y Theologá wielkiego / z niemáłym żá-
lem náßym, teraz niedawno zmártego.
A czego iemu niedoſtawáło; gdyby ch-
ćiał był niedbáć o Rzymſki Koſciół?
według głupie° świátá; wßytko miał-
by był lepiey/ do nas niemyſląc: ále on
mądrze wolał wßytkimi pożytki wzgár-
dźić / dla iedney ſwey Duße. A ktożby
mu kazał bronić Papieżá Rzymſkiego;
przećiw kthoremu przed tym y piſał / y
czynił; gdyby był zbáwienia Duße ſwey
niemiłował? V ludzi vczonych / á ná
świećie záwołánych / to ieſt náćiężßa;
gánić, co przed tym chwalił / y Piorem
tego popráwić. A coż z tąd onemu przy-
było; iż tho był vczynił? vtráćił łáſkę
wßyſtkich Nowowiernikow: zginęły
mu Penſię: ſtał ſie vbożßym; niżli był
przed tym. Według tedy Swiátá / le-

Miłość Dußnego Zbáwienia.

piey

piey było trzymać z onymi (á zwłaßczá/ że też o żonę/ kthorą był poiął / miał wielkie trudnosci; ani mogł / choćiay zá Papieżem pisał / Papieskiey otrzymać Dispensaciey) ale według Pana Bogá/ lepiey ták vczynił; iż do Kosciołá Powßechnego / z kthorego był niemądrze ná czás wyßedł / mądrze w czás sie nawrocił: Abowiem y siebie samego Dußę pozyskał; y wiele inych zacnych Slacheckich domow, w Owczarni Piotrowey trzymał / a ku niey zgromadzał; wielką zá tho iż będzie miał odpłatę; mamy o tym Nadzieię dobrą. Zaiste z tego iednego záwołáney Nauki Człowieká / mogłby sie káżdy káiać: gdyby chćiał pilno weźrzeć w Prawdę / złożywßy affekty / a odłożywßy ná stronę persony. Tężći on niechwalił złych w Kosciele Obyczáiow: Prawdy sámey przestrzegał y bronił; y tę / w Pisániu swoim / wßystkim iásnie mowił. O wielka Dobroći y Opátrznosci Boską; gdyby ią ludzie chćieli baczyć! Dał Pan Bog podporę, w Grzech vpádłym ludziom / vpádek niegdy Dawidow; ktorego on / Kro-

Opátrznosc Boża!

Ps. 50. etc.

Krolem y Prorokiem będąc/ w pſálmiech ſwych piſáć niewſtydźił ſie: S. Páwet też, Páná Chriſtuſow Apoſtoł/ ſwoie Bluźnierſtwá y Prześladowánie Kościołá Páńſkiego, w Piſmie ſwym wſpomina: tákże y náßym Polakom mitym Pan Bog dał znáczny przykład Stániſłáwá Orzechowſkiego; ktory też/ przed wßyſtkim świátem/ Grzech ſwoy w ſwoich Xięgách obwotywa: PAnie Boże tylko day: áby ći/ ktorym tego ieſt potrzebá/ ſłyßeć to y widzieć chćieli. Gdyby to oni cźynili/ á cźynić vmieli y chćieli; co P. Bog dał był Orzechowſkiemu: náleźliby Prawdę. do ſtárych Doktorow trzebá ſie vdáć temu: ktho zbłądźić niechce: nád S. Hieronymem y on ſiedźiał w ten cźás: gdyſmy do Przemyſłá przyiechali. A ktoreß Xięgi cźytał/ w on cźás: te; w ktorych tak ieſt napiſano: Scripturæ intelligentiã, abſque Dei Gratia & Doctrina Maiorũ, ſibi imperitiſsimi vel maximè vendicant. W dzień S. Stániſłáwa/ przyiechaliſmy do pátrzey moiey: dał mi Pan Bog/ iáko Oćiec Miłoſierdźia/ Ro-

2 Tim. 1.
1 Cor. 15.
Grat.

Cżytánie Doktorow S.

In Dan. Cap. 11.

O we Miáſto.

dźice

dźice moie mile zdrowo oglądáć: záſtá-
liſmy ták práwie wßyſtko ; iákoſmy ſo-
bie od Páná Bogá życzyli. Jechałem
ia potym do Soli; á z Soli/ do Sám-
bora: y z towárzyßem moim przyiecha-
łem do Lwowá/ we Wtorek przed Bo- Lwow.
żym Wſtąpieniem. Thu áczkolwiek
wielce byliſmy poćießeni / z niemáło
rzeczy: wßakże to nawiętßa byłá, Je-
dność Wiáry Swiętego Kośćiołá Po-
wßechnego/ w onym ſławnym Mieſcie.
Oſobna łáſká BOZA ießcze ieſt nád
Lwowem; ták / iáko też nad Przemy-
ſlem: iednym ſercem/ iednymi vſty/ ie-
dnego Pana Bogá wßyſcy po ſtaremu
chwalą. Tákći tam bywa: gdzie thoż ,, Wiá-
wierzy Pan/ co Sługá; toż Staroſto- ,, ry ie-
wie/ co Mießczánie; toż Vrzędnicy/ co ,, dnośc/
Poddáni. Poćießna to byłá/ w iednym ,, z kąd.
báczným Mießczáninie LWowſkim,
diſcipule niegdy w Witembergu Phi-
lippowym: ktoregom ia był odiechał/
przed ośmią lat/ wielkim Luteranem;
tegoſmy naleźli/ z niemáłym podźiwie-
niem náßym/ wielce bogoboynym Ká-
tholikiem. Tákową nam thez dawano

ſpráwę w Krákowie / o niektorych Mieſzczánach : ći / zá łáſką Bożą / do nas chutliwie przyſtáią; ktorzy / w nowych Zborzech / zdáli ſie być naprzednieyſzy. A ktoby niemogł báczyć ; co tho ieſt zá Ewángelia / práwie káżdy rok odmienna ? máłegoć tu trzebá wzroku : gdyby tylko chćieli przeźrzeć. Ale więtſza tho poćiechá; kthorą teraz przypomnię.

Gdym Kazánie czynił we LWowie / (ácz wolałbym był inych ſłuchać) w dzień Bożego Wſtąpienia; Znáki práwego Koſciołá Páńſkiego ſámá podawáłá nam Ewángelia : (bo ten ma Apoſtoły / porządnie wyſłáne : po wſzem świećie / káżdego narodu ma Wierne: Pan w nim z ſwymi Robotniki robi; y Náukę Znákámi vtwierdza) y przetoſz vczyniłem był krotką zmiánkę Ormiań y Ruśi ; áby chćieli znáć Koſciół Apoſtolſki / pod Páſterzem iednym Piotrē. Krotko mowiąc / dowiedzieliſmy ſie tego pewnie ; iż Ormiánie ſą z námi iedney Wiáry. iáko to káżdy może z tych znákow poznáć. Abowiem Legata niedawno Papieſkiego / Kárdinałá Kommendo-

Mar. 16.

Ormiánie.

mendoną/człowieką osobliwie mądrego, y vczonego, y (czegom ia doznał w Poznaniu) bogoboynego / z wielką wdzięcznością y vczciwością (gdy we Lwowie był) Ormiánie przyieli: X. Arcybiskupá Lwowskiego nad Biskupem y Káptany swymi władzą, iawnie wyznawáią: do Kościołow náßych radźi chodzą; y przy Mßy vczciwie bywáią: v nas náostátek/gdy tego iest im potrzebá/ Kościelne Sakrámentá biorą. Abowiem ieden brát ich, Jurek Ormiánin/ we wßystkiey Rusi náßey Kupiec dobrze znaiomy/przeßłego roku rozniemogł sie w Mościskach / od Przemyślá cztérzy mile/ ná Jármárku tám będąc, w dzień Wßech Swiętych: y tám Spowiedź vczyniwßy przed Káptanem náßym / z rąk iego przyiął Sakrament; y po śmierći/obyczáiem Kościołá náßego/ ná Swiętym mieścu iest pogrzebion. Nic inego lepiey pokázáć niemoże/iákiey kto iest Wiáry; iedno spotężne vżywánie Swiątości Kościelnych. Przy Obiedzie też / w tenże dzień Wniebowstąpienia Páńskiego / przyßedł Ormiáń- Roku 1565.

Ormiáńſki Kapłan do X. Arcybiſkupá: tam thez vczćiwość ich przeciwko Przełożonym Kośćiołá naſzego/ y Poſłuſzeńſtwo winne świętey Stolicy Papieſkiey/ baczyliſmy oczyma naſzymi. To tedy y wiedząc y widząc/ ſzliſmy z ochotą do ich Kośćiołá: ſłuchaliſmy w Sobotę/ ich Liturgiey; to ieſt/ Mſzey: z rozmow ſpołecznych/ kthoreſmy z ich Kapłany mieli/ nic inego niemogliſmy rozumieć; iedno iż/ pod roznym Obrzędem Kośćielnym zwierzchnim/ iedney ſą Wiáry z námi. Dali nam też pewną ſpráwę; z kąd oni ſwe Kapłańſtwo porządnie biorą: máią Pátriárchę w Armeniey; ktory im Biſkupy święći/ y dáie: á Patriarchá wźiął moc od Papieżá z Rzymu. Napierwſzy ich Patriarchá/ y prawie Apoſtoł Ormiáńſki/ był nieiáki S. Grzegorz: temu (iáko oni powiedáią) dał moc Sylweſter Papież, Swięćić y ſtanowić w Ormiáńſkiey źiemi Biſkupy: y potwierdzáią to świádectwem Nicephorá/ Hiſtoriká Gręckiego. bo ták ten o tym piſze/ miedzy inymi ſłowy: Swięty Grzegorz on/

Li. 8, Capit. 35.

ktory

ktory wielkie Cudá czynił / wiele ćierpiąc dla Páná Christusá od Teridatesá / (Dertádiusem zowią Ormiánie tego Krolá swego ; iesli dobrze pomnię) nákoniec przez 14 lat był zámknion w dole błotnym y ćiemnym: dla czego gdy Pan Bog Teridatesá / ze wszytkim Domem iego y z Pány / ćięszko karał : (bo ludzie obracali sie w Wieprze ; y sámi siebie żarli) z onego dołu wyćiągniony S. Grzegorz / tym iednym Znákiem ná Wiarę ich náwroćił; Kosciołyim zbudował; Msze miewał; [sacra arcani et mystici Sacrificii celebrauit] y nowymi Cudy z támtąd Diabły wypędził. Powiedáia też niektorzy ; (thák tenże Niceph. pisze) iż ten Grzegorz / wespołek z Teridatesem / do Cesárzá Konstántynusá przyiechał : z czego sie bárzo vweselił Cesarz; y Grzegorzá onego / vczyniwszy go wszystkiey oney źiemie Biskupem / tám do Armeniey posłał. Z tych słow y z inych Nicephorowych / vtwierdza sie tá powieść Káptanow Ormiańskich; iáko Patriárcha ich ma moc y władzą / od Sylwestrá Papieża / (then

okrzćił

okrzčił Ceſárzá Konſtántinuſá; we-
dług y Ormiáńſkiego wyznánia) przed
Xij ſet lat dáną. A choćiayże ná czás
mogli byli niektorzy Ormiánie odſtąpić
od poſłußeńſtwá Stolice Apoſtolſkiey:
ná Koncilium záſię Florentſkim/ ktore
było przed 120 lat/ poſłußeńſtwo przy-
ięli. y powiedał nam to zá pewne Xiądz
Simon/ Kapłan v nich we Lwowie
czelnieyßy: iż gdy był z ſwym Biſkupem
(ktory tám v nich we Lwowie leży) nie-
bárzo dawno w Rzymie; thám/ w ie-
dnym ich ná to vczynionym Koſciołku/
ſwoim Ormiáńſkim Obrzędem Biſkup
on Mßą ſpráwował. Niezmyſlam nic:
thák ſie działo: ſą żywi Swiádkowie:
Xiądz then Simon oſobliwie, dawał
nam o tych rzeczách ſpráwę: á Liturgią
miał przy nas/ z vczćiwoſcią wielką y z
nabożeńſtwem/ Xiądz drugi (bo ich ieſt
cżterzey podobno/ we Lwowie) Mi-
chał. A kthoryß Kátholik niemiałby
mieć z tąd poćiechy; gdy że wßąd Wiá-
ry ſwey Powßechney/ przećiw tym no-
wym nowey Ewangeliey ludziom/ v-
twierdzenie baczy? Iż pod iedną Wiá-
rą/ roz-

ra / rozmáite ſą Obrzędy ſpraw Koſcielnych; iedność Wiáry tho potwierdza. Abowiem niemogą tego rzec / bez wſtydu wielkiego / naſzy Przećiwnicy; áby Papieżowie Mſzą ſobie zmyſlili; á przy Mſzy / pámiątkę Swiętych / Vmarłych / y Zywych: gdyż táż Mſza (ácz ſpoſobem inym zwierzchnim) ieſt v Ormian / v Grękow / v Ruśi / v Moſkwy. etć. Y tá v nas rozność Zakonow / rozność ſpraw zwierzchnich w Diœceſiach / iednoſci Wiáry nie káżą; ale twierdzą: oſobliwa to ieſt ſpráwá Boża: ták chce mieć Pan Chriſtus ſwą Oblubienicę / w bryżowániu rozmáitym. Ormiáńſkiey Mſzey Ceremonię bárzo ku náſzym przychodzą: w Chlebie przáſnym y okrągłym / iáko v nas / poświącáią: Ciáło Páńſkie y Krew̄ podnaſzáią: dla niemocnych / tylko zmaczáne we Krwi, Hoſtię chowáią; y tákie też poſpolſtwu rozdawáią / ſámi Kápłani tylko z Kielichá przy Ołtarzu pijąc: w Vbierze náſzemu podobnym / v Ołtarzá ſłużą: Ciborium tákie, iáko y my / Ołtarze / Obrázy / z wielkim w Koſciele ochędoſtwē

Obrzędow Koſcielnych rozność.

Pſal. 44.

máią;

máią. Kápłani ſą żonáci: ále żonę poymuią / przed Kapłáńſtwem; (nie ták; iáko Luter z ſwoimi) á poymuią Pánnę: y nád thę / ieſliby vmárłá / inßey (chcąli być Kápłany) nigdy mieć niemogą. Do Ołtarzá gdy iść máią; winną Czyſtość przez kilká dni chowáią: nie ták; iáko ći nowey Ewángeliey Mułowie. Wielkie záiſte ieſt vtwierdzenie Wiáry Koſciołá Rzymſkiego / z ſpraw Ormiáńſkich: dał ie nam Pan Bog do náßey Ruśi; dla wielkiego záiſte pożytku Koſciołá ſwego. Abowiem y Xiąg niemáło máią tych; ktorym ći Nowowiernicy / gdy ich my Prawdą ſpieramy / wierzyć niechcą: máią Xięgi S.

Dionys. Dionyſiuſá / zwolenniká Apoſtołá S. Páwłá; ktory opiſał ſpráwy Koſciołá Apoſtolſkiego / Mßą / Modlitwy zá Vmárłe / y wiele inych rzeczy świętych: y

Clemēs. zwolenniká S. Piotrá, Papieżá Rzymſkiego, Clemenſá / ktory tákże wypiſał wiele świętych Vſtaw Apoſtolſkich / ktore my trzymamy / á Luter imi gárdźić począł / máią też Piſmo: Liturgią náoſtatek y Mßą S. Jákuba / z Báſiliußá

Liturgiae.

ßliußá/ y S. Chryſoſtoma/ w ktorych y Ofiárá ieſt Ciáłá Páńſkiego/ y Przyczyná Swiętych/ y Modlitwy zá Vmarłe/ nietylko Ormiánie máią; ále thez y náßá Ruś/ ludzie Gręckiey Wiary. Jeſt drukowána Mßa Ormiáńſka; ktorą niegdy wydał X. Andrzey Lubelczyk/ Kánonik y Káznodzieiá Lwowſki: ſpráwę Krztu świętego/ y Błogosłáwienie Kápłáńſkie rodzących Niewiaſt/ z oſobliwymi też Ceremoniámi/ (co/ przed XX lat/ tenże Auctor wydał) mamy też drukowáną: dáli nam náoſtátek ſwoię Confeſsią/ y wyznánie ſwey Wiáry: zdroznego nic niemáią: zgadzáią ſie z námi; y máią ſie/ y znáią/ do tego. Z ſtrony tedy Ormian/ wielkąſmy wźięli we Lwowie poćiechę: ktorą w nas vtwierdźili Lwowſcy Káznodzieie. Mieliſmy też tám nieco poćiechy (ácż nie do końcá) y z náßey Ruśi; ktorzy Gręckiego Koſciołá ſpráwę chowáią. o kthorych Wierze chcąc mieć rzecż pewnieyßą/ ßliſmy do ich Cerkwie: y tám rozmawiaiąc o Wierze z ich Popem/ kilká godźin dobrze ſtrawiliſmy.

Ruſka Wiárá.

ſmy. Czyta Piſmo ten Baytko Ruſki; ktory tam ieſt we Lwowie: y zezwalat nam ná wßyſtko / y ná Poſłußeńſtwo Namiáſtkowi Piotra S: tylko te rzecz ſktadat ná Przetożone ſwoie / ná Oyca Wtadikę / y ná Pátriárchę Konſtántinopolſkiego. O gdyby náßy Paſterze pilno przed ſię te rzecz wźieli: ázaby P. Bog / za ich pilnym ſtárániem / raczył Ruś náßę z nami ziednoczyć. Gadałem ia y w pátriey moiey / z Popem tám Ruſkim, Piſmo czytáiącym: coſmy też czynili z Xiędzem Officiałem y Kázno-dzieią Przemyſkim / w Klaßtorze ich v S. Spáſſá; y Waßey M. Mitoſciwy Pánie Lwowſki / ta rzecz ieſt nietáyna. Máiąc oni niemáło ſwych opinij / práwym Chrześcyánom nieprzyſtoynych: ále te wßyſtkie vroſły z Niewiádomoſci y z Nieumieietnoſci ich / y zá potwarzą tych; ktorzy niechcą ku zgodzie. mnie ſię ták widzi / y X. Officiał Przemyſki lepiey to bacży; iż obtędliwe ich mnimánia tatwieby ſię im zbiły: gdyby tylko przyść mogło do pożądney z nimi rozmowy. Panie Boże day to; aby náßy

Przeło-

Przełożeni mogli ten lud Pánu Bogu pozyſkáć: zwłaſzczá tego czáſu; ktorego oni też ſą ku nam przychylnieyſzy. Abowiem tá Sektá nowa iuż ſie też záwadza y miedzy ich Popy; ktorzy ſą pod Pány Nowowiernymi. á zwykł tho Pan Bog ták czynić / z Miłoſierdzia ſwego; iż / gdy iedni od Koſciołá Powſzechnego odſtáią / on drugich ná tho mieyſce wzywa. Wzgárdzili byli Grękowie Papieżem: obrał ſobie Pan Bog nas Polaki / Niemce / Węgry; á Gręki w Turecką moc dał náoſtatek. tákże też tego náſzego wieku / odſtáli Niemcy y Węgrzy od Wiáry; y Polacy niektorzy poczęli im tego dopomágáć: á Pan Bog co? obrał ſobie wielki lud / w Indiey / y w inych nowych Inſułach / Ziemiach / Krainach; do ktorych ſwą Láſkę przenioſł: á Węgrow część wielką podał iuż Turkowi / Niemcom ſtráſzliwemu. Pánie Boże rácz to dáć; aby ſie y nam kiedy niedoſtáło. Aza niewidzimy do kąd ſie zánioſło? áza naſz miły dobrey pamięći Stániſław Orzechowſki niewywodził to / y prawie demonſtro-

,, Láſke
,, P. bog
przenoſi.

wał; iże ći Nowowiernicy, Turkowi drogę do Polſki śćielą? Wzgárdźili Zydowie Wiárą; Pan Bog obrał Pogány: wzgárdźili Papieżem Grękowie; ná to mieyſce myſmy wſtąpili: odſtali záſię teraz Niemcy od Piotrá Rzymſkiego; iáko w Indiey / ták też w náſzey Ruśi / może Pan Bog Ruś z námi ziednoczyć. Trzebáby nam o to Páná Bogá prośić / á Páſterzom y Pánom o tym chodźić; iáko byſmy być mogli z ſobą / pod iednym Páſterzē / w iedney Owczárni. Wiele może być pozwolono Grękom; gdy iedna Wiárá y iedno Poſłuſzeńſtwo będzie: pozwoliło im Koncilium Floreńtſkie wſzyſtkich ich Ceremoniy; ták / iáko też Ormiánom: y o Liturgiey / y o żonách Kápłáńſkich / toż trzymáią Grękowie; com o ORmiániech niedawno powiedział: y Sákrámēt chowáią do roku / dla niemocnych / pod iedną tylko Oſobą. Byliſmy thez przy Ruſkiey Mſzy / w Monáſterzu S. Spáſſá: ſłużą / według Liturgiey; ktorą S. Chryſoſtom y Báſiliuſz nápiſał: mam iá nádzieię o łátwiey zgodzie / zá pil-

Mſza Ruſka.

za pilnym staraniem Biskupow y Pa-
now naszych. Xiadz Biskup Przemy-
ski/gdysmy v niego byli/powiedał nam
nieco; iako w inych Krainach/Grekо-
wie zgadzaią sie z naszymi: Panie Bo-
że day to; aby nam też te/ w naszey pa-
triey/ pamiątke po sobie zostawił; aby
my do Ruskiego/ Ruś do naszego Ko-
ściołá/ w iednosci Wiary y Posłuszeń-
stwá/ mogliby smy chodzić. A bytoć to
w naszey Rusi/ wnet po Florentskim
Koncilium: mam ia tego pewny Do-
wod/ z Xiąg Grockich Lwowskich.
Ktoby chciał widzieć; niechay czyta in
Actis, Feria 6 post festum S. Andreę.
Anno 1537: tham naydzie Przywiley
Krolá Węgierskiego y Polskiego We-
ładysławá; y o tey Vniey Wiary Ru-
skiey z nami/ z tamtąd weźmie pewną
spráwę. Trzy rzeczy tám maią Wła-
dikowie y Popowie Ruscy/ ná swym
Przywilegiu/ Roku Bożego 1443 so-
bie danym: iedną; aby też/ ktore nasy
maią/ Wolnosci Praw mieli: drugą;
aby przy swey Jurisdikciey zachowani
byli; a trzecią; aby tesz Imienia swoie

Zgoda Grae-kow z Łácinni-ki.

Przywi-ley Ro-ściołow Ruskich.

Koſcielne / ták iáko naßy / ſpokoynie trzymali: á to wßyſtko dano im dla tego; iż czáſu Eugeniuſá Papieżá / (ktorego thám ieſt zmianka) z Koſciołem Rzymſkim y Powßechnym Vnią Wiáry przyięli byli. Zaiſte ieſli Cerkwie Ruſkie máią co wolnoſci; zá tym Przywilegiem máią: y przetoż byliby oni podobno pochopnieyßy do odnowienia they świętey Vniey / zá ſtáraniem Pánow y Páſterzow naßych. Szátan rad záwżdy tárga Jedność. co im on rádnieyßy czyni; tym nam potrzebá ieſt być czuynieyßym / y w zbáwieniu Duß bráci náßey pilnieyßym. Przez ktore Naiemniki (bo dobrzy Páſterze tego nieczynią) rozerwana ieſt oná świeta Vnia; dáli ći iuż liczbe Panu Chriſtuſowi / dla Ziednoczenia roſproßonych národzonemu: y my / gdybyſmy co z nas ieſt nieczynili / ná to ſie gotuymy: ia / co ze mnie było / z Miłoſci winney ku ziemkom y Bráci moiey / radem też to vczynił; iż / w Piſaniu moim / niechćiałem thego zamilczeć. Jáko trudno ma ktho wniść do Nieba / komu Piotr Páſterz nieotworzy;

Vniá Wiáry Ruſkiey z Rzymſką.

Ioan. 10.

Ioan. 11.

Mat. 16.

rzy; (á nie otwiera on wßystkim; ktorzy Mat. 10,
głosu Pańskiego przezeń niesłucháią) 21.
ná inym mieyscu / dowodnie to wywo- Lic. 88.
dzę: teraz tylko chcę błogosłáwić Pá- etc.
ná Bogá; iż pátrią náßę / w tych dzi-
sieyßych smętkach / raczy nieiáko cie-
ßyć: tylkoby nam potrzebá, być thego
wdzięcznym; á pilniey Pánu Bogu czy-
stym sercem służyć. Inße rzeczy / ná dro-
dze naßey / opußczam. bo tylko te wspo-
minam; ktore ku pożytku pospolitemu
należą. Nawiedziliśmy też swiętą o- Gorá S.
nę / v Opátowá / Łysą Gorę; gdzie iest Krzyżá.
cząstká Krzyża Pańskiego: á do Káli- Káliß.
ßá przyiechawßy w dobrym zdrowiu / z
łáski Bożey / trafiliśmy ná rozruchy Zy-
dowskie. ktorzy acz niemáłą ßkodę áyw Zydo-
popadli; wßákże dali do thego wielką wie.
przyczynę: iż śmieli sie tárgnąć ná Zá-
konniká / ná Kápłaná / v Fary w Ká-
lißu Káznodzieię. Záiste nazbyt wzná-
ßáią rogi Zydowie / v nas w Polßce: á
onoby mieli być tymi; ktorymi chce ich
mieć sam Pan Bog: iáko Błoto po v-
licách; ták wzgárdzeni / według Pismá
Prorockiego / maią być Zydowie. á to Psal. 17.

wßyſtko z Miłoſci máią czynić Chrze-
ſcijánie: áby thák / dla czego dáni ſą w
niewolą y w wzgárdę / tym łátwiey o-
Act. 2. báczyć mogli. Vkrzyżowáli oni Syná
Mat. 22. Bożego: Sługi iego pobili y pomordo-
wáli: y dźiś (oprocz iáwnego przez Li-
chwę drapieſtwá) iákimi ſą Chrzeſcijá-
nom Przyiaćielmi; wypiſał to niektory
Lib. 2, Ca- Zyd okrzczony / Hieronymus de ſancta
pit. 5 et 6. Fide. Abowiem náukę Chrzeſcijáńſką /
w ſwym Talmućie / gorßą czynią niż
Pogáńſką: Biblią zfałßowáli: Ewán-
gelię / gdzie mogą / pálą: Páná Chri-
ſtuſá máią zá nawiętßego na świećie
Złoczyńcę; y w Piekle / w naplugáw-
ßym ſmrodzie / mieyſce iemu dáią: Ch-
rzeſcijáńſkie perſony naſromotnieyßymi
ſłowy mianuią: mimo náße Koſcioły
idąc; Dom ten ſmrodliwy / powiedáią /
niechay Bog rozwáli: trzy kroć przez
dzień nas przeklináią: niethylko zdrá-
dźić Chrzeſcijánina; ale też zábić náko-
niec / (gdyby iedno mogł) zá Ofiárę Bo-
gu máią. wßytko to ten Hieronym Zyd
okrzczony wypiſał / przed 150 lat: po-
dobnoć nieodmienili do tego czáſu, wy-
myſlne-

myſlnego/ y bluźnierſtwa pełnego/ Zydowſkiego Talmuthu ſwego. Oprocz Zaſlepienia ſerdecznego, y kaźni wieczney/ odiął im Pan Bog Kroleſtwo/ Kápłaná/ Ofiárę; y roſproßył ie/ iáko lud wzgárdzony/ po wßyſtkim świećie: przetoß Pánowie Chrzeſcijáńſcy/ ktorzy Zydy wynoßą/ á przećiw woley Bożey to czynią/ będą zá to Pánu Bogu odpowiedáć. Azaby nielepiey o to ſie ſtáráć; iákoby też/ w ich Bużnicách/ ich błędy im pokázowano? záiſte trzebáby tego: gdybyſmy woleli Duße ich pozyſkáć; niżli Czerwone Złote/ Pieprze y Száfrány/ od nich bráć. Z Miłoſci tho ia mowię; nie złym vmyſłem: wie Pan Bog: iáko ſam w ſobie Grzechu miłowáć niechcę; ták theż w Bliźnich moich. Teżći ßalonemu nie miło bywa; gdy go wiążą: ále ku rozumowi przyßedßy/ wdzięczen bywa tego. y Niemocni Lekarzom pierwey niedziękuią; ażby dobrodzieyſtwá ich poználi.

Ps. 68, 54
Eſa. 3. etc.

Wiem też/ co ſie dźiś dzieie w Indiey/ y w ſámym iuż (zá łáſką Bożą/ y oſobliwym ſtáraniem práwie świętego

Oycá Papieżá dźiśieyßego) w Rzymie: we Wtorek Swiątecżny przeßły/ ſam Papież ſwymi rękámi okrzćił iednego znácżnego Żydá, Eliaßá/ w Rzymie v Żydow nawyżßego Kapłana/ w bogáctwiech, w nauce, y w rozumie zá wołánego; á z nim wespołek/ trzy iego ſyny, y czwartego wnęká. Ten Eliaß/ teraz iuż Michał/ ma pilne o inych ſtáránie: y okrzćito ſie ich/ niedługo potym/ wiecey niż XXX; miedzy ktorymi y żoná iego byłá/ przed tym bárzo temu przećiwna. Pánie Boże day to/ aby to náßy Nowowiernicy pierwey obaczyć chćieli; niżli nas z nimi P. Bog náwiedźi. Mogliby iuż iáśnie widzieć iáko Pan Bog ſwą táſkę/ od iednych do drugich/ zwykł przenośić: nietylko Żydowie vznawáią Páſterzá Chrześćiáńſkiego; ale też y Krolestwá ine do Poſłußeńſtwá Papieſkiego wracáią ſie. Po ßkodzie/ oni mądrzy: ogdyby Polak/ przed ßkodą. Takći bywa/ zá ſtárániem pilnym Páſterzow dobrych: tákowi Páſterze z Klaßtorow niegdy wychodźili. Nieogląda ſie nic ná ſwe dźi-

ſieyßy

ſieyßy Papież: oſobna ieſt Skromność
w życiu; á niewymowna Pokorá: nie-
dármo dáie mu Pán ChRiſtus mocy
Diabelſtwá wypadzánia / zá Błogoſłá
wieniem Papieſkim. Pewna nowiná z
Rzymu piſano / ießcie Mieſiáca Lip-
cá; iż ſiedmi pewnych od Diabelſtwá
wybáwił. Tho ia / dla náßych: Pánie
Boże / racz nam tego Papieżá Piuſá /
y teraz prawego Zakonnikà / długo ná
świecie trzymać. etc. Amen. W Kali-
ßu przetrwawßy przez dzień S. Janá /
(bo ták Przyiaciele chcieli) przyiecha-
łem do ſwych do POZnánia / zá taſká Poznań
Bożą / w dobrym zdrowiu. Teć ſą
Pociechy naße niemałe / na tey drodze:
do ktorych przydałem trzy inße mate-
rie; iedne / o Miłoſciwym Roku; dru-
gą / o Spowiedźi do P. Bogá y Swie-
tych: á trzecia rzecz ieſt / Liſt do Ber-
nárdiná nieiákiego; ktory z Klaßtorá
niedawno żywo wyſtąpił. Pámiętam /
M. Pánie Lwowſki / com z W. M. o Spo-
Spowiedźi rozmawiał; gdym był thá wiedź
drogą w Soli: niechćiałem zániedbáć, do S.
tego nápiſáć; co niewiele podobno lu-
dźi wie-

Miłoſci we Láto List.

dźi wiedzą: Miłoſciwy też Rok ábyſmy vczćiwie przymowáli od Oyca S. Papieżá; y tego nam potrzeba: á Liſt ten Láćinſki / ktory zbiją zgwałtowniki Slubow Bożych / nietylko Miniſtry tych Nowowiernikow wymáluie; ále też práwey Wiáry wyznánie / Koſciołá práwego y Páſterza pokazánie / zá gruntownym ſtárych Doktorow z Piſmá S. świádectwem / gruntownie wypiſze. Niechcę więcey słowy bawić Wáſzę M: gdy W. M. to / co tu ieſt nápiſano / przeczćiſz: mam tę nádzieię; iż y rzeczy niepogániſz / y dar ten máły zá wdzięczne przyiąć raczyſz. co wſzytko iż ku W. M. miánowićie piſzę; nieuczyniłem tego bez ſłuſznych przyczyn: chcę być tego wdzięczen; co mi W. M. thą drogą / w domu ſwym / łáſkáwie raczył pokázáć. Pánu Bogu W. M. poczam / wſzytkiego Domu W. M. (ácz niegodny) Bogomodlcá.

Dan z Tumu Koſciołá Poznáńſkiego / Mieſiącá Liſtop. Roku P. 1566.

Miło-

Miłościwego Látá Chrześćijáńskiego Wywod gruntowny.

KToby chćiał dowodnie zrozumieć; co tho iest IVBILEVS / álbo (iako my zowiemy po Polsku) Miłosciwe Láto: ten ma poglądáć ná te dwie rzeczy; ná Jubileus Páná Christusow / á ná roskazáne tego Jubileusu Przepowiedánie y Száfowánie. Jubileus Páná Christusow / ktory on nam spráwił y kazał / iest wyswobodzenie z niewoley Szátáńskiey / á przywrocenie vtráconego dziedzictwá w Krolestwie Niebieskim. ten ma vtwierdzenie / ze 4 Dowodow gruntownych; z Figury / z Pismá stárego Zakonu / z świádectwá

2 rzeczy.

1. Jubileus Páná Christusow co.

4 Dowody gruntowne.

dectwá Nowego Teſtámentu/ y z iſſce-
nia Rzeczy. Na te Dowody trzebá pil-
nie báczyć temu; ktory chce Piſmo do-
Mat. 13. brze wyktadać. bo Doktor Páná Chri-
ſtuſow ma wynośić Stare y Nowe
Rzeczy / z ſkarbu, ſobie zleconego: ma
1 Cor. 10. pilnie pámiętać ná ono; iż Stáry Zakon
Coloſ. 2. ieſt przeznáczeniem y opowiedzeniem
Nowego: iákom to gruntownie y do-
ſtatecznie wywiodł w PRzedmowie /
przy Náuce Práwego Chrześćiánina;
1 Przy- Tak my poznawamy Kapłáńſtwo Páń-
klad. ſkie / według porzadku Melchiſedeko-
wego: mamy Figurę; Gen. 14: ieſt Pro-
roctwo; Pſal. 109: mamy Nowego Te-
ſtámętu świádectwo; Heb. 7: a Rzecz
te ziścił Pan Chriſtus / przy ſwey oſtá-
2 Przy- tniey Wieczerzy: Y w Báránku tymże
klad. náßym, w Pánie Chriſtuſie / tęż Wy-
wody naydziemy. Abowiem Przezná-
czenie mámy; Exod. 12: Eſaiaß Páná
Chriſtuſá, Bárankowi podobnego czy-
ni; Eſa. 53: Pawet S. zowie go tęż Pá-
ſcha naßa; 1 Cor. 5: a iáko to wypełni-
to ſie w nim; iáko nie ſą połámane Ko-
ſci iego / y iáko po Ofiárowániu dał ſie

bie po-

bie pożywáć etc; tego cżęść ná Krzyżu/ cżęść przy Wieczerzy / zá świadectwē Swiętych Ewángelistow/ práwi wierni obaczáią. Ták sie ma oglądáć dobry Theolog ná wszystkie strony; áby nie zbłądził: kto iedno mieysce Pismá S. pochwyći / á drugich niebaczy; łatwie ten w błędy wpádnie, iáko to widźimy iásnie / w dźisieyszych tych Nowowiernych ludźiach. Jubileus tedy y Miłosciwy Rok Páná Christusow, naprzod iest przeznáczony w onym Jubileusie Zydowskim; ktory oni świętobliwie obchodźili / káżdego Roku pięćdźiesiątego. y przetoż też zowie go Moyżesz/ álbo Jubileusem / álbo Pięćdźiesiątym Rokiem. Summá tey Figury thá iest: Káżdego siodmego roku Zydowie/ z roskazánia Bożego/ áni śiali nic ná Roli/ áni Winnic nieopráwiáli; ále co sie dobrowolnie vrodźiło / to wszyscy społecznie mieli: y zwáli ten Rok siodmy, Rokiem odpoczywánia Ziemi. licząc tedy siedm̄ lat siedm̄ kroć / vczyni 49 lat: ktorego cżterdźiestego dźiewiątego roku trąbiono w Trąbę/ Miesiącá siodmego/

Záwiązánie do ,, wo= ,, dow ,, grun= townych

1 Dow.

Leuit 25.

Wykład

dmego / w Dzień iego dziesiąty / czásu Oczyscienia Grzechow; á trąbiono / po Wszystkiey Ziemi. To gdy ták ogłaszano; wielka z tąd byłá rádość vbogim y obćiążonym ludziom. Abowiem thego Pięćdziesiątego Roku / (oprocz onego; iż thez y Role y Winnice wszystkim były społeczne) przywracano zástawione Jmienie; káżdy / Naiemnikiem y robotnikiem cudzym dla vbostwá będąc / wrácał sie do swoiey Fámiliey: y przetoż Długi y Zapisy / Miłośćiwego Roku tego / wszystkie vstawáły. The trzy rzeczy osobliwe były / przy oney Jubileusá Zydowskiego Ceremoniey; odpuszczenie Długow / przywrocenie Jmienia / y woswobodzenie z Niewoley: iáko też / ná niektorym mieyscu / przypomina to S. Hieronym. á tych Wolnosci nikt iny niemiał; iedno lud Boży / Bráćia ludu Zydowskiego: dołożył thego Moyżesz. Jesliby kto chćiał wiedzieć; co to iest zá słowo Jubileus: Zydowskie iest. bo oni ten Rok zowią / y thák Moyżesz nápisał / IOBEL: á Jobel wykłáda sie Rog Skopowy / dla tego;

In Esa. 58

Jubileus / co.

tego: iż dna Trąba / ktorą opowiedano
przyszły Rok Miłosciwy / była z Rogu
Skopowego. Niedarmo to wszystko:
wielkie tu są (iako obaczymy) Taiem-
nice. Kto tedy zrozumiał Historią / y Wykład
obaczył sposob oney poważney Ceremo-
niey; ten / iako dobry y mądry Theo-
log / dwu rzeczy ma sie z tąd vczyć: ie-
dna ku Bogoboynosci należy; a druga
zamyka w sobie Taiemnice Nowego Za-
konu. Wszystek Zakon iest zawieszon na Mat. 22.
Miłosci; według wykładu Pańskiego:
przetoszy Zydowski ten Jubileus do te-
go wiodł lud Boży; aby sie vczyli miło-
wać Pana Boga / y Bliźniego swego.
Ku Miłosci Bożey to ich ciągnęło; iż f. Mi-
y w tym Roku baczyli dobrodzieystwa łość Bo-
BOże / z iego Błogosławieństwa im ża / z Ju-
dane. Abowiem y na każdy Rok Sio- bileusa
dmy / y na ten też Pięćdziesiąty / roku Zydow.
szostego Pan Bog takie dawał im swe
Błogosławieństwo; iż co było potrze-
ba na trzy lata / to sie im iednego roku
rodziło: Dam wam (powieda) moie
Błogosławieństwo / szostego roku; y da
owoc trzech lat; y będziecie siać roku

 osme-

osmego; a bedziećie ieść stare zboże/ aż do roku dziewiątego: poki nowe niebędzie; stare ieść będziećie. Wielkić tho znak dobrotliwey Opátrznośći Bożey/ ku ludowi swemu: wielkie z tąd iest pobudzenie/ ku miłowániu ták dobrotliwego Pana/ y ku pełnieniu Przykazánia iego. przetoż też te tám náyduiemy słowa Moyżeszowe/ do synow Jsraëlskich: Każdy z was niech sie boi Bogá swego: (bom ia Pan. Bog wász) Czyńćie Przykazánia moie; y Sądow strzeżćie; y pełńćie ie: ábyśćie mogli mieszkáć ná źiemi bez wszelkiego strachu/ y áby wam źiemiá rodźiłá swe owoce; kthorychbyśćie pożywáli do sytnośći/ nieboiąc sie niczyiego naiázdu. Boy sie Bogá twego: y drugi y trzeći raz Moyżesz powtorzył. Miłość tákże Bliźniego iásna iest/ w puszczániu wolnie Jmienia/ y w przywracániu Wolnośći. dla czego thez/ tymi słowy tám Pan Bog mowi: Nie zásmęcay Brátá twoiego; áni dręcz krewnego twego: im dáley będzie Jubileus; tym drożey kupisz: im bliżey; tym táńsza będzie Arendá; (bo

Miłość Bliźniego.

czás

czás zbierania pożytkow kupiß; nie Imienie na wieczność) Vbogi Brat twoy gdyć sie zaprzeda; niebedzieß go miał Niewolnikiem/ ale Robotnikiem tylko y Najemnikiem: w Rok Miłosciwy/ każdy sie wroci do Imienia swego/ y do Rodzaiu swego pierwßego. &c.

Tym sposobem Pan Bog vczył Bogoboynosci lud swoy/ przy onym też Jubileußu: ktory iż znaczył przyßłe rzeczy/ y Taiemnice Nowego Zakonu; przeto iuż koniec maia Ceremonie iego. Taiemnice kto chce poznać; ma pamiętać na one potrzebną Regułę v S. Augustina/ wielkiego a poważnego w Kosciele Powßechnym Doktora: ktory dobrze nas tego vczy; aby miedzy świętymi Znakami/ y Rzecza przeznaczoną/ Podobieństwo nieiakie było. Jako tedy na Miłosciwym Lecie Zydowskim/ Długi odpußczano/ z Niewoley wypußczano/ y Zapisy kasowano: także thez przez ten Miłosciwy Rok/ kthory nam Zbawiciel nasz kazał y dał/ bierzemy Odpußczenie Grzechow; a wybawieni z Niewoley Diabelskiey/ za zdrapaniem

Przez vstał Jubil. Zyd.

2. Taiemnice/ z Jubileusa Zydo.

Epist. 23. Li. 157.

Lu. 4. etc.

Colos. 2.

przećiwnego nam Chirographu / ku v-
traconemu Imieniu Rayskiemu y Nie
Galat. 4. bieskiemu / tákże też ku pierwszey Fami
liey sposobienia w Synostwo BOże /
Vtwierdzenie / z Imion Jubil. przywroceni bywamy. Na toć sie oglą-
dali LXX oni Wykładácze Starego
Zákonu; ktorzy ten Jubileus / y then
Rok Pięćdziesiąty / po Gręcku zowią
Rokiem Odpuszczenia / y z prostá á zgo
łá, Przeznaczeniem. Widzieli bowiem
oni; co znaczyłá Figurá. Dosyć iest ná
tym prostemu: iáko oná Wolność Cie-
lesna przeznaczyłá Duchowną: kthoby
chćiał dáley postąpić / y Táiemnicam
wszystkim pilniey sie przypátrzyć; zá Dá
rem onego / kthory Táiemnice Krole-
Mat. 11. lestwa swego obiáwia Pokornym / może
Ine Táiemnice. przyść ku temu. A bowiem y do tegoby
przyszedł; iáko przez on Rok Miłości-
wy / ktory przez trzy látá Zbáwićiel nász
kazał / á dnia szostego nam go spráwić
raczył / są nam odpuszczone X Talen-
tow; dáne są VII Swiątości / y VII
przy nich Dárow Duchá Swiętego: á
to sstáć sie niemogło / przed siedmią lat
Galat. 4. siedm kroć: tho iest / przed doskonałym

wypeł-

wypełnieniem czasu; y nie kthora ina Trąbá/ iedno Trąba Wodzow trzody y owiec Pańskich/ Trąba mowię Wodzow nászych, S. Apostołow/ po napierwszym obwołániu Pásterza dobrego Páná Christusá/ ten Rok Miłosciwy po Wszystkiey Ziemi ogłoszyłá; nie komu inemu/ iedno práwemu Jsráëlowi/ práwym Wiernym y Wyznawcom Bożym; á to/ począwszy od dniá L/ od dniá Swiątecznego. Pewna to iest/ z świadectwá Apostolskiego; iż wszystkie spráwy Stárego Zakonu, są Figurą Nowego: choćiaybyśmy wszystkiego my nierozumieli. Tenći napierwszy iest Wywod Jubileusá Páńskiego; ktory on nam opowiedał/ spráwił/ y dawał: Proroctwo mamy Esáiaszowe; á wykład Proroctwá v S. Łukaszá Ewángelisty. Abowiem gdy czytał te słowá Pan Christus/ z Xiąg Esáiaszá Proroká; Duch S. posłał mię kázáć Ewángelią vbogim/ vzdráwiáć sercá skruszone/ opowiedáć więźniom wypuszczenie, á ślepym wzrok/ wypuszczáć vłomne, ná Odpuszczeniu/ opowiedáć

Psal. 18. & cæt.

Act. 2.

1 Cor. 10.
Colos. 2.

2/ y 3 Dowod
Esaiæ 61.
Lucæ 4.

ná Odpu-

ßczeniu; i. ná Jubileußu.

Rok Páńſki przyiemny; po czytániu tedy tych ſłow Prorockich / thak powiedział Pan Chriſtus w Nazareth / w Kośćiele Zydowſkim: Dziś ſie wypełniło to Piſmo / w vßu waßych. A to y tu dał znáć Prorok; co ſie rozumiał on Jubileus Zydowſki / y komu ieſt pożyteczen. Abowiem kto Vbogim nie ieſt / áni Sercá ſkrußonego / y ktoby niechćiał z Jęctwá wyniść / Slepotą zgárdźić / y Vłomnośći ſwych wziąć vzdrowienie: ten o łáſce Miłośćiwego Roku Páńſkiego ſłycháć może; ále otrzymáć iey niemoże. Vbogi niema nic ſwego; nie podnośi ſie z Jáłmużny ludzkiey; łáknąc y prágnąc / náſycenia prośi; y w ſwych niedoſtátkach płácze częſto: tákżeć też Vbodzy Duchowni, nie ſwoie / ále Boże / Dobrá máią; z Miłoſierdzia nád ſobą Bożego, niemáią ſie pyßnić; prośić máią v Páná Bogá, záchowánia y przymnożenia Bogoboynośći; á niedoſtátki ſwoie / Grzechy y Vpádki ſwoie / máią záwżdy opłákáć. tákowi Vbodzy przymuią Ewángelią / y według niey ſie rządzą: ći máią Serce ſkrußo-

Wykład y komu ieſt pożyteczny Jubil.

Mat. 5.

Pſal. 50.

ſkruſzone y vniżone/ ſerce miękkie/ Wo- Eze.11,36
ley Bożey mieyſce daiące: ki do Nie-
wolſtwá Diabelſkiego / do Ciemnoſci
ſwych y Chorob pierwſzych / ták nierá-
dźi wracaią ſie; iáko on / ktory ſie plu- ,,
gáſtwem zmazał/ zdáleká ſmrod omija. ,,
Oſtátni Dowod Jubileuſá Páńſkiego, 4 Dow.
ziſzcenia Rzeczy ieſt: then iáko ieſt od
niego, we wſzyſtkiey Ziemi ludu w on Mat. 4.
czás Bożego, obwołány / Magdalenie &c.
y inym Pokutuiącym dány/ á ná Krzy- Luce 7.
żu S. iſtotnie ſpráwiony; z tego / com Mat. 27.
iuż powiedział/ káżdy może baczyć. przy &c.
ſtąpmyſz do drugiey rzeczy / y pilnie o- II.
báczmy; iáko roſkazał P. Chriſtus ſwoy Jubile-
ten Jubileus opowiedáć / y porządnie us Ko-
im ſzáfowáć. Dwie rzeczy tu wſpomi- ſcielny.
nam; Opowiedánie / y Száfowánie/ z
Roſkazania Páńſkiego obiedwie: y czy-
nię to dla tego; áby káżda rzecz ná ſwym
mieyſcu byłá/ y tym ſie łatwiey poięłá.
Abowiem kto w kupę hatli rzeczy roz- ,,
ne; ten dobrze vczyć niemoże. Ná Ka- ,, Opo-
zániu/ Jubileus Páńſki záwſze opowie- wiedá-
damy; á ná Krzćie/ y przy Spowiedźi/ nia y
tym Miłoſciwym Rokiem ſzafuiemy: Száfo-
wánia
roznoſć.

iest tedy nieiako rozne / y z strony cżá-
su / Przepowiadanie, od Szafowania /
Kazanie, od Krzczenia y Rozgrzeßá-
nia. Przepowiedánie Miłośćiwego
Roku Páńskiego, iest opowiedánie Od-
pußczenia Grzechow / przez Smierć P.
Christusowe / ludziom do Páná Bogá
nawroconym. bo ták roskazał Pan Ch-
ristus swym Apostołom; gdy do nich /
po swym Zmartwychwstániu / tymi sło-
wy mowił: Thak było trzebá ćierpieć
Christusowi / y dniá trzećie° zmartwych
wstáć; y być powiedáną w Jmię iego
Pokutę / y Odpußczenie Grzechow / ná
wßystkie Narody ludzkie / poczawßy
od Jerusalem: Bądźćieß mi świadká-
mi / w Jerusalē / y we wßystkim Zydo-
stwie y w Sámariey / y áż na koniec Zie-
mie: Jdźćie na wßystek Swiát; prze-
powiadajćie Ewángelią káżdemu stwo-
rzeniu etc. Thoć iest Roskazánie Pań-
skie / o Przepowiádániu Roku iego Mi-
łośćiwego: temu oni w then czas dosyć
czynili; gdy wyßedßy / nietylko w swych
personach / ale y w swych Namiast-
kach / wßedzie Ewángelią przepowiá-
dali.

PRZE-
powiedá-
nie Jubi-
leusa / co
Dowo-
dy.

Luc. ult.

ACT. 1.

Mar. ult.

Ibidem.

dáli. Abowiem wiek ſamych perſon A- Wykład
poſtolſkich, długi być niemogł: áni też
oni/ perſonami ſwymi/ wßędzie kázać
mogli. Winni ſą tedy przepowiedáć y Záwia-
Namiaſtkowie Apoſtolſcy ten Jubi- zanie.
leus Páńſki: Biádá im; gdyby go nieo- 1 Cor. 9.
powiádáli: á Szafowanie iego w czym SZAfo
ieſt; datem znáć wyżßey: iedno ieſt/ wanie
przy Krzćie; á drugie przy Pokućie: Jubile-
przy tych dwu Swiatoſciach Koſciel- uſa/
nych to bywa; przy ktorych Odpußcze- gdzie:
nie Grzechow bierzemy. Száfowánie Opiſá-
tedy Jubileuſu Páńſkiego ieſt dánie nie iego,
táſki Bożey: przez ktorą/ raz na Krzćie/
á bez liczby ná Pokućie/ zá przyſtoy-
nym przyprawieniem/ cżłowiek otrzy-
máwa Odpußczenie Grzechow: á to/ z
Záſługi Męki Syna Bożego/ y z mocy
Kluczow Koſcielnych. O Krzćie świe Dowo-
tym (iáko Pan Chriſtus kázał im ßá- dy:
fowáć; yiáko to zawżdy w Koſciele czy-
niono) iáſna ieſt rzecz/ y w Ewánge- Mar. ult.
liey/ y w Spráwách Apoſtolſkich: o Act. 2. etc.
tym tu nietrzebá więcey gadáć. Abo-
wiem ten náß Koſcielny Jubileus/ do
ktorego wßyſtkie rzeczy porządnie toczy-

my/ nie należy do Krzyżu; ale do Pokuty: przetoż też/ pilnie to obaczyć mamy; z kąd płynie ta moc Oyca świętego Papieża/ w Szafowaniu Jubileuszu Pańskiego. Moc Szafowania Miłościwego Roku Pan Christus swym dał Apostołom/ w onych poważnych swych słowiech: Zaprawdę wam powiadam; iż cokolwiek zwiążecie na ziemi/ będzie związano y w Niebie; a cobyście rozwiązali na ziemi/ y w Niebie rozwiązano będzie. także y na drugim mieyscu/ gdy iuż skutecznie te im moc podawał/ zá dániem Ducha S. przy Tchnieniu wi-
Mat. 18.
Ioan. 20. domym; Pokoy wam/ powieda: Jako posłał mię Oćiec; ia też was ále: Bierzćie Ducha Swiętego: ktorym odpuścićie Grzechy; są im odpuszczone: á ktorym zátrzymaćie; zátrzymane są. To do wszystkich Apostołow/ y przed Smier-
Mat. 16. ćią/ y po Smierći swoiey: do Piotrá też dwá kroć także/ Moc iemu osobliwą dáiąc/ tymi słowy mowił: Ja tobie powiadam; iżeś ty iest Opoka: á ná tey Opoce zbuduię moy Kościoł; przećiw ktoremu nieprzemogą y brony Pie-

kielne:

kielne: á tobie dam Klucze Krolestwá Niebieskiego: y cokolwiek zwiazesz ná ziemi / y w Niebie zwiazano bedzie; á cokolwiek rozwiazesz ná ziemi / bedzie rozwiazano y w Niebie: Pásze / Pietrze / Baranki moie; pás (mowie) Baranki moie; pás Owce moie. Atoż mamy Odźwierniego y Klucznika Niebieskiego / Owiec y Barankow iedney Owczarnie iednego Pásterzá: pewnie (iesli wierzymy słowom Syná BOżego) ten wnidzie do Niebá; komu Piotr otworzy: á przed kim on záwrze; niebedzie mogł tám wniść. Zámknione iest Niebo: trzebá do niego Klucza: á Kluczá do niebá nikt niema; iedno / komu go dał Pan Christus: á dał go Apostołom przy Pietrze / y sámemu z osobná Piotrowi. ktorego Klucza y Mocy sobie dáney iáko oni vżywali / y iáko tym Jubileusem Páńskim szafowali; niemoże być rzecz tayna Chrzescijanom wiernym. A bowiem wiele Wierzacych przychodziło spowiedać sie / y opowiedać sprawy swoie / dla tego; aby Grzechow Odpuszczenie od Apostołow odniesli: y

Ioan. 21.

Wykład

Vtwierdzenie.

Act. 19.

Paweł

1 Cor. 5. Páweł S. naprzod Związał / á potym
2 Cor. 2. zaśię Rozwiązał / onego Grzeßniká;
ktorego w Imię Páná Jesu Christá o-
sądziwßy / oddał był ná czas Szátáno-
wi; á potym zaśię obfite nań wlał Mi-
łośćiwe Láto. bo cokolwiek mu odpu-
ścił; odpuścił / w personie Páná Chri-
Władza stusowey. Tu iuż trzebá nam obáczyć /
y powá- y rozważyć / moc y zacność Stolice Pio
żność sto- trowey; kthorą Namiástkowie iego /
lice Pa- Rzymscy Papieżowie / porządnie trzy-
pieskiey. máią: przy tey Stolicy / ktorą też A-
postolską z dawná y stárzy Dokrorowie
zowią / osobliwa iest y byłá záwße Moc
ßáfowánia y rozdawánia JVbileusá
1 Dow. Páńskiego. Abowiem ieśli Pan Chri-
Luce 4. stus / Pásterz náß dobry / posłan był
przepowiedáć Miłośćiwe Láto: á ieśli
ten Vrząd / y tę Władzą swoię / wlał y
przełożył ná tego; ktorego Pásterzem
Ioan. 21. Báránkow y Owiec swych vczynił / y
Mat. 16. ktoremu Klucze Krolestwá Niebie-
2 Dow. skiego podał: nád to / ieśli przy Stolicy
Hieron. in Piotrowey w Rzymie / gdzie on z Páw-
Catalo. łem S. Męczeńską koronę podiął / y
Scrip. etc. Pawłá S. władza zostáłá; á drugie
Stolice

Stolice Apostolskie / (iako w Gręciey / Li. 101.
Andrzeiowa; w Asiey / Janowa; w In
diey / Thomaszowa; w Murzyńskiey zie-
mi / Matthęuszowa etc.) iuż vstáły: zá-
iste nikt iny / iedno ślepy á vporny Ká-
cerz / niebędzie chćiał przećiwić sie wła-
dzy Papieżá Rzymskiego / S. Piotrá
z Páwłem Namiastka pewnego. Vży-
wał tey Mocy swey wszędzie Piotr S: 3 Dow.
wszędzie on naprzod wystąpił / w spra-
wách Kościołá Páńskiego; y przy obie- Act. 1, 15.
ránia dwánastego Apostołá / S. Má- 2.
ćieiá; y ná Koncilium Apostolskim; y
ná pierwszym / dniá Pięćdziesiąte° / Mi-
łośćiwego Látá Kazániu y Szafowá-
niu. Doktorowie Chrześcijáńscy co trzy- 4 Dow.
máią o mocy Papieżá Rzymskiego; ná Li. 88 &c.
inych mieyscách / dostátecznie wywo-
dzę: teraz tego tylko dołożę; co w Rze- 5 Dow.
cżách pospolitych / dobrze stánowio- Podo-
nych / wszędzie sie záchowywa. Máiąc bień-
v nas swoię władzą Woiewodowie / stwo pię-
Stárostowie / Sędziowie / y ini Vrzę- kne.
dnicy Krolewscy: ále od Krolá máią;
y nierowną z Krolem maią. co gdyby
cáknie było; á gdyby rowną z Krolem
moc

moc mieli: coby z tąd vrosło? á co inego; iedno Niezgoda/ Niepokoy/ Sedicię/ Walki? etc. A ktoß to tak rozrządził/ w Rzeczach pospolitych? za nie Pan Bog? Każdy rząd, od Boga iest: sprawa to iest Boska. Potrzeba thedy iest iednego nawyżßego Sędziego/ w Krolestwiech Ziemskich: abysmy y żyli/ y dobra docześne trzymali/ w dobrym Pokoiu: á nietrzeba było Panu Christusowi, stanowić iednego Pasterza: abysmy/ w Zgodzie y w Jednosci Wiary żyiąc/ Zywot y Dziedzictwo wieczne osiegneli? O rozumie wielki piątey tey Ewangeliey! nazbyt zmędrzeli ći Nowowiernicy! A przetoß iesli P. Christus Pasterz przepowiedział Miłosciwe Lato; iesli też Piotra na swym mieścu Pasterzē stanowiąc/ y Klucze Krolestwa Niebieskiego iemu dáiąc/ swoy Vrząd y swą Władzą nań włożył: á iesli/ przy tym/ roskazał mu y Przepowiadáć y Szafowáć onym swoim/ kthory Wierzącym y Pokutuiącym sam rozdawał/ Miłosciwym Rokiem: z tąd iuż/ z tak iásnego Pisma Bożego/ prawdziwe bie-

Záwiązánie.

Zámknienie.

we będzie to Opiſánie Jubileuſá tego Koſcielnego; ktory od Piotrá Rzymſkiego / y od Oycá świętego Papieżá / do Kátholikow porządnie wychodźi: IVBILEVS eſt Prædicatio & Diſpenſatio Anni, Domino placabilis & accepti: in quo, Pauperibus & Contritis corde Captiuis, plenaria Debitorũ remiſsio donatur; Viſus cæcis redditur; confractorum Sanitas reparatur; in Familiam adoptionis Filiornm Dei, & ad recuperandam cæleſtis Paradiſi Poſſeſsionem, reditus patens efficitur: idq; tantum; quantum permittunt Claues Regni Cœlorum, et Theſaurus Meritorum Paſsionis Chriſti, Sanctorũq; eius. to ieſt: Jubileus ieſt Przepowiádánie y Szafowánie Roku / Pánu Bogu miłego y przyiemnego: ná ktorym / zupełne Odpuſzczenie Grzechow bywa dáne Vbogim Duchownym / y Skruſzonego ſercá Więźniom; Wzrok ślepym bywa przywrocon; vłomnych Zdrowie bywa náprawiáne; ku Fámiliey Synow Bożych / y ku Dziedźictwu Ráiu Niebieſkiego / przyſtęp miewamy: á to

Opiſánie Jubileuſá Koſcielnego.

wſzyſtko.

wszystko, tak dalece bywa dano; ile do-
puścić mogą Klucze Krolestwa Nie-
bieskiego / y Zasługa Męki Pańskiey z
Swiętymi iego. To Kościelnego Ju-
bileusu opisanie, iest iuż vtwierdzone
Pismem Swiętym / wyższey wyłożo-
nym: przetoż tu tylko namienię Dowo-
dy każdey cząstki Opisania tego. Ju-
Wykład y Dowody: bileus iest Przepowiadaniem; bo kazał
Pan Christus przepowiadać Odpu-
szczenie Grzechow wszystkim Pokutu-
Lucæ 24. iącym: iest Szafowaniem; bo dał Klu-
Mat. 16. cze / y moc Rozwiązania: a o Rokutym
&cæt. Miłościwym / ktorego Przepowiada-
nie y Szafunek Apostołowie maią /
Esaiæ 61. Prorok z Ewangelistą świadczy; iż iest
Lucæ 4. miłym y przyiemnym Panu Bogu. Ja-
ko też tu Odpuszczenie Grzechow bie-
rzemy / z Niewoley Diabelskiey wyr-
wani bywamy / Wzrok duchowny y V-
zdrowienie miewamy / Syny Bożymi y
Dziedzicami Krolestwa Bożego z no-
Leuit. 24 wu sstaiemy się; to wszystko / y w Figu-
Esaiæ 61. rze / y v Proroka / y w Ewangeliey / y
Lucæ 4. v Apostoła / iaśnie baczyliśmy: niemasz
Galat. 4. tu nic wątpliwości: na tym tylko na-
pilniey

pilniey báwią sie Theologowie; iáko
daleko zachodźić może władza Klu-
czow Krolestwá Niebieskiego / á iáko
tym Kluczom władzą więtszą dawa Za-
sługa Smierći Páńskiey y Swiętych ie-
go. Przy władzy tych Kluczow / o dwu
rzeczach Doktorowie Kościelni gadá-
ią; o odpuszczeniu Karánia zá Grzechy 2 rzeczy
Doczesnego / y Pokuty winney, w Ko-
scielnych Kanonach opisáney. te Ka- 1. Canonica Satisfactio.
nony iż są vczynione od Pásterzow Ko-
scielnych; bez wszelkiego wszystkich wąt-
pienia / zupełną moc ma Papież odpu-
szczáć opisáną w nich Pokutę: ale o Ka- Lit. 47. etc.
źni Doczesney / w ktorą Pan Bog Wie-
czne Karánie zwykł obrácáć / niemáła
iest gadká. Ktoć pilnie w to weźrzy / 2. Karánie doczesne.
co to iest; Jáko mnie posłał Oćiec / ia
też was ślę: y ono; Ja com dárował / 1 Dow.
w Personie Páná Christusowey dáro- zá Kaźnia Doczesna
wałem: y tho ieszcze; Damći Klucze
Krolestwá Niebieskiego: á do tey Mo- 2 Dow.
cy / od Syná Bożego dáney / kto to przy-
da; iż niewymowna iest y niezmierzona
Zasługa Smierći Páńskiey / á iż z niey
máią wszytkę moc wszytkie Swiątośći

Koscielne: kto tedy to wßystko v siebie vważy / rozbiera / y themu sie przypatrza; o Powadze y Mocy Stolice Apostolskiey / muśi ten coś osobliwego trzymać. ia záiste im pilniey w tho poglądam; tym więtßą władzą Oyca swiętego Papieżá wyznáwáć mußę: y niedźiwuię sie nic temu; iż Szátan / kthory czuie moc Klucza Niebieskiego / ná władzą Papieską nawiecey sie targą.

Wykład / y Vtwierdzenie;

„ Rad on da pokoy temu; co go nieboli: „ ale co go dociska: bárzoby rad ani słychał o tym. Poważność Krwie Páná Christusowey taka iest / dla złączenia w iedney personie Bostwá z Człowieczeństwem; iż malutka iey kropia (iako Klimuut Papież / w swym Jubileusu / przed 200 lat nápisał) dosyćby byłá vczyniła / zá odkupienie wßystkiego rodzaiu ludzkiego. á gdyż nie iedne kropia / ale tak obficie ią Syn Boży wylał; że od stopy nog do wierzchu głowy niebyło w nim zdrowia / á ostatek z otworzonego Boku wypłynęło: gdzieß sie ten Skarb / skarb nadrożßy / skarb Panu Bogu namilßy / gdzie wżdy podział?

In Extra. com. De Pœnit. & Remiß. Cap. 2.

Esa. 1, 53.

Ioan. 19.

dział: y maß być prozne y dáremne, ták
obfite Synà Bożego Krwie wylanie;
ponieważ ná iedney máley kropi / zá
Grzechy wßyſtkiego świátá / P. Bogu
mogło być doſyć: Jeſli troche Pienie- Mat. 25.
dzy / y máluśki Talent / dáie nam Pan Luc. 19.
Bog ku ßáfowániu; á nie ku chowá-
niu / áni zákopániu: á coż o tym ſkárbie
Zaſług Smierći Páńſkiey / Ciátá zá
nas wydánego / y Krwie dla nas wyla-
ney / bogoboyny Chrześćiánin ma ro-
zumieć: Gdzieß wżdy ieſt ten Skarb
zbywáiącey y obfituiącey Krwie Synà
Bożego; ktorą ſámą / nie Złotem / áni 1 Petri 1.
Srebrem / áni krwią Bydlęcą / rodzay
ludzki ieſt odkupion: Z tegoć rozważá- Záwia-
nia pilnego k temu przyßędł / w ſwym zánie.
Jubileuſie / tenże przerzeczony Papież;
iż ten Skarb obfituiącey Zaſługi Mę-
ki y Smierći Páńſkiey, do Kluczow
Kroleſtwá Niebieſkiego, ſtoczył: áby
ten / ktory ma te Klucze / zbáwiēnie tym
Skárbem ßafował; á z ſłuchnych przy- ..
czyn / czáſem cześć / á czáſem zupełnie / ..
Docześne Karánie zá Grzech, práw- ..
dziwie Pokutuiącym y Spowiedź czy- ..

 nącym

„ niącym miłosciwie odpuszczał. wszákże to/ co pisze o Karániu Doczesnym/ tak od niego (mym zdániem) przymowáć mamy; iáko/ co iest przystoyniey wierzyć Chrzescijáninowi. Ku temu też on przyłącza Zasługi naświętszey Pánny Máriey Bogorodźićielki/ y wszystkich Wybránych Bożych: y niema nikt/ powieda/ obáwáć sie tego; aby then Skarb miał być przebrány: ták dla nieskończonych (iákosmy okazali) Zasług PAná Christusowych; iáko thez przeto: iż im więcey ludźi/ zá szafowániem Miłosciwego Roku/ bywáią przyćiągáni ku Spráwiedliwosci y Bogoboynosci; tym też więcey przybywa Zasług spráwiedliwych ludźi. O Zasługách tu nászych/ y Swiętych w Niebie; iáko są zgodne z Pismem/ á iáko pospolite to iest słowo v stárych Doktorow; ná inym mieyscu/ wypisałem dowodnie: tu tylko ná tho odpowiem/ ym nakrocey być może; iáko wszytkie Zasługi swym Swiętym P. Bog zápłáćił/ á przedsie są thez y nam pożyteczne. O Zasługach tu mowimy Vczynkow Chrzescijáńskich; nie Zydowskich/

Piè creditur.

3 Dow. 3 Zasług Swiętych.

Spárćie Lic. 71. etc.

Zasługi Swiętych, y nam są pożyteczne.

wſkich/áni Pogáńſkich/áni Kácerſkich: o thych Zaſługách onych Wybránych mowimy; ktorzy/ po Vſpráwiedliwieniu ſwym/ ſą práwymi y żywymi Członkámi Głowy ſwey / Páná Chriſtuſá, Syná Bożego. Abowiem to wiemy dobrze / y wiedzieć mamy / z Piſmá Bożego: iż gdy Członki Páná Chriſtuſowe co dobrego czynią/ álbo też ćierpią; on w nich y czyni / y ćierpi: on / iáko Głowá Ciáłá iednego; á Wybráni Boży / iáko Członki tegoż Ciáłá. Z tądći beſpiecznie śmiał mowić S. Páweł / Wielki Apoſtoł PAna Chriſtuſow: Już nie ia żywię; ále żywie we mnie Chriſtus: nie ia robię; ále łáſká Boża zemną / y moc JEſuſá Chriſtuſá we mnie. etc. A ćierpienia Swiętych co ſie tycze/ w ktorych ſam Pan Chriſtus ćierpi: nie iegoć ſámego Sáweł prześládował; ale Swięte y Wybráne Boże: á wżdy ták Pan Jeſus; Czemu/powieda/ Saule / prześladuieſz mię? iemu czynimy; co iednemu z Málutkich iego czynimy: y ná Sądzie oſtátecznym/ do teo ſie on przyzna. Pátrzże; iáko tenże/

Rozdział.

1 Dow. Członki z P Chriſtuſem Ciáłá iednego.

Galat. 2.
1 Cor. 15.
Coloſ. 1.

ACT. 9.

Mat. 25.

ktory czuł w sobie Pana Christá żywiącżego y czyniącego / czuie thez y śmie wyznáwáć w sobie ćierpiącego! wielkać to! słuchay iedno. y coś więtßego ießcże Apostoł przykłáda: co gdyby powiedał Papież; vkrzižowálibj go (gdiby mogli) wßyscy dźisieyßy Nowowiernicy. Coß to tákiego? niechay iedno vßymá słucháią: vsłyßą. Abowiem ták / o Mękách swych / S. Páweł piße: Ja
Colos. 1. Páweł / sługá Páná Jesusow Christusow / wesele sie w Mękách moich; zá was. Jáko / Páwle; ty zá nas ćierpiß? A to / mowi / wypełniam; co niedostawa do Mąk Páná Christusowych. A iákoż tho? w Ciele moim / powieda. Zá kogoß wżdy? zá Ciáło iego; ktore iest Kosciol. Otoß y Páweł S. ćierpi / w Ciele swoim / zá Kosciol Páná Christu
,, sow / dla tey przyczyny; iż Głowá / w ie-
,, dnym Ciele będąc / przy Członkách swo
Záwiązánie. ich ćierpi. Pátrzmyß iuż / co zá tym poydzie. Abowiem iáko Zasługi Páná Christusowe, y Zapłáte máią; (bo dla te-
Philip. 2. go / ná imię JESVS kłánia sie káżde koláno) y nam są pożyteczne: tákże

też

też Zasługi Swietych, y im sámym są odpłatne; y nas/ w iednym Ciele z nimi będących/ á w Swietych Obcowániu z nimi trwáiących/ pewnie ratuią. bo iednego Ciáłá będąc z swą Głową/ iáko w niey żywią/ w niey dobrze czynią/ y z nią cierpią; ták też w niey/ y z nią/ sobie y nam zasługuią. Aza nie wßyscy/ ktorzy się krzćimi/ Pánem Chrystusem odziewámy się? w tego iż się nieobłokł Zyd/ áni Turek; inßa iest spráwá dobrych iego Vczynkow. Máiáć ludzie Sprawiedliwi zapłátę swey Sprawiedliwości/ ná tym świećie; á przedsię/ dla dziesiąci Sprawiedliwych/ wielkim Miástom zwykł P. Bog przepußczáć: przeczby też/ w Krolestwie Niebieskim/ gdzie siebie samego P. Bog swym Wybranym dáie/ to tákże być niemiáło? Trzebáć się báć/ z iedney strony/ Pychy; ále też y niewdzięczności/ z drugiey strony/ trzebá się wiárowáć. gdybyśmy sobie te Zasługi/ y wielkie Zasługodpłaty/ chćieli przypisowáć; byłáby to Pychá: tákże gdybyśmy nieznali wrácżenia Chrześćiáńskiego/ dla Syná Bożego

Vtwierdzenie. Galat. 3. 2. Sow. Gene. 18. Spárcie

go Páná Christusá; wielkaby teß tho
Zámknienie Kaźni Doczesney.
byłá Niewdzięczność. A przetoż nie-
dármo Kościoł Powßechny złącza Za-
sługi Swiętych z Zasługámi Páńskimi;
iáko Głowy z Członkami / w iednym
Ciele: y przy Száfowániu Miłosciwe-
go Látá / z Zasług Smierći Páńskiey,
y Swiętych Bożych przy Pánie / dobrze
nam dáią zupełne Odpußczenie Grze-
chow ći; ktorym są dáne Klucze Kro-
lestwá Niebieskiego. Jesli iedná kro-
piá Krwie Páńskiey droższa iest / nad
Grzechy wßystkiego świátá; á wylanie
iey obfite, prozne nie iest / áni ma być;
y iesli może być tá obfitha Zasługa Mę-
ki PAńskiey nam vdzielona / za mocą
Kluczow KRolestwá Niebieskiego /
Piotrowi osobliwie dánych; a do tego /
ták przez się drogiego Skárbu / bywa
też przydána Zasługa wßytkich Swię-
tych: iesli / mowię / prawdá tho iest; y
zbywáią Zasługi / y niedármo zbywá-
ią / y Kluczmi Koscielnymi mogą być
nam vdzielone: zá tą gruntowną praw-
dą łatwie to poydzie; iż ná Miłosciwym
Lećie / tym Chrześcijánom / ktorzy ser-
cá swo-

cá swoie do tego przypráwiáią/y Kaźń Docześna wßytká może być odpußczona. Pokutą naßą/ Posty/Modlitwami/y Jałmużnami/y dobrowolnymi/ y kthora nam bywa od Kápłanow ná Spowiedzi dána/Spráwiedliwość Bożą vbłagamy; dla odpußczenia Kaźni Docześney: tá Pokutá iż nam bywa odpußczoná/przez Miłościwe Láto/przez moc Kluczow Krolestwá Niebieskiego/ z obfitości Zasług Głowy y Członkow; Kaźń też Docześna (gdy będziemy do tego sposobni/zá vniżonym y práwie skrußonym sercem) może nam być odpußczoná. A wo to wßytko dáie nam Papież/ná Miłościwym Roku; cokolwiek dáć może: wiele mogą Klucze Krolestwá Niebieskiego/ zá obfitym wylaniem Krwie Páńskiey: bez wßelkie° wątpienia/z mocy sobie dáney/Pásterzem będąc Kościelnym y Namiástkiē Páńskim/ wielkie łáski z Stolice Apostolskiey nam vżyczyć może. my thylko słuchaymy; kogo nam P. Christus słucháć kazał. a niegardźmy nigdy tymi; ktorymi ktoby gárdźił/gárdźi sámym Bogiē.

4 Dow. Lic. 54.

Lucæ 10.

O Spowiedzi ktorą czynimy do Páná Bogá / do Swiętych y Angiołow iego.

ACzkolwiek práwemu Katholikowi to należy / wszytko trzymáć z Kościołem Powszechnym; choćiay żeby czego nierozumiał / áni mogł dáć gruntownj powszechnego zwyczáiu Wywod: wszakże kto może przyść ku temu; aby y rzecz rozumiał / y przyczynę spraw Kościelnych wiedział; bárzo to chwalimy. Milsza to bywa każdemu: gdy nie tylko wie / iż ták dobrze; ale też / przecz ták dobrze. Przetoż áby y prośći wiedzieli; dla czego spowiedamy sie Grzechow nászych / y Angiołom / y Swiętym / Bliźnim nászym naczelnieyszym:

k uin-

ku inßym rzeczam potrzebnym / chćiałem też te quęstią tu przydać.

Spowiedź / ktorą do PAná BOgá czynimy / nic inego nie iest; iedno Grzechow naßych / ktorymi Pana Boga obrażamy / żałobliwe przed nim wyznanie; y pokorne odpußczenia ich żądanie. także thez przed Angioły BOżymi / y przed Swiętymi iego / Grzechy naße wyznawamy; y oto / aby nam przewinienia náße odpuścili / przy Pánie Bodze prośimy. Atoż wßytka rzecz do tego sie stacza: iesli my przećiw sámemu tylko Pánu Bogu grzeßymy; czyli też náprzećiw Angiołom / y Swiętym: a iesli tak / iáko Paná BOga / wyznániem Grzechow náßych mamy też Angioły y Swięte przepraßáć. Zaiste dwie te rzeczy záwżdy idą z sobą; kogoś Obráźił / tego (abyć odpuśćił) Przeproś. my tedy ieśliż y Angioły y Swięte obrażamy / przećiw PAnu BOgu y przećiw nim grzeßąc; słußnie też / Grzechy naße ná Spowiedźi wyznawáiąc / mamy sie iednáć z nimi. Toć prawdá; inßa iest Stworzyćiel / inßa, Stworzenie: ále iednak

Opisánie Spowiedźi.

Quęstia.

Wykład

,,

,,

Spárcie

zá tym

zá tym to niepoydźie; abyśmy niemieli y przed Stworzeniem BOżym / BOże Przykazania przestępuiąc / Grzechow naßych wyznawáć / y odpußczenia prośić. Abowiem pewna to iest / y z Pacierzá; iż iedna iest wola Boża / z Angioły y Swiętymi iego: co chce Pan Bog; to y oni: co Pána Bogá obraża; to y Angioły / y Swięte: co sie onemu podoba; to y tym / ktorzy wolą swą doskonale iuż podddali Woley Bożey. Jeslić ná tym świećie / nieuczćiwość Boża y przestępstwo Przykazania iego obrażáły y obrażáią ludzie świethe: daleko więcey / w Niebie. A przecż tu obraża Chrześciiány Bogobone; co sie niepodoba Pánu Bogu? iż sie z Bożą Wolą zgadzáią / y wßystko serce swoie pod nie poddáią, áza nie więcey ták iest / w Niebie? Czemuß niemaß sie spodziewáć / przy Pánie Bodze / Angiołom y Swiętym iego; gdyżeś / przy Panie Bodze / Angioły y Swięte iego obráźił? y nie wielkaß Pychá tho iest / niechćieć przeprośić Mießczanina Niebieskiego; przećiw ktoremuś wystąpił? Odłącż wolą Angelską

1 Dow.

Vtwierdzenie.

Záwiązánie.

gelską y Swietych od Woley BOżey:
niebędzieß ſie im ſpowiedat: á ieſli tego
vczynić áni śmiesz áni możeß; wyzna-
wayże Grzechy twoie / przed Panẽ Bo-
giem naprzod / potym też przed Angio-
ły y Swietymi iego: ieſli chceß być Po-
kornym Chrześcyáninem. Ku temu ie- 2 Sow.
ßcze / w wielu rzeczach my cżęſto obra-
żamy Angioły y Swiete BOże: przed
ktorymi daleko witcey winniſmy ſie ſpo 1 otwier
wiedać; niżli przed Bráćią naßą / ná dzenie.
tym świecie. bo oni ſą zacnieyßy; niżli
ći: oni niegrzeßą nigdy; á ći cżęſto.
Przepraßaß tedy Bliźniego / ná ziemi
grzeßnego: cżemu nie wiecey onych / w
Niebie / iuż Błogoſławionych? ázá y
to nie Pychá; gdybyś tego cżynić niech-
ciał? Dat nam P. Bog Angioły Stra- 2 otwier
żą naßą: y Angiołow / gdzieby co nie- dzenie.
przyſtoynego było / wſtydźić ſie mamy. 1 Cor. 11.
przetoß gdy cżęſto ich od ſiebie odpę- Záwia-
dzamy / grzeßąc; cżęſto odwracamy / nie zánie.
przyſtoynie y nieucżciwie ſie ſpráwuiąc:
iżali niemamy Grzechow y Wyſtępkow
naßych, przed nimi wyznáwáć? Jáko Spárcie
oni tu ſą przy nas / tu nam ſłużą / tu Li. 203.

Boże

Boże Poselstwá sprawuią; á przedsię stoią przed Panem Bogiem: na inym mieyscu/ gadáło sie o tym. zaiste wiedzą y widzą ci wszystkie spráwy nasze; ktorzy w wiecznych y nieodmiennych (iáko S. Augustin przypomina) Vstawách Bożych/ y tho co ma być/ wiedzą y widzą; á Pana BOgá/ nie z słow brzmiących/ ale przez sámę obecność nieodmienney Prawdy/ vczą sie znáć. Toż thez rozumieć mamy o Swiętych; ktorych Wiadomość y Mądrość (według świádectwá tegoż Doktorá) zupełna y doskonáła iest w Niebie. Abowiem iesli co/ powieda/ przeto Prorocy wiedzieli; iż był Pan Bog (pod iákążkolwiek miárą był) w ich sercách: iákoż wiedzieć niebędą Swięći; gdy P. Bog wszystko będzie we wszystkich?

De Ciuit. Dei, Li. 9 Ca. 22; & Lib. 11, Cap. 29.

Li. 21, Ca. 9; & Lib. 20, Ca. 22.

[Si Prophetæ nosse potuerunt, per hoc; quód erat Deus, quantulumcunq; erat, in eorũ mentibus: quomodo Sancti nescient; quum DEus erit omnia in omnibus?] A za niewiemy; co P. Bog swym Miłośnikom nagotował? nie to/ co słychamy; ale/ czego niewymyślimy.

1. Cor. 2.

Wie

Wie tedy Angioł / y Swięci, Angiołom iuż podobni, wiedzą to; gdy ich obrażamy: przetoß potrzeba ich odpráßać / y Grzechy naße przed nimi wyznáwać. Jako wielce / y wiele / ich obrażamy; trudno to nam wiedzieć: iż obrażamy / przy Pánie BOdze záwżdy / á czásem też z osobna; o tym pewnie wiemy / y wiedzieć mamy. A przetoß nie bez przyczyny / on Máłnotrawny Syn ták swoy Grzech wyznawa: Oycze / zgrzeßyłem przećiw Niebu / y przed tobą. ná ktore słowá thák nápisał Bedá: Zgrzeßyłem przećiw Niebu; to iest / przed Duchámi Angielskimi / y Dußámi Swiętymi; ktorzy są Stolcem Bożym: [coram Spiritibus Angelicis, Sanctisq; Animabus; in quibus Sedes est Dei.] á przed tobą; tho iest / w skristosci sumnienia mego; do kąd oczy sámego Bogá przenikáć mogą. Tákći Niebiosá często wykłádáią Doktorowie Chrześćijáńscy: w thych Niebiesiech / to iest / w Swiętych swoich / o Niebie napilniey (poki thu ná świećie byli) myslących / á theraz iuż istotnie wzgorę od ziemie podniesionych /

Záwiązánie.

3 Dow. Lucæ 15.

Vtwierdzenie.

Augu. in Ps. 18. etc.

nych/ kocha sie Pan Bog; y w nich mie
ßkaiąc (co y w Paćierzu wyznawamy)
Záwiá= on sam przebywa. przetoß ktho grzeßy
zánie. przećiw Panu Bogu; y przećiw Nie=
biosom/ w ktorych on iest y mießka/ ten
grzeßy: thák/ iáko on/ Marnotrawcá
4 Dow. Pokutuiący ná sie wyznał. Jesli thá
Spowiedź/ ktorą Panu Bogu czyni=
my/ niekáźi społecznego wyznawania
Iacobi 5. Grzechow przed Brácią náßą; y Ja=
kub S. roskázuie nam to czynić: daleko
więcey nieskáźi tego; iż przed Mießczá=
ny wiecznego Krolestwa Niebieskiego/
y przed Przyiaćioły Bożymi / Grzechy
Wykład náße wyznawáć chcemy. Mowić thák
Psal. 50. Prorok; Tobie sámemu Boże/ zgrzeßy=
łem: ále tho słowo/ Sámemu/ tak nie=
wyłączą Angiołow y Swiętych; iáko/
ná tym świećie/ Bliźnich, y Siebie sá=
1 Dow. mego. A za niezgrzeßył Dawid naprzod
Wykłá= przećiw włásnemu Ciału swemu: bo
du: ktokolwiek nieczysty Grzech czyni; prze=
1 Cor. 6. ćiw włásnemu Ciału (thák S. Paweł
piße) grzeßy: y Dußy dostaie sie przy
tym: gdy sie máże przybytek Ducha
Swiętego; á z Członkow Páná Chri=
stuso=

ſtuſowych / cżłonki ſtawáią ſie Nie-
wiaſty nierzadney. Potym zgrzeßyt też
Dawid / á bárzo zgrzeßyt / náprzeciw
Vriaßowi / cnemu á dobremu Ryce-
rzowi / y bogoboynemu Bliźniemu swe-
mu: y Cudzołoſtwē / y Mężoboyſtwem /
przeciw iemu zgrzeßyt. cżemużby ſie
przeć miał tego? przeczby nie zupełną
cżynił Spowiedż? Onego tedy potrze-
ba ieſt nam wykładu / do tych ſłow Pro
rockich; ktore v Doktorow ſtárych náy-
duiemy: á tych nowych wymyſłow áni
ſłuchać mamy. bo dla thego (według
ſtárych Doktorow) Krol Dawid Sa-
memu Pánu Bogu zgrzeßył; iż to / cże-
go niewiedzieli ludzie / Pan Bog ſam
wiedział; iż nikt iny / iedno ſam PAN
Bog / ani ſłußnie go ſkárać / áni doſtá-
tecżnie vleczyć niemogł. etc. Bárzo wie
le ieſt świadectwá o tym / w Piſmie;
iáko my nie ſámemu tylko Pánu Bo-
gu / ale thęż y przeciwko Bliźnim náſ-
ßym / cżeſtokroć grzeßymy: y przetoß
nie przed ſámym Pánem Bogiem Grze-
chow ſie ſpowiedamy; ale też przed Brá
cią náßą to wyznawamy / y z vniżeniem

2 Sow. 2 Reg. 11.

Záwia-
zanie wy
kładu.

Auguſt in Pſal. 50; Ambr. Ca. 9, in Apol. Dauid; Hier. ad Ruſticum.

5 Sow.

odpuszczenia prosimy. Wziął był Abimelech żonę Abrahámowi: Pismo ſ. wſpomina też tám Grzech / y naprzeciwko Pánu Bogu / y náprzeciwko onemu Sł. Oycowi. Bracia Jozephá zaprzedawſzy / Boże Przykazanie przeſtąpili: a wżdy w Piſmie / te náyduiemy ich Spowiedź: Słuſznie to cierpimy; iżeſmy przeciwko Brátu náſzemu zgrzeſzyli. iżalim ia (tak powieda Ruben) wam niemowił; Nie grzeſzćie náprzeciw Dziećiećiu? W piſánym theż Zákonie / przy przeſtąpieniu Przykazánia Bożego / wſpomina Moyżeſz zgrzeſzenie przeciw Bliźniemu; y każe za tho doſyć iemu vczynić: á Sául / Krol Pánu Bogu niepoſłuſzny / ták przed Sámuelem Prorokiem ſpowieda ſie Grzechu ſwego: Zgrzeſzyłem; iżem przeſtąpił Roſkazánie Páńſkie / y ſłowá twoie. ktory Saul gdy też chćiał zábić Dawidá / nad zákázánie piątego Przykázánia BOżego; według mądrych ſłow Jonátaſowych / grzeſzył Krol y przeciw Studze ſwoiemu / y naprzeciwko Krwi niewinney. Aza nietylko Heli Kapłan /

Gen. 20.

Gen. 42.

Num. 5.

1 Reg. 15.

1 Reg. 19.

2 Reg. 2.

Káplan / ále thez y Salomon Krol / 3 Reg. 8.
dwoiego Grzechu niewspomináią; prze-
ćiwko Bogu / y przećiw Bliźniemu?
iáko Miłość, dwoiá iest; ták thez y „
Grzech. Y v Prorokow to naydziemy; „
czego tu bronimy: do Krolá Sedechi-
aßa ták mowił Jeremiaß: Cożem zgrze- Hier. 37.
ßył / Tobie / y Sługom twoim / y Lu-
dowi twemu; iżeś mię do ćiemnice wsá-
dził? Ale co trzeba wiele o tym mowić;
gdyß iásna iest Ewángelia? Abowiem
P. Christus káże pierwey Brátá prze- Mat. 5.
prośić; niżlibyś dar twoy ná Ołtarz
miał ofiárowáć: á o Grzechu Brátnim Mat. 18.
náprzećiw nam / nietylko dał Náukę
potrzebną; ále też y podobieństwo strá-
ßliwe przyłożył. widźimy / iáko tám pa-
da y Sługá przed Panem; y Sługá
przed Sługą: á nie to Pádnienie; ále
wielką Nielutość / gáni w Słudze P.
CHRistus. Coż może być iásnieyßego Rozwa-
nád to? izali niebywamy winni / ták Pá- żánie.
nu Bogu / á naprzod y nawiecey iemu
á przy tym thez Bliźniemu náßemu?
izaß niemamy znáć Win náßych / y pro-
śić odpustu / naprzod od Páná Boga:

potym też od Braci naszey? Ták tego chce po nas Pan Bog; iż/ poki niestánie sie dosyć Bliźniemu/ niechce ani pożrzeć na nas: y przetoż niema sobie nikt lekce ważyć Grzechu naprzećiw Bliźniemu/ choćiay iednego Páná Słudze. A iesliż káżdego człowieká winnismy przepraszáć/ Grzech nász wyznawaiąc/ y odpuszczenia prosząc: dáleko więcey Bráćią nászę/ wierne Chrześciiany. bo náprzećiwko tym kto grzeszy; przećiw Pánu Christusowi grzeszy: ták o tym Dekret vczynił S. Páweł. Nie dźiwuy sie temu Dekretowi: pámiętay; co to iest/ Członkiem być Páná Christusowym. á coż/ być Mieszczáninem Niebieskim; być iuż prawie Synem Bożym/ y z PAnem Christem w Niebie dziedźiczącym! O nieznośna Pycho Luterska; ktora sie wznaszasz náprzećiwko Przyiaćielom Bożym. przecż ták iedźiesz ná Swięte; á przy Swiętych/ ná Angioły? Grzeszysz ty; (pytam ćiebie/ nowy Ewangeliku) czyli nigdy nie grzeszysz/ przećiwko Angiołom y Swiętym? śmiey mowić/ nadęta Pycho: Nie

Mnieysza.

1 Cor. 8.

Rozważánie.

1 Cor. 12.

Eph. 5, 2.

Rom 8. &c.

Ioan. 15.

Iaco. 2.

grzeszę:

grzeßę: vźrzyß/ czego ćię ta Pychá domieśći. á ieśli grzeßych; iákoż y teraz/ gdy śie im nie Spowiedaß/ grzeßyß: przeczże Spowiedáć śie im niemaß? Czyniß to/ ná tym świećie/ przed Brátem y Bliźnim twoim grzeßnym: przecż niechceß czynić przed onymi; ktorzy iuż nigdy niegrzeßą/ á PAná BOgá obliczym w oblicze widzą? Vmarli są; powiedaß. Aza ten vmarł; ktory w Pánie Bodze/ y z Pánem Bogiem/ wiecżnie żywie y kroluie? O vczeni nowi Theologowie! A przethoż káżdy człowiek Chrześcijáńſki ma to wßyſtko wdzięcżnie przymowáć; co mu podaie Kośćioł Powßechny: iáko ná inych wßyſtkich rzeczách/ choćiay śie im Nowowiernicy przećiwią/ nic śie niemyli; ták też ná Spowiedźi/ przy Pánie Bodze/ do Angiołow y Swiętych. Dawne to są zwyczaie powßechne: okazuie to y ta Spowiedź Kapłáńſka; kthorą przy Mßy/ przyſtąpiwßy do Ołtarzá/ zwykli czynić. Jlekroć Páná Bogá gniewamy; Angioły też iego y Swięte/ dla iedney z nim Woley/ przy nim záwße gniewamy; á

Mnieyßa. 1 Ioan. 1, 3 1 Cor. 13.

Spárcie

Zámknienie/ z Dowodem 6.

my: á nádto / iáko Bliźnie y Bráćią náſzę tu ná świećie cżęſto obrażamy; tákże też / á dáleko ćiężey / y chcąc, y niechcąc podobno / obrażamy Swięte ono Zgromádzenie w Niebieſiech. Rozgniewawſzy Brátá / korzymy ſie przed nim; y dla Páná Bogá / áby nam odpuſcił / prośimy: więtſzego trzebá ieſt vniżenia przed onymi; ktorzy Páná Bogá w Troycy iedynego / w niewymownych á nieogárnionych roſkoſzach Błogoſłáwieńſtwá Niebieſkiego vſtáwicżnie chwalą. iemu niech będzie cżeść y chwałá / w Swiętych y w Angielech iego / ná wieki wiekom; Amen.

Tego Liſtu Láćińſkiego Summá.

1. TRzy rzecży ſą oſobliwe / w tym moim Liſcie Láćińſkim. Naprzod to iáſnie wywodzę; iż ći

nowi

nowi Ministrzy / kthorzy Kapłany będąc żenią sie / niemogą być Posły Bożymi. iákowy był Marćin Luter / nietylko Kápłan / ále y Zakonnik / napierwszy dźisieyszych Nowowiernikow oćiec. Potym też dowodnie thego potwierdzam; iż Sluby wszystkie / Panu Bogu vczynione / do śmierći maią być chowane. Nakoniec to pokazuię; ná co ten / ktoryby myslił do Nowowiernikow przystáć / ma sie pierwey pilnie oglądáć. przy czym wypisałem gruntowną Confessią S. Augustina / o prawym Kosciele Páná Christusowym; á o prawym Kośćiołá tego Pasterzu / iasne thez Wyznánie Hieronymowe y Augustinowe. Kto po Láćinie vmie; niech przeczyta: zechceli wierzyć Pismu iásnemu / y pewnym Dowodom naprzednieyszych Doktorow Koscielnych; vzna Prawdę.

2.

3.

B. HERBESTVS, C. E. POSNANIENSIS CONCIONATOR, F. CVIDAM APOSTATÆ G. & M. & P.

QVANTVM DOLOREM EGO capiam ex ista tua Apostasia, amice & frater in Christo charissime; Deus ipse, qui renes & corda scrutatur, est mihi testis: magnus profectò est meus hic dolor & mœror. Cùm enim omnium animarum interitus deplorandus est nobis: tùm maximè illorum hominum; qui nobis aliquo necessitudinis, familiaritatisue, uinculo fuere coniuncti. Ac te quidem ego propterea singulariter amabam: & quòd amans sum omnium Fratrum, in paupertate uoluntaria Deo seruientium: & quòd eiusdem patriæ filium, cuius ego sum, te esse dicas; & quòd modestiam nobis tu quandam ipso uultu præ te ferre uidebaris. Cur ergo non doleam; te, præter omnem spem, amisso? Cur de salute tua, quam (nisi recipiscis) perdidisti, non sim sollicitus? non modò te; sed ne proximum quidem meum amarem: si nullum

si nullum mœrorem habeam, ex eorum fratrum interitu; quos istæ recentes Sectæ in æternum exitium præcipitant. O si cogitare uelis serió; quid reportent omnes Apostatæ ex Iudicio Christi: profectó, dum tempus est, propositum istud tuum facilé mutares; teq; Patribus & Fratribus tuis, quorum factus es desertor, iterum adiungeres. Si tibi non obtrudetur muliercula, sub nomine uxorio; certior salutis tuæ spes apud nos manebit: sin scorto (uxorem nanq; Monachus nullo modo habere potest) alligaberis; de spe decidimus. Per Deum itaq; immortalem te rogo atq; obtestor; ut tui ipsius misertus, & horribilis æternæ mortis memor, de salute tua prudentiorem suscipias cogitationem. Nam ubi tu aliquando legisti, licere Monacho ducere uxorem? quæ Lex, in Ecclesia Dei, ulli hominum hoc permisit unquam? Sed nondum hoc à te factum est. Rectè: Deo sit gratia. Vbi itaq; legisti; licere, sine iactura salutis, Vota Monastica temerare? Scimus, fecisse hoc Lutherum; quod nullo unquam seculo, in Ecclesia Christi, auditum est: Monachus Virginem, Christo consecratam, in suum thalamum induxit: factum hoc esse, audenterq; factum, diffitetur nemo: sed non de facto ipso; uerùm, recténe sit factum, inter Hæreticos atq; Catholicos disceptatur. Iudicatus iam est iustissimo Christi Iudicio Apostata Monachus, idemq; uxorius, Martinus Lutherus: auertat hoc Deus ab omnibus hominibus; quod ex illo Iudicio iste

Audax seculus Lutheri.

reportauit. Quod enim facinus ille patrauit; contra omnes Leges, & diuinas & humanas, admissum est. Nonne damnauit Apostolus Viduas, quæ, postea quam se Deo deuouerant, Coniugium expetebant?

1 Ti. 5. „ Adolescentiores Viduæ, inquit, quæ Luxuriatæ in
„ Christo nubere uolunt, habent Damnationem; quia
„ primam Fidem irritam fecerunt. Si damnatur Vidua, Voto facto uolens nubere: nonne multò magis Presbyter, idemq; Monachus? Audi; quid de hoc Apostoli decreto, ueteres sentiant: inuenies apud Ambrosium,
„ post Professionem Vitæ fieri obnoxium Damnationi;
„ qui ab hoc declinat, quod rectè fecerat: punendus erit, nec ad Veniam debet pertinere; qui à primordio infidelis inuentus est. Et Diuus ipse Chrysostomus istas Viduas, quæ Christo in Viduitatis Professione consentiunt, illiq; se deuouent, propterea Damnationi obnoxias esse scribit; quòd contra Veritatem mentitæ,
„ Christum irritauerunt, & Fœdera uiolauerunt. Re-
Lib. 1. „ ctè ergo Hieron. contra Iouinianum, ita scribit:
„ Virgines, quæ post Consecrationem nupserint, non
„ tam adulteræ sunt; quàm Incestæ: illa Virgo, inquit,
„ quæ semet Dei cultui dedicauit, si nupserit; habebit
„ Damnationem. Quia primam Fidē irritam fecit. Si autem, hoc de Viduis dictum, Iouinianus obiecerit: quantò magis de Virginibus præualebit; quum etiam his non liceat, quibus aliquando licuit? Iamne Vides, Frater; quantò magis hoc de Sacerdotibus & Monachis

nachis prævalebit? Consentiunt cum hoc decreto Apostoli Pauli; quæ de Apostolo & Euangelista S. Mattheo narrat Abdias, Babylonis Episcopus' à Simone & Iuda Apostolis ordinatus, qui & ipse uiderat oculis suis Dominum. Rex enim Hyrtacus quum Lib. 7. uellet uxorem accipere Ephigeniam, iam Deo dicatam, Virginibus ampliùs quàm CC. præpositam, & quæ de manu Apostoli sacrum uelamen acceperat; (omnia hæc uerba' ipsius ABDiæ sunt, eiusq; latini interpretis' Iulij Africani) uirginem itaq;, Domino consecratam, quum uellet Hyrtacus iungere sibi Connubio; post longum de Matrimonij laudibus Sermonem, sic ad extremum Apostolus alloquutus est Regem: Si desponsatam Regis, seruus Regis usurpare audeat: non solùm offensam, sed etiam crimen tam grande incurrisse dignoscitur; ut meritô uiuens tradatur flammarum incendijs: non ideo quidem, quia duxerit uxorem; sed quia Sponsam Regis sui accepisset: ita etiam tu, ô fili charissime, Rex Hyrtace, (sciens; Ephigeniam, filiam Regis decessoris tui, Sponsam Regis cœlestis esse effectam, & sacro Velamine consecratam) quomodo (quæso) poteris, Sponsam potentioris te tollere, & tuo eam Matrimonio copulare? Hæc sunt apud Abdiam uerba Matthæi Euangelistæ, cum Paulinis illis congruentia. Quid? an non hoc est, admouere manum aratro; secundùm Euangelicum Prouerbium) & respicere retro? Quocunq; te uerteris, Luce 9.

uerteris, amice: neq; Scriptura ſacra, neq; Doctores Catholicæ Eccleſiæ, Sacerdotum atq; Monachorum coniugia poterunt approbare. Nam & Paphuntius ille quid pro uxoribus Sacerdotum diſtinctè dixerit, in Concilio Nicæno; Socrates, Hiſtoricus Græcus, teſtatur his uerbis: Si qui, inquit, Clericatu ante Nuptias potiti ſunt; ſecundùm antiquam Eccleſiæ Traditionem, ad Nuptias amplius non accedant: non autem ſeiungatur quiſquam ab ea; quam ſemel iam antea, quum Laicus eſſet, duxiſſet: Hæc ibi Paphutius: quibus Luteri coniugium non defenditur, ſed condemnatur. Luterus enim, non Laicus uxorem duxit: ſed Sacerdos & Monachus quum eſſet, ad Nuptias acceſſit. Quapropter facinus hoc nouum & audax Luteri nullo modo cuiquam, apud Chriſtum Iudicem, poterit patrocinari: omnia iura, & diuina & humana, unus Luterus peruertit; propter explendas ſuas, poſt quas totus ibat, malas concupiſcentias. Ecce autem tibi tertium Eliam, Monachum uxorium, & Apoſtatam uotifragum; cui nihil eſt cum utroq; Elia commune! Primus nanq; Elias (Hieronymo plus uidetur fuiſſe, quàm Monachus: in Corporis caſtitate, Helias Virgo permanſit: panem ſubcinericium comedit; & aquam bibit: ad extremum uerò, 40 dierum exercitatus Ieiunio, (ut idem Hieron. ait) igneo curru raptus eſt in Cœlum. Expende hìc, Frater, epulas ueri Monachi Heliæ: uide, quis eas miſerit; quis attulerit: Deus miſit;

Lib. 1, Capit. 11.

ELIAS.

In vita Pauli Erem.

Lib. 1 aduerſus Iouinian.

De Virginitate ſeruanda, ad DEMetriadem.

sit; Angelus attulit! Itáne non poterat Deus (ut etiam hic cum Hieron. loquar) conditum ei Merum mittere, & electus Cibos & Carnes contusione mutatas? O uerum Heliam Luterum; qui & Monachatum abiecit; & Virgini sacræ (horret dicere) se commiscuit? & splendidè epulatus apud Germanicum Principem, beneq; Vino potus, in Cœlum euolauit ex corpore! Quid de altero Helia, qui in spiritu prioris Eliæ uênit, de ipso Ioanne Baptista, dicam? Martinusúe Luterus uel pilum Ioannis Baptistæ habuit? Lege Euãgelium: confer cum Ioanne Luterum: nullius Hæretici neq; uitam fortasse, neq; Doctrinam, sic cum uita Baptistæ pugnare deprehendes; ut quintum Doctoris Luteri Euangelium, uitáq; ipsius. Ieiunauit perpetuô S. Ioannes: Vinum & siceram, ex utero matris suæ, non bibit: incestarum Nuptiarum Herodem accusans, Virgo semper quum esset, capite plexus est. Quid simile in Lutero, Christiana Ieiunia ridente, & Vota Castitatis uiolata exemplo quõq; suo approbante? Habeat sibi Vitemberga infelix tertium istum Heliam, & Christi (quum ita placet) Euangelistam; purum Dei uerbum, & Catholica Christi Ecclesia, nunquam illum tali nomine dignari uolent. Si fuit ipse ullus Euangelista: quintus fuit nouus; non unus ex quatuor antiquis. Nam hi Legittimas etiam cõiuges, Christum secuti, reliquerunt: Liuerus uerõ quid fecerit; modò audisti: contra fas omne profectõ, Christo dicatam

3 Reg. 19.

De custodia Virgin. ad Eustochium.

dicatam Virginem in ſuos amplexus rapuit. O cæcæ hominum mentes; quæ in media luce tantopere caligant! Sed ita oportet fieri; ubi quis in reprobum ſenſum datur. Decernit Apoſtolus Paulus, habere illos Damnationem; qui primam Fidem irritam faciunt: qui Sponſam Regis ſui rapiat; flammarum incendijs adiudicat eum Matthæus Euangeliſta: omnis deniq; Chriſtianorum Eccleſia, etiam quæ non adimit Sacerdotibus uxores ante Clericatum ductas, conſtanter affirmat & docet; nullum eſſe ius Sacerdoti, multò minus Monacho, copulandæ ſibi uxoris. Quare ſi quis cum Lutero damnari uoluerit; ducat uxorem Sacerdos, atq; Monachus: ſin autem tibi, Frater, tuæ ipſius Anima curæ eſt; aliam te ſumere cogitationem, oportebit. Cæterum quòd apud te diſputo, de ducenda uxore; qui profugus tantùm, nondum coniugatus, es Monachus: facio id non temere. Timeo nanq; ne idem tibi, quod iam alijs iniectum eſt, graue iugum inijciatur: quod ſemel receptum, non facilè poſtea deponi poteſt. Mira profectò eſt hæc ars Satanæ; quam à Lutero excogitatam, patroni quinti Euangelij approbauerunt: miris modis Satanas, ſub plauſibili Coniugij ſpetie, irretit iſtos omnes; qui relicto Sacerdotio, aut Monachatu, in obiectas amplexus mulierculârum ruunt. Etenim perdifficilis eſt ſanè reditus ad Cor, & ad Pœnitentiam; ubi ſemel equo & mulo, cum qua delicietur, facta eſt poteſtas

Iugum Miniſtrorũ noui Euangelii

iuuenculæ

iuuenculæ quasi Vxoris. ex qua ubi susceptî fuerint liberi: geminatur & duplicatur iugum. Quis uerõ hominum sperâsset unquam, eô impudentiæ peruenturos esse istius noui Euangelij Ministros; ut alteras quóq; Nuptias permittant Sacerdotibus atq; Monachis? alteras dico; non tertias, neq; decimas. Semper Ecclesia Christi arcebat à Sacerdotio Bigamos, propter illud Pauli; Sit unius uxoris uir: hoc ipsum & Græcorum & Armenorum Ecclesiæ, quæ coniugatos Sacerdotes habent, planè comprobant. et tamen Luthero patre recens prognati longè diuersum & sentiunt, & docent; & faciunt. Nam & Martinus Bucerus, Monachus itidem Apostata, tertijs nuptijs se polluit; & alij plerique idem sibi ius, suo more, hactenus apud eos uendicant. Quis audiuit talia! Quin & plures simul uxores quidam ex ipsis habere deprehenduntur. Nam si, secundùm Luteri Euangelium, tam non potest homo continenter uiuere; quàm nequeat saluam non expuere: si, nolente Vxore, uenire debet Ancilla: cur non haberet apud Luteranos, Ioannes quidam Leydensis aliquam multas; Cnipperdollingius autem, XIII Vxores? Quid; si debitum, aut propter ægritudinem, aut aliam quancunq; ob causam, Vxor marito reddere non possit? nonne abutetur libidinosus Luteranus Minister illo Apostoli; Propter fornicationem autem, unusquisq; suam Vxorem habeat? & illo; si non se continent, nubant? & mox

Vide portetosam libidinem.

Libro, De Vocatis Monasticis De Coniugio

1 Cor. 7.

mox; Melius est enim nubere, quàm uri? Nam addet & hoc eiusdem Apostoli; unusquisq; proprium donum habet ex Deo: deniq; & illud Christi ipsius; Non omnes capiunt uerbum istud. O castum & uerecundum Luteri quintum Euangelium! ô pudicam noui Euangelij Ministrorum mentem! Hiccine Spiritus, quo sic Luterus tumuit, Spiritus Sanctus erat? Paulus adolescens, continens & cœlebs, omnia potest in Spiritu Christi: cur itidem Luterus, uir iam maturus, idem non potuit; tertius presertim quum esset Elias, & quintus Euangelista? Agnosce, quæso, Frater; quo spiritu Luterus, cum Ministris suis, inflatus est: uide, obsecro, diligenter; quis Genius istis, sanctæ Continentiæ capitalibus hostibus, talis doctrinæ auctor est: à Dei Spiritu casto, tam impura Doctrina, tamq; libidinosa Vita, proficisci non potest. Hoc autem unum si uideris, & agnoueris: non modò abhorrebis à muliercula, nomine Vxoris tibi forsitan tradenda; uerumetiam de reditu ad nos, quibus imprudenter relictis solenne Votum temere uiolasti, serio cogitabis. Obsecro te, mi Frater, per nomen Domini nostri Iesu Christi; nihil apud te tanti sit, quanti Anima tua una. Quid enim prodest homini, si uniuersum Mundum lucretur; Animæ uerò suæ detrimentum patiatur? aut quam dabit homo commutationem pro Anima sua? Christi ipsius hæc esse uerba, scis: eaue ea parui pendas. Si tu perstiteris (quod absit) in

Mat. 19.

Spiritus Luteri.

Salus Animæ.

Mat. 16.

Apostasie

Apostasia tua ista; quid tandem Christo Iudici, ubi steteris ad Tribunal eius, olim responsurus es? Rogatus nanq; Cuiâs sis; Christianum te esse, dices. at inferret ille: Cur ergo Sanctam Ecclesiam, quæ est Catholica, deseruisti? cur ab ea defecisti? cur in uocatione tua, usq; ad finem, non perseuerasti? cur, quod sancta deliberatione uoueras, tuum solenne Votum Deo non reddidisti? Quid hic tu diceres, delatus ad iustum Christi Tribunal: quóue te uerteres: responde. Nam si te defenderes auctoritate noui istius Euangelij; quod non est prædicatum apud Patres nostros: omnes istos, qui nouum sibi recentemq; Deum finxerunt, patrumq; terminos transgressi, Maiores suos interrogare contempserunt, cum suo patre Lutero damnatos esse uideres: uideres omnino istos omnes, noua Dogmata amplexos, nihil iam aliud illic agere; nisi sempiternas impudentis superbiæ suæ pœnas, apud Inferos, iustissimè dependêre. Memento (inquit Deus) dierum antiquorum: cogita generationes singulas: interroga Patrem tuum; & anunciabit tibi: Maiores tuos, & dicent tibi. isti autem, in suo quinto Euangelio, quid aiunt? ualeant Patres: & ipsa ad extremum Oecumenica Concilia ualeant. At si rem recto rationis iudicio uellent expendere; omnibus utiq; seculis, Deum sanctos Patres in Ecclesia Filij sui Catholica habuisse, sine dubio deprehenderent; Patrumq; nec rum grauissimæ auctoritati, quàm uanissimis recentium

Votum.

Deut. 32.

centium filiorum nouitatibus, maximo ſuo bono adhærere mallent. Atq; hic iam uiderent manifeſtò; quid de Votis etiam Monaſticis, ſecundùm ſcripturas, illiipſi Patres docuerint atq; ſenſerint: & ſcriptura ſanè tota, & perpetuus Doctorum conſenſus, & ſanctiſſima plerorunq; Dei ſeruorum Vita, & uniuerſa ad extremum in orbe terrarum Catholica Chriſti Eccleſia, teſtimonium Votis factis & redditis dant laudabile. Hac ipſa Dei & ſanctorum eius concordi ſententia iuré damnatus eſt Luterus: ad hanc ipſam expaueſcant omnes coniugati Sacerdotes & Monachi, Apoſtatæ & Hæreſiarchæ Luteri praui imitatores. Quid enim planius eſſe poteſt illis ſacrorum Bibliorum Præceptis; quibus ad reddenda Vota, quæ fecimus, inducimur & obligamur? Si quis
Num. 30. uirorum Votum Domino uouerit: aut ſe conſtrinxerit iuramento: non faciet irritum uerbum ſuum; ſed omne, quod promiſit, implebit. ita præceptum eſt, in
Deut. 23. Numeris. Quum Votum uoueris Domino Deo tuo; non tardabis reddere &c ſic repetitur in Deuteronomio. Si quid uouiſti Deo: ne moreris reddere;
Eccleſ. 5. (diſplicet enim ei infidelis & ſtulta promiſſio) ſed quodcunq; uoueris, redde: multoq; melius eſt, non uouere; quàm poſt Votum, promiſſa non reddere. ita Salomon Sapiens. Vouete; & reddite Domino Deo
Pſal. 75. veſtro, omnes qui in circuitu eius affertis munera, Terribili, & ei qui auffert ſpiritum principum, Terribili

ribili apud omnes Reges terræ. ſic Propheta Dauid.
Nemo, mittens manum ſuam ad aratrum, & reſpi- Luc. 19.
ciens retro, aptus eſt Regno Dei: Chriſtus ipſe ait. Luc. 17.
Memores eſtote Vxoris Lot: qui fuerit in agro; non
redeat retro: ait idem. Luxuriati in Chriſto, qui nu- 1 Tim. 5.
bere uolunt, habent Damnationem; quia primam Fi-
dem irritam fecerunt: ita decernit Apoſtolus Chri-
ſti. Ecce habuit Luterus non modò Moyſen & Pro-
phetas; ſed ipſum Dei Filium, eiuſq; Apoſtolum, à
uiolando Voto eum deterrentes: Cur illos audire no-
luit? Cur ad ſuum ſenſum Scripturas peruertit; non
ſe ad illas accommodauit? Adde Sanctorũ, quos eadem
Scriptura cõmendat, illuſtria exemplа: crimen Luteri
hoc pacto aggrauabitur magis. Iacob enim Patriar-
cha, qui in baculo tantùm Iordanem tranſiuerat, Ge. 28. 32
poſteaquam uouit Votum, cum duabus turmis regreſ-
ſus eſt: populus Iſrael, Voto ſe Domino obligans, in- Num. 21.
terfecit Chananæum: ex Voto uincitur uictor; (ut
breuiter ait Hieron.) uicti ſuperant: Votum uouit & De 42 Mi
Anna: recordatuſq; Dominus eius, non ſolùm ma- ſionibus.
trem filiorum & filiarum eam fecit; ſed donum etiam 1 Re. 1, 2.
Prophetici Spiritus abunde in ipſam effudit. Non
poſſunt itaq; non eſſe bona Vota, Domino Deo facta;
quæ tantopere illi in uiris ſanctis placuiſſe, cognoſci-
mus: ſi modò quæ uouentur, reddi non negligantur.
Fecerat etiam Votum Ananias, cum Saphira uxore Act. 5.
ſua, uendito agro: ſed quoniam de precio agri frau-

 dauerant,

dauerant, Deoq; & Spiritui ſancto mentiti ſpiritum Domini tentauerant; ad uerba Petri uterq; cecidit, & expirauit. Exhorreſcere profectò deberent ad hoc exemplum Votifragiſti: ſi modò aliquam partem illius timoris haberent; qui tunc in uniuerſa Eccleſia, & in omnibus qui illa audierant, factus fuit. „ Sic uolebat tunc Deus, pœnam duorum hominum „ doctrinam eſſe multorum; ſecundùm Hieron: Diſpenſatores timidi, & corde duplici, ideo condemnati ſunt; quia poſt Votum, obtulerunt quaſi ſua; & non eius, cui ſemel ea uouerant. Præſentem itaq; meruere uindictam: non crudelitate ſententiæ; ſed correctionis exemplo: inquit idem Hieron. ſcribens iſta ad Demetriadem, uirginitati perpetuæ (ut ipſemet ait) conſeeratam. Sed ſurdi ſunt ad hæc, quæ producuntur ex Lege triplici, Naturæ, Scripta, Gratiæ, iſti equi & muli: utinam tu, Frater, ad uoces incantantium ſapienter aures tuas obturare nolis. Addo nanq; plura ueterum Teſtimonia, de ijs (de quibus nunc agimus) in Catholica Eccleſia Votis: tu uide, ad cor ut redeas; attentéq; cuncta perpendas. Ac Cypria-nus quidem Martyr ſanctus & Pontifex, innumerò rerum illarum, quæ ad religioſam Chriſtianorum diſciplinam pertinent, Vota quòq; eſſe docet; quum ita ſcribit, inter collecta à ſe Dominica & diuina Magiſteria: Quod quis Deo uouerit; citò reddendum. Apud Salomonem: Prout uoueris Votum Domino;

De Virgin. ſeruanda, ad Demetr.

Lib. 3. ad Q. Virinum, Cap. 30.

Eccleſ. 5.

mino; ne moram feceris reddere illud. De hoc ipſo, in Deuteronomio: Si autem uoueris Votum Domino Deo tuo: non tardabis reddere illud. quia inquirens quæret illud Deus tuus à te; & erit in peccatum. ea quæ egredientur per labia tua, obſeruabis: & facies donum; quod locutus es ex ore tuo. De hoc ipſo, in Pſalmo 49: Sacrificia Deo Sacrificium laudis; & redde altiſſimo Vota tua: Inuoca me in die preſſuræ: & eximam te; & clarificabis me. De hoc ipſo, in Actibus Apoſtolorum: Cur impleuit Satanas cor tuum, mentiri te Spiritu Sancto; quum eſſet fundus in tua poteſtate? non hominibus mentitus es; ſed Deo. Item apud Hieremiam: Maledictus, qui facit opera Domini negligenter. Hæc ibi D. Cypr. eadem ſentiens de Anania & Saphira; quæ modò audiuimus, ex Hierony. Hilarius etiam, Hymnum Dei in Sion explicans, hæc inter alia ſcribit: Vouenda ergo ſunt Vota Deo; contemptus corporis, caſtitatis cuſtodia, ieiunij tolerantia: ſed Vota Eccleſiaſticæ tantùm Religionis probantur, ſuntq; utilia; quum redduntur. Sed quid multa? Vnus Auguſtinus, Catholicæ ueritatis acerrimus propugnator, ſatisfaciet hominibus non contentioſis, unitatiſq; & charitatis Chriſtianæ fidis amatoribus. Nam in lib. 1. De Adulterinis Coniugijs, hæc eius uerba ſunt: Non ſolùm autem mœchandum non eſt: ſed etiam, quiſquis non alligatus Vxori CONTINENTIAM Deo uouerit, nullo modo debet

Deut. 23.

ACT. 5.

Hier. 48.

In Pſal. 64.

Cap. 24.

„ debet ista compensatione peaare; ut ideo credat Vo-
„ xorem sibi esse ducendam; quia promisit, quæ Nuptia-
„ as eius appetit, futuram se esse Christianam. Quod e-
nim cuiquam, antequam uouisset, licebat: quum, id
se nunquam facturum, uouerit; non licebit. si tamen
„ id uouerit; quod uouendum fuit: sicut est perpetua
„ Virginitas, uel Continentia &c. Hæc ergo, & si qua
alia sunt, quæ rectißimè uouentur, quum homines uo-
uerint: nulla contradictione rumpenda sunt; quæ sine
ulla conditione uouerunt. quia & hoc Dominum præ-
Psalm. 75. cepisse, intelligendum est; ubi legitur: Vouete, & red-
dite, DOmino DEO uestro. Vnde Apostolus de qui-
busdam, quæ Continentiam uouent, & postea nubere
uolunt; (quod eis, antequam uouissent, utiq; licebat)
1 Tim. 5. Habentes, inquit, Damnationem; quoniam primam
Fidem irritam fecerunt. Audisne, tu Frater; quid Au-
gust. de tuo Voto, Prophetam & Apostolum secutus,
definat? etiamsi hæc tibi ducenda sit uxor; quæ Chri-
stiana fieri uellet: non tamen hoc ullo modo, citra Sa-
lutis tuæ iacturam, feceris. Sunt & alia, apud hunc
Catholicum Doctorem, generis eiusdem loca: ego ta-
men unum, maximè insignem atq; illustrem, nunc pro-
feram; in quo omnia, quæ ad causam nostram pertinèt,
complexus esse uidetur. Nam et Vota Christianorum,
in Communia atq; Propria, pulcherrimè diuidit; &
modum implendi ea, quæ uouimus, ostendit; & qui
Vota sua uiolauerint, (quod tu etiam nuper feasti)

perpe-

perpetuæ Damnationis reos esse pronuntiat; ex Decreto Christi, eiusq; Apostoli Pauli. Ad populũ, in Templo, palàm hæc loquebatur ille: tu uerba eius audi; & expende. Quisq; quod potest, Voueat, inquit; et reddat: ne uoueatis; & non reddatis: non sitis pigri ad uouendum. Non enim utribus uestris implebitis. Desiaetis; si de uobis præsumitis: si autem de illo, cui uouetis; uouete: fœuri reddetis. Vouete, & reddite Domino Deo uestro, omnes communiter. Quid debemus uouere? Credere in illum: Sperare ab illo uitam æternam: Bene uiuere, secundùm Communem modum. Est enim quidam modus, Communis omnibus. Furtum non facere, Adulterium non facere, non amare Violentiam, non Superbire &c. omnibus æqualiter & in communi præcipitur: hoc totum omnes uouere debemus. Sunt etiam Vota propria singulorũ. Alius uouet Deo Castitatem Coniugalem; ut præter uxorem suam, non nouerit aliam: sic & Fœmina; ut præter uirum suum, non nouerit alium. Alij etiam uouent (etsi experti tale Coniugium) ultra nihil tale pati, nihil tale concupiscere, aut sustinere. & ipsi uouerunt aliquid maius, quàm illi. Alij Virginitatem ipsam, ab incunte ætate uouent. & isti uouerunt plurimùm. Alij uouent, Domum suam esse hospitalem omnibus Sanctis aduenientibus. magnum Votum uouẽt. Alius uouet, relinquere omnia sua distribuendo Pauperibus; et ire in communem uitam, in societatem Sanctorum

In Psal. 75 Vouendum

Vota 2: Communia.

Propria.

Actorum. magnum Votum uouit. Vouete, et reddite Do-
Reddendum mino Deo uestro: quisq; quod uouere uoluerit, uouea-
at. illud attēdat; ut quod uouerit, reddat. Vnusquisq;
Deo quod uouet, si respiat retrorsum; malum est.
Nescio, quæ Castimonialis nubere uoluit. Quid uo-
luit? quod & Virgo quælibet. quid uoluit? quod &
,, mater ipsius. Aliquid mali uoluit? mali planè. quare?
,, quia iam uouerat Domino Deo suo. Quid enim ait
Apostolus, de quibusdam; quæ uouerant, & non red-
1 Tim. 5. diderunt? Habentes, inquit, Damnationem; quia pri-
mam Fidem irritam fecerunt. Quid est; Primam Fi-
dem irritam fecerunt? Vouerunt; & non reddide-
,, runt. Nemo ergo, positus in Monasterio, Frater di-
,, cat; Recedo de Monasterio: Neq; enim soli, qui sunt
in Monasterio, peruenturi sunt ad Regnum Cœlorū;
& illi, qui ibi non sunt, ad Deum non pertinent. Re-
,, spondetur ei: Sed illi non uouerunt: tu uouisti: tu retro
respexisti. Mementote uxoris Lot &c; Luc. 17, Gen.
19. Virgo Castimonialis, iam dicata Deo, si antequam
,, uoluisset nupsisset; non damnaretur: nubere liæt, an-
,, tequam uoueat &c. quæ autem respexit ad Nuptias:
non quia uoluit nubere, damnatur; sed quia iam ante
receperat. & fit uxor Lot, respiciendo retrorsum.
,, Non sitis pigri, qui potestis, quibus aspirat Deus, ap-
,, prehendere Gradus meliores etc. Non dixit Psalmus;
Nolite uouere: sed, Vouete, et reddite. &c. Vtrunq;
fac. unum sit, ex Professione tua: aliud ex Adiutorio

Dei

Dei perficietur. Hæc ibi August. Nihil his uerius esse potest, uestro quõq; iudicio: nisi post uestras cupiditates ire, quàm sana & salutaria Præcepta sequi, uos malitis. Quòd si durum cor uestrum ijs Doctorum uerbis nondum mollescat; & si uobis non persuadeant tam illustria testimonia Columnarum Ecclesiæ: ad uitam utiq; illorum, qui Monasticorum Votorum reuerentes in Ecclesia Deo seruierunt fideliter, non deberetis esse cœci. Dicite uos hîc; quicquid uobis libet: ueniet æquißimum Christi Iudicium; in quo isti impuri Apostatæ ne hiscere quidem audebunt. Quid enim? uos sanctiores estis Francisco, Dominico, Bernardo, Benedicto, Beda, AVgustino, BAsilio, HIEronymo, Antonio, Paulo, & cæteris Ecclesiæ Catholibæ (dum hic uiuerent) sanctis Luminibus? túne Frater, sanctũ hoc Monasticum & Sociale genus uitæ, cuius auctor est Helias; quod imitatus est Helisæus; Ioannes Baptista renouauit; Marcus Euangelista, cum suis, in Ægypto coluit; Paulus & Antonius ornârunt; Basilius, Hieronymus, Augustinus, Benedictus, Franciscus, Dominicus, Ignatius, & cæteri perscripserunt; omnes Ecclesiæ Doctores, tam Græci quàm Latini, scriptis suis publicis commendauerunt; Ecclesia deniq; Catholica, & uniuersus in orbe terrarum cœtus Christianorum, omnibus seculis approbauit; hoc ergo uitæ genus, tam pium, tam sanctum, planeq; Angelicum, contra tot sanctorum Patrum auctoritatem, & contra

S. Monachorum auctoritas.

 mentem

mentem Columnæ ueritatis Ecclesiæ, uos damnare aut debitis? Nolim ego ab illa parte stare, in æquissimo Christi iudicio; unde isti omnes, quorum tam insolens est Superbia, cum libidinosa uitæ impuritate coniuncta, in Tartareas flammas miserrimè abripientur. Quapropter miseret me tui, ô Frater; qui neglecto planissimo & purissimo Dei Verbo, contemptis Ecclesiæ Doctoribus Catholicis cum ipsa Catholica Ecclesia, damnatis deniq; sanctissimorum uirorum & Monachorum sanctis uiuendi rationibus, tuam Solennem Votum uiolare non horruisti. Quis Spiritus eô te impulerit; cogita, quæso, non indiligenter. Bonus spiritus opera sunt, Charitas, Pax, Patientia, Longanimitas, Fides, Modestia, Continentia, Castitas: ad malum uerò Spiritum pertinent Opera Carnis; Sectæ, Dissensiones, Inimicitiæ, Fornicatio, Immundicia, Impudicitia. &c. Nonne istos Fructus nobis peperit, in Christianorum Regnis, quintum Lutheri Euangelium?

Spiritus Apostatarum. Calat. 5.

Præsidia cõtra Tentatorem.

Dum tu oppugnabaris à Satana, omnium piorum Votorum capitali hoste, & in Angelum Lucis frequenter se transfigurante: multa tibi erant prius animo lustranda; quàm aliquid nouum, in tam graui deliberatione, tentandum. Videre debebas primùm; quænam uera sit Ecclesia Christi: discereséq;, ex tota Scriptura, ex omnibus Theologis ex Apostolico et Nicæno Symbolis; solam Catholicam Ecclesiam ueram esse Ecclesiam Christi. id quod à nobis aliàs planissimè demonstra-

1.

monstratum est. Deinde, si Monasticæ uitæ deserendæ Votiq; uiolandi causa agebatur: Cur non illorum ueterum, quos dudum commemoraui, grauißima Decreta secutus es potiùs; quàm istis nouitatibus, quibus aures prurientes delectantur, aures quŏq; tuas accomodares? Sed nesciebas ueterum de Votis sententiam, cum sacris Literis consentaneam. Scire debebas. Si itaq; nesciuisti; iam habes, unde discas: si sciens in Apostasia (quod absit) permanes; sciens quŏq; & uolens (quod omen auertat Deus) peris. Donec hîc uiuitur, amice; est locus ueniæ ac Pœnitentiæ. Deniq; si statutum iam fuit, Concupiscentijs carnis tuam carnem extimulantibus, te uerŏ cœleste præsidium negligente, abijcere Cuculam: cur ad extremum, in tot diuersis opinionibus Fidei cúinam Sectæ adhærendum esset, non diligẽter cum animo tuo deliberâsti? Vide autem, obsecro; quídnam hoc Monstri est, in isto nouo quinto Euangelio! isti Sectæ se addicunt Apostatæ; quam ibi, ubi Vota temerant, fortè repererint. Si in maiori Polonia, Monachatum relinquis: transmigrandum tibi est, aut ad Hußitas, aut ad Luteranos; aut hodie ad istos, cras ad illos. sin hoc facias, apud minores Polonos: omnino tibi sentiendum est, aut cum Caluinistis; aut cum Trinitarijs. in Lituania uerŏ, alijsq; in locis, incideres & in Stancarianos, & in Anabaptistas, & in Circumcisores; et qui palàm inducunt, in Ecclesiam Christi, Iudaismum ac Machometismum. Nonne ista noua

II.

III.

Monstrum

Fides

Fides monstri portẽtiq; est similis? nonne, qui fuerunt ánte Lutherani, iam facti sunt Caluinistæ? qui uerò Caluinistæ; transformati sunt in Trideitas, Polygamos, et nescio quos iam alios? Mira metamorphosis Lutherani Euangelij! noua Regeneratio! Nulla profectò istorum Secta intra sua initia stetit: nullus istorum Liber, nulla Fidei Confessio immutabilis permansit; non Augustana, neq; Tigurina; non Bohemica, non Pincouiensis, neq; Lituanica, &c. Ergóne Christi Euangelium habebit Spiritum Dissensionis; non Pacis? absit à pijs mentibus tam impia cogitatio. Nam qui concors est secum, in utroq; Testamento, in Prophetis, in Euangelistis, in Zacharia & Elizabet; qui cor unum & animam unam, in multitudine populorum facit; qui diuersarum linguarum Gentes, à Solis Ortu & Occasu, ab Aquilone & Austro, in unitatem Fidei congregat; hic itaq; concors unusq; Spiritus quomodo unum Euangelium in tot Sectas dissanderet? quomodo alius esset Spiritus, in Lutheranis; (si modò iam ulli Lutherani sunt) alius, in Zuinglianis; in Anabaptistis alius; alius in Trinitarijs, Hußitis? &c. O stupidas hominum mentes; quæ Protheos istos non sentiunt! cæcosq; oculos; quæ Monstrum hoc cernere non possunt! at quantò melius & tutius fuerit illi Confessioni subscribere, ab eaq; nunquam recedere; in qua unum omnes loquuntur.

Metamorphosis.

Joan. 14.
3 Cor. 14.
Lucę 2.
Act. 4.
Psalm. 106.

Sed requiris à me forsitan ueræ Confessionis Fidei certum exemplum. Ecce tibi profero: tu diligenter attende.

Vera Fidei CONfessio

tende. CHRISTVS, & ECCLESIA, in Carne una' duo sunt; unum sunt corpus: Christum itaq; missis opionibus Hominum, confitere cum Petro; Tu es Christus, Filius Dei uiui: Ecclesiam uerō confitere cum Christo, illam quæ incipiens ab Hierosolyma, in omnes Gentes diffusa, testes habet Apostolos, Petrum uerō Pastorem quæ Spiritum Veritatis habet' in æternum, et Christum' ad consumationem seculi. quam Ecclesiam quisquis non audierit; erit ipsi Christo Ethnicus & Publicanus. Hæc est breuissima Fidei Confessio, ex ipsissimis sacrarum Literarum fontibus deducta. quam si tu nondum intelligis: oculis ipsis uide. Credis, & non uides, exaltatum super Cœlos Deum; uides uerō, super omnem Terram gloriam eius, sub uno Pastore unius Ouilis: cur, quæ non uidisti, credis; quæ uides, credere non uis? Hæc est illa Christi Ecclesia; cuius etiam Fidem AVGVstinus hoc confitetur modo: Ego, inquit, in Ecclesia sum; cuius membra sunt omnes illæ Ecclesiæ; quas, ex laboribus Apostolorum natas atq; firmatas, simul in Literis Canonicis nouimus: earum Communionem, (quantum me adiuuat Dominus) siue in Aphrica, siue ubicunq;, non deseram. Quæstio certē inter nos uersatur, ubi sit Ecclesia: utrum apud nos; an apud illos. quæ utiq; Vna est: quā Maiores nostri Catholicam nominârunt. ut ex ipso nomine ostenderent; quia per Totum est. Secundum Totum enim, καθ' ὅλου Græcè dicitur. Hæretici suam

Ephes. 5. Colos. 1. Mat. 16. Lucę 24. ACT 11. Ioan. 21. Ioan. 14. Mat. 28. Mat. 18. Aug. in Ps. 56. &c. ECCLesia. Lib. 3, Capit. 35, cōtra Cresconium Grām. De Vnitate Ecclesię, Capit. 2, 12, 13 14, 16

Pauci-

„ Paucitatem commendare conantur; & in Sanctis Ec-
„ cleſiæ multitudinem, toto Orbe diffuſam, blaſphema-
„ re non ceſſant. ſed ſicut nos manifeſtiſſimus Teſtimonijs aſſerimus Eccleſiam, toto Orbe diffuſam: ſic & ipſi manifeſtum aliquid proferant; unde oſtendant ‘ eſſe prædictum, cæteris Gentibus à Fide Chriſti pereuntibus, ſolam Aphricam [ſolam Pragam, ſolam Vitembergam etcæt.] remanſuram Proinde perſcrutentur Scripturas: & contra tam multa Teſtimonia, quibus oſtenditur‘ Eccleſia Chriſti toto Orbe terrarum diffundi, uel unum proferant, tam certum & tam manifeſtum; quàm illa ſunt: quo demonſtrent, Eccleſiam Chriſti periſſe de cæteris Gentibus, & in ſola Aphrica [in ſola Bohemia, in ſola Germania & cæt.] remanſiſſe; tanquam ab alio initio, à Carthagine, (ubi primò Epiſcopum contra Epiſcopum leuauerunt) non ab Hieruſalem. Iſti ergo Donatiſtæ, [iſti Lutheriſtæ; Hußitæ iſti; iſti Caluiniſtæ &c.] qui uolunt uideri‘ aliquid dicere, dum tacere erubeſcunt, & inania loqui non erubeſcunt, remotis omnibus inanibus uerbis, Eccleſiam ſuam demonſtrent; (ſi poſſunt) non in ſermonibus & rumoribus Aphrorum, [Bohemorum, Germanarorum. &c.] non in Conalijs Epiſcoporum [Colloquijs Miniſtrorum] ſuorum, non in literis quorumlibet Diſputatorum: ſed in præſcripto Legis, in Prophetarum prædictis, in Pſalmorum cantibus, in ipſius Paſtoris uocibus, in Euangeliſtarum prædicationibus

onibus & laboribus; hoc est, in omnibus Canonicis Sanctorum Librorum Authoritatibus. nec ita, ut ea colligant & commemorent; quæ obscurè, uel ambiguè, uel figuratè dicta sunt; quæ quisq; sicut uoluerit interpretetur, secundùm sensum suum. Talia enim rectè intelligi, exponiq; non possunt: nisi priùs ea, quæ apertissimè dicta sunt, firma Fide teneantur. Quamobrem sicut Spiritum Sanctum habent filij dilecti; non habent filij maligni: sic & Ecclesiam habent Catholici, non habent Hæretici. Non potest quisquam habere Salutem: nisi in Ecclesia Catholica: Extra Ecclesiam Catholicam, totum habere potest; præter Salutem: potest habere Honorem; potest habere Sacramentum; potest cantare Halleluia; potest respondere Amen; potest Euangelium tenere; potest, in nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti Fidem habere, & Prædicare: sed nusquam, nisi in Ecclesia Catholica, Salutem poterit inuenire. Quoniam Ecclesia Corpus Christi est: utiq; manifestum est; eum, qui non est in Membris Christi, Christianam salutem habere non posse. Membra uerò Christi per Vnitatis Charitatem sibi copulantur, & per eandē Capiti suo cohærent; quod est CHRISTVS IESVS. Tene igitur Vnitatem: unum Patrem habemus: simul oremus. Pater noster unam Coniugem uoluit habere. qui ergo adoramus unum Patrem; quare non agnoscamus unam Matrem? Hæc est perspicua D. Augustini Episcopi Confessio, & di-

,, Attende, Hæretice, & Time,

,, De Bapt. contra Donat. Lib. 5 Capi. 23.

In Concione, super gestis cum Emerito.

,, De Vnitate Eccles. Cap. 2.

In Cone. eū Emerito.

& dilucida Confeßionis explicatio; unde Eccleſiam cognoſcis: accipe breuiorem, in qua Paſtorem Eccleſiæ uideas, ſancti quõq; Hieronymi Preſbyteri. at cuius uiri! uiri doctiſſimi; Auguſtini quõq; iudicio: qui Græco & Latino, inſuper & Hebræo eruditus eloquio, ex Occidentali ad Orientalem tranſiens Eccleſiam, in Locis ſanctis, atq; in Literis ſacris, uſq; ad decrepitam uixit ætatem, & qui omnes, uel pene omnes, utriusq; linguæ Diuinarum Scripturarum tractatores, & Chriſtianarum Diſputationum Scriptores, qui ante illum ex utraq; parte Orbis de Doctrina Eccleſiaſtica ſcripſerant, lẽgit. Eius itaq; Doctoris, trium Linguarum ſcientiſſimi, ſacrarum Literarum peritiſſimi, & Dogmatum Eccleſiæ calentiſſimi, ea breuis eſt Catholicæ Fidei Confeßio, ad Damaſum Pontificem: Quoniam uetuſto inter ſe Oriens populorum furore colliſus, indiſciſſam Domini Tunicam minutatim per fruſta diſcerpit; & CHRiſti Vineam exterminant Vulpes: ideo, Cathedram Petri & Fidem Apoſtolico ore laudatam conſulens, Cathedræ Petri (unde „ Chriſti ueſtimenta olim ſuſcepi; ubi incorrupta Patrum „ ſeruatur hæreditas. &c.) Succeſſoriq; Piſcatoris, & „ Diſcipulo Crucis, Communione conſocior: ſuper illam Petram ædificatam Eccleſiam, ſcio. quicunq; extra hanc Domum, Agnum comederit; profanus eſt: ſi quis in Arca Noë non fuerit; peribit, regnante Diluuio: quicunq; tecum non colligit; ſpargit; hoc eſt,

De Peccat. meritis atq; remiſs. Lib. 3, Cap. 6: & Libro 6. contra Iulianum Pelag.

PASTOR Eccleſiæ Catholicæ, Papa.

To. 2, in Epiſt. Quoniã uetuſto.

qui

qui Christi non est; Antichristi est. Hæc Hieron. de Romana Fide, ad Damasum Papam: à quo Sacerdote, Victimam Salutis; à Pastore, Præsidium ouis flagitabat: cuius eum terrebat Magnitudo; inuitabat Humanitas: à cuius Sanctimonia, tot interiacentibus spatijs, Sanctum Domini expetebat; Collegasq; eius, Ægyptios Confessores, sequebatur: cuius deniq; Beatitudinem obtestabatur, per Crucifixum Mundi salutē, per Homousion Trinitatem; ut, cui apud Antiochiam (commigrauerat enim ad illam Solitudinem; quæ Syriam, iuncto Barbariæ fine, disterminat) deberet communicare, scriptis transmissis, & significare dignaretur. Tanti fecit D. HIERonimus Ecclesiæ Romanæ Communionem. Nam & in altera eius Epistola, ad eundem Damasum, hæc uerba inuenio, meræ Humilitatis plena, & auctoritatem Sedis Apostolicæ plurimùm confirmantia: Paruum, inquit, magnus aspice: diues Pastor morbidam ne contemnas Ouem. Ego igitur (ut ánte iam scripsi) Christi uestem in Romana urbe suscipiens, nunc Barbaro Syriæ limite teneor: maiora, in Solitudine, bella nunc patior: hinc, præsidijs fulta Mundi, Ariana rabies fremit: hinc, in tres partes scissa Ecclesia, ad se rapere me festinat: Monachorum, circa manentium, antiqua in me surgit authoritas: ego interim clamito: SI QVIS CATHEdræ Petri iungitur; meus est. idcirco obtestor Beatitudinem tuam, per Crucem Domini, per necessarium Fidei

In Epist: Importuna.

„ nostræ decus, per Paßionem Christi; ut, qui Apostolos Honore sequeris, sequaris & Merito; ut mihi Literis tuis, apud quem in Syria deberem Communicare, significes. Noli despicere animam; pro qua CHRistus mortuus est. Ecce tibi Hieronymum illum, magnum in Ecclesia Christi Theologum; quàm supplex is, quũ ageret in Oriente, apud Piscatoris Sucœssorem minus doctiorem se, de sua Salute solicitus fuerit. Si miraris, cur tantopere sese demittat ille, apud Sanctimoniam et Beatitudinem Cathedræ Petri: non minus & hoc mirari debes; quàm summißẽ D. etiam Augustinus, ad Sanctitatem Beatißimi & Venerandi Papæ Bonifacij, sua Scripta dirigat, non tam discenda; quàm examinanda, et (ubi forsitan aliquid displicuerit) emendanda. Tanti semper fuit Cathedra Petri, apud Theologos ueteres, summis illis Pontificibus longẽ doctiores. Cur ita? quia Petro ter dictum est; Pasce Oues & Agnos meos: quia Petrus Claues Regni Cœlorum accepit. &c. In hac autem Catholica Ecclesia, sub uno Catholico Pastore per Orbem terrarum diffusa, millia Seruorum Dei fuerant in Ægypto; qui (ut idem Doctor Augustinus scribit) Perfectionem præcepti Euangelici studentes tenere, per Eremum sancta Societate uirebant. Nam dictum est: Si uis perfectus esse: uade; uende omnia, quæ habes; & da Pauperibus: & habebis Thesaurum in Cœlis: & ueni; sequere me. Audisne ista, tu Frater? qua uerõ fronte audis? utinam

Contra duas Epist. Pelag. Li. et Ca. 1.

De Vnitate Eccl. Ca. 14

Mat. 19.

nam te iam pudeat atq; pœniteat præcipitis atq; damnabilis tui consilij; pudor erumpat in lacrymas; lacrymæ Confessionem facinoris exprimant; Confessio uerò, cum Contritione et Satisfactione coniuncta, Peccatorum ueniam imploret. Donec negligis uocem Domini præcipientis; Vouete, & reddite Domino Deo uestro &c: non modò negabis, sed adiurabis quõq;, Ecclesiam Christi non nosse te; Periuriumq; Periurio addes. uerùm si respiciente Domino te, Verbi ipsius fueris recordatus: exibis fòras; & flebis amarè.

Quamobrem multa tibi consideranda atq; perpendenda fuerint priùs; quàm à Catholicis desciscere, et insigne Monachatus tui abijceres: quæ sit ratio Votorum; quæ uera Christi Ecclesia; & in quas Sectas dissecet istos unum eorum Verbum; hæc omnia priùs quàm aliquid tentares, probè discere debebas. Vide ergo iam, uideq; (si sapis; & si pluris Animam, quàm uniuersum Mundum, facis) uide, obsecro, diligenter; quam tu rationem CHRISTO Iudici, in iustissimo eius Iudicio, es redditurus. Moriendum etenim est; breuiq; moriendum: neq; scimus nos; quando, & quomodo, moriendum. Mortuus est primus Apostata Monachus, benè potus, post epulas: & qui nouum illius exemplum apud nos secuti sunt, plerique iam mortui sunt; finemq; suis Cupiditatibus uel inuiti fecerunt: non tu morieris quõq;? Si te offendit quispiam, in moribus & uita nostratium Catholicorum: non meliorem

Conclusio

liorem uitam, neq; meliores mores inducit quintum Luteri Euangelium; uel ipsiusmet Luteri testimonio. Site quippiam offenderit apud illos; qui Pauperi Christo, in Paupertate uoluntaria, seruire discunt: quid
Esaiæ 5. facies cum istis; in quorum conuiuijs est Cithara, & lyra, & tympanum, & tibia, & uinum? Si quid tibi displiceat in illis; qui, auxilio Dei confisi, Ascensiones
Psalm. 83. in corde suo disposuerunt: quæ tandem communitas aut societas uitæ meritô tibi non displicebit? Mollia sequimur, Frater, obliti illius; quòd, qui mollia gestant, in domibus Regum sunt. Nescio, utrum nunc mollibus uestibus; an, quum uili & contempta uestu uteberis, ad Ioannem Baptistam magis accederes. Delibuti erant inani gaudio illi; apud quos tu uitam Pauperum Christi criminabaris, placere uolens Hominibus: atqui quemadmodum illud gaudium illorum diuturnum non fuit; ita fletus eorum, aduersus quos omne malum à mentientibus dicitur, non poterit esse
Mat. 23. diuturnus. Quid; quod unus ex XII, Traditor Domini fuit? quòd audiendi sunt; qui, quod iubent, non faciunt ipsi? Non idem cum malis genus uitæ; sed imitatio malorum uitæ, uitam bonorum maculat: permistio in hac uita malorum cum bonis bonis nullo pacto nocet. Sed tûne illis, qui uili iure uictitant, meliores; qui post lautam unam tantùm Cœnam, mox quæsiuisti partim lautius Prandium? Sic nos non uidemus; quid sit à tergo manticæ! Non uecet etiam, ex nobis

ipsis

ipsis uitam aliorum nos æstimare. Nam si impuro Lu- ,,
tero tam impoßibile fuit, continentem esse; quàm im- ,,
poßibile est homini, saliuam non expuere: cur con- ,,
tinentißimē uixerunt tot sanctißimi (ut Apostolos &
Euangelistas præteream) Episcopi, Presbyteri, Mo-
nachi, Virgines? Lutero quidem, fortasse longum
tempus turpiter in libidinibus uolutato, ita (ut ipse
scribit) impoßibilis Continentia fuit: sed non illis; qui Sapien. 8.
Continentiam à Deo postulantes, in CHRisto se posse Philip. 4.
omnia & sciunt; et, ipsius Gratia, sentiunt. Neq;
Luterus ergo, neq; tu, ex uobis ipsis de alijs facere de-
betis iudicium: tuo, Frater, te metire pede. si iudicari Luce 6.
non uis: noli iudicare. Tu, paulò elatior animo, iussa Lapsus origo.
Pastorum Prælatorumq; tuorum contemnens, Precum
Horariarum negligens, Libros Hæreticorum lecti-
tans, in Excommunicatione Pontificis Sacrificans, à
Gratia Dei tuo uitio excideras: ergóne, propter te u-
num, & cæteri omnes: quibus cum erat tibi, in Cœno-
bio, uita communis? Charitas non cogitat malum; A- 1 Cor. 13
postolo teste. Soletis etiam uos nescio quas Superstiti-
ones Monasticas criminari: nos tamen hoc certô sci- ,,
mus, multis Superstitionem uideri; quæ sit Religio ,,
uera. Si quis tamen uspiam fuerit Superstitiosus: tibi
licebat esse Religiosum. Quantò maius crimen est In- 1 Reg. 15.
obedientiæ, & Apostasiæ; quàm uitium (si quod est a-
licubi) Superstitionis! trabs illa sunt ad hanc festucam, Matth. 5.
ô Frater. Sed non uacat nunc pluribus ad te scribe-

 re, in

re, in hac graui causa: aliquid tamen propterea scripsi: quòd te amo, & salutem tuam. sufficerent tamen & hæc pauca, non superbo, nec contentioso; qui in conspectu Iudicis Christi, Angelorumq; omnium & Sanctorum eius, nolùerit æterno pudore suffundi. Leuiter dixi: tu conijcito cætera; & uale in Domino. POSnaniæ, apud nostram Cathedralem Ecclesiam, die S. Francisci, in Christi amore feruentissimi, uitæq; Monasticæ optimi Patris; Anno Domini

1566.

FINIS.

Regest

Regest potrzebnych rzeczy / ktore tu są opisáne.

w ktorym / ná toż trzebá pomnieć: co sie náznáczyło / przy Náuce práwego Chrześćijániná.

A

A Aron. 113. 122.
A Bdiás. 97. 98.
Abusus niema káźić dobrego vżywánia 197
A Cademia / Krákowska ꝛ 135
Páriska: 225
Práska ꝛ pátrz / przy P
Accidentia tylko widźimy. 145 (232
A Dámite. 13. 229.
o Adámie nie wszystko iest nápisano: 45
o Grzechu iego ꝛ pátrz G
A Fricanus Julius. 98
A Lbertus Mistrz Lwowczyk. 135
Alexánder od Páwłá s. klety. 9. 184
Alexánder Alesius przeciw Gentilisowi pisał. 34. 37
A Mē / co zá słowko. 26
Amicitiam non debent sibi mali; sed Conscientiā. 5.
A Ndrzey s. w Tess. 173
Angeli widząc P. Bogá / wiedzą násze Modlitwy. 203

Antichriſtowe znáki: 116. 117 (173
Przeſládowánie iego: iego Przeſtáńcy ſa dźiśieyßy Nowowiernicy; 117 (36
Doktorzmi gárdzący; á Mßą wyrzucáiący z Koſć. 43. 117. 161
APoſtolſkie Wredo: 15
Piſmá ich á dla czego: 96. 98
o Náuce też y Vſtáwách ich; Báſil. 98
kiedy Bierzmowáni: 142
do nich ſkowá Páńſkie dwoiákie ſą; 148
y Namáſtkom ich przy należa: 91
co zoſtáwili ſwym Namiáſtkom: 97
Koſciołá ich trzy znáki: 96 (101
Stolice ktore vſtáły: Succeſsia ná ich mieyſcá; 100
y Concilia. 102
Oſtátek przy S, y C.
ARianowie ſą iuż dźiś miedzy Nowowiernik. 34
ASdrubal / y zonáic. 231
AThánáſiuſowe Wredo przymuła Huſsite 40
AVguſtiná S. regułá / o powßechnych Trádiciach. 138

B

BAránek Wielkonocny dla czego 148. 150
Ofiárowánie iego, co znáczyło y wſpomináło: 157
tym ſie Mßa wywodźi: 150
P. Chriſtus pierwey go ofiárował / niźli pożywał. 151
Báſilides Biſkup, w Bálwochwalſtwo vpadł. 122. 123
Báſiliuſá S. ſwiádectwo o Vſtáwách Apoſtolſkich. 98
BEdá Doktor; á kiedy był. 178
Benedictus / náZut. 26
Bethleem, Koſciół Práſki. 225
BZbliá cáła. 14

o Bierzmowániu. 140
Bigamus niemoże być Kápłanem. 218
Biſkupi / ná mieyſcách ſo Apoſtolſkich: Hier: 104
ich Swiecenie, od Apoſtołow wyßło / y porzadek ſtárádawny: Cypr: 121. 123
ich Moc nád ine Kápłany, ieſt potrzebna: Hier: 142
oni ſwieca Kápłany: 112. 123
Kone máią limieć: 217
áni Greccy niemáią: 218
Bledy ich kto popráwia: Aug: 30
Sekret ná one: ktoryy w Bálwochwálſtwo wpádli: 123
Klucz ich: pátrz K.
Biſkup, Pan Chriſtus: pátrz / Jednacz.
BŁogoſłáwieńſtwo / przy Ofierze, y przy Mßy. 152. 161
Bluźnierſtwá ktore vroſły z nowey Ewángeliey. 34. 42
BOG ſam mogł rátowáć człowieká: á czemu / przez Synáſwego: 47 (128
Wola iego, ktora ieſt: Angiołom y Swietym dáie, ſobie włáſne rzeczy. 203
Bogá rodzicá / pieſń. 6
Boiaźń, z kad roſcie. 141
BRáćia, z kad idą. 13
oſtátek pátrz / przy Huſsitach. (mo.
Brzemie: pátrz / Járzmo.
BYtność Páná Chriſtuſá, dwoiáka. 78

C

CAlwin / niewierzy tym ſłowom: to ieſt Ciáło moie: 3
Páná Bogá czyni ſprawcą y złych rzeczy: 4
Smierć iego. 95
Canonica electio. 124
CEphás. 89
Ceremoniae / dla czego ſą: 183
iáko iuż vſtáły: 191
o nich: 196. etć.
pátrz y przypádek rzeczy

Ceſarz niema mocy nád Kápłany. 127
CHleb kwáſny Grácom pozwolony. 197
Chleb Ciáłá Páńſkiego ofiárowány / y figurá iego; Cypr. 167
Ciáłem ieſt Páńſkim / po Poſwiácániu; chociayże go Chlebem zowią. 145. 152. 173
Chore. 113. 122. 182
P. Chriſtus / y Kápłanem y Ofiárą: 150
iedne ma chwałe Boſką / wiedney Perſonie. 162
Oſtátek / ná ſwych mieyſcách.
Chwáłá Boża / Wnetrzna y Zwierzchnia: 185
ktorą wiecey potrzebna: 188
Latriae / Sul. Hyperduliae: 200
te káżą Nowowiernicy: 194
káżdey Godźiny ma być. 195
Chwałá Ciáłá Páńſkiego: 161. 175
Doktorow S. ſwiádectwá. 162. 165
Chwóła Oycu / y Synu y Suchowi S. 99
CIáłá Páńſkiego ſwiatoſć / rozna od Krzyżá: 146
o nim Artikuł: 143
ieſt prawdźiwie / pod widoma Oſoba; 79. 144
o czym Chriſoſtō: 165
z kąd / á gdźie ſie oſtáie: 114
Poſwiacánie iego zowie Cyrillus Benedictionē myſterÿ: 168
Summá / Spráwa / y Porzadek / o nim: 97. 146. 166
przyczyná vſtáwy iego: 148
Chlebem przecż bywa zwáne: 145
Doſwiadczenie / przed przyleciem: 171
ná cżczo; Abd. Aug. 97
Pożytki przyiećia: 171
Swieto iego y Proceſsie: 163

Chleb tylko iest prosty/ v Nowowiernikow. 154. 174
Ostátek pátrz, ná swoim mieyscu ; Tránssubstántiátio/ Chwałá/ Mßa/ Ofiárá/ Cleb/ y Osoby.
o Cierpieniu Chrzescianskim. 48. 50
CNoty 3/ ku zbáwieniu potrzebne. 95. 143.
COncilia dáia rozsadek o Słowie Bożym: 9
niebładza ; á poważność ich: 106 (102
Apostolskie/ gdzie sa ; spráwá ich ; 104
á gdzie sie zieżdżáia: 106
Dekretá ná nich czyni Duch S ; 15. 105
przez kogo ; á przecz krotkie ; Chrys. 105. 106
kto ich Persone ná sobie nosi: 103
stárych Práktyká: 106
nawietßey sa Mocy ; 30 (38
a iedney wßystkie: 31.
zupełnie máia być trzymáne: 41
kto ie popráwia ; Augustin. 30
á w czym: 31
napierwße 4 czemu iáko Ewángelia sa: 17
obiawia P. Bog poslednieyßym ; co nieobiáwił pierwßym. 31
Cōfessia te Brácka przekładał niedouk. 71 135.
iey Contrádikcie ; pátrz niżey
Confessie Wiáry niemáia być odmiēne. 10
Confoederatia. 234
Constantiense Conciliū. 226
Constántinus Cesarz: 100
Kápłanow sadźić niechćiał. 127
Conscientiā sibi debent mali, & Hæretici; non Amicitiam. 5
Contrádikcie tey Confessiey Bráckiey. 10. 48. 50. 61. 69. 78. 81.

81. 109. 110. 136. 137. 143. 144. 183
Cornelius Papież/ y Dekret iego: Cypr. 123
CRedo: pátrz K.
CVdámi Pan Bog poswiadcza rzeczy nowe: 113
co o nich rozumieć: 20
the / przy grobiech Swietych: 202
Nowowiernikow ktore są. 107. 222
Cudzołożnik, co iest. 216
Cuius est condere; eiusdem interpretari. 194
Cultus Dei: pátrz Chwałá.
CYrillus Alexán. 168
Jerosol. Kátechism 39
Cyprianá S. ieden List wyłożony: 122
Nápominánie dźis potrzebne: 124
iego mnimánie/ około Okrzczenia: 18
ó zkad vrosło. 139
CZyśćieć / zkad rośćie: 48. 56
swiádectwá o nim. 56

D

DAmbrowká. 6
Dárow Bożych ßáfowánie. 199
Dathán 113. 122. 182
DEfinicia, potrzebna. 14. 18
Dekretá ná Konciliū: pátrz Concilium.
DJabeł nierad iáśnie mowi. 136
Diakon Krzći: Hieron. 141. 142
Diálektiká, gdzie potrzebna. 19
Dispēsácia niemoże być przećiw práwu Bożemu. 216
Distinctia y Diuisia/ są potrzebne: 18. 67. 191
z iey zániedbánia rosta Kácerstwá. 61. 139. 169. 191
DLa wielu przyczyn / iedná rzecz bywa. 148
DObr nam dánych ßáfowánie. 199
Doktorow S. Pismo, iákie iest: 18. 27. etc.

z Bo-

z Kośćiołem ich przyymuiemy: 18. 28
ná ich Wyrok godźi śie dáć: 221
ráczey / niżli nowym wierżyć: 222
Ogniá Duchá S. bliższy byli: 222
Wzgárdá ich, co vrodźiłá: 36
Kácerze / źle ich vżywáią: 79. 80. 123
cáłuiać ich / Policżki im wyćináią: 27
á iáko máią ich przyymowáć: 32
o ich Obłądzeniu ktho ma sądźić. 30
Doskonáłość iest dwoiáka: á iakiey chce po nas P. Bog. 87
o Dosyćuczynieniu. 54
DResdēsis Piotr, Hussitá. 224 (221
DVchá Bożego znáki.
Duchá dwoiego rozność 11
Dußá, skarb nadrożßy / komu ma być zwierzoná. 183
DZiewictwo: pátrz Pánieństwo.

E

EFigenia, Pánná. 98. 107
ELectio Canonica. 124
EPhesinskie Concililium. 168
Ostátek przy Conciliū.
ESdrás. 193
EWángelia / niżli pisána iest / byłá Słowem Bożym: 17 (96
kiedy iest pisána: 17.
á dla czego: 96 (97
co w niey niepisano:
iáko iest w niey Wolá Boża: 128
kiedy iest rozsiana / y rozmnożona: 7
y od Polakow przyietá: 6
Krwie ludzkiey nierozlewa: 234 (131
iey Moc / y Pożytki: wietßali iest / niżli Swiatośći: 129. 131
od Kośćiołá ma swiádectwo. 14
Ewángelicy nowi / nie są posłáni: y Podobieństwo piękne / przy tym: 111

Miniſtrzy ich, co zacz/ y co zá Godnoſći ſa: 127
zły Fundáment máia: 42. 139
przeto też ſa Odmienni/ Nieſtáteczni: 10
przecż tego Ludzie nie wßyſcy bacża: 79
nie ſa Zgodni: 92. 117
Obietnicam BOżym niewierzą: 92
wßy ludzkie teſkca: 65
te Páwci S. opiſał: 118 (141
przecż ſa Boiáźliwi: Cudá ich, ktore: 107. 222
nie ſa Koſćiołem Jednym/ Swietym/ Powßechnym/ y Apoſtolſkim. 107. etć.
Oſtátek ná ſwych mieſcách: Antichriſt/ Doktory/ Kanony/ Owoce.
Eutropius przełożył Abdiáſa. 98
Examinacia Kápłanow, iáka. 121

F

Fundáment Koſćielny, kto teſt. 2
Fundáment nowey Ewãgeliey, zły. 42. 139

G

GEláſius Papież o dwu Oſobách. 174
GJerzego Xiążęcia powieſć. 10
Gierzek Huſsitá Krol Cżeſki. 232
GLeyt dány Huſſowi: 226. 227. 228 y Jeronymowi. 227.
Głowá widoma w Koſćiele. 88
z Głowy wßyſtko zdrowie, do Cżłonkow. 51
GOdżinj koſćielne 193
Golec, Huſsitá. 232
w GRodku Krol Polſki. 234 (133
GRzech Adámow: 46. Kaźń iego 46. 47
w nim ſie poczynamy y rodżimy 133. 220
o Grzechu Artikuł: 45
co teſt: komu teſt przeciwny: á teſt Smiertelny y Powßedni: 86

Jawne:

Záwne: 114
y Táiemne: 115
Cieszkość ich: 50
przez Karánia nie iest: August. 55
Papieżowi y Biskupom czemu záchowáne bywáią: 181
około Odpuszczenia ich Nádzieiá ma być: á nie Pewność. 63
Grzeszny komu podobny. 46
Grzegorz Troybożánin. 42

H

HAeretik: pátrz Kácerz
HElwidius odeymował Dziewictwo P. Máriey. 199
HJeronym: pátrz J.
HVs/ co zacz: 223
Wiklefá potepił obłudnie: y chytrze postepuie: 224
Káznodzieia iest: á przecz sie mu wiodło przez sześć lat: 225. 226
ná Papieski Pozew/ áni ná Interdikt/ áni ná Mándaty Krole. niedba: y ná Koncilium pozwány pod Gleytem: 226
Tránssubstātiátionem trzyma: 228
spalony nie iest Męczennikiem: 229
Pychá iego: 230
y Owoce Sekty: 230. 232
Sektá iego rozstroiona/ y vstáłá iuż. 233
Ostátek przy Hussitach.
Hussitae/ z kad máią imie: 13
wierzą przeciwne rzeczy Hussowi: 13. 38 136. 145. 198
nie 7 Sákrámentow dzierżą: iáko Hus: 5. 176
á wżdy go máią zá Męczenniká: 198
Sekte máią zmieszáną/ 132. 220
z Lutrem/ 146. (246
z Kalwinem/ 78. 132
z Nowokrzczeńcy: 129

przeto

przeto krzczą y niekrzczą/ małe dziatki: 139
Nieukowie są: 183
niewiedzą / co wykłákłádáią: 135
Pismo przywodzą nic ku rzeczy: 134
niewiedzą/ co przywodzą: á Doktorom stárym gwałt czynią: 80
z Kościołem stárym nie dzierżą: 38
wßákże nałátwiey mogą się ziednoczyć z Kátholikámi: 221 (234
Státut ná nie. 190
Contrádikcie ich: pátrz C.
HYmenaeus, od s. Páwłá klety. 9. 184
Hyrtákus. 98. 107. 215
Hypokritá/ co. 58

I

IAcobellus Hussitá: 224
od Koncilium potepiony. 228
Jákub S. Apostoł/ czemu pisał o Vczynkách Vspráwiedliwiáiących: Aug. 33
zgodny iest z Páwłem S: Aug: 67. 75
przecz Listem iego Luter wzgardził. 86
Jálmużná, co iest. 207
Jan S. Ewángelistá/ Pánna był: a iakiey zacności: 213
Modlitwy ie°/ Mánná/ Cudá/ przy Grobie. 202
Janá S. Krzćićielá iáki żywot. 113
Jan Kápistran. 233
Jan Hus/ KAlwin/ Przybram/ Wiklef: pátrz ná swych mieyscách.
Jároß: patrz Jeronym
Jasnie niechce mowić Diabeł. 136
JEden iest Kośćioł. 44
Jednaczem iáko iest P. Christus. 166
Mßa iáko odsyła do niego. 160
Jedność rodźi się z Miłośći: 176
w ktorym iest Kośćiele: 6

le, á co zá nia idzie. 44
Jezykiem ktorym spráwy Kośćielne. 25. 132
Jeremiaß Prorok modli sie. 202
Jeronym z Prági / pozwany pod Gleytem / y przyßedł do Konstánciey: 227
Rewokował: 230
nákoniec spalon, y dáry Boże w nim. 231
JLliricus Fláccus. 163
w Indiey łaská Bo. 164
JInocencius Papież / o S. Oleiu / Pośćiech y Małżeństwie 178
Interperllare, co iest. 201 (rádá. 37
Joáchimá Camer. dobra
Jowinian, przećiw Swietym, 204
JRenaeus. 101
JStotá chlebowa 145

K

KAcerze / z kad sie rodza / á dla czego, Cyprian. 88. 58
co ich czyni tákimi: 18
Pycha ich y Hárdosc: 28
Przećiwni sa sobie: 81
ná Pásterzá tylko Kośćielnego zgodni: 3. 5
Odmienni sa: 139
Wikłáia rzeczy rozne: 61
sa Złodzieie y duchowni Cudzołożnicy, Origen. 32
źle przywodza Pismá y Doktory S. 30. 123
tákże też Kanony: 122
niemáia skutkow Kośćielnych Swiatośći: 18
Zwierzchność Swiecka ma ich káráć / Augustin. 115
dla złych Owocow. 232. 233
Patrz też / Owoce.
Kálwin, patrz C.
Kanony sie bronić / á ináczey wierzyć / wielki iest niewstyd. 122
Kápłáństwo / iest Swiatośćia: 179
Przyrodzonego y Stárego Zakonu: 113
iego Moc w stárym Zakonie, rozna od nowe-

go; Amb Chry. 60. 182
Kapłanem nowego Zakonu, iest Pan Christus / y thenże Ofiára: 150
Swiecenie ich / y porządek stárádawny; Cypr: 111. 121. 123
Godność ich; 120
Powinność; 125. 126
Vrząd nawłasnieyszy, Ofiárá: 149
Jácy máią być á ná co, obieráni; Cypr: 122
Grzeszny nieutrąca mocy, sobie dáney: 136
y Złym bywa daná Moc: 60
y Złych słucháć Aug: 93. 126
Robić niewinni; á ktora iest ich Robotá: 126
Pánieński stan im należy; 211
á iáko przydáie Godności: 214
w stáryw Zakonie / czemu żonáći: 212
o tym zwyczay Graekow y Láćinnikow: 216
á iesli pozwala im Páweł S. żony / przed Kápłáństwem poietey: 218
przed Lutrem nieżenili sie nigdy; 126. 216
oni mogą: 215
Coż gorzey; żone im poiąć / czyli szkortowáć 217
O ich Kluczach: y Ofierze / pátrz K / y O.
Kápistran. 233
Karánie; pátrz Kaźń.
Kárzeł Krol Czeski 223
Kátholicy ktorzy są. 92
Ostatek pátrz przy Powszechnym.
o Kátechismie: 37
ktory iest dobry; iáko Cyrillá Jerosol. 39
Kázáć / co zá vrząd; Chrysost. 131
Kázimierz, Krol Polski. 233
Kaźń Doczesna / bywa zostáwianá: 47. 50. 55 (65
w Psalmiech Dawid.
Klatew, przy Apostolech iest y Biskupach. 183. 184

o Kluczach Koſcielnych Artikuł: 180
Swá ſá á przy kim: 181 (183
komu ſą zwierzone: 184
Vżywánie ich iákie ma być: 184
Kácerze iż ich niemáią: ſámi ſie wydáią. 182
+K Motrowie/ máią być Bierzmowáni: 143
Powinnoſć ich. 140
Koncilia/ y Konſtántinus: pátrz C.
Kore/ Dathán. 113. 122. 182
o Koſćiele/ artikuł: 87
ſłupē prawdy ieſt: 16
ten Wierzyć mamy: 18
y ten Wierzymy: 32
Piſmo ieſt, iákie ieſt: 17
Powáżnoſć iego: 14
á zá wżdy iedná: 31. 38
przeto mamy go ſłuchać: Chryſ. Theoph. Jeron: 45. 103
ieſt Opocznym: 90
niemamy z niego wychodźić / dla żadney przyczyny: 140
Perſone iego kto noſi: y Podobieńſtwo pieknie/ od Rzeczypoſpolitey: 102
Hierárchia iego: 127
Przełożeni iego przeczą dani: 88
Znáki ieſt, ktore: z Piſmá S. wzięte: 107
Summá tych Znakow: 110
Wezeł do tego krotki/ y Podobieńſtwo: 106
po wßyſtkim ma być ſwiećie: Aug. 7. 8
o tym zacnieyßę Proroctwá/ niżli o Pánie Chriſtuſie: Aug. 8
Powßechny then ieſt: pátrz P:
kiedy Máły / y Wielki: Ambr: 108. 109
ma Złe/ y Sobre: 92
Nieprzyiaćiele iego, ſą mu pożyteczni: Auguſtin. 90
ná Pietrze zbudowan 89. 229
Oſtátek ná ſwych mieſcách: Jeden/ Swiety/ Powß. Apoſt. Zli.

KRákowska Acád. 135
Kredo Apostol. 15
Krwie niewylewa, práwa Ewángelia. 234
KROL ktorey Wiáry ma bronić. 12
o Krzćie Artikuł: 137
co zá Mocy iest: 130
y od złego Kapłaná ważny iest: 136
kto krzći: Hier: 142
Slub, ná nim vczyniony: 137(140
przez Wiáry, co iest:
Páweł Swiety posłan krzćić: 131
Rozność iego, od swiatośći Ciáłá Pañ. 146
Krzest máłych Dziatek/ iest z podánia Apost: Aug: 138
niemáß go w Pismie: 23. 129. 138
á przecz: 98
ma być chowány. 132
Krzyżem S. żegnáć sie. 99. 141
Krzyzmo S. zkad: 141
Moc iego: Doktor. 141. 142
KWásny chleb pozwolony Graekom. 197

L

LAćiński iezyk/ w Kośćiele. 25
Láik: Hieron. 142
Laská Boża/ co: 71
iey Niepewność. 63
LEkárstwo pożyteczne náßey Polßce. 57
Leo Papież o dwu Osobach. 174
LIpsko. 225
Liturgia. 153
LVcifer, z Niebá stracon. 245
Lutrowá wielka Pychá: 68
Cudiego wielki: 107 222
List S. Jákubá zgánił: 86
o Osobach Sákrámētu sentencia, niezgody pełna: 170
o Dobrich Vczynkach/ y o Hussitach/ co dzierżał: 4 (79
Sakramentarze klał:
Smierć iego: 95
po Biesiedzie do Niebá. 222

MA=

M

Machábaeorum Xiegi; Aug. 57
Máchomet. 164
o Małżeństwie Artikuł: 210
iest Swiatoscia: 178
przethoż zacniey trzymaia o nim Kátholicy/ niż Nowowiernicy: 220
P. Bog kthore złacza; dla czego iest; Przykład iego osobny/ y Táiemnicá: 179
ktorzy Kácerze gánili go/ iakoby nieczyste: 210
Płod iego iáki iest/ przede Krztem: 220
Strzymawánie od nie° ma być/ w Post; 97. 98
dla Modlitwy; 211
ná Swieto: 212
Pychá iest/ rownáć sie w nim Pannom. 214
Manno/ Chlebem byłá, podina Osoba; 145
y Figura Ciała Pańskiego. Cypr. 167
Márcialis, zły Biskup/ wpádł w Bałwochwalstwo. 122. 123
Marcin Luter/ pátrz L
Máriey poczęcie: 46
y od Powszednie° grzechu wolna: 87
co o niey trzymáć. 199
Mártyrem co czyni. 229. 231
Mátthaeusz S. o Mszy Poście y Małż. 97
MEdiolan. 196
Męczenniká co czyni. 229. 231
Męká Páńska/ y żałosna iest, y wesoła: 163
w Godzinach bywa rozczytawaná: 194
Melánchton y z soba niezgodny. 34(149
Melchisedek/ ktho był: Ofiárował/ y był Figura Páná Christusá; Cypr. 122
o Mężoboystwie. 264
Michol niepłodney podobni sa Kácerze 163
Mierność, co iest: 207
Mięso iedzenie w Post; á ktorzy Kácerze gánili

nili go. 209
Miłość/ co iest: 70. 186
wietsza iest/ niż Wiá=
rá: 95
ná niey wszystek Za=
kon: 133
ku Zbáwieniu potrze=
bna: 143
Jedność czyni: 176
w Swietych iest wiet
sza/ po smierći: 202
Kácerze czemu o niey
milcza. 73. 95
MOdlitwa/ co iest:
207
ku Nádzieiey należy: 64
przy niey dwoiaka Ch=
wałá Boża: 189
záwżdy iey potrzebá:
195
Pokornych prostakow,
iáka iest: 25
przy niey obrácáć sie
ná wschod Słońcá 99
Moniká, S. Augusti=
na mátká. 57
MSZA/ dla czego; y
co bywa przy niey:
155. 158. 161
Smierć Páńska oká=
zuie iásnie; y o Vbierze
Kápłáńskim: 159
Proroctwá y Figury
bronia iey: 161
od Apostołow trwa: 2
Zywych y Vmárłych
pámiatká/ przy niey;
Augustin. 204
Swiá=dectwá o niey.
Ambros. 155
Augustin. 2.
158. 204
Bedá. 152
Chrysost. 117.
152. 155.
166. (167.
Cyprian. 122.
Jeron. 152
Koncilium Ni=
censkie y Ephe
sińskie. 160
Theoph. 152.
155.
Hypolit. 117.
przetoż gánićia, spráwá iest Szátańska:
153
bo Antichrist ná nie sie
oburzy. 43. 117. 161
Pátrz też, Ofiárá.

N

NAdzieiá/ co iest: 70
186
ku Zbá=

ku Zbáwieniu potrzebna: 95 143
może omylić. 64
Narodzenie dwoie. 220
Náuká / dwoiáka iest; P. sána / y Podána: 98
Theologowi potrzebá Wyzwolonych: 80
Dostáteczney niepotrzebá wszystkim 26
Apostolska pátrz A.
NEstorius: 162. 166. 167. 168
Mária być Boża rodźićielke / niepozwalał. 199
NIceńskie Koncilium y Kredo: 15
Hussite przyymuia go: 40
á iednak ináczey dzierża. 41
Niedoskonáłość Człowiecza. 87 (157
Niedziela / co znáczy: nie z Pisma iest; ale z podánia Apost. 195
Niepewność łaski BOżey / y odpuszczenia Grzechow. 63
o Nieposłánych Ministrach. 111. etc.
Nieposłuszeństwo, iáki Grzech. 45. 156
Niewiásty mężne { Pikáriskie. 229. Pogáńskie. 231
NOwokrzczeńcy. 129

O

O Becność P. Christusowa dwoiaka. 78
Obietnice Boże / z łaski są; 51
y o Mesyaszu: 102
ktore są Zbáwienne / są przez kondiciey; á przecz: 91 (94
Kácerska, ktora iest.
o Obráziech Koncilium Niceńskie. 200
Obrońcá P. Christus; patrz Jednacz.
Obrzad Kośćielny; pátrz / Przypádłe rzeczy.
Obrzezánie Stárego Zakonu: 139
o nim Quaestia / ná Konciliū Apo. 9. 74

O Chinus Kácerz. 179
O Spowiedźi tey przerwánie. 57
O Fiárá nowego Zakonu / Pan CHRistus iest: 150
troiáka iest: Chry: 117
Roznosć tey / ktora ná Krzyżu / y przy Wieczerzy: 150. 154
the vczynił Pan Christus / przy Wieczerzy: Cyprian: 128
y Dowody tego, 155. 148 (153
Apostołowie thakże: iest tho y w Ewángeliey: 151 (117
tháć iest Powszednia: Dla czego bywa: 155 158
ná Pámiatke Męki Páńskiey własnie bywa: 156 (149
po niey Pożywanie: Zá Spráwowániem y Opuszczeniem iey / co idzie: 161
Służba iest sámemu Bogu winna: 153
O statek / przy Mszey.
O fiárowáć P. Bogu / co iest: 153
Dla tego Kápłani są: 125. 149
Cypr. 122
O ley swiećić: 99
Biskup tho czyni: 90
Swiatośći tey. 77
O Nias Kaplan modli sie. 202
O Pisánie rzeczy, iest potrzebne. 14. 18
O Rdines. 114
Origenes z dobrego zły. 93
O rzechowskiego Diálogi. 11
O Siander / o Vspráwiedliwieniu 33. 68. 77
O sobá Chlebowa / co iest: 145
Jesli pod iedna / czyli pod dwiemá przyymowáć: 161. 166
P. Christus nieroskazał wszystkim pod dwiemá: 168
á przecz / y komu to dał w moc: 171
y Apostołowie dawáli pod iedna: 172 173

Wywo=

Wywody z Pismá y z Doktorow: 171
y Papież bierze pod iedna/ gdy nie Ofiáruie: 170
Kanony Papieskie zá dwiemá ; Leo / Gelásius: 174
z kad do Kośćiołá powszechnie weszłá ; czemu przy Mszy dwie / á w Wielki Piatek iedna: 174
pod iedna zupełny iest Pan Christus: 167
Nápominánie ; áby sie nieswárzono o dwie: 175
w Czechách kto ie znowił ; 224
á co vrodźiły. 170
O Ycowskiey Wiáry zálecenie. 2
O Wcze odzienie v Kácerzow. 233
O woce Wiáry Hussowey ; 230. 232
y nowey. 95. 201. 225
Pokuty/ pátrz P.

P

PAnná / Bogu poślubiona/ zá mąż iść niemoże ; Hier. 215
o Pánienstwie Artikuł: 210
zacniejsze iest/ niż Małżeństwo ; Podobieństwo o tym: 126
j wietsza ma zapłáte w Niebie ; Dowody do tego ; y Doktor: 212. 213
Modlitwy iego, poważne ; á ma być y Poniewolne/ w niektorych. 214
Kápłáńskie/ pátrz K.
Páphuntius/ o Małżeństwie Kápłáńskim 216 218
Papieska moc ; Cypr. 123
nád nim kto. 127
Concilium przez niego być niemoże: 106
nie iest Antichristem ; 116
áni chwali Złośći: 118
dla złych/ nieopuszczáć Stolice Apost: 101
iego Wzgárdzenie, co

zá ſoba noſi. 233
Oſtátek: patrz/ Piotr y Rzym.
Páriſka Academia. 225
Pars ieſt, v Kácerzow. 92
Páſterz Koſćielny/ktho ieſt: 2
Jeden má być/ a Widomy. 88
Páwel S. żony nie miał: 217
Koſćioł Rzymſki fundował z Piotrem: Iren. 101
Pauperes de Lugduno. 13.
Payne Piotr/ Wikleffitá, Sześdy: 223. 224
Wilk drapieżny/ pod odzieniem owczym: Przybr. 233
PErſoná iedná/ w Páne Chriſtuſie. 162
πέτρος, Petrus. 89
Pewność ieſt Bożey ktowie. 64
PHilip Melánchton y z ſoba niezgodny. 34
PJatek Wielki żałobny. 163
P.kárći: 13. 229. 232
Luter ſtym imieniem zowie Huſsity. 5
Niewieſty ich mężne Zrſtá ſpalił. 229
Huſsitow pátrz/ ná ſwym mieyſcu.
Piotr Páyne: pátrz Pay.
Piotr S. Páſterz Koſćielny: 2. 88
Koſćioł ná nim zbudowan: 89. 229
Obietnice temu dane: 94
w Biſkupſtwie cudzym ma przodek: 105
Koſćioł Rzymſki fundował: y przecż trwa Stolica iego: Iren. 101
Oſtátek: pátrz/ Paprzecż y Rzym.
Piſmo S. co ieſt: y o nim Artikuł: 14
Rozdział iego: 16
przecż á ktoremu wierzymy: 17
ku Zbáwieniu ieſtli potrzebne: 21
Káplanom zlecone: 24
Trudne ieſt/ a nie wſzędzie

Bedzieiósne: 33
iáko przyſtepowáć do niego: 71. 145
iáko ſie go vczyli ſtárzy Doktorowie: 14
iáko bywa rozumiáne. 21
do Wykłádu iego czegotrzebá: Hier. 35
Sedzia ſamo być niemoże: 32. 42
á obáczywáia to tuż w Niemcách: 37
iż w nim niemáß: zła to Conſequentia: 151
ieſtli w nim wßytko co trzebá trzymáć: 22
Huſsitae złego przywodzą. 23
Oſtatek: pátrz/ Słowo Boże.
Piuſá Papieżá práwy Páſterſkie. 116
POkory zálecenie. 53
Podánia Apoſtolſkie: pátrz Trádicie.
Pokutá Jana Brzkićieslá: á v nas ieſt Swiatoſćia: 60
o niey Artikuł: 51
Rozdział iey: 52
Czeſći czemu trzy: 54
O woce iey: 61
á dla czego: 65
Nápomnánie ku niey kthora ieſt práwa: y pożytki iey. 59
Pokutuiących znoſe 56
Polacy / kiedy przyieli Ewángelia: 6
Huſſowey Wiáry leżáią ſie: 233
ná niepokutuiące vſkazánie żáłoſne. 57
Polycárpus. 101
Poſłáni Káplani. 111
Poſłuſzeńſtwo. 45. 156
Poſrzednik: pátrz/ Jednacz.
Poſt/ co ieſt: á rożny ieſt od Miernoſći: 207
o nim Artikuł: 206
Ewángelia go zálećа / á Koſćioł ſtánowi: 97 (210
ku czemu nas wiedzie: Wybor pokármow, dobry ieſt: 209
yzgodny z Piſmem S. 208
niegáni tego S. Páwel: 192

ktore sa ꝛ á przecz: 206
kto ie stanowił: 208
Wielki, ma być żało=
bny: 163
Wolny od niego: 208
komu Wádza: 196
Małżeńska czystość/
przy nim: 97. 98
v Nowowiernikow/
iaki: 192
niemáß go tám. 193
Poswiacaiace/ y Poswie
cone ꝛ Chrysost. 172
Powßechność Kościołá/
iest dwoiá: 90
co iest: 3. 92 (92
ktory iest taki Kościol:
ná iego rozsadku y ná
Wierze przestáy ꝛ Au=
gustin. 29
nie iest w małym pocz=
ćie. 108
PRaesbyter/ iest Bi=
skup: 82. 120. 121
Dowod tego ꝛ Hiero.
Chrysost 104
w Prádze Wiárá/ iá=
ka: 232
Academia sławna
stráćiła. 224. 225
Práwo/ Duchowne ia=
kie iest: 192
Ludzkie iáko trzyma=
my: 83. 190
Koronne iáko przycho
dzi w wzgarde. 190
Prokop Golec, Hussi=
tá. 232. 234
Proroctwo nowego Za=
konu. 121 (twá.
Prozbá ꝛ pátrz Modli=
Przećiwnośći tey Con=
fessiey ꝛ pátrz/ Con=
trádikcie.
o Przełożonych Kośćiel=
nych Artikuł: 119
w Kośćiele Powßech=
nym sa porzadni: 120
Pánowanie ich: 125
Złych iako słucháć. 93
o Swieckich ꝛ pátrz/
Vrzad.
Przybram Jan, Hussi=
tá: 224
ná Owoce nowey Wiá
ry vskarża sie. 232
Przyczyńcá Pan Chri=
stus: 77
on/ y Swieći. 200
Przyiaćioł práwych pa=
rá/ Básil. y Greg. 34
Przykazánia BOżego
rozdział. 134. 189

Przy=

Przykłády, máia być sobie podobne. 113
o Przypadłych rzeczach Artikuł: 185
Rozdział ich / y Pożytki: 187
nie wszystkie są Vstáwámi ludzkimi: 188
Sedzia onich, kto: 192
kto ich odmienia: 197
Pátrz y Ceremonie.
PYchá Kácerska: 230
Wieku dźisieyszego 36

R

Rak Praesbyterskich włożenie, co. 121
Rasus Prokop, Hussitá. 232. 234
REgułá potrzebna / o Tradiciach Powszechnych ꝛ Aug. 138
RObotá / Kapłáńska: 126 (tá. 213
wietszey wietsza zapłá-
Rodzenie, dwoiakie. 220.
Rodźice P. Christusowi, iácy. 101
Rokyzána Jan, Hussitá ꝛ 177
tyrann. 234
Roskazánie Boże ꝛ pátrz Przykazánie.
Rozdział ꝛ pátrz / Distinctia.
Rozgrzeszánie. 60. 182
Rozgrzeszáć. 53. 62
Roznosć dźisieyszey Wiáry. 11
RZymski Kościoł / od Piotra s. y Páwłá fundowány ꝛ Iren. 101
Wiara iego záwołána ꝛ Cypr. 197
Ostátek ꝛ pátrz / Papież y Piotr.

S

SAkrámentá máia Podobieństwo z Rzeczą. 157
Sadowny Zakon iáko trzymamy. 191
Száfárze Słowá Bożego y Swiatośći ꝛ ktorzy są ꝛ á maią być porządni. 89
Solomon, zły z dobrego. 93
Sánctificátio y Sánctificatũ ꝛ Chrys. 172
Szaian / Lwem iest y Smo-

Smokiem; Aug. 154
Odrzekáć sie go. 99
Saul Krol nieposłuszny: 46 (bić. 266
Dawid zákazał go
S Eminária Kośćielne. 124
Sedzia dobrym kto: 221
Powinność iego: 35
okoko Wiáry: 31
vkázuie go P. Bog. 41
Serwetowá smierć. 229
S Jgmunt Cesarz. 226
Sisiniusowá dobra rádá. 36
S Kárby Kośćielne 120
o Skrusze. 53
S Lepotá wieku dźisieyszego. 36
o Słowie Bożym Artikuł: 128
ktore iest Práwe: 9
ma być w vczćiwośći: 24
Wola Boża iáko iest w nim; y kthorzy są Száfarze iego. 128
O státek; pátrz/ Pismo s:
Sluby, P. Bogu vczynione/ są wieczne: 211
y máła być chowáne; piekne Podobieństwo. 216 (153
Służbá; to iest/ Msza.
S Mierć mężnie podieły niewiasty Pikártskie; 229
y Pogáńskie. 231
Smiertelne Grzechy, ktore. 86
S Obotny Post; Amb. y Aug. 196. 208
Sophroniusowa madra odpowiedź. 36
S Powiedź stárego Zakonu: 60
o niey / v Chrześćijan. 53. 62.
Spowiednik ma sie zgádzáć z Wola Boża. 62
Spráwiedliwi, kthorzy są; á iáko grzeszą. 86
Spráwiedliwość BOska/ Angelska / y Człowiecza. 76
S Tan wolny, bywa niewolny. 211
Stárszy (Praesbyter) co iest. 123
Statut Polski: 83
ná Hussity. 190. 234

Stoiąc

Stoiac modlić sie. 99
Successiey zálecenie od Iren. y Aug. 101
SWiatośći/ stárego Zakonu ynowego: 130
o nich Artikuł: 135
Moc ich; y co są: 130 135. 136
Záwżdy ia máia od iákiegokolwiek Kápłana; choćiay niepomagaia: 136
z Boku Páńskiego wypłynęły; Aug. 155
máia Słowo / y Elementum; Aug: 146
Vij ich iest: 180. 176
Kácerze czemu niebacza tey porządney liczby: 180
sáli wietsze niż Ewángelia: 129. 131
Krztu y Ciáłá Páńskiego rozność: 146
od Kácerzow niemaia być bráne. 135
Swiećić Biskupy; Kápłany/ patrz B/ y K.
Swieći Kośćielni / od Páná Bogá záleceni są: 95 (202
Cudá przy Grobiech:
o nich Artikuł: 199
Modla sie zá námi: 200
Prożby násze wiedza: 203. 204
są w Niebie/ y Zywia: 205
gárdźić ich Przyczyna / wielka iest niebáczność: 204
Pámiątká ktorych ma być w Kośćiele; y Swiat ich przyczyny. 195. 200
Swietá Kośćielne/ czego vczą: 187
swiećić ich dobrze co iest. 189 196
kto sie ná nie skárży: 196
Swiety Kośćioł. 95
Swinko Arcybiskup Práski. 226
SYn BOży czemu nas odkupił; nie kto iny. 47

T

TAborska Wiárá w Czechách. 232
Táiemnice/ niemáia być pospolite: 100

rzeczy

rzeczy niepiſánych. 99
Theodoſi⁹ Ceſarz. 115
Theologiey trzebá ſie dobrze vczyć: y Náuk potrzebá do niey. 80. 192 (99
TRádicie Apoſtolſkie: o Powſzechnych regułá: Aug. 138
Trad oczyſćiáć: Chryſoſtom. 60. 182
Tránſſubſtánciáciey Dowody: 144
oſobliwy: 152
Doktorowie: 147
nie Trãſquálitatio: 80
Huſia trzymał aż do ſmierći. 228
Oſtátek: pátrz/ Ciało Páńſkie.
Trideńtſkie Concilium. 57. 116
Triumph BOży, co: Hier. 234
o Troycy S. Artikuł/ y Wiárá dobra: 40
ſwiádectwo Aug: 29
trzy Perſony/ iedná Iſtnoſć: Hier. 142
Piſmo o niey, gdzie dobrze ieſt rozumiano: 44
doſtátecznie niewſzytko ieſt w Piſmie: 23
o niey Kácerſtwo Serwetowe: 230
Gentiliſowe/ y Grzegorzowe/ z iákim bluźnierſtwem: 34
z iákiego fundámentu vroſło: 139
iákim Piſmem ich zbiiemy. 37
przez Konciliow y Doktorow/ trudno ná nie: 43
y ſámi to nowi Ewángelicy pokázuią. 42

V VV

WAcław, Krol Czeſki. 223. 225
Valdenſes. 13
VCzynki/ Zakonne. 74
przed Wiárą/ y po Wierze: 47. 75
o nich Artikuł: 81
ktorym przygánia Piſmo: 82
od Bogá y od ludźi vſtáwionych rozność: á ná co ſiethám oglądáć: 83

Dla

Dla czego są: 84
są ku Zbáwieniu potrzebne: 81
są zásłużne: 51
ozdobił ie Pan Christus: y z thad są Poważne: 85
z Miłości ochotnie máią być czynione: 195
według nich Zapłátá: 184
obłedliwa o nich náuká, z kadrośćie. 85
W Dow P. Bog iest obrońca: 263
ich obieránie. 219
W Jará/ co iest: 72
iey Summá: 64
w JEsu Christá: 11
iest Dárem BOżym: wszakże ná woli nászej iest/ Wierzyć álbo nie: 72 (64
Pewne rzeczy wierzy: sámá nie Vspráwiedliwia: 67. 73
rozna iest od Nádzieie/ y od Miłości: 70
Zywa/ y Vmarła/ co iest: 70. 81. 110
máiacy ią, Grzeszyć mogą śmiertelnie: 86
gdzie o niey/ á gdzie też o Miłości vczyć: Chrysost. 73
o niey Gadáiac czego mamy patrzyć: 119
iey Roznosć/ czasow dźisieyszych: 11 (58
iest Vpadem Krolestw: co z sobą nosi. 232
o Wieczerzy Páńskiey Artikuł. 143
Ostatek patrz/ Ciało.
Wiklef Kacerz: 223
Artikuły iego: 45
Wilk/ pod odzieniem Owczym: ták o nim Hussitá: 233
Xiegi ie° spalone: 223
Xiegi iego po Czesku: 225
w Prádze trzy kroć potepiony: 224
y na Koncilium Konstancieńskim. 228
Wilcy w odzieniu Owczym. 127. 233
Wino kthorzy Kacerze ganili: 210
przy Mszy z Wodą:

Cyprian. 123. 151
Beda. 151
Władiká Ruſki żone o-
puſzcza. 218
Władiſław, Krol Pol-
ſki. 234
Vlricus Reichental, Hi-
ſtorik. 227 (57
Vmárłe cżyni rátować.
Vmieiętność, pátrz/
Náuká. (137
WOdá ſwiecona. 99.
Wodá z Winem, pátrz/
Wino. (128
Wola Boża, ktora ieſt.
Wola dobra ma cżło-
wiek: 72
tá nic nieieſt oprocz
łáſki Bożey. 47
Wolność Chrześcyáńſka
náczem iſt 190
Woyćiech Swiety. 6
Woyćiech, Miſtrz Krá-
kowſki. 135
Vrzad Swiecki / ttorey
Wiary ma bronić:
198
Kácerze y Złoczyńce
ma karać: Aug. 115
Vrzędnikow y złych ma
my słuchać. 198
VSprawiedliwienie/
co ieſt/ y Artikuł: 66. 76
Rozdział; y z pięknym
porzadkiem/ prawdzi
wa o nim Náuká: 68
Páwel S. o ktorym
gada: 74
nie przez ſame Wiáre
bowa: 67. 73
ŻŻ rozneg o mniemá-
nia o nim; 33
á z kad to. 68
ná Wschod Słońcá mo-
dlić ſie. 99
Vſtáwy / Apoſtolſkie o-
ſobliwe: 99
Kościelne Szátan źle
wykłáda: 194
Cudzkie, ktore ſą złe y
dobre: 82
Regułá o nich: 83
Przypadłe rzeczy, nie
wßyſtkie ſą Vſtáwá-
mi Ludzkimi. 188
Vżywánie złe niemá ká-
zić do brego. 197

Z

Zakon/ co ieſt Stáry, á
Nowy; piękne Podo-
bieńſtwo. 134

Vczynki iego: 74
Stárego rozdział: 74
134. 189
y iego/ przećiw lżeniu Kacerskiemu / Zalecenie: 133
iáko iest Przeklectwē/ y nászá wolność od niego: 190
iáko iest Smierćia/ y Zywotem: 134
Nowy iáko pisány. 96
Zalecánie Boże, iáko bywa. 95
Zasługá nászá / z łáski Bożey sstáie sie: 71
Pánu Bogu nic nie vymuie: etc. 75
według niey Zapłátá. 184
do Zasługi P. Christusowey czego potrzebá. 72
Z Egnánie Krzyżem Swietym. 99
Zelus non secundum scientiam. 221
Zli/ z dobrymi są w Kośćiele: 92
iáko ich słucháć: Augustin. 93. 126
dla nich Kośćiołá nie opuszczáć: 92. 101
o tym Cypr. 124
Znák/ to iest, Cud: pátrz C
o Znákách Kośćiel. 93
Zone poiąć Xiedzu / á ieszcze Mnichowi / wielkie to Cudo. 107. 222
o Zonátych Kápłaniech: pátrz K.
Z Wierzchnie rzeczy: pátrz/ Przypadłe.
Z Yská Hussitá/ tyranni: 232. 234
Pikárty pali. 229

Pismá S. mieyscá wyłożone.

Genes.

Cap. 3. Nieumrzećie smierćia. 45

Deuter.

Cap.
17: Z dekretu Sedziego ma vmrzeć; kto Kápłaná niesłucha. 12
23: Pytay Oycow; y powiedza tobie. 2. 33

I Reg.

15: Saulowe Nieposłußeństwo. 46

Psalmo

7: Sadź mie / według Spráwiedliwośći moiey. 76
18: Głos Apost. ná wßytek swiát. 7 91
21: Náwrocenie wßystkich narodow; August. 7
Pożywánie Slubow / y chwalenie. 164
33: Błogosławieni / ktorym są odpußczone Grzechy. 66
38: Strzeżenie iezyká. 238
44: Miásto Oycow národzeni Synowie. 91
Cap.
94: Chwalenie Podnożku nog Bożych; Aug. 162
109: Kápłáństwo wieczne / według Melchisedeká. 151
112: Od wschodu Słońcá do zachodu. 7
115: Káżdy człowiek kłamcá. 16

Prouerb.

22: Nieprzestepuy gránic Oycowskich. 2.
24: Spráwiedliwy vpada siedm kroć. 86

Esa.

56: Obietnicá vczynioná Eunuchowi; Hier. 213
64: Spráwiedliwośći naße Pláiu podobne. 85

Dan.

9 etc: Ofiárá vstáwiczna; Hypolit. Chrysostom. 117

II Mach.

12: Modlitwy zá vmárłe. 56

Cap. *Matth.*

1: Wywod Národzenia Páñ. 100. 101
7: Z Owocow poznáć. 230. 232. 233
15: Co w vstá idzie/ nie pomázuie. 209
16: Ná Opoce zbudowány Kośćioł. 89
18: Kto niesłucha Kośćiołá: 36. 102. 103.
Co zwiażećie, bedzie zwiazano. 184
19: Złaczonych od Bogá/ człowiek niema rozłaczáć: 178
Dwoie w iednym ćiele. 179
23: Co roskaża czyńćie, Aug. 93. 126
24: Oto tu iest CHristus. 37 (144
26: To iest Ciáło moie. Pijćie z tego wszyscy 170

Mar.

6: Mázánie Oleiē 177

Lucæ

3: Wywod Národzenia Páñskiego. 100
22: Wietszy ma być iáko mnieyszy. 125
To czyńćie ná Pámiatke. 155. 156. 169
24: Błogosłáwił Chleb, tho iest, Poświećił: Chrys. 172

Ioan.

1: Láske zá láske bráć. 49. 71
3: Co sie rodźi z ćiáłá, ćiáło iest. 132. 220
5: Badayćie sie o Pismie. 33
6: Około zmianki Chlebá tylko. 173
8: Szátan z poczatku Mężoboycá. 234
10: Wilcy pod wełna Owcza. 233
20: To nápisano, ábyśćie wierzyli etc. 96

Act.

24: O Sekćie Chrześćiáñskiey. 1. etc.
15: Quaestia/ o Obrzezaniu 103
20: Chleb błogosłáwiony. Aug. Chrys. 172

Rom.

Cap.

3: Wszyscy zgrzeszyli; y potrzebuią Chwały Bożey. 69

4: Vspráwiedliwienie Abráhám. 74

8: Cierpienia nie sa godne chwały przyszłey: 48. 85

Przyczyna Páńska zá námi: 201

10: Zelus, nie z vmieietnośći. 221

I Cor.

1: Páweł nieposłány Krzćić. 131

7: o Rádzie. 215

Zone mieć; y Zżenie. 217 (175

11: Probowánie siebie.

II Cor.

10: Kogo Bog záleca; ten iest chwálebnym. 229

Galat.

1: By thez y Angioł z Niebá. 23

5: Obrzezánie zákazáne. 74.

Philip.

Cap.

4: Cokolwiek swiętego/ dobrego etć: trzymáć to. 82

Ephes.

5: Małżeństwo iest wielkim Sákrámentem. 179

II Thes.

2: Trzymayćie Trádićie. 82

I Tim.

3: Kośćioł iest Słup Prawdy. 16

Biskup maż iedney żony; Hier. 217. 219

o Synach Biskupich. 218

4: Stworzenie Boskie, Słowem y Modlitwa poswiecone; Chrys. 172

Niezániedbawa y łáski przez rece Praesbyterskie dáney. 111. 121

Cap. II Tim.
11: Zbudź łáſke dáną. 111. 121
3: Kacerze oſtátniego wieku. 118 (219
5: Obieránie Wdow: Potepione od Páwła ſ. Hier. 215

Heb.
5/y 8: Biſkup/ dla Ofiáry. 149
7: Przyczyná PAńſka zá námi. 201
11: Wiárá, coieſt. 72

Cap. Iac.
2: Vſpráwiedliwienie z Vczynkow. 75
5: Mázánie Oleiem Swietym. 177

I Ioan.
2: Pan Chriſtus iáko ieſt Vbłagániem zá Grzechy náſze. 201

KONIEC.

¶ Náuká/ o prędkim náleźieniu Liczby/ po kráiach znáczoney.

PRzytrudnieyſzym ieſt, pátrzáć, gdzie ktora ieſt Liczbá/ po kráiach znáczona. kto chce łátwiey przyść do tego: niechay ſobie náznáczy ná káżdey kárćie, poki ktora trwa liczbá. Tym ſpoſobem nápiſałbys 1/ áż do B; á 2/ áż do B iiij; á 6/ v B oſmego. etc. Nie wczás domyſliłem ſie tego: nápotym (da Pan Bog) tak vczynimy. Ná ten czás, przyymi to zá wdzięczne/ Czytelniku miły; á Páná Bogá (proſze) zá mie chćiey proſić: ia też/ zá ćiebie/ rad to będę czynił.

Pánu Bogu ćie poruczam.

Omyłki

¶ Omyłki ták popráwiß:

D 8/ ná 2 stronie/ ná 7 wierßu/ czytay: Synem iednoistnego. G 5/ wierß 20: Scrutamini Scripturas. H 3/ wierß 3 od końcá: naßey Disputácyey. K 7/ stroná 2/ wierß 2 od końcá: k naßey stronie. L 8/ strona 2/ wierß 8 od końcá: Vblagánie Spráwiedl. N 7/ stroná 2/ wierß 8: pewne wierzy á nieodmienne. N 8/ wierß 1: swey rostacey. Bb 4/ wierß 23: Vpominam ćie. ná drugiey stronie też/ wierß 23: Powßechnym dzierżćie. Bb 8: rite celebrandas. Dd 5/ wierß 10: przed Swiątośćiámi. Dd 8/ wierß ostátni: Iosiaß.

Liber iste dono cessit Vnbli Andreæ Iachcinski a Gnoso Rosacki. quem eiusdem Anni Antonio Vnbli dedit, obtulit, donavit

M. O. Subj. Valentini Ad D. 1704 Mense 8 Joanni Jankiewicz

¶ Drukowano w Krákowie/ v Máttheußá Siebeneycherá/ Roku Páńskiego: 1567.

Biblioteka PTPN

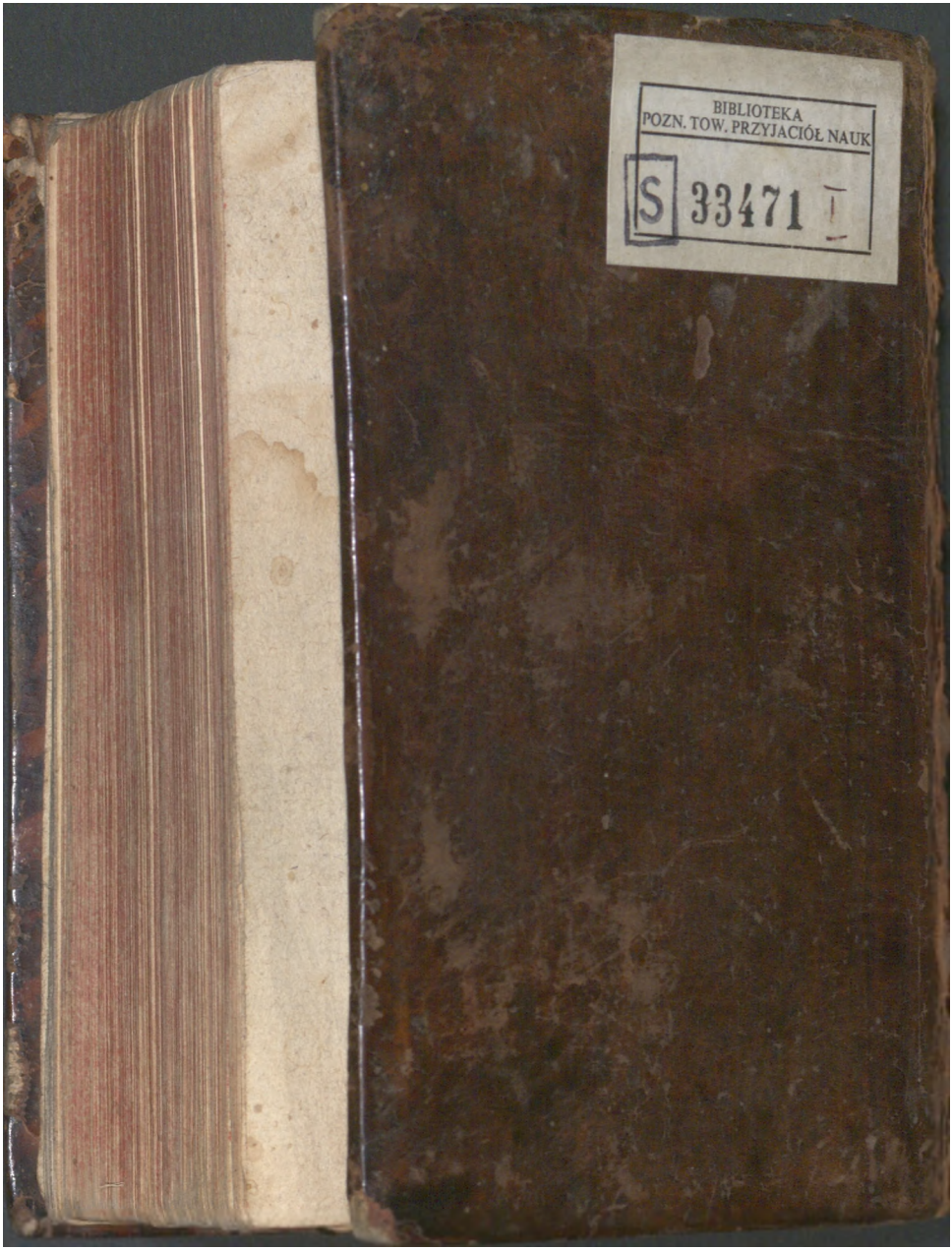
BIBLIOTEKA
POZN. TOW. PRZYJACIÓŁ NAUK
S 33471 I